

2011

Η Σύνθεση με Δεσμευμένο Θέμα στην Αγγλική και τη Νέα Ελληνική

Θεωρητική Ανάλυση και
Υπολογιστική Επεξεργασία

ΠΑΤΡΑ

Ευανθία Πετροπούλου

Διδακτορική Διατριβή

Μέλη Συμβουλευτικής Επιτροπής

Καθ. Αγγελική Ράλλη

Αναπλ.Καθ. Ελένη Γαλιώτου

Αναπλ.Καθ. Γιαννούλα Γιαννουλοπούλου

Επταμελής Εξεταστική Επιτροπή

Καθ. Αγγελική Ράλλη

Καθ. Άννα Ιορδανίδου

Αναπλ.Καθ. Ελένη Γαλιώτου

Αναπλ.Καθ. Γιαννούλα Γιαννουλοπούλου

Επίκ.Καθ. Γεώργιος Μαρκόπουλος

Επίκ.Καθ. Γεώργιος Ξυδόπουλος

Επίκ.Καθ. Κυριάκος Σγάρμπας

Η υποστήριξη της διδακτορικής διατριβής έγινε την Παρασκευή 14 Οκτωβρίου 2011. Στη συγκεκριμένη μορφή έχουν ληφθεί υπόψη τα σχόλια και οι παρατηρήσεις των μελών της επταμελούς εξεταστικής επιτροπής, τα οποία ευχαριστώ θερμά για τη συμβολή τους.

Περίληψη

Η παρούσα διατριβή ασχολείται με τη συγκριτική μελέτη λέξεων στην Αγγλική και τη Νέα Ελληνική που περιέχουν δεσμευμένα μορφολογικά στοιχεία, δηλαδή μορφήματα που δεν απαντώνται ανεξάρτητα στο λόγο. Στην Αγγλική οι λέξεις αυτές είναι γνωστές με τον όρο «νεοκλασικά σύνθετα», καθώς τα δεσμευμένα στοιχεία που περιέχουν έχουν αρχαιοελληνική ή λατινική προέλευση. Στη Νέα Ελληνική πρόκειται για μία κατηγορία ρηματικών συνθέτων, που περιέχουν ένα δεσμευμένο θέμα ρηματικής προέλευσης σε τελική θέση. Σημαντικό χαρακτηριστικό των εν λόγω λέξεων είναι ότι ένα μεγάλο ποσοστό αυτών ανήκει σε ειδικά επιστημονικά και τεχνικά λεξιλόγια. Στόχος της μελέτης είναι ο άμεσος συσχετισμός των λέξεων αυτών στις δύο γλώσσες από μορφολογική άποψη, με απώτερο σκοπό τη βέλτιστη υπολογιστική τους επεξεργασία.

Για τις ανάγκες της παρούσας συγκροτήθηκαν δύο σώματα δεσμευμένων θεμάτων που εμφανίζονται σε τελική θέση μέσα σε λέξεις της Αγγλικής και της Νέας Ελληνικής, τα οποία αποτέλεσαν τα κύρια γλωσσικά δεδομένα, τόσο για την θεωρητική ανάλυση, όσο και για την υπολογιστική επεξεργασία των υπό εξέταση λέξεων. Λαμβάνοντας υπόψη τις θεωρητικές απόψεις που έχουν διατυπωθεί, τα δεδομένα που προέκυψαν από την εξέταση των σωμάτων δεσμευμένων στοιχείων, καθώς και την παρουσία των λέξεων με δεσμευμένα στοιχεία κατά τη διάρκεια εξέλιξης της κάθε γλώσσας, πραγματοποιείται η μορφολογική τους ανάλυση, που έχει ως αποτέλεσμα τον άμεσο συσχετισμό τους με την αναγνώριση αντίστοιχων δομών στις εν λόγω λέξεις.

Με βάση τα συμπεράσματα της θεωρητικής ανάλυσης επιχειρείται η δημιουργία ενός συστήματος υπολογιστικής μορφολογικής επεξεργασίας των εν λόγω λέξεων, που διέπεται από κοινές αρχές και κοινούς κανόνες για τις δύο γλώσσες, με στόχο την όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη και οικονομικότερη περιγραφή του φαινομένου, για χρήση σε ένα πλήθος εφαρμογών της γλωσσικής επεξεργασίας. Ο φορμαλισμός που χρησιμοποιείται αποτελεί έναν λεξιλογικό μεταγλωττιστή (LEXC) που είναι ιδιαίτερα κατάλληλος για τον ορισμό λεξιλογίων φυσικών γλωσσών και βασίζεται στις μεθόδους πεπερασμένων καταστάσεων.

Πρόλογος

Η ενασχόλησή μου με τη μορφολογία και ειδικότερα με το θέμα της παρούσας μελέτης που αποτελεί και τη διδακτορική μου διατριβή, ξεκίνησε όταν πριν από αρκετά χρόνια είχα την τύχη να εργαστώ στο Αγγλικό Τμήμα του Πανεπιστημίου της Βασιλείας σε ένα πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από το Ελβετικό Εθνικό Ίδρυμα Επιστημών ('Swiss National Science Foundation') για την κατασκευή ενός δίγλωσσου μορφολογικού λεξικού της Αγγλικής και της Ιταλικής. Εκεί ήρθα και για πρώτη φορά σε επαφή με το φαινόμενο του «νεοκλασικού σχηματισμού λέξεων» ('neoclassical word formation'), που μας «παίδευε» αρκετά στην ανάπτυξη των λεξικών, καθώς έπρεπε με κάποιο τρόπο, αφενός να ταξινομήσουμε αυτά τα «αγνώστου ταυτότητας» μορφολογικά στοιχεία των λεγόμενων «νεοκλασικών συνθέτων» και αφετέρου να προσδιορίσουμε τις μορφολογικές διαδικασίες στις οποίες μετέχουν για το σχηματισμό λέξεων. Το «μυστήριο» που έκρυβαν αυτές οι λέξεις από μορφολογική πλευρά, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι σχετιζόνταν και με τη μητρική μου γλώσσα, με έκαναν να ενθουσιαστώ με το φαινόμενο του νεοκλασικού σχηματισμού και να επιλέξω τη συστηματικότερη ενασχόλησή μου με αυτό.

Επιστρέφοντας στην Ελλάδα, η έρευνά μου απέκτησε ακόμα μεγαλύτερο ενδιαφέρον, όταν ως φοιτήτρια του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, άρχισα να ασχολούμαι πιο εντατικά και με τη μορφολογία της Ελληνικής. Σήμερα, κατανοώ ότι η μελέτη αυτή θα υστερούσε σε μεγάλο βαθμό, αν δεν ήμουν διδακτορική φοιτήτρια του εν λόγω τμήματος και κυρίως αν δεν είχα ως κύρια επιβλέπουσα της διατριβής μου την καθ. Αγγελική Ράλλη. Στην Κα Ράλλη, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, τη βοήθεια που μου πρόσφερε καθόλη τη διάρκεια εκπόνησης της διατριβής και την άριστη επίβλεψή της. Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω επίσης και στην Αναπλ.καθ. Ελένη Γαλιώτου του Τμήματος Πληροφορικής, του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Αθήνας, για την επίβλεψη κυρίως του υπολογιστικού μέρους της διατριβής και την πολύτιμη βοήθειά της σε αυτόν τον συχνά δύσκολο, για έναν γλωσσολόγο, τομέα της υπολογιστικής γλωσσικής επεξεργασίας. Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές

ευχαριστίες μου στην Αναπλ.καθ. Γιαννούλα Γιαννουλοπούλου, του Τμήματος Ιταλικής και Ισπανικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθήνας, οι απόψεις και οι παρατηρήσεις της οποίας μου πρόσφεραν τη δυνατότητα για γόνιμο προβληματισμό και συνετέλεσαν σημαντικά στη βελτίωση της διατριβής μου.

Θα ήθελα ακόμα να ευχαριστήσω τον καθ. Lauri Karttunen, ερευνητή στην εταιρία Xerox Parc και καθηγητή στο University of Stanford για την πολύτιμη βοήθεια του σε θέματα που αφορούσαν το υπολογιστικό μέρος της διατριβής και κυρίως τη λειτουργία του λεξιλογικού μετατροπέα LEXC.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στους πρώην συναδέλφους μου και πλέον διδάκτορες, αλλά κυρίως αγαπημένους μου φίλους, τον Δρ. Θανάση Καρασίμο, για την πραγματικά πολύτιμη βοήθεια και συμπαράστασή του, τη συνεχή ενθάρρυνση που μου πρόσφερε και την υπέροχη συνεργασία μας και την Δρ. Ελεονώρα Δημελά για την πάντα υπέροχη φιλοξενία της, τις όμορφες στιγμές και τις επικοινωνιακές συζητήσεις μας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω και τους υπόλοιπους συναδέλφους τη Δρ. Δήμητρα Μελισσαροπούλου, τον υποψ.διδάκτορα Νίκο Κουτσούκο και την υποψ.διδάκτορα Μαρία Κολιοπούλου, καθένας από τους οποίους με βοήθησε με το δικό του τρόπο στην εκπόνηση της διατριβής μου.

Ένα τελευταίο ευχαριστώ, χρωστάω ακόμα στους καθηγητές μου, τη θεία μου που έφυγε νωρίς από κοντά μας, Κυπριανή Πετροπούλου, φιλόλογο, και τον κ. Χρήστο Φίτσιο, φιλόλογο και πρώην Διευθυντή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ιωαννίνων, που ενέπνευσαν την αγάπη μου για τη γλώσσα.

Τέλος, πραγματικά από τα βάθη της καρδιάς μου θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στους γονείς μου Νίκο και Φανή Πετροπούλου και τον σύζυγό μου Εμμανουήλ Αγγελάκη, για την παντοτινή συμπαράσταση και την πολύτιμη βοήθειά τους σε όλη αυτή τη δύσκολη διαδρομή της εκπόνησης της διατριβής, χωρίς την οποία η ολοκλήρωσή της θα ήταν ίσως αδύνατη.

Thanks for being there for me...

Στον μικρό μου Γιώργο...

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1	ΤΑ ΣΥΝΘΕΤΑ ΜΕ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΩΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΛΕΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ	1
2	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	8
2.1	ΤΑ ΣΥΝΘΕΤΑ ΜΕ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ	8
2.1.1	Εισαγωγή	8
2.1.2	Μορφολογική κατηγοριοποίηση των δεσμευμένων στοιχείων και προσδιορισμός της μορφολογικής διαδικασίας	10
2.1.2.1	Ως προσφύματα ('affixes')	11
2.1.2.2	Ως συνδυαστικοί τύποι ('combining forms')	12
2.1.2.3	Ως δεσμευμένα θέματα ('bound stems')	16
2.1.2.3.1	Το πρότυπο της νεοκλασικής σύνθεσης	21
2.1.2.3.2	Οι υβριδικοί σχηματισμοί	24
2.1.2.3.3	Η δομή των νεοκλασικών συνθέτων	27
2.1.2.4	Κριτική αποτίμηση	32
2.1.3	Σχέση του νεοκλασικού σχηματισμού με το γηγενές σύστημα σχηματισμού λέξεων και παραγωγικότητα	33
2.2	ΤΑ ΣΥΝΘΕΤΑ ΜΕ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ	41
2.2.1	Εισαγωγή	41
2.2.2	Μορφολογική κατηγοριοποίηση των συστατικών μερών	43
2.2.2.1	Ως συνθετικά στοιχεία	44
2.2.2.1.1	Η λόγια σύνθεση στον Τριανταφυλλίδη (1941)	44
2.2.2.2	Ως προθηματικά & επιθηματικά στοιχεία ή συμφύματα	44
2.2.2.2.1	Η άποψη της Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1986)	44
2.2.2.2.2	Η άποψη της Γιαννουλοπούλου (2000)	47
2.2.2.2.3	Κριτική αποτίμηση	53
2.2.2.3	Ως δεσμευμένα θέματα	56

2.2.2.3.1	Η άποψη των Nespor & Ralli (1993, 1996)	56
2.2.2.3.2	Η άποψη της Ralli (1992, Ράλλη 2005 & Ralli 2008a)	57
2.2.2.3.3	Κριτική αποτίμηση	66
3	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΜΕ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ	68
3.1	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΡΟΥ «ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΟ ΘΕΜΑ» ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΓΛΩΣΣΕΣ	68
3.2	ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΩΝ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ	72
3.2.1	Γενικές πληροφορίες	72
3.2.2	Παρουσίαση των δεσμευμένων θεμάτων στο σώμα των δεσμευμένων θεμάτων	73
3.2.3	Πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα	74
3.2.4	Παράγωγα νεοκλασικών συνθέτων	76
3.2.4.1	Παραγωγικό επίθημα <i>-y</i>	77
3.2.4.2	Παραγωγικό επίθημα <i>-ia</i>	80
3.2.4.3	Παραγωγικό επίθημα <i>-ic</i>	80
3.2.4.4	Παραγωγικό επίθημα <i>-ous</i>	82
3.2.4.5	Παραγωγικό επίθημα <i>-al</i>	83
3.2.4.6	Παραγωγικό επίθημα <i>-ical</i>	84
3.2.4.7	Παραγωγικό επίθημα <i>-ac</i>	86
3.2.4.8	Παραγωγικό επίθημα <i>-ist</i>	86
3.2.4.9	Παραγωγικό επίθημα <i>-er</i>	88
3.2.5	Το συνδετικό φωνήεν <i>-o-</i> ή <i>-i-</i>	89
3.3	ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΩΝ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΝΕ	92
3.3.1	Γενικές πληροφορίες	92
3.3.2	Κατανομή των τρόπων σχηματισμού δεσμευμένων θεμάτων στο σώμα των δεσμευμένων θεμάτων	93
3.3.3	Κλιτικά και παραγωγικά επιθήματα των δεσμευμένων θεμάτων	96
3.3.3.1	Κλιτικά Επιθήματα	96
3.3.3.2	Παραγωγικά Επιθήματα	97
3.3.4	Παράγωγα των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα	97

3.3.4.1	Παραγωγικά επιθήματα <i>-ία</i> και <i>-εια</i>	98
3.3.4.2	Παραγωγικά επιθήματα <i>-εί(ο)</i> και <i>-ι(ο)</i>	104
3.3.4.3	Παραγωγικά επιθήματα <i>-ισσα</i> και <i>-τρια</i>	105
3.3.4.4	Παραγωγή ρημάτων σε <i>(ώ)</i>	105
3.3.4.5	Παράγωγα με μετάπλαση	108
3.4	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΜΕ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ	108
3.4.1	Τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα της Νέας Ελληνικής	112
3.4.1.1	Τα δεσμευμένα θέματα ρηματικής προέλευσης – Η περίπτωση του δεσμευμένου θέματος <i>-γραφ-</i>	112
3.4.1.2	Η δομή των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα	113
3.4.1.2.1	Εισαγωγή	113
3.4.1.2.2	Τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα ως ρηματικά σύνθετα	116
3.4.1.2.3	Η δομή των ρηματικών συνθέτων με δεσμευμένα θέματα	117
3.4.1.2.4	Ο τονισμός των ρηματικών συνθέτων με δεσμευμένα θέματα	121
3.4.2	Τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής	124
3.4.2.1	Οι ιδιότητες των δεσμευμένων θεμάτων κλασικής προέλευσης	124
3.4.2.1.1	Ρηματικά νεοκλασικά σύνθετα	128
3.4.2.1.2	Ονοματικά νεοκλασικά σύνθετα	132
3.4.2.2	Συμπεράσματα	139
3.5	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΜΕ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΝΕ	140
4	ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΜΕ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ	142
4.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	142
4.1.1	Η Επεξεργασία της Φυσικής Γλώσσας και η Μορφολογική Υπολογιστική Επεξεργασία	143
4.2	Η ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ	145
4.2.1	Εισαγωγή	145

4.2.2	Η υπολογιστική επεξεργασία των συνθέτων με δεσμευμένα στοιχεία στην Αγγλική και τη Νέα Ελληνική	150
4.2.3	Οι Μέθοδοι Πεπερασμένων Καταστάσεων ('Finite State Methods')	160
4.2.3.1	Οι κανονικές εκφράσεις	160
4.2.3.2	Τα Αυτόματα Πεπερασμένων Καταστάσεων ('Finite State Automata')	161
4.2.3.3	Οι Μετατροπείς Πεπερασμένων Καταστάσεων ('Finite State Transducers')	163
4.2.3.4	Οι Μέθοδοι Πεπερασμένων Καταστάσεων στη Μορφολογική Ανάλυση	165
4.2.3.5	Βελτιωμένοι Λεξιλογικοί Μετατροπείς	173
4.2.4	Περιγραφή του LEXC	178
4.2.4.1	Εισαγωγή	178
4.2.4.2	Τα λεξικά του LEXC ('LEXICONS')	180
4.2.4.3	Είδη λημμάτων	185
4.2.4.4	Σύμβολα πολλαπλών χαρακτήρων ('Multicharacter Symbols')	186
4.2.4.5	Τα διακριτικά σήμανσης ('flag diacritics')	190
4.2.4.5.1	Σήμανση Ενοποίησης ('Unification flags / U-Type')	191
4.3	Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΜΕ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΝΕ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΣΤΟ LEXC	193
4.3.1	Η περιγραφή LEXC των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ	193
4.3.1.1	Τα Σύμβολα Πολλαπλών Χαρακτήρων ('Multichar_Symbols')	194
4.3.1.2	Τα Λεξικά 'Root', 'Prefixoids' και 'WordStems'	195
4.3.1.3	Το λεξικό 'InfSuff'	196
4.3.1.4	Το λεξικό 'Compound'	199
4.3.1.5	Το λεξικό 'BoundStems'	201
4.3.1.6	Τα λεξικά 'Suff', 'DerSuff' και 'DSuff'	203
4.3.2	Η περιγραφή LEXC των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής	209
4.3.2.1	Τα λεξικά 'Root', 'Nouns' και 'Boundstems'	210
4.3.2.2	Τα λεξικά 'General' και 'Initial'	213
4.3.2.3	Το λεξικό 'Suffix'	215
4.3.3	Έλεγχος των Λεξιλογικών Μετατροπέων	219
4.3.3.1	Έλεγχος της περιγραφής LEXC για τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ	222

4.3.3.2 Έλεγχος της περιγραφής LEXC για τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής	232
4.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΜΕ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΝΕ	237
5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	240
6 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	246
6.1 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ	246
6.2 ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ	248
6.3 ΛΕΞΙΚΑ ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΑ ΛΕΞΕΩΝ	262
6.3.1 Ελληνικά	262
6.3.2 Ξενόγλωσσα	263
7 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	264
7.1 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I: ΜΗ ΓΗΓΕΝΗ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΩΣ ΤΕΛΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ	264
7.2 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II: ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΤΗΣ ΝΕ	333
7.3 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III: Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΟ LEXC	367
7.4 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΜΕ ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΟ LEXC	373

1 Εισαγωγή

1.1 Τα σύνθετα με δεσμευμένα στοιχεία ως ιδιαίτερη κατηγορία λέξεων στην Αγγλική και τη Νέα Ελληνική

Η παρούσα εργασία ασχολείται με τη μελέτη μιας ομάδας λέξεων της Αγγλικής και της Νέας Ελληνικής (NE), που περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία και είναι ευρύτερα γνωστές στην Αγγλική με τον όρο «νεοκλασικά σύνθετα» ('neoclassical compounds'). Ο όρος «νεοκλασικό σύνθετο» χρησιμοποιείται για το χαρακτηρισμό λέξεων που απαντούν και σε άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες πέραν της Αγγλικής, κύριο χαρακτηριστικό των οποίων είναι ότι περιέχουν μορφολογικά στοιχεία που προέρχονται από τις κλασικές γλώσσες, δηλαδή την Αρχαία Ελληνική (ΑΕ) και τη Λατινική, τα οποία δεν εμφανίζουν αυτόνομη παρουσία στο λόγο. Παραδείγματα από την Αγγλική είναι οι λέξεις *microphone* 'μικρόφωνο', *atmosphere* 'ατμόσφαιρα', *astronaut* 'αστροναύτης', *insecticide* 'εντομοκτόνο', *biolog-ist* 'βιολόγος', *oceanograph-er* 'ωκεανογράφος', *astrolog-ical* 'αστρολογικός', *pharyngolaryng-itis* 'φαρυγγολαρυγγίτιδα', *hamburgerology* 'μπεργκερολογία', *queenomania* 'μανία με τη βασίλισσα', *speedometer* 'ταχογράφος', *jazzophile* 'φίλος της τζαζ', *Webopedia* 'εγκυκλοπαίδεια του διαδικτύου', *tele-printer* 'τηλε-εκτυπωτής', *microprocessor* 'μικροεπεξεργαστής', κ.α. (Baeskow 2004: 59).

Αν και όλες οι παραπάνω λέξεις περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία κλασικής προέλευσης, εντούτοις δε χαρακτηρίζονται συνολικά από όλους τους μελετητές ως νεοκλασικά σύνθετα, καθώς άλλες από αυτές αποτελούνται μόνο από στοιχεία κλασικής προέλευσης, όπως οι *microphone*, *atmosphere*, *astronaut* και *insecticide*, άλλες αποτελούν συνδυασμούς στοιχείων κλασικής προέλευσης με επιθήματα της Αγγλικής, όπως οι *biolog-ist*, *oceanograph-er*, *astrolog-ical* και *pharyngolaryng-itis* και άλλες αποτελούν συνδυασμούς στοιχείων κλασικής με στοιχεία γηγενούς προέλευσης, όπως οι *hamburgerology*, *queenomania*, *speedometer*, *jazzophile*,

Webopedia, *tele-printer* και *microprocessor*. Οι παραπάνω διαφορετικές δομές είναι ενδεικτικές της ιδιάζουσας συμπεριφοράς των στοιχείων κλασικής προέλευσης μέσα στη γλώσσα, που έχει ως αποτέλεσμα την αντιπαράθεση μεταξύ των μελετητών, όσον αφορά το μορφολογικό χαρακτηρισμό των λέξεων στις οποίες απαντούν, όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια.

Ο Bauer (2005: 105) για παράδειγμα, θεωρεί ότι οι εν λόγω λέξεις δεν αποτελούν καν σύνθετα, γεγονός που καθιστά τον όρο «νεοκλασικό σύνθετο» λανθασμένη επιλογή, καθώς δεν αντιστοιχούν στον παραδοσιακό ορισμό των συνθέτων στην Αγγλική. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, όπως έχει διατυπωθεί από τους Bloomfield (1933: 227)¹ και Marchand (1969: 11)², αναγκαία συνθήκη για το χαρακτηρισμό μιας λέξης ως σύνθετης στην Αγγλική είναι η αυτονομία των συστατικών της στοιχείων. Αντίθετα, όπως επισημάνθηκε προηγουμένως (σελ. 1), τα περισσότερα στοιχεία κλασικής προέλευσης στις παραπάνω λέξεις όπως *astr(o)-*, *-naut*, *-cide*, *-phile*, *pharyng-*, *-pedia*, *tele-*, *micro-*, δεν έχουν αυτόνομη παρουσία στο λόγο, καθώς εμφανίζονται πάντα δεσμευμένα, είτε σε μεταξύ τους συνδυασμούς ή σε συνδυασμό με γηγενή στοιχεία.

Το γεγονός αυτό έχει άμεσες συνέπειες στο μορφολογικό χαρακτηρισμό τόσο των εν λόγω μορφημάτων, όσο και των λέξεων μέσα στις οποίες αυτά απαντούν, με αποτέλεσμα τη διατύπωση αρκετά διαφορετικών απόψεων. Η μη αυτόνομη παρουσία των συστατικών τους στοιχείων, σε συνδυασμό με την ιδιάζουσα συμπεριφορά τους μέσα στη γλώσσα και την απρόβλεπτη συχνά αλληλεπίδρασή τους με το γηγενές σύστημα σχηματισμού λέξεων, όπως αποδεικνύουν οι συνδυασμοί που πραγματοποιούν μεταξύ τους ή με άλλα μορφολογικά στοιχεία (βλ. σελ. 1), έχει οδηγήσει στη διαμόρφωση αλληλοσυγκρουόμενων απόψεων σχετικά με τη μορφολογική τους υπόσταση, που ποικίλλει μεταξύ αυτής του επιθήματος ή επιθηματικού στοιχείου ('affixoid'), του δεσμευμένου θέματος ('bound stem') και μιας νέας μορφολογικής κατηγορίας, του συνδυαστικού τύπου ('combining form'). Η κατηγορία αυτή, που αρχικά υιοθετήθηκε από το *Oxford English Dictionary (OED)* για να χαρακτηρίσει αμφιλεγόμενα στοιχεία όπως αυτά με κλασική προέλευση, στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε για ένα πλήθος άλλων στοιχείων που δε μπορούσαν

¹ «Οι σύνθετες λέξεις έχουν δύο (ή περισσότερους) ελεύθερους τύπους μεταξύ των άμεσων συστατικών τους» (Bloomfield 1933: 227) (ιδία μετάφραση).

² «Όταν δύο ή περισσότερες λέξεις συνδυάζονται σε μια μορφολογική ενότητα [...], μιλάμε για σύνθετο» (Marchand: 1969: 11) (ιδία μετάφραση).

εύκολα να τοποθετηθούν σε μία από τις μεγάλες μορφολογικές κατηγορίες, όπως «πρόθημα», «επίθημα», «θέμα», «λέξη» κτλ.

Στη ΝΕ ο όρος «νεοκλασικό σύνθετο» ή «σύνθετο με δεσμευμένο θέμα» δεν έχει χρησιμοποιηθεί ιδιαίτερα (βλ. Ralli 2008a). Η Ράλλη (2005: 188) συσχετίζει τα νεοκλασικά σύνθετα των δυτικοευρωπαϊκών γλωσσών με σύνθετες λέξεις της ΝΕ που περιέχουν λόγια στοιχεία και χρησιμοποιούνται στην επιστημονική ορολογία για την κατασκευή όρων ειδικών λεξιλογίων. Παραδείγματα τέτοιων λέξεων είναι οι λέξεις *καρδιολόγος, λαρυγγοσκόπιο, ακτινογραφία, λαπαροτομία, μυοκτονία, σαρκοβόρος, παιδοκομία, τυποκλόπος, αγγλομαθής, αδαμαντοθήρας, αιμορραγία, αεροβόλο* κ.α. Οι λέξεις αυτές, που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως νεοκλασικά σύνθετα της ΝΕ, είτε αναβίωσαν από την ΑΕ είτε σχηματίστηκαν τους δύο τελευταίους αιώνες με τη βοήθεια θεμάτων της ΑΕ (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1996: 110), δηλαδή λόγων τύπων οι οποίοι συχνά δεν εμφανίζουν αυτόνομη παρουσία στη ΝΕ. Ο σχηματισμός τους συντελέστηκε είτε απευθείας, όπως στις λέξεις *λεωφορείο, δημοσιογράφος, αστυφύλακας* κ.α., είτε μέσω κάποιας δυτικοευρωπαϊκής γλώσσας που είχε χρησιμοποιήσει τα θέματα αυτά για το σχηματισμό ειδικών όρων, οι οποίοι μεταφέρθηκαν στη ΝΕ αποτελώντας τα λεγόμενα «μεταφραστικά δάνεια» ('calques') (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1986: 61), όπως οι λέξεις *αστροναύτης, νεκρολογία*, κ.α.. Όπως επισημαίνει η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1986: 62), η απόδοση των όρων αυτών στη ΝΕ που γίνεται με τη χρήση λόγων τύπων είναι αμφίσημη, γιατί αποδίδει συγχρόνως τη χρήση της λέξης, αλλά και τον τρόπο σχηματισμού της, που ενδέχεται να είναι διαφορετικός από τον τρόπο σχηματισμού των λαϊκών τύπων. Κάτι παρόμοιο υποστηρίζεται και από τον Πετρούνια (2001: 401) ο οποίος σημειώνει ότι σκοπός αυτών των λέξεων είναι «να εξυπηρετήσουν σημασιολογικά τις επιστημονικές ανάγκες του νεότερου κόσμου, και προσαρμόζονται περισσότερο ή λιγότερο στην προφορά και τη μορφολογία των νεότερων γλωσσών, και όχι στο σύστημα των αρχαίων ελληνικών. Στα νέα ελληνικά έρχονται αφού έχουν πάρει συγκεκριμένη μορφή και σημασία στις ξένες γλώσσες».

Σημαντικό χαρακτηριστικό των λέξεων που περιέχουν στοιχεία κλασικής προέλευσης, είναι το γεγονός ότι εμφανίζονται στα λεξιλόγια των περισσότερων ευρωπαϊκών γλωσσών με παρόμοια μορφή καταλαμβάνοντας μεγάλο τμήμα της επιστημονικής και τεχνικής ορολογίας (π.χ. *astronomer* (Αγγλ.), *astronomo* (Ιτ.), *αστρονόμος* (Ελ.), *Astronomer* (Γερμ.) (Ralli 2008a). Για το λόγο αυτό, οι εν λόγω λέξεις συχνά χαρακτηρίζονται και ως «διεθνισμοί» ('internationalismes') (Wexler

1969: 38). Το φαινόμενο της παράλληλης ύπαρξης τέτοιων λέξεων σε περισσότερες από μία γλώσσες, επιτρέπει την από κοινού μελέτη του φαινομένου της σύνθεσης με δεσμευμένα λόγια ή κλασικά στοιχεία, που φαίνεται να μοιράζεται κοινά χαρακτηριστικά στις γλώσσες αυτές, αλληλεπιδρώντας με παρόμοιο τρόπο με το γηγενές³ σύστημα λεξικού σχηματισμού της κάθε γλώσσας. Κατά συνέπεια, αν και η παρούσα μελέτη αφορά το φαινόμενο της σύνθεσης με δεσμευμένα στοιχεία στην Αγγλική και τη Νέα Ελληνική (NE), αφενός θεωρείται χρήσιμο να ληφθούν υπόψη και απόψεις που έχουν διατυπωθεί για το ίδιο φαινόμενο σε άλλες γλώσσες και αφετέρου είναι δυνατόν τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης να έχουν ισχύ και σε άλλες γλώσσες, πέραν των εξεταζομένων.

Στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν ελάχιστες μελέτες που ασχολούνται συστηματικά με το φαινόμενο της νεοκλασικής σύνθεσης (π.χ. Hatcher 1951, Nybakken [1959] 1985, Marchand 1969, Adams 1973, Bauer 1983, 1998, Baeskow 2004 για την Αγγλική, Hoppe et al. 1987, Bergmann 1998, Munske 1988 και Lüdeling, Schmid & Kiokpasoglou 2002 για τη Γερμανική, Amiot & Dal 2005 και Namer & Villoing 2007 για τη Γαλλική, Iacobini 2004 για την Ιταλική). Επίσης, οι περισσότερες μορφολογικές μελέτες για την Αγγλική ή τη Γερμανική αναφέρονται συνοπτικά μόνο σε αυτό (π.χ. Spencer 1991, Spencer & Zwicky 1998, Booij et al. 2000, Plag 2003, Eichinger 2000). Παράλληλα, έμμεσες αναφορές στα νεοκλασικά σύνθετα υπάρχουν και σε αρκετές μελέτες για τους συνδυαστικούς τύπους, όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια (π.χ. Warren 1990, Lehrer 1998, Fradin 2000, Prcic 2005, 2007, 2008, Tomaszewicz 2008). Ορισμένες εξετάζουν τις εν λόγω λέξεις και τα μορφολογικά τους χαρακτηριστικά χωρίς να τις διαφοροποιούν από τις γηγενείς (π.χ. Fleischer & Barz 1992, Kühnhold et al. 1978, Wellman 1975), ενώ εκείνες που ασχολούνται περισσότερο με την ιδιαίτερη αυτή κατηγορία λέξεων δε προσφέρουν μια διεξοδική μελέτη του φαινομένου (π.χ. Aronoff 1976, Scalise 1986, ten Hacken 1994, Selkirk 1982, Fuhrhop 1998, κ.α.). Σαφής αναφορά στην κατηγορία των νεοκλασικών συνθέτων γίνεται σε μελέτες που αφορούν την ηλεκτρονική

³ Ο όρος «γγενής» χρησιμοποιείται για την απόδοση του αγγλικού όρου “native” και αναφέρεται σε στοιχεία και διαδικασίες σχηματισμού λέξεων μιας γλώσσας που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως γηγενή για τη γλώσσα αυτή, σε αντιδιαστολή με «μη γηγενή» στοιχεία, (“non-native”), όρος που αναφέρεται σε στοιχεία και διαδικασίες σχηματισμού που προέρχονται από άλλες γλώσσες, και χρησιμοποιείται από τη Baeskow (2004) για μορφήματα της Αγγλικής που προέρχονται από τις κλασικές γλώσσες, ΑΕ και Λατινική.

επεξεργασία της ιατρικής ορολογίας (π.χ. McGray 1988, McGray, Browne & Moore 1988, Norton & Pacak 1983, Ananiadou 1994, Estopa, Vivaldi, Cabre 2000, Schulz, Honeck & Hahn 2002), όπως θα διαπιστωθεί στο δεύτερο μέρος της παρούσας διατριβής, που αφορά την υπολογιστική επεξεργασία των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα.

Στην παρούσα μελέτη, καταρχάς οριοθετείται το είδος των λέξεων που αποτελούν σύνθετα με δεσμευμένα στοιχεία στις δύο γλώσσες και στη συνέχεια προσδιορίζονται με ακρίβεια οι μορφολογικές διαδικασίες που διέπουν το φαινόμενο της σύνθεσης με δεσμευμένα στοιχεία στις γλώσσες αυτές. Απώτερος στόχος μας είναι ο άμεσος συσχετισμός αυτού του φαινομένου της σύνθεσης στην Αγγλική και τη ΝΕ και η θεώρησή του ως μιας διαδικασίας που διέπεται από τις ίδιες αρχές και τους ίδιους κανόνες στις δύο γλώσσες. Συγκεκριμένα, υποστηρίζουμε ότι οι λέξεις που μπορούν να χαρακτηριστούν ως πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής φέρουν πολλά κοινά στοιχεία με συγκεκριμένες κατηγορίες συνθέτων της Ελληνικής, μία από τις οποίες είναι και αυτή των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα, και ότι ο τρόπος σχηματισμού τους δεν εντάσσεται μέσα στο γηγενές σύστημα σχηματισμού λέξεων της Αγγλικής, αλλά λειτουργεί παράλληλα με αυτό (Lüdeling 2006).

Η ανάλυση που υιοθετούμε στην παρούσα μελέτη βασίζεται εν μέρει στις αναλύσεις που προτείνουν η Baeskow (2004) για τα δεσμευμένα μορφήματα της Αγγλικής και η Ralli (2008a, Ράλλη 2005) για τα δεσμευμένα θέματα της ΝΕ. Οι εν λόγω αναλύσεις ενισχύουν τη μορφολογική ανάλυση που προτείνεται στην παρούσα μελέτη για τις λέξεις της Αγγλικής και της ΝΕ που περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία, σύμφωνα με την οποία οι δύο αυτές κατηγορίες λέξεων σχετίζονται άμεσα. Πιο αναλυτικά, η ανάλυση της Baeskow (2004) για τις λέξεις της Αγγλικής με δεσμευμένα μορφήματα βασίζεται στον άμεσο συσχετισμό των διαδικασιών σχηματισμού τους στην Αγγλική και τη γλώσσα προέλευσης, δηλαδή την Ελληνική ή τη Λατινική, καθώς πολλές από αυτές είτε αποτελούν δάνεια από τις παραπάνω γλώσσες, είτε σχηματίστηκαν κατά το πρότυπο των δανείων αυτών. Από την άλλη πλευρά, η Ralli (2008a, Ράλλη 2005) εξετάζει τη μορφολογική υπόσταση των εμπλεκομένων στοιχείων και τις μορφολογικές διαδικασίες που συντελούνται στο σχηματισμό των λέξεων της ΝΕ με δεσμευμένα θέματα και σε προηγούμενες φάσεις της γλώσσας, με στόχο την συνολική εξέταση του φαινομένου σχηματισμού τους σε όλες τις φάσεις εξέλιξης της Ελληνικής.

Ένας επιπλέον λόγος για την υιοθέτηση των εν λόγω αναλύσεων στην παρούσα μελέτη είναι ότι βασίζονται σε ένα ενιαίο θεωρητικό υπόβαθρο, συγκλίνοντας σε αρκετά σημεία. Όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια, το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την υπολογιστική επεξεργασία των δεσμευμένων μορφημάτων που αποτελεί επίσης έναν από τους στόχους της παρούσας μελέτης. Τα σημαντικότερα από τα σημεία αυτά είναι: α) η αναγνώριση θεματικής υπόστασης και ονοματικών χαρακτηριστικών στα δεσμευμένα μορφήματα των δύο γλωσσών, β) η αναγνώριση σύνθετης δομής στις λέξεις που τα περιέχουν και γ) η αναγνώριση του συνδετικού φωνήεντος στις δομές που προκύπτουν ως δείκτη σύνθεσης. Όλα τα παραπάνω επιτρέπουν τον άμεσο συσχετισμό των λέξεων με δεσμευμένα μορφήματα στις δύο γλώσσες και την αντιμετώπισή τους από ένα σύστημα επεξεργασίας φυσικών γλωσσών που διέπεται από κοινούς κανόνες.

Η παρούσα μελέτη διαρθρώνεται ως εξής: Στο κεφάλαιο 2 πραγματοποιείται μια βιβλιογραφική επισκόπηση των απόψεων που έχουν εκφραστεί για τις λέξεις που περιέχουν στοιχεία κλασικής ή λόγιας προέλευσης στις δύο γλώσσες, ξεκινώντας από την Αγγλική (2.1), όπου το φαινόμενο του νεοκλασικού σχηματισμού έχει συχνότερη εμφάνιση και έχει μελετηθεί περισσότερο. Πριν από τη παρουσίαση των απόψεων που αφορούν το φαινόμενο της Αγγλικής (2.1.2) γίνεται μια σύντομη αναφορά στον τρόπο με τον οποίο τα εν λόγω στοιχεία εισήλθαν στη γλώσσα (2.1.1) και μετά από αυτές, εξετάζεται η σχέση του νεοκλασικού σχηματισμού με το γηγενές σύστημα σχηματισμού λέξεων της Αγγλικής και άλλων γλωσσών καθώς και ο βαθμός παραγωγικότητας του φαινομένου (2.1.3). Ακολουθεί η παρουσίαση των απόψεων που αφορούν τα σύνθετα με δεσμευμένα στοιχεία της ΝΕ και η αξιολογική τους αποτίμηση (2.2).

Στο κεφάλαιο 3 παρουσιάζεται η μορφολογική ανάλυση των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα των δύο γλωσσών που προτείνει η παρούσα μελέτη. Αρχικά, προσδιορίζεται ο όρος «δεσμευμένο θέμα» στην κάθε γλώσσα (3.1) και στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά τα δεδομένα που προκύπτουν από τα σώματα ('corpora') των δεσμευμένων θεμάτων σε τελική θέση, που έχουν συσταθεί για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης, πρώτα της Αγγλικής (3.1) και στη συνέχεια της ΝΕ (3.2). Ακολουθεί η παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου ανάλυσης των συνθέτων με δεσμευμένα στοιχεία στις δύο γλώσσες (3.4), στην οποία προηγείται η ΝΕ (3.4.1) και ακολουθεί η Αγγλική (3.4.2), καθώς έτσι επιβάλλει ο τρόπος συσχετισμού τους.

Στο τελευταίο κεφάλαιο (4), παρουσιάζεται η πρόταση της παρούσας μελέτης για την υπολογιστική επεξεργασία των λέξεων με δεσμευμένα θέματα στη ΝΕ και την Αγγλική. Αρχικά, γίνεται μια εισαγωγή στον ευρύτερο τομέα της υπολογιστικής επεξεργασίας φυσικών γλωσσών (4.1) και στη συνέχεια το ενδιαφέρον εστιάζεται στη μορφολογική υπολογιστική επεξεργασία (4.2), ιδιαίτερα των συνθέτων με δεσμευμένα στοιχεία στις δύο γλώσσες (4.2.2). Ακολουθεί η παρουσίαση των μεθόδων πεπερασμένων καταστάσεων (4.2.3), στις οποίες βασίζεται ο φορμαλισμός LEXC που χρησιμοποιείται στην παρούσα μελέτη, δικαιολογείται η επιλογή του και παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά και η λειτουργία του (4.2.4). Στη συνέχεια, παρουσιάζεται αναλυτικά η περιγραφή του φαινομένου της σύνθεσης με δεσμευμένα θέματα μέσα από τον φορμαλισμό που έχει επιλεγεί για την υπολογιστική του επεξεργασία (4.3), πρώτα της ΝΕ (4.3.1) και στη συνέχεια της Αγγλικής (4.3.2) και τέλος, αξιολογείται η αποτελεσματικότητά του στην κάθε γλώσσα (4.3.3).

2 Βιβλιογραφική επισκόπηση

2.1 Τα σύνθετα με δεσμευμένα στοιχεία κλασικής προέλευσης στην Αγγλική

2.1.1 Εισαγωγή

Πριν από την εξέταση του φαινομένου της σύνθεσης με δεσμευμένα στοιχεία κλασικής προέλευσης στην Αγγλική, ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο προέκυψε αυτό το είδος λέξεων στην Αγγλική γλώσσα. Σύμφωνα με τον Kastovsky (2009: 1), περίπου το εβδομήντα τοις εκατό του Αγγλικού λεξιλογίου αποτελείται από δάνεια, η πλειονότητα των οποίων προέρχεται από τη Γαλλική, τη Λατινική, την Ελληνική και αυτό που αποκαλείται Νεο-Λατινική, ένα μείγμα Λατινικού και Ελληνικού λεξιλογίου, που αποτελούσε τη *lingua franca* κατά το Μεσαίωνα και την Αναγέννηση, καθώς και επίσημη γλώσσα πολλών χωρών εκείνη την περίοδο (Lüdeling 2006: 580). Όπως σημειώνουν οι Stockwell & Minkova (2001: 42), κατά την περίοδο της Αναγέννησης η καλή γνώση Λατινικών και Ελληνικών ήταν ταυτόσημη με την καλή μόρφωση, αφού το μεγαλύτερο μέρος της ακαδημαϊκής μελέτης γινόταν στα Λατινικά. Η μετάφραση των κλασικών συγγραφέων στην Αγγλική είχε ως αποτέλεσμα την εισαγωγή ενός μεγάλου αριθμού νέων λέξεων από τους μεταφραστές για την απόδοση καινούργιων εννοιών, που προτιμήθηκε έναντι της αναζήτησης αντίστοιχων λέξεων της Αγγλικής, ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε παρεξήγηση.

Ως αποτέλεσμα, ένας μεγάλος αριθμός λέξεων της Λατινικής εισχώρησε σε ειδικά λεξιλόγια της Αγγλικής, όπως της φιλοσοφίας, της παιδείας, της θρησκείας, των μαθηματικών και της γεωμετρίας, της βοτανικής, της βιολογίας, της γεωγραφίας, της ιατρικής και άλλων επιστημονικών πεδίων, όπως οι λέξεις *alumnus*, *arena*, *curriculum*, *antenna*, *abdomen*, *calculus*, *codex*, *compute*, *virus*, *plus*, *species*, *recipe*

κ.α. Η εισαγωγή όρων από την ΑΕ στην Αγγλική έγινε με δύο τρόπους, είτε μέσω της Λατινικής και της Γαλλικής, οι οποίες είχαν επίσης υιοθετήσει πολλές λέξεις της ΑΕ, όπως *atmosphere, chaos, economy, dogma, ecstasy, irony, pneumonia* κ.α., είτε απευθείας από την ΑΕ, όπως οι λέξεις *asterisk, catastrophe, crypt, criterion, lexicon, polyglot, dialysis* κ.α.. Ο ακριβής τρόπος εισαγωγής πολλών λατινικών και αρχαιοελληνικών λέξεων είναι πλέον πολύ δύσκολο να προσδιοριστεί, γιατί αφενός η Λατινική δανειζόταν σε μεγάλο βαθμό λέξεις από την ΑΕ και αφετέρου δεν είναι σίγουρο αν μια λέξη προήλθε απευθείας από τη Λατινική ή μέσω της Γαλλικής.

Όπως παρατηρεί η Lüdeling (2006: 580), πολλές από τις δάνειες αυτές λέξεις αφομοιώθηκαν μορφολογικά και φωνολογικά στη νέα γλώσσα με αποτέλεσμα σε μερικές περιπτώσεις να μη διαφέρουν ούτε καν δομικά από γηγενείς λέξεις (π.χ. η γερμανική λέξη *Fenster* ‘παράθυρο’ από τη λατινική *fenestra*). Το φαινόμενο όμως που αποκαλείται «νεοκλασικός σχηματισμός» λέξεων και αφορά την παρούσα μελέτη, χρησιμοποιεί μορφολογικά στοιχεία, τα οποία δεν έχουν αφομοιωθεί και παρατηρήθηκε κυρίως κατά τον 17^ο και 18^ο αιώνα, όταν σε πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες σημειώθηκε μια τάση απομάκρυνσης από τη Νεο-Λατινική, που αποτελούσε τη *lingua franca*, προς τις γηγενείς γλώσσες. Η παράλληλη ανάπτυξη των επιστημών δημιούργησε την ανάγκη επέκτασης της ειδικής ορολογίας η οποία έκανε χρήση στοιχείων κλασικής προέλευσης (Lüdeling 2006: 580).

Οι επιστήμονες που ανέπτυξαν αυτό το νέο λεξιλόγιο διέθεταν, από ό,τι φαίνεται, και άριστη γνώση της μορφολογίας των γλωσσών αυτών, με αποτέλεσμα την από μέρους τους χρήση μηχανισμών σχηματισμού λέξεων εντελώς διαφορετικών από αυτούς που χρησιμοποιούνταν για το σχηματισμό των γηγενών, υιοθετώντας για παράδειγμα λατινικά και αρχαιοελληνικά πρότυπα λεξικού σχηματισμού (Fradin 2000: 23). Επομένως, όπως επισημαίνει ο Fradin (2000: 23), οι λέξεις που χαρακτηρίζονται ως νεοκλασικές δεν αποτελούν απλά δάνεια, αλλά έχουν σχηματιστεί με καινούργιους μηχανισμούς, που συχνά διαφέρουν από τον τρόπο σχηματισμού λέξεων με γηγενή θέματα και οι οποίοι είναι παράλογο να θεωρηθεί ότι δεν ανήκουν στις γλώσσες δανεισμού ή τουλάχιστον ότι δεν έχουν αναπτυχθεί στη βάση αυτών.

2.1.2 Μορφολογική κατηγοριοποίηση των δεσμευμένων στοιχείων και προσδιορισμός της μορφολογικής διαδικασίας

Όπως επισημάνθηκε στην εισαγωγή της παρούσας μελέτης (σελ. 1), η νεοκλασική σύνθεση, ως μορφολογικός όρος, δεν είναι καθολικά αποδεκτός για την περιγραφή της διαδικασίας σχηματισμού λέξεων που περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία κλασικής προέλευσης, καθώς αυτές δε θεωρούνται απαραίτητα από όλους τους μελετητές ως περιπτώσεις σύνθεσης, αλλά συχνά ως περιπτώσεις παραγωγής. Συγκεκριμένα, ο Bauer (2001) επισημαίνει ότι δεν υπάρχει μια ξεκάθαρη διαχωριστική γραμμή μεταξύ της νεοκλασικής σύνθεσης και της προσφυματοποίησης στην Αγγλική: για παράδειγμα, η λέξη *immunolectrophoresis* μπορεί να θεωρηθεί ότι ανήκει και στις δύο περιπτώσεις, η λέξη *immunodeficiency* αποτελεί μάλλον περίπτωση προσφυματοποίησης, ενώ η λέξη *immunocyte*⁴ πιθανότατα αποτελεί παράδειγμα νεοκλασικής σύνθεσης. Όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια, η μία ή η άλλη κατηγοριοποίηση προκύπτει από τον ανάλογο μορφολογικό χαρακτηρισμό των δεσμευμένων στοιχείων κλασικής προέλευσης που αυτές οι λέξεις περιέχουν και έχει άμεσες συνέπειες σε αυτόν. Στη βιβλιογραφική αναδρομή που θα πραγματοποιηθεί στη συνέχεια, εξετάζεται πώς εκφράζεται αυτή η διαφοροποίηση μεταξύ των διαφόρων αναλύσεων που εφαρμόζονται στην ίδια ομάδα λέξεων, καθώς έχει ως αποτέλεσμα όχι μόνον το διαφορετικό κάθε φορά χαρακτηρισμό του ίδιου του φαινομένου (σύνθεση ή παραγωγή) και των μορφολογικών στοιχείων που εμπλέκονται σε αυτό, αλλά ακόμα και την απόδοση διαφορετικής μορφής στα εμπλεκόμενα στοιχεία.

Τρεις είναι οι κυριότερες απόψεις, όπως έχει ήδη επισημανθεί (σελ. 2), σχετικά με τη μορφολογική υπόσταση των στοιχείων κλασικής προέλευσης που μετέχουν στο σχηματισμό λέξεων της Αγγλικής: η άποψη υπέρ της προσφυματικής υπόστασης, η άποψη περί συνδυαστικών τύπων και εκείνη υπέρ της θεματικής υπόστασης. Γενικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η θεώρηση των στοιχείων αυτών ως προσφυμάτων ή συνδυαστικών τύπων παραπέμπει στη διαδικασία της παραγωγής, ενώ ως δεσμευμένων θεμάτων στη διαδικασία της σύνθεσης. Όμως δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις των μελετητών που φαίνεται να αμφιταλαντεύονται μεταξύ των διαφόρων μορφολογικών κατηγοριών και διαδικασιών. Για παράδειγμα, οι Booij,

⁴ Παραδείγματα από τους Barnhart et al. (1990).

Lehmann & Mugdan (2000: 353) αναφέρουν ότι το στοιχείο *anthropo* στη λέξη *anthropology* στερείται μερικών χαρακτηριστικών ιδιοτήτων των θεμάτων, αλλά δε μπορεί να θεωρηθεί και ως πρόσφυμα. Επίσης, ο Spencer (1991: 319), αν και δέχεται την ελεύθερη σύνθεση μεταξύ δεσμευμένων τύπων, όπως στη λέξη *erythrocyte*, επισημαίνει ότι φαίνεται ασύμβατη με τις γενικότερες αρχές της μορφολογίας μιας γλώσσας που έχει ως βάση τη λέξη, όπως της Αγγλικής (1991: 320). Ας εξετάσουμε, όμως, κάθε μία από τις παραπάνω απόψεις αναλυτικά.

2.1.2.1 Ως προσφύματα ('affixes')

Ο χαρακτηρισμός των εν λόγω στοιχείων ως προσφυμάτων χαρακτηρίζεται από μεγάλη ανομοιογένεια, καθώς δεν υπάρχει ομοφωνία μεταξύ των μελετητών ως προς το ποια στοιχεία κλασικής προέλευσης αποτελούν προσφύματα. Για παράδειγμα, ο Jespersen (1942) και ο Koziol (1972), δύο σημαντικοί εκπρόσωποι της παραδοσιακής προσέγγισης του σχηματισμού λέξεων⁵ κατατάσσουν τα συστατικά στοιχεία σύνθετων νεοκλασικών λέξεων που βρίσκονται σε αρχική θέση, όπως *hemi-*, *mono-*, *poly-*, *proto-*, *neo-*, *pseudo-*, *auto-* κ.α., μεταξύ των προθημάτων. Αντίθετα, ο Marchand (1969) ονομάζει προθήματα μόνο τα προθετικά στοιχεία που παραπέμπουν σε Λατινικά ή Ελληνικά προθήματα, προθέσεις ή μόρια. Εντούτοις, διακρίνει μεταξύ των δεσμευμένων θεμάτων που τοποθετούνται πριν από ολόκληρες λέξεις της Αγγλικής και εκείνων που μετέχουν στη νεοκλασική σύνθεση, όπως τα στοιχεία *astro-*, *electro-*, *hepato-*, *osteo-*, θεωρώντας προθήματα μόνο τα πρώτα, ενώ τα τελευταία ως «προθετικά στοιχεία» χωρίς ιδιαίτερο γλωσσολογικό ενδιαφέρον. Κατά τον ίδιο τρόπο, όσον αφορά τα τελικά στοιχεία, όπως *-(o)logy*, *-(o)sopher*, *-(o)meter*, *-(o)graph* κ.α., θεωρεί ως επιθήματα μόνον όσα ακολουθούν ολόκληρες λέξεις της Αγγλικής, όπως *speedometer* ('ταχύμετρο') και *hurrygraph* ('ταχύγραφο'), σε αντίθεση με εκείνα που ακολουθούν δεσμευμένα στοιχεία, όπως το στοιχείο *-scope* στη λέξη *galvanoscope* ('γαλβανοσκόπιο') το οποίο αποφεύγει να εξετάσει.

Οι πρώτοι εκπρόσωποι της γενετικής γραμματικής επίσης χαρακτηρίζουν τα στοιχεία κλασικής προέλευσης σε αρχική θέση ως προθήματα. Για παράδειγμα, οι Chomsky & Halle (1968: 34) θεωρούν ότι οι λέξεις όπως *photograph*, *monolith*, *telescope* και *protoplasm* αποτελούνται από ένα πρόθημα (δηλ. *photo-*, *mono-*, *tele-*, *proto-*) και ένα θέμα. Η Siegel (1979: 107) και ο Williams (1981a)

⁵ Baeskow (2004: 60)

συμπεριλαμβάνουν τύπους όπως [hyper#], [neo#], [auto#], [mono#], [electro#] κ.α. μεταξύ των προθημάτων της τάξης II⁶. Είναι προφανές ότι, όλοι οι παραπάνω μελετητές προσεγγίζουν τις λέξεις με νεοκλασικά στοιχεία περισσότερο ως περιπτώσεις παραγωγής παρά ως περιπτώσεις σύνθεσης και τα συστατικά τους μάλλον ως προσφύματα, ανάλυση που όμως αποδεικνύεται αρκετά προβληματική (Baeskow 2004: 61), όπως θα δούμε στη συνέχεια.

2.1.2.2 Ως συνδυαστικοί τύποι ('combining forms')

Κατά του προσφυματικού χαρακτήρα των εν λόγω στοιχείων τάσσεται ο Bauer (1979), καθώς, όπως επισημαίνει, κάτι τέτοιο επιτρέπει την ύπαρξη λέξεων αποτελούμενων μόνο από ένα πρόθημα και ένα επίθημα, χωρίς καμία ρίζα, δομή που δε θεωρείται επιτρεπτή στο σχηματισμό λέξεων. Το γεγονός αυτό καθώς και η μεγαλύτερη σημασιολογική πυκνότητα που παρατηρείται στα δεσμευμένα θέματα (π.χ. *socio-* και *eco-*), σε σχέση με τα προθήματα που έχουν πιο λειτουργική χρήση (π.χ. *pre-* και *un-*), τον οδηγούν στην υιοθέτηση του όρου «συνδυαστικός τύπος» για τα εν λόγω στοιχεία (Bauer 1983, 1998), άποψη που υποστηρίζουν και οι Adams (1973), Warren (1990), Cannon (1992), Lehrer (1998) και Prčić (2005, 2008). Επιπλέον, διακρίνει μεταξύ Αρχικών Συνδυαστικών Τύπων (ΑΣΤ) (Initial Combining Forms), όπως *astro-*, *electro-*, *hydro-* και Τελικών Συνδυαστικών Τύπων (ΤΣΤ) (Final Combining forms), όπως *-crat*, *-naut*, *-phile*, *-phobe* (Bauer 1983: 214).

Η διάκριση αυτή προκύπτει από ορισμένες διαφορές που παρατηρεί μεταξύ των στοιχείων που καταλαμβάνουν αρχική και τελική θέση μέσα σε μια λέξη, όπως είναι για παράδειγμα, οι συνδυαστικές ιδιότητες και η μορφή τους, που στους ΑΣΤ φαίνεται να είναι πιο συγκεκριμένη, περιλαμβάνοντας σχεδόν αποκλειστικά ένα

⁶ Η διάκριση μεταξύ των προσφυμάτων της Τάξης I και της Τάξης II είναι αντίστοιχη της διάκρισης μεταξύ των προσφυμάτων στα όρια μορφημάτων και στα όρια λέξεων (Chomsky & Halle 1968), στα Επίπεδα I και II (Pesetsky 1979, Kirarsky 1982) και στα Στρώματα I και II (Halle & Vergnaud 1987). Τα προσφύματα διακρίνονται στις Τάξεις I & II ανάλογα με τις φωνολογικές και μορφολογικές τους ιδιότητες. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τη Siegel (1974) τα προσφύματα της Αγγλικής που ανήκουν στην Τάξη I, όπως *-ion*, *-ity*, *-al* και *-ive* προκαλούν μετακίνηση του τόνου (π.χ. *párent-paréntal*, *prodúctive-productíveness*), ενώ τα προσφύματα της Τάξης II, όπως *-ness*, *-hood*, *-ful* και *-ly*, είναι ουδέτερα ως προς τον τονισμό (π.χ. *párent-párenthood*, *prodúctive-productíveness*). Επιπλέον, σύμφωνα με τη Γενίκευση της Σειράς Προσφυμάτων ('Affix Ordering Generalisation'), τα προσφύματα της τάξης I μπορούν να παρεμβάλονται μεταξύ προσφυμάτων της τάξης II, ενώ το αντίθετο δεν είναι δυνατό (π.χ. **hopefulness*).

τελικό φωνήεν -ο-. Το στοιχείο αυτό επισημαίνεται και από τη Warren (1990), η οποία υποστηρίζει ότι το εν λόγω φωνήεν προσδίδει ένα είδος ομοιομορφίας στους ΑΣΤ. Ο Bauer (1998: 406) θεωρεί ότι το φωνήεν αυτό αποτελεί εγγενώς τμήμα των ΑΣΤ. Λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, και την τάση των ομιλητών να το διατηρούν στην περικεκομμένη μορφή νεοκλασικών συνθέτων (π.χ. *photo* < *photograph*), σημειώνει επιπλέον τη δημιουργία ΑΣΤ με το εν λόγω φωνήεν, όπως *jazzo-* και *filmo-*, στο σχηματισμό υβριδικών συνθέτων ('hybrid formations'), όπως *jazzophile* και *filmography*, όπου μία γηγενής λέξη συνδυάζεται με ένα θέμα κλασικής προέλευσης.

Ο χαρακτηρισμός των στοιχείων κλασικής προέλευσης ως συνδυαστικών τύπων προκύπτει, κατά τον Bauer (1998), κυρίως από την ιδιόρρυθμη συμπεριφορά που παρουσιάζουν μέσα στη γλώσσα. Αν και δέχεται την ομοιότητα των νεοκλασικών συνθέτων με τα ονοματικά σύνθετα της ΑΕ ως προς τον τρόπο σχηματισμού και τη δομή τους (τροποποιητής-κεφαλή), επισημαίνει την ύπαρξη λέξεων της Αγγλικής με κλασικά στοιχεία που δε φαίνεται να εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία. Για παράδειγμα στη λέξη *sociolinguistics* ('κοινωνιογλωσσολογία'), όπου ένα δεσμευμένο στοιχείο κλασικής προέλευσης συνδυάζεται με μία αγγλική λέξη, παρόλο που το κλασικό στοιχείο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως συνθετικό μέρος και ολόκληρη η λέξη ως σύνθετη, το αποτέλεσμα στην Αγγλική μοιάζει περισσότερο με προθηματοποίηση (Bauer 1998: 406).

Ένας ακόμη λόγος για τον οποίο φαίνεται να καθιερώθηκε η χρήση του όρου «συνδυαστικός τύπος» και για τα στοιχεία κλασικής προέλευσης, σχετίζεται με τη δημιουργία ανάλογων τύπων από αμαλγάματα που περιέχουν στοιχεία κλασικής προέλευσης, όπως είναι για παράδειγμα οι λέξεις *telethon* ('τηλεμαραθώνιος'), *Eurocrat* ('Ευρωπαίος γραφειοκράτης') και *technophobia* ('φοβία της τεχνολογίας'). Οι λέξεις αυτές που, κατά τον Bauer (1998), αποκλίνουν αρκετά από το πρότυπο των νεοκλασικών συνθέτων, περιέχουν περικεκομμένους τύπους ή 'splinters' κατά τη Lehger (1998), παρά αυτούσια δεσμευμένα θέματα κλασικής προέλευσης, όπως αυτά των νεοκλασικών συνθέτων. Συγκεκριμένα τα στοιχεία *-thon*, *Euro-* και *techno-* που παρατηρούνται και σε άλλους παρόμοιους σχηματισμούς, όπως *bikeathon*, *Eurostar* και *technofreak* αντίστοιχα, έχουν προκύψει αντίστοιχα από τις λέξεις *marathon*, *European* και *technology*.

Παρόμοιοι είναι και οι συνδυαστικοί τύποι που αναφέρονται από τη Warren (1990), όπως *-aholic* από τη λέξη *alcoholic* (π.χ. *workaholic* 'εργασιομανής'), –

nography από τη λέξη *pornography* (π.χ. *warnography* ‘λογοτεχνικά ή κινηματογραφικά έργα με πολεμικό περιεχόμενο’), ή *-gate* από τη λέξη *Watergate* (π.χ. *Irangate* ‘σκάνδαλο στο Ιράν’). Σύμφωνα με την ίδια (Warren 1990: 117), η δημιουργία συνδυαστικών τύπων όπως οι παραπάνω, αποδίδεται στη διαδικασία της «απόσπασης» (‘secretion’), η οποία, σύμφωνα με τον Jespersen (1950), συνεπάγεται την επαναδιευθέτηση σημασιολογικών στοιχείων, με αποτέλεσμα, ορισμένα σημασιολογικά στοιχεία που δε σχετίζονται με συγκεκριμένο τμήμα μιας λέξης, να συνδέονται με κάποιο τμήμα της. Η απόσπαση αυτών των στοιχείων, όπως υποστηρίζει η Warren, δεν οφείλεται σε παρανόηση σχετικά με τη μορφοματική τους υπόσταση από την πλευρά του ομιλητή, αλλά αποτελεί εκούσια κατασκευή. Έτσι, το τμήμα που αποκόπτεται και λαμβάνει τα εκάστοτε σημασιολογικά χαρακτηριστικά είναι αυτό που αφενός θα προκαλέσει τους κατάλληλους συσχετισμούς και αφετέρου θα έχει τα φωνολογικά χαρακτηριστικά ενός μορφήματος, κατάλληλου να αποτελέσει ένα λεξικό στοιχείο.

Συμπερασματικά, με βάση τον τρόπο δημιουργίας και την κατανομή, οι συνδυαστικοί τύποι φαίνεται να διακρίνονται σε δύο είδη: α) αυτούς που έχουν κλασική προέλευση και αντιστοιχούν σε αρχαιοελληνικά ή λατινικά μορφήματα, όπως *techno-* (π.χ. *technology*) και *gastro-* (π.χ. *gastronomy*), και β) αυτούς που αποτελούν περικεκομμένους τύπους λέξεων *γηγενούς* προέλευσης, όπως *-aholic* (< *alcoholic*, π.χ. *workaholic*), *-gate* (< *Watergate*, π.χ. *Irangate*) και *-ware* (< *software*, π.χ. *freeware*, *Tupperware*TM) ή *κλασικής*, όπως *-thon* (< *marathon*, π.χ. *telethon*, *bikeathon*), *-nography* (< *pornography*, π.χ. *warnography*), *techno-* (< *technology*, π.χ. *technophobia*, *technofreak*) και *gastro-* (< *gastronomy*, π.χ. *gastrodrama*, *gastroguide*). Η συμπερίληψη των δύο αυτών, κατά τα άλλα ανόμοιων ειδών, στην κατηγορία των συνδυαστικών τύπων, έχει δημιουργήσει μια ασαφή εικόνα σχετικά με τη συμπεριφορά των στοιχείων κλασικής προέλευσης, αφού αποδίδονται σε αυτά χαρακτηριστικά που ανήκουν σε άλλα στοιχεία.

Η νέα αυτή μορφολογική κατηγορία, όπως είναι λογικό, δεν είναι απαραίτητα καθολικά αποδεκτή και όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια έχει δεχθεί δριμύτατη κριτική από μελετητές όπως ο Kastovsky (2009), καθώς θεωρείται μάλλον πλεονάζουσα σε ένα μορφολογικό σύστημα που περιέχει προσφύματα και θέματα. Για το λόγο αυτό, οι υποστηρικτές της προβάλλουν μια σειρά από επιχειρήματα με στόχο τη διάκριση των συνδυαστικών τύπων από τα προσφύματα. Για παράδειγμα, ο Prčić (2005, 2008) πραγματοποιεί μια συστηματική μελέτη με στόχο τη διάκριση των

ΑΣΤ από τα προθήματα και των ΤΣΤ από τα επιθήματα με βάση ορισμένα κριτήρια. Αυτά είναι: α) η κατηγορία μέλους, που αποδεικνύει ότι τα προσφύματα ανήκουν σε μια κλειστή τάξη μορφημάτων, ενώ οι συνδυαστικοί τύποι σε ένα ανοιχτό σύνολο στοιχείων που συνεχώς διευρύνεται, επιχείρημα που χρησιμοποιεί και η Warren (1990: 123). β) Η διακριτή τους μορφή, που όπως επισημάνθηκε παραπάνω, αφορά την ομοιομορφία που χαρακτηρίζει τους ΑΣΤ, οι οποίοι θεωρείται ότι περιέχουν ένα τελικό φωνήεν, σε αντίθεση με τα προθήματα (π.χ. *anthro-*, *agro-/agri-*, *acu-*, *genea-*, *vibra-* κ.α.. γ) Οι περιορισμοί των συνδυασμών τους με άλλα στοιχεία, καθώς τα προθήματα συνδυάζονται μόνο με ελεύθερα στοιχεία, ενώ οι συνδυαστικοί τύποι μπορούν να συνυπάρξουν και μεταξύ τους και με ελεύθερες βάσεις. δ) Η συντακτική λειτουργία που παρατηρείται μόνο στα προσφύματα τα οποία είτε διατηρούν είτε αλλάζουν τη συντακτική κατηγορία της βάσης τους. ε) Η σχέση κεφαλής-τροποποιητή που φαίνεται ότι δημιουργούν μόνο οι συνδυαστικοί τύποι στους συνδυασμούς τους. στ) Η σημασία, που όπως επισημάνθηκε παραπάνω, στα προσφύματα είναι πιο λειτουργική από ότι στους συνδυαστικούς τύπους, οι οποίοι διαθέτουν περισσότερη λεξιλογική σημασία. ζ) Το μορφοσημασιολογικό «σχήμα» ('morphosemantic patterning'), που αφορά την ταύτιση μορφής και σημασίας που στα προσφύματα είναι πιο έντονη από ό,τι στους συνδυαστικούς τύπους, αφού η χρήση συγκεκριμένων προσφυμάτων για την έκφραση συγκεκριμένης σημασίας παρατηρείται σαφώς περισσότερο από τη χρήση συγκεκριμένων συνδυαστικών τύπων ή άλλων λεξικών στοιχείων που δε παρουσιάζουν ανάλογη αποκλειστικότητα στη χρήση. Τέλος, η) η παραγωγικότητα, που είναι σαφώς μεγαλύτερη στα προσφύματα από ό,τι στους συνδυαστικούς τύπους.

Εντούτοις, ο Kastovsky (2009) θεωρεί αρκετά από τα παραπάνω κριτήρια αδύναμα για τη σαφή διάκριση μεταξύ προσφυμάτων και συνδυαστικών τύπων, όπως για παράδειγμα, α) την κατηγορία μέλους, αφού συχνά παρατηρείται η σταδιακή μετατροπή μορφημάτων σε προσφύματα (π.χ. *fore-*, *mid-*, *under-*, *-wards*, *-wise* κ.α.), β) τη διακριτή μορφή, καθώς, όπως αναφέρει, πολλά προθήματα φέρουν επίσης ένα τελικό φωνήεν (π.χ. *ante-*, *anti-*, *auto-*, *bi-*, *co-*, *demi-*, *di-*, κ.α.), γ) τη συντακτική λειτουργία, καθώς η ιδιότητα των προθημάτων να αλλάζουν συντακτική λειτουργία τίθεται σε αμφισβήτηση (Kastovsky 1986), δ) τη σχέση τροποποιητή-κεφαλής η οποία χαρακτηρίζει όλες τις διαδικασίες σχηματισμού λέξεων, είτε πρόκειται για σύνθεση, προθηματοποίηση ή επιθηματοποίηση και τέλος, ε) τη σημασία, αφού η σημασιολογική πυκνότητα ('semantic density') περιέχει διαβαθμίσεις τόσο για τα

προσφύματα όσο και για τους συνδυαστικούς τύπους και δε χαρακτηρίζει αποκλειστικά τη μία ή την άλλη κατηγορία. Επιπλέον, θεωρεί ότι τα κριτήρια του μορφοσημασιολογικού σχήματος και της παραγωγικότητας δεν είναι ισχυρά καθώς και τα δύο χαρακτηριστικά επίσης περιέχουν διαβαθμίσεις, εφόσον υπάρχουν συνδυαστικοί τύποι, όπως οι *bio-* και *-logy* που διακρίνονται από έντονο μορφοσημασιολογικό «σχήμα» και μεγάλη παραγωγικότητα όπως και τα προθήματα.

Παρόλο που ο Prčić (2005: 17) καταλήγει στον ορισμό πρότυπων ΑΣΤ και προθημάτων, επισημαίνει ότι μέσα στο σύνολο των ΑΣΤ υπάρχουν ορισμένοι, όπως οι *auto-*, *giga-*, *mega-*, *micro-*, *mono-*, *multi-*, κ.α., που παρουσιάζουν αρκετές ιδιότητες προθημάτων και θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως συγχρονικά προθήματα, όχι βέβαια, πρότυπα. Επίσης, παρατηρεί ότι ο διαχωρισμός μεταξύ ΤΣΤ και επιθημάτων είναι σαφώς ευκολότερος από το διαχωρισμό μεταξύ και ΑΣΤ και προθημάτων, κάτι που επισημαίνει και η Warren (1990: 123), γιατί οι ιδιότητές τους είναι πιο διακριτές, με εξαίρεση το μορφοσημασιολογικό «σχήμα» και την παραγωγικότητα που συχνά σηματοδοτούν τη σταδιακή μετατροπή ορισμένων ΤΣΤ σε επιθήματα. Κάτι παρόμοιο παρατηρεί και η Warren (1990: 124), επισημαίνοντας ότι εφόσον και οι συνδυαστικοί τύποι δεν αποκλείονται από τη διαδικασία της γραμματικοποίησης, ενδέχεται να υπάρχουν μορφήματα, που σε μια διαχρονική θεώρηση αποτελούν συνδυαστικούς τύπους, αλλά από συγχρονική άποψη θεωρούνται προσφύματα. Όλα τα παραπάνω φαίνεται να αποδυναμώνουν παρά να ενισχύουν την κατηγορία των συνδυαστικών τύπων.

2.1.2.3 Ως δεσμευμένα θέματα ('bound stems')

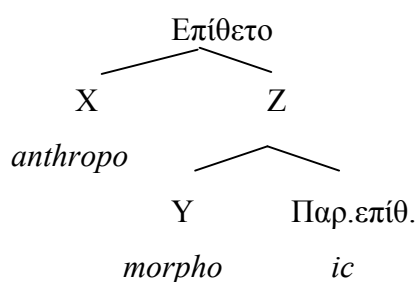
Αντίθετα από την άποψη ότι τα στοιχεία των λεγόμενων νεοκλασικών συνθέτων αποτελούν είτε προσφύματα είτε συνδυαστικούς τύπους, τάσσεται μια άλλη ομάδα μελετητών, οι οποίοι υιοθετούν την θεματική υπόσταση των εν λόγω στοιχείων (Scalise 1984, ten Hacken 1994, Adams 2001, Baeskow 2004, Ralli 1988, 1992). Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο Bauer (1979) απορρίπτει την προσφυματική υπόσταση των στοιχείων αυτών προβάλλοντας το επιχείρημα ότι μια δομή που αποτελείται μόνο από προσφύματα δεν είναι επιτρεπτή στο σχηματισμό λέξεων, κάτι που επισημαίνει και ο Scalise (1984: 75) προβάλλοντας το παράδειγμα της λέξης *Francophile* ('γαλλόφιλος'), η μορφολογική κατηγορία της οποίας δε θα μπορούσε να προσδιοριστεί υπό μια τέτοια θεώρηση των συστατικών της στοιχείων ([[franco]_{Pre} [phile]_{Sur}]?).

Σημαντικότερο όμως, επιχείρημα που προβάλλει ο Scalise κατά της προσφυματικής υπόστασης των εν λόγω στοιχείων, αποτελεί η ιδιότητα πολλών από αυτά να καταλαμβάνουν τόσο αρχική όσο και τελική θέση μέσα σε μια λέξη (π.χ. *Francophile* ‘γαλλόφιλος’, *philanthropic* ‘φιλανθρωπικός’), κάτι που σε καμία περίπτωση δεν χαρακτηρίζει τα προσφύματα. Επιπλέον, επισημαίνει ότι τα εν λόγω στοιχεία παρουσιάζουν και άλλα χαρακτηριστικά που δεν διαθέτουν τα προσφύματα, όπως το γεγονός ότι μπορούν να αποκοπούν (π.χ. ‘*philo-* or *anti-Soviet*’ ‘φιλοσοβιετικός ή αντισοβιετικός’) καθώς και το γεγονός ότι μπορούν να συνδυαστούν μεταξύ τους σχηματίζοντας λέξεις (**in + ic*, **super + ous* κτλ.).

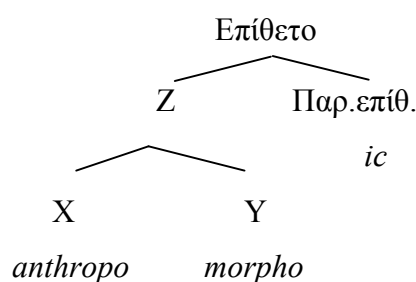
Έτσι, επιλέγει να αποδώσει στα δεσμευμένα στοιχεία κλασικής προέλευσης την κατηγορία του θέματος (‘stem’), και θεωρεί τις λέξεις που σχηματίζουν στους μεταξύ τους συνδυασμούς, μάλλον περιπτώσεις σύνθεσης, παρά περιπτώσεις παραγωγής. Επιπλέον, αναγνωρίζει το ενδιάμεσο φωνήεν *-o-* ως συνδετικό φωνήεν και όχι ως τμήμα του α΄ ή β΄ συνθετικού (π.χ. **-ology*, **-ography* κτλ.), κάτι που συμφωνεί με την παρατήρησή του σχετικά με την ελευθερία θέσης των στοιχείων κλασικής προέλευσης, αφού επιτρέπει το συσχετισμό στοιχείων σε λέξεις όπως *historiography* και *graphology* ή *graphomaniac*.

Ο ten Hacken (1994) για τον οποίο ο όρος «δεσμευμένο θέμα» ισοδυναμεί με τον όρο «συνδυαστικός τύπος» υιοθετεί την ανάλυση του Scalise (1984), επισημαίνοντας επιπλέον ότι τα δεσμευμένα θέματα στερούνται κατηγοριακών ιδιοτήτων, τις οποίες αποκτούν μόνο μέσα από το συνδυασμό τους με κάποιο επίθημα. Αυτό έχει ως συνέπεια τη διαμόρφωση της δομής ενός νεοκλασικού συνθέτου, όπως η λέξη *anthropomorphic* (‘ανθρωπόμορφος’), με τους ακόλουθους δύο τρόπους (ten Hacken 1994:132):

Σχήμα 1

Σχήμα 2

Η διαμόρφωση δύο δομών, αντί μίας, οφείλεται στο παράδοξο των αγκύλων ('bracketing paradox') που προκύπτει από την άποψη του ten Hacken ότι τα δεσμευμένα στοιχεία στερούνται κατηγοριακών ιδιοτήτων. Από τις παραπάνω δομές, ο ίδιος θεωρεί ακριβέστερη αυτή του Σχήματος 2, όπου το στοιχείο *anthropomorpha* δεν αποτελεί πιθανή λέξη, παρά μόνο μετά την προσθήκη ενός επιθήματος. Αν και στη δομή του Σχήματος 1, η σχηματιζόμενη λέξη *morphic*, αποτελεί δυνάμει λέξη, η συγκεκριμένη δομή εστιάζει περισσότερο στη σχέση μεταξύ της λέξης *anthropomorphic* και, για παράδειγμα, της λέξης *isomorphic* ('ισομορφικός'), με την οποία μοιράζεται το ίδιο παραγωγικό επίθημα. Αντίθετα, η δομή του Σχήματος 2 υποδηλώνει τη σχέση της λέξης *anthropomorphic*, με σημασιολογικά συγγενείς λέξεις, όπως για παράδειγμα η λέξη *anthropomorphism* ('ανθρωπομορφισμός'), που κατά τον ten Hacken είναι ξεκάθαρα πιο στενή. Επιπλέον, η υιοθέτηση της πρώτης δομής θα οδηγούσε σε λανθασμένα συμπεράσματα για ορισμένες λέξεις, όπως για παράδειγμα τη λέξη *anthropological* ('ανθρωπολογικός') που λανθασμένα θα συσχετιζόταν με τη λέξη *logical* ('λογικός').

Οι λέξεις που προκύπτουν από τη σύνθεση των δεσμευμένων θεμάτων και την επιθηματοποίηση τους ανήκουν και κατά τον ten Hacken, στην κατηγορία των κεφαλοφόρων συνθέτων (H-compounds)⁷ που έχουν κυρίως δεξιά κεφαλή. Αν και η απόδοση της δεξιάς κεφαλής δεν είναι αυτονόητη, λόγω της έλλειψης συντακτικών χαρακτηριστικών στα δεσμευμένα στοιχεία, όπως επισημαίνει, μπορεί να δικαιολογηθεί σημασιολογικά. Για παράδειγμα, από την εξέταση των στοιχείων του σύνθετου δεσμευμένου θέματος *anthropomorpha-*, προκύπτει ότι πρόκειται για «τη μορφή ενός ανθρώπου» ("*morpho* of an *anthropo*") παρά για «τον άνθρωπο μιας μορφής» ("*anthropo* of a *morpho*"), γεγονός που καθιστά το στοιχείο *anthropo* επιθετικό προσδιορισμό στο στοιχείο *morpho* που αποτελεί την κεφαλή.

Η Baeskow (2004) που επίσης υποστηρίζει τη θεματική υπόσταση των στοιχείων κλασικής προέλευσης, παρέχει μια συνολική και λεπτομερή μελέτη του φαινομένου του νεοκλασικού σχηματισμού στην Αγγλική γλώσσα η οποία παρουσιάζεται

⁷ Με τον όρο H-compound ο ten Hacken (1994: 74) αναφέρεται στα κεφαλοφόρα ή προσδιοριστικά σύνθετα, τα οποία ορίζει ως εξής: ένα κεφαλοφόρο σύνθετο είναι μια δομή $[X Y]_Z$ ή $[Y X]_Z$ όπου,

- Ο προσδιορισμός του Z αποτελεί υποσύνολο του προσδιορισμού του Y,
- Αν το Σ αποτελεί ένα πιθανό τρόπο προσδιορισμού του Y, ο προσδιορισμός του Z καθορίζεται από το σύνολο των Σ που είναι συμβατά με τη σημασία του X, και
- Το X δεν έχει ανεξάρτητη πρόσβαση στο λόγο.

αναλυτικά στη συνέχεια, καθώς πολλά βασικά της στοιχεία υιοθετούνται από την παρούσα μελέτη. Το γενικό πλαίσιο ανάλυσης που προτείνει για τις λέξεις της Αγγλικής που περιέχουν τουλάχιστον ένα μη γηγενές μόρφημα που δεν απαντάται ελεύθερο στη γλώσσα, βασίζεται στην αδύναμη μορφή λεξικαλισμού⁸. Υιοθετώντας τη θεωρία σχηματισμού λέξεων που βασίζεται στο μόρφημα, η Baeskow (2004) υποστηρίζει ότι το λεξιλόγιο αποτελείται όχι μόνο από απλά και σύνθετα στοιχεία που τοποθετούνται σε μια συντακτική δομή, αλλά και από μονάδες μικρότερες των λέξεων.

Εξετάζοντας τη δομή λέξεων που αποκαλούνται «νεοκλασικά σύνθετα» διακρίνει τις ακόλουθες ομάδες (2004: 59):

1. α. *microphone, cryptograph, atmosphere, astronaut, insecticide, microfungus, microcosmos, phonoelectrocardioscope, ophthalmodynamometer, κ.α.*
- β. *biolog-ist, oceanograph-er, anthropomorph-ism, astrologic-al, pharyngolaryng-itis, laryngotracheobronchoscop-y, κ.α.*
- γ. *bionics, hydric, cephalic, cardioid, helicity, κ.α.*
- δ. *hamburgerology, commonsensology, queenomania, hurrygraph, speedometer, jazzophile, Webopedia, κ.α.*
- ε. *microwave, biofeedback, teleprinter, biophysics, neoclassical, autosuggestion, telecommunication, hydrostatic, pseudo-Marxist, nanostructure, κ.α.*

Στην ομάδα α. ανήκουν νεοκλασικά σύνθετα που αποτελούν συνδυασμούς δύο ή περισσότερων δεσμευμένων θεμάτων. Στην ομάδα β. ανήκουν συνδυασμοί δύο ή περισσότερων δεσμευμένων θεμάτων και ενός επιθήματος. Η ομάδα γ. περιλαμβάνει λέξεις που αποτελούνται από ένα δεσμευμένο θέμα και ένα επίθημα και οι ομάδες δ. και ε. περιλαμβάνουν συνδυασμούς δεσμευμένων θεμάτων κλασικής προέλευσης και αυτόνομων λέξεων της Αγγλικής γηγενούς ή ξένης προέλευσης.

⁸ Η αδύναμη μορφή λεξικαλισμού που υποστηρίχθηκε από τους Aronoff (1976), Bochner (1993) και Stekauer (2002) υποστηρίζει ότι το νοητικό λεξικό περιέχει τις ιδιοσυγκρατικές πληροφορίες λεξικών στοιχείων, το μορφολογικό τομέα του σχηματισμού λέξεων, ενώ αποκλείει την κλίση (Baeskow 2004).

Λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις που έχουν διατυπωθεί για τις λέξεις που περιέχουν στοιχεία κλασικής προέλευσης, η Baeskow (2004), διαμορφώνει τη δική της ολοκληρωμένη πρόταση. Καταρχήν, θεωρεί προβληματική τόσο τη θεώρηση των εν λόγω στοιχείων ως προσφυμάτων, όσο και την ανάλυση των νεοκλασικών συνθέτων ως κανονικών συνθέτων, αφού δεν πληρούν τα μορφολογικά και φωνολογικά κριτήρια των κοινών συνθέτων της Αγγλικής, δηλαδή: α) την ύπαρξη τουλάχιστον δύο ελεύθερων στοιχείων ανάμεσα στα συστατικά τους, που όπως είδαμε, υποστηρίζουν ο Bloomfield (1933: 227) και ο Marchand (1969: 11), και β) το κριτήριο του τονισμού για μια σύνθετη λέξη, όπως έχει διατυπωθεί από τον Bloomfield (1933) και τυποποιηθεί από τους Chomsky και Halle (1968: 16), σύμφωνα με το οποίο, στο α' συνθετικό τοποθετείται πρωτεύων τόνος ώστε να μειωθεί ο τόνος του β' συνθετικού⁹.

Εντούτοις, η Baeskow (2004: 69) συμφωνεί με τον ten Hacken (1994) ότι τα νεοκλασικά σύνθετα μοιάζουν με τα κοινά σύνθετα από σημασιολογική άποψη, καθώς πρόκειται για ενδοκεντρικά σύνθετα με σαφώς τοποθετημένους τους ρόλους «προσδιορίζον-προσδιοριζόμενο» στα συστατικά τους, όπως τους ορίζει ο Marchand (1969:12) για μια κοινή σύνθετη λέξη της Αγγλικής. Παρολαυτά, όπως σημειώνει, τέτοιου είδους σημασιολογικές πληροφορίες είναι αποδεκτές στο πλαίσιο μιας διαχρονικής προσέγγισης και όχι μέσα σε ένα λεξικό που ορίζει κυρίως τις συγχρονικές ιδιότητες των λεξικών μονάδων. Επιπλέον, συμπληρώνει ότι αυτού του είδους η σημασιολογική ενδοκεντρικότητα είναι αναγνωρίσιμη μόνο από ομιλητές με μερική γνώση των κλασικών γλωσσών (Baeskow 2004: 69).

Γενικότερα για τις νεοκλασικές λέξεις, η Baeskow επισημαίνει ότι είναι απροσδιόριστες τόσο από δομική άποψη, αφού τοποθετούνται κάπου μεταξύ παραγωγής και σύνθεσης, όσο και από σημασιολογική, αφού ταλαντεύονται μεταξύ διαφάνειας και ιδιοσυγκρατικότητας. Συμφωνεί με την άποψη του Cannon (1992: 487), ότι οι σημασίες των λέξεων που αποτελούνται από δεσμευμένα θέματα είναι

⁹ Για παράδειγμα, στη σύνθετη λέξη *blackboard* ('μαυροπίνακας'), αν τοποθετηθεί πρωτεύων τόνος στο στοιχείο *black*, τότε ο τόνος του στοιχείου *board*, γίνεται δευτερεύων, και μετέπειτα μειώνεται σε τριτεύοντα, σύμφωνα με τον κανόνα πυρηνικού τονισμού (Nuclear Stress Rule), όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα (Baeskow 2004: 68):

black # # board #

Η δεσμευστικότητα των συστατικών των νεοκλασικών στοιχείων δεν επιτρέπει την εφαρμογή του παραπάνω κανόνα τονισμού.

συνήθως πολύ πιο ακριβείς από τις σημασίες οποιασδήποτε άλλης κατηγορίας σχηματισμού λέξεων. Επισημαίνει όμως, ότι αυτό ισχύει για ορισμένες ομάδες ομιλητών, όπως ομάδες επιστημόνων, που κάνουν τακτική χρήση κλασικών στοιχείων στα ειδικά λεξιλόγια της επιστήμης τους για την κατασκευή νέων όρων (Baeskow 2004: 69).

Ταυτόχρονα, υποστηρίζει ότι η διαφάνεια των νεοκλασικών λέξεων γίνεται αντιληπτή και από τη δημιουργία λέξεων που δεν ανήκουν απαραίτητα σε ειδικά λεξιλόγια, αλλά και από τη συχνότατη δημιουργία υβριδικών σχηματισμών που αναμειγνύουν γηγενή με ξένα στοιχεία, όπως οι λέξεις *queenomania*, *hurrygraph*, *jazzophile* (Bauer 1998: 409), *microgroove*, *microwave*, *microdot*, *microfilm*, ή οι λέξεις που είναι γνωστές με τον όρο *ologies* ('ολογίες'), όπως *hamburgerology* ('μπεργκερολογία') (Bauer 1998: 409), *hatology* ('καπελολογία'), *commonsensology* ('η επιστήμη της κοινής λογικής') (*OED*), *buyology* ('η μελέτη των αγορών') (Jespersen 1942: 224). Αν και τα παραπάνω αποτελούν σημαντικές ενδείξεις για το ότι η σημασία των νεοκλασικών στοιχείων είναι αρκετά διαφανής στους ομιλητές, το γεγονός ότι τα νεοκλασικά στοιχεία χρησιμοποιούνται βασικά για τη δημιουργία ειδικών και τεχνικών όρων είναι κάτι που δε μπορεί να παραβλεφθεί (Baeskow 2004: 69). Η Baeskow (2004: 70) καταλήγει επισημαίνοντας ότι ο βαθμός κατανόησης των λέξεων που περιέχουν νεοκλασικά στοιχεία από τους κοινούς ομιλητές εξαρτάται από το βαθμό εξοικειώσής τους με ορισμένα τέτοια στοιχεία ή ειδικούς όρους.

2.1.2.3.1 Το πρότυπο της νεοκλασικής σύνθεσης

Σύμφωνα με την ανάλυση που προτείνει η Baeskow (2004: 71), οι λέξεις της Αγγλικής που περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία κλασικής προέλευσης έχουν μεν σύνθετη δομή, αλλά δε σχηματίζονται στο 2^ο επίπεδο του λεξικού¹⁰ όπως τα κοινά

¹⁰ Τα επίπεδα του λεξικού ορίζονται από τη θεωρία της Λεξικής Φωνολογίας, σύμφωνα με την οποία οι διαδικασίες σχηματισμού λέξεων συνοδεύονται από την εφαρμογή φωνολογικών κανόνων. Σύμφωνα με την Υπόθεση της Σειράς των Προσφυμάτων ('Affix Ordering Hypothesis') (Siegel 1974), η προσφύματοποίηση λαμβάνει χώρα σε δύο διαδοχικά επίπεδα, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ιδιότητες των προσφυμάτων, που επίσης διακρίνονται στις Τάξεις I & II (βλ. σελ. 12, υποσ. 5), μεταξύ των οποίων παρεμβάλλεται η εφαρμογή κυκλικών φωνολογικών κανόνων. Οι κανόνες αυτοί εφαρμόζονται αμέσως μετά την προσφύματοποίηση με προσφύματα της Τάξης I (π.χ. *+ive*, *+ity*, *+ous*, *con+*, *de+*, *in+*), τροποποιώντας τον τονισμό της σχηματιζόμενης λέξης (π.χ. *productíve*) και πριν την προσφύματοποίηση με προσφύματα της τάξης II (π.χ. *#ness*, *#able*, *#er*, *#ist*, *anti#*, *non#*, *re#*) που δε τον επηρεάζουν (π.χ. *productíveness*).

σύνθετα, αλλά στο 1^ο, λόγω της δεσμευσιμότητας των στοιχείων που περιέχουν, άποψη που εκφράζεται και από τις Selkirk (1982) και Adams (2001). Στο ίδιο επίπεδο σχηματίζονται οι παράγωγες λέξεις με προσφύματα της τάξης I (π.χ. *tremend-ous*, *mort-al* κ.α.) και οι ιδιοσυγκρατικές λεξικές μορφές (π.χ. *went*, *children*, κτλ.) (Baeskow 2004: 71-72). Η διαδικασία σχηματισμού των νεοκλασικών συνθέτων ορίζεται από την ίδια ως εξής (Baeskow 2004: 72):

«Ως νεοκλασική σύνθεση ορίζεται ο συνδυασμός τουλάχιστον δύο δεσμευμένων ριζών Ελληνικής ή Λατινικής προέλευσης στο 1^ο επίπεδο του λεξικού».

Παραδείγματα αυτής της διαδικασίας αποτελούν τα ακόλουθα, όπως και οι λέξεις της ομάδας α. στο παράδειγμα 1.:

2. [[<i>micro</i>][<i>scope</i>]] ¹¹	[[<i>tele</i>][<i>phone</i>]]	[[<i>phono</i>][<i>electro</i>][<i>cardio</i>][<i>scope</i>]] ¹²
[[<i>astro</i>][<i>naut</i>]]	[[<i>geo</i>][<i>graph</i>]]	[[<i>anthropo</i>][<i>morph</i>]]
[[<i>fungi</i>][<i>cide</i>]]	[[<i>alti</i>][<i>meter</i>]]	
[[<i>bio</i>][<i>log</i>]]	[[<i>hiero</i>][<i>glyph</i>]]	

Αυτές αποτελούν και το «πρότυπο των νεοκλασικών συνθέτων», στο οποίο ανήκουν και σχηματισμοί που αποτελούνται από μια ελεύθερη και μία δεσμευμένη ρίζα, κλασικής προέλευσης και οι δύο (Baeskow 2004: 72), όπως:

3. [[<i>zoo</i>][<i>log</i>]]	[[<i>oceano</i>][<i>graph</i>]]

¹¹ Στα παραδείγματα που παραθέτει η Baeskow (2004) το συνδετικό φωνήεν -ο- (ή -i-) φαίνεται να αποτελεί μέρος του α' συνθετικού των λέξεων, όπως υποστηρίζεται από πολλούς μελετητές. Η Baeskow (2004) όμως διαφοροποιείται αρκετά από αυτήν την άποψη, όπως θα δούμε παρακάτω. Όπως επισημαίνει, η τοποθέτηση του συνδετικού φωνήεντος στο α' συνθετικό των παραπάνω παραδειγμάτων γίνεται μόνο για επεξηγηματικούς λόγους και όχι από συνειδητή επιλογή (Baeskow 2004: 72, υποσ. 38).

¹² Η τοποθέτηση των αγκύλων για την ορθή αναπαράσταση της δομής της λέξης *phonoelectrocardioscope* ("φωνοηλεκτροκαρδιοσκόπιο"), θα έπρεπε κανονικά να είναι ως εξής: [[*phono*][[*electro*][[*cardio*][*scope*]]]], καθώς όπως θα δούμε στη συνέχεια, τα νεοκλασικά σύνθετα αποτελούν διφυείς δομές, συνήθως με σαφώς τοποθετημένους τους ρόλους «προσδιορίζον-προσδιοριζόμενο» στα συστατικά τους, πράγμα που καθιστά το τελικό τους στοιχείο κεφαλή ολόκληρης της δομής τους και εμφανίζουν αριστερή επαναδρομή.

[[*mineral*][*log*]][[*nano*][*plankton*]][[*insecti*][*cide*]][[*volcano*][*log*]]

Όπως φαίνεται στα παραπάνω παραδείγματα (2. και 3.), δεν αποτελούν όλα τα πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα ανεξάρτητες λέξεις, όπως τα *astronaut*, *altimeter*, *insecticide*, καθώς πολλά παραμένουν δεσμευμένα, όπως τα *biolog-*, *geograph-*, *zoolog-*, *minerallog-*, *oceanograph-* και *volcanolog-*. Αν κάποια από αυτές τις δεσμευμένες σύνθετες βάσεις επιλεγεί από κάποιο επίθημα, τότε δημιουργούνται τύποι, όπως *biology*, *anthropomorphic*, *geographer*, *astrologer*, τους οποίους οι Bauer & Huddleston (2002: 1665) ονομάζουν «παράγωγα με σύνθετη εσωτερική βάση» και τη διαδικασία σχηματισμού τους ο Cannon (1992: 488) αποκαλεί «σύνθετη παραγωγή» ('compounding derivation'). Η σύνθετη νεοκλασική βάση μπορεί να επιλεγεί είτε από ένα επίθημα της τάξης I, οπότε και η παραγωγή επιτελείται στο 1^ο επίπεδο του λεξικού, όπως στο παράδειγμα 4., είτε από ένα επίθημα της τάξης II, οπότε και η παραγωγή επιτελείται στο 2^ο επίπεδο του λεξικού, όπως στο παράδειγμα 5.

4. [[[*bio*][*log*]]+ *y*][[[*anthropo*][*morph*]] + *ic*]5. [[[*geo*][*graph*]] # *er*][[[*astro*][*log*]] # *er*]

Αυτή τη διαδικασία η Baeskow (2004) ονομάζει «νεοκλασική σύνθετη παραγωγή» ('neoclassical compound derivation') (2004: 73) και ολοκληρώνει την περιγραφή των λέξεων με θέματα κλασικής προέλευσης με τον ακόλουθο ορισμό (2004: 74):

«Τα πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα αποτελούνται από τουλάχιστον δύο ρίζες¹³ Ελληνικής ή Λατινικής προέλευσης, μία από τις οποίες μπορεί να είναι ελεύθερη. Αν ένα τέτοιο σύνθετο υποβληθεί σε μια παραγωγική διαδικασία, το αποτέλεσμα θα είναι ένα νεοκλασικό σύνθετο παράγωγο»

¹³ Στη Baeskow (2004) οι όροι ρίζα και θέμα κλασικής προέλευσης χρησιμοποιούνται χωρίς διαφοροποίηση μεταξύ τους.

2.1.2.3.2 Οι υβριδικοί σχηματισμοί

Όσον αφορά τους «υβριδικούς σχηματισμούς» ('hybrid formations'), όπως αποκαλούνται οι αποκλίσεις από το πρότυπο της νεοκλασικής σύνθεσης, αφού συνδυάζουν γηγενή με μη γηγενή μορφήματα, η Baeskow (2004) διακρίνει τρεις διαφορετικούς τύπους που αντιστοιχούν στις ομάδες γ., δ. και ε. στο παράδειγμα 1., προτείνοντας διαφορετική ανάλυση για καθέναν από αυτούς.

Ο πρώτος τύπος (ομάδα γ.) αποτελείται από συνδυασμούς δεσμευμένων ριζών και επιθημάτων της Τάξης I (π.χ. [[*bio*]-n+ics], [[*chir*]+al], [[*hydr*]+ic], [[*phon*]+eme], [[*cardi*]+oid]), οι οποίοι ενώ θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως κοινές περιπτώσεις παραγωγής, εφόσον πρόκειται για ρίζες που επίσης μετέχουν στη νεοκλασική σύνθεση, αποτελούν, όπως επισημαίνει ο Bauer (1998), έναν συμβιβασμό μεταξύ νεοκλασικής σύνθεσης και παραγωγής.

Οι δύο άλλοι τύποι υβριδικών σχηματισμών (ομάδες δ. και ε.) αποτελούν συνδυασμούς γηγενών με μη γηγενή στοιχεία. Όσον αφορά τα γηγενή στοιχεία, όπως παρατηρεί η Baeskow (2004), αυτά μπορεί να είναι είτε γηγενείς ρίζες, όπως *queen* ('βασιλίσα')(π.χ. *queenomania* 'μανία με τη βασίλισσα'), είτε παράγωγες λέξεις, όπως *communication* ('επικοινωνία')(π.χ. *telecommunication* 'τηλεπικοινωνία'), ή σπανιότερα, γηγενείς σύνθετες λέξεις, όπως *feedback* ('ανατροφοδότηση')(π.χ. *biofeedback* 'βιολογική ανατροφοδότηση'). Τέτοιοι σχηματισμοί απαντούν συχνότατα στο κοινό λεξιλόγιο της Αγγλικής αλλά και στη δημιουργία νέων ειδικών όρων, όπως είναι για παράδειγμα οι όροι της πληροφορικής *Internet* ('διαδίκτυο'), *cyberspace* ('κυβερνοχώρος'), *multimedia* ('πολυμέσα'), *hypertext* ('υπερκείμενο'), κ.α. (Belda 2002). Συχνές είναι και οι λέξεις με πρώτο συνθετικό ένα από τα στοιχεία *tele*, *micro* και *nano* (π.χ. *telefax* ('ηλεομοιότυπο'), *teleconferencing* ('τηλεδιάσκεψη'), *microprocessor* ('μικροεπεξεργαστής'), *nanotechnology* ('νανοτεχνολογία') κ.α.

Η Baeskow (2004: 76) επισημαίνει ότι οι συνδυασμοί 'ελεύθερο στοιχείο + κλασική ρίζα', όπως οι λέξεις *hamburgerology*, *queenomania*, *jazzophile*, *Webopedia*, *buyology*, κ.α. συχνά εκφράζουν μια χιουμουριστική διάθεση και ακόμα και αν χρησιμοποιούνται με σοβαρότητα δεν ακούγονται τόσο φυσικά όσο τα πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα που εξετάσαμε παραπάνω. Οι συνδυασμοί αυτοί μοιάζουν αταίριαστοι γιατί, αφενός τα ελεύθερα στοιχεία σε θέση α' συνθετικού, σε αντίθεση με τα στοιχεία *volcano*, *zoo*, *ocean*, που είδαμε παραπάνω στερούνται

κλασικής προέλευσης και αφετέρου ρίζες και λέξεις με Γερμανική προέλευση μετέχουν βασικά σε διαδικασίες σχηματισμού που συντελούνται στο 2^ο επίπεδο του λεξικού. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί όπως έχει επισημάνει η Baeskow (2004), η νεοκλασική σύνθεση ως μη κανονική διαδικασία σχηματισμού λέξεων λαμβάνει χώρα στο 1^ο επίπεδο του λεξικού, καθώς αφορά δεσμευμένα θέματα κλασικής προέλευσης.

Η χρήση γηγενών στοιχείων ως α' συνθετικών που δε διαθέτουν το χαρακτηριστικό της κλασικής προέλευσης θα μπορούσε να δικαιολογηθεί ως μια περίπτωση «μορφολογικής δημιουργικότητας» ('morphological creativity'), η οποία, σύμφωνα με τη Lieber (1992: 3) που ακολουθεί τον Schultink (1961), αφορά τη δημιουργία νέων λέξεων με μη παραγωγικές διαδικασίες. Για το λόγο αυτό, τα προϊόντα τέτοιων διαδικασιών «θεωρούνται από τον κοινό ομιλητή παράξενα, διασκεδαστικά, απωθητικά ή αλλιώς, αξιοπρόσεχτα». Πάνω σε αυτή τη θεωρία στηρίζει και η Baeskow την άποψή της για τους συνδυασμούς αυτούς, σημειώνοντας ότι ο σχηματισμός τέτοιων λέξεων με ένα ελεύθερο και ένα μη γηγενές δεσμευμένο στοιχείο, έχει ως στόχο να ελκύσει την προσοχή του ομιλητή. Επίσης, αφού ο σχηματισμός τους αποτελεί μη παραγωγική διαδικασία, δεν επικρατεί στη γλώσσα.

Αντίθετα, το αντίστροφο σχήμα 'κλασική ρίζα + ελεύθερο στοιχείο' που δημιουργεί λέξεις όπως *microwave*, *teleprinter*, *biofeedback*, *autosuggestion*, κ.α., αν και επίσης περιλαμβάνει λέξεις που στερούνται του χαρακτηριστικού της κλασικής προέλευσης, θεωρείται απόλυτα αποδεκτός συνδυασμός (Baeskow 2004: 78). Η διαφοροποίηση αυτή, δικαιολογείται από το γεγονός, ότι τέτοιοι σχηματισμοί δε θεωρείται ότι στοχεύουν στη δημιουργία ιδιαίτερης εντύπωσης στον αναγνώστη ή τον ακροατή, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των αντίστροφων συνδυασμών, οπότε και ανήκουν στο 1^ο επίπεδο του λεξικού, που περιλαμβάνει αποκλειστικά ιδιοσυγκρασιακές και μη κανονικές περιπτώσεις. Σχετικά με τους εν λόγω σχηματισμούς, η Baeskow προτείνει τη μεταφορά της διαδικασίας σχηματισμού τους στο 2^ο επίπεδο του λεξικού, όπου οι κλασικές ρίζες σε θέση α' συνθετικού επανερμηνεύονται ως προθήματα της Τάξης II. Η επανερμηνεία αυτή έχει ως αποτέλεσμα οι συγκεκριμένες κλασικές ρίζες να συμπεριφέρονται μορφοφωολογικά ως προθήματα, έτσι ώστε να συμφωνούν με τις απαιτήσεις της Λεξικής Φωνολογίας, παραμένοντας όμως δεσμευμένες ρίζες από μορφοσυντακτική άποψη και αποκτώντας αυτή τη λειτουργία μόνο στο συγκεκριμένο περιβάλλον, δηλαδή μόνον όταν ακολουθούνται από ένα γηγενές μόρφημα.

Διάφοροι μορφολογικοί και φωνολογικοί λόγοι συνηγορούν προς αυτή την κατεύθυνση, ένας από τους οποίους είναι το γεγονός ότι τα μορφήματα γηγενούς προέλευσης υπόκεινται σε μορφολογικές διαδικασίες στο 2^ο επίπεδο του λεξικού. Για παράδειγμα, στη λέξη *microgroove* ('μικρό αυλάκι δίσκου'), που είδαμε παραπάνω, το γνήσια γηγενές μόρφημα *groove* ('αυλάκι') είναι απίθανο να εμπλακεί σε κάποια σημαντική μορφολογική διαδικασία στο 1^ο επίπεδο. Το ίδιο ισχύει και για τις περιπτώσεις των λέξεων *teleprinter* και *biofeedback*, οι οποίες αποτελούν σύνθετους σχηματισμούς, που έχουν δημιουργηθεί στο 2^ο επίπεδο του λεξικού, είτε ως περιπτώσεις παραγωγής με επιθήματα της Τάξης II (-er, -ion), είτε ως περιπτώσεις σύνθεσης. Αυτό καθιστά αδύνατη τη μετάβαση των εν λόγω λέξεων στο 1^ο επίπεδο, ώστε να συνδυαστούν με τις δεσμευμένες βάσεις *micro-*, *auto-* και *bio-* που συνήθως συνδυάζονται με άλλες κλασικές δεσμευμένες βάσεις στο 2^ο επίπεδο. Η ειδική χρήση των εν λόγω σχηματισμών σε τεχνικά λεξιλόγια μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι παραπάνω κλασικές δεσμευμένες βάσεις αποκτούν τη λειτουργία κοινών προθημάτων.

Όπως επισημαίνει η Baeskow (2004: 80), οι λέξεις που επιλέγουν οι δεσμευμένες ρίζες σε ρόλο προθημάτων δεν είναι απαραίτητο να έχουν σχηματιστεί αποκλειστικά στο 2^ο επίπεδο. Μπορεί να έχουν σχηματιστεί αρχικά στο 1^ο επίπεδο, και μετά να έχουν μεταβεί στο 2^ο, όπου υπόκεινται σε προθηματοποίηση, όπως συμβαίνει στις λέξεις *microprocessor*, *nanostucture* και *biophysics*, το δεύτερο συστατικό των οποίων, δηλαδή οι λέξεις *process-or*, *struct-ure* και *phys-ics* αντίστοιχα, έχει σχηματιστεί στο 1^ο επίπεδο. Το ενδιαφέρον σε αυτή τη διαδικασία, που αποτελεί ένα ακόμα επιχείρημα υπέρ της πρότασης της Baeskow για τους εν λόγω σχηματισμούς, είναι το γεγονός ότι οι λέξεις που σχηματίζονται στο 1^ο επίπεδο τείνουν να διατηρούν τον τονισμό τους όταν υπόκεινται σε μορφολογικές διαδικασίες του 2^ο επιπέδου, όπως φαίνεται στα παρακάτω παραδείγματα (Baeskow 2004: 80):

6.	<i>'physics</i>	→	<i>bio'physics</i>
	<i>su'ggestion</i>	→	<i>autosu'ggestion</i>
	<i>'static</i>	→	<i>hydro'static</i>
	<i>'sensitive</i>	→	<i>hyper'sensitive</i>
	<i>'classical</i>	→	<i>neo'classical</i>
	<i>'lingual</i>	→	<i>mono'lingual</i>

Η επανερμηνεία ορισμένων δεσμευμένων θεμάτων σε θέση α΄ συνθετικού ως προθημάτων της τάξης I, συμφωνεί και με την παρατήρηση αρκετών μελετητών όπως είδαμε παραπάνω (π.χ Prčić 2005, Bauer 1998, Warren 1990), ότι ορισμένα στοιχεία κλασικής προέλευσης φαίνεται να παρουσιάζουν χαρακτηριστικά προθημάτων.

2.1.2.3.3 Η δομή των νεοκλασικών συνθέτων

Αναφορικά με τη δομή των συνθέτων της Αγγλικής, που περιέχουν δεσμευμένα μορφήματα κλασικής προέλευσης σε θέση α΄ ή/και β΄ συνθετικού, η Baeskow διαμορφώνει τη δική της άποψη. Αντίθετα από την άποψη των Cannon (1992) και ten Hacken (1994), ότι τα δεσμευμένα θέματα είναι μορφολογικά κενά και αποκτούν κατηγοριακές πληροφορίες μόνον όταν συνδυαστούν με επιθήματα, η Baeskow (2004: 88) υποστηρίζει ότι φέρουν ονοματικές ή συχνά και επιθετικές ιδιότητες. Αυτό το ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο για τη δομή των εν λόγω λέξεων προκύπτει από την ανάλυση που εφαρμόζει σε λέξεις από τις οποίες απουσιάζει κάποιο επίθημα, το οποίο σύμφωνα με τον ten Hacken θα τους προσέδιδε κατηγοριακές ιδιότητες. Σε αυτές τις λέξεις, όπως *microscope*, *telephone*, *phonogram*, *astronaut*, *xenophobe*, *Francophile* κ.α., που αποτελούν πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα τα οποία ανήκουν στην κατηγορία του ουσιαστικού ή του επιθέτου, το δεσμευμένο στοιχείο που κατέχει τελική θέση λειτουργεί ως κεφαλή της δομής προσδίδοντας σε ολόκληρη τη σχηματιζόμενη λέξη τις κατηγοριακές του ιδιότητες. Κάτι τέτοιο προκύπτει από το γεγονός ότι, όπως επισημάνθηκε προηγουμένως, τα νεοκλασικά σύνθετα αποτελούν ενδοκεντρικά σύνθετα με σαφώς τοποθετημένους τους ρόλους «προσδιορίζον-προσδιοριζόμενο» στα συστατικά τους, πράγμα που καθιστά το τελικό τους στοιχείο κεφαλή ολόκληρης της δομής τους.

Η Baeskow εντούτοις, επισημαίνει ότι δε διαθέτουν όλα τα δεσμευμένα θέματα κατηγοριακές ιδιότητες. Για παράδειγμα, όσα καταλαμβάνουν μόνον αρχική θέση, όπως τα *micro*, *nano*, *mono*, όπως άλλωστε όλα τα στοιχεία σε θέση α΄ συνθετικού, στερούνται κατηγοριακών ιδιοτήτων. Αντίθετα, εκείνα που απαντώνται αποκλειστικά σε τελική θέση, όπως τα *naut*, *cide* και *crat*, ή αρχική και τελική θέση, όπως η ρίζα *phon*, διαθέτουν κατηγοριακές ιδιότητες που πραγματώνονται μέσα στα νεοκλασικά σύνθετα, καθώς πάντα αποτελούν τις κεφαλές αυτών των δομών όταν βρίσκονται σε τελική θέση (Baeskow 2004: 90). Εντούτοις, όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια η παρατήρηση αυτή δεν έχει γενική ισχύ, καθώς είναι δυνατόν η κεφαλή να μη βρίσκεται πάντα εντός της δομής των νεοκλασικών συνθέτων.

Για το πιο σημαντικό ίσως, χαρακτηριστικό των νεοκλασικών συνθέτων, το ενδιάμεσο φωνήεν *-o-*, η Baeskow (2004: 87) υποστηρίζει ότι δεν αποτελεί απαραίτητα τμήμα του α' συνθετικού, όπως είχε προηγουμένως υποστηριχθεί (π.χ. Bauer 1998: 406), αλλά συνδετικό φωνήεν¹⁴ μεταξύ των δεσμευμένων ριζών, άποψη που υιοθετούν και ορισμένοι άλλοι μελετητές, όπως ο Scalise (1984), ο Plag (2003), ο Kastovsky (2009) και ο Durkin (2009). Η άποψη αυτή ταιριάζει αρμονικά με την ανάλυση που υιοθετεί για τα δεσμευμένα θέματα που μετέχουν στο σχηματισμό νεοκλασικών συνθέτων, σύμφωνα με την οποία αυτά μπορούν να κατέχουν οποιαδήποτε θέση μέσα σε μια λέξη, χωρίς η μορφή τους να επηρεάζεται από την θέση που καταλαμβάνουν. Η Baeskow στηρίζει την άποψή της προβάλλοντας παραδείγματα λέξεων που αποδυναμώνουν την άποψη ότι το φωνήεν αυτό αποτελεί τμήμα του δεσμευμένου θέματος που βρίσκεται σε θέση α' συνθετικού, όπως α) νεοκλασικά σύνθετα που περιέχουν ελεύθερες λέξεις κλασικής προέλευσης σε αρχική θέση, οι οποίες δεν περιέχουν εγγενώς κάποιο τελικό φωνήεν, όπως *Egyptologist* ('Αιγυπτιολόγος'), *oceanographer* ('ωκεανογράφος'), *reptilivorous* ('ερπετοφάγος'), κ.α., και β) παράγωγες λέξεις κλασικών ριζών, όπως *phonal* ('φωνητικός'), *hydrate* ('ενυδατώνω'), *graphic* ('γραφικός') κ.α., στις οποίες οι δεσμευμένες ρίζες παρουσιάζονται χωρίς φωνήεν *-o-*. Στις περιπτώσεις αυτές, μπορούν να προστεθούν και οι υβριδικοί σχηματισμοί, όπως *filmography* ('φιλμογραφία'), *jazzophile* ('φίλος της τζαζ'), *queenomania* ('μανία με τη βασίλισσα') κ.α., το α' συνθετικό των οποίων επίσης δεν περιέχει εγγενώς το φωνήεν *-o-* (*film, jazz, queen*)¹⁵.

Η θεώρηση του *-o-* ως συνδετικού φωνήεντος στηρίζεται, κατά την άποψη της Baeskow (2004), στο γεγονός ότι το εν λόγω φωνήεν εμφανίζεται σε λέξεις για να

¹⁴ Η Ralli (2008b) επισημαίνει ότι το συνδετικό φωνήεν αποτελεί δείκτη σύνθεσης στη ΝΕ και σε άλλες γλώσσες, η παρουσία του οποίου σχετίζεται με την παράμετρο μιας μορφολογικά εκπεφρασμένης κλίσης και ο συστηματικός ή μη συστηματικός χαρακτήρας του εξαρτάται από τον τύπο των συστατικών που μετέχουν στη σύνθεση, δηλαδή αυτών του θέματος ή της λέξης. Όσον αφορά την παρουσία του στην Ελληνική (Ralli 2008b), το συνδετικό φωνήεν *-o-* είναι υποχρεωτικό σε όλα τα σύνθετα, με εξαίρεση ελάχιστα που είναι λεξικά μαρκαρισμένα (π.χ. σύνθετα με το επίρρημα *ζανά*) και η απουσία του προκύπτει γενικά για φωνολογικούς λόγους (βλ. Νικολού 2003: 55).

¹⁵ Η πρόταση του Bauer (1983, 1998), ο οποίος θεωρεί το φωνήεν *-o-* ως τμήμα το α' συνθετικού, για τους εν λόγω υβριδικούς σχηματισμούς, υπαγορεύει τη μετατροπή της γηγενούς λέξης σε ΑΣΤ με την προσθήκη του *-o-* (π.χ. *filmo-*, *jazzo-*, *queeno-*), κάτι που αποφεύγεται με τη θεώρηση του εν λόγω φωνήεντος ως συνδετικού φωνήεντος.

εξυπηρετήσει ανάγκες ομαλής φωνολογικά μετάβασης από το ένα θέμα στο άλλο και όταν αυτή η ανάγκη δεν υπάρχει, τότε απλά δεν εμφανίζεται. Το παράδειγμα της ρίζας *phon* είναι αντιπροσωπευτικό αυτής της κατάστασης, καθώς όταν συνδυάζεται με κάποιο επίθημα, όπως στη λέξη *phon-al*, ή όταν έχει τελική θέση, όπως στις λέξεις *telephone*, *xylophone* ('ξύλόφωνο'), *megaphone* ('μεγάφωνο'), τότε απουσιάζει το *-o-*. Όταν όμως έχει αρχική θέση, όπως στις λέξεις, *phonogram*, *phonology*, *phonotactic*, τότε προκύπτει η ανάγκη παρουσίας του.

Υπάρχουν όμως, ορισμένα θέματα που κατέχουν πάντα αρχική θέση, όπως τα *micro-*, *mega-*, *tachy-*, τα οποία, κατά τη Baeskow, φέρουν από μόνα τους αυτό το φωνήεν, που δεν είναι απαραίτητα *-o-*, αλλά και *-a-*, *-y-* κτλ. (π.χ. *mega-*, *aqua-*). Οι φωνολογικές και ορθογραφικές αναπαραστάσεις αυτών των στοιχείων περιλαμβάνουν αυτό το φωνήεν σύμφωνα με την ανάλυση της Baeskow (2004), αλλά και την άποψη του Plag (2003), αποτελώντας εξαίρεση σε σχέση με την πλειονότητα των υπολοίπων, που καθιστούν απαραίτητη την προσθήκη του ως συνδεδετικού φωνήεντος όπου χρειάζεται.

Ακόμα, όπως έχει διαπιστωθεί, υπάρχουν περιπτώσεις λέξεων με δεσμευμένες ρίζες, όπου αντί του *-o-* εμφανίζεται ως συνδεδετικό φωνήεν ένα *-i-* (π.χ. *insecticide*, *herbivore*, *altimeter* κ.α.). Αυτό φαίνεται ότι εξαρτάται από την ελληνική ή λατινική προέλευση των συντιθέμενων στοιχείων καθώς το *-o-* φέρεται να εμφανίζεται μεταξύ ελληνικών ριζών (π.χ. *phonogram*) και το *-i-*, μεταξύ λατινικών (π.χ. *fungicide*). Παρατηρούνται όμως και περιπτώσεις σύνθεσης στοιχείων με διαφορετική μεταξύ τους προέλευση, όπως οι λέξεις *genocide*, *altimeter* και *toxigenic* στις οποίες δεν είναι ξεκάθαρη η επιλογή φωνήεντος.

Για το παραπάνω ζήτημα η Baeskow (2004: 97) προτείνει μια λύση η οποία βασίζεται στην κοινά αποδεκτή άποψη ότι, όταν το αρχικό στοιχείο σε μια λέξη με δεσμευμένες ρίζες είναι ελληνικής προέλευσης, τότε, το συνδεδετικό φωνήεν είναι *-o-* ανεξάρτητα από το τι ακολουθεί μετά. Αυτό δείχνουν τα παραδείγματα των ιατρικών όρων *monosodium*, *meningococcus* ('μηνιγκόκοκκος') και *pneumobacillus* όπου τα *mono*, *mening* και *pneum* έχουν ελληνική προέλευση. Αντίθετα, αν το αρχικό στοιχείο είναι λατινικής προέλευσης, τότε, το συνδεδετικό φωνήεν είναι *-i-*, όπως φαίνεται στις λέξεις *quadruplegia* ('τετραπληγία'), *calciophylaxis*, *semicolon*, όπου τα στοιχεία *quadr*, *calc* και *semi* προέρχονται από τη Λατινική. Συμπερασματικά, η Baeskow υποστηρίζει ότι η επιλογή φωνήεντος που υπαγορεύει η προέλευση του αρχικού στοιχείου υπερτερεί έναντι αυτής του τελικού σε ένα νεοκλασικό σύνθετο.

Εντούτοις, αν και η παρατήρηση αυτή παρέχει μια ικανοποιητική λύση στην πρόβλεψη της κατανομής του συνδετικού φωνήεντος, όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια, υπάρχουν περιπτώσεις που δεν εμπίπτουν στο συγκεκριμένο κανόνα.

Όσον αφορά τους συνδυασμούς των δεσμευμένων θεμάτων, τόσο τους υπαρκτούς, όπως προκύπτει από το μεγάλο αριθμό επιστημονικών όρων που έχουν τη δομή των νεοκλασικών συνθέτων, όσο και τους εν δυνάμει σχηματιζόμενους, η Baeskow υποστηρίζει ότι μπορεί μεν να υπαγορεύονται από τις ιδιαίτερες σημασιολογικές ιδιότητες των δεσμευμένων στοιχείων, αλλά κατά βάση, είναι αμέτρητοι. Έτσι, αν και για κάθε δεσμευμένο θέμα ορίζει ένα «διαγραμματικό πλαίσιο»¹⁶ ('configuration frame') το οποίο καθορίζει το δομικό περιβάλλον στο οποίο η δεσμευμένη ρίζα ή βάση μπορεί να εισαχθεί, το γεγονός ότι τα δεσμευμένα θέματα πραγματοποιούν αμέτρητους μεταξύ τους συνδυασμούς την οδηγεί στη σύμπτυξη όλων των διαγραμματικών πλαισίων σε μόνον δύο, που αντιστοιχούν στις δεσμευμένες ρίζες που κατέχουν αρχική θέση και σε εκείνες που κατέχουν τελική. Μέσα σε αυτά εντάσσει και το συνδετικό φωνήεν (Baeskow 2004: 99).

Νεοκλασικά Διαγράμματα

Νεοκλασική Δομή 1: [[____/Φ/][X]]

Νεοκλασική Δομή 2: [X/Φ/][____]

X = [(δεσμευμένη) ρίζα, – Γερμανικό]

/Φ/ = /O/

Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τα παραπάνω, το λήμμα για ένα δεσμευμένο θέμα κλασικής προέλευσης, όπως το θέμα *-rhon-* που κατέχει και αρχική και τελική θέση

¹⁶ Το «διαγραμματικό πλαίσιο» είναι για τα δεσμευμένα θέματα, ό,τι και το «πλαίσιο υποκατηγοριοποίησης» ('subcategorization frame') για τα προσφύματα, το οποίο ορίζει τι είδους βάσεις ή ακόμα και ποιες ακριβώς επιλέγει το κάθε πρόσφυμα. Όπως σημειώνει η Baeskow (2004: 92), η νεοκλασική σύνθεση δε μπορεί να λάβει χώρα χωρίς το μηχανισμό των διαγραμματικών πλαισίων γιατί, α) η διαδικασία της νεοκλασικής σύνθεσης κάνει χρήση δεσμευμένων, αντί ελεύθερων μορφημάτων, β) οι σύνθετες λέξεις που προκύπτουν δεν είναι τόσο διαφανείς όσο τα γηγενή σύνθετα, καθώς ο σχηματισμός και η ερμηνεία τους απαιτεί έναν ελάχιστο βαθμό διγλωσσίας, και γ) η θέση των δεσμευμένων θεμάτων δεν είναι πάντα ελεύθερη.

μέσα σε μια λέξη διαμορφώνεται σύμφωνα με τη Baeskow (2004: 100-101) ως εξής¹⁷:

Ορθογραφικές αναπαραστάσεις: phon, phone

Φωνολογική αναπαράσταση: /fOn/

Τυπικά χαρακτηριστικά:

δεσμ. ρίζα
+ κοινό
+ αριθμήσιμο
+ συγκεκριμένο
- ανθρώπινο
<A>
- Γερμανικό

Διαγραμματικά πλαίσια: NK Δομές 1 και 2

[[]X]; X= -al, -ate, -ic

Ετυμολογικός Τομέας

ε-χαρακτηριστικό: [Ελληνικό]

ορθογραφική αναπαράσταση: φωνή

σημασιολογική αναπαράσταση: [VOICE]

Στο διαγραμματικό πλαίσιο της δεσμευμένης ρίζας *-phon-* παρατηρούμε ότι εκτός από τις δομές 1 και 2 για τη δημιουργία νεοκλασικών συνθέτων, υπάρχει και ένα διαγραμματικό πλαίσιο που προβλέπει τη δημιουργία άλλων λέξεων που αποτελούν παράγωγα της δεσμευμένης ρίζας, που προκύπτουν με επιθηματοποίηση, όπως *phonal* ('φωνητικός'), *phonate* ('αρθρώνω') και *phonic* ('φωνητικός'). Επιπλέον, υπάρχει και ο ετυμολογικός τομέας που αφορά ομιλητές με περισσότερη γνώση των κλασικών γλωσσών.

¹⁷ Όπως φαίνεται στο λήμμα της δεσμευμένης ρίζας *phon*, η Baeskow (2004) κάνει χρήση της θεωρίας των χαρακτηριστικών, κατά την οποία οι παραδοσιακές μορφολογικές κατηγορίες αντικαθίστανται από χαρακτηριστικά ή από δέσμες χαρακτηριστικών. Η θεωρία των χαρακτηριστικών που αναπτύσσει η Baeskow (2002) για το σχηματισμό λέξεων βασίζεται στο Μινιμαλιστικό Πρόγραμμα (Chomsky 1993, 1995), στο οποίο οι παραδοσιακές κατηγορίες 'N', 'A', 'V' και 'P' (Ουσ., Επιθ., Ρ. Και Προθ. Αντίστοιχα για την Ελληνική) είναι περιττές, καθώς κάθε συντακτική φράση είναι η προβολή των χαρακτηριστικών του λεξικού στοιχείου που αποτελεί την κεφαλή της. Οι κατηγοριακές επιγραφές αντικαθίστανται από δέσμες χαρακτηριστικών που περιέχουν όλες τις ιδιοσυγκρασιακές πληροφορίες που χαρακτηρίζουν κάθε λεξικό στοιχείο (Baeskow 2004: 5).

2.1.2.4 Κριτική αποτίμηση

Όπως μπορεί να διαπιστωθεί από την παρουσίαση της ανάλυσης που προτείνει η Baeskow (2004) για τις λέξεις της Αγγλικής που περιέχουν μη γηγενή δεσμευμένα μορφήματα, η θεωρητική της πρόταση υπερέχει έναντι των άλλων αναλύσεων που έχουν προταθεί, οι οποίες συχνά αφορούν μεμονωμένες περιπτώσεις χωρίς να επιχειρούν τη συνολική εκτίμηση του φαινομένου.

Για το λόγο αυτό, στην παρούσα διατριβή υιοθετούνται σε μεγάλο βαθμό οι απόψεις που διατυπώνει η Baeskow (2004), ιδιαίτερα όσον αφορά τα ακόλουθα θέματα: α) Τη θεματική υπόσταση των συστατικών στοιχείων των λέξεων που ονομάζονται νεοκλασικά σύνθετα. β) Τις ονοματικές κατηγοριακές τους ιδιότητες. γ) Τη σύνθετη δομή των λέξεων που τα περιέχουν. δ) Την ύπαρξη του συνδετικού φωνήεντος *-o-* (ή *-i-*) μέσα σε αυτή τη δομή. Επίσης, υιοθετείται το πρότυπο της νεοκλασικής σύνθεσης και η διαδικασία της νεοκλασικής σύνθετης παραγωγής, μέσα από τα οποία φαίνεται να σχηματίζονται οι περισσότερες λέξεις της Αγγλικής που αποτελούνται από στοιχεία κλασικής προέλευσης, και τα οποία όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια συμπίπτουν με τις διαδικασίες σχηματισμούς λέξεων της ΝΕ που περιέχουν δεσμευμένα θέματα.

Εντούτοις, όπως έχει επισημανθεί, ορισμένες παρατηρήσεις της Baeskow (2004) σχετικά με τη δομή των νεοκλασικών συνθέτων, δεν έχουν γενική ισχύ, όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια. Αυτές αφορούν τη θέση της κεφαλής στα εν λόγω σύνθετα, που σύμφωνα με τους περισσότερους μελετητές, είναι το δεσμευμένο στοιχείο που βρίσκεται στα δεξιά της δομής, την κατανομή του συνδετικού φωνήεντος που θεωρείται ότι καθορίζεται από το στοιχείο που κατέχει αρχική θέση μέσα στα νεοκλασικά σύνθετα και τέλος, τους συνδυασμούς των δεσμευμένων θεμάτων για το σχηματισμό των νεοκλασικών συνθέτων, που σύμφωνα με τη Baeskow (2004), είναι άπειροι και χωρίς κανέναν περιορισμό. Τα εν λόγω ζητήματα θα συζητηθούν στη συνέχεια, κατά την επανεξέταση της δομής των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής με αφορμή τη σύγκρισή τους με τα νεοκλασικά σύνθετα της ΝΕ.

2.1.3 Σχέση του νεοκλασικού σχηματισμού με το γηγενές σύστημα σχηματισμού λέξεων και παραγωγικότητα

Ο προσδιορισμός της μορφολογικής υπόστασης των στοιχείων κλασικής προέλευσης που εξετάσαμε ως τώρα, καθώς και ο προσδιορισμός των μορφολογικών διαδικασιών στις οποίες αυτά μετέχουν, σχετίζεται άμεσα με τη θέση που τα εν λόγω στοιχεία και κατ' επέκταση οι λέξεις που τα περιέχουν, καταλαμβάνουν μέσα στο μορφολογικό γίγνεσθαι της Αγγλικής. Αυτό προκύπτει, όπως έχει ήδη αναφερθεί σε διάφορα σημεία της παρούσας μελέτης, από την ιδιαίτερη συμπεριφορά που παρουσιάζουν τα στοιχεία που εξετάζουμε μέσα στη γλώσσα, η οποία πηγάζει καταρχήν από τη μη γηγενή τους προέλευση. Το γεγονός αυτό έχει αρκετές συνέπειες, όπως διαπιστώθηκε, όπως την αδυναμία ταξινόμησής τους σε κάποια από τις γνωστές μορφολογικές κατηγορίες της εξεταζόμενης γλώσσας, και την αδυναμία σαφούς προσδιορισμού των μορφολογικών διαδικασιών στις οποίες μετέχουν (σύνθεση ή παραγωγή). Έτσι τα εμπλεκόμενα στοιχεία θεωρούνται αφενός προσφύματα ή συνδυαστικοί τύποι που μετέχουν σε διαδικασίες παραγωγής και αφετέρου δεσμευμένα θέματα που μετέχουν σε διαδικασίες σύνθεσης. Κατά συνέπεια, ο προσδιορισμός της σχέσης του νεοκλασικού σχηματισμού, όπως θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το σύνολο των διαδικασιών που αφορούν στοιχεία κλασικής προέλευσης, με το γηγενές σύστημα σχηματισμού λέξεων θα μπορούσε ενδεχομένως να δώσει απαντήσεις στα παραπάνω ζητήματα.

Όπως είδαμε παραπάνω (σελ. 8-9), ο νεοκλασικός σχηματισμός είναι δυνατόν να υπακούει σε διαφορετικούς κανόνες σχηματισμού από αυτούς του γηγενούς σχηματισμού λέξεων, οι οποίοι μπορούν να αναζητηθούν στη γλώσσα προέλευσης και τα δύο συστήματα σχηματισμού να λειτουργούν παράλληλα μέσα στη γλώσσα. Κάτι τέτοιο υποστηρίζεται και από τον Durkin (2009: 108-109), ο οποίος επισημαίνει ότι ο εκτεταμένος δανεισμός μπορεί να οδηγήσει στην καθιέρωση νέων προτύπων σύνθεσης μέσα στη γλώσσα. Ο ίδιος παραλληλίζει, την περίπτωση των ασυνήθιστων προτύπων σύνθεσης των στοιχείων κλασικής προέλευσης, που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ένα ιστορικό ατύχημα που προέκυψε στη διεθνή γλώσσα της επιστήμης του σύγχρονου κόσμου, με μια άλλη περίπτωση συστηματικού δανεισμού που έχει οδηγήσει στη δημιουργία νέων προτύπων σχηματισμού λέξεων στη δανειζόμενη γλώσσα. Αυτή είναι η περίπτωση της Ιαπωνικής που τις τελευταίες δύο χιλιετίες έχει δανειστεί έναν τεράστιο αριθμό λέξεων από την Κινεζική, οι οποίες

καταλαμβάνουν περισσότερο από το μισό του σύγχρονου Ιαπωνικού λεξιλογίου. Πρόκειται κυρίως για σύνθετα που περιέχουν κινεζικές λέξεις που στην Ιαπωνική εμφανίζονται μόνο σε σύνθετα και έχουν δεσμευμένη μορφή. Εκτός από τα σύνθετα που δανείστηκαν από την Κινεζική, έχουν σχηματιστεί στην Ιαπωνική νέες σύνθετες λέξεις από τα δεσμευμένα στοιχεία των δανειζόμενων λέξεων αλλά και υβριδικοί σχηματισμοί αποτελούμενοι από ένα στοιχείο Ιαπωνικής και ένα στοιχείο Κινεζικής προέλευσης. Αυτές οι λέξεις που ονομάζονται Σινο-ιαπωνικά σύνθετα, όπως και τα νεοκλασικά των ευρωπαϊκών γλωσσών¹⁸, έχουν την τάση να εμφανίζονται κυρίως στον τεχνικό λόγο επίσης σε πολύ μεγάλο ποσοστό. Αξιόλογο είναι το γεγονός ότι ο σχηματισμός των εν λόγω συνθέτων επίσης διαφέρει από τον γηγενή σχηματισμό της Ιαπωνικής αντανακλώντας το λεξικό σχηματισμό της Κινεζικής (2009: 110-111).

Διάφορες απόψεις έχουν εκφραστεί για τη θέση του νεοκλασικού σχηματισμού στο μορφολογικό σύστημα των ευρωπαϊκών γλωσσών, κάποιες από τις οποίες θα εξετάσουμε στην παρούσα ενότητα δίνοντας προτεραιότητα σε αυτές που αφορούν την Αγγλική. Ο Bloomfield (1933) παρατηρεί, ότι σε πολλές γλώσσες υπάρχει ένα υποσύνολο του λεξιλογίου που συμπεριφέρεται ασυνήθιστα σε ορισμένες μορφολογικές διαδικασίες και αποτελείται από λέξεις-δάνεια που έχουν μια λόγια απόχρωση. Αυτό το υποσύνολο περιλαμβάνει προσφύματα όπως *-ity*, λέξεις όπως *mature* και στοιχεία που βρίσκονται μεταξύ των δύο, όπως *electro*. Επίσης, η Adams (2001) υποστηρίζει ότι η Αγγλική γλώσσα διαθέτει και ένα εναλλακτικό σύστημα με βάση το θέμα, άποψη που ενστερνίζεται και ο Scalise (1986: 76), το οποίο μοιάζει με αυτό της Λατινικής και της Ελληνικής αλλά διαφέρει και από τα δύο.

Στο πλαίσιο της Λεξικής Φωνολογίας, η Adams (2001) υιοθετώντας την πρόταση του Giegerich (1999), σύμφωνα με την οποία, τα στρώματα ή οι τάξεις, ορίζονται αναφορικά με τα θέματα και όχι με τα προσφύματα, τα οποία δε συνδέονται αποκλειστικά με κάποιο στρώμα, τοποθετεί τις διαδικασίες του νεοκλασικού σχηματισμού σε εκείνο το τμήμα του λεξικού που περιέχει τις λιγότερο παραγωγικές διαδικασίες σχηματισμού λέξεων. Κατά την άποψή της, οι συνδυασμοί θεμάτων και προσφυμάτων, καθώς και οι συνδυασμοί λέξεων και προσφυμάτων που υπόκεινται σε φωνολογική διαφοροποίηση, τοποθετούνται στο Στρώμα 1 (Stratum 1), καθώς οι

¹⁸ Επίσης, για μια συστηματική σύγκριση των δεσμευμένων στοιχείων της Μανταρινικής Κινεζικής και των ευρωπαϊκών «ημι-λέξεων» (όρο που χρησιμοποιεί για τα δεσμευμένα θέματα ο Scalise) δείτε Pirani (2008).

συστηματικές μεταξύ τους σχέσεις δε μπορούν να δηλωθούν με κάποιο κανόνα και θεωρούνται τυπικά και σημασιολογικά μη προβλέψιμες, κάτι που ισχύει και για τις σύνθετες βάσεις με ξένα θέματα. Ανάλογη είναι και η άποψη της Selkirk (1982), η οποία επιπλέον υποστηρίζει ότι η νεοκλασική σύνθεση αποτελεί σύνθεση μεταξύ θεμάτων και όχι λέξεων.

Αξιόλογες είναι οι παρατηρήσεις του Kastovsky (2009: 8-10), που όπως είδαμε θεωρεί περιττή την κατηγορία των συνδυαστικών τύπων για το μορφολογικό σύστημα της Αγγλικής. Όπως επισημαίνει, το λεξιλόγιο της Αγγλικής είναι ιδιαίτερα ανομοιογενές, εξαιτίας του υπέρογκου δανεισμού. Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι το μορφολογικό υλικό που αποτελεί τη βάση των μορφολογικών διαδικασιών της Αγγλικής είναι ανομοιογενές, γεγονός που έχει άμεσες συνέπειες και στη μορφολογία της γλώσσας. Διακρίνει τρία διαφορετικά είδη μορφολογικού υλικού στο οποίο μπορούν να βασίζονται οι διάφορες μορφολογικές διαδικασίες, τα οποία χαρακτηρίζουν τρεις τύπους μορφολογίας, που μπορεί να συνυπάρχουν μεταξύ τους σε μία γλώσσα. Αυτά τα είδη είναι η λέξη, το θέμα και η ρίζα, που δημιουργούν αντίστοιχα μορφολογικά συστήματα με βάση καθένα από αυτά. Όπως αναφέρει, η μορφολογία των ινδοευρωπαϊκών γλωσσών, ενώ αρχικά βασιζόταν στη ρίζα, σταδιακά αντικαταστάθηκε από ένα μορφολογικό σύστημα που βασιζόταν στο θέμα, καθώς τα θεματικά μορφήματα έπαψαν να υπάρχουν ως μορφολογικές οντότητες και συγχωνεύτηκαν με ρίζες ή κλιτικά επιθήματα. Τέτοιο ήταν το μορφολογικό σύστημα των παλαιότερων Γερμανικών γλωσσών (βλ. Kastovsky 1992, 1996, 2006), καθώς και άλλων, όπως της Λατινικής, όπου η αρχική διαφοροποίηση μεταξύ θεμάτων και ριζών είχε χαθεί και η κλιτική και παραγωγική μορφολογία βασιζόταν στο θέμα.

Η σταδιακή απώλεια των κλιτικών επιθημάτων στις Γερμανικές γλώσσες και κυρίως την Αγγλική είχε ως αποτέλεσμα την παράλληλη ανάπτυξη ενός μορφολογικού συστήματος με βάση τη λέξη, το οποίο, αντίθετα από ό,τι στη Γερμανική, κυριάρχησε σε αυτή τη γλώσσα. Όμως, εκτός από το γηγενές αυτό σύστημα με βάση τη λέξη, η Αγγλική μέσω του δανεισμού υιοθέτησε και ένα μη γηγενές σύστημα που είχε ως βάση το θέμα. Έτσι, όπως περιγράφηκε παραπάνω, η εισροή δανείων από τη Γαλλική, και κυρίως τη Λατινική και την ΑΕ, οδήγησε στην υιοθέτηση μη γηγενών προτύπων σχηματισμού, που επανέφεραν στην Αγγλική την παραγωγική μορφολογία με βάση το θέμα, εκτός από εκείνες τις περιπτώσεις, όπου τα νέα πρότυπα αφομοιώθηκαν πλήρως. Έτσι αν υποθεθεί η ύπαρξη ενός παράλληλου μορφολογικού συστήματος με βάση το θέμα, τότε είναι επόμενο, από το συνδυασμό

θεμάτων να προκύπτουν σύνθετα θεμάτων, αντί για σύνθετα λέξεων, όπως τα πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα. Αν αυτά τα σύνθετα συνδυαστούν με επιθήματα, τότε προκύπτει επιθηματοποίηση στη βάση θεμάτων, διαδικασία που, όπως είδαμε παραπάνω, η Baeskow (2004) περιγράφει ως «νεοκλασική σύνθετη παραγωγή».

Ένα σημαντικό επιχείρημα υπέρ της άποψης που εκφράζει ο Kastovsky (2009) είναι και η παρουσία του συνδετικού φωνήεντος που αποτελεί δείκτη σύνθεσης στα νεοκλασικά σύνθετα, καθώς όπως επισημαίνει η Ralli (2008b), ακολουθώντας τους Dressler (1986) και Crocco-Galeas (2002), η ύπαρξη του συγκεκριμένου δείκτη σχετίζεται στενά με τη μορφή των συστατικών στοιχείων των συνθέτων που μπορεί να είναι θέματα ή λέξεις. Έτσι, καταλήγει ότι οι δείκτες σύνθεσης επιτρέπονται σε γλώσσες στις οποίες η σύνθεση επιτελείται μεταξύ θεμάτων και όχι μεταξύ λέξεων, καθώς σύμφωνα με τους παραπάνω, ο δείκτης υπογραμμίζει το όριο μεταξύ των θεματικών συνθετικών βοηθώντας την αποφυγή μορφοτακτικής σύντηξης. Επομένως, η εμφάνιση του συνδετικού φωνήεντος στα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής, γλώσσα στην οποία η σύνθεση επιτελείται μεταξύ λέξεων και όχι θεμάτων, ενισχύει την άποψη της ύπαρξης ενός παράλληλου συστήματος με βάση το θέμα.

Η παραγωγικότητα του φαινομένου του νεοκλασικού σχηματισμού αποτελεί άκομη ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει αρκετούς μελετητές, καθώς σχετίζεται άμεσα με τη σχέση του εν λόγω φαινομένου με το γηγενές σύστημα. Όπως έχει ήδη επισημανθεί, ο νεοκλασικός σχηματισμός μπορεί να περιορίζεται κυρίως στο επιστημονικό και τεχνικό τμήμα του λεξιλογίου μιας γλώσσας, αλλά καταλαμβάνει σημαντικό μέρος αυτού, εμφανίζοντας μεγάλη παραγωγικότητα. Εντούτοις, σύμφωνα με Ολλανδούς γλωσσολόγους, με κύριο εκφραστή τον van Marle (1985), η παραγωγικότητα αφορά τη δημιουργία νέων λέξεων με υποσυνείδητο τρόπο, πράγμα που σημαίνει ότι καμία διαδικασία σχηματισμού λέξεων που γίνεται πάνω σε μη γηγενείς βάσεις δεν μπορεί να είναι παραγωγική. Ο van Marle (1985: 60) δηλώνει χαρακτηριστικά ότι «παραγωγικές» μπορούν να θεωρηθούν μόνον εκείνες οι μορφολογικές διαδικασίες που α) μπορούν να χαρακτηριστούν πλήρως με όρους «κύριων λεξικών κατηγοριών» και β) δε συντελούνται αποκλειστικά στα «μη γηγενή» στρώματα του λεξικού. Με τέτοιους περιορισμούς οι διαδικασίες που σχετίζονται με τον νεοκλασικό σχηματισμό, δεν είναι παραγωγικές, αλλά εμπίπτουν στον τομέα της μορφολογικής δημιουργικότητας ('morphological creativity').

Παρατηρώντας σύγχρονα νεοκλασικά σύνθετα της Ολλανδικής όπως *psychosoof* ('ψυχόσοφος') και *ecofiel* ('οικόφιλος'), ο ten Hacken (1994: 130) θέτει υπό

αμφισβήτηση την παρατήρηση του van Marle, επισημαίνοντας ότι η δημιουργία νεοκλασικών συνθέτων, από άποψη σημασιολογικής διαφάνειας, πλησιάζει αυτή των κοινών κεφαλοφόρων συνθέτων (H-compounds), παρά λέξεων που σχηματίζονται από μη παραγωγικές διαδικασίες. Εξετάζοντας σε βάθος την άποψη του van Marle (1985) αμφισβητεί επιπλέον την παρατήρηση ότι οι ομιλητές πρέπει να έχουν άριστη γνώση της γλώσσας από την οποία προέρχεται ένα μη γηγενές μόρφωμα, ώστε να είναι σε θέση να το χρησιμοποιήσουν για το σχηματισμό λέξεων, όπως και την άποψη ότι η γνώση ξένων γλωσσών από έναν ομιλητή δεν είναι ικανή να επηρεάσει το σύστημα μιας γλώσσας (ten Hacken 1994: 131). Όπως επισημαίνει, ένα μεγάλο ποσοστό των κοινωνικών τάξεων που ασκούν σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση της «ορθής χρήσης της γλώσσας» γνωρίζουν μια ξένη γλώσσα. Ως παραδείγματα, αναφέρει την ΑΕ και τη Λατινική στην ουμανιστική Ευρώπη, την Περσική στην Ινδία κατά την αυτοκρατορία των Μογγόλων ή τη Γαλλική στην Ολλανδία τον 19^ο αιώνα.

Επιπλέον, επισημαίνει ότι το τι θεωρείται ως μη γηγενές σε μία γλώσσα είναι κάτι αρκετά υποκειμενικό, καθώς όπως υποστηρίζει και ο Bloomfield (1933), τα μη γηγενή στοιχεία στην Αγγλική αποτελούν μέρος του Αγγλικού λεξιλογίου που απλά χαρακτηρίζονται ως προς την κατανομή τους στο λεξιλόγιο. Αυτό, κατά τον ten Hacken (1994: 132), είναι εμφανές σε γλώσσες όπως η Γαλλική, όπου μόνο μέρος των στοιχείων με λατινική προέλευση χαρακτηρίζονται ως μη γηγενή. Επομένως, αναφορικά με την σχέση της παραγωγικότητας με την ετυμολογική γνώση των εμπλεκόμενων στοιχείων ο ten Hacken (1994: 132) καταλήγει στην ακόλουθη παρατήρηση:

«Η διάκριση μεταξύ γηγενών και μη στοιχείων βασίζεται κυρίως στη συγχρονική ενδογλωσσική κατανομή. Το αν η ετυμολογική γνώση ή μη γνώση ξένων γλωσσών παίζει κάποιο ρόλο αυτός είναι δευτερεύων. Η εξαίρεση αναφοράς σε αυτή τη διάκριση σε παραγωγικές διαδικασίες αποτελεί έναν αυθαίρετο περιορισμό του τομέα της παραγωγικότητας. Επομένως αν δεν συμπεριλάβουμε αυτόν τον περιορισμό στην έννοια της παραγωγικότητας, δεν υπάρχει κάποιος εκ των προτέρων λόγος να ταξινομήσουμε το σχηματισμό νεοκλασικών συνθέτων ως μη παραγωγικό»

Ο Bauer (1998) παρατηρεί ότι στην Αγγλική σχηματίζονται τακτικά καινούργιες λέξεις είτε με ξένους είτε με γηγενείς τρόπους σχηματισμού, χωρίς αυτό να σημαίνει

ότι οι διαδικασίες αυτές είναι παραγωγικές. Κατά την άποψή του, τα νεοκλασικά σύνθετα διαφέρουν από άλλες διαδικασίες σχηματισμού λέξεων της Αγγλικής δεδομένου ότι δεν είναι γηγενή αλλά ξένα. Και ενώ άλλες γλώσσες, όπως η Γερμανική, η Ολλανδική, η Τσέχικη και η Ρωσική διαφοροποιούν τις γηγενείς από τις ξένες διαδικασίες σχηματισμού λέξεων, συνδυάζοντας τις γηγενείς βάσεις με γηγενή προσφύματα και τις ξένες βάσεις με ξένα προσφύματα, στην Αγγλική αυτό δε παρατηρείται συστηματικά. Αν και η νεοκλασική σύνθεση υφίσταται ως διαδικασία, υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει ένα ξεκάθαρα ορισμένο σύνολο νεοκλασικών συνθέτων, και η διαδικασία αυτή λειτουργεί περισσότερο ως αρχέτυπο, από το οποίο υπαρκτοί σχηματισμοί διαφέρουν συχνά με απρόβλεπτο τρόπο. Για το λόγο αυτό, προτείνει την ύπαρξη ενός τρισδιάστατου συνεχούς, που διακρίνει τις λέξεις σε ξένες ή γηγενείς, σε σύνθετες ή παράγωγες και σε περικεκομμένες ή μη. Ορισμένες λέξεις, μοιράζονται χαρακτηριστικά από τη μία ή την άλλη κατηγορία χωρίς να ανήκουν ξεκάθαρα σε κάποια από αυτές.

Όσον αφορά την προϋπόθεση διγλωσσίας στους ομιλητές για το σχηματισμό λέξεων με μη γηγενείς βάσεις, ο Bauer (1998) αναφέρει ότι, ακόμα και σε κυρίως μονόγλωσσες κοινωνίες, κάποιοι δίγλωσσοι ομιλητές μπορεί να σχηματίζουν νέες λέξεις πάνω σε μη γηγενή πρότυπα, οι οποίες μπορεί να υιοθετηθούν από την υπόλοιπη κοινωνία. Χωρίς απαραίτητα η κοινωνία να επικαλείται μη γηγενή πρότυπα σχηματισμού λέξεων, αποδέχεται κάποια από αυτά που χρησιμοποιούν τα μέλη της, μέχρι που, όταν δανειστούν αρκετά παραδείγματα από κάποιο πρότυπο, τότε αυτό αφομοιώνεται και γίνεται γηγενές. Σε κάποιες περιπτώσεις που τα μέλη της κοινωνίας δεν είναι επαρκώς δίγλωσσα, παρατηρούνται και παραδείγματα παράδοξων σχηματισμών, όπως η λέξη *television* ('τηλεόραση'), που έχει δεχτεί τεράστια κριτική για την ανάμειξη Ελληνικών και Λατινικών στοιχείων, ή η λέξη *hamburger* ('χάμπουργκερ') που αναλύθηκε εσφαλμένα από κάποιον με ελλιπή γνώση της Γερμανικής.

Στο τρισδιάστατο συνεχές που προτείνει για το χαρακτηρισμό των λέξεων της Αγγλικής, παραγωγικές φαίνεται να είναι εκείνες οι διαδικασίες που είναι πιο κοντά σε κάποιο αρχέτυπο παρά αυτές που αποτελούν ενδιάμεσες περιπτώσεις. Η παραγωγικότητα της νεοκλασικής σύνθεσης μπορεί να εκτιμηθεί, μόνον εφόσον θεωρηθεί μια έγκυρη διαδικασία σχηματισμού λέξεων, αν και ο όρος «νεοκλασικό σύνθετο» χαρακτηρίζει πλέον έναν αρκετά μεγάλο αριθμό λέξεων που σχηματίζονται λίγο ή πολύ σύμφωνα με αυτή τη διαδικασία.

Με το θέμα της διάκρισης μεταξύ γηγενών και μη γηγενών τρόπων σχηματισμού, ασχολούνται και οι Lüdeling, Schmid & Kiokpasoglou (2002) κατά την εξέταση του φαινομένου του νεοκλασικού σχηματισμού στη Γερμανική, το οποίο θεωρούν ως ενεργό και παραγωγικό. Όπως επισημαίνουν, ο νεοκλασικός σχηματισμός λέξεων στη Γερμανική φαίνεται να υπακούει σε διαφορετικούς κανόνες από τον γηγενή, καθώς περιλαμβάνει στοιχεία που δεν απαντώνται ως ανεξάρτητες λέξεις, σε αντίθεση με τον γηγενή, όπου υπάρχει τουλάχιστον ένα αυτόνομο στοιχείο. Επιπλέον, αντίθετα με τα γηγενή, πολλά προσφύματα κλασικής προέλευσης επηρεάζουν τον τονισμό. Εντούτοις, υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχουν σαφείς διαφορές που να δικαιολογούν την ύπαρξη δύο παράλληλων συστημάτων μέσα στην ίδια γλώσσα με εντελώς διαφορετικά εμπλεκόμενα στοιχεία και κανόνες, παρά μόνο διαφορετικά επίπεδα σε κάθε επιμέρους τομέα.

Σε σχέση με την ετυμολογική διάκριση μεταξύ γηγενών και μη γηγενών στοιχείων, εντοπίζουν δύο βασικά προβλήματα. Το ένα είναι η ελλιπής ετυμολογική γνώση των ομιλητών και το δεύτερο, ο ανεπαρκής ορισμός της ετυμολογίας μιας λέξης για το συγκεκριμένο σκοπό. Το τελευταίο πρόβλημα προκύπτει από το ότι, η Γερμανική διαθέτει λέξεις που εισήλθαν στη γλώσσα από κάποιο χρονικό σημείο και μετά, όπως η λέξη *international* ('διεθνής'), που εμφανίζεται το 19^ο αιώνα (Munske 1988: 49), και θεωρείται από τους ομιλητές ως λατινογενής ή νεοκλασική, ενώ ταυτόχρονα παρατηρούνται και λέξεις που, αν και εισήλθαν στη γλώσσα την ίδια περίπου χρονική περίοδο, μέσω της Γαλλικής και της Ισπανικής, άλλες θεωρούνται διαισθητικά γηγενείς και άλλες νεοκλασικές. Αξιόλογο παράδειγμα αποτελούν κάποιες λέξεις Αραβικής προέλευσης, όπως *Alchemie* ('αλχημεία'), *Algorithmus* ('αλγόριθμος') και *Alkohol* ('αλκοόλ'), οι οποίες, εντούτοις, θεωρούνται νεοκλασικές και μετέχουν πλήρως στο νεοκλασικό σχηματισμό λέξεων, όπως φαίνεται από τη λέξη *Alkoholismus* ('αλκοολισμός').

Τα μορφοφωнологικά χαρακτηριστικά επίσης δε βοηθούν στο διαχωρισμό των στοιχείων, καθώς οι Lüdeling, Schmid & Kiokpasoglou (2002) θεωρούν ότι εκείνα που έχουν προταθεί από τον Munske (1988) ως αποκλειστικά χαρακτηριστικά των ξένων λέξεων δε βοηθούν πολύ στη διάκριση των νεοκλασικών στοιχείων. Ούτε τα κλιτικά χαρακτηριστικά προσφέρουν κάποια βοήθεια καθώς δεν υπάρχει μια μοναδική αρχή που διέπει την κλίση όλων των στοιχείων που θεωρούνται νεοκλασικά. Συγκεκριμένα, άλλα διατηρούν την κλίση που είχαν στη γλώσσα προέλευσης, όπως *Examen-Examina* ('εξέταση'-'εξετάσεις') και χαρακτηρίζονται

αμιγώς νεοκλασικά, και άλλα έχουν αποκτήσει γηγενή χαρακτηριστικά κλίσης, όπως *General-Generäle* ('γενικός'-'γενικοί'), κάτι που επισημαίνει και η Lüdeling (2006), όπως είδαμε παραπάνω.

Επιχειρώντας να εντάξουν την ανάλυση του νεοκλασικού σχηματισμού λέξεων σε ένα πλαίσιο ανάλυσης, στο οποίο τα λήμματα των θεμάτων και των προσφύματων δε διαφέρουν σημαντικά, καταλήγουν στα εξής: α) τόσο στα γηγενή στοιχεία, όσο και στα νεοκλασικά, η δεσμευσιμότητα είναι μια ιδιότητα που καθορίζεται από κανόνες και δεν συνεπάγεται και επιλογή, β) η κλασική προέλευση αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικά των νεοκλασικών στοιχείων από κάθε άποψη, συμπεριφέρονται όπως και τα γηγενή. Συγκεκριμένα:

- Άλλα είναι δεσμευμένα και άλλα ελεύθερα.
- Άλλα επιλέγουν συγκεκριμένες βάσεις και προσφύματα, άλλα όχι.
- Άλλα συνδυάζονται μόνο με κλασικά στοιχεία και άλλα με γηγενή και κλασικά.
- Κάποια είναι σημασιολογικά ανεξάρτητα και κάποια λειτουργούν ως λειτουργικά στοιχεία.
- Κάποια έλκουν τον τόνο, κάποια τον επηρεάζουν και κάποια είναι αδιάφορα ως προς τον τονισμό.

Από τα παραπάνω, προκύπτει ότι δεν υπάρχει ουσιαστική διαφορά μεταξύ του νεοκλασικού και του γηγενούς σχηματισμού λέξεων στη Γερμανική. Κάθε θέμα, πρόσφυμα και κανόνας έχει τις δικές του ιδιότητες, χωρίς να έχει ιδιαίτερη σημασία η προέλευση των στοιχείων. Όπως συμβαίνει και στους γηγενείς κανόνες, υπάρχουν νεοκλασικοί κανόνες, παραγωγικοί και διαφανείς, διαφανείς, αλλά μη παραγωγικοί, καθώς και αδιαφανείς σύνθετες λέξεις.

Τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουν οι Lüdeling, Schmid & Kioκpasoglou (2002) από την εξέταση του φαινομένου στη Γερμανική, δείχνουν ότι ο νεοκλασικός σχηματισμός ενδεχομένως να μην συνιστά το ίδιο ακριβώς φαινόμενο σε όλες τις γλώσσες. Αυτό τουλάχιστον δείχνει το γεγονός ότι μεταξύ των διαδικασιών του, οι Lüdeling, Schmid & Kioκpasoglou (2002) συμπεριλαμβάνουν και διαδικασίες σχηματισμού λέξεων που δε θεωρούνται νεοκλασικές στην Αγγλική αλλά γηγενείς, όπως ο σχηματισμός των λέξεων *abbrevieren-abbreviation* ('περικόπτω'-'περικοπή'), *intensive* ('εντατικός'), *dokumentieren* ('καταγράφω'). Θεωρείται, δηλαδή ως

νεοκλασικό οτιδήποτε είναι λατινογενές ή λατινίζον, πράγμα που δημιουργεί κάποια σύγχυση, καθώς πολλές διαφορετικές διαδικασίες εξετάζονται παράλληλα.

Αντίθετα, ο νεοκλασικός σχηματισμός στην Αγγλική, αφορά κυρίως διαδικασίες σύνθεσης και παραγωγής με ορισμένα στοιχεία ελληνικής και λατινικής προέλευσης, οι οποίες ακολουθούν ένα ορισμένο πρότυπο, που τις κάνει να ξεχωρίζουν από τις γηγενείς. Για παράδειγμα, ο αριθμός των επιθημάτων που εμφανίζονται στη σύνθεση και την παραγωγή με νεοκλασικά στοιχεία είναι καθορισμένος και τα ίδια επιθήματα χρησιμοποιούνται και με ελληνικά και λατινικά στοιχεία, π.χ. *paucal* (*paucus* (Λατ.) ‘λίγο’) και *phytal* (*φυτό*), *citrous* (*κίτρον*) & *ferrous* (*ferrum* (Λατ.) ‘σίδηρος’)(Adams 2001). Οι διαδικασίες που εξετάζουν οι Lüdeling, Schmid & Kiokrasoglou (2002) αφορούν μόνο την παραγωγή, όχι την σύνθεση και περιλαμβάνουν κάποια επιθήματα που απαντώνται μόνο με λατινογενείς βάσεις, και όχι με ελληνικές, όπως τα *-ion*, *-ier-*, *-ur*, *-iv*, *-eur*, *-ant*, *-or*, *-euse* σε συνδυασμό με τις βάσεις *abbrev-/abbreviat-*, *absorb-/absorpt-*, *add-/addit-*, *approx-/approxim-*, *publizier-* κ.α.. Αντίθετα στην Αγγλική τα περισσότερα λατινογενή επιθήματα, όπως *-ion*, *-ent*, *-er*, *-ive*, *-ate*, κ.α. και οι περισσότερες λατινογενείς βάσεις θεωρείται ότι έχουν αφομοιωθεί και ανήκουν στο γηγενές σύστημα σχηματισμού λέξεων, όχι στο νεοκλασικό.

2.2 Τα σύνθετα με δεσμευμένα στοιχεία στη Νέα Ελληνική

2.2.1 Εισαγωγή

Οι λέξεις της ΝΕ που περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία, όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή της παρούσας μελέτης, σύμφωνα με την Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1996: 110), είτε αναβίωσαν από την ΑΕ, είτε σχηματίστηκαν τους δύο τελευταίους αιώνες με τη βοήθεια θεμάτων δανεισμένων από την ΑΕ. Έτσι, οι εν λόγω λέξεις μπορεί να αποτελούν: α) γηγενείς σχηματισμούς με στοιχεία από την ΑΕ και β) μεταφραστικά δάνεια (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1986: 61), δηλαδή δάνεια από νεοκλασικά σύνθετα ευρωπαϊκών γλωσσών, η μετάφραση των οποίων στη ΝΕ γίνεται με τη χρήση λόγιων τύπων, δηλαδή τύπων από την ΑΕ (1986: 62).

Στη μελέτη του συνολικού γλωσσικού φαινομένου του δανεισμού, η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη εντάσσει και την κατηγορία των «διεθνισμών» (‘internationalismes’) (Wexler 1969: 38), στους οποίους ανήκουν και τα νεοκλασικά

σύνθετα της Αγγλικής που εξετάστηκαν προηγουμένως. Οι διεθνισμοί αντλούν στοιχεία για το σχηματισμό τους από την ΑΕ και τη Λατινική και αποτελούν «λόγια παράγωγα ή σύνθετα μιας σύγχρονης γλώσσας υψηλού πολιτισμού, που το αντικείμενο αναφοράς τους δεν ήταν γνωστό στον αρχαιοελληνικό κόσμο, (και) η ΝΕ τους ενσωματώνει απρόσκοπτα αν τους δανειστεί». Παραδείγματα διεθνισμών στη ΝΕ που παραθέτει η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη είναι οι λέξεις *αεροδρόμιο, ακρομεγαλία, αλογόνο, αστροναύτης, ιονόσφαιρα, οστεοπάθεια, τεχνολογία, τηλεγράφος, μικρόβιο*, κ.α., τις οποίες, λόγω της σύνθετης δομής τους και της λόγιας προέλευσης των συστατικών τους στοιχείων, θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ως παραδείγματα νεοκλασικών συνθέτων της ΝΕ. Από τις παραπάνω λέξεις ξεχωρίζουν οι *αλογόνο, οστεοπάθεια, τεχνολογία, τηλεγράφος*, τα τελικά στοιχεία των οποίων, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα συστατικά των συνθέτων της ΝΕ, δεν εμφανίζουν αυτόνομη παρουσία στο λόγο ακόμα και με την προσθήκη κλιτικού ή παραγωγικού επιθήματος, (π.χ. *γόννο, *πάθεια, *λογία, *γραφος).

Αναφορά σε λέξεις της ΝΕ που περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία λόγιας προέλευσης γίνεται και στη *Νεοελληνική Γραμματική* (Τριανταφυλλίδης 1941: §219). Στη διάκριση μεταξύ λαϊκών και λογίων λέξεων της Ελληνικής ο Τριανταφυλλίδης διακρίνει τις λόγιες ως προς την καταγωγή λέξεις α) σε αρχαίες λέξεις και β) σε νεόπλαστες ή νεολογισμούς. Στις αρχαίες λέξεις τοποθετεί εκείνες που «δεν έφτασαν στη σημερινή γλώσσα από πατέρα σε παιδί, καθώς οι λαϊκές», αλλά ενώ είχαν χαθεί για πολλούς αιώνες επανεμφανίσθηκαν αργότερα. Ως παραδείγματα τέτοιων λέξεων αναφέρει τις λέξεις *ανακωχή, δραστηκός, καθηγητής, κατάσταση, μητρικός, ξενοδοχείο, συμβόλαιο* κ.α. Ως λόγιες νεόπλαστες λέξεις ή νεολογισμούς χαρακτηρίζει δύο τύπους λέξεων. Αφενός, λέξεις που δε λέγονταν στην αρχαία γλώσσα, αλλά που τις έπλασαν λόγιοι, αντλώντας λέξεις ή στοιχεία από την ΑΕ, όπως *αισιοδοξία, βαθμολογώ, αστεροσκοπείο, δημοσιογράφος, δρομολόγιο, οικογένεια, πυροσβέστης, συγκεντρώνω, ευρετήριο* κ.α.¹⁹, οι περισσότερες από τις οποίες, με εξαίρεση τις μη σύνθετες, περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία. Αφετέρου, λέξεις που υιοθέτησε η ΝΕ από άλλες γλώσσες, οι οποίες «πλάστηκαν από ξένους επιστήμονες ή λόγιους στη μητρική τους γλώσσα από στοιχεία των αρχαίων ελληνικών», όπως για παράδειγμα οι λέξεις *βαρόμετρο, ηλεκτρισμός, φωτογραφία, ελαστικός, δυναμίτης*, κ.α.. Διακρίνοντας τις λόγιες από τις λαϊκές λέξεις, ο Τριανταφυλλίδης (1941: §221) επισημαίνει ότι

¹⁹ Βλ. και Τριανταφυλλίδης (1938: 152)

αντίθετα με τις λαϊκές, που συχνά άλλαζαν φωνολογικά ή σημασιολογικά με το πέρασμα των αιώνων, οι λόγιες λέξεις μοιάζουν εξωτερικά περισσότερο με τις αρχαίες λέξεις και γράφονται το ίδιο.

Αν και οι εξειδικευμένες μελέτες πάνω σε λέξεις της ΝΕ που περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία λόγιας προέλευσης είναι ελάχιστες και οι σχετικές αναφορές μέσα σε γενικότερες μελέτες της γραμματικής ή της μορφολογίας της ΝΕ σαφώς περιορισμένες, θα προσπαθήσουμε να πραγματοποιήσουμε μια βιβλιογραφική αναδρομή με στόχο να εκθέσουμε τις διάφορες απόψεις που έχουν διατυπωθεί σχετικά με τις λέξεις αυτές.

2.2.2 Μορφολογική κατηγοριοποίηση των συστατικών μερών

Όπως παρατηρήθηκε και στη σύντομη βιβλιογραφική επισκόπηση που προηγήθηκε για τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής, ένα θέμα που έχει ιδιαίτερα απασχολήσει τους διάφορους μελετητές είναι αυτό της μορφολογικής υπόστασης των συστατικών στοιχείων των εν λόγω λέξεων, το οποίο έχει άμεσες συνέπειες στον προσδιορισμό της δομής των λέξεων αυτών. Κάτι παρόμοιο παρατηρείται και στην περίπτωση των λέξεων της ΝΕ που περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία.

Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά οι διάφορες απόψεις που έχουν διατυπωθεί, με βασικό κριτήριο, το μορφολογικό χαρακτηρισμό των δεσμευμένων στοιχείων και κατ' επέκταση τον προσδιορισμό της μορφολογικής διαδικασίας που συντελείται για τον σχηματισμό των λέξεων που τα περιέχουν. Όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια, οι κυρίαρχες απόψεις σχετικά με τη μορφολογική υπόσταση των συστατικών στοιχείων των εν λόγω λέξεων μοιάζουν αρκετά με εκείνες που αφορούν τα μη γηγενή δεσμευμένα μορφήματα της Αγγλικής. Για παράδειγμα, η άποψη περί συμφυμάτων ή λεξικών προσφυμάτων, που εκφράζεται από τους Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1986), Γιαννουλοπούλου (2000) και Κλαίρη & Μπαμπινιώτη (2005), παραπέμπει στους συνδυαστικούς τύπους της Αγγλικής, ενώ η άποψη περί δεσμευμένων θεμάτων υποστηρίζεται από τις Ralli (1988, 1992), Nespor & Ralli (1993, 1996), Πάλλη (2005) και Ralli (2008a).

2.2.2.1 Ως συνθετικά στοιχεία

2.2.2.1.1 Η λόγια σύνθεση στον Τριανταφυλλίδη (1941)

Στην παρουσίαση της διαδικασίας της σύνθεσης στη ΝΕ ο Τριανταφυλλίδης αναφέρεται και στο σχηματισμό συνθέτων λέξεων με λόγια στοιχεία. Τα στοιχεία που παραθέτει τα χαρακτηρίζει μεν ως λόγια συνθετικά, αναφέροντας την αρχαία λέξη από την οποία προέρχονται, χωρίς όμως να κάνει κάποια αναφορά στη μορφή τους. Μερικά παραδείγματα λέξεων της ΑΕ, που παραθέτει, οι οποίες εμφανίζονται στη ΝΕ ως λόγια συνθετικά είναι τα ακόλουθα: *ἄγω* (*ἄγωγός*) (π.χ. *παρθυναγωγείο*), *ἄλγος/ἄλγῶ/ἄλέξω* (π.χ. *κεφαλαλγία/αλεξίκακος*), *ἄλλήλους* (π.χ. *αλληλογραφία*), *βιβρώσκω* (π.χ. *αιμοβόρος*), *βίος* (π.χ. *βιογραφία, μικρόβιος*), *γίγνομαι* (-γόνος) (π.χ. *υδρογόνο*), *δίδωμι* (-δότης) (π.χ. *αιμοδοτής, γνωμοδοτώ*), *ἵππος* (π.χ. *ιπποδρόμιο*), *κομῶ* (π.χ. *ανθοκόμος, νοσοκομείο*), *κτείνω* (π.χ. *ανθρωποκτονία*), *νέμω* (π.χ. *αστρονομία*), *περῶ* (π.χ. *αεροπόρος*), *ποιῶ* (π.χ. *πραγματοποιῶ, θαυματοποιός*), *σκοπῶ* (π.χ. *ακτινοσκόπιο, αστεροσκοπείο*), *φιλῶ* (π.χ. *φιλόλογος, φιλονικία*), κ.α. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι ο Τριανταφυλλίδης (1941) αναγνωρίζει τα στοιχεία των παραπάνω λέξεων ως συνθετικά, άποψη, που όπως θα δούμε παρακάτω εκφράζει και η Ράλλη (2005, Ralli 2008a), αποδίδοντας σε πολλά από τα εν λόγω στοιχεία το χαρακτήρα του δεσμευμένου θέματος.

2.2.2.2 Ως προθηματικά & επιθηματικά στοιχεία ή συμφύματα

2.2.2.2.1 Η άποψη της Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1986)

Εξετάζοντας το φαινόμενο της νεολογίας στην Κοινή Νεοελληνική μέσα από το σώμα λέξεων που έχει συστήσει για αυτόν ακριβώς το λόγο, η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (Α-Σ) (1986: 58) παρατηρεί ότι οι περισσότεροι νεολογισμοί εμφανίζονται στα ειδικά λεξιλόγια, καθώς η επιστημονική και η τεχνολογική πρόοδος επιβάλλει τη δημιουργία νέων όρων σε πολλούς τομείς. Αυτή η λεξιλογική ανανέωση έχει τρεις πηγές προέλευσης: το γενικό λεξιλόγιο της ίδιας γλώσσας, ένα άλλο ειδικό λεξιλόγιο ή μια άλλη γλώσσα (1986: 59). Η τρίτη πηγή προέλευσης όρων, το ειδικό λεξιλόγιο μιας άλλης γλώσσας, αποτελεί σημαντικό παράγοντα δημιουργίας νεολογισμών σε μια γλώσσα λόγω της διεθνοποίησης της επιστήμης και της τεχνολογίας. Τέτοιου είδους νεολογισμοί έχουν τη μορφή δανείων ή μεταφραστικών δανείων (*calques*) (1986: 61).

Πολλοί νεολογισμοί της ΝΕ προέρχονται από την Αγγλοαμερικανική και τη Γαλλική με τη μορφή μεταφραστικών δανείων. Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η μετάφραση εκείνων των όρων, στους οποίους και η βάση και τα σχηματιστικά στοιχεία έχουν αρχαιοελληνική προέλευση, και στη ΝΕ «συνοδεύονται από τα χαρακτηριστικά του λόγιου τύπου». Σύμφωνα με την Α-Σ (1986: 62), «η έννοια λ ό γ ι ο ς τ ύ π ο ς προκαλεί συχνά σύγχυση, γιατί είναι αμφίσημη: αποδίδει συγχρόνως τη χρήση της λ(εξικής).μ(ονάδας)., π.χ. σε κάποια επιστήμη αλλά και τον τρόπο σχηματισμού της – που είναι διαφορετικός από τον τρόπο σχηματισμού των λαϊκών λέξεων – πράγμα που δυσκολεύει την απομνημόνευση όσο και τη χρήση του ν(εολογισμού) από τους μη ειδικούς». Σημειώνει επίσης, ότι αυτή η δυσκολία ενισχύεται και από το γεγονός ότι στο σχηματισμό των εν λόγω λέξεων παρεμβάλλεται και το σύστημα σχηματισμού της άλλης γλώσσας, όπως της Αγγλικής ή της Γαλλικής, «η οποία αφού δανείστηκε την ΑΕ βάση, δανείζει στη ΝΕ το νέο πια όρο που έχει σχηματιστεί σύμφωνα με τους σημασιολογικούς κανόνες της».

Μεταξύ άλλων, η Α-Σ αναφέρεται και στην παραγωγικότητα ορισμένων στοιχείων που απαντώνται συχνά στα ειδικά λεξιλόγια όπως για παράδειγμα τα προθήματα *αντι-* (π.χ. *αντιολυμπιάδα*), *ανα-* (π.χ. *αναδόμηση*), *από-* (π.χ. *αποποινικοποίηση*), το επίθημα *-της* (π.χ. *τηλεφωνητής*), ή τα επιθηματικά στοιχεία – *ποίηση*, *-ποιώ*, *-ποιητικός-ή-ό* (π.χ. *σαλαμοποίηση*, *σαλαμοποπιώ*, *σαλαμοποιητικός*) (1986: 66). Αυτά τα στοιχεία εμφανίστηκαν σε λέξεις, οι δομές των οποίων απέκτησαν μεγάλη παραγωγική δύναμη και χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία νέων συνθέτων και παράγωγων λέξεων. Στην περιγραφή της τυπολογίας για τη νεολογία στη ΝΕ που προτείνει η Α-Σ, χαρακτηρίζει στοιχεία όπως τα *παρα-*, *ανα-* κτλ. ως προθήματα, μαζί με στοιχεία όπως *αερο-* και *τηλε-* (π.χ. *αεροπλάνο*, *τηλεόραση*), και στοιχεία όπως *-λογία*, *-λογώ*, *-λόγος*, *-γράφος*, *-πώλης*, *-ποιός*, *-κόμος* ως επιθηματικά στοιχεία. Όσον αφορά τα τελευταία, παραθέτει ως παράδειγμα τα – *λογώ/-λογία/-λόγος*, συνοδευόμενα από τις σημασίες που αποκτούν στην κάθε περίπτωση (1986:110):

7. *-λογώ/-λογία/-λόγος* ‘συλλέγω’: *ανθολογώ*, *κορφολογώ*, *ανθολογία*, *ανθολόγος*
-λογώ/-λογία/-λόγος ‘λέγω ή κάνω ακατάπαυστα’: *ανευθυνολογία*,
αρλουμπολόγος, *κακολογώ/εκλογολογία*,
-λογώ/-λογία/-λόγος ‘μελετώ’: *γλωσσολογώ/κοινωνιολογία*, *παρελθοντολογία*,
πνευμονολόγος, *σοβιετολόγος*

Η Α-Σ οδηγείται στην κατηγοριοποίηση των παραπάνω μορφημάτων ως επιθηματικών στοιχείων, παρά ως συνθετικών μέσα από τον καθορισμό μιας σειράς κριτηρίων διαχωρισμού. Σύμφωνα με αυτά, η διάκριση μιας βάσης σε ένα παράγωγο ή σύνθετο, προϋποθέτει ότι η βάση αυτή (1986: 116): α) λειτουργεί και ως αυτόνομη λεξική μονάδα, β) δεν έχει σχεδόν μηδενική συχνότητα, γ) ανήκει σε παραδειγματική σειρά με συγκεκριμένο σημασιολογικό περιεχόμενο, και δ) η αλλαγή στη μορφή της διέπεται από κάποια κανονικότητα. Αντίθετα, για να διακριθεί ένα πρόσφυμα από τη βάση πρέπει να εξετασθεί: α) αν σχηματίζει παραδειγματική σειρά, β) αν συνδυάζεται με βάσεις που ανήκουν στην ίδια γραμματική κατηγορία κι αν έχει σημασιολογική σχέση με τη βάση, γ) αν έχει ομώνυμα προθήματα/επιθήματα και δ) αν έχει αλλόμορφο που λειτουργεί ως αυτόνομη λεξική μονάδα με την ίδια βέβαια σημασία.

Εφαρμόζοντας τα παραπάνω κριτήρια σε στοιχεία νεολογισμών, όπως τα *-λόγος*, *-κτόνος*, *-ποιώ*, *-ποίηση*, (π.χ. *αλλεργιολόγος*, *καρδιολόγος*, *αγγειολόγος* / *καρδιολογία*, *ενδοκρινολογία*, *επαναστατικοποιώ*, *συγκεκριμενοποιώ*, *σταθεροποιώ* / *βιομηχανοποίηση*, *εντατικοποίηση*, *δημοκρατικοποίηση*, *εντομοκτόνο*, *μηνυτοκτόνο*, *ζιζανιοκτόνο* / *απεργοκτόνος* / *γενοκτονία*, *αυτοκτονία*, κ.α.) και εστιάζοντας στο γεγονός ότι τα στοιχεία αυτά δε λειτουργούν ως αυτόνομες λέξεις (**λόγος* > *λέγω* 'μελετώ', **ποίηση* > *ποιώ* 'κάνω' και **κτόνο(ς)* > *κτείνω* 'σκοτώνω'), η Α-Σ συμπεραίνει ότι δε μπορούν να θεωρηθούν ως συνθετικά ή βάσεις, αλλά μάλλον ως επιθήματα. Αυτό όμως θα οδηγούσε σε κάτι αντίστοιχο με αυτό που παρατηρεί ο Scalise (1984) στην περίπτωση που δεσμευμένα στοιχεία της Αγγλικής με κλασική προέλευση θεωρούνταν ως προθήματα ή επιθήματα αντίστοιχα. Έτσι και στη ΝΕ, σε λέξεις όπως *μεταποίηση/μεταποιητικός*, *μεταπράττω/μεταπρατικός*, θα διακρινόταν το στοιχείο *μετα-* ως *α'* συνθετικό και το στοιχείο *-ποίηση* ή *-πράττω* ως επίθημα, ενώ κανονικά θα αναμενόταν μια βάση.

Επομένως, για αυτά τα στοιχεία που διαθέτουν «περισσότερο» σημασιολογικό περιεχόμενο από ένα επίθημα και ανήκουν σε ανοιχτές σειρές, με αποτέλεσμα να μη μπορούν να χαρακτηριστούν ως επιθήματα, η Α-Σ (1986: 117) υιοθετεί τον όρο «σύμφυμα» ('*confixe*') της λειτουργικής σχολής, που επινόησε ο Martinet (1979: 243ff). Με τον όρο αυτό, περιγράφει όλα αυτά τα στοιχεία που απαντώνται στα ειδικά και επιστημονικά λεξιλόγια και που επιτρέπουν τη δημιουργία λέξεων όπως *μεταποιώ*, δηλαδή της δομής '*α'* συνθετικό + σύμφυμα'. Επιπλέον, συμφωνεί με τη

Μότσιου (1983) ότι τα στοιχεία αυτά τείνουν από β' συνθετικά να μετατραπούν σε επιθήματα και υιοθετεί τον όρο «επιθηματικά στοιχεία» για τη ΝΕ²⁰.

2.2.2.2.2 Η άποψη της Γιαννουλοπούλου (2000)

Η Γιαννουλοπούλου διεξάγει μια εμπειριστατωμένη μελέτη για τη φύση, τις ιδιότητες και τη λειτουργία μιας επιλογής συνδυαστικών τύπων της Ελληνικής και της Ιταλικής, τόσο αρχικών όσο και τελικών, για τους οποίους υιοθετεί τον χαρακτηρισμό που χρησιμοποιεί η Α-Σ, δηλαδή τον όρο «σύμφυμα». Τα μορφήματα που εξετάζει είναι τα Ελληνικά *ευρώ-*, *μετα-*, *νεο-*, *οικο-*, *παλαιο-*, *πολυ-*, *ραδιο-*, *τηλε-*, *-ειδής*, *-θηκη*, *-ισμός*, *-κτόνος*, *-κτονία*, *-λόγος*, *-λογία*, *-ποιώ*, *-ποίηση*, *-ώδης* και τα Ιταλικά *euro-*, *eco-*, *meta-*, *neo-*, *paleo-*, *poli-*, *multi-*, *pluri-*, *radio-*, *tele-*, *-teca*, *-cida*, *-cidio*, *-logia*, *-logo*, *-ismo*, *-ficare*, *-ficazione*, *-izzazione*, *-oide*, *-oso*.

Στη μελέτη της, η Γιαννουλοπούλου διακρίνει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά στον τρόπο δημιουργίας, τη σημασία και τη γραμματική λειτουργία των μορφημάτων που χαρακτηρίζει ως συμφύματα, μέσα από τα οποία διατυπώνει ένα σύνολο κριτηρίων που τα διαφοροποιούν από τα γραμματικά και λεξικά μορφήματα. Καταρχήν, όπως επισημαίνει, τα συμφύματα δε ταυτίζονται με αυτόνομο θέμα λέξης, καθώς τόσο στην Ελληνική όσο και στην Ιταλική τα μορφήματα που λαμβάνουν αυτόν τον χαρακτηρισμό, είναι δεσμευμένα. Ωστόσο, αυτό το χαρακτηριστικό δεν έχει καθοριστική σημασία για τη διάκριση των συμφυμάτων στη ΝΕ, καθώς η σύνθεση λαμβάνει χώρα μεταξύ θεμάτων και όχι μεταξύ λέξεων όπως σε άλλες γλώσσες.

²⁰ Στη Γραμματική της Νέας Ελληνικής (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης 2005: §77) αναφέρεται ως ιδιαίτερη περίπτωση σχηματισμού ονομάτων «η παραγωγή με την προσθήκη στο θέμα παλαιότερων και νεότερων λεξικών στοιχείων που δεν έχουν αυτοτελή παρουσία στη Νέα Ελληνική». Έτσι, οι Κλαίρης & Μπαμπινιώτης (2005) διακρίνουν τα συγκεκριμένα λεξικά στοιχεία σε λεξικά προθήματα και επιθήματα αντίστοιχα, διαφοροποιώντας τα με αυτόν τον τρόπο από τα κοινά προθήματα και επιθήματα, επισημαίνοντας παράλληλα, ότι τα εν λόγω στοιχεία θα μπορούσαν να θεωρηθούν και ως α' ή β' συνθετικά, αλλά λόγω της επίδοσής τους που είναι ανάλογη αυτής των προσφυμάτων, εντάσσονται στην παραγωγή. Συγκεκριμένα, χαρακτηρίζουν ως λεξικά προθήματα και επιθήματα «τα σχηματιστικά στοιχεία που προέρχονται από παλαιότερες λέξεις ή αποτελούν μέρος λέξεων της Νέας Ελληνικής χωρίς αυτόνομη παρουσία στο λόγο» (2005: §80). Όσον αφορά τα λεξικά προθήματα αναφέρουν τα *αρχι-*, *αυτο-*, *γεω-*, *ενδο-*, *ευρω-*, *ημι-*, *παν-*, *υδατο-*, *υδρο-* (2005: §80), ενώ από τα λεξικά επιθήματα αναφέρουν ως πλέον παραγωγικά τα *-αλία*, *-κομία*, *-κτονία*, *-κτόνος*, *-κτόνο*, *-λογία*, *-λόγος*, *-ποίηση*, *-ποιείο*, *-ποιία*, *-σκόπηση* και *-σκόπιο* (2005: §91).

Τα μορφήματα που χαρακτηρίζονται ως συμφύματα, τόσο στην Ελληνική, όσο και στην Ιταλική εμφανίζουν διπλή παρουσία: αφενός, σε ειδικά επιστημονικά λεξιλόγια και αφετέρου, στη γλώσσα του τύπου, των ΜΜΕ, της διαφήμισης και της πολιτικής. Σύμφωνα με τον Holst (1974) οι γλωσσικές αυτές μορφές εξυπηρετούν τον στόχο της ακριβούς περιγραφής και του επηρεασμού του ακροατή, στόχοι που όπως παρατηρεί η Γιαννουλοπούλου (1998: 189), ικανοποιούνται μέσω της χρήσης των συμφυμάτων. Αυτό δικαιολογείται από το ότι τα μορφήματα αυτά, όντας ανενεργά στο σύγχρονο γλωσσικό σύστημα, διαθέτουν ένα σημαντικό πλεονέκτημα, που είναι το γεγονός ότι «δε διατρέχουν τον «κίνδυνο» της συνδήλωσης που χαρακτηρίζει τα σύγχρονα μορφήματα μιας φυσικής γλώσσας κι έτσι μπορούν να εξυπηρετήσουν τις κατά κύριο λόγο δηλωτικές ανάγκες των ειδικών λεξιλογίων». Η εκλαΐκευση των επιστημών μέσω του τύπου έχει φέρει τα ειδικά λεξιλόγια πιο κοντά στην καθημερινή χρήση, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα ο τρόπος σχηματισμού των «ειδικών» όρων να μεταφέρεται και έξω από την επιστημονική ορολογία.

Εξετάζοντας τη διαδικασία δημιουργίας των συμφυμάτων, η Γιαννουλοπούλου παραθέτει στοιχεία διάκρισης μεταξύ των λέξεων που αποκαλεί συμφυματοποιημένες και τις σύνθετες ή παράγωγες. Αξιοσημείωτη σε αυτό το πλαίσιο διάκρισης, είναι η συνύπαρξη, κυρίως στην Ελληνική, αλλά και στην Ιταλική, μορφημάτων ως συμφυμάτων σε μια συγχρονική εξέταση της γλώσσας, και ως συνθετικών ή παραθημάτων σε μια διαχρονική εξέταση. Παράδειγμα αυτού του φαινομένου, αποτελεί το μόρφημα *-ποίηση*, όπως απαντάται στις λέξεις *ειδοποίηση* και *βαλκανοποίηση* αντίστοιχα. Η διπλή υπόσταση του συγκεκριμένου μορφήματος (συνθετικό και σύμφυμα αντίστοιχα), δικαιολογείται κατά τη Γιαννουλοπούλου (2000: 202), από το γεγονός ότι, η «συμφυματική παραγωγή», όπως αποκαλεί τη διαδικασία σχηματισμού που αφορά συμφύματα, «πραγματοποιείται με τη επανενεργοποίηση, την «ανάσταση» παλιών μορφημάτων». Η διαδικασία στη οποία αποδίδει η Γιαννουλοπούλου αυτό το φαινόμενο και ταυτόχρονα το σχηματισμό των συμφυμάτων είναι η «απόσπαση», όρο που όπως είδαμε παραπάνω επιστρατεύει και η Warren (1990), χρησιμοποιώντας την αρχική περιγραφή του Jespersen (1925), για να περιγράψει τη διαδικασία, κατά την οποία ένα τμήμα μιας αδιάσπαστης λέξης αποσπάται από αυτή αποκτώντας μια εξειδικευμένη σημασία (π.χ. *-gate* (< *Watergate*), *-boom* (< *baby boom*), *-ware* (< *software*) κτλ.).

Επακόλουθο της απόσπασης, για τη δημιουργία των συμφυμάτων, κατά τη Γιαννουλοπούλου, είναι η διαδικασία της επανανάληψης, που σύμφωνα με τον

Haspelmath (1994: 1), είναι ο τρόπος με τον οποίο οι ομιλητές κατανοούν τη δομή μιας λέξης, σχετίζοντας τη με άλλες λέξεις με έναν διαφορετικό, καινούργιο τρόπο. Έτσι, όπως περιγράφει η Γιαννουλοπούλου, τα μορφήματα αφού αποσπασθούν από κάποιες λεξικές μονάδες και επαναναλυθούν σημασιολογικά, μετέχουν στη δημιουργία νεολογισμών, που έχουν ως μοντέλο, ως αρχέτυπο σύμφωνα με τη Bombi (1993), τις πρώτες εκείνες λεξικές μονάδες. Ειδικά για την Ελληνική και την Ιταλική, η Γιαννουλοπούλου αναφέρει ότι οι αρχικές λεξικές μονάδες που περιέχουν ως συνθετικά ή παραθήματα τα μορφήματα που αποσπάστηκαν, μπορεί να έχουν λεξικοποιηθεί και επομένως να μην είναι διαφανής η ιδιαίτερη σημασία τους εντός αυτών. Παραδείγματα αποτελούν οι λέξεις *μεταφορά*, *οικονομία*, *ηθοποιός*, *gratificazione*, *posteriorità*, *decalogo* (δική μου υπογράμμιση). Συγκεκριμένα, παρατηρεί (2000: 206):

«Το φαινόμενο αυτό της διπλής παρουσίας είναι εξαιρετικά συνηθισμένο στα ελληνικά, γιατί τα περισσότερα μορφήματα που χρησιμοποιούνται στη συμφυματική παραγωγή είναι αρχαιοελληνικής καταγωγής. Στα ελληνικά επομένως είτε επιζεί η λαϊκή εξέλιξή τους, είτε – φαινόμενο επίσης διόλου σπάνιο – επιβιώνει (ή αναβιώνει) η λόγια μορφή τους (μια μορφή δηλαδή διαχρονικού δανεισμού) εντός της συμφυματικής παραγωγής που για τα ελληνικά είναι κατά κανόνα αποτέλεσμα διεθνισμών και μεταφραστικών δανείων»

Η έννοια του μοντέλου, που αναφέρθηκε παραπάνω, είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη διάκριση της συμφυματικής παραγωγής από τη σύνθεση και την παραγωγή, όπως υποστηρίζει η Γιαννουλοπούλου. Όπως έχει υποστηριχθεί και από άλλους μελετητές (Holst 1974, Migliorini 1941, Bombi 1993, Masseroli 1994), χαρακτηριστικό της συμφυματικής παραγωγής αποτελεί «η δόμησή της γύρω από ένα αναλογικό μοντέλο παραγωγής που εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πρώτη λεξική μονάδα που κατασκευάστηκε ή εισήλθε μέσω δανεισμού σε μια γλώσσα». Έτσι, σύμφωνα με τη Γιαννουλοπούλου (2000: 216), η συμφυματική παραγωγή, συνίσταται ως διαδικασία αρχικά στη διαδοχική εφαρμογή των διαδικασιών της απόσπασσης και της επανάλυσης σε μορφήματα λέξεων της ΑΕ και λιγότερο της Λατινικής, στο πλαίσιο του απαγωγικού συλλογισμού, που έγκειται στη σημασιολογική εξειδίκευση των αποσπασμένων μορφημάτων, για την κατασκευή λέξεων που εξυπηρετούν τις δηλωτικές ανάγκες των ειδικών και των δημόσιων

λεξιλογίων. Στη συνέχεια, οι πρώτες αυτές κατασκευασμένες λέξεις λειτουργούν ως μοντέλα για τη δημιουργία νέων, όταν η δήλωση της νέας εξειδικευμένης σημασίας συμβαίνει επαναλαμβανόμενα και με συχνότητα, όπως συμβαίνει στα ειδικά και δημόσια λεξιλόγια.

Για τη διάκριση της συμφυματικής παραγωγής από τη σύνθεση και την παραγωγή, η Γιαννουλοπούλου επισημαίνει ότι συνεισφέρουν σε αυτή η μεν διακριτότητα των στοιχείων, λόγω της σημασίας τους, και η συχνότητα και επαναληψιμότητά τους, που τα καθιστούν σχεδόν υποχρεωτικά και σαν να ανήκουν σε κάποιο μοντέλο. Χαρακτηριστικά, αναφέρει ότι τα συμφύματα συναντώνται «εν συνθέσει» περισσότερο συχνά από τα συνθετικά, που δεν παρουσιάζουν προβλεψιμότητα στη σύνθεσή τους και λιγότερο συχνά από τα παραθήματα που έχουν πολύ μεγάλη συχνότητα χρήσης και η σημασία τους δεν είναι τόσο διακριτή (2000: 218).

Επιπλέον, όσον αφορά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συμφυματικής παραγωγής στις δύο γλώσσες, η Γιαννουλοπούλου παρατηρεί ότι στην Ιταλική οι λέξεις που περιέχουν συμφύματα έχουν διαφορετική σειρά στα «συνθετικά» τους από αυτή που έχουν τα κοινά σύνθετα. Δηλαδή, ενώ η συνταγματική σειρά των συνθέτων της Ιταλικής είναι ‘προσδιορίζόμενο-προσδιορίζον’, οι συμφυματικές λέξεις παρουσιάζουν τη σειρά ‘προσδιορίζον-προσδιορίζόμενο’ (Dnte (Determinante) + Dto (Determinato)). Αυτή η αντιστροφή αποδίδεται από τον Scalise (1992) στο δάνειο χαρακτήρα τους – είτε είναι σύγχρονα δάνεια, είτε λόγιες αναβιώσεις από τη Λατινική (μια γλώσσα SOV²¹), είτε επιρροές από την ελληνική σύνθεση. Ωστόσο για τη Γιαννουλοπούλου, αυτή η διαφοροποίηση των δύο ειδών έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς η ακολουθία των συμφυματικών λέξεων στην Ιταλική μοιάζει σε γενικές γραμμές με την ακολουθία της παραγωγής (2000: 241), στοιχείο που την κάνει να διακρίνει με ακόμα μεγαλύτερη ευχέρεια μεταξύ της σύνθεσης και της συμφυματικής παραγωγής σε αυτή τη γλώσσα.

Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό είναι ότι τα συμφύματα «έχουν συνήθως σταθερή θέση ως προς τη βάση, αποτελώντας είτε προφύματα, είτε επιφύματα και δεν μπορούν ελεύθερα να είναι α΄ ή β΄ συνθετικά όπως στα κανονικά σύνθετα. Ελάχιστες είναι οι εξαιρέσεις σε αυτή την τάση (π.χ. το ιταλικό *filo-*)» (2000: 242). Αυτό

²¹ Ο όρος SOV (Subject-Object-Verb ‘υποκείμενο-αντικείμενο-ρήμα’) αναφέρεται στην κανονική σειρά των όρων μιας πρότασης σε μια γλώσσα.

οφείλεται στην ασυμμετρία μεταξύ του αριστερού και του δεξιού τμήματός της συμφυματικής λέξης, την οποία, σύμφωνα με τη θεωρία της Γραμματικοποίησης, η Γιαννουλοπούλου ανάγει στη διάκριση μεταξύ λεξικής και γραμματικής σημασίας (2000: 223)²². Για την απόδοση του αντίστοιχου είδους σημασίας στα προφύματα και τα επιφύματα, εξετάζει το λεξικό μόρφημα από το οποίο προέρχονται και διαπιστώνει, χωρίς αυτό να είναι απόλυτο, ότι υπάρχει η τάση, η πρόγωνα μορφή των προφυμάτων να είναι όνομα και των επιφυμάτων ρήμα. Συμπερασματικά, επισημαίνει ότι τα προφύματα είναι σημασιολογικά πιο συγκεκριμένα και πιο εξειδικευμένα από ό,τι τα επιφύματα, που δείχνουν μια τάση γενίκευσης, με αποτέλεσμα τα προφύματα να έχουν περισσότερο λεξική σημασία, ενώ τα επιφύματα περισσότερο γραμματική (2000: 225)²³.

Εξετάζοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συμφυμάτων η Γιαννουλοπούλου επισημαίνει και την ιδιαιτερότητα της συμφυματικής παραγωγής στην Ελληνική. Συγκεκριμένα, παρατηρεί ότι «οι συμφυματικές λέξεις είναι κυρίως ουσιαστικά, κατά δεύτερο λόγο επίθετα και σπανιότερα ρήματα» (2000: 234). Ο βασικότερος παράγοντας, όπως επισημαίνει για την προτίμηση των ονοματικών συμφυμάτων είναι η ανάγκη κάλυψης εννοιών στα ειδικά και δημόσια λεξιλόγια. Αυτό σημαίνει ότι η έκφραση εννοιών μέσα στα εξειδικευμένα αυτά λεξιλόγια, πραγματοποιείται μέσω ονομάτων και γι' αυτό και τα περισσότερα συμφύματα είναι ουσιαστικά.

Ιδιαίτερη προσοχή δίνει η Γιαννουλοπούλου στη σημασία των μορφημάτων που χαρακτηρίζονται ως συμφύματα, καθώς, όπως υποστηρίζουν και άλλοι μελετητές, είναι ίσως ο σημαντικότερος παράγοντας για τη διάκρισή τους από τα συνθετικά και τα παραθήματα. Για παράδειγμα, ο Migliorini (1941a, 1941b) εκτιμά ότι συχνά τα

²² Το φαινόμενο της ασυμμετρίας δεν αφορά μόνο τη συμφυματική παραγωγή αλλά γενικότερα τη μορφολογία (left-right asymmetry) και τη σύνταξη (βλ. Cutler, Hawkins & Gilligan 1985, 725-727).

²³ Η θεωρητική άποψη που υιοθετεί η Γιαννουλοπούλου για το φαινόμενο της ασυμμετρίας είναι αυτή του Γίνον, ο οποίος ταυτίζει τις βασικές κατηγορίες των λέξεων με σημασιολογικές σχέσεις. Σύμφωνα με το Γίνον (1971, 1979), η παλαιότερη σειρά όρων στις προτάσεις των περισσοτέρων γλωσσών και αυτή που επιβιώνει στη δεσμευμένη μορφολογία είναι SOV (με κάποιες εξαιρέσεις και αλλαγές που θεωρεί συνηθισμένες, όπως SOV > VSO > SVO) και για αυτό το λόγο η δεξιά θέση της λέξης καταλαμβάνεται από γραμματικά μορφήματα που είναι απόγονοι του ρηματικού τύπου, δηλώνοντας σχέση ή δράση. Μόνο το επίφυμα *-ισμός* παρεκκλίνει σημαντικά από την τάση που παρατηρείται στα άλλα επιφύματα που εξετάζει η Γιαννουλοπούλου, γιατί ενώ διαχρονικά υπήρξε ακολουθία γραμματικών μορφημάτων (ρηματικό θέμα *-ισ-* και παραγωγικό επίθημα *-μός*) εξελίχθηκε να αποκτά περισσότερη λεξική σημασία.

προσφύματα δεν έχουν τη σημασία της αρχαιοελληνικής λέξης από την οποία προέρχονται, αλλά μιας άλλης συμφυματικής λέξης της οποίας το σύμφυμα αυτό αποτελεί τη σύνοψη, όπως αποδεικνύει η σημασία της λέξης *fotovisione* που δεν αντιστοιχεί στη ‘φωτεινή όραση’, αλλά στη ‘φωτογραφική όραση’. Αυτή η άποψη μοιάζει με την άποψη της Warren (1990) για τους σύγχρονους συνδυαστικούς τύπους, όπως είδαμε παραπάνω στην περιγραφή της διαδικασίας της απόσπασης. Σημασία για τη Γιαννουλοπούλου, έχει το πώς διαμορφώνεται η «νέα» σημασία του κάθε συμφύματος στην πορεία του προς τη γραμματικοποίηση, που συνεπάγεται τον «σημασιολογικό αποχρωματισμό» του, δηλαδή την απώλεια σημασίας, πράγμα όμως που, όπως υποστηρίζει, δε συμβαίνει στα συμφύματα. Όπως λέει χαρακτηριστικά (2000: 250),

«τα συμφύματα είναι μορφήματα που βρίσκονται σε αρχικό στάδιο γραμματικοποίησης και η σημασία τους που έχει προκύψει από τις διαδικασίες της απόσπασης και της επανάλυσης είναι εξειδικευμένη σε σχέση με τη σημασία του λεξικού μορφήματος από το οποίο προήλθαν [...]. Η σημασιολογική ανακατανομή μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε με την επιλογή μιας από τις σημασίες του παλιού λεξικού μορφήματος, είτε με την προσθήκη, την «κατασκευή» νέας σημασίας αρκετά απομακρυσμένης από τη σημασία του μορφήματος-αφετηρία».

Παραθέτει μια σειρά διαφορετικών ειδών «σημασιολογικής ανακατανομής» για όλα τα συμφύματα που εξετάζει, προσφύματα και επιφύματα, στην Ελληνική και την Ιταλική αντίστοιχα:

α) Πολλαπλασιασμός των σημασιών με προσθήκη νέων εξειδικευμένων σημασιών: *ραδιο-/ radio-* (π.χ. *ραδιοαστρονομία, ραδιοπειρατής, ραδιοβιολογία, radiodramma* (‘θεατρικό έργο που προορίζεται για το ραδιόφωνο’), *radioisotopo*), *τηλε-/ tele-* (*τηλε-κατευθυνόμενος, τηλε-ρύπανση, τηλε-ραντεβού, teleguidare, telegiornale, telefax*).

β) Ενεργοποίηση μίας από τις παλιές σημασίες και περιορισμός σ’αυτήν: *ευρω-/ euro-* (π.χ. *ευρωσκεπτικισμός, eurobarometro*), *μετα-/ meta-* (π.χ. *μεταφεμινίστρια, metaemoglobina*), *νεο-/ neo-* (*νεοκαπιταλισμός, neonazionalismo*), *παλαιο-/ paleo-* (π.χ. *παλαιο-δεξιό, paleocapitalismo*), *πολυ-/ poli-, multi-, pluri-* (*πολυβιβλιοπωλείο, poliambulanza, multielaboratore, plurisillabo*), *-θήκη/ -teca*

(π.χ. ταινιοθήκη, *gipsoteca*), -κτόνος, -κτονία/ -cida, -cidio (π.χ. κατσαριδοκτόνο, πλανητοκτονία, *insetticide*, *ecoctonia*).

γ) Νέα εξειδικευμένη σημασία, δύσκολα προβλέψιμη από τις σημασίες του παλιού λεξικού μορφήματος: οικο-/ *eco-* (οικοευαισθησία, *ecopacifista*)

δ) Εξειδικευμένη και ανανεωμένη σημασία: -λογία, -λόγος/ *-logia*, *-logo* (π.χ. μεταφρασεολογία, κητολόγος, *neonatalogia*, *etruscologo*), -ισμός/ *-ismo* (π.χ. μπλερισμός, *sessantotismo*).

ε) Σημασία γενικευμένη σε σχέση με το πρόγονο μόρφημα, χωρίς όμως να προσλαμβάνει όλα τα χαρακτηριστικά επιθήματος: -ποίηση/ *-ficazione*, *-izzazione* (π.χ. τιμεντοποίηση, *balcanizzazione*, *cementificazione*)

στ) Σημασία ιδιαίτερα γενικευμένη σε σχέση με το πρόγονο μόρφημα, προχωρημένος βαθμός γραμματικοποίησης, τα μορφήματα παρουσιάζουν χαρακτηριστικά επιθήματος: -ειδής/ *-oide* (π.χ. αναρχοειδής, *socialistoide*), -ώδης/ *-oso* (π.χ. παιδαριώδης, *comodosa*).

Από τα παραπάνω διαγράφεται η τάση των επιφυμάτων σε σχέση με τα προφύματα να αποκτούν περισσότερο γενικευμένη σημασία, όπως πρότεινε αρχικά η Γιαννουλοπούλου. Πάντως, το κύριο συμπέρασμά της (2000: 260), ως προς τη σημασία των συμφυμάτων, είναι ότι «τα συμφύματα έχουν μπει στη διαδικασία της γραμματικοποίησης, αλλά βρίσκονται σε αρχικό στάδιο και η οποιαδήποτε εξέλιξή τους εξαρτάται: α) από το κατά πόσο θα παραμείνουν στα ειδικά και στα δημόσια λεξιλόγια ή θα διαχυθούν στο κοινό και β) από τη θέση τους στην αρχή ή το τέλος της λέξης».

2.2.2.2.3 Κριτική αποτίμηση

Οι απόψεις περί συμφυμάτων των Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1986) και Γιαννουλοπούλου (2000) θα μπορούσαν εύλογα να χαρακτηριστούν αντίστοιχες των απόψεων περί συνδυαστικών τύπων που εξετάσαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο για την Αγγλική. Όπως διαπιστώθηκε και στην περίπτωση των συνδυαστικών τύπων, τόσο ο όρος επιθηματικό στοιχείο, που υιοθετεί η Α-Σ, όσο και ο όρος σύμφυμα που υιοθετεί η Γιαννουλοπούλου αποτελούν νέες ουσιαστικά μορφολογικές κατηγορίες της ΝΕ, οι οποίες επιστρατεύονται για το χαρακτηρισμό ενός συνόλου μορφολογικών στοιχείων που χαρακτηρίζεται από έντονη ανομοιογένεια. Έτσι, ως συμφύματα της ΝΕ χαρακτηρίζονται από τη Γιαννουλοπούλου α) προθήματα, π.χ. *μετα-*, *τηλε-*, β) θέματα, π.χ. *νέο-*, *παλαιο-*, *πολύ-*, γ) περικεκομμένοι τύποι, π.χ. *ευρω-*

(<ευρωπαϊός/ευρωπαϊκός), οικο- (<οικολογικός), ραδιο- (<ραδιοφωνικός), τηλε- (<τηλεόραση/τηλέφωνο), δ) επιθήματα, π.χ. -ισμος, ε) λέξεις, π.χ. -θήκη, στ) συνδυασμοί θεμάτων και επιθημάτων, π.χ. -κτόν(ος), -κτον-ία, -λόγ(ος), λογ-ία, -ποι(ώ), -ποίηση, -ώδη(ς), -ειδ(ής), τους περισσότερους από τους οποίους μαζί με τα στοιχεία -γράφ(ος), -πώλη(ς), -ποι(ός), -κόμ(ος) η Α-Σ χαρακτηρίζει ως επιθηματικά στοιχεία.

Η Γιαννουλοπούλου επιχειρεί να καταδείξει την πορεία των παραπάνω μορφημάτων μέσα από τη διαδικασία της γραμματικοποίησης και την απόκτηση σταδιακά περισσότερων προσφυματικών χαρακτηριστικών, που τους προσδίδουν μια ιδιαίτερη υπόσταση, αυτή των συμφυμάτων (ή των προθηματικών και επιθηματικών στοιχείων αντίστοιχα, κατά την Α-Σ). Μέσα από τη λεπτομερή εξέταση της πορείας των εν λόγω μορφημάτων, από τον τρόπο δημιουργίας, που είναι η διαδοχική εφαρμογή των διαδικασιών της απόσπασης και της επανάλυσης, μέχρι τη λειτουργία του αναλογικού μοντέλου και ιδιαίτερα τη σημασιολογική τους εξέλιξη στον σχηματισμό νέων λέξεων, καταδεικνύει τους λόγους για τους οποίους τόσο μορφολογικά ανομοιογενή μορφήματα θα μπορούσαν να ενταχθούν από κοινού σε μια ενιαία κατηγορία. Άλλωστε, όπως υποστηρίζει, «όσο ανομοιογενής είναι ο όρος «σύμφυμα» για τα προφύματα και τα επιφύματα, είναι και ο χαρακτηρισμός «παραθήμα» για τα προθήματα και τα επιθήματα» (προσωπική επικοινωνία), θεωρώντας κάθε ομάδα μορφημάτων ετερογενή, είτε πρόκειται για παραθήματα, είτε για συνθετικά, και τη διάκριση μεταξύ των διαδικασιών σχηματισμού ως ένα βαθμό «αυθαίρετη», ιδιαίτερα όσον αφορά «φαινόμενα που τόσο σε διαχρονικό όσο και σε συγχρονικό επίπεδο παρουσιάζουν χαρακτηριστικά αλληλεπικάλυψης» (2000: 178).

Για το λόγο αυτό τοποθετεί τις διαδικασίες σχηματισμού σε ένα συνεχές, άποψη που όπως είδαμε εκφράζει και ο Bauer (1998), οι εστιακές περιοχές του οποίου καλύπτονται από φαινόμενα, όπως η «πρωτοτυπική σύνθεση» και η «πρωτοτυπική παραγωγή», «ενώ στις ενδιάμεσες περιοχές τοποθετούνται ένα σύνολο φαινομένων που είτε πλησιάζουν αρκετά στις εστιακές περιοχές, οπότε σε οποιαδήποτε ομαδοποίηση θα ονομάζονταν αναλόγως συνθετικά ή παραθήματα, είτε βρίσκονται αρκετά μακριά από (αυτές) [...] και για διάφορους λόγους παραμένουν σε αυτές τις ενδιάμεσες περιοχές, οπότε ονομάζονται συμφύματα» (2000: 179).

Εντούτοις, η περιγραφή της μορφολογικής διαδικασίας στην οποία μετέχουν τα συμφύματα αποτελεί μια πιο πολύπλοκη υπόθεση από την τοποθέτησή της στις ενδιάμεσες περιοχές ενός συνεχούς και τον χαρακτηρισμό των εμπλεκόμενων

μορφημάτων ως συμφυμάτων. Στη μελέτη της η Γιαννουλοπούλου επιχειρεί το διαχωρισμό της διαδικασίας αυτής από τις διαδικασίες της σύνθεσης και της παραγωγής, ταυτόχρονα όμως προσπαθεί να την κατατάξει ως ένα είδος παραγωγής, παραλληλίζοντάς τη με την Ιταλική παραγωγή, και διακρίνοντάς τη από τη σύνθεση. Αυτό που απουσιάζει από αυτή τη μελέτη, ίσως λόγω της επικέντρωσής της στον τομέα της σημασιολογίας είναι ο σαφής προσδιορισμός της διαδικασίας της συμφυματικής παραγωγής και του είδους των μορφημάτων που μετέχουν σε αυτή. Για παράδειγμα, η λέξη *βαλκανοποίηση* που παρατίθεται ως προϊόν αυτής της διαδικασίας από τη Γιαννουλοπούλου, περιλαμβάνει το σύμφυμα *-ποίηση*, αλλά και το στοιχείο *βαλκανο-*, που αποτελείται από το θέμα *βαλκαν-* και το συνδετικό φωνήεν *-ο-*, στοιχεία που παραπέμπουν στη διαδικασία της σύνθεσης. Επομένως και η δομή που προτείνει η Α-Σ για τις λέξεις που περιέχουν συμφύματα [‘α’ συνθετικό + σύμφυμα’] δεν αποτελεί μορφολογικά αποδεκτή λύση, καθώς συγχέει τις διαδικασίες της σύνθεσης και της παραγωγής.

Η παραπάνω παρατήρηση σχετίζεται αρκετά με τη διαφοροποίηση μεταξύ των μορφημάτων που η Γιαννουλοπούλου χαρακτηρίζει ως προσφύματα και εκείνων που χαρακτηρίζει ως επιφύματα λόγω της θέσης τους μέσα στη λέξη. Αν και σωστά ανάγει τη διαφοροποίηση αυτή στην ασυμμετρία που παρατηρείται μεταξύ του αριστερού και του δεξιού τμήματος της λέξης, η οποία οφείλεται στη λεξική ή τη γραμματική σημασία των τμημάτων αυτών αντίστοιχα, εντούτοις, εντάσσει τα δύο αυτά διαφορετικά είδη μορφημάτων στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας, δηλαδή της συμφυματικής παραγωγής.

Η Ράλλη (2005: 169ff) που υποστηρίζει τη θεματική υπόσταση ορισμένων από τα στοιχεία που η Γιαννουλοπούλου χαρακτηρίζει ως συμφύματα, λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις της τελευταίας (2000, 2004) για τα *νέο-*, *παλαιο-*, *ψευδο-* κ.τ.λ. υιοθετεί για τις λέξεις που περιέχουν τα παραπάνω προφύματα, τον όρο «ψευδοσύνθετα», υποστηρίζοντας ότι το *-ο-* σε αυτά δεν αποτελεί δείκτη σύνθεσης²⁴ αλλά μέρος του α’ συνθετικού, για αυτό και εμφανίζεται και μπροστά από φωνήεν (π.χ. *νεοαμερικάνος*). Όσον αφορά όμως τα *-κτόνος*, *-λόγος*, κ.τ.λ., υιοθετεί μια διαφορετική προσέγγιση, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Όπως παρατηρεί ο Kastovsky (2009) για τους συνδυαστικούς τύπους της Αγγλικής, καθώς και όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι η κατηγορία των συμφυμάτων

²⁴ Βλ. Ralli 2008b.

δεν αποτελεί μια μορφολογικά ικανοποιητική λύση, αλλά μάλλον περιπλέκει την υπάρχουσα κατάσταση, αφενός τοποθετώντας στην ίδια νέα κατηγορία ανομοιογενή στοιχεία και αφετέρου παραπέμποντας σε μη γνωστές διαδικασίες σχηματισμού λέξεων.

2.2.2.3 Ως δεσμευμένα θέματα

Όπως επισημάνθηκε στα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής, εκτός από την άποψη υπέρ της προσφυματικής υπόστασης των συστατικών τους στοιχείων, υπάρχει και εκείνη που υποστηρίζει ότι τα στοιχεία αυτά αποτελούν δεσμευμένα θέματα. Έτσι και στην ΝΕ, παράλληλα σχεδόν με την άποψη υπέρ του συμφυματικού ή προσφυματικού χαρακτήρα των στοιχείων που μόλις εξετάσαμε, αναπτύχθηκε η άποψη που υποστηρίζει τη θεματική τους υπόσταση, η οποία εκφράζεται από τις Ράλλη (1992, 2005), Nespor & Ralli (1993, 1996), Ράλλη & Ραυτοπούλου (1999) και Ralli (2008a).

2.2.2.3.1 Η άποψη των Nespor & Ralli (1993, 1996)

Οι Nespor & Ralli (1993) εξετάζοντας τα ελληνικά σύνθετα από φωνολογική άποψη, διακρίνουν ανάλογα με το είδος τονισμού τα παρακάτω δομικά σχήματα²⁵:

8.	[θέμα θέμα]	π.χ. <i>ανθόκηπος, χρυσόσκονη</i>
	[θέμα λέξη]	π.χ. <i>κρεαταγορά, ελαφοκυνηγός</i>
	[λέξη λέξη]	π.χ. <i>ατομική βόμβα, ομάδα εργασίας</i>

Αναφορικά με τις λέξεις που περιέχουν δεσμευμένα μορφήματα, τα οποία αποκαλούν «ψευδοθέματα» ('pseudostems'), οι Nespor & Ralli (1993) επισημαίνουν ότι δε μπορούν να ενταχθούν ξεκάθαρα σε κάποιο από τα προτεινόμενα δομικά σχήματα, γιατί η μεν μορφολογική δομή τους είναι αυτή του 1^{ου} δομικού σχήματος ([θέμα θέμα]), ενώ ο τονισμός τους ταυτίζεται με αυτόν του 2^{ου} σχήματος ([θέμα

²⁵ Σύμφωνα με τη Ralli (1988a,b,1992), στο πρώτο δομικό σχήμα, δύο θέματα ενώνονται σχηματίζοντας ένα άλλο θέμα, το οποίο δέχεται ένα κλιτικό επίθημα για να μετατραπεί σε μορφολογική λέξη. Ένας κανόνας μετατρέπει τη μορφολογική σε φωνολογική λέξη και έπειτα επενεργεί ένας κανόνας τονισμού που τοποθετεί τον τόνο στην προπαραλήγουσα, όπως φαίνεται στα παραδείγματα. Το δεύτερο δομικό σχήμα περιλαμβάνει σύνθετες λέξεις των οποίων ο τόνος συμπίπτει με τον τόνο του β' συνθετικού τους.

λέξη]). Εντούτοις, προτείνουν την ανάλυση που αντιστοιχεί στο 1^ο δομικό σχήμα, καθώς η μορφολογική τους δομή συμπίπτει με αυτό.

Σχετικά με τη φωνολογική τους δομή, παρατηρούν ότι είναι ιδιόζουσα λόγω της ιδιαίτερης φύσης των δεσμευμένων θεμάτων που περιέχουν, τα οποία διαθέτουν έναν έμφυτο τόνο όπως τα προσφύματα, ο οποίος κυριαρχεί στο σύνθετο που σχηματίζουν. Ταυτόχρονα, επισημαίνουν και την ύπαρξη συνθέτων του ίδιου τύπου, τα οποία ενίοτε υιοθετούν και τον κανόνα τονισμού της προπαραλήγουσας που χαρακτηρίζει τα σύνθετα του 1^{ου} δομικού σχήματος (π.χ. *πρωτότοκος/θεοτόκος, οικότροφος/κτηνοτρόφος*), με αποτέλεσμα τα β' συστατικά τους, αν και δεσμευμένα, να έχουν δύο διαφορετικές υποστάσεις, μία με τονικές ιδιότητες, και μία χωρίς, οι οποίες αντιστοιχούν σε δύο διαφορετικές σημασίες. Το γεγονός αυτό τα αναγκάζει να συμμορφωθούν με τον κανόνα τονισμού των υπολοίπων συνθέτων με δομή [θέμα + θέμα], (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (προσωπική επικοινωνία των Nespor & Ralli)).

2.2.2.3.2 Η άποψη της Ralli (1992, Ράλλη 2005 & Ralli 2008a)

Η Ralli (1992) θεωρεί λέξεις όπως *γλωσσολόγ(ος), σειсмоγράφ(ος), αγγελιοφόρ(ος), κτηνοτρόφ(ος), αστρονόμ(ος)* κ.α. ως οριακές περιπτώσεις ανάμεσα στη σύνθεση και την παραγωγή, λόγω του δεσμευμένου θέματος που περιέχουν, σε αντίθεση με τα κοινά σύνθετα, τα θέματα των οποίων με το κατάλληλο κλιτικό επίθημα εμφανίζονται ανεξάρτητα στο λόγο (**λόγ(ος), *γράφ(ος), *φόρ(ος), *τρόφ(ος), *νόμ(ος)*). Η Ράλλη (2005) παρουσιάζει τα εν λόγω δεσμευμένα μορφήματα ως βασική μορφολογική κατηγορία της Ελληνικής, παράλληλα με τα επιθήματα και τα προθήματα και αντικρούει την άποψη ότι, λόγω της μη ελευθερωσιμότητάς τους, αναλύονται ως επιθήματα ή συμφύματα, παραθέτοντας μια σειρά επιχειρημάτων που θα εξετάσουμε στη συνέχεια. Αναγνωρίζοντας ότι τα στοιχεία αυτά δεν παρουσιάζονται ελεύθερα και ότι ανήκουν σε μια κλειστή τάξη στοιχείων, επιλέγει να τα κατατάξει στα όρια μεταξύ θεμάτων και επιθημάτων στο μορφολογικό συνεχές της Ελληνικής²⁶.

²⁶ Η Ράλλη (2005: 60), θεωρώντας ότι θέματα και προσφύματα αποτελούν τους δύο πόλους ενός συνεχούς, υποστηρίζει ότι τα δεσμευμένα θέματα και οι αρχαίες προθέσεις τοποθετούνται μεταξύ των δύο πόλων. Η μη ελευθερώσιμη δομική τους συμπεριφορά και ο περιορισμένος αριθμός τους (closed-set elements) αποτελούν μεν ιδιότητες προσφύματων και δείχνουν ότι ενδεχομένως τα στοιχεία αυτά βρίσκονται σε μια διαδικασία αλλαγής της γραμματικής κατηγορίας από θέμα σε πρόσφυμα, όπως υποστηρίζει η Γιαννουλοπούλου (2000), η οποία όμως δεν έχει συντελεστεί. Για το λόγο αυτό, τα

Η Ralli (2008a) πραγματοποιεί μια πιο λεπτομερή μελέτη των δεσμευμένων μορφημάτων της Ελληνικής, δίνοντας μια νέα διάσταση στο θέμα. Σύμφωνα με την ανάλυσή της, τα εν λόγω δεσμευμένα στοιχεία αποτελούν τμήματα μιας ιδιαίτερης ομάδας ρηματικών συνθέτων ('deverbal/synthetic compounds') τα οποία αποτελούνται από ένα θέμα και ένα δεσμευμένο στοιχείο. Έτσι διαφοροποιούνται από τα άλλα ρηματικά σύνθετα, όπως είναι τα *χαρτοπαίζω* και *χαρτοπαίκτης*, τα οποία αποτελούνται από θέματα, που με την προσθήκη του κατάλληλου κλιτικού ή παραγωγικού προσφύματος μπορούν να μετατραπούν σε αυτόνομες λέξεις (2008a: 152).

Για τα δεσμευμένα αυτά στοιχεία διατηρεί τον όρο «δεσμευμένο θέμα» (Ralli 1988, 1992, Ράλλη 2005) και σημειώνει ότι σύνθετα με δεσμευμένα θέματα υπήρχαν ανέκαθεν στην ελληνική γλώσσα, κάτι που επισημαίνεται και από τις Ράλλη & Ραυτοπούλου (1999)²⁷. Μερικά από αυτά προέρχονται από την ΑΕ (π.χ. *λογοκλόπος*, *γυμνασιάρχης*, *κλεπτομανής*, *δισκοβόλος*, *παθογενής* κ.α.)²⁸, ενώ άλλα έχουν δημιουργηθεί πρόσφατα για να ικανοποιήσουν ανάγκες της επιστημονικής και τεχνικής ορολογίας. Έτσι, τα συσχετίζει με τους νεοκλασικούς σχηματισμούς που απαντώνται σε άλλες γλώσσες, παρατηρώντας ότι πολλά από τα σύνθετα αυτά ανήκουν στο λεξιλόγιο των λεγόμενων διεθνισμών διατηρώντας την ίδια σημασία και παρόμοια μορφή σε αρκετές από αυτές (π.χ. Ελ. *αστρονόμος*, Αγ. *astronomer*, Γαλ. *astronome*, Ιτ. *astronomo* κ.τ.λ.) (Ralli 2008a: 154).

Πολλά από τα δεσμευμένα θέματα έχουν περιέλθει και στο καθημερινό λεξιλόγιο, όπως δείχνουν οι νεολογισμοί *μπουρδολόγος*, *κουκουλοφόρος* και *κατσαριδοκτόνο* (Ralli 2008a: 153). Έτσι, αντίθετα με την υπόθεση ότι τα εν λόγω μορφήματα

δεσμευμένα θέματα τοποθετούνται πιο κοντά στα θέματα, ενώ οι προθέσεις πιο κοντά στα προσφύματα. Για την έννοια του συνεχούς στη μορφολογία βλ. Bybee (1985) και σε ό,τι αφορά τα όρια της κλίσης και της παραγωγής βλ. Ράλλη (2005) (Κεφ. 8) και Αναστασιάδη Συμεωνίδη (2004).

²⁷ Οι Ράλλη & Ραυτοπούλου (1999: 393) παρατηρούν ότι η μορφολογική δομή των συνθέτων της Ελληνικής που περιέχουν ένα δεσμευμένο θέμα είναι η ίδια και στην ΑΕ και στη ΝΕ, αποτελώντας έτσι «κοινό πεδίο των δύο αυτών περιόδων της Ελληνικής». Ονομάζουν το δεσμευμένο θέμα «Δεσμευμένη Λεξική Μορφή» (1999: 393) και υποστηρίζουν ότι είναι «αποτέλεσμα ενός ιδιαίτερου τύπου Παραγωγής, που λαμβάνει χώρα στο επίπεδο της Σύνθεσης». Αυτό σημαίνει ότι οι δεσμευμένες λεξικές μορφές προορίζονται μόνο για χρήση μέσα σε σύνθετες λέξεις, κάτι που επιτρέπεται στην Ελληνική, αλλά συμφωνεί και με τους κανόνες της Λεξικής Μορφολογίας, όπου «μια διαδικασία Παραγωγής μπορεί να εναλλάσσεται με τη Σύνθεση στο ίδιο μορφολογικό επίπεδο» (1999: 393).

²⁸ Ράλλη & Ραυτοπούλου (1999)

ανήκουν σε μια κλειστή ομάδα στοιχείων που προέρχονται από την ΑΕ και δεν προέκυψαν μέσα από τη φυσική εξέλιξη της γλώσσας, η δομική και σημασιολογική διαφάνεια που παρατηρείται στις περισσότερες δομές τους, καθώς και η παραγωγικότητα που εμφανίζουν σε ειδικά λεξιλόγια και στον καθημερινό λόγο, δείχνουν ότι αποτελούν κάθε άλλο παρά απολιθωμένες δομές.

Όσον αφορά το επίμαχο ζήτημα της μορφολογικής υπόστασης των εν λόγω στοιχείων, στις εργασίες Ralli (2008a) και Ράλλη (2005) υπάρχει μια σειρά επιχειρημάτων που ενισχύουν τη θεματική τους υπόσταση, αποδυναμώνοντας την άποψη που τα χαρακτηρίζει ως προσφύματα (βλ. και Ralli 1992). Συγκεκριμένα, τα δεσμευμένα στοιχεία των ρηματικών συνθέτων της ΝΕ:

- 1) Συχνά αποτελούν βάσεις για προθηματοποίηση, όπως στις λέξεις *υπόλογος*, *υπότροφος*, *υπέρμαχος*, *κατάφορος*, πράγμα που σημαίνει ότι πρόκειται υποχρεωτικά για θέματα και όχι για προσφύματα (Ralli 2008a), καθώς βασική προϋπόθεση για τη γραμματικότητα της δομής των λέξεων αυτών, είναι η παρουσία τουλάχιστον ενός θέματος (Ράλλη 2005: 59)
- 2) Φέρουν συγκεκριμένη λεξική σημασία, στοιχείο που χαρακτηρίζει λέξεις και θέματα, σε αντίθεση με τα προσφύματα που είναι φορείς λειτουργίας ή απροσδιόριστης σημασίας (Ράλλη 2005: 58), εκφράζοντας κατηγοριακές ιδιότητες ή σχέσεις που δείχνουν χρόνο, χώρο, ποιότητα ή το δράστη και περιορίζοντας τη σημασία των βάσεων που δέχονται (Iacobini 2004). Αντίθετα, τα δεσμευμένα θέματα δεν περιορίζουν τη σημασία των στοιχείων με τα οποία συντίθενται εκφράζοντας συνήθως ιδιότητες δράστη (π.χ. *ανθρωποφάγος*), οργάνου (π.χ. *καρδιογράφος*) ή βιώματος (π.χ. *ευθυνόφοβος*).
- 3) Αντίθετα με τα προσφύματα, περιέχουν πληροφορίες σθένους ('valency'), δηλαδή πληροφορίες που αφορούν το σύνολο και το είδος των υποχρεωτικών συμπληρωμάτων της ρηματικής βάσης από την οποία προέρχονται (Ράλλη 2005: 58-59). Έτσι, επιβάλλουν μια ορισμένη δομή ορισμάτων στις δομές τους, η οποία κληρονομείται από την υποκείμενη ρηματική βάση, καθώς το ουσιαστικό με το οποίο συντίθενται, ικανοποιεί κάποιον θεματικό ρόλο για το δεσμευμένο θέμα, όπως αυτόν του θέματος (π.χ. *διηγηματογράφος*), της θέσης (π.χ. *θαλασσοπόρος*), του σκοπού (π.χ. *κερδοσκόπος*), κ.α. Κάτι τέτοιο παρατηρείται και στα κοινά ρηματικά σύνθετα (βλ. Ράλλη 2007, Ralli & DiSciullo 1999). Για παράδειγμα, στα σύνθετα *καρδιολόγος* και

καρδιοκατακτητής, όπου το β' συνθετικό στο πρώτο σύνθετο είναι δεσμευμένο θέμα, ενώ στο δεύτερο παράγωγη λέξη σε *-τη(ς)*, το κοινό θέμα *καρδι-* ικανοποιεί εσωτερικά και στις δύο περιπτώσεις το ρόλο του θέματος (Ralli 2008a: 157).

- 4) Αντίθετα από τα προσφύματα, τα στοιχεία αυτά μπορούν να «συσχετιστούν συγχρονικά ως προς τη μορφή και τη σημασία, με άλλα θέματα από τα οποία προήλθαν, συνήθως ρηματικά» (Ράλλη 2005: 60), όπως θα δούμε αναλυτικά παρακάτω.

Το γεγονός ότι οι δομές στις οποίες απαντώνται τα δεσμευμένα θέματα αντιστοιχούν σε σύνθετα, και όχι σε παράγωγα, αποδεικνύεται επιπλέον από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά που μοιράζονται με τη σύνθεση (Ralli 2008a: 158):

- 1) Περιέχουν το συνδετικό φωνήεν /o/ μεταξύ των συστατικών τους που αποτελεί δείκτη σύνθεσης (Ράλλη 2007, Ralli 2008b), π.χ. *γλωσσ-ο-λόγ(ος)*, *τραγουδ-ο-ποι(ός)*.
- 2) Όπως και τα ελληνικά σύνθετα, μπορούν και αυτά να αποτελέσουν επαναληπτικές ('recursive') δομές που επεκτείνονται στην αριστερή πλευρά, π.χ. *[[ωτ]-ο-[[ριν]-ο-[λαρυγγ-ο-λόγος]]]*.
- 3) Έχουν τη δομή [θέμα θέμα], όπως είδαμε παραπάνω.

Με βάση τα παραπάνω, η Ralli (2008a) καταλήγει στο ότι τα ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα είναι ενταγμένα στο κοινό σύστημα σύνθεσης της ΝΕ, σε αντίθεση με τα νεοκλασικά σύνθετα των άλλων γλωσσών που διαφοροποιούνται γενικά από τα συστήματα γηγενούς σύνθεσης. Επίσης, όπως παρατηρεί, τα εν λόγω σύνθετα συχνά αποτελούν βάσεις για τη δημιουργία παράγωγων ουσιαστικών, όπως *κερδοσκόπος > κερδοσκοπία*.

Αναφορικά με τη γραμματική υπόσταση των δεσμευμένων θεμάτων των ρηματικών συνθέτων, η Ralli (2008a: 159) παρατηρεί ότι πρόκειται για ονοματικά παράγωγα που δημιουργούνται από το υποκείμενο ρήμα, χωρίς την παρουσία εκπεφρασμένου παραγωγικού προσφύματος, αφού το ληκτικό *-ος* αποτελεί κλιτικό επίθημα (Ράλλη 2005: 57). Η δημιουργία τους αποδίδεται στις διαδικασίες της μετάπτωσης, της μετάπλασης και της εμφανούς επιθηματοποίησης (Ralli 2008a), οι οποίες αποτελούν διαδικασίες παραγωγής λεξικών στοιχείων της Ελληνικής (Ράλλη 2005).

Παρόλο που η απουσία παραγωγικού προσφύματος θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι τα εν λόγω θέματα ανήκουν στην κατηγορία των ρημάτων, κάποια χαρακτηριστικά τους μας πείθουν ότι πρόκειται για ονοματικά στοιχεία. Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι ορισμένα από αυτά διαθέτουν διαφορετικό φωνήεν από αυτό του ρήματος από το οποίο προέρχονται, το οποίο απαντάται και στα ανεξάρτητα ουσιαστικά που παράγονται από τα ίδια ρήματα (Ralli 2008a: 160):

9. λέγω	→	λόγος	-λογ-	π.χ. θεολόγος
φέρω	→	φορά	-φορ-	π.χ. λεωφόρος
κλέπτω	→	κλοπή	-κλοπ-	π.χ. λογοκλόπος
τέμνω	→	τομή	-τομ-	π.χ. υλοτόμος
τρέφω	→	τροφή	-τροφ-	π.χ. μελισσοτρόφος

Η φωνολογική αυτή μετατροπή είναι αποτέλεσμα της διαδικασίας της μετάπτωσης ή ετεροίωσης, κατά την οποία, «η αλλαγή κατηγορίας συνοδεύεται από αλλαγή του εσωτερικού φωνήεντος του θέματος (π.χ. *πλεκ-ρ* → *πλοκ-ο*)» (Ράλλη 2005: 58). Αν και σήμερα, η εν λόγω διαδικασία σχηματισμού λέξεων δεν είναι παραγωγική, υπάρχουν πολλές λέξεις στο λεξιλόγιο της Κοινής ΝΕ που αποτελούν προϊόντα της από την ΑΕ (Ράλλη 2005: 58):

10.	φέρω	→	φορά
	τρέχω	→	τροχός
	απέχω	→	αποχή

Στις περισσότερες περιπτώσεις δημιουργίας δεσμευμένων θεμάτων μέσα από τη διαδικασία της μετάπτωσης, το αρχικό ρήμα εξακολουθεί να υπάρχει στην ΝΕ (π.χ. *λέγω*, *τρέφω* κτλ.), ενώ υπάρχουν και ρήματα που δε χρησιμοποιούνται πλέον, χωρίς όμως αυτό να επηρεάζει τη χρήση του δεσμευμένου παραγώγου (π.χ. *νέμω* → *-νομ(ος)*, *κτείνω* → *-κτον(ος)*) (Ράλλη 2005: 58).

Η δεύτερη διαδικασία δημιουργίας δεσμευμένων θεμάτων, δηλαδή η μετάπλαση, περιλαμβάνει την απλή αλλαγή της γραμματικής κατηγορίας. Αν και ανήκει στην κατηγορία των πλεοναστικών κανόνων του λεξικού, που απλά δηλώνουν συσχετισμούς μεταξύ λεξικών στοιχείων, παρά δημιουργούν νέα, μπορεί να θεωρηθεί εναλλακτικά, ως μια διαδικασία παραγωγής με μηδενικό πρόσφυμα (Ράλλη 2005:

83). Παράδειγμα τέτοιας διαδικασίας αποτελεί το ρήμα *οδηγώ* που μπορεί να παράγεται με μηδενικό πρόσφυμα από το θέμα του ονόματος *οδηγός* ή και το αντίστροφο, όπως φαίνεται παρακάτω:

$$11. \quad \text{οδηγ}_O \leftrightarrow \text{οδηγ}_P$$

$$12. \quad \alpha. \quad \text{οδηγ}_O + \emptyset_P \leftrightarrow \text{οδηγ}_P$$

$$\beta. \quad \text{οδηγ}_P + \emptyset_O \leftrightarrow \text{οδηγ}_O$$

Η Ράλλη (2005: 84) επισημαίνει ότι η μετάπλαση ως διαδικασία παραγωγής με μηδενικό πρόσφυμα είναι αποδεκτή, μόνον εφόσον είναι γνωστή η φορά παραγωγής των λεξικών στοιχείων, διαφορετικά αρκεί η καταχώρησή τους στο λεξικό ως αυτόνομων στοιχείων και η σύνδεσή τους με έναν πλεοναστικό μεταπλαστικό κανόνα. Στην περίπτωση των δεσμευμένων θεμάτων που έχουν δημιουργηθεί με μετάπλαση στην ΑΕ, είναι σαφές ότι προέρχονται από θέματα ρημάτων και ότι δεν ισχύει το αντίστροφο. Η συγκεκριμένη διαδικασία αποτελεί τη συνηθέστερη διαδικασία σχηματισμού δεσμευμένων θεμάτων, ενώ σήμερα η παραγωγικότητά της περιορίζεται στη δημιουργία περαιτέρω δεσμευμένων ονοματικών θεμάτων και ρημάτων της δεύτερης κλίσης από ονοματικές βάσεις (Ralli 2008a). Παράδειγμα δεσμευμένου θέματος που έχει δημιουργηθεί μέσα από αυτή είναι το *-γραφ(ος)*:

$$13. \quad \text{γραφ}_P + \emptyset_O \leftrightarrow \text{γραφ}_O(\text{ος}) \quad \text{Π.χ. λογογράφος, χορογράφος}$$

Μέσα από τη διαδικασία της επιθηματοποίησης σχηματίζονται δεσμευμένα θέματα που φέρουν ως επί το πλείστον το επίθημα *-τη(ς)*, το οποίο αποτελεί ιδιαίτερα παραγωγικό επίθημα και στη ΝΕ δημιουργώντας από ρηματικές βάσεις ουσιαστικά που αποτελούν ανεξάρτητες λέξεις. Πολλά ρηματικά παράγωγα σε *-τη(ς)* εμφανίζονται και ως β' συνθετικά σε κοινά ρηματικά σύνθετα (π.χ. *καπν-ο-καλλιεργη-τή(ς)*, *παγ-ο-κόφ-τη(ς)*, *θηρι-ο-δαμασ-τή(ς)*). Στο σχηματισμό δεσμευμένων θεμάτων, τα ρήματα που αποτελούν βάσεις του επιθήματος *-τη(ς)* προέρχονται από την ΑΕ. Εντούτοις, ορισμένα από αυτά δε χρησιμοποιούνται πια στη ΝΕ (π.χ. *θέ-τη(ς)* ← *τίθημι*, *βά-τη(ς)* ← *βαίνω*), γεγονός που όμως δεν εμποδίζει, όπως έχει προαναφερθεί, τη χρήση των παραγώγων τους δεσμευμένων θεμάτων. Παράδειγμα δεσμευμένου

θέματος που προκύπτει μέσα από τη διαδικασία της επιθηματοποίησης είναι το –
θέτη(ς):

$$14. \quad \theta_{ερ} + -τη(ς)_ο \rightarrow -θέτη(ς) \quad \text{Π.χ. ονοματοθέτης}$$

Όπως αναφέρει η Ralli (2008a), οι διαδικασίες της επιθηματοποίησης και της μετάπλασης παρατηρούνται συχνότερα από τη διαδικασία μετάπτωσης στο σχηματισμό δεσμευμένων θεμάτων. Επιπλέον, στη ΝΕ οι διαδικασίες της μετάπτωσης και της μετάπλασης είναι σαφώς περιορισμένης παραγωγικότητας, σε αντίθεση με την εμφανή επιθηματοποίηση που αποτελεί ιδιαίτερα παραγωγική διαδικασία.

Η ονοματική υπόσταση των δεσμευμένων θεμάτων ενισχύεται περαιτέρω και από δύο ακόμα στοιχεία. Πρώτον, από τις συνδυαστικές τους ιδιότητες, καθώς τα δεσμευμένα θέματα αφενός απαντώνται σε συνδυασμό με επιθετικά θέματα, γεγονός που δεν συμφωνεί με ένα ρηματικό χαρακτήρα (π.χ. *ταχυ-γράφ(ος)*) και αφετέρου δέχονται προθήματα που απαιτούν ονοματικές βάσεις (π.χ. *άγραφος, άμαχος* ενώ **αγραφώ, *αμάχομαι*) (2008a: 162). Δεύτερον, από το γεγονός ότι από τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα προκύπτουν συχνά παράγωγα ρήματα που διαφέρουν σημαντικά από την υποκείμενη ρηματική βάση, τόσο ως προς την κλίση, όσο και ως προς τον τονισμό, όπως φαίνεται στο παράδειγμα που ακολουθεί. Αυτή η διαδικασία, δηλαδή ο σχηματισμός ρημάτων από ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα, ήταν γνωστή και στην ΑΕ και παραμένει ενεργή και στη ΝΕ δημιουργώντας πολλούς νεολογισμούς. Τα προϊόντα της θεωρούνται από τη Ralli (2008a: 162) αναδρομικοί σχηματισμοί ('back-formations'). Π.χ.

$$15. \quad \begin{array}{llll} \text{ΑΕ} & \text{ανθρωπολόγ(ος)} & > & \text{ανθρωπολογ(έω)}^{29} \\ \text{ΝΕ} & \text{γλωσσολόγ(ος)} & > & \text{γλωσσολογ(ώ)} \\ & \text{αγιογράφ(ος)} & > & \text{αγιογραφ(ώ)} \end{array}$$

Η ονοματική υπόσταση των δεσμευμένων θεμάτων έχει άμεσες συνέπειες στη δομή των συνθέτων που σχηματίζουν, τα οποία αποτελούν ενδοκεντρικά σύνθετα με δεξιά κεφαλή, όπως είναι τα κοινά σύνθετα της ΝΕ και τα περισσότερα της ΑΕ (Ralli 2008a: 164). Εντούτοις, όπως επισημαίνει η Ralli (2008a: 164-165) τα δεσμευμένα

²⁹ (Liddel & Scott 1940)

θέματα θέτουν ορισμένους περιορισμούς στα σύνθετα που δημιουργούν, οι οποίοι δεν απαντώνται στα κοινά σύνθετα. Αυτοί είναι οι εξής:

- α) Τα δεσμευμένα θέματα καταλαμβάνουν μόνο τη δεύτερη θέση στα σύνθετα σε αντίθεση με άλλα θέματα που μπορούν να βρίσκονται στην α΄ ή β΄ θέση (π.χ. *χαρτόκουτο* και *ασημόχαρτο*). Αυτή η ιδιότητα, που αποτελεί χαρακτηριστικό των προσφυσμάτων θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα υπέρ της προσφυσματικής τους υπόστασης, αλλά όπως παρατηρεί η Ράλλη (2007) οφείλεται στον παραγωγικό τους χαρακτήρα, που δε τους επιτρέπει να εμφανίζονται στη β΄ θέση στα ελληνικά σύνθετα, εκτός από αυτά σε *-ικ(ός)* (π.χ. *κοινωνικοοικονομικός*) και *-τ(ος)* (π.χ. *ανοιχτοχέρης*).
- β) Όπως επισημαίνεται και από τις Nespor & Ralli (1993, 1996), τα ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα εξαιρούνται από τον κανόνα τονισμού που επιβάλλει τον τόνο στην προπαραλήγουσα, ανεξάρτητα από την θέση του τόνου της κεφαλής, όπως φαίνεται στο παρακάτω παράδειγμα. Τα εν λόγω σύνθετα τονίζονται συνήθως στην παραλήγουσα, που είναι η κύρια θέση τονισμού των δεσμευμένων θεμάτων, διατηρώντας έτσι τις τονικές ιδιότητες του δεσμευμένου θέματος (Ράλλη 2007), αλλά και στη θέση της κεφαλής στα σύνθετα. Π.χ.

16.	<i>χαρτόκουτ(ο)</i>	<i>κουτί</i>
	<i>χαρτογράφ(ος)</i>	<i>-γράφ(ος)</i>

- γ) Σε αντίθεση με τα κοινά σύνθετα της ΝΕ, όπου παρατηρούνται σχέσεις εξάρτησης (π.χ. *αλατόνερο*) αλλά και παράταξης (π.χ. *αλατοπίπερο*), τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα παρουσιάζουν μόνον σχέσεις εξάρτησης, γεγονός που απορρέει από τον παραγωγικό τους χαρακτήρα, καθώς παραγόμενα στοιχεία δεν εμφανίζονται συνήθως, όπως προαναφέρθηκε, σε παρατακτικά σύνθετα.
- δ) Τα δεσμευμένα θέματα ανήκουν σε μια κλειστή τάξη στοιχείων, μοιάζοντας σε αυτό με τα προσφύματα. Αυτό το χαρακτηριστικό, που είναι το μόνο που δεν απορρέει από την παραγωγική τους υπόσταση, μπορεί να αιτιολογηθεί από το γεγονός ότι εφόσον τα δεσμευμένα θέματα προέρχονται από αρχαιοελληνικές ρίζες που ανασύρθηκαν τους δύο τελευταίους αιώνες, είναι λογικό να μην ανήκουν σε μια ανοιχτή τάξη. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι

πρόκειται για μια περιθωριακή διαδικασία σχηματισμού λέξεων της ΝΕ καθώς νέες λέξεις σχηματίζονται διαρκώς μέσω αυτής.

Όσον αφορά την παραγωγικότητα της διαδικασίας της σύνθεσης με δεσμευμένα στοιχεία, η Ralli (2008a: 166) επισημαίνει ότι πρόκειται για μια ιδιαίτερα σημαντική πηγή γλωσσικού εμπλουτισμού, ιδιαίτερα από τον 19^ο αιώνα και μετά, όταν η αναβίωση των αρχαιοελληνικών ριζών συνέβαλε στη δημιουργία πολλών νεολογισμών. Ο βαθμός παραγωγικότητας όμως δεν οφείλεται μόνο στη συχνότητα των σχηματισμών αυτών, αλλά και στο γεγονός ότι τα δεσμευμένα θέματα στη ΝΕ μπορούν να συνδυαστούν και με κοινά θέματα, λόγιας, σύγχρονης και ξένης ακόμα προέλευσης (π.χ. *μπουρδολόγος* (*μπουρδ-*: Ισπανικής προέλευσης)). Η διπλή παρουσία μερικών δεσμευμένων θεμάτων, δηλαδή και σε σχηματισμούς της ΑΕ και σε νεότερους πιστοποιεί την παραπάνω διαπίστωση (2008a: 166). Π.χ.

17. ΑΕ *νοσοκόμ(ος)* ΝΕ *βρεφοκόμ(ος)*

Σχετικά με τη θέση των δεσμευμένων θεμάτων στο λεξικό, η Ralli (2008a: 167) τοποθετεί εκείνα που δεν παράγονται συγχρονικά από ρηματική βάση, μέσα στο λεξικό μαζί με όλες τις ρηματικές τους ιδιότητες. Προσθέτει επίσης, ότι τα λήμματά τους είναι χαρακτηρισμένα ως προς το συνδυασμό τους με θέματα της ΑΕ, αν και αυτά αποτελούν μόνον εξαιρέσεις στον γενικότερο κανόνα που θέλει την πλειονότητα των δεσμευμένων θεμάτων να μην είναι ιδιαίτερα επιλεκτικά ως προς την προέλευση του θέματος. Πάντως, είναι γεγονός, ότι τα περισσότερα ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα αποτελούν σχηματισμούς που προκύπτουν συνειδητά από μορφωμένους ομιλητές και όχι αυθόρμητα στο καθημερινό λόγο, στον οποίο μπορεί να μεταφέρονται μετέπειτα, χωρίς αυτό να σημαίνει, ότι διαφέρουν ως προς τη δομή τους από τα άλλα σύνθετα της ΝΕ (Ralli 2008a: 167). Σε αυτό το σημείο, διαφέρουν από τους νεοκλασικούς σχηματισμούς των άλλων γλωσσών που όπως έχει επανειλημμένα επισημανθεί, παρεκκλίνουν από τις γηγενείς διαδικασίες σχηματισμού λέξεων, με αποτέλεσμα το συχνό χαρακτηρισμό τους ως μη παραγωγικών (van Marle 1985).

Εντούτοις, η Ralli (2008a: 168), όπως υποστηρίζει και ο Bauer (1998) για τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής, τα οποία θεωρεί παραγωγικά ανάλογα με το βαθμό απόκλισης τους από το πρότυπο, αναγνωρίζει ότι οι σχηματισμοί αυτοί

χαρακτηρίζονται ως περισσότερο ή λιγότερο παραγωγικοί, παρά ως ξεκάθαρα παραγωγικοί ή μη. Έτσι και τα εν λόγω ρηματικά σύνθετα της ΝΕ με δεσμευμένα θέματα, βρίσκονται σχεδόν μεταξύ των μη παραγωγικών σχηματισμών, όπως τα εξωκεντρικά σύνθετα της δομής [P. Ουσ.] (π.χ. *μισογύνης*), και των πιο παραγωγικών ρηματικών συνθέτων με δεξιά κεφαλή, όπως *καρδιοκατακτητής*.

2.2.2.3.3 Κριτική αποτίμηση

Όπως είδαμε παραπάνω (σελ. 44-56), η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1986) και η Γιαννουλοπούλου (2000) εξετάζουν από κοινού αρχικά και τελικά δεσμευμένα στοιχεία που εμφανίζονται μέσα σε λέξεις, τα οποία, αν και θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ανόμοια, από μορφολογική και λειτουργική άποψη, εντάσσουν σε μια ενιαία μορφολογική κατηγορία, αυτή των συμφυμάτων. Αντίθετα, η Ράλλη (2005, Ralli 2008a) εξετάζοντας αποκλειστικά τα δεσμευμένα θέματα που εμφανίζονται ως τελικά στοιχεία λέξεων, επιχειρεί την επί μέρους εξέταση όμοιων μορφολογικά στοιχείων στο πλαίσιο γνωστών διαδικασιών σχηματισμού λέξεων της Ελληνικής.

Εξετάζοντας σε βάθος τη μορφολογική υπόσταση των εν λόγω μορφημάτων, η Ράλλη τα αντιμετωπίζει ως μορφολογικά στοιχεία που υπήρχαν ανέκαθεν μέσα στη γλώσσα (θέματα), ανέξαρτητα από το αν υπήρχαν διαρκώς ή επανεισήχθησαν πρόσφατα, και όχι ως μια ιδιαίτερη μορφολογική κατηγορία που προέκυψε κατά την εξέλιξή της. Επιπλέον, όσον αφορά τη δομή των λέξεων που τα περιέχουν, τις αναγνωρίζει ως μια ιδιαίτερη κατηγορία ρηματικών συνθέτων, δηλαδή προϊόντων μιας παραγωγικής μορφολογικής διαδικασίας σχηματισμού λέξεων της Ελληνικής, παραδείγματα της οποίας με τη συμμετοχή δεσμευμένων στοιχείων, απαντούν, όπως επισημαίνουν οι Ράλλη και Ραυτοπούλου (1999) και στην ΑΕ. Δεν πρόκειται δηλαδή για μια νέα διαδικασία σχηματισμού λέξεων, όπως η συμφυματοποίηση που προτείνουν οι Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1986) και Γιαννουλοπούλου (2000), παρά για μια γνωστή διαδικασία που παραμένει αναλλοίωτη κατά την εξέλιξη της γλώσσας.

Για τους λόγους αυτούς και άλλους που αφορούν την υπολογιστική επεξεργασία των λέξεων της ΝΕ που περιέχουν δεσμευμένα μορφήματα, στην παρούσα μελέτη, υιοθετείται η ανάλυση της Ράλλη και ιδιαίτερα της Ralli (2008a) για τα ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα. Η υπολογιστική καταλληλότητα της εν λόγω ανάλυσης αφορά κυρίως την οικονομία που εξασφαλίζει στην υλοποίηση ενός συστήματος υπολογιστικής επεξεργασίας των λέξεων της ΝΕ που περιέχουν

δεσμευμένα θέματα, το οποίο είναι ενταγμένο σε ένα ευρύτερο σύστημα επεξεργασίας της ΝΕ. Συγκεκριμένα, η ανάλυση των εν λόγω λέξεων ως ρηματικών συνθέτων με δεσμευμένα θέματα υπερτερεί έναντι της ανάλυσής τους ως προϊόντων συμφυματοποίησης για τους εξής λόγους, οι οποίοι δε διαφέρουν σημαντικά από αυτούς που αναφέρθηκαν παραπάνω και οι οποίοι υποστηρίζουν τη μορφολογική επάρκεια της εν λόγω ανάλυσης:

α) Η μορφολογική διαδικασία που συντελείται για το σχηματισμό των λέξεων με δεσμευμένα στοιχεία είναι η σύνθεση, η οποία αποτελεί ιδιαίτερα παραγωγική διαδικασία της ΝΕ και παρατηρείται στο σχηματισμό ενός μεγάλου αριθμού λέξεών της.

β) Τα συστατικά των εν λόγω λέξεων ανήκουν στην κατηγορία των θεμάτων, που αποτελούν τη συνηθέστερη κατηγορία μορφημάτων της ΝΕ που λειτουργεί ως βάση για το σχηματισμό λέξεων και όχι μια ιδιαίτερη κατηγορία μορφημάτων που δεν απαντά σε καμία άλλη μορφολογική διαδικασία.

γ) Η καταχώριση των δεσμευμένων στοιχείων ως θεμάτων (π.χ. *-λογ-*, *-γραφ-*), παρά ως προσφυμάτων (π.χ. *-λογος*, *-γραφία*) εξυπηρετεί την αναγνώριση κοινών κλιτικών και παραγωγικών επιθημάτων της ΝΕ στο σχηματισμό των λέξεων με δεσμευμένα στοιχεία (π.χ. *(ος)*, *-ία*, *-ι(ο)*³⁰), τα οποία στην περίπτωση της συμφυματοποίησης αποτελούν μέρος των συμφυμάτων (π.χ. *-γραφος*, *-λόγιο*).

Όλα τα παραπάνω συντελούν στο να θεωρηθεί η προτεινόμενη ανάλυση ως υπολογιστικά καταλληλότερη, για αυτό και υιοθετείται από την παρούσα μελέτη. Συγκεκριμένα, υιοθετούνται τα εξής σημεία: α) η θεματική υπόσταση των δεσμευμένων στοιχείων, β) η ονοματική κατηγορία και τα ρηματικά χαρακτηριστικά των εν λόγω στοιχείων που προκύπτουν από τον τρόπο δημιουργίας τους και γ) η σύνθετη δομή των λέξεων που τα περιέχουν.

³⁰ Τα κλιτικά επιθήματα παρουσιάζονται μέσα σε παρενθέσεις.

3 Μορφολογική Ανάλυση των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής και της Νέας Ελληνικής

3.1 Προσδιορισμός του όρου «δεσμευμένο θέμα» στις δύο γλώσσες

Όπως διαπιστώθηκε, κατά την εξέταση των απόψεων που έχουν διατυπωθεί για την ιδιαίτερη κατηγορία των συνθέτων της Αγγλικής και της ΝΕ που περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία λόγιας (για τη ΝΕ) ή κλασικής προέλευσης³¹ (για την Αγγλική), σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό της μορφολογικής διαδικασίας που συντελείται για το σχηματισμό των εν λόγω λέξεων, έχει ο μορφολογικός χαρακτηρισμός των συστατικών των στοιχείων. Μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που πραγματοποιήθηκε εκδηλώθηκε μια σαφής προτίμηση στις αναλύσεις των Baeskow (2004) για τα μη γηγενή μορφήματα της Αγγλικής και Ράλλη (2005 & Ralli 2008a) για τα δεσμευμένα θέματα της Ελληνικής αντίστοιχα, οι οποίες αναγνωρίζουν θεματική, παρά προσφυματική ή συμφυματική, υπόσταση στα εν λόγω στοιχεία καθώς και σύνθετη δομή στις λέξεις που τα περιέχουν. Συνεπώς, το «δεσμευμένο θέμα» αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο των εν λόγω συνθέτων σύμφωνα με τις αναλύσεις που υιοθετούνται στην παρούσα μελέτη.

Πριν από την παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου στο οποίο βασίζεται η μορφολογική ανάλυση των εν λόγω συνθέτων κρίνεται απαραίτητος ο σαφής προσδιορισμός του όρου αυτού στις δύο γλώσσες. Η ανάγκη αυτή προκύπτει από το γεγονός ότι, όπως διαπιστώθηκε στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, παρατηρείται μια

³¹ Στην παρούσα μελέτη ο χαρακτηρισμός «λόγιος» συμπίπτει με τον αντίστοιχο ορισμό του Τριανταφυλλίδη (σελ. 42), ενώ ως κλασικά θεωρούνται τα στοιχεία της Αγγλικής που προέρχονται από τις κλασικές γλώσσες, δηλαδή την ΑΕ και τη Λατινική.

ανομοιογένεια ως προς το είδος και τη μορφή των στοιχείων που εξετάζονται, η οποία οφείλεται αφενός στις διαφορετικές αναλύσεις που εφαρμόζονται στις λέξεις που τα περιέχουν και αφετέρου στην ανομοιογένεια των λέξεων που εξετάζονται από τους εκάστοτε μελετητές. Για παράδειγμα, όπως είδαμε παραπάνω (σελ. 13-14), στην κατηγορία των συνδυαστικών τύπων της Αγγλικής, συμπεριλαμβάνονται και περικεκομμένοι τύποι που προκύπτουν από νεοκλασικά σύνθετα ή άλλες λέξεις, γηγενείς ή μη (π.χ. *-aholic*, *-nography*, *techno-*, *-gate*), καθιστώντας αυτή την κατηγορία αρκετά ανομοιογενή.

Επιπλέον, παρατηρήσαμε ότι διαφορετικές αναλύσεις αποδίδουν και διαφορετική μορφή στα εν λόγω δεσμευμένα στοιχεία. Για παράδειγμα, κατά την θεώρησή τους ως συνδυαστικών τύπων τα εν λόγω στοιχεία στην Αγγλική, όταν κατέχουν αρχική θέση φέρουν ορισμένη μορφή η οποία συνήθως περιλαμβάνει ένα τελικό φωνήεν *-o-* (π.χ. *electro-*, *hydro-*, *cosmo-*), ενώ όταν κατέχουν τελική θέση ενσωματώνουν στη μορφή τους και επιθήματα (π.χ. *-graphy*, *-morphic*, *-cratic*). Αντίθετα, ως δεσμευμένα θέματα, τα εν λόγω στοιχεία έχουν ως επί το πλείστον, την ίδια μορφή είτε εμφανίζονται σε αρχική είτε σε τελική θέση, καθώς, αφενός το ενδιάμεσο φωνήεν *-o-* θεωρείται συνδεδετικό φωνήεν, αφετέρου δεν περιλαμβάνουν στη μορφή τους κανένα επίθημα (π.χ. *-graph-*, *-log-*, *-morph-*).

Παρόμοια φαινόμενα παρατηρήθηκαν και στη ΝΕ, καθώς όπως επισημάναμε, στην κατηγορία των συμφυμάτων εντάσσονται αρκετά ανομοιογενή μεταξύ τους στοιχεία, πολλά από τα οποία περιλαμβάνουν στη μορφή τους είτε το συνδεδετικό φωνήεν *-o-* (π.χ. *νέο-*, *οικο-*, *ραδιο-*), είτε κάποιο επίθημα (π.χ. *-κτόνος*, *-κτονία*, *-λόγος*, *-λογία*, *-ποιώ*, *-ποίηση*), κάτι που δε συμβαίνει κατά την θεώρησή τους ως δεσμευμένων θεμάτων. Συνεπώς, όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι είναι αναγκαίο να προσδιοριστεί με ακρίβεια ο όρος «δεσμευμένο θέμα» στις δύο γλώσσες σύμφωνα με τις αναλύσεις που υιοθετούνται στην παρούσα μελέτη.

Ο συγκεκριμένος όρος, όπως έχει ήδη επισημανθεί, χρησιμοποιείται κυρίως για το μορφολογικό χαρακτηρισμό στοιχείων της κάθε γλώσσας που δεν έχουν αυτόνομη παρουσία στο λόγο. Στη Αγγλική, δεσμευμένα θέματα, σύμφωνα με τη Baeskow (2004), αποτελούν τα στοιχεία των λεγόμενων νεοκλασικών συνθέτων που έχουν αρχαιοελληνική ή Λατινική προέλευση και εμφανίζονται πάντοτε δεσμευμένα. Στη ΝΕ, σύμφωνα με τη Ralli (2008a), δεσμευμένα θέματα αποτελούν τα ρηματικής προέλευσης τελικά στοιχεία μιας ιδιαίτερης κατηγορίας ρηματικών συνθέτων. Για

παράδειγμα, στις λέξεις *anthropology* της Αγγλικής και *ανθρωπολογία* της ΝΕ που αποτελούν και περιπτώσεις διεθνισμών³², δεσμευμένα θέματα αποτελούν τα στοιχεία *anthrop-* και *-log-* στην λέξη *anthropology* και το στοιχείο *-λογ-* στην λέξη *ανθρωπολογία*. Η δεσμευστικότητα του στοιχείου *-λογ-* στη λέξη *ανθρωπολογία*, κατά τη Ralli (1992) οφείλεται στο γεγονός ότι δε μπορεί να σταθεί ανεξάρτητα στο λόγο, ακόμα και με την προσθήκη κάποιου κλιτικού ή παραγωγικού επιθήματος (**λογ(ος)*/**λογ-ία*). Αυτό συμβαίνει γιατί, αντίθετα από το θέμα *ανθρωπ-* που με την προσθήκη του κλιτικού επιθήματος (*ος*) σχηματίζει την αυτόνομη λέξη *άνθρωπος*, το δεσμευμένο θέμα *-λογ-* σε αυτή την περίπτωση, δε σχετίζεται με το θέμα του ονόματος *λόγ(ος)*, αλλά προέρχεται από το θέμα του ρήματος *λέγ(ω)* (Ralli 2008a).

Στην αγγλική λέξη *anthropology*, τα στοιχεία *-anthrop-* και *-log-* που η Baeskow (2004) χαρακτηρίζει ως δεσμευμένα θέματα ή δεσμευμένες ρίζες ('bound roots'), όπως χαρακτηριστικά τα αποκαλεί, πρόκειται για μη γηγενή μορφήματα με σαφώς προσδιορισμένη λεξική σημασία, που γενικά δεν εμφανίζονται ανεξάρτητα στο λόγο. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις, όπου ορισμένα από αυτά τα στοιχεία εμφανίζουν ανεξάρτητη παρουσία στο λόγο, άλλοτε με την προσθήκη παραγωγικού επιθήματος και άλλοτε με τη μορφή που έχουν μέσα στα νεοκλασικά σύνθετα ή κάποια άλλη μορφή. Για παράδειγμα, τα δεσμευμένα θέματα *electr-* και *cardi-* της λέξης *electrocardiogram* ('ηλεκτροκαρδιογράφημα') απαντώνται αντίστοιχα και στις λέξεις *electric*³³ ('ηλεκτρικός') και *cardiac* ('καρδιακός'), οι οποίες προκύπτουν μέσα από τη διαδικασία της παραγωγής με την προσθήκη των επιθημάτων *-ic* και *-ac* αντίστοιχα.

Χωρίς την προσθήκη παραγωγικού επιθήματος, αυτόνομη παρουσία στο λόγο παρουσιάζουν δάνειες λέξεις όπως η λατινική *fungus* ('μήκυτας'), που λειτουργεί τόσο ως ανεξάρτητη λέξη όσο και ως συστατικό νεοκλασικών συνθέτων με τη μορφή του δεσμευμένου θέματος *-fung-* (π.χ. *fungicide* ('μηκυτοκτόνο')), η λέξη *crystal* ('κρύσταλλος') με το δεσμευμένο θέμα *-crystall-* (π.χ. *crystallography*), ή η λέξη

³² Για την έννοια του όρου «διεθνισμός» βλ. Πετρούνιας 2001, Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1994, Γιαννουλοπούλου 2000, Ράλλη 2005.

³³ Όπως αναφέρθηκε στην παρουσίαση της άποψης της Baeskow (2004), η ύπαρξη τέτοιων λέξεων αποτελεί βασικό επιχείρημα για την απόδοση ονοματικών χαρακτηριστικών στα δεσμευμένα μορφήματα μη γηγενούς προέλευσης της Αγγλικής.

history ('ιστορία') με το δεσμευμένο θέμα *-histori-* (π.χ. *historiography*), κτλ.³⁴. Στις περιπτώσεις αυτές θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι το θέμα που μετέχει στη νεοκλασική σύνθεση έχει προκύψει από την αυτόνομη λέξη ή το αντίστροφο. Ένα τέτοιο συμπέρασμα όμως είναι δύσκολο να αντληθεί, γιατί στις περισσότερες περιπτώσεις η αυτόνομη λέξη και το θέμα έχουν εισέλθει ξεχωριστά στη γλώσσα, καθώς πολλά νεοκλασικά σύνθετα δεν αποτελούν σύγχρονους σχηματισμούς αλλά έχουν υιοθετηθεί με τη μορφή δανείων. Πάντως, οποιαδήποτε και αν είναι η εξήγηση δεν έχει ιδιαίτερες συνέπειες για τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας. Αυτό συμβαίνει γιατί αφενός οι περιπτώσεις διπλής κατανομής είναι ελάχιστες σε σχέση με το πλήθος των δεσμευμένων ριζών κλασικής προέλευσης στην Αγγλική, και αφετέρου, όπως είδαμε παραπάνω, στο πρότυπο της νεοκλασικής σύνθεσης εντάσσονται και περιπτώσεις συνδυασμών δεσμευμένων ριζών με αυτόνομες λέξεις κλασικής προέλευσης, όπως *[[oceano]][graph]*, *[[insecti]][cide]*, *[[volcano]][log]*, *[[nano]][plankton]*, όπου τα συνθετικά *ocean*, *insect*, *volcano* και *plankton* αποτελούν αυτόνομες λέξεις της Αγγλικής με κλασική προέλευση (Baeskow 2004: 72).

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, όσον αφορά τη δεσμευσιμότητα των στοιχείων στις δύο γλώσσες, παρατηρείται μια ασυμμετρία, καθώς στην Ελληνική δεσμευμένο θέμα αποτελεί μόνο το στοιχείο που κατέχει τελική θέση στα σύνθετα που εξετάζουμε, ενώ στην Αγγλική, τα δεσμευμένα θέματα κατέχουν και αρχική και τελική θέση.

Η παρούσα μελέτη ασχολείται κατά κύριο λόγο με τα δεσμευμένα θέματα που καταλαμβάνουν τελική θέση στις λέξεις που εμφανίζονται στις δύο γλώσσες. Στη ΝΕ αυτό δε χρειάζεται περαιτέρω αιτιολόγηση. Στην Αγγλική, η επιλογή αυτή οφείλεται αφενός στη συγκριτική ανάλυση που επιδιώκει η παρούσα μελέτη και η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μέσα από την εξέταση αντίστοιχων μορφολογικών στοιχείων στις δύο γλώσσες, και αφετέρου στην ιδιαιτερότητα των στοιχείων που κατέχουν αυτή τη θέση. Συγκεκριμένα, όπως έχουμε συχνά επισημάνει (σελ. 20), στα νεοκλασικά σύνθετα αναγνωρίζεται κυρίως η δομή «προσδιορίζον-

³⁴ Σε καμία περίπτωση, δε γίνεται αναφορά σε ανεξάρτητες λέξεις όπως *phone* ('τηλέφωνο') ή *photo* ('φωτογραφία') που αποτελούν απλώς περικομμένους τύπους των νεοκλασικών συνθέτων *telephone* και *photograph* αντίστοιχα, και έχουν τελειώς διαφορετικές σημασιολογικές ιδιότητες από αυτές των αντίστοιχων θεμάτων των συνθέτων από τα οποία προέρχονται, όπου το στοιχείο *-phon-* αναφέρεται στην έννοια 'φωνή' και το στοιχείο *-phot-* στην έννοια 'φως'.

προσδιοριζόμενο», με το στοιχείο που βρίσκεται σε τελική θέση να αποτελεί την κεφαλή αυτής της δομής. Αυτό σημαίνει ότι σύμφωνα με τη συνθήκη της Allen (1978) IS A ('IS A Condition'), η κεφαλή κάθε τέτοιου συνθέτου αποτελεί υπώνυμο ολόκληρου του συνθέτου, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στα ακόλουθα πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα, με δεξιά κεφαλή όπως *astronaut*, *atmosphere*, *microcosm*, *phonoelectrocardioscope* (Baeskow 2004), όπου *astronaut* IS A **naut* (με την έννοια 'ναύτης'), *atmosphere* IS A *sphere* ('σφαίρα'), *microcosm* IS A **cosm* (με την έννοια 'κόσμος') και *phonoelectrocardioscope* IS A **scope* (με την έννοια του οργάνου παρατήρησης). Εντούτοις, αν και το στοιχείο σε τελική θέση φαίνεται ότι παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της δομής των λέξεων αυτών, όπως θα διαπιστώσουμε στη συνέχεια δεν αποτελεί πάντα την κεφαλή της.

Για τους παραπάνω λόγους, συγκροτήσαμε δύο σώματα δεσμευμένων θεμάτων της ΝΕ και της Αγγλικής που καταλαμβάνουν θέση β' συνθετικού σε λέξεις των δύο γλωσσών τα οποία στη συνέχεια εξετάζουμε ως προς τα χαρακτηριστικά τους και τον τρόπο με τον οποίο καθορίζουν τη δομή των λέξεων στις οποίες εμφανίζονται. Όπως θα διαπιστώσουμε, τα δεσμευμένα θέματα σε τελική θέση ενδέχεται να διαφέρουν ως προς τα χαρακτηριστικά τους, επηρεάζοντας σε μεγάλο βαθμό τη δομή ολόκληρης της σύνθετης λέξης και θέτοντας ορισμένους περιορισμούς στους συνδυασμούς τους με άλλα μορφήματα, αντίθετα με την άποψη της Baeskow (2004) που θεωρεί απεριόριστους τους μεταξύ τους συνδυασμούς.

3.2 Το σώμα των δεσμευμένων θεμάτων κλασικής προέλευσης της Αγγλικής

3.2.1 Γενικές πληροφορίες

Για τη συλλογή των δεσμευμένων θεμάτων της Αγγλικής που απαντούν σε νεοκλασικά σύνθετα λάβαμε υπόψη την ανάλυση που υιοθετεί η Baeskow (2004) για τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής, σύμφωνα με την οποία, όπως είδαμε, αυτά διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

- α. Πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα με δομή:

[[Δεσμευμένο θέμα][Δεσμευμένο θέμα]],

π.χ. [[*tele*][*graph*]], [[*micro*][*scope*]], [[*astro*][*naut*]],
[[*tele*][*phone*]], [[*alti*][*meter*]], κ.α. (2004: 72)

β. Παράγωγα νεοκλασικών συνθέτων με δομή:

[[Δεσμευμένο θέμα][Δεσμευμένο θέμα]] +/-# Επίθημα^{Παραγωγικό}
π.χ. [[[*bio*][*log*]+*y*], [[[*anthropo*][*morph*]]+*ic*], [[[*geo*][*graph*]]#*er*],
[[[*reptili*][*vor*]]+*ous*], κ.α. (2004: 73)

Κατά συνέπεια, συλλέξαμε έναν μεγάλο αριθμό δεσμευμένων θεμάτων που στις παραπάνω δομές αποτελούν τελικά στοιχεία, όπως για παράδειγμα, τα ακόλουθα δεσμευμένα θέματα των παραπάνω νεοκλασικών συνθέτων: [*graph*], [*scope*], [*naut*], [*phone*], [*meter*], [*log*], [*morph*], [*graph*] και [*vor*]. Επειδή ο μεγάλος αριθμός αυτών των στοιχείων στην Αγγλική καθιστούσε αδύνατη τη διεξοδική καταγραφή τους, για τις ανάγκες της εργασίας έγινε μια επιλογή από αυτά, σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια, όπως η συχνότητα εμφάνισης και χρήσης τους από τους ομιλητές, καθώς και η παραγωγικότητα που εμφανίζουν ως δομικά στοιχεία νέων σχηματισμών.

3.2.2 Παρουσίαση των δεσμευμένων θεμάτων στο σώμα των δεσμευμένων θεμάτων

Το σώμα των δεσμευμένων θεμάτων κλασικής προέλευσης της Αγγλικής περιλαμβάνει δεσμευμένα θέματα ΑΕ και Λατινικής προέλευσης και συγκεκριμένα τα ακόλουθα:

Από την ΑΕ: (*h*)*aem*, *alg*, *anthrop*, *arch*, *card*, *cen*, *cephal*, *chrom*, *clast*, *cosm*, *cycl*, *cyt*, *crat*, *dactyl*, *derm*, *dont*, *gam*, *gen*, *glot*, *glyph*, *gon*, *gram*, *graph*, *lith*, *log*, *lyte*, *magnet*, *man*, *math*, *mer*, *metr*, *morph*, *naut*, *nom*, *onym*, *path*, *phag*, *phil*, *phob*, *phon*, *phor*, *pleg*, *pod*, *plasm*, *plast*, *rrhag*, *scop*, *spher*, *stat*, *stom*, *techn*, *therm*, *tom*, *troph*, *troph*, *zo*.

Από τη Λατινική: *cide*, *fer*, *form*, *vor*.

Η δυσαναλογία που παρατηρείται μεταξύ των δεσμευμένων θεμάτων αρχαιοελληνικής και λατινικής προέλευσης οφείλεται αφενός στον πράγματι μικρότερο αριθμό των δεσμευμένων θεμάτων λατινικής προέλευσης που χρησιμοποιούνται στην Αγγλική σε σχέση με εκείνα που έχουν αρχαιοελληνική

προέλευση, και αφετέρου, στο ότι πολλά από τα αρχαιοελληνικής προέλευσης δεσμευμένα θέματα εισήλθαν στις Ρωμανικές και Γερμανικές γλώσσες μέσω της Λατινικής.

Ο τρόπος παρουσίασης των δεσμευμένων θεμάτων στο σώμα της Αγγλικής είναι ο ακόλουθος:

- α) Παρουσίαση του δεσμευμένου θέματος (π.χ. *-scop-*).
- β) Λεπτομερής παράθεση των σημασιών που αποκτά στις λέξεις που απαντάται, καθώς επίσης και των σημασιών των παραγώγων τους, σύμφωνα με διάφορες πηγές, όπως το λεξικό *Oxford English Dictionary (OED)* (σε ηλεκτρονική μορφή) το Λεξικό *Merriam-Webster* (σε ηλεκτρονική μορφή) και ειδικά λεξικά ορολογίας.
- γ) Αναφορά στην ακριβή προέλευση του δεσμευμένου θέματος (συγκεκριμένη λέξη ή ρίζα στη γλώσσα προέλευσης), στο είδος και την προέλευση των λέξεων ή των θεμάτων με τα οποία συντίθεται, καθώς επίσης και στο είδος των λέξεων στο σχηματισμό των οποίων μετέχει, δηλαδή αν ανήκουν σε ειδικά ή και δημόσια λεξιλόγια.
- δ) Παράθεση των παραγωγικών επιθημάτων που δημιουργούν παράγωγες λέξεις με το εν λόγω δεσμευμένο θέμα (π.χ. *-y, -ic, -ous* κτλ.).
- ε) Παραδείγματα λέξεων στις οποίες απαντάται το εν λόγω δεσμευμένο θέμα, που προέρχονται κυρίως από το λεξικό *OED* (σε ηλεκτρονική μορφή), αλλά και το *Corpus of Contemporary American English* (σε ηλεκτρονική μορφή), μαζί με τις παράγωγες λέξεις που προκύπτουν από αυτά με την προσθήκη των παραγωγικών επιθημάτων που αναφέρονται στο κάθε λήμμα. Στα παραδείγματα παραγώγων συγκαταλέγονται κυρίως αυτά που αποτελούν κοινές περιπτώσεις παραγωγής για το μεγαλύτερο μέρος των δεσμευμένων θεμάτων, όπως θα δούμε αναλυτικά παρακάτω. Απουσιάζουν παράγωγες λέξεις με επιθήματα όπως *-ism* (π.χ. *neologism*), τα οποία απαντώνται σε συνδυασμό με ελάχιστα δεσμευμένα θέματα και για το λόγο αυτό, η εξέτασή τους δε θα οδηγούσε στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.

3.2.3 Πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα

Όπως έχει αναφερθεί, σύμφωνα με την ανάλυση της Baeskow (2004) για τα δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής, πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα αποτελούν οι

συνδυασμοί μεταξύ δεσμευμένων μορφημάτων κλασικής προέλευσης, όπως *microscope* και *telegraph* ή μεταξύ λέξεων κλασικής προέλευσης και δεσμευμένων θεμάτων, όπως *insecticide*, που αποτελούν είτε υπαρκτές ανεξάρτητες λέξεις, είτε δεσμευμένες βάσεις για επιθηματοποίηση, όπως *geograph-* και *astrolog-*. Τα πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα που περιέχονται στο σώμα που έχει συσταθεί αποτελούν όλα υπαρκτές ανεξάρτητες λέξεις.

Αντίθετα από ό,τι στη ΝΕ, όπου τα σύνθετα με δεσμευμένο θέμα, όπως όλες οι λέξεις, φέρουν κλιτικό επίθημα, τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής, παρά την κλασική προέλευση των στοιχείων τους, δε διαθέτουν κάποιο κλιτικό επίθημα, καθώς είναι ενταγμένα στο κλιτικό σύστημα της Αγγλικής γλώσσας, που στερείται κλιτικών επιθημάτων σε επίθετα και ουσιαστικά, πέραν αυτού του πληθυντικού αριθμού.

Ορισμένα νεοκλασικά σύνθετα που αποτελούν ανεξάρτητες λέξεις φέρουν ένα τελικό φωνήεν *-e*, το οποίο απαλείφεται κατά τη διαδικασία της παραγωγής (π.χ. *telephone + y* → *telephony*). Αυτό σχετίζεται με το δεσμευμένο θέμα σε τελική θέση και έχει φωνολογική προέλευση, καθώς δηλώνει ότι το φωνήεν που προηγείται του τελικού συμφώνου είτε είναι μακρό, είτε αποτελεί δίφθογγο (Katamba 2003). Όσον αφορά τα δεσμευμένα θέματα του σώματος της παρούσας μελέτης, το φωνήεν αυτό εμφανίζεται στα ακόλουθα: *-anthrop* (π.χ. *lycanthrope*), *-cen* (π.χ. *Pliocene*), *-chrom* (π.χ. *ferrochrome*), *-cid* (π.χ. *insecticide*), *-cycl* (π.χ. *hydrocycle*), *-cyt* (π.χ. *leucocyte*), *-lyt* (π.χ. *osmolyte*), *-nom* (π.χ. *metronome*), *-phag* (π.χ. *bacteriophage*), *-phil* (π.χ. *cinophile*), *-phob* (π.χ. *arachnophobe*), *-phon* (π.χ. *francophone*), *-phor* (π.χ. *odoriphore*), *-rrhag* (π.χ. *haemorrhage*), *-scop* (π.χ. *horoscope*), *-spher* (π.χ. *atmosphere*), *-stom* (π.χ. *gnathostome*), *-tom* (π.χ. *laparotome*), *-trop* (π.χ. *heliotrope*), *-vor* (π.χ. *herbivore*).

Τα πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα διακρίνονται σε δύο ομάδες³⁵: α) αυτά που αποτελούν δάνεια από την ΑΕ (είτε απευθείας, είτε μέσω της Λατινικής) και τη Λατινική (π.χ. *aristocrat* ‘αριστοκράτης’) και β) αυτά που αποτελούν μεταγενέστερους ή σύγχρονους σχηματισμούς (π.χ. *bureaucrat* ‘γραφειοκράτης’). Συνήθως ανήκουν στην κατηγορία του ουσιαστικού ή του επιθέτου. Συχνά,

³⁵ Η διάκριση αυτή γίνεται μόνο στο πλαίσιο της παρουσίασης του σώματος των δεσμευμένων θεμάτων, καθώς στο ίδιο το σώμα, τα νεοκλασικά σύνθετα, πρότυπα και παράγωγα, παρουσιάζονται κατά αλφαβητική σειρά, χωρίς να γίνεται διαχωρισμός μεταξύ των δανείων και των μεταγενέστερων ή σύγχρονων σχηματισμών.

παρατηρείται ένα πρότυπο νεοκλασικό σύνθετο που ανήκει στην κατηγορία του ουσιαστικού να αποτελεί ταυτόχρονα και επίθετο, κυρίως όταν δηλώνει τον φορέα ορισμένης ιδιότητας, όπως οι λέξεις *polyglot* ('πολύγλωσσος-η-ο'), *Anglophile* ('Αγγλόφιλος-η-ο') και *homophone* ('ομόφωνος-η-ο'). Τα επίθετα αυτά προκύπτουν από τα ουσιαστικά μέσα από τη διαδικασία της μετάπλασης, που παρατηρείται και στη ΝΕ, όπως θα δούμε στη συνέχεια, με αντίθετη φορά, δηλαδή από επίθετα σε ουσιαστικά (π.χ. *αεροβόλ(ος)(ο)* → *αεροβόλο*). Μέσα από την ίδια διαδικασία, σε μερικές περιπτώσεις, προκύπτουν από πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα ακόμα και ρήματα, όπως *microphone_P*, *seismograph_P* και *microscope_P*. Σε αυτή την περίπτωση το ουσιαστικό αναφέρεται σε κάποιο αντικείμενο που αποτελεί εργαλείο ή όργανο και χρησιμοποιείται ως ρήμα για να εκφράσει τη χρήση του εν λόγω αντικειμένου. Η σημασία των πρότυπων νεοκλασικών συνθέτων ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό και εξαρτάται τόσο από τη σημασία των δεσμευμένων θεμάτων χωριστά όσο και από τη σχέση μεταξύ των συνθετικών μερών, η οποία θα εξεταστεί διεξοδικά παρακάτω.

3.2.4 Παράγωγα νεοκλασικών συνθέτων

Σύμφωνα με την ανάλυση της Baeskow (2004), από πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα (π.χ. *telephone*) ή από σύνθετα δεσμευμένα θέματα (π.χ. *biolog-*) σχηματίζονται παράγωγα με την προσθήκη ενός παραγωγικού επιθήματος, από μια σειρά επιθημάτων που απαντώνται και στα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής ή μόνο σε αυτά. Τα παράγωγα των νεοκλασικών συνθέτων καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του σώματος των δεσμευμένων θεμάτων, καθώς η συγκεκριμένη διαδικασία είναι ιδιαίτερα παραγωγική στη γλώσσα, ξεπερνώντας ενδεχομένως σε παραγωγικότητα αυτή του σχηματισμού πρότυπων νεοκλασικών συνθέτων. Αυτό συμβαίνει γιατί σχεδόν κάθε πρότυπο νεοκλασικό σύνθετο δημιουργεί μια σειρά παραγώγων. Π.χ.

18. Νεοκλασικό σύνθετο	Παράγωγα
<i>patriarch</i>	<i>patriarchy, patriarchic, patriarchal, patriarchical</i>
<i>monograph</i>	<i>monography, monographic, monographical</i>
<i>bibliophile</i>	<i>bibliophily, bibliophilic, bibliophilous</i>
<i>laryngoscope</i>	<i>laryngoscopy, laryngoscopic, laryngoscopical</i>

Αναλυτικά, τα παραγωγικά επίθηματά που μετέχουν στο σχηματισμό παράγωγων νεοκλασικών συνθέτων, σύμφωνα με το σώμα των δεσμευμένων θεμάτων της Αγγλικής, είναι τα ακόλουθα:

3.2.4.1 Παραγωγικό επίθημα *-y*

Η παραγωγή λέξεων με το επίθημα *-y* παρουσιάζει ιδιαίτερα μεγάλη κατανομή στο σώμα, καθώς όλα σχεδόν τα δεσμευμένα θέματα μετέχουν στο σχηματισμό παραγώγων με το συγκεκριμένο επίθημα. Τα δεσμευμένα θέματα με τα οποία δεν απαντάται το επίθημα *-y* είναι είτε εκείνα που σχηματίζουν σημασιολογικά αντίστοιχα παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-ia* (π.χ. *tachycardia* ‘ταχυκαρδία’, *azotaemia* ‘αζωτοαιμία’) είτε εκείνα που δε σχηματίζουν παράγωγα ουσιαστικά με αυτή τη σημασία (π.χ. *-form-*, *-fer-*, *-clast-*, κ.α.).

Σύμφωνα με το *OED*, το επίθημα *-y* αντιστοιχεί μέσω της Γαλλικής απόδοσης *-ie*, στο Κοινό Ρωμανικό επίθημα *-ia* και το Λατινικό *-ia*, το οποίο συμπυκνώνει σε έναν τύπο, τα Ελληνικά επιθήματα *-ia* και *-eia*³⁶. Αν και το επίθημα αυτό δεν αποτέλεσε ποτέ παραγωγικό μορφηματικό στοιχείο της Αγγλικής, πολλά σημαντικά ουσιαστικά της Γαλλικής, είτε γηγενή, είτε δάνεια, που υιοθετήθηκαν από την Αγγλική κατά τον 13^ο αιώνα φέρουν το εν λόγω επίθημα (π.χ. *barony*, *blasphemy*, *folly*, *story*, *comedy*, *strategy*, *harmony*, *honesty* κ.α.).

Όπως διαπιστώνουμε από την εξέταση του σώματος που έχει συσταθεί, ο σχηματισμός παραγώγων σε *-y* δεν προϋποθέτει οπωσδήποτε την ύπαρξη πρότυπου νεοκλασικού συνθέτου, που να αποτελεί υπαρκτή λέξη που λειτουργεί ως βάση. Νεοκλασικά σύνθετα με το επίθημα *-y* σχηματίζονται και πρωτογενώς και σε πολλές περιπτώσεις αυτή η διαδικασία παρουσιάζει μεγαλύτερη παραγωγικότητα από αυτή της παραγωγής ουσιαστικού σε *-y*. Το ίδιο φαινόμενο, όπως θα διαπιστώσουμε στη συνέχεια, παρατηρείται και σε πολλά ρηματικά σύνθετα της ΝΕ με δεσμευμένα θέματα, που σχηματίζονται πρωτογενώς με τα αντίστοιχα παραγωγικά επιθήματα *-ia* και *-eia*.

³⁶ Παραδείγματα αποτελούν οι λέξεις *μανία* στην Ελληνική, *mania* στη Λατινική, *manie* στη Γαλλική και τη Μέση Αγγλική, καθώς επίσης και οι λέξεις *συμπάθεια* στην Ελληνική, *sympathia* στη Λατινική, *sympathie* στη Γαλλική και *sympathy* στην Αγγλική.

Η πλειονότητα των ουσιαστικών σε *-y* δηλώνει α) κατάσταση ή ιδιότητα, και β) πράξη ή το αποτέλεσμα αυτής, χωρίς βέβαια να αποκλείονται και εξειδικευμένες σημασίες, όπως μπορεί να διαπιστωθεί μέσα από την εξέταση του σώματος. Μερικά παραδείγματα παραγώγων σε *-y* με ιδιοσυγκρασιακή σημασία είναι τα παρακάτω:

19. Νεοκλασικό Σύνθετο Παράγωγο σε <i>-y</i>		Σημασία
<i>gerontocrat</i>	<i>gerontocracy</i> ‘γεροντοκρατία’	Κατάσταση
<i>monodactyl</i>	<i>monodactyly</i> ‘μονοδακτυλία’	Ιδιότητα/ κατάσταση
<i>philanthope</i>	<i>philanthropy</i> ‘φιλανθρωπία’	1. Ιδιότητα 2. Δραστηριότητα
<i>homicide</i>	<i>homicidy</i> ‘ανθρωποκτονία’	1. Διαδικασία 2. Αποτέλεσμα

Όπως φαίνεται στα συγκεκριμένα παραδείγματα, μπορεί να υπάρξει ακόμα και επέκταση της σημασίας, όπως στην περίπτωση της λέξης *philanthropy*, που εκτός από την ιδιότητα εκφράζει και την αντίστοιχη δραστηριότητα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι σημασίες των παραγώγων σε *-y*, που σχηματίζονται από νεοκλασικά σύνθετα που περιέχουν τα δεσμευμένα θέματα *-graph-* και *-log-*, διαδικασία που παρουσιάζει μεγάλη παραγωγικότητα. Π.χ.

20. Νεοκλασικό Σύνθετο Παράγωγο σε <i>-y</i>		Σημασία
---	<i>biography</i>	προϊόν διαδικασίας
<i>photograph</i>	<i>photography</i>	1. δραστηριότητα 2. τεχνική
<i>seismograph</i>	<i>seismography</i>	επιστήμη
---	<i>anthology</i>	διαδικασία/προϊόν διαδικασίας
---	<i>Egyptology</i>	επιστήμη

Όλες οι ιδιοσυγκρασιακές σημασίες που έχουν προκύψει από την παρουσία ορισμένων δεσμευμένων θεμάτων σε συνδυασμό με το επίθημα *-y* σε νεοκλασικά σύνθετα, έχουν οδηγήσει σε μια διαφορετική προσέγγιση των λέξεων της Αγγλικής που περιέχουν μη γηγενή δεσμευμένα θέματα κλασικής προέλευσης, όπως

παρατηρήθηκε κατά την βιβλιογραφική ανασκόπηση. Συγκεκριμένα, ο συνδυασμός ορισμένων δεσμευμένων θεμάτων κλασικής προέλευσης με το επίθημα *-y*, σε ορισμένες περιπτώσεις, έχει αποκτήσει εντελώς ιδιοσυγκρασιακή σημασία οδηγώντας στη θεώρηση των δύο αυτών μορφηματικών στοιχείων (δεσμευμένου θέματος και επιθήματος) ως μιας μορφολογικής οντότητας, που φέρει χαρακτηριστικά επιθήματος και συχνά χαρακτηρίζεται ως επιθηματικό στοιχείο ή συνδυαστικός τύπος. Παρακάτω παρατίθενται παραδείγματα αυτού του φαινομένου από το *OED*:

21. Δάνειο ΝΣ	Σύγχρονο ΝΣ	Συνδυαστικός τύπος	Αποκτηθείσα σημασία
<i>democracy</i>	<i>slaveocracy</i>	<i>-(o)cracy</i>	‘κυρίαρχη τάξη’
<i>calligraphy</i>	<i>photography</i>	<i>-graphy</i>	1. ‘τρόπος γραφής/ σχεδίασης’
<i>geography</i>	<i>petrography</i>		2. ‘περιγραφική επιστήμη’
<i>theology</i>	<i>insectology</i>	<i>-(o)logy</i>	‘επιστήμη/αντικείμενο μελέτης’
<i>anthropopathy</i>	<i>myopathy</i> <i>hydropathy</i>	<i>-pathy</i>	1. ‘ασθένεια/πάθηση’ 2. ‘θεραπευτική αγωγή’
<i>ooscopy</i>	<i>telescopy</i>	<i>-scopy</i>	1. ‘παρατήρηση με τη βοήθεια οργάνου’
---	<i>gastroscopy</i>		2. ‘ιατρική εξέταση σωματικού οργάνου’

Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και σε συνδυασμούς δεσμευμένων θεμάτων με άλλα επιθήματα, όπως τα *-ic* και *-ous*, όποτε και προκύπτουν τα επιθηματικά στοιχεία *-logic*, *-scopic*, *-ferous*, *-pathic*, *-genic* κ.α., με επίσης ιδιοσυγκρατικές σημασίες. Η εν λόγω ανάλυση, όπως υποστηρίζουμε, έχει ως αποτέλεσμα την απόκρυψη της μορφολογικής σχέσης λέξεων που αποτελούνται από τα ίδια μορφολογικά στοιχεία και συνδέονται μεταξύ τους με σχέσεις παραγωγής, όπως οι λέξεις *archaeology*, *archaeologic(al)* και *archaeologist*. Όπως θα διαπιστωθεί παρακάτω, το φαινόμενο της πρωτογενούς δημιουργίας νεοκλασικών συνθέτων με παραγωγικά επιθήματα παρατηρείται και στα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ,

και για το λόγο αυτό η διεξοδική του ανάλυση πραγματοποιείται κατά την εξέταση των δεδομένων του αντίστοιχου σώματος δεσμευμένων θεμάτων.

3.2.4.2 Παραγωγικό επίθημα *-ia*

Το επίθημα *-ia* είναι σημασιολογικά αντίστοιχο του επιθήματος *-y* και σχηματίζει ουσιαστικά, είτε παράγωγα από πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα είτε πρωτογενή. Σύμφωνα με το *OED*, το επίθημα είναι ελληνικής και λατινικής προέλευσης και στην Ελληνική εμφανιζόταν συχνά ως επίθημα αφηρημένων ουσιαστικών που είχαν παραχθεί από επίθετα. Πολλά από τα ουσιαστικά αυτά απαντώνται και στην Αγγλική ως δάνεια (π.χ. *hydrophobia* ‘υδροφοβία’, *mania* ‘μανία’) μαζί με σύγχρονους λατινικούς όρους της Παθολογίας (π.χ. *cephalalgia* ‘κεφαλαλγία’, *haematuria* ‘αιματοουρία’, *hyperalgia* ‘υπεραλγία’). Στη Γαλλική το επίθημα *-ia* μετατράπηκε σε *-ie*, από όπου μεταφέρθηκε στη Μέση Αγγλική και την Αγγλική, όπου, όπως είδαμε, μετατράπηκε σε *-y*.

Σύμφωνα με το σώμα των δεσμευμένων θεμάτων, απαντά σε συνδυασμό με μικρό αριθμό δεσμευμένων θεμάτων για το σχηματισμό ουσιαστικών, είτε αποκλειστικά, είτε παράλληλα με το επίθημα *-y*.

22. Νεοκλασικό Σύνθετο (βάση)	Παράγωγο σε <i>-ia</i>	Σημασία
---	<i>hydraemia</i> ‘υδραιμία’	πάθηση
---	<i>osphyalgia</i> ‘οσφυαλγία’	«
---	<i>tachycardia</i> ‘ταχυκαρδία’	«
<i>heterochrome</i>	<i>heterochromia</i> ‘ετεροχρωμία’	ιδιότητα
<i>Francophile</i>	<i>Francophilia</i> ‘Γαλλοφιλία’	«
---	<i>cyberphobia</i> ‘κυβερνοφοβία’	«

3.2.4.3 Παραγωγικό επίθημα *-ic*

Η παραγωγή λέξεων με το επίθημα *-ic* είτε από πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα είτε πρωτογενώς, παρουσιάζει εξίσου μεγάλη κατανομή ίσως και μεγαλύτερη από αυτή του επιθήματος *-y* στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων που εξετάζουμε, καθώς αποτελεί το συνηθέστερο παραγωγικό επίθημα για το σχηματισμό νεοκλασικών συνθέτων με τη σημασία του επιθέτου σε σχέση με τα *-ical*, *-al* και *-ous*. Επίθετα με το επίθημα *-ic*, απαντούν σε σύνθετα με όλα σχεδόν τα δεσμευμένα θέματα που εξετάζονται με

εξαίρεση ελάχιστα, τα οποία επιλέγουν ορισμένο ή ορισμένα από τα άλλα παραγωγικά επιθήματα για το σχηματισμό επιθέτων όπως τα *-cid-* (π.χ. *homicidal*), *-fer-* (π.χ. *carboniferous*), *-stom-* (π.χ. *angiostomous*) και *-vor-* (π.χ. *fructivorous*), τα περισσότερα από τα οποία είναι Λατινικής προέλευσης.

Σύμφωνα με το Λεξικό *OED*, το επίθημα *-ic* αντιστοιχεί στο Γαλλικό επίθημα *-ique*, που προέρχεται από το λατινικό *-icus* (π.χ. *classicus*, *publicus*, *domesticus*), το οποίο προέρχεται με τη σειρά του από το αρχαιοελληνικό *-ικος*. Το επίθημα αυτό ήταν ένα από τα κοινά επιθήματα της ΑΕ που σχημάτιζαν λέξεις με τη σημασία ‘με τον τρόπο ...’, ‘του είδους ...’, ‘σχετιζόμενο με ...’. Η χρήση του στη Λατινική ήταν πολύ πιο περιορισμένη απαντώντας μόνο σε λέξεις από την ΑΕ ή λέξεις με αρχαιοελληνικούς τύπους, οι οποίες ήταν πολυπληθείς στη μέση και ύστερη Λατινική, από την οποία μεταφέρθηκαν στις σύγχρονες γλώσσες. Από τον 16^ο αιώνα και μετά επίθετα με το επίθημα *-ic* δανείζονται απευθείας από την Ελληνική ή σχηματίζονται με ελληνικά μορφήματα και πρόσφατα (κυρίως στην επιστημονική ορολογία) επίσης με στοιχεία από τη Λατινική ή άλλες πηγές, όπως *carbonic* ‘ανθρακικός’, *oratoric*, *artistic* ‘καλλιτεχνικός’, *Icelandic* ‘Ισλανδικός’, *Byronic* ‘Μπαϊρονικός’.

Λέξεις με το επίθημα *-ic* σχηματίζονται είτε ως παράγωγα στη βάση προτύπων και παραγώγων (με τα επιθήματα *-y* και *-ia*) νεοκλασικών συνθέτων με τη σημασία ουσιαστικού, είτε πρωτογενώς. Ανήκουν στην κατηγορία του επιθέτου δηλώνοντας είτε ‘αυτόν που φέρει ορισμένο χαρακτηριστικό’, είτε ‘αυτόν που σχετίζεται με κάτι’. Υπάρχουν και περιπτώσεις, όπου τα επίθετα σε *-ic* εκφράζουν μια εντελώς ιδιοσυγκρασιακή σημασία, η οποία καθορίζεται κυρίως από το δεσμευμένο θέμα.

23. Νεοκλασικό σύνθετο (βάση)	Παράγωγο σε <i>-ic</i>	Σημασία
<i>oligaemia</i>	<i>oligaemic</i>	‘ολιγαϊμικός’
<i>microcosm</i>	<i>microcosmic</i>	‘που σχετίζεται με τον μικρόκοσμο’
<i>carcinogen</i>	<i>carcinogenic</i>	‘καρκινογενής’
<i>cinematograph</i>	<i>cinematographic</i>	‘κινηματογραφικός’
<i>gastroscope</i>	<i>gastroscopic</i>	‘γαστροσκοπικός’

Κατά την εξέταση του σώματος δεσμευμένων θεμάτων παρατηρούνται και περιπτώσεις επιθέτων σε *-ic* που αποτελούν ταυτόχρονα και ουσιαστικά, όπως *hydrocephalic* ‘υδροκέφαλος’, *lithochromatic* ‘λιθοχρωματικός’, *monographic* ‘μονόγραφος’, *Neolithic* ‘νεολιθικός’, *nymphomaniac* ‘νυμφομανής’, *biometric* ‘βιομετρικός’, *ergonomic* ‘εργονομικός’, *toponymic* ‘τοπωνυμικός’, *hydropathic* ‘υδροθεραπευτικός’, *agoraphobic* ‘αγοραφοβικός’, *microphonic* ‘μικροφωνικός’, *thermoplastic* ‘θερμοπλαστικός’, *aeroscopic* ‘αεροσκοπικός’, *ecstatic* ‘εκστατικός’, *Paleozoic* ‘παλαιοζωικός’, τα οποία έχουν προκύψει μέσα από τη διαδικασία της ονοματικοποίησης.

3.2.4.4 Παραγωγικό επίθημα *-ous*

Το παραγωγικό επίθημα *-ous* σχηματίζει επίθετα, είτε παραγόμενα από νεοκλασικά σύνθετα είτε πρωτογενή και παρουσιάζει επίσης μεγάλη κατανομή στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων που εξετάζουμε, αν και μικρότερη από αυτή του επιθήματος *-ic*. Στο σώμα παρατηρούνται ελάχιστα δεσμευμένα θέματα που μετέχουν στο σχηματισμό επιθέτων αποκλειστικά σε συνδυασμό με το επίθημα *-ous*, όπως τα *-fer-* (π.χ. *calciferous*), *-stom-* (π.χ. *malacostomous*) και *-vor-* (π.χ. *carnivorous*), ενώ αρκετά είναι αυτά που συνδυάζονται και με άλλα παραγωγικά επιθήματα, όπως τα *-ic* και *-al*.

Σύμφωνα με το *OED*, το επίθημα *-ous* αντιστοιχεί στο Λατινικό επίθημα *-sus* (*-a-um*) που σχημάτιζε επίθετα με την έννοια ‘γεμάτος από...’ ή ‘χαρακτηριζόμενος από...’ αυτό που δηλώνει το *a*’ συνθετικό (π.χ. *copiosus* ‘κοπιαστικός’, *famosus* ‘διάσημος’, *generosus* ‘γενναιόδωρος’, *gloriosus* ‘ένδοξος’). Το επίθημα *-sus* σταδιακά μέσω της Γαλλικής (*-eus*, *-eux*) κατάληξε στη σημερινή μορφή *-ous*. Στην Αγγλική, λέξεις με το επίθημα *-ous* έχουν σχηματιστεί στη βάση λέξεων της Ελληνικής, της Λατινικής, των Ρωμανικών γλωσσών, καθώς και γηγενών λέξεων της Αγγλικής, αλλά και λέξεων άγνωστης προέλευσης (π.χ. *tyrannous* ‘τυραννικός’, *murderous* ‘φονικός’, *poisonous* ‘δηλητηριώδης’, *thunderous* ‘εκκωφαντικός’, *felicitous* ‘εύστοχος’, *beauteous* ‘όμορφος’, *glamorous* ‘πολυτελής’).

Η γενική σημασία των επιθέτων σε *-ous* είναι ‘αυτός που φέρει ορισμένο χαρακτηριστικό’, ‘που σχετίζεται με κάτι’ ή ‘που αποτελείται από κάτι’, χωρίς όμως να αποκλείονται και εξειδικευμένες σημασίες που προκύπτουν από το δεσμευμένο

θέμα σε τελική θέση. Μερικά παραδείγματα σχηματισμού επιθέτων με το επίθημα *-ous* με τις σημασίες τους είναι τα παρακάτω:

24. Νεοκλασικό σύνθετο (βάση) Παράγωγο σε *-ous* Σημασία

<i>hemidactyl</i>	<i>hemidactylous</i>	‘αυτός που φέρει ορισμένο χαρακτηριστικό’
---	<i>calciferous</i>	‘αυτός που αποτελείται από κάτι’
<i>heterogamy</i>	<i>heterogamous</i>	‘αυτός που αναπαράγεται με ορισμένο τρόπο’
---	<i>lipogenous</i>	‘αυτός που δημιουργεί κάτι’

3.2.4.5 Παραγωγικό επίθημα *-al*

Το παραγωγικό επίθημα *-al* σχηματίζει παράγωγα επίθετα από νεοκλασικά σύνθετα, πρότυπα ή παράγωγα, αλλά και πρωτογενή νεοκλασικά σύνθετα με τη σημασία του επιθέτου. Το συγκεκριμένο επίθημα εμφανίζει σαφώς μικρότερη κατανομή στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων που εξετάζουμε από τα επιθήματα *-ic* και *-ous*. Συγκεκριμένα, απαντά μόνο σε νεοκλασικά σύνθετα που έχουν ως τελικά στοιχεία τα δεσμευμένα θέματα *-haem-*, *-cid-*, *-derm-*, *-glot-* και *-gon-*.

Σύμφωνα με το *OED*, το επίθημα αυτό προέρχεται από το λατινικό επίθημα *-alem* (*-alis*, *-ale*) που σχημάτιζε επίθετα με την έννοια ‘του είδους ...’ και ‘σχετιζόμενος με ...’. Στην Αγγλική προσαρτήθηκε σε όλα τα ουσιαστικά που είχαν λατινική προέλευση, σχηματίζοντας επίθετα, όπως τα *cordi-al*, *document-al*, *margin-al*, *nation-al*, *pred-al*, *circumstanti-al*, *constitution-al*, *longitudin-al*, *proportion-al*, *prudenti-al*, κανένα από τα οποία δεν υπήρχε στη Λατινική. Κατά τον ίδιο τρόπο προσαρτήθηκε και σε ελληνικά ουσιαστικά, όπως φαίνεται από τα επίθετα *baptism-al*, *cathedr-al*, *coloss-al*, *chor-al*, *octagon-al*, *patriarch-al*.

25. Νεοκλασικό σύνθετο (βάση) Παράγωγο σε *-al* Σημασία

<i>dermohaemia</i>	<i>dermohaemal</i>	‘που σχετίζεται με’
<i>myocardium</i>	<i>myocardial</i>	«
<i>fungicide</i>	<i>fungicidal</i>	‘που φέρει ορισμένο

		χαρακτηριστικό'
<i>echinoderm</i>	<i>echinodermal</i>	«
<i>hexagon</i>	<i>hexagonal</i>	«

Όπως ήδη επισημάνθηκε, η παραγωγή επιθέτων που περιέχουν κάποιο δεσμευμένο θέμα είναι δυνατή με ένα ή περισσότερα από τα παραπάνω παραγωγικά επιθήματα *-ic*, *-al* και *-ous*. Υπάρχουν περιπτώσεις δεσμευμένων θεμάτων, στα οποία παρατηρείται επιλογή διαφορετικών επιθετικών επιθημάτων, για το σχηματισμό διαφορετικών σημασιολογικά επιθέτων, όπως *cyberphobic* 'κυβερνοφοβικός' και *haemophobic* 'αιμόφοβος', αλλά και σημασιολογικά ίδιων όπως *brachycephalic* και *brachycephalous* 'βραχυκέφαλος', *monocyclic* και *monocyclous* 'μονόκυκλος', *rachydermic* και *rachydermal* 'παχύδερμος', *cryptogamic* και *cryptogamous* 'κρυπτόγαμος', *isogonic* και *isogonal* 'ισόγωνος', *pseudonymic* και *pseudonymous* 'ψευδωνυμικός' κ.α.

3.2.4.6 Παραγωγικό επίθημα *-ical*

Το επίθημα *-ical* σχηματίζει επίσης παράγωγα επίθετα από νεοκλασικά σύνθετα με σημασία ουσιαστικού, πρότυπα ή παράγωγα, εμφανίζοντας μικρότερη συχνότητα από αυτή των επιθημάτων *-ic* και *-ous*. Συχνά, αλλά όχι πάντα, απαντάται σε παράλληλη κατανομή με το επίθημα *-ic*, το οποίο σημαίνει ότι παράλληλα με ένα παράγωγο επίθετο σε *-ic* υπάρχει το ίδιο και με το επίθημα *-ical* λειτουργώντας ως δευτερεύον επίθετο.

Σύμφωνα με το λεξικό *OED*, το επίθημα αυτό προέρχεται από το συνδυασμό των επιθημάτων *-ic* και *-al*, που σχηματίζει επίθετα από ουσιαστικά σε *-ic*, όπως *music-musical*, αλλά πιο συχνά δευτερεύοντα επίθετα, όπως *comic-comical* και *historic-historical*. Η προέλευσή του προφανώς είναι από το παραγωγικό επίθημα *-alis* της Λατινικής, που σχημάτιζε επίθετα από ουσιαστικά σε *-icus* και *-ic* (π.χ. *grammaticus* 'γραμματικός', *grammatic* 'γραμματική', *grammaticalis* 'γραμματικός'). Αν και στη Γαλλική υπάρχουν μερικά μόνο επίθετα αυτού του τύπου, τα οποία είναι δανεισμένα από τη Λατινική, στην Αγγλική υπάρχει ένας πολύ μεγάλος αριθμός επιθέτων σε *-ical*, τα οποία δεν αποτελούν μόνο παράγωγα ουσιαστικών σε *-ic*, αλλά και απευθείας αντιστοιχίες λατινικών επιθέτων σε *-icus*.

Πολλά επίθετα, όπως παρατηρήθηκε και στα παράγωγα νεοκλασικών συνθέτων εμφανίζονται και με τα δύο επιθήματα, *-ic* και *-ical*, και σε αυτή την περίπτωση το επίθετο σε *-ical* είναι συνήθως το παλαιότερο και με τη συχνότερη χρήση. Επίσης η σημασία των επιθέτων σε *-ic* περιορίζεται στη σημασία ‘του είδους ...’, ενώ αυτών σε *-ical* είναι ευρύτερη συμπεριλαμβάνοντας και έννοιες όπως ‘πρακτικά συνδεδεμένος’ ή ‘σχετικός με ...’. Ως παράδειγμα δίνονται τα εξής ζεύγη: *economic science* vs. *economical wife* (‘οικονομική επιστήμη’ ενώ ‘οικονομική σύζυγος’), *a historic book* vs. *a historical treatise* (‘ένα ιστορικό (σημαντικό) βιβλίο’ ενώ ‘μια διατριβή ιστορικού περιεχομένου’). Πάντως, σε πολλές περιπτώσεις, ανάλογα με το θέμα, η διαφορά στη σημασία γίνεται δύσκολα αντιληπτή και δεν έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Όλα τα παραπάνω δικαιολογούν και την επιλογή του επιθήματος *-ical*, για το σχηματισμό επιθέτων από νεοκλασικά σύνθετα. Τα δεσμευμένα θέματα που βρίσκονται σε τελική θέση σε επίθετα σε *-ical*, σύμφωνα με το σώμα δεσμευμένων θεμάτων που εξετάζουμε, είναι μόνο τα *-gon-*, *-graph-*, *-log-*, *-nom-*, *-onym-*, *-scop-*.

26.	Παράγωγα σε <i>-ic</i>	Παράγωγα σε <i>-ical</i>
	<i>trigonic</i>	<i>trigonical</i> ³⁷
	<i>bibliographic</i>	<i>bibliographical</i>
	<i>climatologic</i>	<i>climatological</i>
	<i>economic</i>	<i>economical</i>
	<i>patronymic</i>	<i>patronymical</i>
	<i>telescopic</i>	<i>telescopical</i>

Με εξαίρεση τα δεσμευμένα θέματα *-gon-* και *-onym-*, γενικά το επίθημα *-ical* απαντάται κυρίως σε συνδυασμό με δεσμευμένα θέματα σε τελική θέση που παρουσιάζουν μεγάλη παραγωγικότητα, όπως τα *-graph-*, *-log-* και *-scop-*.

³⁷ Αξίζει να σημειωθεί ότι το ζεύγος επιθέτων *trigonic-trigonical*, αποτελεί το μοναδικό παράδειγμα παράλληλης κατανομής των επιθημάτων *-ic* και *-ical* στο δεσμευμένο θέμα *-gon-*, καθώς όλα τα άλλα επίθετα σχηματίζονται μόνον με το επίθημα *-al*, π.χ. *hexagonal*. Παρόμοιες περιπτώσεις αποτελούν και τα ζεύγη επιθέτων *tetragonal-tetragonous* και *pentagonal-pentagonous*, που εμφανίζουν επίσης παράλληλη εμφάνιση δύο επιθετικών επιθημάτων. Αυτό που πρέπει να επισημανθεί στις συγκεκριμένες περιπτώσεις είναι η συχνότητα χρήσης των επιθέτων στα οποία παρατηρείται το εν λόγω φαινόμενο, που είναι ίσως καθοριστικής σημασίας (*trigonic*, *tetragonal* και *pentagonal*)

3.2.4.7 Παραγωγικό επίθημα –ac

Το παραγωγικό επίθημα *-ac* σχηματίζει επίσης παράγωγα επίθετα από νεοκλασικά σύνθετα, πρότυπα ή παραγόμενα, όπως και τα επιθήματα που μόλις εξετάσαμε, εκφράζοντας την ίδια σημασία με αυτά. Η διαφορά του είναι η πολύ μικρή κατανομή που παρουσιάζει στο σώμα σε σχέση με τα υπόλοιπα, αφού σχηματίζει επίθετα μόνο σε συνδυασμό με τα θέματα *-card-* και *-man-*.

Σύμφωνα με το λεξικό *OED*, το επίθημα αυτό αντιστοιχεί στο ελληνικό επίθημα *-ακός (-ή-όν)* που σχημάτιζε επίθετα στη βάση ουσιαστικών σε *-ία* ή *-ιος*, όπως *καρδιακός* και *ηλιακός*. Πολλά από αυτά, υιοθετήθηκαν από τη Λατινική, όπως τα *cardiacus*, *daemoniacus*, *elegiacus*, *aphrodisiacus*, κατά το πρότυπο των οποίων, άλλα όπως *maniacus*, *iliacus*, σχηματίστηκαν στη Μέση και τη Νέα Λατινική. Από αυτή μεταφέρθηκαν στη Γαλλική με το επίθημα *-aque*, εν μέρει από την οποία, καθώς και από την Ελληνική και τη Λατινική υιοθετήθηκαν και από την Αγγλική (π.χ. *ammoniac*, *aphrodisiac*, *cardiac*, *celiac*, *elegiac*, *demoniac*, *hypochondriac*, *iliac*, *maniac*, *prosodiac*, *zodiac*).

Η σχέση του σχηματισμού επιθέτων σε *-ac* με τα ουσιαστικά σε *-ia*, πιστοποιείται και από το σώμα δεσμευμένων θεμάτων:

27. Νεοκλασικό σύνθετο (βάση)Παράγωγο σε <i>-ac</i>	Σημασία
<i>tachycardia</i>	<i>tachycardiac</i> ‘που φέρει ορισμένο χαρακτηριστικό’
<i>arithmomania</i>	<i>arithmomaniac</i> «

3.2.4.8 Παραγωγικό επίθημα –ist

Το παραγωγικό επίθημα *-ist* απαντάται σε νεοκλασικά σύνθετα που έχουν ορισμένα μόνο δεσμευμένα θέματα ως τελικά στοιχεία, όπως *-graph-*, *-log-*, κ.α. Ο λόγος που δεν παρουσιάζει μεγάλη κατανομή στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων συνδέεται με τη σημασία που προσδίδει στα ουσιαστικά που σχηματίζει, η οποία είναι αυτή του φορέα πράξης. Ουσιαστικά σε *-ist* σχηματίζονται τόσο στη βάση νεοκλασικών συνθέτων, προτύπων ή παραγώγων, όσο και πρωτογενώς.

Σύμφωνα με το λεξικό *OED*, το επίθημα αυτό προέρχεται από το αρχαιοελληνικό επίθημα *-ιστής*, μέσω του λατινικού *-ista* και του γαλλικού *-iste*, που σχηματίζει

ουσιαστικά που δηλώνουν τον φορέα πράξης από ρήματα σε *-ίζω*, τα οποία περιέχουν το παραγωγικό επίθημα *-της* που προστίθεται στο ρηματικό θέμα, όπως τα *βαπτίζω-βαπτιστής* (Γαλ. *baptiste*, Λατ. *baptista*). Πολλές από τις λέξεις της ΑΕ σε *-ιστής*, πέρασαν στη Λατινική και μετέπειτα στις σύγχρονες γλώσσες. Στην Αγγλική η χρήση του επιθήματος πήρε μεγάλη έκταση, καθώς δεν περιορίστηκε μόνον στο σχηματισμό ουσιαστικών από ρήματα σε *-ize* (π.χ. *plagiarize-plagiarist*) και σε συνδυασμό με ουσιαστικά σε *-ism*, που δηλώνουν δράση ή λειτουργία, (π.χ. *altruism-altruist*), αλλά κατ' αναλογία προς αυτά χρησιμοποιήθηκε σε μια πληθώρα όρων που δε διέθεταν σχετικές λέξεις σε *-ism* ή *-ize*. Εκτός των άλλων, το επίθημα αυτό μετέχει στο σχηματισμό ουσιαστικών που δηλώνουν αυτόν που 'ασκεί μια τέχνη ή μέθοδο', 'μελετά ή αφιερώνεται σε κάποια επιστήμη, τέχνη ή κάποιον τομέα γνώσης', τα οποία αρχικά αποτελούσαν ελληνικούς σχηματισμούς, αλλά αργότερα αποτελούνταν και από λατινικά ή άλλα μορφήματα (π.χ. *chronologist* 'χρονολόγος', *economist* 'οικονομολόγος', *zoologist* 'ζωολόγος'; *alchemist* 'αλχημιστής', *algebr(a)ist* 'αλεβριστής', *anatomist* 'ανατόμος', *botanist* 'βοτανολόγος', *chemist* 'χημικός', *metallurgist* 'μεταλλουργός', *microscopist* 'μικροσκόπος', *phlebotomist* 'φλεβοτόμος', *physicist* 'φυσικός', *physiognomist* 'φυσιognωμιστής', *theorist* 'θεωρητικός'; *chirographist* 'χειρογράφος', *monogamist* 'μονόγαμος', *capitalist* 'καπιταλιστής', *journalist* 'δημοσιογράφος', *moralist* 'μοραλιστής', *scientist* 'επιστήμονας' (Λατ. *scientia*)).

28. Νεοκλασικό σύνθετο (βάση) Παράγωγα σε <i>-ist</i>		Σημασία
<i>calligraphy</i>	<i>calligraphist</i>	'αυτός που ασκεί μια τέχνη'
<i>uranography</i>	<i>uranographist</i>	'αυτός που ασχολείται με μια επιστήμη'
<i>Scintology</i>	<i>Scintologist</i>	'αυτός που εξασκεί ένα δόγμα'
---	<i>Londonologist</i>	'αυτός που μελετά ή ασχολείται με κάτι'

Όπως επίσης αναφέρει το λεξικό, σε μερικές περιπτώσεις οι σχηματισμοί σε *-ist* μοιάζουν με τους γηγενείς σε *-er*, διαφέροντας μόνο στο γεγονός ότι οι πρώτοι

υπονοούν πιο επαγγελματική ή συστηματική σημασία (π.χ. *conformer* vs. *conformist*; *copier* vs. *copyist*, *cycler* vs. *cyclist*, *philologer* vs. *philologist*).

3.2.4.9 Παραγωγικό επίθημα *-er*

Το παραγωγικό επίθημα *-er* σχηματίζει παράγωγα ουσιαστικά που δηλώνουν το φορέα μιας πράξης, γι' αυτό και η κατανομή του στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων μοιάζει με αυτή του επιθήματος *-ist*, αν και είναι σαφώς μικρότερη. Έτσι, σχηματίζει μόνο παράγωγα και όχι πρωτογενή ουσιαστικά από νεοκλασικά σύνθετα, πρότυπα ή παράγωγα.

Σύμφωνα με το *OED*, το επίθημα *-er* έχει γηγενή προέλευση, προερχόμενο από το δυτικογερμανικό *-âri* και το παλαιοτευτονικό *-ârjo-z*, το οποίο προστίθεται σε ουσιαστικά σχηματίζοντας παράγωγα ουσιαστικά με την σημασία 'αυτός που ασχολείται με (αυτό που δηλώνει το ουσιαστικό βάση)'. Η χρήση του είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη στην Αγγλική καθώς αποτελεί το βασικό επίθημα για το σχηματισμό παράγωγων ουσιαστικών που δηλώνουν το φορέα μιας πράξης. Όσον αφορά τα νεοκλασικά σύνθετα, το λεξικό αναφέρει ότι κατ' αναλογία προς τις λέξεις *astrologer* και *astronomer*, το επίθημα χρησιμοποιείται για το σχηματισμό ουσιαστικών που λειτουργούν ως αφομοιώσεις των λατινικών τύπων σε *-logus* και *-graphus* (π.χ. *chronologer*, *philologer*, *theologer*; *biographer*, *geographer*, *orthographer*).

Μέσα στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων παρατηρείται συχνά παράλληλη κατανομή των επιθημάτων *-ist* και *-er* για το σχηματισμό αντίστοιχων σημασιολογικά συνθέτων, όπως επισημάνθηκε παραπάνω και φαίνεται στα παρακάτω παραδείγματα³⁸:

³⁸ Σύμφωνα με τον Marchand (1969: 276), σύνθετες λέξεις με δομή *X-o-log-er* και *X-o-nom-er* εμφανίστηκαν στην Αγγλική από τον 14^ο αιώνα και μετά (π.χ. *astrologer*, *horologer*, *mythologer*, *etymologer*). Σταδιακά όμως το επίθημα *-er* σχεδόν πλήρως αντικαταστάθηκε από το *-ist*, όχι μόνον όσον αφορά τα παράγωγα με το δεσμευμένο θέμα *-log-*, αλλά και με το δεσμευμένο θέμα *-nom-*. Τα νεοκλασικά σύνθετα *astrologer* και *astronomer*, που παρέμειναν έτσι, αποτελούν απομεινάρια της περιόδου της Μέσης Αγγλικής. Η Baeskow (2004: 74) παρατηρεί ότι η τάση της αντικατάστασης του επιθήματος *-er* από το επίθημα *-ist* είναι φυσική, γιατί το επίθημα *-er*, ως επίθημα της τάξης II, είναι συμβατό με ελεύθερα μορφήματα, παρά με δεσμευμένα μη γηγενούς προέλευσης. Παρολαυτά, όπως φαίνεται στα παραδείγματα, η επιλογή του επιθήματος, μπορεί απλά να αποτελεί ιδιοσυγκρασιακή

29.	Παράγωγα σε –ist	Παράγωγα σε –er
	<i>calligraphist</i>	<i>calligrapher</i>
	<i>photographist</i>	<i>photographer</i>
	<i>astrologist</i>	<i>astrologer</i>
	<i>geologer</i>	<i>geologist</i>

3.2.5 Το συνδετικό φωνήεν –o- ή –i-

Όπως επισημάνθηκε παραπάνω, τόσο σύμφωνα με την ανάλυση της Baeskow (2004), όσο και με την ανάλυση που υιοθετείται στην παρούσα μελέτη, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τη δομή των νεοκλασικών συνθέτων στη γλώσσα προέλευσης, το φωνήεν που βρίσκεται μεταξύ των δεσμευμένων θεμάτων σε νεοκλασικά σύνθετα και ποικίλλει μεταξύ του –o- και του –i- αναγνωρίζεται ως συνδετικό φωνήεν. Όσον αφορά την κατανομή του, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως (σελ. 29), αυτή καθορίζεται από την αρχαιοελληνική ή λατινική προέλευση του δεσμευμένου θέματος που βρίσκεται πριν από αυτό. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι αν η προέλευση είναι αρχαιοελληνική (π.χ. *meningococcus*), τότε το συνδετικό φωνήεν είναι –o-, ενώ αν είναι λατινική, τότε είναι –i- (π.χ. *quadriplegia*).

Εντούτοις, η εξέταση του σώματος των δεσμευμένων θεμάτων της Αγγλικής έδειξε ότι η παραπάνω διαπίστωση δεν έχει γενική ισχύ, καθώς υπάρχουν και περιπτώσεις που δεν υπακούουν στον παραπάνω κανόνα. Παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της δεσμευμένης ρίζας –agr- που άλλοτε ακολουθείται από –o-, όπως στη λέξη *agronomy* (‘αγρονομία’) και άλλοτε από –i-, όπως στη λέξη *agricultural* (‘γεωργικός’). Επίσης, η δεσμευμένη ρίζα *call-* ακολουθείται από το φωνήεν –i- στα σύνθετα που σχηματίζει (π.χ. *calligraphy* (‘καλλιγραφία’), καθώς το –i- συναντάται και στην ΑΕ. Ή η ρίζα –vir-, που αν και λατινογενής (*virus*), ακολουθείται από το φωνήεν –o- (π.χ. *virology* (‘ιολογία’)). Επιπλέον, οι ρίζες *socio-* και *radio-*, που είναι λατινογενείς όχι μόνον επιλέγουν το συνδετικό φωνήεν –o-, αλλά επειδή κατέχουν σχεδόν αποκλειστικά αρχική θέση όπως η ρίζα *micro-*, φαίνεται να το έχουν

υπόθεση της κάθε λέξης, καθώς αντίθετα προς τις παραπάνω παρατηρήσεις η λέξη *photographer* έχει επικρατήσει της λέξης *photographist*.

ενσωματώσει στη μορφή τους. Μερικά ακόμα παραδείγματα δεσμευμένων ριζών που φαίνεται ότι δεν υπακούουν στον κανόνα που προτείνει η Baeskow (2004) για την επιλογή του συνδετικού φωνήεντος είναι τα εξής:

30.	Λατινική προέλευση	Επιλογή συνδ.φων. -ο-(Παραδείγματα)
	<i>lact-</i>	<i>lactogenic, lactoscope</i>
	<i>soci-</i>	<i>sociology, sociolinguist</i>
	<i>radi-</i>	<i>radiology, radioastronomy</i> (αλλά και <i>radiferous</i>)
	<i>vir-</i>	<i>virology,</i>
	<i>oscill-</i>	<i>oscillograph</i>
	<i>nitr-</i>	<i>nitrogen</i>
	<i>acet-</i>	<i>acetoacetic</i>
	<i>termin-</i>	<i>terminology</i>
	<i>ferr-</i>	<i>ferroelectric</i> (αλλά και <i>ferrivorous</i>)
	<i>spectr-</i>	<i>spectrogram</i>
31.	Ελληνική Προέλευση	Επιλογή συνδ.φων. -ι- (Παραδείγματα)
	<i>call-</i>	<i>calligraphy</i>
	<i>crystal-</i>	<i>crystalliform</i> (αλλά και <i>crystallography</i>)
	<i>sperm-</i>	<i>spermicide</i>
	<i>agr-</i>	<i>agriculture</i> (αλλά και <i>agronomy</i>)
	<i>anthrac-</i>	<i>anthraciferous</i> (αλλά και <i>anthracology</i>)
	<i>physal-</i>	<i>physalliferous</i>

Το φωνήεν μπορεί να ποικίλλει και στις περιπτώσεις των στοιχείων που αναφέρει η Adams (2001: 119), όπως *-strat-* (π.χ. *stratigraphy* και *stratocirrus*), *-tox-* (π.χ. *toxidermic* και *toxoprotein*), *-puls-* (π.χ. *pulsimeter* και *pulsometer*), και *-techn-* (π.χ. *technicolor* και *technophobia*). Από τα παραπάνω, είναι φανερό ότι άλλοτε το αρχικό και άλλοτε το τελικό δεσμευμένο στοιχείο είναι υπεύθυνο για την επιλογή του φωνήεντος σε μια λέξη, όπως φαίνεται κυρίως σε λέξεις με κάποιο από τα στοιχεία *-ferr-*, *-crystal-*, *-agr-*, *-strat-*, *-puls-*, *-techn-* σε αρχική θέση, που εμφανίζουν και τα δύο φωνήεντα. Η επιλογή του εκάστοτε φωνήεντος στα παραδείγματα, όπου

εμφανίζονται τα παραπάνω στοιχεία, υποδεικνύει ότι ενδεχομένως είναι το τελικό στοιχείο αυτή τη φορά που την επηρεάζει.

Συμπερασματικά, μπορούμε να υποθέσουμε ότι τα στοιχεία που εμφανίζουν μεγάλη παραγωγικότητα σε τελική θέση, όπως τα λατινογενή *-cide*, *-form*, *-fer(ous)*, *-vor(ous)* και τα ελληνογενή *-scope*, *-graph*, *-log-*, τείνουν να καθορίζουν το συνδετικό φωνήεν στα σύνθετα που σχηματίζουν, επιβάλλοντας το *-i-* ή το *-o-* αντίστοιχα, όπως φαίνεται παραπάνω. Η επίδραση του τελικού στοιχείου φαίνεται και από δύο σύγχρονα παραδείγματα που παραθέτει η Adams (2001:118), τις λέξεις *swingometer* και *weedicide* ('ζιζανιοκτόνο'), που αποτελούν περιπτώσεις υβριδικών σχηματισμών, στα οποία επίσης τα τελικά στοιχεία *-meter* και *-cide* φαίνεται να καθορίζουν το συνδετικό φωνήεν.

Τα παραπάνω συμπεράσματα σχετικά με την κατανομή του συνδετικού φωνήεντος ενδέχεται να είναι ενδεικτικά ενός κατ' αναλογία σχηματισμού νεοκλασικών συνθέτων. Λαμβάνοντας ως παράδειγμα τις παραπάνω περιπτώσεις υβριδικών σχηματισμών που φέρουν ως τελικά στοιχεία τα δεσμευμένα θέματα *-meter* και *-cide* μπορούμε να υποθέσουμε ότι αναλογικά προς άλλα νεοκλασικά σύνθετα που φέρουν τα ίδια στοιχεία, όπως *barometer*, *cardiometer*, *chronometer* και *patricide*, *homicide*, *regicide* αντίστοιχα, έτσι και οι πιο σύγχρονοι υβριδικοί σχηματισμοί φέρουν το συνδετικό φωνήεν που κατεξοχήν απαντάται σε εκείνα, δηλαδή *-o-* και *-i-* αντίστοιχα. Κάτι τέτοιο όμως δεν αποκλείει και την επιρροή του στοιχείου σε αρχική θέση που επισημάνθηκε προηγουμένως, όπως δείχνουν τα παραδείγματα *acidimeter*, *calorimeter*, *polarimeter* και *ecocide*, *pseudocide*, *spermatocide*, όπου η αρχαιοελληνική ή λατινική προέλευσή του αριστερού στοιχείου επιβάλλει τη χρήση του αντιστοιχού συνδετικού φωνήεντος. Συνεπώς, φαίνεται ότι η επιλογή του συνδετικού φωνήεντος στους νεοκλασικούς σχηματισμούς αποτελεί συνάρτηση αρκετών παραγόντων, όπως η προέλευση των στοιχείων, η παραγωγικότητα της διαδικασίας εμφάνισής του και ο βαθμός του κατ'αναλογία σχηματισμού.

3.3 Το σώμα των δεσμευμένων θεμάτων της ΝΕ

3.3.1 Γενικές πληροφορίες

Το σώμα των δεσμευμένων θεμάτων της ΝΕ περιλαμβάνει 45 δεσμευμένα θέματα ρηματικής προέλευσης (π.χ. *-λογ(ος)*, *-κτον(ος)*, *-κρατη(ς)*), που απαντώνται σε σύνθετες λέξεις συνοδευόμενα από έναν μεγάλο αριθμό παραδειγμάτων τέτοιων λέξεων. Η συλλογή τόσο των δεσμευμένων θεμάτων όσο και των παραδειγμάτων έγινε με τη βοήθεια λεξικών, όπως το *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*³⁹ (Μπαμπινιώτης 2002) και το *Αντίστροφο Λεξικό της Νέας Ελληνικής* (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2002) στην ηλεκτρονική του μορφή.

Όπως είδαμε και στο αντίστοιχο σώμα των δεσμευμένων θεμάτων της Αγγλικής οι πληροφορίες που παρατίθενται για το κάθε δεσμευμένο θέμα της ΝΕ είναι οι εξής:

- α) Παρουσίαση του δεσμευμένου θέματος, όπως έχει προκύψει μέσα από τη διαδικασία της μετάπλασης, της μετάπτωσης/ετεροίωσης ή της επιθηματοποίησης από την αντίστοιχη ρηματική βάση (π.χ. *-γραφ-*).
- β) Παράθεση της μορφής με την οποία εμφανίζεται σε λέξεις της ΝΕ, δηλαδή με το ανάλογο κλιτικό επίθημα εφόσον εμφανίζεται σε ουσιαστικά ή/και επίθετα (π.χ. *-γραφ(ος)*, *-γραφ(ος)(-η-ο)*).
- γ) Λεπτομερής παράθεση των σημασιών που αποκτά το δεσμευμένο θέμα στις λέξεις που απαντάται, σύμφωνα με το Λεξικό Ι. Μπαμπινιώτη (2002), καθώς και των σημασιών των παραγώγων τους.
- δ) Πληροφορίες σχετικά με την προέλευση του δεσμευμένου θέματος, αν είναι λόγιο ή όχι, καθώς και με το είδος των λέξεων στις οποίες απαντάται, δηλαδή αν πρόκειται για όρους ειδικών ή και δημόσιων λεξιλογίων.
- ε) Παράθεση των επιθημάτων που εμφανίζονται σε παράγωγες λέξεις με το εν λόγω δεσμευμένο θέμα (π.χ. *-ία*, *-εί(ο)* και *(ώ)*).

³⁹ Το *Λεξικό της Νέας Ελληνικής* του Ιδρύματος Μ. Τριανταφυλλίδη το οποίο αποτελεί μια εξίσου σημαντική πηγή των δεδομένων προς συλλογή, χρησιμοποιήθηκε λιγότερο από το Λεξικό Μπαμπινιώτη (2002), γιατί σε αντίθεση με το τελευταίο, δεν περιέχει πληροφορίες χρονικού προσδιορισμού των λέξεων μέσα στη γλώσσα, οι οποίες αποδείχθηκαν απαραίτητες στην παρούσα εργασία για την εξαγωγή σημαντικών συμπερασμάτων, όπως θα δούμε στη συνέχεια, σχετικά με την σειρά σχηματισμού μορφολογικά συγγενικών λέξεων.

στ) Παράθεση παραδειγμάτων λέξεων που περιέχουν το συγκεκριμένο δεσμευμένο θέμα, οι οποίες παρατίθενται μαζί με τα παράγωγα ουσιαστικά και ρήματα αυτών⁴⁰.

3.3.2 Κατανομή των τρόπων σχηματισμού δεσμευμένων θεμάτων στο σώμα των δεσμευμένων θεμάτων

Κατά την παρουσίαση της άποψης της Ράλλη (2005, Ralli 2008a) για τα δεσμευμένα θέματα, αναφέρθηκαν αναλυτικά οι διαδικασίες σχηματισμού τους. Εδώ παραθέτουμε την κατανομή αυτών των διαδικασιών στο σώμα των δεσμευμένων θεμάτων που έχει συσταθεί⁴¹.

A) Μετάπλαση ('conversion')

-αρχ-, -βορ-, -βουλ-, -γαμ-, -γεν-, -γλυφ-, -γραμμ-, -γραφ-, -δοξ-, -θηρ-, -κομ-, -κρατ-, -μαθ-, -μαν-, -μαχ-, -μετρ-, -παθ-, πλαν-, -πληκ-/πληξ-/πληγ-, -ποι-, -πρεπ-, -πωλ-, -ρραγ-, -σκοπ-, -φαγ-, -φαν-, -φιλ-.

B) Μετάπτωση ή Ετεροίωση ('ablaut')

-βολ-, -γον-, -κλοπ-, -κτον-, -λογ-, -νομ-, -ουργ-, -ουχ-, -πλο-, -τοκ-, -τομ-, -τροφ-, -φοβ-, -φορ-.

Γ) Επιθηματοποίηση ('overt suffixation')

-βά-τη(ς), -θέ-τη(ς), -στάτ-τη(ς), -πληκ-το(ς).

Όπως έχει ήδη επισημανθεί, η διαδικασία της μετάπλασης φαίνεται να παρουσιάζει τη μεγαλύτερη κατανομή μέσα στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων. Είναι χρήσιμο να αναφέρουμε ότι από τη μορφή των δεσμευμένων θεμάτων που δημιουργούνται μέσα από αυτή τη διαδικασία παρατηρείται μια ποικιλία ρηματικών τύπων που αποτελούν τη βάση για τη δημιουργία τους. Για παράδειγμα, το δεσμευμένο θέμα *-κρατ-*, (π.χ. *αριστοκράτης*) προέρχεται από το ρηματικό τύπο του

⁴⁰ Από τα παραδείγματα παραγώγων, απουσιάζουν τα επίθετα με το παραγωγικό επίθημα *-ικος-η-ο*, καθώς το επίθημα αυτό αποτελεί το μοναδικό επίθημα για το σχηματισμό επιθέτων από ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα, αποτελώντας μια ιδιαίτερα παραγωγική διαδικασία, χωρίς σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στα διάφορα δεσμευμένα θέματα.

⁴¹ Τα δεσμευμένα θέματα παρουσιάζονται εδώ χωρίς κλιτικά επιθήματα, εκτός από εκείνα που προκύπτουν μέσα από τη διαδικασία της επιθηματοποίησης, όπου αναφέρεται το κλιτικό επίθημα *-ς*, το οποίο ανήκει στο παραγωγικό επίθημα *-τη(ς)*.

ρήματος *κρατώ*, ενώ το δεσμευμένο θέμα *-παθ-* (π.χ. *πυροπαθής*) από το ρηματικό τύπο του ρήματος *πάσχω* που εκφράζει την τιμή του συνοπτικού (*έπαθον*). Παρατηρούμε ακόμα και περιπτώσεις δεσμευμένων θεμάτων που προέρχονται από διαφορετικούς τύπους του ίδιου ρήματος, όπως τα δεσμευμένα θέματα *-γεν-* και *-γον-*, (π.χ. *σεισμογενής*, *αλλεργιογόνος*), καθώς το *-γεν-* προέρχεται από το ρηματικό τύπο *έγενόμην* του ρήματος *γίγνομαι* που εκφράζει την τιμή του συνοπτικού, ενώ το *-γον-* προκύπτει με ετεροίωση. Επίσης τα δεσμευμένα θέματα *-γραφ-* και *-γραμμ-* (π.χ. *αγιογράφος*, *ακουόγραμμα*) προέρχονται από διαφορετικούς τύπους του ρήματος *γράφω*.

Όπως θα διαπιστώσουμε στη συνέχεια, ο ρηματικός τύπος που λειτουργεί ως βάση για τη δημιουργία ενός δεσμευμένου θέματος έχει και σημασιολογικές προεκτάσεις, ενώ μπορεί να προσδώσει στο δεσμευμένο θέμα ενεργητική ή παθητική διάθεση. Παρακάτω, παραθέτουμε αναλυτικά τους ρηματικούς τύπους που αποτελούν τη βάση για το σχηματισμό όλων των δεσμευμένων θεμάτων που προκύπτουν με μετάπλαση μέσα στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων που έχει συγκροτηθεί.

32.	Δεσμευμένο θέμα	Προέλευση (ΑΕ)
	<i>-άρχ-</i>	<i>ἄρχω</i>
	<i>-βουλ-</i>	<i>βούλομαι</i>
	<i>-γαμ-</i>	<i>γαμέω-ῶ</i>
	<i>-γεν-</i>	<i>έγενόμην</i> (ρ. <i>γίγνομαι</i>)
	<i>-γλυφ-</i>	<i>γλύφω</i>
	<i>-γραμμ-</i>	<i>γέγραμμαι</i> (ρ. <i>γράφομαι</i>)
	<i>-γραφ-</i>	<i>γράφω</i>
	<i>-δοξ-</i>	<i>ἔδοξα</i> (ρ. <i>δοκέω-ῶ</i>)
	<i>-θηρ-</i>	<i>θηράω-ῶ</i>
	<i>-κομ-</i>	<i>κομάω-ῶ</i>
	<i>-κρατ-</i>	<i>κρατέω-ῶ</i>
	<i>-μαθ-</i>	<i>ἔμαθον</i> (ρ. <i>μανθάνω</i>)
	<i>-μαν-</i>	<i>ἔμάνην</i> (ρ. <i>μαίνω</i>)
	<i>-μαχ-</i>	<i>μάχομαι</i>
	<i>-μετρ-</i>	<i>μετρέω-ῶ</i>
	<i>-παθ-</i>	<i>ἔπαθον</i> (ρ. <i>πάσχω</i>)

-πλαν-	πλανάω-ῶ
-πληκ-	ἐπληξα (ρ. πλήττ(σσ)ω)
-πληγ-	ἐπλήγην (ρ. πλήττ(σσ)ω)
-ποι-	ποιέω-ῶ
-πρεπ-	πρέπει
-πωλ-	πωλέω-ῶ
-ρραγ-	ἐρράγην (ρ. ῥήγνυμι)
-σκοπ-	σκοπέω-ῶ
-φαγ-	ἔφαγον (ρ. ἐσθίω)
-φαν-	ἐφάνην (ρ. φαίνω)
-φιλ-	φιλέω-ῶ

Αναφορικά με τα δεσμευμένα θέματα που έχουν σχηματιστεί μέσα από τη διαδικασία της μετάπτωσης ή ετεροίωσης, παρατηρούμε ότι ο αριθμός τους είναι πιο περιορισμένος από αυτά που προκύπτουν με μετάπλαση, αν και η μετάπτωση αποτελούσε εξίσου διαδεδομένο φαινόμενο στην ΑΕ. Παρακάτω παρατίθενται τα ρήματα από τα οποία προκύπτουν τα δεσμευμένα θέματα μέσα από τη συγκεκριμένη διαδικασία:

33. Δεσμευμένο θέμα	Προέλευση (ΑΕ)
-βόλ-	βάλλω
-γον-	γίγνομαι
-κλόπ-	κλέπτω
-κτον-	κτείνω
-λόγ-	λέγω
-νομ-	νέμω
-ουργ-	ἔργον (ουσιαστικό)
-ούχ-	ἔχω
-πλό-	πλέω
-τοκ-	τίκτω
-τομ-	τέμνω
-τροφ-	τρέφω
-φοβ-	φέβομαι

-φορ-

φέρω

Από την κατανομή των τρόπων σχηματισμού τους στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων φαίνεται ότι η διαδικασία της επιθηματοποίησης έπεται σε συχνότητα τόσο της μετάπλασης όσο και της μετάπτωσης. Αυτό οφείλεται ενδεχομένως στο γεγονός, ότι, όπως αναφέρει η Ralli (2008a), η επιθηματοποίηση αποτελεί ιδιαίτερα παραγωγική διαδικασία στη ΝΕ, δημιουργώντας ονοματικά παράγωγα από σχεδόν όλους τους τύπους ρημάτων, οι οποίοι αποτελούν ως επί το πλείστον ανεξάρτητες λέξεις παρά δεσμευμένα μορφήματα. Αντίθετα, η σύνθεση με δεσμευμένο θέμα φαίνεται ότι αποτελεί κατάλοιπο της ΑΕ.

Εκτός από το επίθημα *-τη(ς)* που αναφέρθηκε παραπάνω (σελ. 62), παρατηρείται και το επίθημα *-τος*, στο δεσμευμένο θέμα *-πληκ-τ(ος)*, που δημιουργεί σύνθετα επίθετα. Αξίζει να σημειώσουμε ότι το επίθημα *-της* (π.χ. *-θέ-της*, *-βά-της*) προσδίδει στα δεσμευμένα θέματα ενεργητική σημασία, ενώ αντίθετα το επίθημα *-τος* παθητική. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί ιδιαίτερα μέσα από τη λειτουργία αυτών των επιθημάτων στην ίδια ρηματική βάση για την παραγωγή λέξεων που λειτουργούν ως ανεξάρτητες λέξεις και ως συνθετικά στοιχεία, όπως το ουσιαστικό *πλάσ-τη(ς)* (π.χ. *ζαχαροπλάστης*) με ενεργητική σημασία και το επίθετο *πλάσ-τ(ός)* (π.χ. *ονειρόπλαστος*) με παθητική.

Όπως παρατηρήσαμε και στη διαδικασία της μετάπλασης, η βάση για την επιθηματοποίηση μπορεί να ποικίλλει. Για παράδειγμα, το δεσμευμένο θέμα *-θέ-τη(ς)* σχηματίζεται από τη ρίζα *-θε-* του ρήματος *τίθημι*, όπως και το δεσμευμένο θέμα *-πληκ-τ(ος)*, που σχηματίζεται στη βάση του αλλόμορφου *πληκ-* του θέματος του ρήματος *πλήτ(σσω)*.

3.3.3 Κλιτικά και παραγωγικά επιθήματα των δεσμευμένων θεμάτων

3.3.3.1 Κλιτικά Επιθήματα

Τα περισσότερα δεσμευμένα θέματα απαντώνται στο σχηματισμό ονομάτων που δηλώνουν το φορέα της πράξης που εκφράζει το υποκείμενο ρήμα του δεσμευμένου θέματος (π.χ. ο *υπν-ο-βάτης* (ρ. *βαίνω*)), ή την ιδιότητα του φορέα αυτής της πράξης, εφόσον πρόκειται για επίθετα (π.χ. *εντομοκτόνος-ος-ο* (ρ. *κτείνω*)). Τα ονόματα αυτά φέρουν συνήθως το κλιτικό επίθημα *(ος)*, ενώ τα επίθετα, φέρουν τα κλιτικά

επιθήματα (ος)(η)(ο). Υπάρχουν όμως και κάποια άλλα κλιτικά επιθήματα που εμφανίζονται στα ουσιαστικά που περιέχουν δεσμευμένο θέμα, όπως τα επιθήματα (ής), (ς) και το μηδενικό κλιτικό επίθημα. Η κατανομή τους στα δεσμευμένα θέματα του σώματος δεσμευμένων θεμάτων διαμορφώνεται ως εξής:

- κλιτικό επίθημα (ος): -αγωγ(ός), -αρχ(ος), -βόλ(ος), -βόρ(ος), -βουλ(ος), -γαμ(ος), -γλυφ(ος), -γόν(ος), -γράφ(ος), -δοξ(ος), -δρόμ(ος), -κλόπ(ος), -κόμ(ος), -κτόν(ος), -λόγ(ος), -μαχ(ος), -νόμ(ος), -ουργ(ός), -ούχ(ος), -πλο(ος), -ποι(ός), -σκόπ(ος), -τοκ(ος)/τόκ(ος), -τόμ(ος), -τρόφ(ος), -φάγ(ος), -φιλ(ος), -φοβ(ος), -φόρ(ος)
- κλιτικό επίθημα (ής): -γεν(ής), -μαθ(ής), -μαν(ής), -παθ(ής), -πρεπ(ής), -φαν(ής)
- κλιτικό επίθημα (ς): -άρχη(ς), -θήρα(ς), -κράτη(ς), -μέτρη(ς)
- κλιτικό επίθημα (ο): -μετρ(ο)
- μηδενικό κλιτικό επίθημα (∅): -γραμμα
- κλιτικό επίθημα (ώ): -ποι(ώ)

3.3.3.2 Παραγωγικά Επιθήματα

Όπως είδαμε και παραπάνω στους τρόπους σχηματισμού των δεσμευμένων θεμάτων, κάποια από αυτά σχηματίζονται μέσα από τη διαδικασία της επιθηματοποίησης (Ralli 2008a), φέροντας ένα από τα επιθήματα -τη(ς) ή -τ(ος). Η κατανομή των επιθημάτων αυτών στα δεσμευμένα θέματα του σώματος δεσμευμένων θεμάτων της ΝΕ είναι η εξής:

- παραγωγικό επίθημα -τη(ς): -βά-τη(ς), -θέ-τη(ς), -στα-τη(ς)
- παραγωγικό επίθημα -τ(ος): -πληκ-τ(ος)

3.3.4 Παράγωγα των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα

Τα δεσμευμένα θέματα ρηματικής προέλευσης συντίθενται με θέματα αρχαίας και σύγχρονης προέλευσης, χωρίς να παρουσιάζουν ως επί το πλείστον ιδιαίτερη προτίμηση επιλογής. Όπως αναφέρει η Ralli (2008a), τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα συχνά αποτελούν βάσεις για το σχηματισμό παράγωγων λέξεων με την προσθήκη κάποιου παραγωγικού επιθήματος. Από ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα προκύπτουν παράγωγα ουσιαστικά σε -ία, -εια, -ιο, -(ε)ίο, -ρια, -ισσα, -ιδα,

επίθετα σε $-ικ(ός)/(ή)/(ό)$ ⁴² και ρήματα σε $(ώ)$ ⁴³. Μερικά παραδείγματα από το σώμα παραγώγων στη βάση συνθέτων με δεσμευμένο θέμα είναι τα εξής:

34.	Δεσμ.Θέμα	Ρηματικό σύνθετο	Παράγωγα
	-γραφ-	συμβολαιογράφ(ος)	συμβολαιογραφία, συμβολαιογραφείο, συμβολαιογραφώ συμβολαιογραφικός/ή/ό
	-δο-	αιμοδό-τη(ς)	αιμοδοσία, αιμοδότρια, αιμοδοτικός/ή/ό
	-βα-	ακροβά-τη(ς)	ακροβασία, ακροβάτισσα

3.3.4.1 Παραγωγικά επιθήματα $-ία$ και $-εια$

Η παραγωγή ονομάτων σε $-ία$ και $-εια$ από σύνθετα με δεσμευμένο θέμα αποτελούσε ιδιαίτερα παραγωγική διαδικασία ήδη από την ΑΕ. Συγκεκριμένα, στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων που εξετάζουμε, όλα τα σύνθετα με δεσμευμένο θέμα δημιουργούν παράγωγα σε $-ία$ ή $-εια$, με εξαίρεση μόνον όσα περιέχουν τα δεσμευμένα θέματα $-βόρ$, $-πλάν$ και $-πώλ$. Συγκεκριμένα, παράγωγα σε $-ία$ σχηματίζουν τα σύνθετα που περιέχουν τα δεσμευμένα θέματα $-αγωγ$, $-αρχη$ και $-αρχ$, $-βολ$, $-βουλ$, $-γαμ$, $-γλυφ$, $-γον$, $-γραφ$, $-δικ$, $-δοξ$, $-θηρ$, $-κλοπ$, $-κομ$, $-κρατ$, $-κτον$, $-λογ$, $-μαν$, $-μαχ$, $-μετρ$, $-νομ$, $-ουργ$, $-ουχ$, $-πλο$, $-ποι$, $-ρραγ$, $-σκοπ$, $-τοκ$, $-τομ$, $-τροφ$, $-φαγ$, $-φιλ$, $-φοβ$, $-φορ$, ενώ σε $-εια$ τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα τα $-γεν$, $-μαθ$, $-παθ$, $-πρεπ$, $-φαν$. Επίσης παράγωγα με το επίθημα $-ία$ σχηματίζονται και από σύνθετα που περιέχουν δεσμευμένα θέματα που έχουν προκύψει με επιθηματοποίηση, όπως $βα-τη$,

⁴² Η παραγωγή των επιθέτων σε $-ικ(ός)/(ή)/(ό)$ απαντάται σε όλα σχεδόν τα ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένο θέμα. Για το λόγο αυτό τα συγκεκριμένα παράγωγα δε περιλαμβάνονται στο σώμα που έχει συσταθεί.

⁴³ Τα ρήματα σε $(ω)$ που προκύπτουν από ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα δε σχηματίζονται όπως τα άλλα παράγωγα, αφού το επίθημα $(ω)$ δεν είναι παραγωγικό, αλλά κλιτικό επίθημα. Η περίπτωση τους εξετάζεται αναλυτικά παρακάτω. Εδώ αναφέρονται ως παράγωγα γιατί σχηματίζονται στη βάση συνθέτων με δεσμευμένα θέματα.

-θε-τη, -πληκ-τ⁴⁴, -στα-τη, στα οποία, κατά την προσθήκη του επιθήματος, το τ του επιθήματος -τη(ς), μετατρέπεται σε σ (π.χ. *ακροβασία, νομοθεσία, κ.α.*).

Ο Τριανταφυλλίδης (1941) και οι Κλαίρης & Μπαμπινιώτης (2004) συγκαταλέγουν τα επιθήματα -ία και -εια μεταξύ αυτών που δηλώνουν ‘ενέργεια ή αποτέλεσμα ενέργειας’ σχηματίζοντας ουσιαστικά από ρηματικές βάσεις, όπως οι λέξεις *αποτυχία, δικαιολογία, προδοσία, εργασία, ξηρασία⁴⁵ και καλλιέργεια, προσπάθεια, ωφέλεια⁴⁶*. Επίσης, επισημαίνουν ότι το επίθημα -εια σχηματίζει ουσιαστικά και από επιθετικές βάσεις, που δηλώνουν ‘κατάσταση ή ιδιότητα’, όπως *απάθεια, αναιδεια, αυθάδεια*. Όπως διαπιστώνεται από το σώμα των παραδειγμάτων των ρηματικών συνθέτων με δεσμευμένα θέματα, οι σημασίες των παραγόμενων ονομάτων σε -ία και -εια ποικίλλουν. Συνηθέστερες είναι ‘η διαδικασία ή το αποτέλεσμα της διαδικασίας’ και ‘η κατάσταση ή ιδιότητα’, ενώ υπάρχουν και πιο εξειδικευμένες σημασίες, όπως θα δούμε αναλυτικά παρακάτω. Μερικά παραδείγματα από το σώμα δεσμευμένων θεμάτων είναι τα ακόλουθα:

35.	Ρηματικό σύνθετο με δ.θ.	Παράγωγο σε -ία/εια	Σημασία
	<i>παιδαγωγ(ός)</i>	<i>παιδαγωγ-ία</i>	‘διαδικασία’/ ‘αποτέλεσμα’
	<i>ταξίαρχ(ος)</i>	<i>ταξιαρχ-ία</i>	‘στρατιωτική μονάδα’
	<i>γλωσσολόγ(ος)</i>	<i>γλωσσολογ-ία</i>	‘επιστήμη’
	<i>ετερογεν(ής)(ές)</i>	<i>ετερογέν-εια</i>	‘κατάσταση’/ ‘ιδιότητα’

Υπάρχουν επίσης και περιπτώσεις, όπου υπάρχει επέκταση της σημασίας ενός παραγώγου σε -ία, όπως στα παρακάτω παραδείγματα:

36.	Ρηματικό σύνθετο με δ.θ.	Παράγ. σε -ία	Σημασία
	<i>ακτινοβόλ(ος)(ο)</i>	<i>ακτινοβολία</i>	1) ‘διαδικασία’

⁴⁴ Κατά την προσθήκη του επιθήματος -ία και την ταυτόχρονη μετατροπή του τ του επιθήματος σε σ, ο χαρακτήρας του δεσμευμένου θέματος -πληκ, μετατρέπεται σε ζ (π.χ. *αρχαιοπληξία*) και του δεσμευμένου θέματος -ληπ σε ψ (π.χ. *αιμοληψία*). Συχνά όμως παρατηρείται και η μετατροπή του χαρακτήρα του δεσμευμένου θέματος -πληκ σε γ (π.χ. *ημιπληγία*).

⁴⁵ Κλαίρης & Μπαμπινιώτης (2004)

⁴⁶ Τριανταφυλλίδης (1941)

		2) ‘μεταφερόμενη ενέργεια’
<i>αγιογράφ(ος)</i>	<i>αγιογραφία</i>	1) ‘διαδικασία’ (απεικόνιση)
		2) ‘προϊόν διαδικασίας’ (εικόνα)

Αν και όπως έχουμε επισημάνει, τα παράγωγα σε *-ία* και *-εια* σχηματίζονται στη βάση ρηματικών συνθέτων με δεσμευμένα θέματα, συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της πρωτογενούς δημιουργίας λέξεων με τα εν λόγω επίθηματά και όχι στη βάση κάποιου ρηματικού συνθέτου με δεσμευμένο θέμα. Παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων αποτελούν λέξεις όπως *βουλευσιαρχία*, *ξενογαμία*, *φυλογένεια*, *γλωσσογονία*, *ακτινογραφία*, *αστυνομοκρατία*, *γενοκτονία*, *θεματολογία*, *τηλεμαχία*, *ψυχομετρία*, *εργονομία*, *χαλυβουργία*, *εγκεφαλοπάθεια*, *θερμοπληξία*, *αεροπλοΐα*, *λαπαροτομία*, *γαλακτοτροφία*, *κυτταροφαγία*, *ηλιοφάνεια*, *αγοραφοβία*, κ.α., οι οποίες δε σχηματίζονται στη βάση κάποιου ρηματικού συνθέτου όπως **βουλευσιάρχης*, **ξενόγαμος*, **φυλογενής*, **γλωσσογόνος*, **ακτινογράφος*, **αστυνομοκράτης*, **γενοκτόνος* κτλ. Το παραπάνω φαινόμενο που απαντάται και στην Αγγλική, είναι ιδιαίτερα εκτεταμένο και υπάρχουν περιπτώσεις δεσμευμένων θεμάτων, όπου η πρωτογενής επιθηματοποίηση σε *-ία* και *-εια* φαίνεται να εμφανίζει μεγαλύτερη παραγωγικότητα από τη δημιουργία παραγώγων στη βάση κάποιου ρηματικού συνθέτου με δεσμευμένο θέμα.

Το παραγωγικό επίθημα *-ία*, όπως έχει επισημανθεί, σχηματίζει ουσιαστικά από ρηματικές (και ονοματικές) βάσεις, ενώ το επίθημα *-εια*, σύμφωνα με τη Ράλλη (2005: 148), σχηματίζει ουσιαστικά από ρηματική ή επιθετική βάση. Π.χ.

37.	<i>αποτυχία</i>	<	<i>αποτυγχάνω</i> ⁴⁷
	<i>καλλιέργ-εια</i>	<	<i>καλλιεργ-ώ</i>
	<i>αλήθ-εια</i>	<	<i>αληθ-ής</i>

⁴⁷ Κλαίρης & Μπαμπινιώτης (2004)

Δεσμευμένα θέματα παρατηρούνται κυρίως σε ονοματικά αλλά και επιθετικά σύνθετα που λειτουργούν ως βάσεις για το σχηματισμό παραγώγων σε *-ία* και *-εια*. Παρακάτω παρατίθενται παραδείγματα λέξεων σε *-ία* και *-εια* που είτε προκύπτουν ως παράγωγα από ονοματικά και επιθετικά σύνθετα είτε σχηματίζονται πρωτογενώς.

38.	Δεσμ/θέμα	Σύνθετο	Παράγωγο
α.	<i>-θηρα-</i>	<i>βαθμοθήρας</i>	<i>βαθμοθηρία</i>
	<i>-μαν-</i>	<i>κλεπτομανής</i>	<i>κλεπτομανία</i>
	<i>-ουργ-</i>	<i>ξύλουργός</i>	<i>ξύλουργία</i>
β.	<i>-κομ-</i>	<i>βρεφοκόμος</i>	<i>βρεφοκομία</i>
		–	<i>ποδοκομία</i>
	<i>-κρατη-</i>	<i>γραφειοκράτης</i>	<i>γραφειοκρατία</i>
		–	<i>γυναικοκρατία</i>
	<i>-λογ-</i>	<i>βυζαντινολόγος</i>	<i>βυζαντινολογία</i>
		–	<i>φημολογία</i>
	<i>-μετρ-</i>	<i>φωτόμετρο</i>	<i>φωτομετρία</i>
		–	<i>οικονομετρία</i>
	<i>-παθ-</i>	<i>ηττοπαθής</i>	<i>ηττοπάθεια</i>
		–	<i>δισκοπάθεια</i>
γ.	<i>-βα-τη(ς)</i>	<i>ακροβάτης</i>	<i>ακροβασία</i>
	<i>-θε-τη(ς)</i>	<i>δωροθέτης</i>	<i>δωροθεσία</i>
	<i>-πληκ-τ(ος)</i>	<i>αρχαιοπληκτος</i>	<i>αρχαιοπληξία</i>
		–	<i>θερμοπληξία</i>

Από τα παραπάνω παραδείγματα διαπιστώνεται η ιδιαίτερη παραγωγικότητα της διαδικασίας επιθηματοποίησης με τα εν λόγω επιθήματα τόσο στο σχηματισμό παραγώγων από σύνθετα, όσο και στον πρωτογενή σχηματισμό λέξεων. Το φαινόμενο της πρωτογενούς δημιουργίας λέξεων με τα εν λόγω επιθήματα θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι πολλές από τις λέξεις που σχηματίζονται πρωτογενώς αποτελούν μεταφραστικά δάνεια, τα οποία μεταφέρθηκαν αυτούσια στη ΝΕ, αφού σχηματίστηκαν σε κάποια άλλη γλώσσα. Ιδιαίτερα, τεχνικοί όροι, όπως *ακτινογραφία*, *εγκεφαλοπάθεια*, *οικονομετρία*, *ψυχομετρία*, *λαπαροτομία*

κ.α. αποτελούν αποδόσεις των αντίστοιχων όρων της Αγγλικής, της Γαλλικής ή της Γερμανικής.

Έχει δίκιο επομένως η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1986), η οποία, όπως είδαμε παραπάνω, αναφέρει ότι στο σχηματισμό των νεολογισμών στην Ελληνική, παρεμβάλλεται και το σύστημα σχηματισμού της άλλης γλώσσας, όπως της Αγγλικής ή της Γαλλικής, «η οποία αφού δανείστηκε την αρχαιοελληνική βάση, δανείζει στη ΝΕ το νέο πια όρο που έχει σχηματιστεί σύμφωνα με τους σημασιολογικούς κανόνες της ξένης γλώσσας». Εντούτοις, όπως διαπιστώνεται από την εξέταση του σώματος των δεσμευμένων θεμάτων, το φαινόμενο της πρωτογενούς δημιουργίας λέξεων, εκτός από τους διεθνισμούς, αφορά και λέξεις που σχηματίστηκαν αποκλειστικά στη ΝΕ, όπως *βουλησιарχία*, *γαλακτοτροφία*, *ηλιοφάνεια*, *θερμοπληξία*, κ.α., οι οποίες έχουν επίσης προκύψει πρωτογενώς.

Αντί να υποθέσουμε την ύπαρξη ομόρριζων δεσμευμένων θεμάτων που δε συνδέονται συγχρονικά μεταξύ τους στη ΝΕ (π.χ. *-γραφος*, *-γραφία*), όπως τα συμφύματα που προτείνει η Γιανουλοπούλου (2000) (και αντίστοιχα οι συνδυαστικοί τύποι στην Αγγλική), το εν λόγω φαινόμενο θα μπορούσε να δικαιολογηθεί διαφορετικά. Αυτό που φαίνεται να συμβαίνει είναι ότι κάποια δεσμευμένα θέματα που απαντώνται σε συνδυασμό με συγκεκριμένα επιθήματα, έχουν αποκτήσει μια ιδιοσυγκρασιακή σημασία, κάτι που όπως είδαμε συμβαίνει και στην Αγγλική (σελ. 77-79). Για παράδειγμα, σε λέξεις όπως *καρδιοπάθεια* και *νεφροπάθεια*, που αποτελούν παράγωγα των λέξεων *καρδιοπαθής* και *νεφροπαθής* αντίστοιχα, ο συνδυασμός της δεσμευμένης ρίζας *-παθ-* με το επίθημα *-εια* φαίνεται να έχει αποκτήσει την ιδιοσυγκρασιακή σημασία της ‘ασθένειας’. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, την κατ’ αναλογία επέκταση της χρήσης του παραπάνω συνδυασμού και σε άλλες λέξεις, όπως *αρθροπάθεια*, *εγκεφαλοπάθεια*, *πνευμονοπάθεια* που έχουν σχηματιστεί πρωτογενώς, τις οποίες θα συσχετίζαμε με τις δυνάμει υπαρκτές λέξεις *αρθροπαθής*, *εγκεφαλοπαθής* ή *πνευμονοπαθής*. Όσον αφορά την απόκτηση ιδιοσυγκρασιακής σημασίας από συνδυασμούς δεσμευμένων στοιχείων με επιθήματα, η Γιανουλοπούλου (2000: 250), αναφέρει ότι η «σημασιολογική ανακατανομή μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε με την επιλογή μιας από τις σημασίες του παλιού λεξικού μορφήματος, είτε με την προσθήκη, την «κατασκευή» μιας νέας σημασίας αρκετά απομακρυσμένης από τη σημασία του μορφήματος-αφετηρία».

Η βέλτιστη λύση θα ήταν ένας συγκερασμός μεταξύ των αναλύσεων της Ralli (2008a) και της Γιαννουλοπούλου (2000) για αυτά τα στοιχεία, λαμβάνοντας υπόψη τις παραμέτρους που κάθε μία από τις δύο αναλύσεις εξετάζει στη μελέτη του εν λόγω φαινομένου. Δε μπορεί να αμφισβητηθεί ούτε η ύπαρξη παραγωγικής σχέσης μεταξύ λέξεων που περιέχουν ομόρριζα στοιχεία, όπως *-παθ(ής)* και *-πάθ-εια*, ούτε και το γεγονός ότι η σημασία που σταδιακά απέκτησε το στοιχείο *-παθ-* σε συνδυασμό με το επίθημα *-εια* στις λέξεις που προέκυψαν, εξυπηρετεί το σκοπό της δημιουργίας ενός μεγάλου αριθμού αυτόνομων καινούριων λέξεων. Ωστόσο, θα ήταν ανακριβές να υποθέσουμε ότι κάθε λέξη που περιέχει το συνδυασμό των στοιχείων *-πάθ-* και *-εια*, προϋποθέτει οπωσδήποτε και την ύπαρξη μιας λέξης με το στοιχείο *-παθ(ής)*. Επίσης, παρόλο που μερικοί συνδυασμοί δεσμευμένων θεμάτων με επιθήματα, έχουν αποκτήσει ιδιοσυγκρασιακή σημασία και επομένως ξεχωριστή λειτουργία μέσα στη γλώσσα (π.χ. *-λογ-ία*), θα ήταν εξίσου ανακριβές να υποθέσουμε ότι αποτελούν ξεχωριστές μορφολογικές οντότητες (π.χ. ως συμφύματα), που δεν έχουν σχέση που μπορεί να περιγραφεί μέσα από μορφολογικούς κανόνες (π.χ. *μορφολογ- + -ία*) με ομόρριζα στοιχεία (π.χ. *-λογ(ος)*).

Ο συγκερασμός των δύο διαφορετικών αναλύσεων θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσα από την απόδοση του εν λόγω φαινομένου στον αναλογικό σχηματισμό, σύμφωνα με τον οποίο οι πρωτογενείς λέξεις σε *-ία* ή *-εια* σχηματίζονται «κατ' αναλογία» προς εκείνες που σχηματίζονται στη βάση κάποιου συνθέτου με δεσμευμένο θέμα⁴⁸. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η Γιαννουλοπούλου (2000: 216) χρησιμοποιεί την έννοια του αναλογικού μοντέλου για τη δημιουργία των συμφυμάτων. Εντούτοις ο αναλογικός σχηματισμός δεν προϋποθέτει απαραίτητα τη δημιουργία νέων μορφολογικών κατηγοριών. Σύμφωνα με τον Bauer (2001: 76) οποιοσδήποτε καινούριος τύπος μπορεί να δημιουργηθεί εφόσον υπάρχει το κατάλληλο πρότυπο για το σχηματισμό του. Ο ίδιος υποστηρίζει την αναλογική προσέγγιση της μορφολογίας, παρατηρεί ότι υπάρχουν λέξεις που σχηματίζονται στη βάση άλλων μελών του παραδείγματος (κλιτικού ή παραγωγικού) αντί της προφανούς βάσης του παραγώγου (2001: 82). Ως παράδειγμα αναφέρει τα αγγλικά παράγωγα σε *-ist* και *-ism*, τα οποία φαίνεται να σχετίζονται μεταξύ τους, χωρίς απαραίτητα να υπάρχει αναφορά σε κάποια διακριτή βάση. Για παράδειγμα, *socialist* ('σοσιαλιστής') είναι αυτός που εξασκεί ή πιστεύει στην έννοια *socialism* ('σοσιαλισμός') και η

⁴⁸ (Ράλλη, προσωπική επικοινωνία)

ακριβής σχέση μεταξύ της λέξης *social* και του επιθήματος είναι η ίδια σε κάθε περίπτωση, χωρίς όμως να ορίζεται εύκολα σε καμία από τις δύο. Παρομοίως, *Methodist* ('μεθοδιστής') χαρακτηρίζεται κάποιος που υποστηρίζει την έννοια του μεθοδισμού (*Methodism*), αν και συγχρονικά οποιαδήποτε σχέση με τη λέξη *method* ('μέθοδος') έχει χαθεί. Τέλος, οι λέξεις *baptism* ('βάπτισμα') και *baptist* ('βαπτιστής') δε σχηματίζονται στη βάση κάποιας λέξης. Όλες οι παραπάνω περιπτώσεις φαίνεται ότι μπορούν να βασιστούν στον αναλογικό σχηματισμό, ενώ αντίθετα θα αποτελούσαν πρόβλημα σε μια προσέγγιση που δημιουργεί λέξεις αποκλειστικά με την εφαρμογή κανόνων. Παρόμοια μπορεί να δικαιολογηθεί και το φαινόμενο που εξετάζεται, τόσο στη ΝΕ, όσο και στην Αγγλική, καθώς όπως διαπιστώνουμε, ο σχηματισμός πολλών παράγωγων λέξεων φαίνεται να αποτελεί πρότυπο για τον πρωτογενή σχηματισμό πολλών άλλων.

3.3.4.2 Παραγωγικά επιθήματα *-εί(ο)* και *-ι(ο)*⁴⁹

Η παραγωγή ονομάτων σε *-εί(ο)* και *-ι(ο)* αποτελεί επίσης παραγωγική διαδικασία, αν και σε σαφώς μικρότερο βαθμό από αυτή της παραγωγής ονομάτων σε *-ία* και *-εια*. Η σημασία των παραγομένων ονομάτων σε *-είο*, σύμφωνα με τους Τριανταφυλλίδη (1941) και Κλαίρη & Μπαμπινιώτη (2004) αφορά αποκλειστικά τη δήλωση 'του τόπου' (π.χ. *γραφείο*, *φαρμακείο*, *μεταλλείο*). Η ίδια σημασία παρατηρείται και στα παράγωγα σε *-είο* των ρηματικών συνθέτων με δεσμευμένα θέματα. Σύμφωνα με το σώμα δεσμευμένων θεμάτων, τέτοια παράγωγα προκύπτουν από σύνθετα που περιέχουν τα δεσμευμένα θέματα *-αγωγ-*, *-αρχ-*, *-βολ-*, *-γλυφ-*, *-γραφ-*, *-δικ-*, *-κομ-*, *-νομ-*, *-ουργ-*, *-ποι-*, *-πωλ-* και *-τροφ-*, παραδείγματα από τα οποία παρατίθενται παρακάτω:

39.	Ρηματικό σύνθετο με δ.θ.	Παράγωγο σε <i>-ει(ο)</i>	Σημασία
	<i>νηπιαγωγ(ός)</i>	<i>νηπιαγωγείο</i>	'χώρος/τόπος'
	<i>πολυβόλ(ο)</i>	<i>πολυβολείο</i>	«
	<i>βιβλιοδέ-τη(ς)</i>	<i>βιβλιοδετείο</i>	«
	<i>τυροκόμ(ος)</i>	<i>τυροκομείο</i>	«
	<i>υποδηματοποι(ός)</i>	<i>υποδηματοποιείο</i>	«

⁴⁹ Το (ο) στα παραγωγικά επιθήματα *-εί(ο)* και *-ι(ο)* αποτελεί κλιτικό επίθημα σύμφωνα με τον καθορισμό των κλιτικών τάξεων της ΝΕ που προτείνει η Ράλλη (2000).

<i>ζαχαροπλάσ-τη(ς)</i>	<i>ζαχαροπλαστείο</i>	«
<i>ιχθυοτρόφ(ος)</i>	<i>ιχθυοτροφείο</i>	«

Το φαινόμενο του πρωτογενούς σχηματισμού λέξεων με επίθημα, χωρίς την ύπαρξη ρηματικών συνθέτων που λειτουργούν ως βάσεις, παρατηρείται και με το παραγωγικό επίθημα *-εί(ο)* όπως δείχνουν οι λέξεις *εκλογοδικείο*, *τρελοκομείο*, *ορφανοτροφείο*, *ταχυφαγείο* που έχουν σχηματιστεί πρωτογενώς.

Το επίθημα *-ι(ο)* στη ΝΕ, σύμφωνα με τους Τριανταφυλλίδη (1941) και Κλαίρη & Μπαμπινιώτη (2004), απαντάται μέσα στο επίθημα *-τήριο*, που σχηματίζει ουσιαστικά από ρηματικές βάσεις που δηλώνουν το ‘όργανο ή μέσο ενέργειας’ (π.χ. *πειστήριο*, *πλυντήριο*, *στεγνωτήριο*) ή τον ‘τόπο’ (π.χ. *κρατητήριο*, *δικαστήριο*, *σπουδαστήριο*, *γυμναστήριο*). Εντούτοις, όσον αφορά τα ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα, το επίθημα *-ι(ο)* απαντάται αυτόνομα στο σχηματισμό παράγωγων ουσιαστικών που δηλώνουν όργανο ή τόπο. Εμφανίζει όμως περιορισμένη παραγωγικότητα, καθώς σχηματίζει παράγωγα μόνο από σύνθετα με τα δεσμευμένα θέματα *-λογ*, *-σκοπ* και *-στας* (π.χ. *πληκτρολόγιο*, *ζεσεοσκόπιο*, *εργοστάσιο*).

3.3.4.3 Παραγωγικά επιθήματα *-ισσα* και *-τρια*

Η Ράλλη (2005) αναφέρει τα επιθήματα *-ισσα* και *-τρια* ως επιθήματα παραγωγής θηλυκού γένους. Τα επιθήματα αυτά έχουν μικρή κατανομή μέσα στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων και συγκεκριμένα απαντώνται το μεν *-ισσα* με τα δεσμευμένα θέματα *-αρχ* (π.χ. *ομαδάρχισσα*), *-βάτη(ς)* (π.χ. *ορειβάτισσα*), *-κρατη(ς)* (π.χ. *αριστοκράτισσα*), *-πώλη(ς)* (π.χ. *παλαιοπώλισσα*), το δε *-τρια* στο δεσμευμένο θέμα *-θετη(ς)* (π.χ. *ταξιθέτρια*).

3.3.4.4 Παραγωγή ρημάτων σε *(ώ)*

Η δημιουργία των ρημάτων σε *(ώ)* από ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα, είναι ένα αρκετά εκτεταμένο φαινόμενο στη ΝΕ, που δημιουργεί ερωτηματικά σχετικά με τον τρόπο σχηματισμού τους, καθώς το επίθημα *(ώ)* αποτελεί κλιτικό και όχι παραγωγικό επίθημα (Ράλλη 2005). Ας δούμε μερικά παραδείγματα από το σώμα δεσμευμένων θεμάτων:

40. *παιδαγωγός* > *παιδαγωγώ*

<i>γλωσσολόγος</i>	>	<i>γλωσσολογώ</i>
<i>ακροβάτης</i>	>	<i>ακροβατώ</i>
<i>τηλέγραφος</i>	>	<i>τηλεγραφώ</i>
<i>πλειοδότης</i>	>	<i>πλειοδοτώ</i>
<i>σκηνοθέτης</i>	>	<i>σκηνοθετώ</i>

Η συγκεκριμένη διαδικασία παρατηρείται και στην ΑΕ. Σύμφωνα με λεξικό της ΑΕ του Σταματάκου (1972), τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα σε (ος) αποτελούσαν τη βάση για τη δημιουργία ρημάτων σε (ώ) και αυτά με τη σειρά τους τη βάση για την παραγωγή ουσιαστικών σε –εία. Για παράδειγμα, από το ρηματικό σύνθετο *παιδαγωγός* προέκυψε το ρήμα *παιδαγωγώ*, από το οποίο δημιουργήθηκε το ουσιαστικό *παιδαγωγία*. Άλλα παραδείγματα του συγκεκριμένου λεξικού που παρουσιάζουν τη συγκεκριμένη αλληλουχία σχηματισμού είναι τα εξής:

41.	<i>ψυχαγωγός</i>	>	<i>ψυχαγωγώ</i>	>	<i>ψυχαγωγία</i>
	<i>ναύαρχος</i>	>	<i>ναυαρχώ</i>	>	<i>ναυαρχία</i>
	<i>ορειβάτης</i>	>	<i>ορειβατώ</i>	>	<i>ορειβασία</i>

Όπως επισημαίνει ο Ανδριώτης (1960: 2), αντίθετα με τα ονοματικά σύνθετα, τα ρηματικά σύνθετα είναι άγνωστα στην ΑΕ, γιατί η ΑΕ, όπως και η Λατινική, συνέτασσε τα ρήματά της μόνο με προθέσεις (Scaliger). Για το λόγο αυτό τα εν λόγω σύνθετα ρήματα, δε θεωρούνται πρωτότυπα, αλλά παράγωγα συνθέτων ονομάτων, δηλαδή παρασύνθετα. Διακριτικό γνώρισμά τους, όπως αναφέρει ο Ανδριώτης, είναι ότι παρουσιάζουν την κατάληξη –έω, ενώ τα σύνθετα ρήματα με προθέσεις διατηρούν αμετάβλητη την κατάληξη του ρήματος, όπως *αντιδίδωμι*, *προλέγω*, *καταγράφω* και εμφανίζουν εξωτερική αύξηση και αναδιπλασιασμό. Πράγματι, η κλίση των ρημάτων αυτών αποτελεί τη σημαντικότερη απόδειξη σχετικά με τον τρόπο σχηματισμού τους. Σε καμία περίπτωση δε θα μπορούσαν να αποτελούν πρωτότυπους σχηματισμούς, καθώς το ρήμα που αποτελεί το β' συνθετικό διαφέρει κατά πολύ από το αρχικό ρήμα. Π.χ.

42.	<i>γλωσσολογώ</i>	vs.	<i>λέγω</i>
	<i>σκηνοθετώ</i>	vs.	<i>τίθημι</i>

<i>παιδαγωγώ</i>	vs.	<i>άγω</i>
<i>κεραυνοβολώ</i>	vs.	<i>βάλλω</i>
<i>υπνοβατώ</i>	vs.	<i>βαίνω</i>
<i>λιμοκτονώ</i>	vs.	<i>κτείνω</i>
<i>χαρτοδετώ</i>	vs.	<i>δέω</i>

Υποστηρίζοντας τη συγχρονική δημιουργία των ρημάτων αυτών στη βάση ονοματικών συνθέτων η Ράλλη (2005: 144) παρατηρεί ότι για κάθε ρήμα υπάρχει και αντίστοιχο όνομα, ενώ για κάθε όνομα δεν υπάρχει και αντίστοιχο ρήμα (π.χ. *αρχαιολόγος* > **αρχαιολογώ*). Καθώς οι ερμηνείες που θέλουν δύο επιθήματα *-ω*, ένα κλιτικό και ένα παραγωγικό, ή ιδιότητες παραγωγής στο κλιτικό επίθημα (*ω*), δε φαίνονται πειστικές, σύμφωνα με τη Ράλλη (2005: 145), η παραγωγή ρημάτων με αλλαγή στον τονισμό φαίνεται ως η πιθανότερη λύση στο πρόβλημα της δημιουργίας των εν λόγω ρημάτων. Τα ρήματα αυτά εμφανίζουν συστηματική αλλομορφία $X \sim X\eta$ (όπου X = μέρος του θέματος). Ανήκουν στη λιγότερο παραγωγική Κλιτική τάξη 2β, και δεν εμφανίζουν το αλλόμορφο $X\alpha$ της εξαιρετικά παραγωγικής Κλιτικής τάξης 2α, καθώς προέρχονται από σύνθετες βάσεις, οι περισσότερες από τις οποίες ανήκουν στη λόγια παράδοση της γλώσσας (2005: 146).

Ο τρόπος σχηματισμού των εν λόγω ρημάτων θα μπορούσε επίσης να χαρακτηριστεί και αναδρομικός ('back-formation'), καθώς παρατηρείται ανάδρομη φορά σχηματισμού από τη συνηθισμένη (ρήμα > όνομα). Σχετικά με τον αναδρομικό σχηματισμό ο Bauer (2001: 84) αναφέρει ότι το μόνο που χρειάζεται είναι η ύπαρξη ενός παράλληλου προτύπου στο μυαλό των ομιλητών, κάτι που φαίνεται να ισχύει στην συγκεκριμένη περίπτωση.

Εκτός όμως από τα ρήματα σε (*ώ*) που προκύπτουν από σύνθετα με δεσμευμένα θέματα, υπάρχουν και περιπτώσεις τέτοιων ρημάτων που δε σχηματίζονται στη βάση κάποιου ρηματικού συνθέτου, όπως για παράδειγμα τα ρήματα *βιντεογραφώ*, *οριοθετώ*, *λιμοκτονώ*, *βαθμολογώ*, *τριχοτομώ*. Συχνά μάλιστα παρατηρείται και ο σχηματισμός παραγώγων σε *-ία* στη βάση αυτών των ρημάτων, τόσο στην ΑΕ (π.χ. *ανθρωπογονέω* > *ανθρωπογονία*), όσο και στη ΝΕ (π.χ. *βαθμολογώ* > *βαθμολογία*). Όπως είδαμε και στην περίπτωση σχηματισμού συνθέτων με δεσμευμένο θέμα με το επίθημα *-ία*, έτσι και η δημιουργία ρημάτων σε (*ώ*), χωρίς την ύπαρξη σύνθετης

ονοματικής βάσης, πρέπει μάλλον να αποδοθεί στον αναλογικό σχηματισμό. Ο Ανδριώτης (1960: 2-3) αναφέρει σχετικά:

«Όταν πάλι συμβαίνει να μη μαρτυρήται το αντίστοιχο ονοματικό σύνθετο, από το οποίο σχηματίστηκε το παρασύνθετο ρήμα, τότε υποθέτουμε ή ότι υπήρχε στην ομιλούμενη γλώσσα, αλλά τυχαία δε γράφτηκε ή δεν παραδόθηκε γραπτό, ή ότι δεν υπήρχε ποτέ, αλλά το αναλογικό ίνδαλμά του αιωρούνταν στον ενδιάθετο λόγο. Έτσι κατά το σχήμα *βου-κόλος - βουκολ-έω*, σχημάτισαν από τη φράση *ζώνον αγρέω* σύνθετο *ζωργ-έω*, χωρίς να υπάρχει αντίστοιχο όνομα *ζωργός*, και *δειροτομ-έω*, χωρίς να υπάρχει *δειρο-τόμος*».

3.3.4.5 Παράγωγα με μετάπλαση

Εκτός από τα παράγωγα με παραγωγικό επίθημα ή με αναδρομικό σχηματισμό, παρατηρείται και η δημιουργία ουσιαστικών από σύνθετα επίθετα με δεσμευμένο θέμα, μέσα από τη διαδικασία της μετάπλασης ή ονοματικοποίησης. Μερικά παραδείγματα από το σώμα δεσμευμένων θεμάτων είναι τα εξής:

43.	<i>αεροβόλος(-ο)</i>	>	<i>αεροβόλο (το)</i>
	<i>δακρυγόνος(-ο)</i>	>	<i>δακρυγόνο (το)</i>
	<i>εντομοκτόνος(-ο)</i>	>	<i>εντομοκτόνο (το)</i>

Αν και συχνά το επίθετο με δεσμευμένο θέμα που θα λειτουργούσε ως βάση για το σχηματισμό τέτοιων ονομάτων δεν απαντάται, μπορούμε να υποθέσουμε ότι αποτελεί δύναμι λέξη.

Στο σημείο αυτό ολοκληρώνεται η παρουσίαση των δεδομένων των σωμάτων δεσμευμένων θεμάτων της ΝΕ και της Αγγλικής. Στη συνέχεια, ακολουθεί η προτεινόμενη ανάλυση των λέξεων που τα περιέχουν, πάνω στην οποία βασίζεται και η υπολογιστική επεξεργασία των λέξεων αυτών, που θα παρουσιαστεί στο επόμενο κεφάλαιο.

3.4 Θεωρητικό πλαίσιο ανάλυσης των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα της Νέας Ελληνικής και της Αγγλικής

Όπως επισημάνθηκε στην αρχή του κεφαλαίου, η ανάλυση που πραγματοποιεί η παρούσα μελέτη στα σύνθετα της Αγγλικής και της ΝΕ βασίζεται στις αναλύσεις που προτείνουν η Baeskow (2004) και η Ralli (2008a, Ράλλη 2005) για τις εν λόγω λέξεις

στην κάθε γλώσσα. Η επιλογή των συγκεκριμένων αναλύσεων προκύπτει εκτός από όσα έχουν αναφερθεί μέχρι τώρα και από ορισμένα πλεονεκτήματα που αυτές φέρουν έναντι των άλλων αναλύσεων:

- α) Στην περιγραφή των διαδικασιών σχηματισμού λέξεων της Αγγλικής που περιέχουν μη γηγενή δεσμευμένα μορφήματα, η Baeskow (2004) λαμβάνει υπόψη τη μορφολογική υπόσταση και τις διαδικασίες σχηματισμού στις οποίες τα εν λόγω στοιχεία μετείχαν στη γλώσσα προέλευσης, καθώς πρόκειται για δάνειους τύπους, επιβεβαιώνοντας έτσι τη στενή σχέση μεταξύ των διαδικασιών αυτών στις δύο γλώσσες.
- β) Κατά την εξέταση των δεσμευμένων θεμάτων της ΝΕ, η Ράλλη (2005, Ralli 1992, 2008a) διερευνά την παρουσία τους στο σχηματισμό λέξεων και σε προηγούμενες φάσεις της γλώσσας, ανιχνεύοντας τη μορφολογική τους προέλευση και τις διαδικασίες σχηματισμού λέξεων στις οποίες μετείχαν.

Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας για την επιλογή των συγκεκριμένων αναλύσεων είναι το γεγονός ότι συγκλίνουν σε αρκετά σημεία βασιζόμενες σε ένα ενιαίο θεωρητικό υπόβαθρο, όπως θα παρουσιαστεί αναλυτικά στη συνέχεια. Το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την ηλεκτρονική επεξεργασία των συγκεκριμένων στοιχείων, που αποτελεί έναν από τους στόχους αυτής της εργασίας, καθώς επιτρέπει την αντιμετώπιση των στοιχείων αυτών από ένα σύστημα επεξεργασίας φυσικών γλωσσών που διέπεται από κοινούς κανόνες. Τα σημεία στα οποία συγκλίνουν οι παραπάνω αναλύσεις και τα οποία αποτελούν τη βάση για την συγκριτική ανάλυση που ακολουθεί είναι τα εξής:

- α) **Η αναγνώριση θεματικής υπόστασης στα δεσμευμένα στοιχεία των λέξεων που εξετάζονται.** Αποτέλεσμα αυτής είναι η υιοθέτηση κοινού όρου για τον χαρακτηρισμό τους, δηλαδή «δεσμευμένα θέματα» για τη ΝΕ (Ralli 1988, 1992, Ράλλη 2005) και «bound stems» (‘δεσμευμένα θέματα’) για την Αγγλική (Baeskow 2004).
- β) **Η αναγνώριση σύνθετης δομής στις λέξεις που περιέχουν δεσμευμένα θέματα στις δύο γλώσσες,** η οποία συνηγορεί υπέρ της θεματικής, και όχι προσφυματικής (ή συμφυματικής) υπόστασης των εν λόγω μορφημάτων.
- γ) **Η θεώρηση του εσωτερικού φωνήεντος /o/ (ενίοτε και /i/) ως συνδετικού φωνήεντος στους σχηματισμούς και των δύο γλωσσών που**

περιέχουν δεσμευμένα θέματα. Αν και στην Ελληνική η ύπαρξη συνδετικού φωνήεντος αποτελεί δείκτη σύνθεσης (Ralli 2008b), είναι σχεδόν αυτονόητη και απορρέει μέσα από τη σύνθετη δομή των εν λόγω λέξεων, στην περίπτωση των λέξεων της Αγγλικής, όπως είδαμε και στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, συχνά θεωρείται ως τμήμα του α' ή β' κατά σειρά μορφήματος, ή αλλιώς του ΑΣΤ ή του ΤΣΤ (βλ. Bauer 1998 κ.α.). Η αναγνώριση του /o/ ή /i/ από τη Baeskow (2004) ως συνδετικού στοιχείου, έχει ένα ακόμα σημαντικό πλεονέκτημα, καθώς έχει ως αποτέλεσμα τη μορφολογική ομοιότητα των σημασιολογικά αντίστοιχων δεσμευμένων θεμάτων στις δύο γλώσσες (π.χ. -λογ- και -log-), κάτι που δεν θα ίσχυε σε διαφορετική περίπτωση (π.χ. -λογ- και -olog-).

δ) Η αναγνώριση ονοματικών χαρακτηριστικών στα δεσμευμένα θέματα των δύο γλωσσών. Στη μεν Ελληνική, κατά τη Ράλλη (2005, Ralli 2008a), παρά τη ρηματική τους προέλευση αποδίδονται ονοματικές ιδιότητες στα δεσμευμένα θέματα μέσα από τις διαδικασίες της μετάπλασης, της μετάπτωσης και της επιθηματικής παραγωγής. Στη δε Αγγλική, κατά τη Baeskow (2004), το δεσμευμένο θέμα σε θέση κεφαλής φέρει ονοματικά χαρακτηριστικά, καθώς συχνά ευθύνεται για την ονοματική κατηγορία λέξεων που δε διαθέτουν κάποιο παραγωγικό επίθημα (π.χ. *telescope*_N 'τηλεσκόπιο').

στ) Η αναγνώριση των σχηματισμών με δεσμευμένα θέματα και στις δύο γλώσσες ως πιθανών βάσεων για την παραγωγή λέξεων με την προσθήκη παραγωγικών προσφυμάτων. Για παράδειγμα, η Ralli (2008a) αναφέρει την παραγωγή ονομάτων σε -ία, όπως *κερδοσκοπ-ία* και επιθέτων σε -ικός-ή-ό, όπως *κερδοσκοπ-ικός*, που προκύπτουν από σύνθετα με δεσμευμένα θέματα (στην προκειμένη περίπτωση τη λέξη *κερδοσκόπος*) και παρατηρεί ότι από μερικά ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα σχηματίζονται ρήματα, όπως *αγιογραφ(ώ)* < *αγιογράφ(ος)*. Αντίστοιχα, η Baeskow (2004) ορίζει, όπως είδαμε, ως «νεοκλασική σύνθετη παραγωγή», τη διαδικασία δημιουργίας λέξεων με την προσθήκη κάποιου παραγωγικού επιθήματος σε νεοκλασικές σύνθετες βάσεις, δηλαδή «πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα», η οποία λαμβάνει χώρα στο 1^ο ή το 2^ο επίπεδο του λεξιλογίου ανάλογα με το είδος του επιθήματος που μετέχει στη διαδικασία (π.χ. *biolog+y* (1^ο επίπεδο), *geograph#er* (2^ο επίπεδο)).

Με βάση τα παραπάνω σημεία, θα προχωρήσουμε στην συγκριτική ανάλυση των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ και των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής, με στόχο τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των κατηγοριών αυτών στις δύο γλώσσες. Όπως έχουμε επισημάνει σε αρκετά σημεία της βιβλιογραφικής επισκόπησης και στην ανάλυση της Baeskow (2004), είναι σαφής η επιρροή της δομής συνθέτων της γλώσσας προέλευσης, και εδώ εννοείται η Ελληνική, στη δομή των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής. Κάτι τέτοιο υποστηρίζεται από το γεγονός ότι τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής αποτελούν είτε δάνεια από την ΑΕ και τη Λατινική, είτε σύγχρονους σχηματισμούς που, σύμφωνα με τους περισσότερους μελετητές, έχουν σχηματιστεί κατά το πρότυπο των δανείων, χωρίς όμως να προσδιορίζεται ακριβώς σε ποιο βαθμό παρατηρείται η επίδραση της δομής συνθέτων της Ελληνικής στα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής. Κατά συνέπεια για τον προσδιορισμό της δομής των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εξής σημαντικοί παράγοντες: α) Η δομή των δανείων λέξεων στη γλώσσα προέλευσης (ΑΕ και Λατινική) και β) Η δομή των μεταγενέστερων και σύγχρονων σχηματισμών.

Για να πραγματοποιηθεί αυτό, απαιτείται αφενός η αναγνώριση της δομής των δανείων νεοκλασικών συνθέτων μέσα από την εξέταση των αντίστοιχων λέξεων στη γλώσσα προέλευσης και αφετέρου η σύγκρισή της με τη δομή των σύγχρονων σχηματισμών. Βασικό εργαλείο στην προσπάθεια αυτή αποτελεί το σώμα των μη γηγενών μορφημάτων της Αγγλικής που έχει συσταθεί, τα δεδομένα του οποίου παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα και στο οποίο περιέχεται το σύνολο σχεδόν τόσο των δανείων, όσο και των συγχρόνων σχηματισμών που περιέχουν το εκάστοτε μόρφημα σε τελική θέση, γεγονός που μας επιτρέπει μια συνολική εκτίμηση των παραγόντων που αναφέρθηκαν παραπάνω. Προηγουμένως, είναι απαραίτητη η λεπτομερής εξέταση των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ, κατά την οποία επιχειρούμε την εφαρμογή των παρατηρήσεων της Ράλλη (2005, Ralli 2008a) στα δεδομένα του σώματος δεσμευμένων θεμάτων της ΝΕ, με στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων για τη φύση των δεσμευμένων θεμάτων και τη συμπεριφορά τους μέσα στο λεξιλόγιο της ΝΕ.

3.4.1 Τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα της Νέας Ελληνικής

3.4.1.1 Τα δεσμευμένα θέματα ρηματικής προέλευσης – Η περίπτωση του δεσμευμένου θέματος –*γραφ*–

Όπως έχει επισημανθεί, τα δεσμευμένα θέματα ρηματικής προέλευσης της ΝΕ έχουν καθοριστικό ρόλο στη δομή των συνθέτων που τα περιέχουν. Στην παρούσα μελέτη θεωρούμε ότι τα δεσμευμένα θέματα της ΝΕ αν και έχουν σαφή τρόπο σχηματισμού στην ΑΕ, καθώς προέκυψαν από θέματα ρημάτων μέσα από τις διαδικασίες της μετάπλασης, της μετάπτωσης και της επιθηματοποίησης, που εξετάστηκαν προηγουμένως, σε μια συγχρονική θεώρηση, καταχωρούνται ως ξεχωριστά λήμματα του λεξικού και όχι ως παράγωγα των ρημάτων από τα οποία προέρχονται. Αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι τα δεσμευμένα θέματα έχουν σχηματιστεί στην ΑΕ και έχουν αντληθεί από αυτή για να εξυπηρετήσουν συγκεκριμένες γλωσσικές ανάγκες, με αποτέλεσμα η διαδικασία σχηματισμού τους να μην είναι τόσο διαφανής και αυτονόητη στους σύγχρονους ομιλητές της ΝΕ, όπως είναι, για παράδειγμα, η μορφολογική σχέση μεταξύ λέξεων, όπως *γράφω* και *γραφή*. Το γεγονός αυτό ενισχύεται επιπλέον και από τις εξειδικευμένες ιδιοσυγκρασιακές σημασίες που έχουν αποκτήσει τα δεσμευμένα θέματα σε συνδυασμό με ορισμένα επιθήματα, οι οποίες εξετάστηκαν παραπάνω (π.χ. *γλωσσολογία* ‘επιστήμη’, *παιδαγωγία* ‘διαδικασία’/‘αποτέλεσμα’).

Η διαπίστωση αυτή πρέπει να σημειωθεί ότι δεν αφορά στον ίδιο βαθμό όλα τα δεσμευμένα θέματα, καθώς ο βαθμός διαφάνειας της διαδικασίας σχηματισμού των δεσμευμένων θεμάτων είναι δυνατόν να ποικίλλει, αφού εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, όπως το μορφωτικό επίπεδο του ομιλητή, η διαδικασία σχηματισμού του εκάστοτε δεσμευμένου θέματος, όπως επίσης και η ύπαρξη ή μη του ρήματος προέλευσης στη ΝΕ. Αν και για την εξαγωγή οποιουδήποτε συμπεράσματος σχετικά με το θέμα αυτό απαιτείται η λεπτομερής διερεύνησή του στους φυσικούς ομιλητές της γλώσσας, μπορούμε να υποθέσουμε ότι ενδεχομένως για τους ομιλητές να είναι, για παράδειγμα, πιο ξεκάθαρη η σχέση μεταξύ των δεσμευμένων θεμάτων –*γραφ(ος)* και –*λογ(ος)* με τα αντίστοιχα ρήματα *γράφω* και *λέγω*, που διατηρούνται στη ΝΕ, από ό,τι μεταξύ των δεσμευμένων θεμάτων –*βόλ(ος)*, *κτόν(ος)* και –*κόμ(ος)* με τα αντίστοιχα ρήματα *βάλλω*, *κτείνω* και *κομῶ*, που δε χρησιμοποιούνται πια. Όπως επισημάνθηκε όμως παραπάνω, συχνά, ακόμα και αν η σχέση μεταξύ ενός

δεσμευμένου θέματος με το ρήμα προέλευσής του είναι διαφανής, αυτό μπορεί να έχει αποκτήσει ορισμένες εξειδικευμένες σημασίες που δε σχετίζονται άμεσα με το ρήμα προέλευσης, όπως είδαμε στην περίπτωση του δεσμευμένου θέματος *-λογ-*, γεγονός που μετριάζει τη διαφάνεια της μεταξύ τους σχέσης.

Συνεπώς, επειδή στόχος της παρούσας εργασίας είναι η ενιαία αντιμετώπιση όλων των δεσμευμένων θεμάτων της ΝΕ, επιλέξαμε την καταχώριση των δεσμευμένων θεμάτων ως ξεχωριστών λημμάτων στο νοητικό λεξικό των ομιλητών της. Εντούτοις, πρέπει να σημειώσουμε ότι τα δεσμευμένα αυτά θέματα φέρουν εγγενώς ορισμένες ιδιότητες που πηγάζουν από τη ρηματική τους προέλευση και οι οποίες αποτυπώνονται στη δομή των λέξεων που σχηματίζουν, όπως θα αποδειχθεί στη συνέχεια. Οι ιδιότητες αυτές μπορούν να συμπεριληφθούν σε έναν προαιρετικό ετυμολογικό τομέα του λήμματός τους, που είναι προσβάσιμος από ομιλητές με καλύτερη γνώση της γλώσσας, όπως είδαμε να προτείνει η Baeskow (2004) για τα δεσμευμένα θέματα μη γηγενούς προέλευσης της Αγγλικής.

Το δεσμευμένο θέμα *-γραφ-*, του οποίου το λήμμα παρουσιάζεται ως παράδειγμα, εμφανίζεται σε έναν μεγάλο αριθμό ρηματικών συνθέτων, όπως οι λέξεις *χαρτογράφος*, *κινηματογράφος* και *καλλιγράφος*. Η ορθογραφική του αναπαράσταση είναι *-γραφο-* και περιλαμβάνει τη γραμματική κατηγορία που είναι αυτή του ονόματος. Το γεγονός ότι τα δεσμευμένα θέματα φέρουν ονοματικές ιδιότητες, δεν τα καθιστά ισότιμα με λέξεις που ανήκουν στην ονοματική κατηγορία, καθώς δεν αποτελούν αυτόνομες λεξικές μονάδες.

3.4.1.2 Η δομή των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα

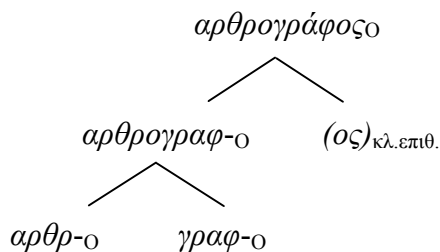
3.4.1.2.1 Εισαγωγή

Ο προσδιορισμός της δομής των λέξεων που περιέχουν δεσμευμένα θέματα, στην προκειμένη περίπτωση, πραγματοποιείται μέσα από την εξέταση της δομής λέξεων που περιέχουν το δεσμευμένο θέμα *-γραφ-*. Όπως αναφέρεται στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων της ΝΕ, το δεσμευμένο θέμα *-γραφ-* μετέχει κυρίως στη δημιουργία ουσιαστικών που δηλώνουν 1. «τον επιστήμονα ή τον επαγγελματία που έχει ορισμένο αντικείμενο μελέτης ή εργασίας» (π.χ. *λαογράφος*, *συμβολαιογράφος*), 2. «τον καλλιτέχνη που χρησιμοποιεί συγκεκριμένο υλικό ή τρόπο δημιουργίας» ή συγκεκριμένη θεματολογία (π.χ. *υδατογράφος*, *χαλκογράφος*, *αγιογράφος*), 3. «αυτόν που γράφει με ορισμένο τρόπο» (π.χ. *κακογράφος*), 4. «το όργανο γραφής» (π.χ.

στυλογράφος), 5. «το επιστημονικό όργανο που καταγράφει και απεικονίζει γραφικά στοιχεία» σχετικά με ορισμένο αντικείμενο μελέτης (π.χ. *κυματογράφος*, *σειсмоγράφος*), 6. «αυτόν που γράφει ή τυπώνει χρησιμοποιώντας ορισμένο μέσο ή τεχνική» (π.χ. *δακτυλογγράφος*, *τυπογράφος*), 7. «αυτόν που γράφει κείμενα ορισμένου τύπου» ή «γράφει σχετικά με κάτι» (π.χ. *αρθρογράφος*, *δημοσιογράφος*), 8. «τον λογοτέχνη που ασχολείται με ένα ορισμένο είδος γραπτού λόγου» (π.χ. *μυθιστοριογράφος*) κ.α.⁵⁰. Συμπερασματικά, οι λέξεις που σχηματίζονται με το δεσμευμένο θέμα *-γραφ-*, αποτελούν ουσιαστικά που δηλώνουν κυρίως πρόσωπο και κάποιες φορές όργανο και ανήκουν τόσο σε ειδικά όσο και σε δημόσια λεξιλόγια⁵¹.

Όπως έχουν επισημάνει οι Ράλλη & Ραυτοπούλου (1999), στα σύνθετα που μετέχουν τα δεσμευμένα θέματα της NE, η σύνθεση πραγματοποιείται στο επίπεδο του θέματος, γεγονός που τους προσδίδει τη δομή: [[Θέμα Θέμα] + Κλιτ. Επίθημα]. Έτσι, η δομή της λέξης *αρθρογράφος*, που αποτελείται από το θέμα *αρθρ-* της λέξης *άρθρο*, και το δεσμευμένο θέμα *-γραφ-*, σύμφωνα με τα παραπάνω, διαμορφώνεται δενδρικά όπως φαίνεται στο Σχήμα 3.

Σχήμα 3

Όσον αφορά τη γραμματική κατηγορία και άλλα βασικά δομικά και σημασιολογικά χαρακτηριστικά του σύνθετου θέματος, όπως έχει επισημάνει η Ralli (2008a), αυτά κληροδοτούνται από το δεσμευμένο στοιχείο. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι τα εν λόγω σύνθετα, όπως τα περισσότερα σύνθετα της NE (Ράλλη 2007), αποτελούν ενδοκεντρικούς σχηματισμούς με δεξιά κεφαλή, αφού κατά τον Williams

⁵⁰ Οι σημασίες που περιέχονται στο corpus προέρχονται από το *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* (Μπαμπινιώτης 1998).

⁵¹ Ο όρος «δημόσια λεξιλόγια» έχει δανειστεί από τη Γιαννουλοπούλου (2000) και αναφέρεται στο λεξιλόγιο του τύπου, των MME, της διαφήμισης, της πολιτικής και γενικά χρησιμοποιείται σε αντιδιαστολή με τα ειδικά λεξιλόγια της επιστήμης και της τεχνολογίας.

(1981), οι διφυείς μορφολογικές δομές, όπως αυτές των σύνθετων λέξεων, υπόκεινται στο νόμο της δεξιόστροφης κεφαλής ('Right Head Rule'), σύμφωνα με τον οποίο, κεφαλή του σχηματισμού αποτελεί το συστατικό που βρίσκεται στο δεξί μέρος μιας τέτοιας δομής. Όπως αναφέρει η Ράλλη (2005: 250), ο καθολικός χαρακτήρας του νόμου της δεξιόστροφης κεφαλής ισχύει γενικά και στην Ελληνική με εξαίρεση την κλίση. Πρώτη συνέπεια του νόμου αυτού είναι ότι η γραμματική κατηγορία της κεφαλής μεταπηδά στο σχηματιζόμενο στοιχείο. Επομένως, η γραμματική κατηγορία των δεσμευμένων θεμάτων, που έχει οριστεί ως ονοματική, μεταπηδά στο σχηματιζόμενο σύνθετο θέμα, με αποτέλεσμα, όπως φαίνεται στο παραπάνω σχήμα, να φέρει και αυτό την κατηγορία του ονόματος (*αρθρογραφ-ο*).

Αν και η κεφαλή παίζει τον πιο καθοριστικό ρόλο στον προσδιορισμό των γραμματικών και μορφοσημασιολογικών χαρακτηριστικών της τελικής λέξης, δεν ευθύνεται αποκλειστικά για αυτά. Για παράδειγμα, η κεντρική σημασία μιας λέξης μπορεί να προκύπτει από την κεφαλή του σχηματισμού, αλλά επίσης να συμπληρώνεται ή/και να προσδιορίζεται περαιτέρω από τη σημασία της μη κεφαλής (Ράλλη 2005: 252). Στο σύνθετο που εξετάζουμε, για παράδειγμα, η σημασία της λέξης *αρθρογράφος* προέρχεται κυρίως από τη κεφαλή της δομής, που είναι το δεσμευμένο στοιχείο *-γραφ-*: ένας *αρθρογράφος* είναι κατά κύριο λόγο, κάποιος που *γράφει*, στην προκειμένη περίπτωση *άρθρα*, μια σημασία που προκύπτει από το συνδυασμό των σημασιών της κεφαλής και της μη κεφαλής *αρθρ-*.

Το συγκεκριμένο δεσμευμένο θέμα συντίθεται με μια ποικιλία στοιχείων. Καταρχάς, όπως διαπιστώνουμε, συντίθεται με ουσιαστικά και επίθετα λόγια και λαϊκής προέλευσης σχηματίζοντας ουσιαστικά, όπως *αρθρογράφος*, *γελοιογράφος*, *εφημεριδογράφος*, *παλαιογράφος*, *παλμογράφος*, *παραδοξογράφος*, *ωκεανογράφος*. Επίσης, απαντάται και σε επίθετα σε *(ος)(η)(ο)*, τα οποία εκφράζουν τον τρόπο με τον οποίο έχει γραφτεί κάτι (π.χ. *αυτόγραφος-η-ο*, *ιδιόγραφος-η-ο*, *χειρόγραφος-η-ο*) και στα οποία το *α'* συνθετικό μπορεί επίσης να είναι επίθετο ή ουσιαστικό, αλλά και αντωνυμία. Εντούτοις, φαίνεται ότι τα σύνθετα ουσιαστικά και επίθετα που περιέχουν το δεσμευμένο θέμα *-γραφ-* παρουσιάζουν έντονη σημασιολογική διαφοροποίηση, αφού τα μεν ουσιαστικά εκφράζουν ενεργητική σημασία, ενώ τα επίθετα παθητική, γεγονός που διαπιστώνεται ακόμα και από τον διαφορετικό τονισμό τους. Αυτό προκύπτει, όπως επισημαίνει η Ralli (2008a), από το ότι τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα ανήκουν στην κατηγορία των ρηματικών συνθέτων που επιβάλλουν μια

ορισμένη δομή στους σχηματισμούς που μετέχουν, την οποία η κεφαλή έχει κληρονομήσει από τη ρηματική της βάση και η οποία μπορεί να ποικίλλει, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

3.4.1.2.2 Τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα ως ρηματικά σύνθετα

Όπως επισημαίνει η Ράλλη (2005: 186), χαρακτηριστικό όλων των ρηματικών συνθέτων με α' συνθετικό όνομα είναι ότι το πρώτο συνθετικό μέρος μπορεί να εκφράζει το συμπλήρωμα του ρήματος ή του ρηματικού παράγωγου που βρίσκεται στη θέση του β' συνθετικού. Τα συμπληρώματα των ρημάτων ή των ρηματικών παραγώγων εκφράζουν διάφορους θεματικούς ή σημασιολογικούς ρόλους, όπως για παράδειγμα το δράστη, στη λέξη *ποντικοφάγωμα*, το δέκτη, στη λέξη *καρδιοκατακτητής*, το μέσο, στη λέξη *οξυγονοκόλληση* και άλλους. Έτσι και στα ρηματικά σύνθετα με β' συνθετικό ρηματικό παράγωγο που είναι δεσμευμένο θέμα, το ουσιαστικό σε θέση α' συνθετικού ικανοποιεί κάποιο θεματικό ρόλο για το δεσμευμένο θέμα, όπως αυτόν του θέματος (π.χ. *διηγηματογράφος*), του τόπου (π.χ. *θαλασσοπόρος*) ή του σκοπού (π.χ. *κερδοσκόπος*) (Ralli 2008a).

Παρατηρώντας τις λέξεις που προκύπτουν από τη συμμετοχή του δεσμευμένου θέματος *-γραφ-* και τη σημασία τους, διαπιστώνουμε ότι τα ονόματα σε θέση α' συνθετικού ικανοποιούν αρκετούς θεματικούς ή/και σημασιολογικούς ρόλους, όπως για παράδειγμα, του δέκτη, όπως στη λέξη *αρθρογράφος*, του μέσου, στη λέξη *δακτυλογράφος*, της ύλης, στη λέξη *υδατογράφος*, του τρόπου, στη λέξη *κακογράφος*, κ.α.. Στην πλειονότητα όμως των λέξεων που σχηματίζονται με το εν λόγω δεσμευμένο θέμα, ο θεματικός ρόλος που ικανοποιείται από το α' συνθετικό είναι αυτός του θέματος.

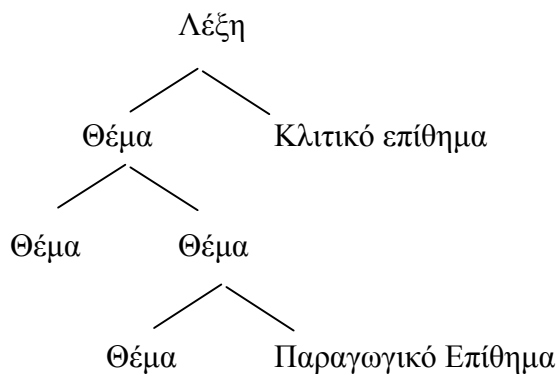
Από τα παραπάνω δεδομένα γίνεται κατανοητό ότι εκτός από τις ονοματικές ιδιότητες που διαθέτουν τα δεσμευμένα θέματα λόγω της γραμματικής τους κατηγορίας, είναι απαραίτητη και η αναγνώριση των ρηματικών τους ιδιοτήτων, οι οποίες έχουν προκύψει από τη ρηματική τους βάση και καθορίζουν τους συνδυασμούς τους με άλλα στοιχεία. Οι πληροφορίες για τις ρηματικές τους ιδιότητες, όπως επισημάναμε παραπάνω, εντάσσονται στον προαιρετικό ετυμολογικό τομέα κάθε λήμματος που περιέχει πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο προκύπτει κάθε δεσμευμένο θέμα. Ο τρόπος με τον οποίο προκύπτει η δομή ορισμάτων που επιβάλλουν τα δεσμευμένα θέματα ρηματικής προέλευσης στα σύνθετα που σχηματίζουν, παρουσιάζεται αναλυτικά παρακάτω.

3.4.1.2.3 Η δομή των ρηματικών συνθέτων με δεσμευμένα θέματα

Καθοριστικό ρόλο στον προσδιορισμό της δομής των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα παίζει το δεσμευμένο θέμα που βρίσκεται σε θέση β' συνθετικού. Αν και η κοινή ονοματική κατηγορία των ρηματικών παραγώγων και των δεσμευμένων θεμάτων στα σύνθετα που εξετάζονται αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ταύτιση των δομών των συνθέτων στα οποία απαντώνται, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δεσμευμένων θεμάτων θέτουν ορισμένους περιορισμούς στις πιθανές δομές των συνθέτων που σχηματίζουν. Καταρχήν, το χαρακτηριστικό της δεσμευσιμότητας αυτομάτως αποκλείει το δομικό σχήμα [Θέμα Λέξη], το οποίο αντιστοιχεί σε ορισμένα σύνθετα που δεν έχουν διαφορετικό κλιτικό επίθημα και τόνο από το β' συστατικό τους.

Συνεπώς, το δομικό σχήμα που αντιστοιχεί στις δομές των συνθέτων με δεσμευμένο θέμα, είναι αυτό που προτείνουν οι Nespor & Ralli (1994, 1996), για τα σύνθετα με ρηματικό παράγωγο, δηλαδή [Θέμα Θέμα], όπως απεικονίζεται στο παρακάτω σχήμα⁵².

Σχήμα 4

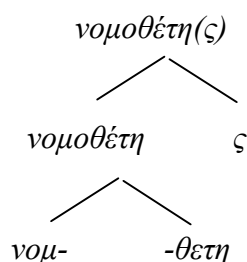

Εφόσον η δημιουργία του δεσμευμένου θέματος τοποθετείται σε προηγούμενες φάσεις της γλώσσας, η καταχώρισή τους ως ξεχωριστών λημμάτων του λεξικού έχει ως αποτέλεσμα την από κοινού θεώρησή τους ως αυτόνομων θεμάτων χωρίς εσωτερική δομή. Αυτό έχει ως συνέπεια, η δομή των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα να μη διαφοροποιείται ανάλογα με τον τρόπο σχηματισμού του εκάστοτε

⁵² Βλ. Nespor & Ralli 1994, 1996 και Ράλλη 2007 για τα σχήματα δομών των ελληνικών συνθέτων.

δεσμευμένου θέματος, είτε αυτός είναι η μετάπλαση, η μετάπτωση ή η εμφανής επιθηματοποίηση. Για παράδειγμα, η δομή της σύνθετης λέξης *νομοθέτης*, που περιέχει το δεσμευμένο θέμα *-θέ-τη(ς)*, που έχει σχηματιστεί μέσα από τη διαδικασία της επιθηματοποίησης στη βάση του ρήματος *τίθημι(ι)* με την προσθήκη του παραγωγικού προσφύματος *-τη(ς)*, σύμφωνα με την προτεινόμενη δομή [Θέμα Θέμα], διαμορφώνεται δενδρικά ως εξής:

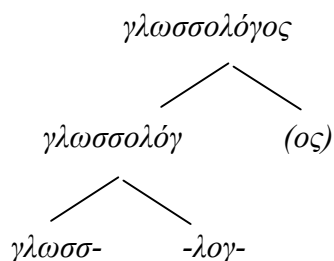
Σχήμα 5

Στη δομή αυτή, το δεσμευμένο θέμα *-θετη*, συντίθεται με το θέμα *νομ-* σχηματίζοντας το σύνθετο ονοματικό θέμα *νομοθετη-*, το οποίο λαμβάνει το κλιτικό επίθημα *(ς)* και μετατρέπεται σε ανεξάρτητη λέξη. Παρά την ομοιότητά του δεσμευμένου θέματος *-θετη* με τα ρηματικά παράγωγα, αφού φέρει το παραγωγικό επίθημα *-τη(ς)*, η δομή του εν λόγω συνθέτου διαφέρει από αυτή που είδαμε στο Σχήμα 5, καθώς δεν περιέχει πληροφορίες για την εσωτερική δομή του δεσμευμένου θέματος, αφού πλέον αποτελεί ξεχωριστό λήμμα του λεξικού. Ωστόσο, το *α'* συνθετικό (*νομ-*) ικανοποιεί ένα θεματικό ρόλο του ρήματος από το οποίο δημιουργήθηκε το δεσμευμένο θέμα και έχει τη θέση προσαρτήματος στην κεφαλή *-θετη-* εφόσον είναι τοποθετημένο πριν από αυτή. Το δεσμευμένο θέμα *-θετη-*, όπως και τα υπόλοιπα δεσμευμένα θέματα, αν και δεν παράγεται συγχρονικά, φέρει εγγενώς αυτές τις ρηματικές ιδιότητες, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά τους συνδυασμούς του επιβάλλοντας την ικανοποίηση ενός θεματικού ρόλου από το στοιχείο σε αρχική θέση.

Αντίστοιχες είναι και οι δομές των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα που έχουν προκύψει με μετάπλαση ή μετάπτωση, δηλαδή χωρίς την παρουσία εκπεφρασμένου παραγωγικού επιθήματος. Για παράδειγμα, στη λέξη *γλωσσολόγος*, όπου το δεσμευμένο θέμα *-λόγ-* έχει σχηματιστεί με μετάπτωση από το ρήμα *λέγω(ω)*, η προτεινόμενη δομή διαμορφώνεται ως εξής:

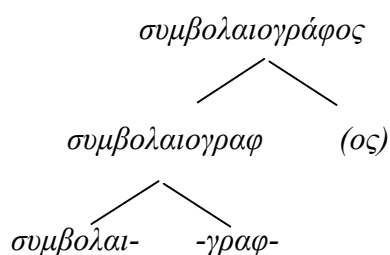
Σχήμα 6

Όπως παρατηρούμε, εφόσον η δημιουργία του δεσμευμένου θέματος *-λογ-* δεν έχει γίνει συγχρονικά, η δομή του συνθέτου αυτού δε διαφέρει από τη δομή του συνθέτου *νομοθέτης* που είδαμε παραπάνω. Εντούτοις, όπως και στην περίπτωση εκείνη, το στοιχείο σε αρχική θέση, *γλωσσ-*, συνδέεται σημασιολογικά με το στοιχείο που βρίσκεται σε τελική θέση, ικανοποιώντας το ρόλο του συμπληρώματος του ρήματος *λέγω* από το οποίο προέρχεται το τελευταίο.

Αντίστοιχα, η δομή ενός ρηματικού συνθέτου με δεσμευμένο θέμα που έχει προκύψει διαχρονικά μέσα από τη διαδικασία της μετάπλασης όπως το *-γραφ-*, δε διαφέρει από τις προηγούμενες δομές όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα:

Σχήμα 7

Και στην περίπτωση αυτή, τα δύο συστατικά συνδέονται σημασιολογικά με τον τρόπο που επιβάλλουν οι εγγενείς ρηματικές ιδιότητες του δεσμευμένου θέματος *-γραφ*, καθιστώντας το στοιχείο σε θέση *α'* συνθετικού, δηλαδή το θέμα *συμβολαι-*, ως το υποχρεωτικό συμπλήρωμα του ρήματος *γράφ(ω)* από το οποίο προέρχεται το δεσμευμένο θέμα.

Ωστόσο, ανάμεσα στα ουσιαστικά και τα επίθετα που μοιράζονται το ίδιο δεσμευμένο θέμα μπορεί να ικανοποιείται είτε ο ίδιος θεματικός ρόλος είτε διαφορετικός. Αυτό φαίνεται στα ακόλουθα παραδείγματα. Συγκεκριμένα, στα

επίθετα του 44. το συμπλήρωμα του δεσμευμένου θέματος φαίνεται να ικανοποιεί είτε το ρόλο του θέματος είτε κάποιον άλλο ρόλο όπως της αιτίας ή της προέλευσης. Αντίθετα, μεταξύ των ουσιαστικών και των επιθέτων του 45. ικανοποιούνται διαφορετικοί θεματικοί ρόλοι, καθώς στα μεν ουσιαστικά το συμπλήρωμα του δεσμευμένου θέματος ικανοποιεί το ρόλο του θέματος, ενώ στα επίθετα το συμπλήρωμα ικανοποιεί άλλους ρόλους, όπως της ποσότητας, του οργάνου ή μέσου και της προέλευσης. Ωστόσο, αυτή η διαφοροποίηση δεν παρατηρείται μεταξύ των ουσιαστικών και των επιθέτων του 46., όπου το συμπλήρωμα των δεσμευμένων θεμάτων και των δύο γραμματικών κατηγοριών ικανοποιεί το ρόλο του θέματος.

44. Επίθετο	Θεμ. ρόλος	vs.	Επίθετο	Θεμ. ρόλος
<i>γαλλομαθής-ές</i>	θέμα	vs.	<i>σεισμοπαθής-ές</i>	αιτία
<i>αλλεργιογόνος-ο</i>	θέμα	vs.	<i>ηφαιστειογενής-ές</i>	προέλευση
45. Ουσιαστικό	Θεμ. ρόλος	vs.	Επίθετο	Θεμ. ρόλος
<i>μαρμαρογλύφος</i>	θέμα	vs.	<i>ολόγλυφος-η-ο</i>	ποσότητα
<i>αρθρογράφος</i>	θέμα	vs.	<i>χειρόγραφος-η-ο</i>	όργανο/μέσο
<i>αγελαδοτρόφος</i>	θέμα	vs.	<i>αυτότροφος-η-ο</i>	προέλευση
46. Ουσιαστικό	Θεμ. ρόλος		Επίθετο	Θεμ. ρόλος
<i>αδελφοκτόνος</i>	θέμα		<i>μικροβιοκτόνος-ο</i>	θέμα
<i>υδρογόνο</i>	θέμα		<i>παθογόνος-ο</i>	θέμα
<i>σφαιροβόλος</i>	θέμα		<i>κεραυνοβόλος-ο</i>	θέμα
<i>συνταξιούχος</i>	θέμα		<i>αλκοολούχος-α-ο</i>	θέμα
<i>γελωτοποιός</i>	θέμα		<i>φθοροποιός-ο</i>	θέμα

Όπως θα δούμε στη συνέχεια, η διαφοροποίηση στην ικανοποίηση των θεματικών ρόλων που παρατηρείται μεταξύ των ουσιαστικών και επιθέτων του 44., είναι πιθανό να σχετίζεται άμεσα και με τον τονισμό των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα, ο οποίος φαίνεται να επηρεάζεται έντονα και από σημασιολογικούς παράγοντες. Για παράδειγμα στα εν λόγω σύνθετα παρατηρούμε ότι εκείνα των οποίων το *α'* συνθετικό εκφράζει το ρόλο του θέματος (π.χ. *μαρμαρογλύφος*, *αρθρογράφος*, *αγελαδοτρόφος*) τονίζονται στην παραλήγουσα, ενώ εκείνα των οποίων το *α'*

συστατικό εκφράζει άλλους ρόλους πέραν του θέματος (*ολόγλυφος-η-ο, χειρόγραφος-η-ο, αυτότροφος-η-ο*), τονίζονται στην προπαραλήγουσα. Αναλυτικότερα, όμως, με τον τονισμό θα ασχοληθούμε στην επόμενη παράγραφο.

3.4.1.2.4 Ο τονισμός των ρηματικών συνθέτων με δεσμευμένα θέματα

Σύμφωνα με τις Nespor & Ralli (1994, 1996) και Ράλλη (2007), τα σύνθετα με δομή [Θέμα Θέμα] υπακούουν στον ειδικό κανόνα τονισμού των συνθέτων αυτής της δομής που τοποθετεί τον τόνο στην προπαραλήγουσα. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται και ορισμένα σύνθετα με ρηματικό παράγωγο σε θέση β' συνθετικού, όπως τα είς *-τος*, τα οποία παρουσιάζουν διαφορετικό τονισμό από αυτόν που παρουσιάζει το ρηματικό παράγωγο όταν αποτελεί ανεξάρτητη λέξη (Ράλλη 2005: 192) (π.χ. *δαφνοσκέπαστος* vs. *σκεπαστός*).

Ωστόσο, τα ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένο θέμα, αν και ανήκουν στο ίδιο δομικό σχήμα, δεν υπακούουν στον ίδιο κανόνα τονισμού, καθώς τονίζονται κυρίως στην παραλήγουσα (π.χ. *σεισμογράφος, βιολόγος, αποικιοκράτης*). Η διαφοροποίηση που παρουσιάζουν τα εν λόγω σύνθετα ως προς τον τονισμό έχει ερμηνευθεί με διάφορους τρόπους. Οι Nespor & Ralli (1994, 1996) θεωρούν ότι τα δεσμευμένα θέματα, παρά τη δεσμευσιμότητά τους, έχουν χαρακτηρισμένη τη θέση του τόνου (π.χ. *-γράφ(ος), -λόγ(ος), -κράτη(ς)*), η οποία διατηρείται και στη σύνθεση, σύμφωνα με τη γενικότερη αρχή διατήρησης της δομής (Ράλλη 2005: 197). Έτσι, τα σύνθετα με δεσμευμένο θέμα φέρουν τον τόνο του δεσμευμένου θέματος σαν αυτό να ήταν ανεξάρτητη λέξη (π.χ. *δημοσιογράφος, ποινικολόγος, αιμοδότης, πατροκτόνος* κ.α.).

Ωστόσο, η χαρακτηρισμένη θέση του τόνου που εμφανίζουν τα δεσμευμένα θέματα τα διαφοροποιεί σημαντικά από τα υπόλοιπα θέματα, καθώς αποτελεί χαρακτηριστικό των επιθημάτων (2005: 197-198). Για το λόγο αυτό, δηλαδή, το γεγονός ότι τα δεσμευμένα θέματα φαίνεται να συνδυάζουν χαρακτηριστικά θεμάτων και επιθημάτων, η Ράλλη (2005: 60) τα τοποθετεί μεταξύ των δύο πόλων ενός μορφολογικού συνεχούς, οι οποίοι αντιστοιχούν στα θέματα και τα προσφύματα, μαζί με τις αρχαίες προθέσεις που έχουν υποστεί γραμματικοποίηση (Γιαννουλοπούλου 2000), θεωρώντας ότι τα δεσμευμένα θέματα είναι πιο κοντά στα θέματα, ενώ οι προθέσεις πιο κοντά στα προσφύματα.

Στη διττή φύση των δεσμευμένων θεμάτων η Ράλλη (2005: 198) φαίνεται να αποδίδει και την ύπαρξη ορισμένων περιπτώσεων ρηματικών συνθέτων με δεσμευμένα θέματα που «ακολουθούν τον έναν ή τον άλλο τρόπο τονισμού, ανάλογα

με την περίπτωση», όπως φαίνεται στα παρακάτω παραδείγματα. Έτσι, κάποια δεσμευμένα θέματα, όπως αυτά της πρώτης στήλης συμπεριφέρονται περισσότερο ως θέματα, μη έχοντας προκαθορισμένη θέση του τόνου, ενώ κάποια άλλα, όπως αυτά τη δεύτερης, συμπεριφέρονται τονικά ως επιθήματα.

47.	[Θέμα Θέμα]	[Θέμα Λέξη]	Δεσμευμένο Θέμα
	<i>πρωτότοκος</i>	<i>θεοτόκος</i>	<i>-τοκ-ος</i>
	<i>οικότροφος</i>	<i>κτηνοτρόφος</i>	<i>-τροφ-ος</i>
	<i>ιππόδρομος</i>	<i>ταχυδρόμος</i>	<i>-δρόμ-ος</i>
	<i>πρωτόγονος</i>	<i>δακρυγόνος</i>	<i>-γον-ος</i>
	<i>νεόκοπος</i>	<i>ζυλοκόπος</i>	<i>-κοπ-ος</i>

Η διαφοροποίηση όμως αυτή μεταξύ των παραπάνω συνθέτων μπορεί να ερμηνευθεί και διαφορετικά, αν ληφθούν υπόψη κάποιοι άλλοι παράγοντες, όπως για παράδειγμα η σημασία. Συγκεκριμένα, παρατηρούμε ότι στα σύνθετα της δεύτερης στήλης που φέρουν τον τόνο στο δεσμευμένο θέμα, αυτό φέρει ενεργητική σημασία, ενώ αντίθετα, στα σύνθετα της πρώτης στήλης, με εξαίρεση το σύνθετο *ιππόδρομος*, που δεν αποτελεί ρηματικό σύνθετο, το δεσμευμένο θέμα φαίνεται να εκφράζει παθητική σημασία.

Μια προσεκτική εξέταση όλων των δεσμευμένων θεμάτων και των σημασιών που φέρουν αποδεικνύει ότι τα περισσότερα από αυτά εκφράζουν ενεργητική σημασία, όπως τα *-αγωγ(ός)* (π.χ. *παιδαγωγός*), *-βόλ(ος)* (π.χ. *σφυροβόλος*), *-λόγ(ος)* (π.χ. *αρχαιολόγος*), ορισμένα εκφράζουν μέση σημασία, όπως το *-γαμ(ος)* (π.χ. *αερόγαμος*) και κάποια παθητική, όπως τα *-γεν(ής)* (π.χ. *ηφαιστειογενής*), *-παθ(ής)* (π.χ. *καρκινοπαθής*) κ.α.

Παρατηρούνται όμως και περιπτώσεις δεσμευμένων θεμάτων που μπορεί να εκφράζουν ενεργητική ή παθητική σημασία ανάλογα με την περίπτωση, όπως είδαμε παραπάνω, γεγονός που έχει άμεσες συνέπειες στον τονισμό των λέξεων που σχηματίζουν. Ανάλογο παράδειγμα αποτελεί το δεσμευμένο θέμα *-γραφ-*, το οποίο όπως αναφέρθηκε (σελ. 112-113), σχηματίζει κυρίως ουσιαστικά σε *(ος)*, όπως *βιογράφος*, *δακτυλογράφος*, *ειδησιογράφος*, *σειсмоγράφος* και μερικά επίθετα σε *(ος-η-ο)*, όπως *αυτόγραφος(-η-ο)*, *ιδιόγραφ(ος)(-η-ο)*, *ολόγραφ(ος)(-η-ο)*, *χειρόγραφ(ος)(-η-ο)*. Όπως παρατηρείται από τα παραπάνω παραδείγματα, αλλά και από τη συνολική

εξέταση των ουσιαστικών που περιέχουν το εν λόγω δεσμευμένο θέμα (με εξαίρεση τα *πολύγραφος* και *τηλέγραφος*, στα οποία το θέμα *-γραφ-* εκφράζει ενεργητική σημασία), ο τόνος τοποθετείται στην παραλήγουσα, ενώ αντίθετα, στα επίθετα, όπου το δεσμευμένο θέμα εκφράζει παθητική σημασία, ο τόνος τοποθετείται στην προπαραλήγουσα. Παρόμοιο παράδειγμα είναι και αυτό του δεσμευμένου θέματος *-γλυφ-*, που σχηματίζει σύνθετα, στα οποία εκφράζει ενεργητική σημασία, όπως *μαρμαρογλύφος*, και σύνθετα στα οποία έχει παθητική σημασία, όπως *ολόγλυφος-η-ο*, επιβάλλοντας και τον ανάλογο τονισμό.

Η σημασία του δεσμευμένου θέματος μπορεί επίσης να επηρεαστεί και από τον τρόπο σχηματισμού του. Για παράδειγμα στα δεσμευμένα θέματα *-βα-τη(ς)* (π.χ. *υπνοβάτης*) και *-πληκ-τ(ος)* (π.χ. *σεισμόπληκτος*), το μεν πρώτο έχει ενεργητική σημασία, ενώ το δεύτερο παθητική, κάτι που ενισχύεται και από το διαφορετικό τονισμό τους. Αυτή η διαφοροποίηση σχετίζεται και με το εκάστοτε παραγωγικό επίθημα, αφού, σύμφωνα με τις Ralli (1992) και Di Sciullo & Ralli (1999), το επίθημα *-τη(ς)* εκφράζει τον φορέα μιας πράξης, δηλαδή ενεργητική σημασία, ενώ αντίθετα το επίθημα *-τ(ος)* παθητική, κάτι που επιβεβαιώνεται και από την εναλλαγή του με το επίθημα *-μέν(ος)* (π.χ. *βραστός/βρασμένος*).

Το ίδιο φαινόμενο αναφορικά με τον τονισμό παρατηρείται και σε προηγούμενες φάσεις της Ελληνικής, καθώς και στην ΑΕ όσα δεσμευμένα θέματα έχουν παθητική ή αμετάβατη σημασία προπαραξύνονται, ενώ αντίθετα όσα έχουν ενεργητική παροξύνονται (Οικονόμου 1971). Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα σύνθετα της Μυκηναϊκής με ρηματικό β' συνθετικό, η ρηματική ρίζα μπορεί να έχει ενεργητική (π.χ. *κουροτρόφος*) ή παθητική σημασία (π.χ. *ορεσίτροφος*) (Meissner & Tribulato (2002: 299). Ο Debrunner (1917: 21) που χαρακτηρίζει τα σύνθετα της ΑΕ με δεσμευμένα θέματα ως "nomen agentis" ('όνομα ενεργούντος προσώπου'), με πιο χαρακτηριστικό τύπο αυτόν των συνθέτων *ψυχο-πομπός* ('που οδηγεί τις ψυχές'), *κουρο-τρόφος* ('που ανατρέφει νέους άντρες'), *θυμο-φθόρος* ('ψυχοφθόρος'), *λογο-γράφος* ('πεζογράφος'), *λιθο-βόλος* κτλ., αναφορικά με τον τονισμό, τα διακρίνει σε δύο ομάδες: αυτά που τονίζονται στη λήγουσα, όπως το σύνθετο *ψυχο-πομπός* και εκείνα που τονίζονται στην προπαραλήγουσα, όπως *θεό-πομπος* (1917: 45). Στο μεν σύνθετο *ψυχοπομπός*, ο οξυτονισμός προέρχεται από την αρχική γλώσσα, όπου υπήρχε η τάση να οξυτονίζονται τα ρηματικά ονόματα ως β' συνθετικά. Αντίθετα, όσον αφορά το σύνθετο *θεόπομπος*, αναφέρει ότι είναι σε κάθε περίπτωση

μεταπλαστό, είτε ερμηνευθεί ως ‘αυτόν που έχει θεό για συνοδό (πομπός)’, είτε ως ‘αυτόν που έχει ακολουθία (πομπή) από θεό’. Το ρηματικό περιεχόμενο του μη τονισμένου στοιχείου ‘-πομπος αναδείχθηκε λόγω του συσχετισμού του με το τονισμένο στοιχείο –πομπός και η σημασία που προέκυπτε και στις δύο περιπτώσεις ήταν παθητική (‘συνοδευόμενος από θεό’). Αυτή η αλλαγή αξίας, όπως αναφέρει, διευκολύνθηκε από τον τύπο *θεό-δημος*, *θεό-πεμπτος*, που ήταν ίδιος και στον τονισμό (1917: 45).

Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τα παραπάνω, μπορούμε να υποθέσουμε ότι ο τονισμός των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ έχει σημασιολογική προέλευση και διαφοροποιείται ανάλογα με τη σημασία που εκφράζει το δεσμευμένο θέμα μέσα στο σύνθετο. Έτσι, αν αυτό εκφράζει ενεργητική σημασία (π.χ. *θεοτόκος*, *ορειβάτης*), ο τόνος τοποθετείται στο δεσμευμένο θέμα, ενώ αν εκφράζει μέση ή παθητική (π.χ. *πρωτότοκος*, *πυρόπληκτος*), ο τόνος τοποθετείται έξω από αυτό, δηλαδή στο α’ συνθετικό.

3.4.2 Τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής

3.4.2.1 Οι ιδιότητες των δεσμευμένων θεμάτων κλασικής προέλευσης

Όπως έχει αναφερθεί μέχρι τώρα στην παρούσα μελέτη, σύμφωνα με την άποψη της Baeskow (2004), τα δεσμευμένα μορφήματα κλασικής προέλευσης της Αγγλικής θεωρούνται θέματα που φέρουν ονοματικά χαρακτηριστικά και συνδυάζονται μεταξύ τους για να σχηματίσουν λέξεις με σύνθετη δομή. Οι συνδυασμοί μεταξύ των εν λόγω μορφημάτων για το σχηματισμό λέξεων, σύμφωνα με την ίδια, είναι αμέτρητοι και δεν υπόκεινται σε κανέναν περιορισμό. Για το λόγο αυτό, όπως είδαμε προηγουμένως (σελ. 30-31), η Baeskow (2004) περιορίζεται στον καθορισμό ενός γενικού δομικού περιβάλλοντος για τα δεσμευμένα αυτά μορφήματα μέσω της χρήσης διαγραμματικών πλαισίων, τα οποία όμως παρέχουν πληροφορίες μόνο για τις πιθανές θέσεις των δεσμευμένων μορφημάτων (α’ συνθετικό/β’ συνθετικό/α’ και β’ συνθετικό) και την παρουσία ή μη του συνδετικού φωνήεντος.

Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη την προέλευση των δεσμευμένων μορφημάτων της Αγγλικής και το βαθμό επίδρασης της στο σχηματισμό λέξεων με τα εν λόγω μορφήματα, καθώς και όσα έχουν διατυπωθεί για τα δεσμευμένα θέματα της ΝΕ, θεωρούμε ότι είναι δυνατόν να προσδιοριστούν με μεγαλύτερη σαφήνεια οι δυνατοί

συνδυασμοί μεταξύ των δεσμευμένων θεμάτων κλασικής προέλευσης της Αγγλικής, αντί να θεωρούνται αμέτρητοι και χωρίς κανέναν περιορισμό, όπως υποστηρίζει η Baeskow (2004). Μέσα από τη σύγκριση μεταξύ των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής και των λέξεων στη γλώσσα προέλευσης από τις οποίες πολλά από αυτά προέρχονται, μπορεί να αποσαφηνιστεί περαιτέρω η δομή και ο τρόπος σχηματισμού των εν λόγω συνθέτων, εάν ληφθούν υπόψη ορισμένα σημαντικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τα δεσμευμένα θέματα. Για παράδειγμα, όπως είδαμε, σύμφωνα με τη Ράλλη (2005, Ralli 2008a), τα δεσμευμένα στοιχεία της ΝΕ που κατέχουν τελική θέση μέσα σε λέξεις, αν και αποτελούν ονόματα, φέρουν εγγενείς ρηματικές ιδιότητες και επιβάλλουν μια ορισμένη δομή στα σύνθετα που σχηματίζουν ([Θέμα Θέμα]). Πολλά από αυτά απαντώνται και σε νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής που είτε αποτελούν δάνεια, όπως οι λέξεις *aristocracy* ('αριστοκρατία'), *biography* ('βιογραφία') και *astrology* ('αστρολογία'), είτε νεολογισμούς που έχουν σχηματιστεί κατά το πρότυπο τέτοιων δανείων, όπως οι λέξεις *angelocracy* ('κυριαρχία των αγγέλων'), *stenography* ('στενογραφία') και *sociology* ('κοινωνιολογία').

Η Baeskow (2004: 101) αναφερόμενη συνοπτικά στις εγγενείς ρηματικές ιδιότητες ορισμένων δεσμευμένων μορφημάτων κλασικής προέλευσης, επισημαίνει ότι, αν και οι δομές στις οποίες μετέχουν τα δεσμευμένα θέματα είναι πολλαπλές, υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί που μέσα από μια διαχρονική οπτική, πρέπει να ληφθούν υπόψη αν μια ρίζα έχει ρηματικές ιδιότητες στη γλώσσα προέλευσης (2004: 101)⁵³.

⁵³ Λαμβάνοντας υπόψη τις ρηματικές ιδιότητες ορισμένων δεσμευμένων μορφημάτων στη γλώσσα προέλευσης, η Baeskow (2004: 101) επιχειρεί να εφαρμόσει την Αρχή Σύνδεσης των Ορισμάτων ('Argument Linking Principle')(Lieber 1983: 258) για τα ρηματικά σύνθετα της Αγγλικής και στα νεοκλασικά σύνθετα. Σύμφωνα με αυτή, η μη κεφαλή ενός ρηματικού συνθέτου μπορεί να ερμηνευθεί είτε ως εσωτερικό όρισμα είτε ως προσάρτημα ('adjunct') του ρήματος από το οποίο προέρχεται η κεφαλή. Ως παράδειγμα παραθέτει νεοκλασικά σύνθετα που περιέχουν το δεσμευμένο θέμα *-graph*-σε τελική θέση, το α' συνθετικό των οποίων, ερμηνεύεται είτε ως συμπλήρωμα του ρήματος *γράφειν* που αποτελεί τη ρίζα του συγκεκριμένου δεσμευμένου θέματος, όπως στις λέξεις *biography* και *hydrography*, είτε ως προσάρτημα, όπως στις λέξεις *autograph*, *cryptograph* ή *telegraph* (2004: 102). Την πληροφορία αυτή προσθέτει στο λήμμα του δεσμευμένου θέματος, σε έναν προαιρετικό ετυμολογικό τομέα ως εξής (2004:102, δική μου μετάφραση):

Ετυμολογικό χαρακτηριστικό:	[Ελληνικό]
Ορθογραφική αναπαράσταση:	γράφειν <E-sx ^{εξωτ} , y ^{εσωτ} >>
Σημασιολογική αναπαράσταση:	[ΓΡΑΦΩ]

Από την εξέταση των δεσμευμένων θεμάτων της Αγγλικής που περιέχονται στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων που έχει συσταθεί, προκύπτει ότι ένας μεγάλος αριθμός αυτών έχουν ρηματική προέλευση: *-arch-*, *-cid-*, *-clast-*, *-crat-*, *-dox-*, *fer-*, *-gam-*, *-gen-*, *-glyph-*, *-graph-*, *-log-*, *-lyte-*, *-man-*, *-math-*, *-metr-*, *-nom-*, *-path-*, *-phag-*, *-phil-*, *-phob-*, *-phor-*, *-pleg-*, *plasm-*, *-plast-*, *-rrhag-*, *-scop-*, *-stat-*, *-trop-*, *-troph-*, *-vor-*. Ορισμένα από αυτά αντιστοιχούν σε δεσμευμένα θέματα της Ελληνικής που εμφανίζονται ως τελικά στοιχεία ρηματικών συνθέτων, όπως τα *-arch* (< *-αρχ/-αρχη*), *-crat* (< *-κρατη*), *-dox* (< *-δοξ*), *-gam* (< *-γαμ*), *-gen* (< *-γεν*), *-glyph* (< *-γλυφ*), *-graph* (< *-γραφ*), *-log* (< *-λογ*), *-man* (< *-μαν*), *-math* (< *-μαθ*), *-metr* (< *-μέτρ*), *-nom* (< *-νομ*), *-path* (< *-παθ*), *-phag* (< *-φαγ*), *-phil* (< *-φιλ*), *-phob* (< *-φοβ*), *-phor* (< *-φορ*), *-pleg* (< *-πληγ/πληκτ*), *-rrhag* (< *-ρραγ*), *-scop* (< *-σκοπ*), *-stat* (< *-στατ*), *-trop* (< *-τροπ*), *troph* (< *-τροφ*) και *-vor* (< *-βορ*)⁵⁴, άλλα σε θέματα ανεξάρτητων λέξεων, όπως τα *-plasm* (< *-πλάσμα*) και *-plast* (< *πλάσ-τη(ς)*), και άλλα σε θέματα της Λατινικής, που εμφανίζονται σε τελική θέση συνθέτων λέξεων, όπως *-cid* (< *-cida*) και *-fer* (< *-fer*).

Τα υπόλοιπα δεσμευμένα θέματα που περιέχονται στο σώμα των δεσμευμένων θεμάτων της Αγγλικής έχουν ονοματική προέλευση, αντιστοιχώντας σε θέματα ουσιαστικών στη γλώσσα προέλευσης: *-(h)aem-* (< *αιμ-*), *-alg-* (< *αλγ-*), *-anthrop-* (< *ανθρωπ-*), *-card-* (< *καρδ-*), *-cen-* (< *κεν-*), *-cephal-* (< *κεφαλ-*), *-chrom-* (< *χρωμ-*), *-cosm-* (< *κοσμ-*), *-cycl-* (< *κυκλ-*), *-cyt-* (< *κυτ-*), *-dactyl-* (< *δακτυλ-*), *-derm-* (< *δερμ-*), *-dont-* (< *οδοντ-*), *-form-* (< *form-*), *-glot-* (< *γλωσσ-*), *-gon-* (< *γων-*), *-gram-* (< *γραμμ-*), *-lith-* (< *λιθ-*), *-magnet-* (< *μαγνητ-*), *-mer-* (< *μερ-*), *-morph-* (< *μορφ-*), *-naut-* (< *ναυτ-*), *-onym-* (< *ώνυμ-*), *-phon-* (< *φων-*), *-pod-* (< *ποδ-*), *-rhythm-* (< *ρυθμ-*), *-spher-* (< *σφαιρ-*), *-stom-* (< *στομ-*), *-techn-* (< *τεχν-*), *-therm-* (< *θερμ-*), *-zo-* (< *ζω-*)⁵⁵.

Αντίστοιχες σχέσεις με αυτές που παρατηρούνται μεταξύ του *-graph-* και των *α'* συνθετικών του παρατηρούνται, όπως αναφέρει, και στα νεοκλασικά σύνθετα που περιέχουν άλλες δεσμευμένες ρίζες της Αγγλικής με ρηματική προέλευση.

⁵⁴ Όπως έχει επισημανθεί παραπάνω, τα δάνεια μορφήματα Ελληνικής προέλευσης της Αγγλικής είναι δυνατόν να έχουν εισέλθει στη γλώσσα μέσω της Λατινικής ή της Γαλλικής και όχι απευθείας από την Ελληνική, κάτι που εδώ δε λαμβάνεται υπόψη, καθώς δεν έχει καμία συνέπεια για την ανάλυση που προτείνεται.

⁵⁵ Περισσότερες πληροφορίες για την ακριβή προέλευση του κάθε δεσμευμένου θέματος παρέχονται στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων της Αγγλικής.

Μερικά παραδείγματα νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής από το σώμα δεσμευμένων θεμάτων είναι τα ακόλουθα, τα οποία διακρίνονται σε τέσσερις ομάδες:

- 48.α) *monarch, tyrannicide, democracy, cosmogony, autograph, anthology, polyphagy, hydrophobe, carnivore.*
- β) *Syriarch, insecticide, bureaucrat, carcinogen, telegraph, lexicology, bacteriophage, Europhobe, herbivore.*
- γ) *monocycle, pachyderm, cruciform, polygon, polyglot, monolith, anthropomorph, pseudonym, monophone.*
- δ) *bicycle, mesoderm, spongiform, anthropoglot, amblygon, hepatolith, electromorph, ethnonym, telephone, infosphere*⁵⁶.

Σύμφωνα με όσα αναφέρονται παραπάνω, στις ομάδες α) και β) ανήκουν νεοκλασικά σύνθετα, το τελικό στοιχείο των οποίων έχει ρηματική προέλευση και επομένως ρηματικές ιδιότητες. Αντίθετα, στις ομάδες γ) και δ) ανήκουν νεοκλασικά σύνθετα, το τελικό στοιχείο των οποίων έχει ονοματική προέλευση και επομένως ονοματικές ιδιότητες. Το σημείο στο οποίο διαφοροποιούνται μεταξύ τους οι ομάδες α) και β), και γ) και δ) αντίστοιχα, είναι το γεγονός ότι τα νεοκλασικά σύνθετα που περιέχονται στις ομάδες α) και γ) αποτελούν δάνεια της Αγγλικής, ενώ αντίθετα εκείνα που περιέχονται στις ομάδες β) και δ) αποτελούν μεταγενέστερους και σύγχρονους σχηματισμούς.

Η αναγνώριση ρηματικών ή ονοματικών ιδιοτήτων στα δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής που εμφανίζονται σε τελική θέση ή θέση κεφαλής αναπόφευκτα οδηγεί στην επανεξέταση των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία της κεφαλής στη δομή ενός συνθέτου θα μπορούσαμε να πούμε ότι σύμφωνα με τα νέα δεδομένα, προκύπτουν δύο νέες κατηγορίες νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής, τα ρηματικά και τα ονοματικά νεοκλασικά σύνθετα. Ας εξετάσουμε κάθε μία από τις κατηγορίες αυτές ξεχωριστά.

⁵⁶ Οι σημασίες των νεοκλασικών συνθέτων του παραδείγματος 48. παρέχονται στις επόμενες σελίδες αυτού του κεφαλαίου.

3.4.2.1.1 Ρηματικά νεοκλασικά σύνθετα

Ως «ρηματικά νεοκλασικά σύνθετα» μπορούμε να ονομάσουμε τα νεοκλασικά σύνθετα που περιέχουν δεσμευμένα θέματα ρηματικής προέλευσης σε τελική θέση. Ο προσδιορισμός της δομής αυτής της κατηγορίας νεοκλασικών συνθέτων προϋποθέτει, όπως έχει επισημανθεί, την εξέταση της δομής τόσο των δάνειων, όσο και των μεταγενέστερων ή σύγχρονων σχηματισμών. Για το λόγο αυτό θεωρείται χρήσιμο να εξεταστούν πιο λεπτομερώς τα νεοκλασικά σύνθετα του παραδείγματος 48. Ξεκινώντας από την ομάδα α), στην οποία περιέχονται παραδείγματα νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής με τελικό στοιχείο ρηματικής προέλευσης, προερχόμενα από την Ελληνική ή τη Λατινική (είτε απευθείας, είτε μέσω της Γαλλικής), όπως φαίνεται από τη χρονολόγηση των λέξεων στη γλώσσα προέλευσης, σύμφωνα με τους Liddel & Scott (1940):

49. Δεσμευμένο θέμα Παραδείγματα (δάνεια)

-arch-	<i>monarch</i> (μονάρχης (4 ^{ος} αι. μ.Χ)), <i>hipparch</i> (ίππαρχος (5 ^{ος} αι. π.Χ.))
-cid-	<i>fratricide</i> (φράτρικίδα (1 ^{ος} αι. π.Χ.)), <i>tyrranicide</i> (τυραννικίδα)
-crat-	<i>democracy</i> (δημοκρατία (5 ^{ος} αι. π.Χ.)), <i>plutocracy</i> (πλουτοκρατία (4 ^{ος} / 5 ^{ος} αι. π.Χ.))
-gen-/gon-	<i>cosmogony</i> (κοσμογονία (2 ^{ος} αι. μ.Χ.)), <i>monogen</i> (μονογενής)
-graph-	<i>autograph</i> (αυτόγραφος (1 ^{ος} / 2 ^{ος} αι. μ.Χ.)), <i>geograph</i> (γεωγράφος (1 ^{ος} αι. π.Χ. / 1 ^{ος} αι. μ.Χ.))
-log-	<i>theologue</i> (θεολόγος (6 ^{ος} αι. π.Χ.)), <i>anthology</i> (άνθολογία (2 ^{ος} αι. μ.Χ.)),
-phag-	<i>polyphagy</i> (πολυφαγία (5 ^{ος} αι. π.Χ.))
-phob-	<i>hydrophobe</i> (ύδροφόβος (2 ^{ος} αι. μ.Χ.))
-vor-	<i>carnivore</i> (carnivorus)

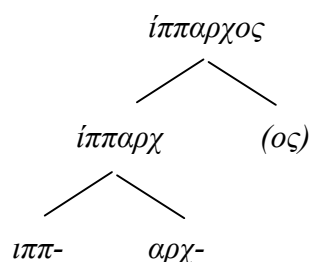
Πιο αναλυτικά θα εξετάσουμε τα δάνεια *hipparch* και *monarch* τα οποία αντιστοιχούν στις λέξεις *ίππαρχος* και *μονάρχης* της Ελληνικής, τα οποία αποτελούν ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένο θέμα, εφαρμόζοντας την ανάλυση που προτείνει η

Ralli (2008a). Η εφαρμογή της εν λόγω ανάλυσης σε λέξεις που προέρχονται από προηγούμενες φάσεις της Ελληνικής, όπως οι παραπάνω, δικαιολογείται απόλυτα από το γεγονός ότι η μορφολογική δομή των συνθέτων της Ελληνικής που περιέχουν ένα δεσμευμένο θέμα είναι η ίδια και στην ΑΕ και στη ΝΕ, αποτελώντας έτσι «κοινό πεδίο των δύο αυτών περιόδων της Ελληνικής» (Ράλλη & Ραυτοπούλου 1999: 393).

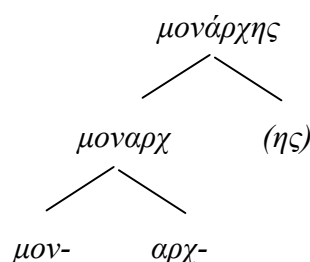
Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη Ραυτοπούλου (2005), στην ΑΕ παρατηρείται ο ίδιος τύπος ρηματικών συνθέτων με δεσμευμένο θέμα που απαντάται και στη ΝΕ. Μεταξύ των ρηματικών συνθέτων στη γλώσσα των Επών η ίδια διακρίνει και εκείνα που περιέχουν ρηματικά παράγωγα ως β' συνθετικά που λήγουν σε *-ο-(ς)* (π.χ. *ἀγρονόμος, ἀκροπόρος, βουληφόρος, χρυσοχόος, κουροτρόφος*) ή *-ης* (π.χ. *ἀνεμοτρεφής, ἀνεμοσκεπής, οίνοπληθής*), παρατηρώντας ότι αποτελούν δεσμευμένα θέματα με το περιεχόμενο που δίνει στον όρο η Ralli (1992) για τα θέματα της ΝΕ καθώς έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με αυτά (Ραυτοπούλου 2005: 112-113). Επίσης αναγνωρίζει στα εν λόγω σύνθετα ανάλογους θεματικούς ρόλους με αυτούς που εμφανίζονται στα ρηματικά σύνθετα της ΝΕ, όπως του θέματος (π.χ. *χρυσοχόος*) ή του πάσχοντα (π.χ. *δημοβόρος*), του δράστη (π.χ. *διοτρεφής*), του τόπου (π.χ. *θαλαμηπόλος*), του οργάνου ή της αιτίας (π.χ. *ἵππομαχος, οίνοβαρύς*), κ.α. (2005: 152-153).

Επομένως, σύμφωνα με όσα έχουν ειπωθεί για τη δομή των ρηματικών συνθέτων με δεσμευμένο θέμα της ΝΕ, καθώς και για το σημασιολογικό ρόλο που ικανοποιεί κάθε φορά το α' συνθετικό, μπορούν να αποδοθούν στις δάνειες λέξεις *hipparch* και *monarch* αντίστοιχα οι παρακάτω δομές (Σχήμα 10, Σχήμα 11). Σημαντική διαφορά των δομών των εν λόγω νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής σε σχέση με εκείνες των αντίστοιχων λέξεων της Ελληνικής (Σχήμα 8, Σχήμα 9) είναι η απουσία κλιτικών επιθημάτων.

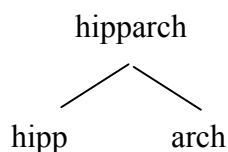
Σχήμα 8

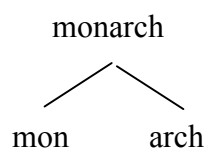
Σχήμα 9

Σχήμα 10

Σχήμα 11

Αν και οι παραπάνω δομές δεν παρέχουν πληροφορίες σημασιολογικού περιεχομένου (παρά μόνον ενδεχομένως σε έναν προαιρετικό ετυμολογικό τομέα σύμφωνα με την πρόταση της Baeskow (2004: 102)), είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι στα σύνθετα αυτά εκδηλώνονται συγκεκριμένες σημασιολογικές σχέσεις μεταξύ των συνθετικών τους που οφείλονται στη ρηματική προέλευση του στοιχείου που βρίσκεται σε τελική θέση. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση της λέξης *hipparch*, το α' συνθετικό *hipp-* ικανοποιεί τον ρόλο του θέματος στο δεσμευμένο θέμα *arch-*, αποτελώντας συμπλήρωμα του ρήματος *άρχω* από το οποίο προέρχεται, ενώ αντίθετα στην περίπτωση της λέξης *monarch* το α' συνθετικό ικανοποιεί το ρόλο του δράστη.

Μέσα από την εξέταση και των υπολοίπων ρηματικών συνθέτων της Ελληνικής και της Λατινικής από τα οποία προέρχονται οι παραπάνω λέξεις στην Αγγλική, διαπιστώνεται ότι παρόμοιες σχέσεις αναπτύσσονται μεταξύ των συνθετικών τους, και ότι το α' συνθετικό ικανοποιεί διάφορους σημασιολογικούς ρόλους με κυρίαρχο αυτόν του θέματος, που παρατηρείται στα σύνθετα ή τα παράγωγα *fratricide* (< *fratricida*), *tyrranicide* (< *tyrannicida*), *geograph* (< γεωγράφος), *theologue* (< θεολόγος), *anthology* (< άνθολογία), *polyphagy* (< πολυφαγία), *hydrophobe* (< ύδροφόβος), *carnivore* (< *carnivorus*). Σε μερικές περιπτώσεις, το α' συνθετικό εκφράζει το ρόλο του δράστη/φορέα της πράξης, όπως στην περίπτωση των λέξεων *democracy* (< δημοκρατία), *plutocracy* (< πλουτοκρατία), *cosmogony* (< κοσμογονία), *autograph* (< αυτόγραφος).

Με βάση όσα διατυπώθηκαν παραπάνω, είναι αναγκαίο να εξεταστεί αν αντίστοιχες δομές παρατηρούνται και σε μεταγενέστερους σχηματισμούς, για να διαπιστωθεί ο βαθμός επίδρασης της γλώσσας προέλευσης σε αυτούς, όπως υποστηρίζουμε στην παρούσα μελέτη. Συγκεκριμένα, εξετάζουμε τους δυνατούς συνδυασμούς των δεσμευμένων θεμάτων Ελληνικής ή Λατινικής προέλευσης της Αγγλικής είτε μεταξύ τους είτε με στοιχεία ή λέξεις γηγενούς προέλευσης στο σχηματισμό νεολογισμών, με στόχο να διαπιστώσουμε αν παρόμοιοι σημασιολογικοί ρόλοι ικανοποιούνται μεταξύ των συνθετικών τους. Για το λόγο αυτό, παραθέτουμε

παραδείγματα νεολογισμών της Αγγλικής που περιέχουν τα παραπάνω δεσμευμένα θέματα σε τελική θέση με α' συνθετικό είτε επίσης δεσμευμένο θέμα μη γηγενούς προέλευσης (π.χ. *ethnocide*), είτε ανεξάρτητη λέξη γηγενούς (π.χ. *Whigocracy*) ή κλασικής προέλευσης (π.χ. *oceanography*), όπως αυτά της ομάδας β) στο παράδειγμα 48.

50.	Δεσμευμένο θέμα	Παραδείγματα (σύγχρονα)
	-arch-	<i>Syriarch</i> ('άρχοντας της Συρίας'), <i>heroarchy</i> ('κυριαρχία των ηρώων')
	-cid-	<i>insecticide</i> 'εντομοκτόνο', <i>ethnocide</i> ('εθνοκτονία')
	-crat-	<i>bureaucrat</i> ('γραφειοκράτης'), <i>foolocracy</i> ('κυριαρχία των ανόητων'), <i>Whigocracy</i> ('κυριαρχία των Συντηρητικών')
	-gen-	<i>carcinogen</i> ('καρκινογόνος'), <i>sociogeny</i>
	-graph-	<i>chronograph</i> ('χρονογράφος'), <i>telegraph</i> ('τηλέγραφος'), <i>oceanography</i> ('ωκεανογραφία')
	-log-	<i>Japanology</i> ('Ιαπωνολογία'), <i>lexicology</i> ('λεξικολογία'), <i>phenomenology</i> ('φαινομενολογία')
	-phag-	<i>bacteriophage</i> ('βακτηριοφάγος'), <i>ichthyophagy</i> ('ιχθυοφαγία')
	-phob-	<i>Europhobe</i> ('Ευρώφοβος'), <i>vaccinophobia</i> ('εμβολιοφοβία')
	-vor-	<i>herbivore</i> ('χορτοφάγος'), <i>insectivore</i> ('εντομοφάγος')

Εξετάζοντας τους παραπάνω νεολογισμούς διαπιστώνουμε ότι η δομή του ρηματικού συνθέτου γίνεται αντιληπτή και σε σύγχρονους σχηματισμούς, καθώς μεταξύ των συνθετικών τους αναπτύσσονται αντίστοιχες σχέσεις με αυτές που παρατηρούνται στα νεοκλασικά σύνθετα που προέρχονται από την ΑΕ ή τη Λατινική, αφού το α' συνθετικό ικανοποιεί ορισμένο σημασιολογικό ρόλο του ρήματος από το οποίο προέρχεται το δεσμευμένο θέμα που βρίσκεται σε τελική θέση. Για

παράδειγμα, όσον αφορά το δεσμευμένο θέμα *-arch-* που μελετήθηκε παραπάνω, φαίνεται ότι και στους σύγχρονους σχηματισμούς που το περιέχουν διατηρείται η ίδια δομή. Συγκεκριμένα, οι δομές των συνθέτων *Syriarch* και *heroarchy* προσομοιάζουν αντίστοιχα τις δομές των δανείων *hipparch* και *monarch*, καθώς στην πρώτη περίπτωση το συνθετικό *Syria*, που αποτελεί κύριο όνομα, ικανοποιεί το ρόλο του θέματος, ενώ στη δεύτερη, το συνθετικό *hero* ικανοποιεί το ρόλο του δράστη/φορέα της πράξης.

Από την εξέταση και άλλων νεολογισμών διαπιστώνουμε ότι η δομή του ρηματικού συνθέτου διατηρείται και σε αυτούς και επίσης ικανοποιούνται παρόμοιοι σημασιολογικοί ρόλοι με αυτούς που έχουν παρατηρηθεί. Έτσι, για παράδειγμα, στα νεοκλασικά σύνθετα *insecticide* ('εντομοκτόνο'), *ethnocide* ('εθνοκτονία'), *carcinogen* ('καρκινογόνος ουσία'), *chronograph* ('χρονογράφος'), *oceanography* ('ωκεανογραφία'), *Japanology* ('Ιαπωνολογία'), *lexicology* ('λεξικολογία'), *bacteriophage* ('βακτηριοφάγος'), *ichthyophagy* ('ιχθυοφαγία'), *Europhobe* ('Ευρώφοβος'), *vaccinophobia* ('εμβολιοφοβία'), *herbivore* ('βοτανοφάγος') και *insectivore* ('εντομοφάγος'), το α' συνθετικό αποτελεί συμπλήρωμα του δεσμευμένου θέματος σε θέση β' συνθετικού, εκφράζοντας το ρόλο του θέματος. Αντίθετα, στα νεοκλασικά σύνθετα *bureaucrat*, *foolocracy*, *Whigocracy*, το α' συνθετικό δηλώνει το φορέα της πράξης που εκφράζει το ρήμα από το οποίο προέρχεται το δεσμευμένο θέμα *-crat-*. Αντίστοιχο ρόλο παίζει και το α' συνθετικό *tele-* στο σύνθετο *telegraph*, δηλώνοντας τον τρόπο.

Συνεπώς, από τα παραπάνω προκύπτει ότι, αν και όπως υποστηρίζει και η Baeskow (2004), δεν υπάρχει διαφάνεια στη δομή των νεοκλασικών συνθέτων, είτε αυτά αποτελούν δάνεια, είτε σύγχρονους σχηματισμούς, για όλους τους φυσικούς ομιλητές της Αγγλικής, παρά μόνον για όσους έχουν μερική γνώση των κλασικών γλωσσών ή για όσους κάνουν χρήση επιστημονικών όρων, εντούτοις, από τη δημιουργία σύγχρονων σχηματισμών, φαίνεται ότι η δομή είναι ως ένα βαθμό διαφανής. Αυτό τουλάχιστον δείχνουν οι δομές των σύγχρονων σχηματισμών, οι οποίες αντανakλούν τις δομές των δανείων, όπως φαίνεται από τα παραδείγματα που εξετάστηκαν, χωρίς να παρεκκλίνουν ιδιαίτερα από αυτές.

3.4.2.1.2 Ονοματικά νεοκλασικά σύνθετα

Ως «ονοματικά νεοκλασικά σύνθετα» μπορούμε να χαρακτηρίσουμε εκείνα που διαθέτουν δεσμευμένο θέμα ονοματικής προέλευσης σε τελική θέση. Για τον

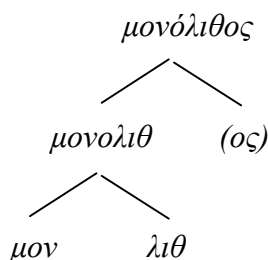
προσδιορισμό της δομής αυτής της κατηγορίας νεοκλασικών συνθέτων θα επαναληφθεί η διαδικασία που ακολουθήθηκε κατά την εξέταση των ρηματικών νεοκλασικών συνθέτων. Οι παρακάτω λέξεις που περιέχονται στην ομάδα γ) του παραδείγματος 48. αποτελούν παραδείγματα νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής το τελικό στοιχείο των οποίων έχει ονοματικές ιδιότητες, προερχόμενων από την Ελληνική ή τη Λατινική:

51.	Δεσμευμένο θέμα	Παραδείγματα (δάνεια)
	-cycl-	<i>monocycle</i> (μονόκυκλος)
	-derm-	<i>rachyderm</i> (παχύδερμος (5 ^{ος} αι. π.Χ.))
	-form-	<i>cruciform</i> (<i>cruciformis</i>)
	-gon-	<i>polygon</i> (πολύγωνον (5 ^{ος} αι. π.Χ.)), <i>tetragon</i> (τετράγωνον (5 ^{ος} αι. π.Χ.))
	-glot-	<i>polyglot</i> (πολύγλωσσος/πολύγλωττος (5 ^{ος} αι. π.Χ.))
	-lith-	<i>monolith</i> (μονόλιθος (5 ^{ος} αι. π.Χ.))
	-morph-	<i>anthropomorph</i> (άνθρωπόμορφος (4 ^{ος} /3 ^{ος} αι. π.Χ.)), <i>zoomorph</i> (ζωόμορφος (1 ^{ος} /2 ^{ος} αι. π.Χ.))
	-onym-	<i>homonym</i> (όμώνυμος (5 ^{ος} αι. π.Χ.)), <i>pseudonym</i> (ψευδώνυμο (2 ^{ος} /3 ^{ος} αι. π.Χ.))
	-phon-	<i>monophone</i> (μονόφωνος (5 ^{ος} αι. π.Χ.)),

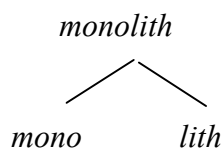
Από την εξέταση των αντίστοιχων λέξεων στη γλώσσα προέλευσης φαίνεται ότι πρόκειται για ονοματικά σύνθετα, στα οποία τα συνθετικά μέρη συνδέονται με σχέση εξάρτησης κατά τον Bloomfield (1933), και συγκεκριμένα είτε με σχέση υπόταξης όπως στη λέξη *άνθρωπόμορφος*, είτε με σχέση απόδοσης ιδιότητας, καθώς το α' συνθετικό προσδιορίζει με κάποιο τρόπο το β' (Ράλλη 2007), όπως στη λέξη *πολύγωνον*. Οι σύνθετες λέξεις που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία συνθέτων αποτελούν ουσιαστικά ή επίθετα στη γλώσσα προέλευσης ενώ στην Αγγλική γλώσσα συχνά ανήκουν ταυτόχρονα και στα δύο είδη, όπως οι λέξεις *monocycle* και *polyglot* που αποτελούν ταυτόχρονα επίθετα και ουσιαστικά, ακόμα κι αν υπάρχει παράγωγο επίθετο, όπως οι λέξεις *monocyclic* και *polyglottal* αντίστοιχα.

Όπως έχει επισημάνει η Baeskow (2004) για τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής, το δεσμευμένο θέμα σε θέση β' συνθετικού, αποτελεί την κεφαλή της δομής και είναι αυτό που προσδίδει στα νεοκλασικά σύνθετα την ονοματική κατηγορία. Πράγματι, αυτό φαίνεται ότι ισχύει στις λέξεις *monolith* (< *μονόλιθος*) και *pseudonym* (< *ψευδώνυμο*), οι οποίες αποτελούν υπώνυμα του β' συνθετικού τους (Williams 1991), όπου *lith* και *onym* αποτελούν πράγματι τις κεφαλές των αντίστοιχων δομών. Έτσι, η δομή που αποδίδεται στα ονοματικά νεοκλασικά σύνθετα αυτού του τύπου δε διαφέρει από τη δομή των ονοματικών συνθέτων στη γλώσσα προέλευσης, παρά μόνον όσον αφορά την παρουσία κλιτικών επιθημάτων:

Σχήμα 12

Σχήμα 13

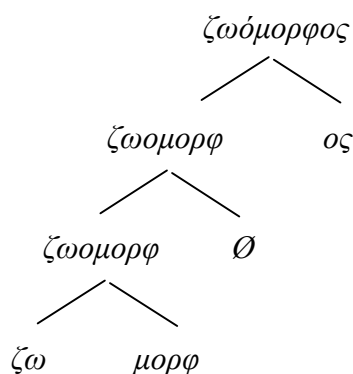
Το δεσμευμένο θέμα *mono-* εμφανίζεται εδώ με την προσθήκη του συνδετικού φωνήεντος *ο*. Αυτό γίνεται σκόπιμα, όπως θα διαπιστωθεί και στη συνέχεια κατά την περιγραφή της υπολογιστικής επεξεργασίας των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής και αφορά ορισμένα δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής που κατέχουν πάντα αρχική θέση στους συνδυασμούς τους είτε με γηγενή είτε με μη γηγενή στοιχεία (π.χ. *mono-*, *micro-*, *bio-*, κ.α.). Αυτό υποστηρίζεται και από τη Baeskow (2004: 86) η οποία για το λόγο αυτό καταχωρεί το δεσμευμένο θέμα *micro-* με την ίδια μορφή.

Ωστόσο, από τις υπόλοιπες δάνειες λέξεις, ελάχιστες είναι αυτές που ταιριάζουν στο παραπάνω πρότυπο, σύμφωνα με το οποίο το δεσμευμένο στοιχείο σε τελική θέση αποτελεί την κεφαλή της δομής. Αν και τα συνθετικά τους συνδέονται με σχέση εξάρτησης, το β' συνθετικό δεν αποτελεί την κεφαλή της δομής τους. Αυτό δικαιολογείται από το ότι οι λέξεις αυτές δεν αποτελούν υπώνυμα του β' συνθετικού τους σύμφωνα με τον ορισμό του Williams (1991). Για παράδειγμα, το ουσιαστικό *polyglot* ('πολύγλωσσος') δεν αναφέρεται σε ορισμένη γλώσσα (*glot*), αλλά στον ομιλητή πολλών γλωσσών και το ουσιαστικό *tetragon* ('τετράγωνο') αναφέρεται σε ορισμένο σχήμα, που φέρει ορισμένο αριθμό γωνιών (*gon*). Αυτό διαπιστώνεται τόσο

από τη σημασία των εν λόγω λέξεων, όσο και από τη δομή των αντίστοιχων λέξεων της ΝΕ, όπως *πολύγλωσσος* και *τετράγωνο*, στις οποίες επίσης το β' συνθετικό δεν αποτελεί κεφαλή της δομής και για το λόγο αυτό χαρακτηρίζονται ως εξωκεντρικές, καθώς η κεφαλή βρίσκεται εκτός της εσωτερικής δομής του συνθέτου (Ράλλη 2007: 92).

Η ιδιαιτερότητα της δομής των εξωκεντρικών συνθέτων έγκειται στην έλλειψη μιας εσωτερικής κεφαλής, όπως αυτή που διαθέτουν οι ενδοκεντρικοί σχηματισμοί. Αυτό σημαίνει ότι η γραμματική κατηγορία, που σε έναν ενδοκεντρικό σχηματισμό απορρέει από το στοιχείο-κεφαλή, στα εξωκεντρικά σύνθετα προέρχεται από ένα στοιχείο-κεφαλή που βρίσκεται εκτός της δομής (Ράλλη 2005: 263). Για παράδειγμα, η κατηγορία του επιθέτου στο προσδιοριστικό σύνθετο *ζωόμορφος*, δεν προέρχεται από κανένα από τα δύο συνθετικά του καθώς πρόκειται για θέματα ουσιαστικών. Ούτε υπάρχει κάποιο παραγωγικό επίθημα που προσδίδει στο σύνθετο την κατηγορία του επιθέτου, παρά μόνον το κλιτικό επίθημα (*ος*). Όπως υποστηρίζει η Ράλλη (2005: 265), στους εν λόγω σχηματισμούς, τόσο η κατηγορία όσο και η βασική σημασία του «αυτός που ... (φέρει την εν λόγω ιδιότητα)», οφείλονται σε ένα μηδενικό μόρφημα που προστίθεται στη δομή του συνθέτου θέματος πριν την προσθήκη του κλιτικού επιθήματος. Πρόκειται για ένα μη λεξικά πραγματωμένο επίθημα (\emptyset), που δημιουργεί παράγωγα από βάσεις χωρίς περαιτέρω διαφοροποίηση, λειτουργώντας όπως η διαδικασία της μετάπλασης. Η δομή που η ίδια προτείνει για την κατηγορία των εξωκεντρικών συνθέτων της Ελληνικής αναπαρίσταται δενδρικά παρακάτω, όπως εφαρμόζεται στο παράδειγμα *ζωόμορφος* (2005: 265).

Σχήμα 14

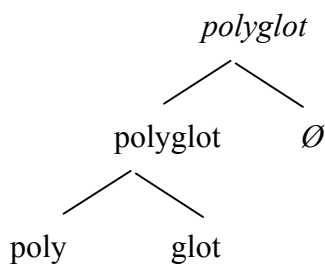

Η αναγνώριση των εξωκεντρικών συνθέτων στην Ελληνική αποτελεί ευκολότερη υπόθεση από ότι στην Αγγλική και στηρίζεται τόσο σε σημασιολογικά όσο και σε μορφολογικά κριτήρια, καθώς τα σύνθετα αυτά περιέχουν ένα κλιτικό επίθημα που τις περισσότερες φορές διαφέρει από το κλιτικό επίθημα του β' συνθετικού. Συνήθως πρόκειται για επιθετικό επίθημα αφού τα εξωκεντρικά σύνθετα αποτελούν επίθετα που προσδιορίζουν ουσιαστικά (π.χ. *μονόκυκλ(ο) (όχημα)*, *τετράγων(ο) (σχήμα)*, *ζωόμορφ(ο) (άγαλμα)* κτλ.). Συχνά, τα επίθετα αυτά μετατρέπονται σε ουσιαστικά μέσα από τη διαδικασία της ονοματοποίησης, όπως η λέξη *τετράγωνο*, που αναφέρεται σε ορισμένο είδος σχήματος, έχοντας σταδιακά υιοθετήσει την κατηγορία του ουσιαστικού. Στην Αγγλική, η διαφορά μεταξύ ενδοκεντρικών και εξωκεντρικών νεοκλασικών συνθέτων δε γίνεται το ίδιο εύκολα αντιληπτή, τουλάχιστον με βάση μορφολογικά κυρίως κριτήρια, λόγω της απουσίας κλιτικών επιθημάτων από τη γλώσσα αυτή, όπως επισημάνθηκε παραπάνω. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη διπλή μορφολογική υπόσταση κάποιων από αυτά, που αποτελούν ταυτόχρονα ουσιαστικά και επίθετα (π.χ. *monochrome, polyglot*).

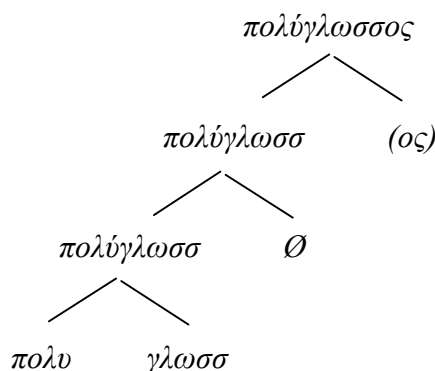
Τα ονοματικά νεοκλασικά σύνθετα με εξωκεντρική δομή προσομοιάζουν και μια ορισμένη κατηγορία εξωκεντρικών ονοματικών συνθέτων της Αγγλικής όπως *redneck* ('κοκκινολαίμης' < *red neck* 'κόκκινος' 'λαιμός'), *loudmouth* ('φωνακλάς' < *loud mouth* 'ηχηρό' 'στόμα') και *greybeard* ('γκριζογένης' < *grey beard* 'γκρίζος' 'γένια'), τα οποία επίσης δεν αποτελούν υπώνυμα των κεφαλών τους (π.χ. *redneck* ≠ *neck*, *loudmouth* ≠ *mouth*). Τα εν λόγω εξωκεντρικά σύνθετα της Αγγλικής ονομάζονται συχνά και κτητικά ('possessive'), γιατί αναφέρονται σε μια οντότητα που χαρακτηρίζεται από την ιδιότητα που εκφράζουν και αποτελούν μια παραγωγική κατηγορία συνθέτων (Plag 2003: 146).

Σύμφωνα με αυτές τις παρατηρήσεις, η δομή του νεοκλασικού συνθέτου *polyglot* ('πολύγλωσσος') διαμορφώνεται αντίστοιχα όπως φαίνεται στο Σχήμα 15, διαφέροντας από τη δομή του αντίστοιχου ελληνικού συνθέτου μόνο ως προς την παρουσία του κλιτικού επιθήματος:

Σχήμα 15

Σχήμα 16

Έχοντας εξακριβώσει το είδος των δομών που παρατηρούνται στα δάνεια ονοματικά νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής, σειρά έχει η εξέταση των μεταγενέστερων και σύγχρονων σχηματισμών που φέρουν τελικά στοιχεία με ονοματικές ιδιότητες, όπως αυτά της ομάδας δ) του παραδείγματος 48., ώστε να διαπιστωθεί αν η ίδια δομή διατηρείται και σε αυτούς. Ας εξετάσουμε τα ακόλουθα παραδείγματα:

52. Δεσμευμένο θέμα

-cycl-

-derm-

-form-

-glot-

-gon-

-lith-

-morph-

-onym-

-phon-

-spher-

Παραδείγματα (σύγχρονοι σχηματισμοί)

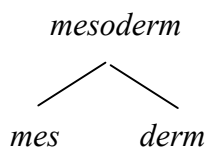
*bicycle, hydrocycle**echinoderm, mesoderm**spongiform, cell-form**anthropoglot, octoglot, xenoglossy**amblygon, hendecagon**palaeolith, hepatolith**multimorph, electromorph, ornithomorph**ethnonym, heteronym/ homonym**francophone, telephone**biosphere, magnetosphere, infosphere*

Και στους σύγχρονους σχηματισμούς οι δομές φαίνεται ότι προσομοιάζουν αυτές των δανείων λέξεων, καθώς πρόκειται για προσδιοριστικά σύνθετα με σχέση υπόταξης ή απόδοσης ιδιότητας και ενδοκεντρική ή εξωκεντρική δομή. Συγκεκριμένα από τις παραπάνω, ενδοκεντρική δομή διαθέτουν οι λέξεις *hydrocycle* ('κύκλος του

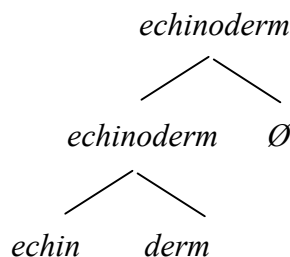
νερού'), *mesoderm* ('μεσόδερμα'), *hepatolith* ('υπατόλιθος'), *ethnonym* ('εθωνόμιο'), *biosphere* ('βιόσφαιρα'), *magnetosphere* ('μαγνητόσφαιρα'), *infosphere* ('σφαίρα πληροφοριών') και εξωκεντρική, οι λέξεις *bicycle* ('δίκυκλο'), *echinoderm* ('εχινόδερμο'), *spongiform* ('σπογγοειδής'), *cell-form* ('κυτταρόμορφος'), *anthropoglot* ('ανθρωπόγλωσσος'), *octoglot* ('οκτάγλωσσος'), *amblygon* ('αμβυγώνιο'), *hendecagon* ('εντεκάγωνο'), *palaeolith* ('παλαιολιθικός'), *multimorph* ('πολυμορφικός'), *electromorph* (ηλεκτρόμορφος), *ornithomorph* ('ορνιθόμορφος'), *heteronym* ('ετερόνυμος'), *francophone* ('γαλλόφωνος'), *telephone* ('τηλέφωνο').

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι το ίδιο δεσμευμένο θέμα μπορεί να μετέχει στο σχηματισμό τόσο ενδοκεντρικών, όσο και εξωκεντρικών νεοκλασικών συνθέτων, όπως διαπιστώνεται από τις περιπτώσεις των δεσμευμένων θεμάτων *-cycl-* και *-derm-* που μετέχουν στο σχηματισμό των ενδοκεντρικών συνθέτων *hydrocycle* και *echinoderm* και των εξωκεντρικών *bicycle* και *mesoderm*. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η διαφορετική δομή λόγω απουσίας κλιτικών επιθημάτων από την Αγγλική γίνεται αντιληπτή μόνον σημασιολογικά και όχι μορφολογικά, γεγονός που εδώ παρουσιάζεται μέσα από το παράδειγμα του δεσμευμένου θέματος *derm* που απαντάται στα σύνθετα *mesoderm* και *echinoderm*, τα οποία έχουν αντίστοιχα ενδοκεντρική και εξωκεντρική δομή, όπως φαίνεται στα παρακάτω σχήματα. Συγκεκριμένα, η λέξη *mesoderm* έχει ενδοκεντρική δομή γιατί σημασιολογικά αναφέρεται στην εσωτερική στοιβάδα του εμβρυικού δέρματος αποτελώντας έτσι υπώνυμο της κεφαλής της (*mesoderm* = *derm*). Αντίθετα, η λέξη *echinoderm*, όπως και η λέξη *pachyderm*, που είδαμε παραπάνω, έχει εξωκεντρική δομή γιατί αναφέρεται σε ορισμένο είδος θαλάσσιων όντων, όπως ο αστερίας, που φέρουν χαρακτηριστικό τύπο δέρματος (*echinoderm* ≠ *derm*).

Σχήμα 17

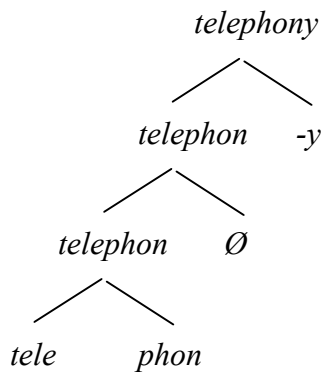

Σχήμα 18

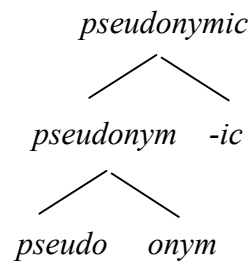

Επιπλέον, όπως διαπιστώθηκε και στα ρηματικά νεοκλασικά σύνθετα κατά την εξέταση του σώματος των δεσμευμένων θεμάτων της Αγγλικής, και από ονοματικά νεοκλασικά σύνθετα σχηματίζονται παράγωγα (π.χ. *telephony*, *polymorphy*, *pseudonymic*), στη βάση τόσο ενδοκεντρικών (π.χ. *pseudonym*) όσο και εξωκεντρικών δομών (π.χ. *telephone*, *polymorph*). Παραδείγματα παραγώγων που προκύπτουν αντίστοιχα από τέτοιες δομές είναι αυτά των λέξεων *telephony* ‘τηλεφωνία’ και *pseudonymic* ‘ψευδωνυμικός’, που σχηματίζονται αντίστοιχα στη βάση των συνθέτων *telephone* (εξωκεντρικό) και *pseudonym* (ενδοκεντρικό) και διαμορφώνονται ως εξής:

Σχήμα 19

Σχήμα 20

3.4.2.2 Συμπεράσματα

Η περαιτέρω διερεύνηση της δομής των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής μέσα από την εξέταση, αφενός των ιδιοσυγκρασιακών ιδιοτήτων των δεσμευμένων θεμάτων που κατέχουν τελική θέση μέσα σε αυτά και αφετέρου της δομής των δανείων νεοκλασικών συνθέτων στη γλώσσα προέλευσης, οδήγησε στην αναγνώριση διαφορετικών κατηγοριών μεταξύ των εν λόγω συνθέτων. Έτσι, τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής διακρίνονται σε:

- α) Ρηματικά νεοκλασικά σύνθετα, όπου το δεσμευμένο θέμα σε τελική θέση φέρει και εγγενείς ρηματικές ιδιότητες, λόγω της ρηματικής προέλευσής του στη γλώσσα προέλευσης.
- β) Ονοματικά νεοκλασικά σύνθετα με ενδοκεντρική (π.χ. *atmosphere*) ή εξωκεντρική δομή (π.χ. *francophone*), των οποίων το δεσμευμένο θέμα σε τελική θέση φέρει μόνον ονοματικές ιδιότητες, λόγω της ονοματικής του προέλευσης.

Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα, την αναθεώρηση των απόψεων που αφορούν τη δομή τους, σύμφωνα με τις οποίες οι συνδυασμοί των δεσμευμένων θεμάτων κλασικής προέλευσης για το σχηματισμό νεοκλασικών συνθέτων δεν υπόκεινται σε ιδιαίτερους περιορισμούς. Ωστόσο, είναι αδιαμφισβήτητο ότι ακόμα και με τους περιορισμούς που θέτουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τελικών τους στοιχείων, ο αριθμός των πιθανών συνδυασμών που προκύπτουν καθημερινά για το σχηματισμό νέων λέξεων είναι τεράστιος, όπως ορθά παρατηρεί η Baeskow (2004).

3.5 Συμπεράσματα της μορφολογικής ανάλυσης των συνθέτων με δεσμευμένα στοιχεία στην Αγγλική και τη ΝΕ

Τα κεφάλαια που προηγήθηκαν αφορούσαν τη μορφολογική ανάλυση μιας ομάδας συνθέτων στην Αγγλική και τη ΝΕ που περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία. Σύμφωνα με την ανάλυση που υιοθετείται στην παρούσα μελέτη, τα δεσμευμένα στοιχεία κλασικής προέλευσης για την Αγγλική και λόγιας για την Ελληνική των συνθέτων που εξετάζονται, θεωρούνται ως δεσμευμένα θέματα, ακολουθώντας τις αναλύσεις των Baeskow (2004) για την Αγγλική και της Ράλλη (2005, Ralli 2008a) για τη ΝΕ. Στην παρούσα μελέτη προτείνουμε την ύπαρξη αντίστοιχων δομών στα εν λόγω σύνθετα των δύο γλωσσών υποστηρίζοντας την άποψη ότι ο σχηματισμός των νεοκλασικών συνθέτων στην Αγγλική έχει σαφείς επιρροές από τη γλώσσα προέλευσης, κυρίως την Ελληνική, από την οποία προέκυψαν ως δάνεια τα πρώτα νεοκλασικά σύνθετα. Η άποψη αυτή ενισχύεται και από τη διαπίστωση ότι και οι μεταγενέστεροι και σύγχρονοι σχηματισμοί που από δομική άποψη, ανήκουν στο πρότυπο της νεοκλασικής σύνθεσης διατηρούν την ίδια δομή χωρίς να παρεκκλίνουν από το πρότυπο των δανείων.

Σε γενικότερη θεώρηση, τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης ενισχύουν την άποψη που εκφράζεται κυρίως από τον Kastovsky (2009), η οποία όπως είδαμε παραπάνω, υποστηρίζει την ύπαρξη δύο παράλληλων μορφολογικών συστημάτων στην Αγγλική γλώσσα, αυτού που βασίζεται στο θέμα και περιλαμβάνει τις διαδικασίες σχηματισμού λέξεων με δεσμευμένα θέματα κλασικής προέλευσης και αυτού που βασίζεται στη λέξη και περιλαμβάνει όλες τις γηγενείς διαδικασίες σχηματισμού λέξεων της Αγγλικής.

Αναλυτικότερα, τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ, σύμφωνα με την ανάλυση της Ράλλη (2005, Ralli 2008a) αποτελούν μια ορισμένη κατηγορία ρηματικών συνθέτων με β συνθετικό ρηματικό παράγωγο που έχει ονοματικά χαρακτηριστικά, δεν εμφανίζει αυτόνομη παρουσία στο λόγο και έχει προκύψει διαχρονικά μέσα από τις διαδικασίες της μετάπλασης, της μετάπτωσης ή της επιθηματοποίησης. Σύμφωνα με την ανάλυση που προτείνουμε, αν και αναγνωρίζονται οι εγγενείς ρηματικές ιδιότητες των δεσμευμένων θεμάτων, η διαδικασία της δημιουργίας τους δε θεωρείται πλέον διαφανής, καθώς πολλά από τα ρήματα-βάσεις δε χρησιμοποιούνται πλέον στη ΝΕ. Κατά συνέπεια, τα δεσμευμένα αυτά θέματα καταχωρούνται ως ξεχωριστά λήμματα του νοητικού λεξικού των ομιλητών της.

Τα δεσμευμένα θέματα των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής ανήκουν επίσης στην ονοματική κατηγορία, σύμφωνα με την ανάλυση της Baeskow (2004). Πραγματοποιούν αμέτρητους μεταξύ τους συνδυασμούς, λειτουργώντας ως α' ή/και β' συνθετικά, ενώ μεταξύ τους εμφανίζεται ένα συνδετικό φωνήεν (-o- ή -i-) που εξασφαλίζει την ομαλή φωνολογικά μετάβαση από το ένα στοιχείο στο άλλο, το οποίο στην Ελληνική αποτελεί δείκτη σύνθεσης. Λαμβάνοντας υπόψη τις ρηματικές ιδιότητες των δεσμευμένων θεμάτων της Ελληνικής, στην παρούσα μελέτη διαπιστώσαμε την ύπαρξη ιδιαίτερων ιδιοτήτων, ρηματικών και ονοματικών και στα δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής που εμφανίζονται σε τελική θέση, οι οποίες προσδιορίζουν το είδος των συνθέτων στο σχηματισμό των οποίων μετέχουν.

Κατά συνέπεια, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ιδιότητες των τελικών τους στοιχείων τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής διακρίνονται σε δύο περαιτέρω κατηγορίες, τα ρηματικά και τα ονοματικά, η δομή των οποίων είναι αντίστοιχη με τη δομή των ρηματικών συνθέτων με δεσμευμένα θέματα και των ονοματικών προσδιοριστικών συνθέτων της Ελληνικής με ενδοκεντρική ή εξωκεντρική δομή.

Στη συνέχεια ακολουθεί η περιγραφή ενός συστήματος κατάλληλου για τη μορφολογική υπολογιστική επεξεργασία των λέξεων με δεσμευμένα θέματα στις δύο γλώσσες στο οποίο γίνεται χρήση των συμπερασμάτων της θεωρητικής ανάλυσης που προηγήθηκε.

4 Υπολογιστική Επεξεργασία των Συνθέτων με Δεσμευμένα Θέματα στην Αγγλική και τη Νέα Ελληνική

4.1 Εισαγωγή

Η υπολογιστική επεξεργασία των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής και της ΝΕ που αποτελεί επίσης έναν από τους στόχους της παρούσας εργασίας εντάσσεται στο ευρύτερο πεδίο της Επεξεργασίας της Φυσικής Γλώσσας (ΕΦΓ) (Natural Language Processing (NLP)), που αφορά την αλληλεπίδραση μεταξύ υπολογιστών και φυσικών γλωσσών⁵⁷. Τόσο η ευρύτητα του πεδίου της ΕΦΓ, όσο και το γεγονός ότι η παρούσα μελέτη δεν αφορά μόνο την υπολογιστική επεξεργασία του φαινομένου που εξετάζεται, αλλά και τη θεωρητική του ανάλυση, δε μας επιτρέπει να επεκταθούμε αρκετά στην παρουσίαση του συγκεκριμένου πεδίου έρευνας στο παρόν κεφάλαιο. Για το λόγο αυτό, μετά από μια μικρή σχετικά εισαγωγή στο πεδίο της υπολογιστικής μορφολογικής επεξεργασίας, το ενδιαφέρον μας εστιάζεται κυρίως στην περιγραφή της επεξεργασίας του φαινομένου που εξετάζεται. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η εφαρμογή της θεωρητικής μορφολογικής ανάλυσης που προηγήθηκε, βασικό χαρακτηριστικό της οποίας είναι η υιοθέτηση κοινής δομής για τις εν λόγω λέξεις στις δύο γλώσσες, στην υπολογιστική επεξεργασία του φαινομένου.

⁵⁷ Ο όρος «φυσική γλώσσα» έχει καθιερωθεί για τη διάκριση των ανθρωπίνων γλωσσών (π.χ. Ελληνική, Αγγλική, Γαλλική κτλ.) από τις γλώσσες προγραμματισμού (π.χ. C++, Prolog, Java, κτλ.)

4.1.1 Η Επεξεργασία της Φυσικής Γλώσσας και η Μορφολογική Υπολογιστική Επεξεργασία

Το αντικείμενο της ΕΦΓ που συχνά ταυτίζεται με αυτό της Υπολογιστικής Γλωσσολογίας (ΥΓ) ('Computational Linguistics (CL)'), ασχολείται με τις υπολογιστικές πτυχές της ανθρώπινης γλώσσας και τοποθετείται μεταξύ των γνωσιακών επιστημών ('Cognitive Sciences'). Τόσο η ΕΦΓ όσο και η ΥΓ ανήκουν στον ευρύτερο τομέα της Τεχνητής Νοημοσύνης (ΤΝ) ('Artificial Intelligence (AI)') που έχει ως αντικείμενο την υπολογιστική κωδικοποίηση (ή «μοντελοποίηση») ('computational modeling') της ανθρώπινης νόησης ('human cognition').

Όπως πολλά άλλα αντικείμενα έρευνας, έτσι και η ΥΓ διακρίνεται σε δύο τομείς: τη θεωρητική και την εφαρμοσμένη. Η θεωρητική ΥΓ ('Theoretical CL') ασχολείται με θέματα της θεωρητικής γλωσσολογίας και της γνωσιακής επιστήμης. Αντικείμενό της είναι οι φορμαλιστικές θεωρίες ('formal theories') που αφορούν την ικανότητα του ανθρώπου να κατανοήσει και να παράγει ανθρώπινο λόγο. Το επίπεδο πολυπλοκότητας που έχουν αποκτήσει σήμερα οι εν λόγω θεωρίες έχει καταστήσει αναγκαία τη χρήση των υπολογιστών. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τις θεωρίες αυτές αναπτύσσονται τυπικά μοντέλα ('formal models') που προσομοιάζουν πτυχές της ανθρώπινης γλώσσας, τα οποία εύκολα μετέπειτα μετατρέπονται σε προγράμματα υπολογιστών. Τα προγράμματα αυτά αποτελούν τη βάση για την αξιολόγηση και τη περαιτέρω ανάπτυξη των θεωριών αυτών, αλλά και για τη δημιουργία χρήσιμων γλωσσικών εργαλείων, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Η εφαρμοσμένη ΥΓ ('Applied CL') επικεντρώνεται στις πρακτικές εφαρμογές της κωδικοποίησης (ή «μοντελοποίησης») των φυσικών γλωσσών, δηλαδή σε όλες τις μεθόδους, τα συστήματα και τα εργαλεία που έχουν ως στόχο την επεξεργασία μιας φυσικής γλώσσας. Η τελευταία θα μπορούσε να διαχωριστεί στους τομείς της Παραγωγής Φυσικής Γλώσσας ('Natural Language Generation') και της Κατανόησης Φυσικής Γλώσσας ('Natural Language Understanding'). Τα συστήματα παραγωγής φυσικής γλώσσας στοχεύουν στη μετατροπή πληροφοριών από ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων σε ανθρώπινη ομιλία, ενώ αντίστροφα, τα συστήματα κατανόησης της φυσικής γλώσσας έχουν ως στόχο τη μετατροπή της ανθρώπινης ομιλίας σε τυπικές αναπαραστάσεις, που είναι πιο εύκολα κατανοητές από τους υπολογιστές.

Γενικότερα, στόχος των συστημάτων ΕΦΓ είναι η δημιουργία εργαλείων που αναγνωρίζουν και κατανοούν την ανθρώπινη γλώσσα, με σκοπό την αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπου και υπολογιστή, η οποία αποτελεί δύσκολη υπόθεση, λόγω του διαφορετικού κώδικα επικοινωνίας των δύο πλευρών (φυσικές γλώσσες για τον άνθρωπο και γλώσσες προγραμματισμού για τον υπολογιστή). Αν και απαιτούνται ακόμη αρκετές έρευνες στον τομέα της ΤΝ, και ειδικότερα της ΥΓ και της ΕΦΓ, για την κατανόηση του ανθρώπινου λόγου και κατ' επέκταση της ανθρώπινης νόησης από τον υπολογιστή, υπάρχουν ήδη αρκετές εφαρμογές της έρευνας στα εν λόγω πεδία, που βοηθούν την αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπου και υπολογιστή. Κάποιες από τις εφαρμογές αυτές είναι η Αυτόματη Μετάφραση ('Machine Translation'), η Εξαγωγή Πληροφοριών από κείμενα σε ηλεκτρονική μορφή ('Information Extraction/Retrieval'), η Αυτόματη Περίληψη κειμένου ('Automatic Summarization'), η Βοηθούμενη Ανάγνωση και Γραφή Ξένων Γλωσσών ('Foreign Language Reading and Writing Aid'), η Αναγνώριση Ομιλίας ('Speech Recognition'), η Παραγωγή Ομιλίας ('Speech Synthesis'), η Αυτόματη Διόρθωση Ορθογραφίας ('Spelling-checking'), η Πραγματοποίηση Διαλόγων με Έμπειρα Συστήματα ('Dialogue with Expert Systems') και άλλες.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η ΕΦΓ προϋποθέτει την κωδικοποίηση (ή «μοντελοποίηση») των φυσικών γλωσσών σε τυπικά μοντέλα. Για τη σωστή κωδικοποίηση μιας φυσικής γλώσσας, ανάλογα με τη μέθοδο υπολογιστικής επεξεργασίας που εφαρμόζεται, με βάση γλωσσολογικούς κανόνες ή με βάση πιθανοτικά μοντέλα, απαραίτητη προϋπόθεση είναι συχνά η ακριβής γλωσσολογική περιγραφή της μέσα από τη διατύπωση των κατάλληλων γλωσσολογικών κανόνων⁵⁸.

Η παρούσα μελέτη ασχολείται με το μορφολογικό επίπεδο της υπολογιστικής επεξεργασίας, επιχειρώντας την ανάλυση, το μορφολογικό χαρακτηρισμό και την αυτόματη παραγωγή λέξεων της Αγγλικής και της ΝΕ με δεσμευμένα θέματα. Πριν από την παρουσίαση του μορφολογικού επεξεργαστή που χρησιμοποιείται στην

⁵⁸ Οι μέθοδοι ΕΦΓ που βασίζονται σε πιθανοτικά μοντέλα χρησιμοποιούνται σε εξίσου μεγάλο βαθμό, ίσως και μεγαλύτερο από αυτές που βασίζονται σε γλωσσολογικούς κανόνες. Οι μέθοδοι των στατιστικών μοντέλων διαφέρουν σημαντικά από τις μεθόδους των γλωσσολογικών κανόνων, καθώς δεν απαιτούν ειδικές γλωσσολογικές γνώσεις, γιατί βασίζονται σε αναλυμένα παραδείγματα (Σγάρμπας 1997: 13). Με βάση αυτά τα παραδείγματα, δημιουργούνται στατιστικοί πίνακες εμφάνισης ομάδων λέξεων και γραμματικών κατηγοριών.

παρούσα εργασία για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, κρίνεται απαραίτητη μια σύντομη επισκόπηση των πιο σημαντικών εξελίξεων στο χώρο της ηλεκτρονικής μορφολογικής επεξεργασίας, καθώς και των μελετών που έχουν προηγηθεί για την υπολογιστική επεξεργασία συνθέτων με δεσμευμένα θέματα στις δύο γλώσσες.

4.2 Η Μορφολογική Υπολογιστική Επεξεργασία

4.2.1 Εισαγωγή

Η αυτόματη μορφολογική ανάλυση (ή επεξεργασία) ξεκινά στην αρχή της ερευνητικής δραστηριότητας στο χώρο της ΥΓ τη δεκαετία του 1950 και επικεντρώνεται ιδιαίτερα στο αντικείμενο της Αυτόματης Μετάφρασης (Roark & Sproat 2007: 100). Μερικοί από αυτούς που πρώτοι ασχολούνται με την αυτόματη μορφολογική επεξεργασία είναι οι Andron (1962), Woyna (1962), Bernard-Georges et al. (1962), Boussard and Bethaud (1965), Vauquois (1965), Schweiger and Mathe (1965), Matthews (1966), Brand et al. (1969), κ.α.. Εκτός από τη θεωρητική έρευνα, αρκετές είναι και οι εφαρμογές της αυτόματης μορφολογικής επεξεργασίας που προκύπτουν. Σημαντικό παράδειγμα αποτελεί ο θεματικός αναλυτής του Porter ('Porter stemmer') (Porter 1980) που έχει χρησιμοποιηθεί κυρίως σε εφαρμογές εξαγωγής πληροφορίας (Dolby et al. 1965, Attar et al. 1978, Choueka 1983, Koskenniemi 1984 κ.α.) και ορθογραφικής διόρθωσης (McIlroy 1982, Hankamer 1986), σε συστήματα εισαγωγής πληροφορίας ('text input systems') (Becker 1984, Abe et al. 1986) καθώς επίσης και σε μορφολογική ανάλυση για σύνθεση ομιλίας από κείμενο ('text-to-speech synthesis') (Allen et al. 1987, Church 1986, Coker et al. 1990).

Πολλές από αυτές τις πρώτες εφαρμογές χρησιμοποιούσαν εξειδικευμένες προσεγγίσεις, που περιελάμβαναν την καταγραφή των περισσότερων γλωσσολογικών πληροφοριών στο σύστημα (Roark & Sproat 2007: 100). Για παράδειγμα, όπως περιγράφουν οι Jurafsky & Martin (2000: 83), ο αλγόριθμος του Porter (1980) βασίζεται σε μια σειρά κανόνων μεταγραφής, χωρίς τη χρήση λεξικού. Αυτοί οι κανόνες, που μπορούν να εφαρμοσθούν ως μετατροπείς πεπερασμένων καταστάσεων, στους οποίους θα αναφερθούμε αναλυτικά παρακάτω, έχουν, για παράδειγμα, την παρακάτω μορφή:

52. ATIONAL → ATE (Π.χ. *relational* → *relate*)

ING → ε αν το θέμα περιέχει φωνήεν (π.χ. *motoring* → *motor*)

Στις πρώτες εφαρμογές το ενδιαφέρον δεν εντοπίζεται τόσο στην ορθότητα της μορφολογικής ανάλυσης εφόσον η τελική συμπεριφορά εξυπηρετεί το στόχο του συστήματος (Roark & Sproat 2007: 100). Για παράδειγμα, το σύστημα ορθογραφίας του McIlroy (1982) ενδιαφέρεται μόνο για τους τρόπους παραγωγής λέξεων που επιδρούν στην αποτελεσματικότητα του συστήματος, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο ίδιος (McIlroy 1982: 94):

«... μας ενδιαφέρει η ορθότητα των αποτελεσμάτων όχι της μεθόδου. Διαδικασίες παραγωγής όπως forest (δάσος)= for+est, είναι πλήρως αποδεκτές και ευπρόσδεκτες. Οτιδήποτε είναι αποδεκτό, αρκεί να κάνει τη λίστα (των στοιχείων που χρειάζεται το λεξικό) μικρότερη, χωρίς να δυσχεραίνει τη διακριτική του ικανότητα»

Επιπλέον, όπως αναφέρει ο Σγάρμπας (1997: 15), οι πρώτοι μορφολογικοί αναλυτές αντιμετωπίζουν την κάθε γλώσσα μεμονωμένα, κάθε μια ως ξεχωριστή περίπτωση, χρησιμοποιώντας συνήθως ευρετικές μεθόδους που κάνουν χρήση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της. Όλα τα παραπάνω καταδεικνύουν ότι απαιτούνταν ακόμη αρκετή δουλειά για την κατασκευή αποτελεσματικών συστημάτων μορφολογικής επεξεργασίας.

Η πιο ενδιαφέρουσα εξέλιξη στον τομέα της υπολογιστικής μορφολογίας τόσο από θεωρητική όσο και από υπολογιστική πλευρά, η οποία κυριάρχησε στην αυτόματη μορφολογική επεξεργασία είναι η χρήση των μεθόδων πεπερασμένων καταστάσεων ('finite state methods'). Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 οι Kaplan & Kay (1981) παρουσιάζουν ένα μοντέλο που θα μπορούσε θεωρητικά να χρησιμοποιηθεί για την περιγραφή οποιασδήποτε γλώσσας, βασισμένο στη μέθοδο των πεπερασμένων καταστάσεων, το οποίο όμως είναι εξαιρετικά περίπλοκο στην υλοποίησή του. Η βελτιωμένη εκδοχή του μοντέλου αυτού από τον Koskenniemi (1983) που το ονόμασε «Μοντέλο Δύο Επιπέδων» ('Two-level Morphology'), βασίζεται στη δημιουργία μορφολογικών επεξεργαστών μέσα από τη χρήση Αυτομάτων και Μετατροπέων Πεπερασμένων Καταστάσεων ('Finite-state Automata & Transducers'), για τα οποία θα μιλήσουμε αναλυτικά στη συνέχεια, και έχει

χρησιμοποιηθεί εκτενώς από πολλούς ερευνητές για τη μορφολογική περιγραφή διαφόρων γλωσσών.

Βασικά στοιχεία του συστήματος αυτού αποτελούν τα εξής: α) η αναπαράσταση των λεξικών ως δέντρων προθημάτων ('tries' (Knuth 1973)), β) Η αναπαράσταση της μορφολογικής αλληλουχίας μέσα από λεξικά συνέχειας, γ) Οι μετατροπείς πεπερασμένων καταστάσεων που υλοποιούν φωνολογικές αντιστοιχίες μεταξύ της λεξιλογικής μορφής και της μορφής εκφοράς ('surface-lexical phonological correspondences'). Οι αντιστοιχίες αυτές όσον αφορά την αρχική εκδοχή του Koskenniemi για τη Φινλανδική περιελάμβαναν μεταξύ άλλων φωνηεντική αρμονία ('vowel harmony') και συμφωνική εξασθένιση ('consonant lenition') (Roark & Sproat 2007: 104).

Στην αρχική του εκδοχή, το μοντέλο δύο επιπέδων τεμαχίζει μια λέξη στα συστατικά της μέρη και αντιμετωπίζει τη φωνολογία και τη μορφολογία της λέξης μέσω δηλωτικών ('declarative') κανόνων δύο επιπέδων που εκφράζουν αντιστοιχίες μεταξύ της λεξιλογικής μορφής και της μορφής εκφοράς, χωρίς να επιτρέπουν ενδιάμεσα επίπεδα αναπαράστασης. Οι εν λόγω κανόνες λόγω του σχετιστικού τους χαρακτήρα, εφαρμόζονται παράλληλα και προς τις δύο κατευθύνσεις και υλοποιούνται ως μετατροπείς πεπερασμένων καταστάσεων. Η πρώτη υλοποίηση του μοντέλου αυτού στη γλώσσα C, δηλαδή η πρώτη εκδοχή του PC-KIMMO, όπως ονομάστηκε η εν λόγω υλοποίηση, τεμάχιζε μια λέξη σε μια σειρά επισημειωμένων μορφημάτων χωρίς όμως να καθορίζει τη γραμματική της κατηγορία και τα κλιτικά της χαρακτηριστικά. Η βελτιωμένη δεύτερη εκδοχή του PC-KIMMO που μπορεί να λειτουργήσει ως πλήρης μορφολογικός αναλυτής για έναν συντακτικό επεξεργαστή διαθέτει έναν επεξεργαστή που βασίζεται στην ενοποίηση και ακολουθεί τον φορμαλισμό PATR-II (Schieber 1986). Η γραμματική έχει τη δυναμική μιας περιβαλλοντικά ελεύθερης γραμματικής ('context-free grammar') και μπορεί να απεικονίσει λεξικές δομές ως πολύπλοκα διακλαδιζόμενα δέντρα επεξεργασίας. Έτσι, όταν μια λέξη υπόκειται σε αναγνώριση, τεμαχίζεται σε μια σειρά μορφηματικών δομών σύμφωνα με τους φωνολογικούς κανόνες και το λεξικό. Το αποτέλεσμα της ανάλυσης περνά στη γραμματική των λέξεων η οποία επιστρέφει ένα δέντρο επεξεργασίας και μια δομή χαρακτηριστικών ('feature structure').

Εκτός από το Μοντέλο Δύο Επιπέδων, άλλες προσεγγίσεις που βασίζονται επίσης στις μεθόδους πεπερασμένων καταστάσεων ανήκουν κυρίως σε δύο κατηγορίες. Η

πρώτη βασίζεται αποκλειστικά σε μεθόδους πεπερασμένων καταστάσεων κάνοντας χρήση ενός μοντέλου μορφολογικών κανόνων πεπερασμένων καταστάσεων με εξειδικευμένους υπολογιστικούς μηχανισμούς (π.χ. λειτουργίες C) για την υλοποίηση ορθογραφικών αλλαγών ή φωνολογικών κανόνων. Τέτοια συστήματα αποτελούν το τμήμα DECOMP του συστήματος σύνθεσης λόγου από κείμενο MITalk (Allen et al. 1987) και ο μορφολογικός αναλυτής για την Τουρκική του Hankamer (1986). Ακόμα πιο εξειδικευμένες προσεγγίσεις αποτελούν εκείνες των Byrd et al. (1986) και του Church (1986), στις οποίες, για παράδειγμα, η προσφυματοποίηση στην Αγγλική κωδικοποιείται με τη χρήση κανόνων που συσχετίζουν μια παράγωγη λέξη με μία άλλη, απαλείφοντας για παράδειγμα το επίθημα *-able* και αντικαθιστώντας το με το επίθημα *-ate*, συσχετίζοντας με αυτόν τον τρόπο τις λέξεις *evaluable* ('υπολογίσιμος') και *evaluate* ('υπολογίζω'). Αυτές οι προσεγγίσεις θυμίζουν την πρώιμη δουλειά «απαλοιφής προσφυμάτων» ('affix stripping') που απαντάται στο πρόγραμμα SPELL του McIlroy (1982) και τον αλγόριθμο του Porter (1980).

Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει επεκτάσεις των βασικών μοντέλων πεπερασμένων καταστάσεων, όπως τα συστήματα των Bear (1986) και Ritchie et al. (1992) που συνδυάζουν τη μορφολογία και φωνολογία πεπερασμένων καταστάσεων με την ενοποίηση ('unification') μορφοσυντακτικών χαρακτηριστικών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να μην απαιτείται η χρήση ξεχωριστών λεξικών συνέχειας ('continuation lexica') που εκφράζουν τα διάφορα επιθήματα που μπορούν να ακολουθούν ένα ονοματικό ή ρηματικό θέμα, αλλά ένα και μοναδικό υπολεξικό επιθημάτων με τους συνδυασμούς θεμάτων και επιθημάτων φιλτραρισμένους μέσα από την ενοποίηση χαρακτηριστικών.

Όπως επισημαίνουν οι Roark & Sproat (2007: 116), η υπολογιστική επεξεργασία της σύνταξης διαφοροποιείται σημαντικά από αυτή της μορφολογίας. Παραδοσιακά, όλη η εργασία στην υπολογιστική επεξεργασία της σύνταξης περιλάμβανε επεξεργασία βασισμένη σε σύνολα κανόνων που γράφονταν στο χέρι. Στις αρχές της δεκαετίας του '90, δημιουργήθηκε η τάση προς τις στατιστικές μεθόδους επεξεργασίας ('statistical parsing methods') και στατιστικές πληροφορίες προστέθηκαν σε ό,τι προϋπήρχε – περιβαλλοντικά ελεύθερες γραμματικές ('context free grammars'), γραμματικές προσάρτησης δέντρων ('Tree-adjointing grammars'), φορμαλισμούς βασισμένους σε ενοποίηση ('unification-based formalisms') και γραμματικές εξάρτησης ('dependency grammars') – με τη μορφή πιθανοτήτων που

σχετίζονται με κανόνες ή βαρών ('weights') που σχετίζονται με χαρακτηριστικά. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι κανόνες και οι πιθανότητές τους προέρχονταν από δενδρικές τράπεζες σωμάτων κειμένων ('treebank corpora').

Όλη αυτή την περίοδο οι στατιστικές μέθοδοι απουσίαζαν σχεδόν εξ' ολοκλήρου από τη μορφολογική επεξεργασία, με εξαίρεση τη δουλειά του Heemskerk (1993). Ο λόγος γι' αυτό ήταν το γεγονός ότι δεν υπήρχε ένα σώμα μορφολογικά χαρακτηρισμένων λέξεων ('morphologically annotated words'), πάνω στο οποίο θα μπορούσε κανείς να βασιστεί για να δημιουργήσει έναν μορφολογικό επεξεργαστή ανάλογης πολυπλοκότητας με αυτόν του Koskenniemi (1983). Εντούτοις, πρόσφατα αναπτύχθηκε ένα έντονο ενδιαφέρον για τη στατιστική μοντελοποίηση της μορφολογίας και της μορφολογικής μάθησης ('morphological induction'), ιδιαίτερα της μη-επιβλεπόμενης ('unsupervised') ή ελαφρά επιβλεπόμενης μορφολογικής μάθησης ('lightly supervised induction of morphology') από ανεπεξέργαστα σώματα κειμένων (Roark & Sproat 2007: 117).

Ως μορφολογική μάθηση εννοείται καταρχήν, η ανακάλυψη μορφολογικά συγγενικών μορφών, όπως αυτές απαντώνται μέσα σε ένα σώμα δεδομένων και κατ' επέκταση, η εξαγωγή ενός συνόλου κανόνων για τη δημιουργία νέων μορφολογικών τύπων που δεν απαντώνται στο σώμα αυτό (Roark & Sproat 2007: 118). Αυτό πρακτικά σημαίνει την ανακάλυψη όλων των μορφολογικών τύπων που σχετίζονται, για παράδειγμα, με το ρήμα *παίζω* της ΝΕ (π.χ. *έπαιζα*, *παίζω*, *έπαιξα* κτλ.) και ταυτόχρονα τη δημιουργία κανόνων που αφορούν για παράδειγμα, το σχηματισμό του συνοπτικού τύπου ενός άλλου ρήματος, όπως *γράφω* (> *έγραψα*), σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα. Ο δεύτερος στόχος παρουσιάζει μεγαλύτερη σχέση με την ανθρώπινη γλωσσική εκμάθηση. Αν και μέρος της διαδικασίας εκμάθησης περιλαμβάνει και την νοητική καταγραφή των διαφόρων συγγενικών μορφών των λέξεων, αυτός που μαθαίνει, πρέπει τελικά να ανακαλύψει τις κανονικότητες ('generalisations') που υπάρχουν μέσα στη γλώσσα, είτε μέσα από την εκμάθηση κανόνων, είτε μέσα από τον αναλογικό συλλογισμό ('analogical reasoning') (Roark & Sproat 2007: 118).

Η ανακάλυψη των κανονικότητων που υπάρχουν μέσα σε μια γλώσσα αποτέλεσε το πρόβλημα στο οποίο επικεντρώθηκαν οι μέθοδοι τόσο της επιβλεπόμενης (π.χ. Rumelhart & McClelland 1986), όσο και της μη-επιβλεπόμενης μορφολογικής μάθησης. Οι σημαντικότερες μέθοδοι μη-επιβλεπόμενης μορφολογικής μάθησης, η

οποία κυριάρχησε στο χώρο της Μηχανικής Μορφολογικής Μάθησης την τελευταία δεκαετία, σύμφωνα με τους Roark & Sproat (2007: 119) είναι οι εξής: α) η μέθοδος *Linguistica* του Goldsmith (2001), ή αλλιώς προσέγγιση Περιγραφής Ελαχίστου Μήκους ('minimum description length' – MDL) που στοχεύει στην εκμάθηση των διαφοροποιήσεων των προσφωμάτων και για την οποία θα μιλήσουμε αναλυτικότερα στη συνέχεια, μέσα από την παρουσίαση της εφαρμογής της στα δεσμευμένα θέματα. β) Η μέθοδος των Shone & Jurafsky (2001) που χρησιμοποιεί σημασιολογικές, ορθογραφικές και συντακτικές πληροφορίες που έχουν εξαχθεί από μη χαρακτηρισμένα σώματα λέξεων με στόχο την ανάλυση της κλίσης και έχει εφαρμοστεί στην Αγγλική, την Ολλανδική και τη Γερμανική κάνοντας χρήση του σώματος λέξεων CELEX (Baayen et al. 1996). γ) Η μέθοδος των Yarowsky & Wicentowski (2001) που αποτελεί μια ελαφρά επιβλεπόμενη μέθοδο για τη δημιουργία επεξεργαστών της κλίσης. Άλλες προσεγγίσεις μη-επιβλεπόμενης μορφολογικής μάθησης, όπως αναφέρουν οι Roark & Sproat (2007: 119) είναι αυτές των Sharma et al. (2002), Snover et al. (2002), Baroni et al. (2002), Creutz & Lagus (2002), Wicentowski (2002) και H. Johnson & Martin (2003).

Στη συνέχεια θα επικεντρωθούμε στην εφαρμογή ορισμένων μεθόδων μορφολογικής επεξεργασίας ειδικά στις λέξεις με δεσμευμένα στοιχεία της Αγγλικής και της ΝΕ.

4.2.2 Η υπολογιστική επεξεργασία των συνθέτων με δεσμευμένα στοιχεία στην Αγγλική και τη Νέα Ελληνική

Η υπολογιστική μορφολογική επεξεργασία λέξεων που περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία δεν εμφανίζεται πολύ συχνά στην υπολογιστική επεξεργασία της Αγγλικής και της ΝΕ. Συγκεκριμένα στην Αγγλική, όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή της παρούσας εργασίας, η υπολογιστική επεξεργασία των «νεοκλασικών συνθέτων», όπως είδαμε ότι αποκαλούνται οι εν λόγω λέξεις, παρατηρείται σε έναν πολύ περιορισμένο και εξειδικευμένο τομέα, αυτόν της ανάκτησης πληροφοριών ('information retrieval') που αφορά κυρίως την αναγνώριση όρων ('term recognition') ιδιαίτερα στους τομείς της ιατρικής, της βιολογίας και συναφών επιστημών, οι οποίοι σε μεγάλο ποσοστό αποτελούν περιπτώσεις νεοκλασικών συνθέτων. Οι Estopà, Vivaldi & Cabré (2000) επιβεβαιώνουν αυτή τη διαπίστωση,

επισημαίνοντας τη χρησιμότητα της ένταξης ενός τμήματος που ασχολείται αποκλειστικά με τα νεοκλασικά σύνθετα σε ένα εργαλείο εξαγωγής όρων ('term extractor'), το οποίο υλοποιούν στην ανίχνευση ιατρικών όρων της Ισπανικής με μεθόδους πεπερασμένων καταστάσεων.

Τα εργαλεία αναγνώρισης επιστημονικών όρων που αποτελούν νεοκλασικά σύνθετα έχουν κατασκευαστεί κάνοντας χρήση κυρίως γλωσσολογικών και συγκεκριμένα μορφολογικών κανόνων και λιγότερη ή καθόλου χρήση στατιστικών πινάκων. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται παραδείγματα μοντέλων αναγνώρισης όρων με δομή νεοκλασικών συνθέτων, όχι μόνο από την Αγγλική, αλλά και από άλλες γλώσσες, καθώς όπως επισημάνθηκε προηγουμένως το γεγονός ότι ένα μεγάλο ποσοστό νεοκλασικών συνθέτων αποτελούν περιπτώσεις διεθνισμών, επιτρέπει την παράλληλη εξέταση της ίδιας κατηγορίας λέξεων και σε άλλες γλώσσες για την εξαγωγή χρησιμων συμπερασμάτων σχετικά με τον τρόπο σχηματισμού τους.

Όπως αναφέρουν οι Schulz & Hahn (2000), η πρώτη μέθοδος προσέγγισης της ιατρικής ορολογίας μέσα από τη μορφολογική ανάλυση υλοποιήθηκε από τους Pratt & Pacak (1969) και μετέτρεπε σημασιολογικά αντίστοιχους επιθετικούς και ονοματικούς τύπους κάνοντας χρήση απλών δέντρων επιθημάτων και κανόνων μετατροπής για την καταγραφή μορφολογικά μειωμένων τύπων. Οι μετατροπές αυτές ήταν επιτυχείς, αν ένας καταγεγραμμένος τύπος μπορούσε να αντιστοιχιστεί σε ένα από τα λήμματα της Συστηματοποιημένης Ορολογίας της Παθολογίας ('Systematized Nomenclature of Pathology' – SNOP)⁵⁹, πράγμα που σημαίνει ότι η εν λόγω προσέγγιση βασιζόταν εξ' ολοκλήρου στην ύπαρξη ενός λεξικού που περιέχει σχετικούς λεξιλογικούς τύπους της ιατρικής ορολογίας. Παρόμοιες μελέτες ήταν αυτές των Pacak, Norton & Dunham (1980) και Pacak & Norton (1980), οι οποίοι όχι μόνον καθόριζαν έναν προτιμητέο ομαλοποιημένο τύπο για αρκετά αλλόμορφα, αλλά

⁵⁹ Η ιδέα για τη συστηματοποίηση της ορολογίας της παθολογίας ('Systematized Nomenclature of Pathology' – SNOP) προέκυψε στο τέλος της δεκαετίας του 1950 από την Επιτροπή του Κολλεγίου Αμερικανών Παθολόγων για την Ορολογία και την Ταξινόμηση Ασθενειών (College of American Pathologists Committee on Nomenclature and Classification of Disease) με τη βοήθεια της Αμερικανικής Χημικής Ένωσης (American Chemical Society) υπό την επίβλεψη του Dr. Arthur Wells και δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1965. Το SNOP παρείχε έναν μορφολογικό κώδικα, με την βιολογική έννοια του όρου «μορφολογικός», δηλαδή έναν κώδικα βασισμένο στη μορφή και τη δομή ενός οργανισμού ή ενός από τα τμήματά του. Το SNOP αποτελεί προκάτοχο του SNOMED (βλ. υποσ. 56). (<http://neamh.cns.uni.edu/MedInfo/snop.html>)

επίσης επεξεργάζονταν υπολογιστικά παραφράσεις και άλλες σημασιολογικές σχέσεις, όπως αυτές που δηλώνουν πολύπλοκα ιατρικά σύνθετα ουσιαστικά και μπορούν να αποσαφηνιστούν μέσα από την ανάλυση των συνθέτων στα συνθετικά τους μέρη. Το μειονέκτημα αυτών των προσεγγίσεων ήταν ο περιορισμός τους σε σύνθετα που αφορούν μόνο μολυσματικές διαδικασίες φέροντας το επίθημα *-itis* ή χειρουργικές επεμβάσεις με το στοιχείο *-ectomy* ή *-plasty*. Ανάλογη, αν και πιο αποτελεσματική ήταν η προσέγγιση των Dujols, Aubas, Baylon & Gremy (1991), που ασχολούνται αποκλειστικά με ουσιαστικά που φέρουν το επίθημα *-osis*. Οι παραπάνω περιορισμοί αποδυναμώθηκαν στη μελέτη της Wolff (1984) τόσο μέσα από τη χρήση ενός μεγάλου αριθμού ελληνο-λατινικών επιθημάτων όσο και από γενικότερα πρότυπα των νεο-λατινικών συνθέτων. Επίσης, ο Wingert (1977) σε μια προσπάθεια να διατυπώσει τις αρχές τεμαχισμού των ιατρικών λέξεων επέλεξε μια περιγραφή της μορφολογικής ανάλυσης βασισμένη σε αυτόματα με όρους επαυξημένων δικτύων μετάβασης ('augmented transition networks') (Wingert 1985). Στην περιγραφή αυτή προτείνει ένα σύνολο 255 κανόνων που εκφράζουν τις συνδυαστικές κανονικότητες διαφόρων κατηγοριών μορφημάτων, λαμβάνοντας υπόψη τα λήμματα του SNOP με στόχο την εκμετάλλευση σημασιολογικών πληροφοριών από το χώρο της ιατρικής.

Αν και τη δεκαετία του 1980, η μορφολογική έρευνα στην επεξεργασία της ιατρικής ορολογίας δεν παρουσίασε σημαντική πρόοδο, στα μέσα της δεκαετίας 1990 το ενδιαφέρον αναζωπυρώθηκε. Η Ananiadou (1994) αναφέρεται σε ένα εργαλείο αναγνώρισης όρων ανοσολογίας της Αγγλικής που κάνει χρήση των επιπέδων της Λεξικής Μορφολογίας. Με στόχο την αντιμετώπιση των νεοκλασικών λέξεων της Αγγλικής, στο μοντέλο που δημιουργεί, προτείνει την ύπαρξη μιας νέας κατηγορίας πέρα από τις κοινές κατηγορίες της Αγγλικής, «λέξη», «ρίζα» και «πρόσφυμα», την κατηγορία *comb* για τους ελληνικούς και λατινικούς τύπους των επιστημονικών όρων. Εντάσσοντας αυτή τη νέα κατηγορία στο σύστημα των επιπέδων της Λεξικής Μορφολογίας της Αγγλικής, η Ananiadou (1994) επισημαίνει ότι εκτός από τα επίπεδα της επιθηματοποίησης με επιθήματα των τάξεων I και II και της γηγενούς σύνθεσης, υπάρχει ακόμα ένα επίπεδο που προηγείται όλων των άλλων και περιλαμβάνει τη μη γηγενή, δηλαδή τη νεοκλασική σύνθεση. Το προτεινόμενο μοντέλο που παρέχει έναν μορφολογικό αναλυτή του τύπου Koskenniemi και έναν αναλυτή γενικής χρήσης που βασίζεται στην ενοποίηση ('unification-based'),

επιτρέπει τη χρήση χαρακτηριστικών τόσο στους κανόνες όσο και στα λήμματα, ένα από τα οποία αφορά το επίπεδο (ή τα επίπεδα) στο οποίο ανήκει το εκάστοτε λήμμα. Για παράδειγμα το επίθημα της Τάξης I *-ous*, φέρει το χαρακτηριστικό που αντιστοιχεί στο Επίπεδο 1, γεγονός που του επιτρέπει να μετέχει στους κατάλληλους συνδυασμούς. Οι νεοκλασικές ρίζες εκτός από το χαρακτηριστικό που αντιστοιχεί στο επίπεδο 0, περιέχουν ένα ακόμα που αφορά το βαθμό δεσμευσιμότητάς τους, διακρίνοντάς τις σε εντελώς ελεύθερες, μερικώς ελεύθερες και πλήρως δεσμευμένες.

Το συγκεκριμένο μοντέλο έχει ως αποτέλεσμα την αναγνώριση όρων γνωστών ή αγνώστων σε ένα πλήθος λέξεων και την ανάλυση αυτών στα συστατικά τους. Αν και η αναγνώριση της ξεχωριστής υπόστασης των μορφημάτων κλασικής προέλευσης καθώς και η τοποθέτηση της διαδικασίας της νεοκλασικής σύνθεσης σε ξεχωριστό επίπεδο σχηματισμού λέξεων αποτελούν σημαντικά πλεονεκτήματα του εν λόγω μοντέλου, ο λανθασμένος χαρακτηρισμός μερικών δεσμευμένων στοιχείων ως επιθημάτων, έχει συχνά ως αποτέλεσμα τη μη ορθή ανάλυση ορισμένων νεοκλασικών συνθέτων, η οποία παραπέμπει στην άποψη υπέρ των συνδυαστικών τύπων⁶⁰ που εξετάσαμε παραπάνω, όπως φαίνεται για παράδειγμα από την ανάλυση της λέξης *leukaemia*: *leukaemia*_{Ουσ} → *leuk*_{comb} + *aemia*_{Επιθημα}.

Κάτι αντίστοιχο πραγματοποιούν και οι Schulz & Hahn (2000), οι οποίοι προτείνουν μια μεθοδολογία για τη μορφολογική ανάλυση ιατρικών όρων της Γερμανικής που αντιμετωπίζει εκτός από τις τρεις γηγενείς μορφολογικές διαδικασίες, κλίση, παραγωγή και σύνθεση και το συνδυασμό Ελληνικών, Λατινικών και Γερμανικών στο σχηματισμό λέξεων. Στο μοντέλο τους, που υλοποιείται επίσης μέσα από τη χρήση μεθόδων πεπερασμένων καταστάσεων διακρίνουν τα μορφήματα σε κατηγορίες, όπως θέματα (π.χ. *gastr*, *hepat*, *nier*, *leuk* κτλ.), προθήματα (π.χ. *a*, *de*, *in*, *ent*, *anti* κτλ.), ενθήματα, δηλαδή συνδετικά στοιχεία (π.χ. *o* ή *s*), παραγωγικά επιθήματα (π.χ. *io*, *ion*, *ie*, *ung*, *itis*, *tome* κτλ.) και κλιτικά επιθήματα (π.χ. *e*, *en*, *s*, *idis*, *ae*, κτλ.). Το εργαλείο που δημιουργείται στη βάση του προτεινόμενου μοντέλου ονομάζεται *Medsearch* και προορίζεται για την ανάκτηση πληροφοριών. Το σύστημά του αποτελείται από έναν μορφολογικό επεξεργαστή που δημιουργεί με βάση υπάρχοντα λεξικά μορφημάτων όλα τα πιθανά δέντρα ανάλυσης ('parse trees') για το εκάστοτε εισαγόμενο υλικό. Παράλληλα, επιχειρείται και η επέκταση του ίδιου

⁶⁰ Ο όρος «συνδυαστικός τύπος» χρησιμοποιείται από τους Nenadić, Spasić & Ananiadou (2002) για μη ομοιγενή στοιχεία όπως *di-*, *hydro-*, *trans-*.

εργαλείου για τη δημιουργία ενός πολύγλωσσου θησαυρού. Και στο εν λόγω σύστημα το τελικό αποτέλεσμα στη μορφολογική ανάλυση των όρων εξαρτάται από τον χαρακτηρισμό των μορφημάτων. Για παράδειγμα, όπως φαίνεται παραπάνω, το στοιχείο *gastr* συγκαταλέγεται μεταξύ των θεμάτων, ενώ το στοιχείο *tome* μεταξύ των παραγωγικών επιθημάτων, γεγονός που θα είχε ως αποτέλεσμα την ανάλυση του όρου *gastrotome* ως εξής: *gastrotome*_{Ουσ} → *gastr*_{Θέμα} + *tome*_{Επιθημα}.

Οι Lovis, Baud, Michel & Scherrer (1997), Baud, Lovis, Rassinoux & Scherrer (1998) και οι Baud, Rassinoux, Puch, Lovis & Scherrer (1999) έκαναν χρήση της τεχνολογίας πεπερασμένων καταστάσεων για την ανάλυση πολύπλοκων όρων σε σημασιολογικά μη αναλυόμενα τεμάχια τα οποία ονομάζουν *morphosemantemes* ('μορφοσημαίνοντα'). Η προσέγγισή τους υπερέχει στο ότι οι εννοιολογικές αντιστοιχίες των στοιχείων αυτών δεν αναφέρονται πλέον σε κατηγορίες του τύπου SNOMED⁶¹, αλλά διατυπώνονται στο GRAIL, μια ιδιαίτερα εκφραστική παραγωγική γλώσσα περιγραφής της ορολογίας μέσα στο πλαίσιο GALEN⁶² (Rector, Bechhofer,

⁶¹ Το SNOMED (Systematized Nomenclature of Medicine – Συστηματοποιημένη Ορολογία της Ιατρικής) αποτελεί ένα πολυαξονικό ιεραρχικό σύστημα ταξινόμησης (multi-axial hierarchical classification system), που οργανώνει συστηματικά μια υπολογιστικά επεξεργάσιμη συλλογή ιατρικής ορολογίας που καλύπτει τους περισσότερους τομείς κλινικών δεδομένων, όπως ασθένειες, ευρήματα, διαδικασίες, μικροοργανισμούς, φαρμακευτικά κτλ. Παρέχει έναν συστηματικό τρόπο ταξινόμησης, αποθήκευσης, εξαγωγής και συλλογής κλινικών δεδομένων όλων των ιατρικών ειδικοτήτων. Το SNOMED CT® (Systematized Nomenclature of Medicine-Clinical Terms) αποτελεί ένα σύνθετο σύστημα εννοιών ('compositional concept system'), το οποίο σημαίνει ότι οι έννοιες μπορούν να εξειδικευθούν σε συνδυασμό με άλλες έννοιες, όπως επίσης και το ότι σύνθετες έννοιες μπορούν να οριστούν με βάση απλούστερες έννοιες. Βασίζεται στην 'Περιγραφική Λογική' ('Description Logic') και είναι σχεδιασμένο ώστε το περιεχόμενο να μπορεί να διατηρείται ως μια δυναμική πηγή (<http://healthinformatics.wikispaces.com/Systemized+Nomenclature+of+Medicine+-+SNOMED+>).

⁶² Το project GALEN (Rector & Nowlan 1994) έχει ως στόχο την ανάπτυξη συστημάτων αναπαράστασης εννοιών που δε βασίζονται σε μία ορισμένη γλώσσα και λειτουργούν ως θεμέλια για συστήματα διαγλωσσικής κωδικοποίησης της επόμενης γενιάς. Το GALEN έχει αναπτύξει ένα πλήρως συνθετικό και παραγωγικό φορμαλιστικό σύστημα για τη μοντελοποίηση εννοιών: τη γλώσσα GRAIL (GALEN Representation and Integration Language – Γλώσσα Αναπαράστασης και Ενσωμάτωσης GALEN), η οποία αποτελεί μία γλώσσα λογικής περιγραφής που υποστηρίζει αποτελεσματικές ιατρικές διεπιφάνειες χρηστών και επεκτεινόμενα επαναχρησιμοποιούμενα μοντέλα ιατρικής ορολογίας (Rector et al. 1997). Η γλώσσα GRAIL παρέχει έναν ξεκάθαρο διαχωρισμό μεταξύ του εννοιολογικού μοντέλου και των γλωσσολογικών μηχανισμών που ερμηνεύουν το μοντέλο αυτό (δηλ.

Goble, Horrocks, Nowlan, Solomon 1997). Το πρόβλημα με την εν λόγω προσέγγιση είναι αφενός το γεγονός ότι περιορίζεται από την συγκριτικά μικρή κάλυψη του ιατρικού τομέα από τη GRAIL, και αφετέρου ότι η έννοια του *morphosemanteme* είναι πιο ανομοιογενής από αυτό που ονομάζεται «ιατρικό μόρφημα», όπως αναφέρουν οι Schulz & Hahn (2000) οι οποίοι επισημαίνουν ότι αυτό που επιδιώκεται είναι η δημιουργία ενός αυτόματου για τον τεμαχισμό λέξεων, η δυνατότητα του οποίου βασίζεται σε μια πιο αυστηρή, εντούτοις ιατρικά προσανατολισμένη, αντίληψη της μορφολογικής ατομικότητας.

Οι Deleger, Namer & Zweigenbaum (2009) αναφέρουν ένα πλήθος άλλων μεθόδων ή εργαλείων για την μορφολογική επεξεργασία όρων της ιατρικής την τελευταία δεκαετία. Παράδειγμα αποτελούν οι Schulz, Romacker & Franz (1999) και οι Marko, Schulz & Hahn (2005) που εστιάζουν στην εφαρμογή μορφοσημασιολογικής ανάλυσης με στόχο τη διαγλωσσική ανάκτηση εγγράφων ('cross-language document retrieval') ιατρικού περιεχομένου. Όσον αφορά συγκεκριμένα τους όρους που αποτελούν νεοκλασικά σύνθετα, το γεγονός ότι εμφανίζουν παρόμοια δομή σε αρκετές γλώσσες (Iacobini 2003), ενέπνευσε ένα πλήθος εργασιών που σχετίζονται με τη μεταφορά της γλωσσολογικής ανάλυσης των εν λόγω λέξεων από τη μία γλώσσα στην άλλη, όπως σε αυτή της Namer (2005) που προτείνει έναν τρόπο ανάλυσης για όρους της παθολογίας η οποία θα μπορούσε να εφαρμοστεί στη Γαλλική, τη Γερμανική, την Ισπανική την Ιταλική και την Αγγλική. Το σύστημα DeriF (Namer & Zweigenbaum 2004) αναλύει μορφοσημασιολογικά και σύνθετες λέξεις εφαρμόζοντας έναν ιεραρχημένο τεμαχισμό, ενώ παράλληλα παράγει τη σημασία τους, την οποία συνδέει με άλλες λέξεις μέσα από ένα σύνολο σημασιολογικών σχέσεων που περιέχουν συνώνυμα και υπώνυμα. Αν και το DeriF αφορούσε αρχικά τις κοινές λέξεις της Γαλλικής, αργότερα επεκτάθηκε στην ιατρική ορολογία με δυνατότητα να εφαρμοστεί και σε άλλες γλώσσες όπως δείχνουν οι Namer & Baud (2007).

Οι Deleger, Namer & Zweigenbaum (2009) ασχολούνται με την προσαρμογή του συστήματος DeriF στην υπολογιστική επεξεργασία των σύνθετων ιατρικών όρων της Αγγλικής, εστιάζοντας στα νεοκλασικά σύνθετα. Ονομάζουν τις κλασικές ρίζες «συνδυαστικούς τύπους» ('combining forms') και θεωρούν ότι μια λέξη που περιέχει

τις λέξεις σε μια γλώσσα, τη σύνταξη, εναλλακτικές φράσεις, κτλ.) ώστε να επιτρέπεται η ανάπτυξη πολύγλωσσων συστημάτων (Rector & Nowlan 1994).

τουλάχιστον μία τέτοια ρίζα μπορεί να είναι απλά σύνθετη ή να υπόκειται και σε περαιτέρω διαδικασία παραγωγής, όπως η λέξη *haemorrhagic* ('αιμορραγικός'). Για την επιτυχημένη προσαρμογή του συστήματος στη μορφοσημασιολογική ανάλυση των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής ιατρικής ορολογίας λαμβάνουν υπόψη τους μια σειρά στοιχείων, όπως το είδος των μορφημάτων που χαρακτηρίζονται ως συνδυαστικοί τύποι στη Γαλλική και την Αγγλική, τη μορφή τους που πρέπει να είναι η ίδια στις δύο γλώσσες καθώς και τις διαδικασίες της προθηματοποίησης και επιθηματοποίησης στις δύο γλώσσες αντιστοιχίζοντας τα προσφύματα της Γαλλικής με τα κατάλληλα προσφύματα της Αγγλικής (π.χ. τα γαλλικά *-ique* και *-al* αντιστοιχίζονται στα αγγλικά *-ic* και *-al*). Η αγγλική εκδοχή του DeriF αποδείχθηκε αρκετά αποτελεσματική επιτυγχάνοντας υψηλά ποσοστά ανάλυσης ιατρικών όρων (76.6% στις σύνθετες και 80% στις παράγωγες λέξεις) και εφαρμόζοντας ορθές αναλύσεις. Για παράδειγμα οι λέξεις *psychosomatic* ('ψυχοσωματικός'), *cardiovascular* ('καρδιαγγειακός') και *macrocephaly* ('μακροκεφαλία') αναλύονται από το σύστημα αντίστοιχα ως εξής: [[psycho N*] [somat N*] ic ADJ], [cardio N*] [vuscul N*] ar ADJ], [[macro A*] [cephal N*] y N]⁶³. Παράλληλα παρατηρούνται και παραδείγματα που ενώ θα μπορούσαν να έχουν παρόμοια ανάλυση, όπως οι λέξεις *arthralgia* ('αρθραλγία') και *menorrhagia* ('εμμηνορραγία') αναλύονται από το σύστημα διαφορετικά: [[arthr N*] [algia N*] N], [[meno N*] [rrhage N*] ia N], γεγονός που επιβεβαιώνει την παραπάνω παρατήρηση ότι η παραγόμενη ανάλυση σχετίζεται άμεσα με τον μορφολογικό χαρακτηρισμό των μορφημάτων.

Στη Νέα Ελληνική η υπολογιστική μορφολογική επεξεργασία δεν έχει αναπτυχθεί σε σημαντικό βαθμό. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η μελέτη των Ralli & Galiotou (1987), που παρουσιάζουν τον πρώτο μορφολογικό επεξεργαστή της κλίσης της ΝΕ, ο οποίος βασίζεται σε μορφολογική γνώση και πραγματοποιεί τόσο ανάλυση όσο και παραγωγή λέξεων. Επίσης σημαντική είναι η μελέτη του Σγάρμπα (1997), ο οποίος επιχειρεί για πρώτη φορά την εφαρμογή του μοντέλου δύο επιπέδων στην ανάλυση των μορφοφωνητικών φαινομένων της Ελληνικής, δημιουργώντας ένα πειραματικό μορφολογικό λεξικό και κανόνες δύο επιπέδων κατάλληλους για την αντιμετώπιση του φαινομένου της κλίσης, κάνοντας χρήση ειδικών τελεστών τονισμού. Μια άλλη

⁶³ Όπου N* (Ουσιαστικό) και A* (Επίθετο) αναφέρονται στη γραμματική κατηγορία των συνδυαστικών τύπων και για το λόγο αυτό φέρουν αστερίσκο, ενώ οι κατηγορίες N (Ουσ) και ADJ (Επίθετο) αναφέρονται στην κατηγορία της τελικής σύνθετης λέξης.

μελέτη είναι αυτή του Μαρκόπουλου (1998, Markopoulos 1997) στην οποία η εφαρμογή του μοντέλου δύο επιπέδων στην κλίση και την παραγωγή των ονομάτων της ΝΕ ενισχύεται και από μια γραμματική βασισμένη στην ενοποίηση, που περιέχεται σε μια εκδοχή του PC-KIMMO, ικανή να προσδιορίσει την γραμματική κατηγορία μιας παράγωγης λέξης ή να αποδώσει σε μια λέξη τα κλιτικά της χαρακτηριστικά.

Όσον αφορά την μορφολογική επεξεργασία συνθέτων της ΝΕ που αφορά και την παρούσα μελέτη, η σημαντικότερη προσέγγιση είναι αυτή των Galiotou & Ralli (2002, 2003, 2005) και Ralli & Galiotou (2005) που επίσης εφαρμόζουν το μοντέλο δύο επιπέδων του Koskenniemi (1983) για την υπολογιστική επεξεργασία της σύνθεσης στη ΝΕ. Όπως έχει διαπιστωθεί και σε προηγούμενα σημεία της παρούσας μελέτης, αλλά και όπως επισημαίνεται από τις Galiotou & Ralli (2003), η σύνθεση στη ΝΕ αλληλεπιδρά σε μεγάλο βαθμό τόσο με την κλίση όσο και με τη φωνολογία. Κατά την επεξεργασία των συνθέτων της ΝΕ με το PC-KIMMO αντιμετωπίστηκαν ορισμένα προβλήματα που οφείλονται κυρίως στη μέθοδο πεπερασμένων καταστάσεων. Το πρώτο πρόβλημα αφορά τον τονισμό, που στα σύνθετα της ΝΕ, όπως έχουμε αναφέρει, ποικίλλει ανάλογα με το είδος των συστατικών τους, δηλαδή αν πρόκειται για θέματα ή λέξεις (Nespor & Ralli 1996). Σύμφωνα με τον Antworth (1990), τα υπερτεμαχιακά στοιχεία, όπως ο τονισμός, η μακρότητα και ο μουσικός τόνος, αναπαριστώνται στο PC-KIMMO ως σύμβολα μαζί με τα τεμαχιακά στοιχεία του ίδιου επιπέδου. Για το λόγο αυτό, ο τονισμός και η μετακίνηση του τόνου αναπαριστώνται με τη χρήση τελεστών τονισμού στο λεξιλογικό επίπεδο, οι οποίοι αντιστοιχίζονται σε μηδενικά σύμβολα στο επίπεδο εκφοράς. Αυτή η λύση αποδεικνύεται αρκετά προβληματική για την Ελληνική, καθώς για να αποδοθεί η διαδικασία τονισμού της προπαραλήγουσας, πρέπει να επιτευχθεί η συλλαβοποίηση, η οποία δεν είναι δυνατή στο λογισμικό του PC-KIMMO (Galiotou & Ralli 2002, Ralli & Galiotou 2005).

Το δεύτερο πρόβλημα αφορά την τοποθέτηση χαρακτηριστικών. Αν και, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η γραμματική των λέξεων της δεύτερης εκδοχής του PC-KIMMO προσφέρει ένα επαρκέστερο μοντέλο μορφοτακτικών περιορισμών, επιτρέποντας την αναπαράσταση της λεξικής δομής με σύνθετα διακλαδιζόμενα δέντρα καθώς και τη χρήση δομών χαρακτηριστικών και του μηχανισμού της ενοποίησης, η φωνολογία και η γραμματική των λέξεων αποτελούν δύο τμήματα, τα

οποία λειτουργούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, χωρίς να είναι δυνατή η απευθείας μεταξύ τους σύνδεση. Κάτι τέτοιο, καθιστά αδύνατο τον καθορισμό φωνολογικών κανόνων οι οποίοι εξαρτώνται από τις δομικές ιδιότητες των συστατικών των λέξεων, όπως συμβαίνει στα σύνθετα της Ελληνικής.

Για τους παραπάνω λόγους, οι Galiotou & Ralli (2003, 2005) προτείνουν μια γραμματική λέξεων βασισμένη στην ενοποίηση, παρόμοια με αυτή του μοντέλου δύο επιπέδων, καθώς όπως αποδείχτηκε, η λειτουργία μεταβίβασης χαρακτηριστικών που επιτυγχάνεται με τον μηχανισμό ενοποίησης, ευθύνεται για τον καθορισμό της γραμματικής κατηγορίας και την απόδοση των κατάλληλων χαρακτηριστικών. Για παράδειγμα, τα ονοματικά θέματα χαρακτηρίζονται ως προς τη γραμματική κατηγορία και το γένος, τα κλιτικά επιθήματα ως προς την πτώση και το γένος και αμφότερα χαρακτηρίζονται ως προς την κλιτική τάξη (Galiotou & Ralli 2003). Το μοντέλο που προτείνεται διαφέρει από το μοντέλο δύο επιπέδων, όσον αφορά τη σχέση μεταξύ της λεξικής γραμματικής και του φωνολογικού τμήματος, καθώς οι φωνολογικοί κανόνες εφαρμόζονται στα όρια των μορφημάτων και ο τονισμός, αφού έχει ολοκληρωθεί ο σχηματισμός της λέξης.

Το συνδεδετικό φωνήεν, ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό της σύνθεσης στην Ελληνική, στο PC-KIMMO αντιμετωπίζεται με έναν κανόνα επένθεσης δύο επιπέδων, ο οποίος επαρκεί μόνο για την περίπτωση εμφάνισης του συνδεδετικού φωνήεντος, όπου το δεύτερο συνθετικό αρχίζει από σύμφωνο. Αποτυγχάνει όμως στην περίπτωση της εμφάνισης του συνδεδετικού φωνήεντος κατά την παρατακτική σύνδεση των συστατικών του συνθέτου, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στη λέξη *Αγγλοαμερικάνος*.

Επομένως, μια λεξική γραμματική που βασίζεται στην ενοποίηση και αποτελείται από ένα σύνολο περιβαλλοντικά ελεύθερων κανόνων που εξοπλισμένων με δομές χαρακτηριστικών, όπως αυτές που χρησιμοποιούνται από το σύστημα PC-KIMMO, επαρκούν για μια ενιαία θεώρηση των φαινομένων της κλίσης και της σύνθεσης, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι φωνολογικές εσωτερικές αλλαγές, η συλλαβοποίηση και ο τονισμός. Η αντιμετώπιση των φωνολογικών φαινομένων με ορθό τρόπο επιβάλλει μια λεξική γραμματική που έχει τη δυνατότητα να ενεργοποιεί μια σειρά φωνολογικών κανόνων. Η γραμματική που προτείνεται από τις Galiotou & Ralli (2003) περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία: α) ένα σύνολο περιβαλλοντικά ελεύθερων κανόνων, β) ένα σύνολο περιορισμών στις δομές χαρακτηριστικών και γ)

έναν μηχανισμό επιλεκτικής ενεργοποίησης φωνολογικών κανόνων. Η υλοποίησή της όμως δεν έχει ακόμα πραγματοποιηθεί.

Όσον αφορά την προσέγγιση της μη-επιβλεπόμενης μορφολογικής εκμάθησης, που αναφέρθηκε παραπάνω, στο πλαίσιο της διεξαγωγής ενός πειράματος με το σύστημα *Linguistica* του Goldsmith (2001) για την υπολογιστική επεξεργασία της αλλομορφίας της ΝΕ (Πετροπούλου & Καρασίμος 2010, Karasimos & Petropoulou 2009, 2010) επιχειρήθηκε και η ανάλυση συνθέτων με δεσμευμένα θέματα. Το *Linguistica* είναι ένα πρόγραμμα για την εξερεύνηση της μη-επιβλεπόμενης μάθησης μιας φυσικής γλώσσας, με πρωταρχικό στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τη δομή των λέξεων, χωρίς τη χρήση μορφοφωολογικών κανόνων που έχουν εκ των προτέρων εισαχθεί στο σύστημα. Ο διαχωρισμός των μορφημάτων είναι ο πρώτος στόχος επεξεργασίας· το πρόγραμμα αρχικά καθορίζει τα όρια των μορφημάτων μέσα στις λέξεις και ακολούθως αποφασίζει ποια είναι τα θέματα, ποια τα επιθήματα και ούτω καθ' εξής (Καρασίμος 2011).

Το πείραμα έδειξε ότι το σύστημα αυτό αδυνατεί να αναγνωρίσει τόσο την ονοματική και ρηματική αλλομορφία που εμφανίζεται στη ΝΕ, όσο και την εσωτερική δομή συνθέτων λέξεων της ΝΕ. Αν και εμφάνισε ορισμένα «θετικά» αποτελέσματα στην αναγνώριση επιθημάτων μέσα σε σύνθετα με δεσμευμένα θέματα, όπως τα παραγωγικά *-ία* (π.χ. *θεολογ-ία*, *αρχαιολογ-ία*), *-εί(ο)* (π.χ. *ανθοπωλ-είο*, *φωτογραφ-είο*), *-τη(ς)* (π.χ. *αιμοδό-της*, *καταδό-της*), *-ίσσα* (π.χ. *παλαιοπώλ-ίσσα*), το ονοματικό κλιτικό (*-ος*) (π.χ. *βοτανολόγ(ος)*, *αγιογράφ(ος)*) και το ρηματικό κλιτικό (*-ω*) (π.χ. *ηχογραφ(ώ)*, *πυροβολ(ώ)*), εντούτοις δεν κατάφερε να αναγνωρίσει δεσμευμένα θέματα, όπως *-λογ-*, *-γραφ-*, *-κτον-*, *-μαθη-* κ.α., ούτε το συνθετικό στοιχείο *-ο-*, καθώς παρήγαγε ακολουθίες που έμοιαζαν περισσότερο με στοιχεία που στη βιβλιογραφία χαρακτηρίζονται ως συμφύματα ή επιθηματικά στοιχεία, άλλοτε με το συνδετικό φωνήεν προσκολλημένο σε αυτά όπως *-ολόγος*, *-ολογία*, *-ογράφος*, *-ομανής*, *-οτρόφος*, *-οστάτης*, και άλλοτε χωρίς αυτό, όπως *-φάγος*, *-παθής*, *-σκοπία*, *-ούχος*, *-γένης*, *-άρχης*, *-φόρος*. Σύμφωνα με την αρχική υπόθεση (Καρασίμος 2009), η απουσία οποιωνδήποτε μορφοφωολογικών κανόνων από το σύστημα εμποδίζει σημαντικά την επιτυχία του στην ορθή ανάλυση λέξεων σε γλώσσες με πλούσια μορφολογία, όπως η ΝΕ.

Στην παρούσα μελέτη ο φορμαλισμός που χρησιμοποιείται για την υπολογιστική επεξεργασία των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα στην Αγγλική και τη ΝΕ βασίζεται στις μεθόδους πεπερασμένων καταστάσεων. Για την καλύτερη κατανόηση του τρόπου λειτουργίας των μεθόδων αυτών στη μορφολογική ανάλυση, κρίνεται απαραίτητο πριν την παρουσίαση του φορμαλισμού να προηγηθεί μια εισαγωγή σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας τους στη μορφολογική επεξεργασία.

4.2.3 Οι Μέθοδοι Πεπερασμένων Καταστάσεων ('Finite State Methods')

4.2.3.1 Οι κανονικές εκφράσεις

Μια βασική έννοια στη λειτουργία των αυτομάτων και των μετατροπών πεπερασμένων καταστάσεων είναι αυτή των κανονικών εκφράσεων ('regular expressions'), η γλώσσα των οποίων αποτελεί μια ιδιαίτερα σημαντική εξέλιξη στην τυποποίηση (ή μοντελοποίηση) στην επιστήμη της πληροφορικής (Jurafsky & Martin 2000: 22). Η κανονική έκφραση⁶⁴ αποτελεί μια γλώσσα καθορισμού συμβολοσειρών προς αναζήτηση μέσα σε κείμενα⁶⁵, και παράλληλα ένα πολύτιμο θεωρητικό εργαλείο για τις επιστήμες της πληροφορικής και της γλωσσολογίας. Συγκεκριμένα, αποτελεί

⁶⁴ Η κανονική έκφραση, που πρώτα αναπτύχθηκε από τον Kleene (1956), είναι ένας τύπος υπολογισμού σε μια ειδική γλώσσα για τον καθορισμό απλών τάξεων συμβολοσειρών ('strings'). Η συμβολοσειρά αποτελεί μια ακολουθία συμβόλων και συγκεκριμένα για τις μηχανές αναζήτησης που βασίζονται σε κείμενα, αποτελεί οποιαδήποτε ακολουθία αλφαριθμητικών συμβόλων (γράμματα, αριθμοί, κενά, διαστήματα και σημεία στίξης), όπως /a/, /A/, /;/, /γάτα/, /γκζτρπ/ ή /123456/. Φορμαλιστικά, μια κανονική έκφραση είναι μια αλγεβρική αναπαράσταση για τον χαρακτηρισμό ενός συνόλου συμβολοσειρών. Για το λόγο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για τον ορισμό συμβολοσειρών προς αναζήτηση και για τον προσδιορισμό μιας γλώσσας με φορμαλιστικό τρόπο (Jurafsky & Martin 2000: 22). Για την αναζήτηση μιας κανονικής έκφρασης ('regular expression search'), απαιτείται μια διάταξη συμβόλων ('pattern') και ένα σώμα κειμένων ('corpus') στο οποίο θα πραγματοποιηθεί η αναζήτηση. Η λειτουργία της αναζήτησης μιας κανονικής έκφρασης είναι να ανατρέξει σε όλα τα κείμενα επιστρέφοντας όλα εκείνα τα κείμενα που περιέχουν τη συγκεκριμένη διάταξη συμβόλων (Jurafsky & Martin 2000: 23).

⁶⁵ Παρόμοιες γλώσσες υπάρχουν για τον ίδιο σκοπό σε διάφορους επεξεργαστές κειμένων όλων των λειτουργικών συστημάτων (π.χ. UNIX: Perl, Emacs, grep, Microsoft: Word, Word Perfect), πολλά από τα χαρακτηριστικά των οποίων, χρησιμοποιούνται και σε διάφορες μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο (Jurafsky & Martin 2000: 22)

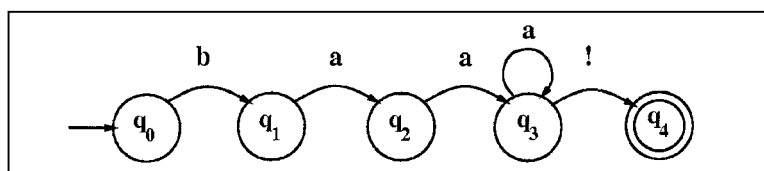
και έναν τρόπο περιγραφής ενός Αυτόματου Πεπερασμένων Καταστάσεων - ΑΠΚ ('Finite State Automaton - FSA') που αποτελεί ένα από τα εργαλεία που βασίζονται στις μεθόδους πεπερασμένων καταστάσεων και χρησιμοποιούνται για μορφολογική επεξεργασία (Jurafsky & Martin 2000: 33).

4.2.3.2 Τα Αυτόματα Πεπερασμένων Καταστάσεων ('Finite State Automata')

Τα Αυτόματα Πεπερασμένων Καταστάσεων (ΑΠΚ) αποτελούν έναν τρόπο εκτέλεσης μιας κανονικής έκφρασης. Αντίστοιχα, και ένα ΑΠΚ μπορεί να περιγραφεί με μια κανονική έκφραση, καθώς τόσο τα ΑΠΚ, όσο και οι κανονικές εκφράσεις αποτελούν ένα τρόπο χαρακτηρισμού ενός συγκεκριμένου είδους φορμαλιστικής γλώσσας, της κανονικής γλώσσας.

Ο τρόπος με τον οποίο μια κανονική έκφραση εκτελείται μέσα από ένα ΑΠΚ είναι ο εξής: Καταρχήν, υπάρχει ένα Δίκτυο Μετάβασης Πεπερασμένων Καταστάσεων (ΔΜΠΚ) ('Finite State Transition Network (FSTN)'), το οποίο ως θεωρητικό μοντέλο δεν είναι παρά ένα διάγραμμα ('graph') με κόμβους ('nodes') και τόξα ('arcs') (Σγάρμπας 1997: 24), όπως αυτό που φαίνεται στο Σχήμα 21. Το δίκτυο αυτό αναπαριστά τις κανονικές εκφράσεις /baaa*!/, ή /baa+!/ ⁶⁶, μιας υποτιθέμενης γλώσσας που περιλαμβάνει τις λέξεις *baa!*, *baaa!*, *baaaa!*, *baaaaa!* (Jurafsky & Martin 2000: 26). Οι κόμβοι λέγονται καταστάσεις ('states') και τα τόξα μεταβάσεις ('transitions') ή συνδέσεις. Κάθε κατάσταση χαρακτηρίζεται από έναν αριθμό ή ένα σύμβολο που συμβολίζεται με έναν κύκλο και σε κάθε διάγραμμα υπάρχει μία κατάσταση που χαρακτηρίζεται ως αρχική και μία που χαρακτηρίζεται ως τελική και συμβολίζεται με δύο ομόκεντρους κύκλους.

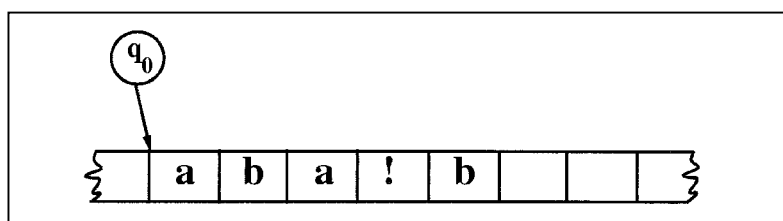
Σχήμα 21 Ένα Αυτόματο Πεπερασμένων Καταστάσεων (Jurafsky & Martin 2000: 34, Fig. 2.10)

⁶⁶ Σε αυτές τις κανονικές εκφράσεις, το σύμβολο *, που αποκαλείται Kleene star, υποδηλώνει έναν αόριστο αριθμό από κάποιο σύμβολο, δηλαδή «μηδέν ή περισσότερα», ενώ το σύμβολο +, υποδηλώνει «ένα ή περισσότερα». Περισσότερα για το συμβολισμό των κανονικών εκφράσεων αναφέρονται παρακάτω.

Το ΑΠΚ (Σγάρμπας 1997: 24) είναι μια εικονική μηχανή που χρησιμοποιεί το Δίκτυο Μετάβασης ως «χάρτη» και χρησιμοποιείται για να αναγνωρίζει συμβολοσειρές με τον ακόλουθο τρόπο. Όπως εξηγούν οι Jurafsky & Martin (2000: 34), το εισαγόμενο υλικό, δηλαδή μια συμβολοσειρά, μπορεί να θεωρηθεί υπό τη μορφή μιας ταινίας, χωρισμένης σε κελιά, με κάθε σύμβολο γραμμένο σε κάθε κελί όπως φαίνεται στο Σχήμα 22. Η μηχανή του Σχήματος 21 ξεκινά στην αρχική κατάσταση (q_0) και επαναλαμβάνει την εξής διαδικασία: Ελέγχει το επόμενο γράμμα του εισαγόμενου υλικού. Αν αυτό αντιστοιχεί στο σύμβολο του τόξου που αφήνει την αρχική κατάσταση, τότε, περνώντας αυτό το τόξο, μετακινείται στην επόμενη κατάσταση και επίσης προχωρά κατά ένα σύμβολο στο εισαγόμενο υλικό. Εφόσον βρεθεί στην τελική κατάσταση (q_4) όταν τελειώσει το εισαγόμενο υλικό, τότε η μηχανή (ή αυτόματο) έχει αναγνωρίσει μια κανονική έκφραση, που στην προκειμένη περίπτωση είναι μια από τις λέξεις μιας υποτιθέμενης γλώσσας. Αν για κάποιο λόγο, η μηχανή δε φτάσει ποτέ στην τελική κατάσταση, είτε γιατί έχει τελειώσει στο εισαγόμενο υλικό, είτε γιατί έχει δεχτεί εισαγόμενο υλικό που δεν ταιριάζει σε κάποιο τόξο, ή γιατί απλά έχει κολλήσει σε κάποια μη τελική κατάσταση, τότε ότι η μηχανή αυτή έχει απορρίψει ή έχει αποτύχει να αναγνωρίσει το συγκεκριμένο εισαγόμενο υλικό.

Σχήμα 22 Μια ταινία χωρισμένη σε κελιά (Jurafsky & Martin 2000: 35, Fig. 2.11)

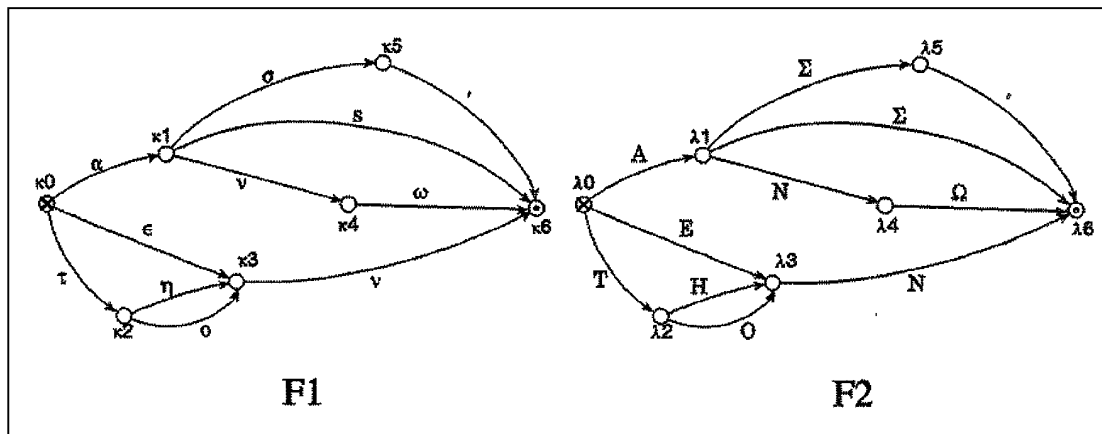

Όπως επισημαίνει ο Σγάρμπας (1997: 25), εναλλακτικά μπορεί να υποτεθεί ότι το αυτόματο εξάγει σύμβολα αντί να δέχεται. Για παράδειγμα, αν στο παραπάνω αυτόματο ξεκινήσουμε από την αρχική κατάσταση και φτάσουμε στην τελική, η μηχανή θα έχει παραγάγει τη συμβολοσειρά /baa+/. Επομένως, από πρακτική άποψη, μπορεί να κατασκευαστεί ένα Αυτόματο με δύο λειτουργίες, το οποίο όταν αναγνωρίζει σύμβολα, λειτουργεί ως «αναγνωριστής» και όταν παράγει σύμβολα, λειτουργεί ως «συνθέτης».

4.2.3.3 Οι Μετατροπείς Πεπερασμένων Καταστάσεων ('Finite State Transducers')

Η κατανόηση της έννοιας των συζευγμένων δικτύων σχετίζεται με την έννοια των δίδυμων ΔΜΠΚ, τα οποία έχουν όμοιες τοπολογίες χωρίς απαραίτητα όμοια σύμβολα μετάβασης. Στο παρακάτω σχήμα φαίνονται, για παράδειγμα, δύο τέτοια δίκτυα (ΔΜΠΚ), τα F1 και F2, τα οποία περιλαμβάνουν αντίστοιχα πεζά και κεφαλαία γράμματα, και ένα ΑΠΚ που βρίσκεται σε κατάσταση λειτουργίας αναγνώρισης ως προς το F1 και ταυτόχρονα σε κατάσταση λειτουργίας παραγωγής ως προς το F2. Αυτό πραγματοποιείται ως εξής: κάθε φορά που το ΑΠΚ αλλάζει κατάσταση με την αναγνώριση κάποιου εισερχομένου συμβόλου του F1, όπως περιγράφηκε παραπάνω, πραγματοποιείται και η «δίδυμη» μετάβαση ως προς το F2, με αποτέλεσμα να παράγεται και το αντιστοιχο σύμβολο. Τότε τα δίκτυα F1 και F2 λέγονται «συζευγμένα» και σε ένα πλήθος τέτοιων δικτύων ένα από αυτά θα χρησιμοποιείται σε κατάσταση αναγνώρισης και τα υπόλοιπα σε κατάσταση σύνθεσης (Σγάρπας 1997: 27).

Σχήμα 23 Δίδυμα Δίκτυα Μετάβασης Πεπερασμένων Καταστάσεων (Σγάρπας 1997: 28, Σχ. 2.3)

Ένα ΑΠΚ που λειτουργεί μέσω συζευγμένων δικτύων ονομάζεται Μετατροπέας Πεπερασμένων Καταστάσεων - ΜΠΚ ('Finite State Transducer -FST'). Η λειτουργία ενός ΜΠΚ που βασίζεται, για παράδειγμα, στα συζευγμένα δίκτυα που είδαμε παραπάνω, μετατρέποντας τα πεζά γράμματα σε κεφαλαία και αντίστροφα, είναι η εξής: Στα δύο συζευγμένα δίκτυα F1 και F2, ο ΜΠΚ βρίσκεται αντίστοιχα στην

κατάσταση k_0 στο F1 και l_0 στο F2, που ως ζεύγος συμβολίζεται $\{k_0, l_0\}$. Όταν έρχεται το σύμβολο a , ο ΜΠΚ περνάει στην κατάσταση k_1 στο δίκτυο F1 και ταυτόχρονα στην κατάσταση l_1 του δικτύου F2, οπότε και παράγεται το σύμβολο A . Αντίστοιχα, αν ο ΜΠΚ περάσει από την κατάσταση l_0 στην κατάσταση l_1 στο δίκτυο F2, τότε λόγω σύζευξης, περνάει και από την κατάσταση k_0 στην k_1 στο δίκτυο F1, οπότε και παράγεται το σύμβολο a (Σγάρμπας 1997: 28). Όπως επισημαίνει ο Σγάρμπας (1997: 28),

«... ένα FST (Μετατροπέας Πεπερασμένων Καταστάσεων) διακρίνεται από μια εγγενή συμμετρία: τα ίδια ζεύγη μεταβάσεων χρησιμοποιούνται και για την αναγνώριση και για την παραγωγή συμβόλων, κατά περίπτωση. Η ιδιότητα αυτή επιτρέπει να ορίζονται πλήρως οι διευθύνσεις μετατροπής μόνο με τους κανόνες για τη μία.»

Εξαιτίας της κοινής τοπολογίας των συζευγμένων δικτύων, αφού μόνο τα σύμβολα αλλάζουν και ο ΜΠΚ βρίσκεται πάντα σε δίδυμες καταστάσεις, τα συζευγμένα δίκτυα μπορούν να αναπαρασταθούν σε ένα κοινό διάγραμμα, όπου τα αντίστοιχα σύμβολα μετάβασης των δύο δικτύων αναπαριστώνται από κοινού στο αντίστοιχο τόξο που βρίσκονταν στα ξεχωριστά δίκτυα, χωριζόμενα από το σύμβολο ‘:’, όπως φαίνεται στο Σχήμα 24. Ο συγκεκριμένος ΜΠΚ, όπως και ένα ΑΠΚ, μπορεί επίσης να αναπαρασταθεί και με τον ακόλουθο πίνακα (Σγάρμπας 1997: 29):

ΑΡΧΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: K_0

ΤΕΛΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: K_1

ΜΕΤΑΒΑΣΕΙΣ:

K_0 K_1 a : A

K_1 K_5 σ : Σ

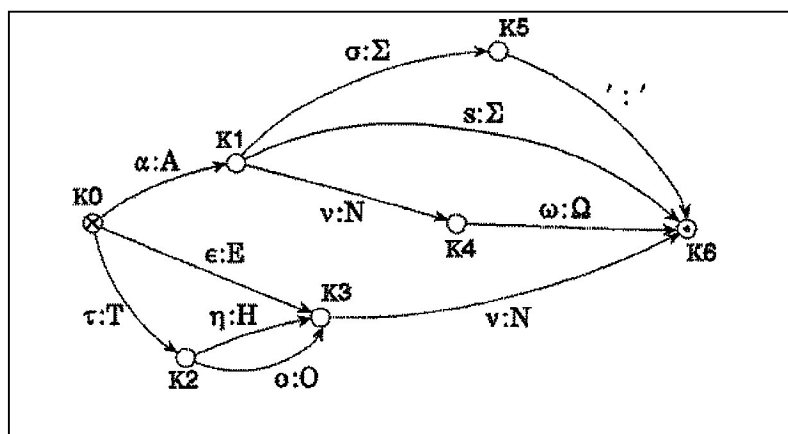
K_5 K_6 ‘:’

K_1 K_6 ς : Σ

K_1 K_4 v : N

...

Σχήμα 24 Συζευγμένα ΔΜΠΚ σε κοινή τοπολογία (Σγάρμπας 1997: 28, Σχ. 2.4)

4.2.3.4 Οι Μέθοδοι Πεπερασμένων Καταστάσεων στη Μορφολογική Ανάλυση

Έχοντας αποφασηθεί την έννοια των Αυτομάτων και των Μετατροπέων Πεπερασμένων Καταστάσεων, μπορούμε να περιγράψουμε τη χρήση τους στη μορφολογική ανάλυση, παρουσιάζοντας παραδείγματα από τη μορφολογία της Αγγλικής και της ΝΕ. Οι Jurafsky & Martin (2000: 67) περιγράφουν τη χρήση ΑΠΚ και ΜΠΚ για τη μορφολογική επεξεργασία της ονοματικής κλίσης στην Αγγλική, που περιλαμβάνει τόσο ομαλά όσο και ανώμαλα ουσιαστικά, όπως για παράδειγμα, αυτά που περιλαμβάνει ο παρακάτω πίνακας, τα οποία δηλώνουν διάφορα είδη ζώων (Jurafsky & Martin 2000: 65)⁶⁷.

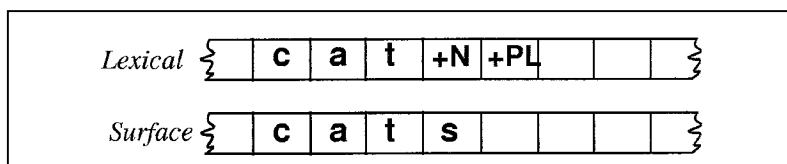
Η μορφολογική ανάλυση, που περιλαμβάνει τον μορφολογικό χαρακτηρισμό μιας λέξης ή και των μορφημάτων αυτής (εφόσον δεν είναι μονομορφηματική) με την απόδοση των κατάλληλων μορφολογικών χαρακτηριστικών, όπως αυτά που περιέχονται στον παρακάτω πίνακα, απαιτεί τη χρήση συζευγμένων δικτύων μεταβάσεων πεπερασμένων καταστάσεων (ΔΜΠΚ), δηλαδή Μετατροπέων Πεπερασμένων καταστάσεων (ΜΠΚ).

⁶⁷ +N = +Ουσ., +PL = + Πληθ., +SG = +Εν., +V = + Ρ., +3SG = +Γ'Εν., +PRES-PART = +Μτχ.Ενεστ., +PAST = +Αορ.

Εισαγόμενο υλικό (Input)	Μορφολογική Επεξεργασμένη Έξοδος (Morphological Parsed Output)
cats	cat +N +PL
cat	cat +N +SG
cities	city +N +PL
geese	goose +N +PL
goose	(goose +N +SG) or (goose +V)
gooses	goose +V +3SG
merging	merge +V +PRES-PART
caught	(catch +V+PAST-PART) or (catch +V +PAST)

Όπως επισημαίνουν οι Jurafsky & Martin (2000: 71), η μορφολογική ανάλυση μιας λέξης από ένα σύστημα επεξεργασίας, είναι εφικτή με μια εκδοχή της Μορφολογίας Δύο Επιπέδων, που όπως αναφέραμε παραπάνω, έχει προταθεί από τον Koskeniemi (1983). Η Μορφολογία Δύο Επιπέδων αναπαριστά κάθε λέξη ως μια αντιστοιχία μεταξύ του λεξιλογικού επιπέδου ('lexical level'), που αποτελεί την απλή αλληλουχία των μορφημάτων που την αποτελούν και του επιπέδου εκφοράς ('surface level'), που αντιστοιχεί στην πραγματική εκφορά της τελικής λέξης. Η μορφολογική ανάλυση υλοποιείται με την κατασκευή κανόνων αντιστοίχισης που αντιστοιχίζουν αλληλουχίες γραμμάτων όπως *cats* στο επίπεδο εκφοράς σε αλληλουχίες μορφημάτων και χαρακτηριστικών όπως *cat +N +PL* στο λεξιλογικό επίπεδο. Παράδειγμα τέτοιας αντιστοίχισης φαίνεται στο Σχήμα 25, που αναπαριστά τα δύο αυτά επίπεδα με ταινίες που περιέχουν κελιά, όπως αυτές που είδαμε παραπάνω (Jurafsky & Martin 2000: 71):

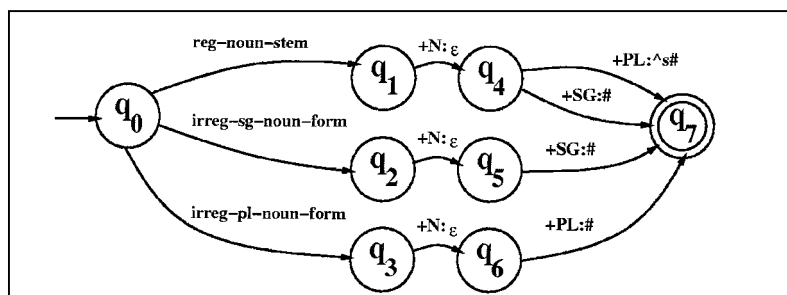
Σχήμα 25 Παράδειγμα ταινιών του λεξιλογικού επιπέδου και του επιπέδου εκφοράς (Jurafsky & Martin 2000: 71, Fig. 3.8)

Η αντιστοίχιση μεταξύ των δύο επιπέδων πραγματοποιείται με έναν ΜΠΚ, όπως ο παρακάτω που αφορά την αριθμητική κλίση των ουσιαστικών της Αγγλικής, ο

οποίος αντιστοιχίζει ένα σύνολο συμβόλων με ένα άλλο, μέσω ενός συζευγμένου δικτύου, το οποίο, όπως περιγράφεται παραπάνω, είναι ένα ζεύγος ΑΠΚ που ταυτόχρονα αναγνωρίζει και παράγει συμβολοσειρές. Όπως επισημαίνουν οι Jurafsky & Martin (2000: 71), ο ΜΠΚ έχει ευρύτερη λειτουργία από αυτή του ΑΠΚ, καθώς, εκεί που το ΑΠΚ ορίζει μια τυπική γλώσσα καθορίζοντας ένα σύνολο συμβολοσειρών, ο ΜΠΚ ορίζει μια σχέση μεταξύ συνόλων συμβολοσειρών. Όπου ένα ΑΠΚ δέχεται μια γλώσσα διατυπωμένη σε ένα πεπερασμένο αλφάβητο απλών συμβόλων, όπως το αλφάβητο της γλώσσας που είδαμε παραπάνω (σελ. 161), $\Sigma = \{b, a, !\}$, ένας ΜΠΚ αποδέχεται μια γλώσσα διατυπωμένη με ζεύγη συμβόλων, όπως: $\Sigma = \{b : b, a : a, ! : !, a : !, a : \varepsilon, \varepsilon : !\}$ ⁶⁸.

Σχήμα 26 Ένας ΜΠΚ για την αριθμητική κλίση των ουσιαστικών της Αγγλικής (Jurafsky & Martin 2000: 74, Fig. 3.9)⁶⁹

⁶⁸ Τα ζεύγη συμβόλων στο Σ στη Μορφολογία Δύο Επιπέδων ονομάζονται και εφικτά ζεύγη (feasible pairs).

⁶⁹ Όπως για τα ΑΠΚ, έτσι και για τους ΜΠΚ είναι βολικό να φανταστούμε ότι αποτελούνται από δύο ταινίες (Jurafsky & Martin 2000: 73): την «άνωτη» ή «λεξιλογική ταινία» που αποτελείται από χαρακτήρες από την αριστερή πλευρά των ζευγών (π.χ. $\alpha : \beta$) και την «κατώτερη ταινία» ή «ταινία εκφοράς» που αποτελείται από χαρακτήρες από τη δεξιά πλευρά των ζευγών (π.χ. $\alpha : \beta$). Έτσι, κάθε σύμβολο $\alpha : \beta$ στο αλφάβητο του Μετατροπέα Σ δηλώνει πώς το σύμβολο α της μιας ταινίας αντιστοιχίζεται στο σύμβολο β στην άλλη ταινία. Το ζεύγος $\alpha : \varepsilon$ σημαίνει ότι το α στην ανώτερη ταινία δεν αντιστοιχίζεται με κάποιο σύμβολο στην κατώτερη ταινία, καθώς το ε αποτελεί το κενό σύμβολο. Σε αυτόν τον ΜΠΚ για την αριθμητική κλίση της Αγγλικής μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι τα μορφολογικά χαρακτηριστικά $+SG$ και $+PL$ αντιστοιχίζονται με το σύμβολο ε ή το σύμβολο του ορίου μιας λέξης ή ενός μορφήματος ($\#$), καθώς δεν υπάρχει κάποιο γλωσσικό τμήμα που να αντιστοιχεί σε αυτά, στην ταινία εξόδου (Jurafsky & Martin 2000: 74).

Συνοψίζοντας τις λειτουργίες του ΜΠΚ καταλήγουν στα εξής (Jurafsky & Martin (2000: 71-72):

- (1) **Ο Μετατροπέας ως αναγνωριστής:** ένας μετατροπέας που δέχεται ως εισαγόμενο υλικό ένα ζεύγος συμβολοσειρών και εξάγει «αποδοχή» ('accept') αν το ζεύγος συμβολοσειρών ανήκει στη γλώσσα ζευγών συμβολοσειρών και «απόρριψη» ('reject') αν δεν ανήκει.
- (2) **Ο Μετατροπέας ως δημιουργός:** μια μηχανή που εξάγει ζεύγη συμβολοσειρών της γλώσσας. Επομένως, η έξοδος είναι «ναι» ή «όχι» και ένα ζεύγος εξαγόμενων συμβολοσειρών.
- (3) **Ο Μετατροπέας ως μεταφραστής:** μια μηχανή που διαβάσει μια συμβολοσειρά και εξάγει μια άλλη συμβολοσειρά.
- (4) **Ο Μετατροπέας ως συσχετιστής συνόλων:** μια μηχανή που υπολογίζει σχέσεις μεταξύ συνόλων.

Φορμαλιστικά, ο ΜΠΚ μπορεί να οριστεί με διάφορους τρόπους, όπως για παράδειγμα, σύμφωνα με αυτό που ονομάζεται «επέκταση της Μηχανής Mealy» ('Mealy machine') για ένα απλό ΑΠΚ. Έτσι, για έναν ΜΠΚ προκύπτει ο ακόλουθος ορισμός (Jurafsky & Martin (2000: 72):

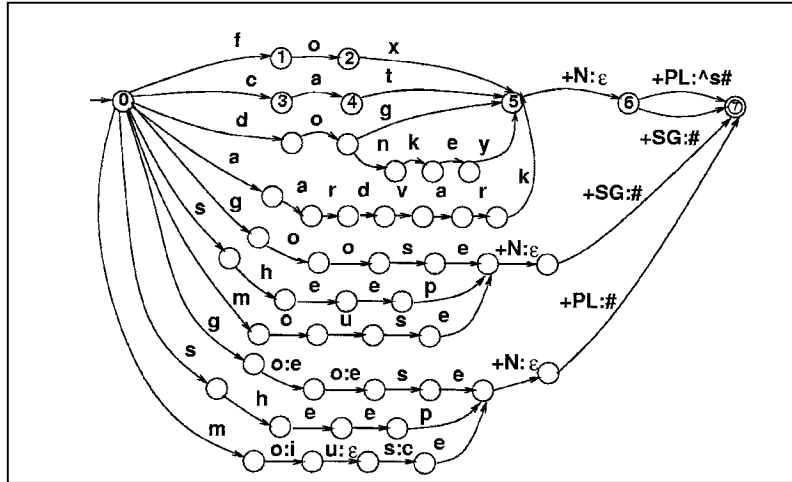
- Q : ένα πεπερασμένο σύνολο N καταστάσεων q_0, q_1, \dots, q_N
- Σ : ένα πεπερασμένο αλφάβητο σύνθετων συμβόλων. Κάθε σύνθετο σύμβολο απαρτίζεται από ένα ζεύγος εισόδου-εξόδου $i : o$. Ένα σύμβολο i από ένα εισαγόμενο αλφάβητο I , και ένα σύμβολο o από ένα εξαγόμενο αλφάβητο O , επομένως $\Sigma \subseteq I \times O$. Τα I και O μπορούν επίσης να περιέχουν το κενό σύμβολο ϵ .
- q_0 : η αρχική κατάσταση.
- F : το σύνολο τελικών καταστάσεων, $F \subseteq Q$.
- $\delta(q, i : o)$: η λειτουργία ή ο πίνακας μετάβασης μεταξύ των καταστάσεων. Δεδομένης μιας κατάστασης $q \in Q$ και ενός σύνθετου συμβόλου $i : o \in \Sigma$, τότε το $\delta(q, i : o)$ επιστρέφει μια νέα κατάσταση $q' \in Q$. Το δ είναι επομένως μια σχέση από $Q \times \Sigma$ μέχρι Q .

Για να χρησιμοποιηθεί ο παραπάνω ΜΠΚ ως κανονικός μορφολογικός αναλυτής, πραγματοποιώντας για παράδειγμα την απόδοση μορφολογικών χαρακτηριστικών που παρατίθεται στον παραπάνω πίνακα (σελ. 166), θα πρέπει να εμπλουτιστεί με όλα

τα θέματα ομαλών και ανωμάλων θεμάτων στη θέση των ετικετών *regular-noun-stem* (ομαλό ονοματικό θέμα) κτλ. Αυτό πραγματοποιείται με την ενημέρωση του λεξιλογίου αυτού του ΜΠΚ, ώστε ανώμαλοι τύποι όπως ο πληθυντικός *geese* να αναλυθεί στο σωστό θέμα ‘goose +N +PL’. Έτσι το λεξικό θα πρέπει να περιέχει δύο επίπεδα: ένα, που περιέχει την επιφανειακή μορφή *geese* και ένα, που περιέχει τη λεξιλογική μορφή *goose*, με αποτέλεσμα το νέο λήμμα του λεξιλογίου να έχει τη μορφή ‘g:g o:e o:e s:s e:e’. Πιο απλές περιπτώσεις είναι αυτές των ομαλών τύπων, όπως *fox* (‘αλεπού’), καθώς το διεπίπεδο λήμμα του θα είναι ‘f:f o:o x:x’, το οποίο μπορεί να αναπαρασταθεί και απλά ως $f \circ x$, όπως αντίστοιχα απλούστερα, όσο αυτό επιτρέπεται, μπορεί να αναπαρασταθεί και ο τύπος *geese* ως ‘g o:e o:e s e’, δηλαδή δηλώνοντας μόνο τις μετατροπές γραμμάτων.

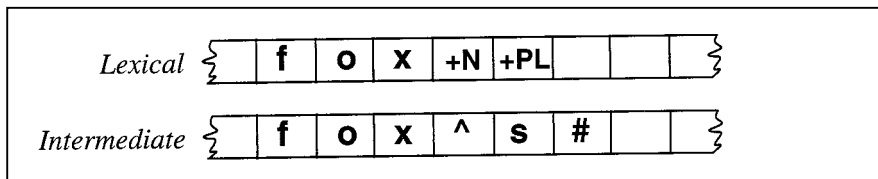
Χωρίς να περιέλθουμε σε λεπτομέρειες, για το πώς μπορεί ο ήδη υπάρχων ΜΠΚ να εμπλουτιστεί με τα θέματα και τα μορφολογικά χαρακτηριστικά των λέξεων που θέλουμε να αναγνωρίσει, επισημαίνουμε απλά ότι αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από την σύνθεση δύο ΜΠΚ, όπως περιγράφουν οι Jurafsky & Martin (2000: 74-75), αυτού που περιέχει τους κανόνες και τα μορφολογικά χαρακτηριστικά που είδαμε παραπάνω και εκείνου που περιέχει τις μετατροπές των συμβόλων. Η σύνθεση ΜΠΚ αποτελεί μία από τις πράξεις που μπορούν να εφαρμοστούν μεταξύ δύο ή περισσότερων ΜΚΠ, όπως είναι η ένωση (‘union’) και η τομή (‘intersection’) και έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός μεγαλύτερου μετατροπέα που αποτελείται από μικρότερους μετατροπείς. Συγκεκριμένα αν έχουμε δύο ΜΠΚ, τον M_1 που έχει αρχική κατάσταση το I_1 και τελική το O_1 , και του M_2 , με αρχική κατάσταση το I_2 και τελική το O_2 , η σύνθεσή τους $M_1 \circ M_2$, έχει ως αποτέλεσμα την αντιστοίχιση από την αρχική κατάσταση I_1 στην τελική κατάσταση O_2 . Έτσι, μέσα από τη σύνθεση των επιμέρους ΜΠΚ καταλήγουμε στον ακόλουθο πλήρη ΜΠΚ που πραγματοποιεί ένα μέρος της μορφολογικής ανάλυσης της κλίσης μερικών ονομάτων της Αγγλικής, όπως φαίνεται στο σχήμα 27.

Σχήμα 27 Ένας πλήρης ΜΠΚ για την κλίση μερικών ουσιαστικών της Αγγλικής (Jurafsky & Martin 2000: 76, Fig. 3.11)⁷⁰

Οι μετατροπές που εκτελεί ο συγκεκριμένος ΜΠΚ μπορούν να αναπαρασταθούν ως αντιστοιχίσεις μεταξύ δύο ταινιών, της λεξιλογικής και της ενδιάμεσης, όπως φαίνεται στο σχήμα που ακολουθεί για τον πληθυντικό τύπο της λέξης *fox*.

Σχήμα 28 Παράδειγμα λεξιλογικής και ενδιάμεσης ταινίας (Jurafsky & Martin 2000: 76, Fig. 3.12)

Η μετατροπή από την ενδιάμεση στην επιφανειακή μορφή δηλαδή *foxes*, απαιτεί την κατασκευή ενός άλλου ΜΠΚ που περιέχει ορθογραφικούς κανόνες, όπως αυτόν που αφορά τον συγκεκριμένο τύπο *foxes*, επιβάλλοντας την προσθήκη ενός *e* στο κλιτικό επίθημα *s* του πληθυντικού της Αγγλικής σε ορισμένα περιβάλλοντα.

$$\epsilon \rightarrow e / \left. \begin{matrix} x \\ s \\ z \end{matrix} \right\} \text{^} \text{__} s\#$$

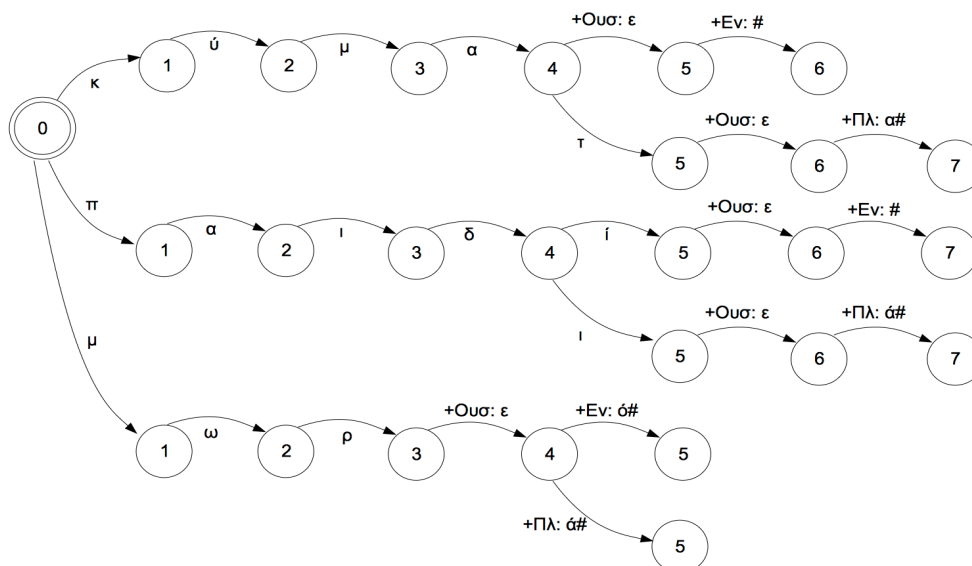
⁷⁰ Το σύμβολο # δηλώνει το όριο της λέξης ('word boundary'), ενώ το σύμβολο ^ δηλώνει το όριο του μορφήματος ('morpheme boundary').

Σύμφωνα με την παραπάνω περιγραφή κανόνων των Chomsky & Halle (1968), αυτός ο κανόνας της μορφής $\alpha \rightarrow \beta / \gamma _ \delta$ σημαίνει «επανάγραψε το α ως β όταν απαντάται μεταξύ γ και δ ».

Ένα αντίστοιχο παράδειγμα από τη ΝΕ μπορεί να είναι ο παρακάτω ΜΠΚ (Σχήμα 29) που πραγματοποιεί τη μορφολογική ανάλυση της κλίσης μερικών ουδετέρων ονομάτων που ανήκουν σε διαφορετικές κλιτικές τάξεις, όπως αυτά που περιέχονται στον πίνακα που ακολουθεί μαζί με τα μορφολογικά χαρακτηριστικά τους:

Εισαγόμενο υλικό (Input)	Μορφολογική Επεξεργασμένη Έξοδος (Morphological Parsed Output)
κύμα	κύμα +Ουσ + Εν
κυματ(α)	κύμα +Ουσ + Πληθ
παιδί	παιδί +Ουσ + Εν
παιδι(ά)	παιδί +Ουσ + Πληθ
μωρ(ό)	μωρο +Ουσ + Εν
μωρ(ά)	μωρο +Ουσ + Πληθ

Σχήμα 29 Ένας ΜΠΚ για την κλίση μερικών ονομάτων της ΝΕ

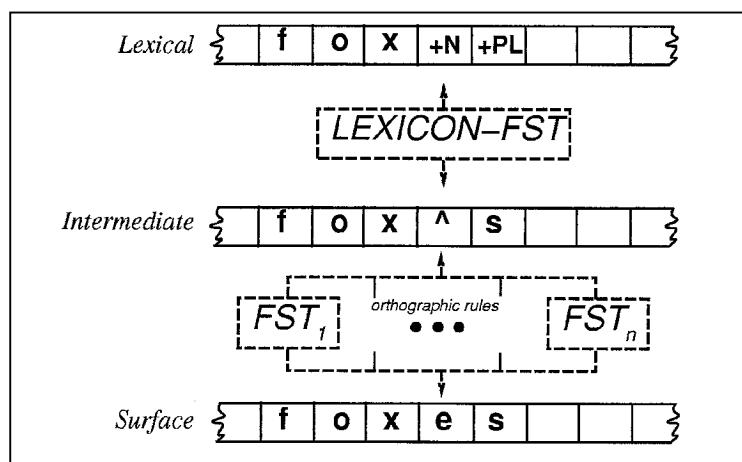

Αυτό που θέλουμε να επισημάνουμε μέσα από την παρουσίαση των παραπάνω ΜΠΚ, είναι ότι, για τη δημιουργία ενός λεξιλογίου ή την κατασκευή ενός συστήματος που πραγματοποιεί ολοκληρωμένη μορφολογική ανάλυση, είναι απαραίτητη η κατασκευή και η σύνθεση αρκετών επιμέρους ΜΠΚ. Κάθε ένας ΜΠΚ

εκτελεί μια ορισμένη λειτουργία, καθώς άλλοι χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία του λεξιλογίου και άλλοι για την εισαγωγή μορφοφωολογικών κανόνων.

Πιο αναλυτικά, ένας ΜΠΚ που προκύπτει μέσα από τη σύνθεση επιμέρους ΜΠΚ, αποτελεί έναν Λεξιλογικό Μετατροπέα ('lexical transducer'), ο οποίος καταρχήν αντιστοιχίζει το λεξιλογικό επίπεδο, που περιέχει θέματα και μορφολογικά χαρακτηριστικά με ένα ενδιάμεσο επίπεδο, που αποτελεί μια απλή παράταξη μορφημάτων. Στη συνέχεια μια σειρά ΜΠΚ, καθένας από τους οποίους αντιστοιχεί σε έναν ορθογραφικό κανόνα, λειτουργούν παράλληλα ώστε να επιτευχθεί η αντιστοίχιση μεταξύ του ενδιάμεσου και του επιφανειακού επιπέδου. Το παρακάτω σχήμα απεικονίζει αυτή τη διαδικασία της συνδυαστικής λειτουργίας των ΜΠΚ του λεξικού και των μορφοφωολογικών κανόνων, ώστε να επιτευχθεί η μετάβαση από τη λεξιλογική μορφή στην επιφανειακή μορφή του εισαγόμενου υλικού ή και το αντίστροφο. Η παράλληλη εφαρμογή των μετατροπέων των ορθογραφικών κανόνων αποτελεί απλώς μια επιλογή και θα μπορούσε να αντικατασταθεί από την διαδοχική τους εφαρμογή (Jurafsky & Martin 2000: 80).

Σχήμα 30 Παραγωγή και Επεξεργασία με ΜΠΚ Λεξιλογίου και Κανόνων
(Jurafsky & Martin 2000: 80, Fig. 3.16)

Ο συγκεκριμένος λεξιλογικός μετατροπέας αφορά όπως είδαμε, αποκλειστικά το φαινόμενο της κλίσης των ονομάτων της Αγγλικής, όμως η λογική της κατασκευής του δε διαφέρει σημαντικά από αυτή της κατασκευής άλλων λεξιλογικών ΜΠΚ. Όπως επισημάνθηκε και προηγουμένως, η αρχιτεκτονική του λεξιλογικού αυτού μετατροπέα αποτελεί έναν «καταρράκτη» μετατροπέων δύο επιπέδων, που αποτελείται από μια σειρά ΜΠΚ, όπου το προϊόν του ενός αποτελεί την είσοδο του

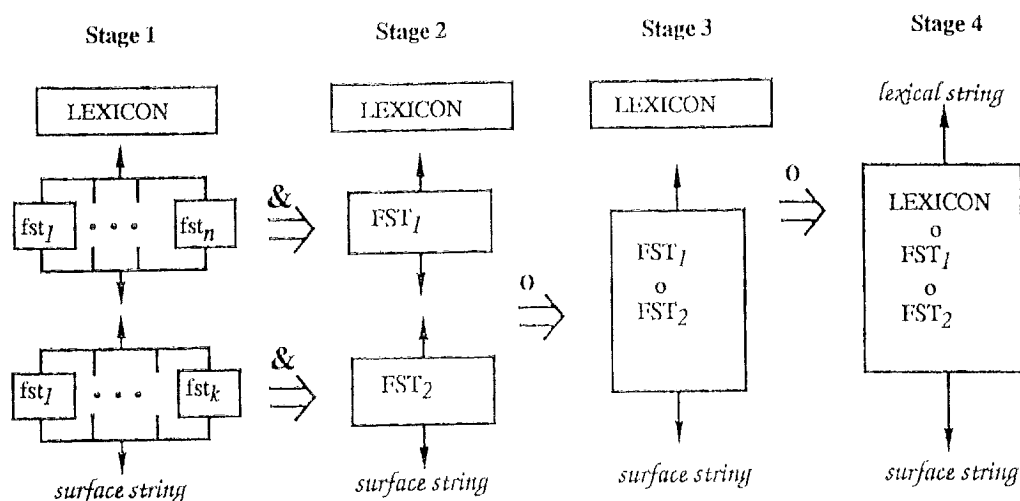
άλλου. Οι «καταρράκτες» αυτοί, μπορούν να έχουν μεγάλο μήκος και κάθε επίπεδο μπορεί να αποτελείται από πολλούς διαφορετικούς ΜΠΚ. Ένας καταρράκτης μπορεί να λειτουργήσει από πάνω προς τα κάτω ('top-down') για την παραγωγή μιας συμβολοσειράς, ή από κάτω προς τα πάνω ('bottom-up') για την ανάλυσή της, και σε αυτό ακριβώς έγκειται η δύναμη των ΜΠΚ, καθώς ο ίδιος «καταρράκτης» μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή της επιφανειακής από την λεξιλογική μορφή ή της λεξιλογικής από την επιφανειακή (Jurafsky & Martin 2000: 80). Φυσικά, η ανάλυση μπορεί να είναι λίγο πιο πολύπλοκη από την παραγωγή, λόγω της αμφισημίας που συχνά προκύπτει, γεγονός που μπορεί να επιβάλλει κάποιες περαιτέρω διευκρινίσεις, όπως αυτές που προκύπτουν από το περιβάλλον μιας λέξης αλλά αυτό δεν επηρεάζει τον ίδιο το λεξιλογικό μετατροπέα (Jurafsky & Martin 2000: 81).

4.2.3.5 Βελτιωμένοι Λεξιλογικοί Μετατροπείς

Όπως είδαμε και παραπάνω στην περιγραφή της λειτουργίας των ΜΠΚ, αλλά και όπως περιγράφουν οι Karttunen, Kaplan & Zaenen (1994), ο συνηθέστερος τρόπος κατασκευής λεξιλογικών μετατροπέων, περιλαμβάνει α) ένα λεξικό διατυπωμένο με τη μέθοδο πεπερασμένων καταστάσεων που ορίζει το σύνολο των αποδεκτών λεξιλογικών μορφών μιας γλώσσας (ενδεχομένως άπειρο), και β) ένα σύνολο κανόνων πεπερασμένων καταστάσεων που προσδίδουν την κατάλληλη επιφανειακή πραγμάτωση σε όλες τις λεξιλογικές μορφές και μορφολογικές κατηγορίες της γλώσσας. Στη συνέχεια, οι κανόνες συντάσσονται σε μετατροπείς και συγχωνεύονται με το λεξικό χρησιμοποιώντας τις λειτουργίες της τομής ('intersection') και της σύνθεσης ('composition').

Για πρακτικούς, όπως και για γλωσσολογικούς λόγους μπορεί να είναι επιθυμητή η χρήση περισσότερων από ένα συνόλων κανόνων για την περιγραφή της αντιστοίχισης. Στο Σχήμα 31 φαίνεται η κατασκευή ενός λεξιλογικού μετατροπέα για τη Γαλλική από δύο σύνολα κανόνων (FST_1 , FST_2) χρησιμοποιώντας τις λειτουργίες της τομής (&) και της σύνθεσης (o).

Σχήμα 31 Η δομή ενός λεξιλογικού επεξεργαστή με τομή και σύνθεση (Karttunen, Kaplan & Zaenen 1992)

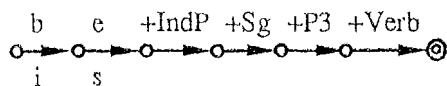
Το αποτέλεσμα της σύνθεσης και της τομής όλων αυτών των μετατροπέων κανόνων, καθένας από τους οποίους είναι από μόνος του μικρός, τείνει να καταλήγει σε πολύ μεγάλες δομές, όπως αναφέρει ο Karttunen (1994: 407), γεγονός που επηρεάζει την αποτελεσματικότητα του συστήματος, αν σκεφτούμε ότι δύο από τα πλεονεκτήματα των λεξιλογικών μετατροπέων έναντι άλλων συστημάτων μορφολογικής επεξεργασίας είναι το μικρό τους μέγεθος και η ταχύτητα. Για την επίλυση αυτού του προβλήματος ο Karttunen (1994: 407) πρότεινε για την κατασκευή των λεξιλογικών μετατροπέων τις εξής σημαντικές βελτιώσεις: α) τη μετακίνηση της περιγραφής των ανώμαλων αντιστοιχίσεων από το σύστημα των κανόνων μέσα στο λεξικό, και β) την πραγματοποίηση της τομής και της σύνθεσης με μια λειτουργία.

Ας εξετάσουμε αναλυτικότερα τα παραπάνω σημεία βελτίωσης των λεξιλογικών μετατροπέων. Οι διαφορές μεταξύ της λεξιλογικής μορφής και της επιφανειακής μορφής διακρίνονται σε ομαλές μετατροπές, όπως για παράδειγμα η μετατροπή *al – aux* (π.χ. *cheval-chevaux*) που αφορά έναν μεγάλο αριθμό ουσιαστικών της Γαλλικής και μη ομαλές, όπως η εναλλαγή *i – a* που παρατηρείται σε μερικά ρήματα της Αγγλικής (π.χ. *swim-swam*). Παρόλο που και οι δύο μετατροπές μπορούν να περιγραφούν εξίσου καλά μέσα από κανόνες δύο επιπέδων, οι μη ομαλές μετατροπές γενικά απαιτούν μεγαλύτερη προσοχή στον ορισμό τους, ενδεχομένως με τη χρήση διακριτικών, ώστε να μην εφαρμόζουν και σε άλλες περιπτώσεις από τις αναγκαίες. Για παράδειγμα, σε τυπικά συστήματα δύο επιπέδων (π.χ. Antworth 1990) δεν είναι

δυνατή η διάκριση των ιδιοσυγκρασιακών από τις ομαλές μετατροπές (Karttunen 1994: 407-408). Επιπλέον, και πρακτικά, η αντιμετώπιση των μη ομαλών μετατροπών μπορεί να γίνει προβληματική, καθώς συχνά ο αριθμός των κανόνων που απαιτούνται είναι πολύ μεγάλος, γεγονός που απαιτεί αρκετό χρόνο και μπορεί να οδηγήσει σε λάθη.

Μια φυσιολογική λύση σε αυτό το πρόβλημα, όπως προτείνει ο Karttunen (1994: 408) είναι να επιτραπεί η έκφραση όλων των ιδιοσυγκρασιακών μεταβολών χωρίς τη χρήση κανόνων, μέσα από μια λεξιλογική εντολή ('fiat') και να χρησιμοποιούνται οι κανόνες μόνο για πιο γενικές μετατροπές. Αυτή η λύση που εφαρμόστηκε στον λεξιλογικό μεταγλωττιστή της Xerox (LEXC) (Karttunen 1993), τον έκανε να διαφέρει από το κλασικό σύστημα Kimmo, ως προς το ότι το λεξικό δεν αποτελεί απαραίτητα απλά ένα σύνολο απλών λεξιλογικών μορφών, αλλά μια σχέση που μπορεί να περιέχει ζεύγη, όπως <be+Pres+Sg+P3, is> το οποίο δηλώνει την αντιστοίχιση της λεξιλογικής μορφής του γ' ενικού του ρήματος *be* ('είμαι') της Αγγλικής με την επιφανειακή μορφή του *is*. Πρακτικά, αυτό υλοποιείται αλλάζοντας τη λεξιλογική διάταξη, ώστε ο λεξιλογικός επεξεργαστής να συντάσσει ένα λήμμα όπως, *be+Pres+Sg+P3+Verb : is Neg?* ; στον Μετατροπέα, ως εξής :

Σχήμα 32 (Karttunen 1994: 408, Fig. 3)

όπου το σύμβολο : δηλώνει τον κόμβο μεταξύ της λεξιλογικής και της επιφανειακής μορφής και *Neg?* είναι η κατηγορία συνέχειας ('continuation class')⁷¹ για την περίπτωση που ακολουθεί το κλιτικό *n't*.

Η μετακίνηση όλων των ιδιοσυγκρασιακών πραγματώσεων από τους κανόνες στο λεξικό προσφέρει επίσης τη δυνατότητα της περιγραφής της πραγμάτωσης κλιτικών και παραγωγικών επιθημάτων. Για παράδειγμα, αν και η πραγμάτωση του διαρκούς ('progressive') επιθήματος *-ing* της Αγγλικής γίνεται μέσα από ένα σύνολο κανόνων δύο επιπέδων, οι εν λόγω κανόνες δεν χρησιμεύουν σε κάτι άλλο στο μορφολογικό σύστημα της Αγγλικής. Έτσι, η πραγμάτωση του εν λόγω επιθήματος

⁷¹ Για τις κατηγορίες συνέχειας θα μιλήσουμε παρακάτω κατά την παρουσίαση του λεξιλογικού μετατροπέα LEXC.

θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσα από την καταχώρηση του παρακάτω λήμματος στο κατάλληλο υπολεξικό (Karttunen 1994: 408) ως εξής:

Prog: ing #;

Η μετακίνηση των ανώμαλων μετατροπών από το σύστημα κανόνων στο λεξικό παρέχει σημαντικό πλεονέκτημα στη μείωση του αριθμού των κανόνων που πρέπει να τηθούν, ώστε να παραχθούν λεξιλογικοί μεταγλωττιστές, όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Εντούτοις, στην πράξη, η τομή ακόμα και ενός μικρού αριθμού κανόνων τείνει να είναι αρκετά μεγάλη, με αποτέλεσμα οι ενδιάμεσοι μετατροπείς να είναι μεγαλύτεροι από τον τελικό μετατροπέα που προκύπτει από τη σύνθεση του λεξικού με τους κανόνες. Αυτό παρατηρήθηκε, όπως αναφέρει ο Karttunen (1994: 409) σε μερικές εκδοχές λεξικών της Αγγλικής και της Γαλλικής, όπου τα σχετικά μεγέθη των τριών συστατικών (λεξικού, τομής των μετατροπέων κανόνων, συντιθέμενο λεξικό) ήταν δυσανάλογα, και το τελικό λεξικό σαφώς μικρότερο από την τομή των μετατροπέων κανόνων. Το φαινόμενο αυτό ήταν αντίθετο ακόμα και στα μαθηματικά των συγκεκριμένων πράξεων, αφού η σύνθεση έχει συνήθως το αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό που προέκυπτε ή τουλάχιστον το αποτέλεσμά της έχει το μέγεθος του γινομένου των μεγεθών των εισαγόμενων μηχανών.

Όπως εξηγεί ο Karttunen (1994: 410), η δυσαναλογία που προέκυπτε μεταξύ της τομής των μετατροπέων κανόνων και του τελικού συντιθέμενου λεξικού οφειλόταν στο γεγονός ότι, η τομή περιλαμβάνει τον υπολογισμό του συνδυασμένου αποτελέσματος των κανόνων για πολλές σύνθετες περιπτώσεις που ποτέ δεν απαντώνται στο λεξικό. Επομένως, η σύνθεση με το πραγματικό λεξικό μπορεί να αποτελεί μια απλοποίηση του συστήματος των κανόνων. Έτσι αυτή η διαπίστωση είχε ως αποτέλεσμα τη διακοπή της τομής των κανόνων ως ξεχωριστής πράξης και την εκτέλεση της τομής των κανόνων και της σύνθεσής τους με το λεξικό σε μια συνδυασμένη πράξη την οποία ο Karttunen (1994: 410) ονομάζει «τέμνουσα σύνθεση» ('intersecting composition'). Αυτή η πράξη δέχεται ως είσοδο ένα λεξικό (είτε ένα απλό ΑΠΚ, είτε έναν ΜΠΚ) και οποιονδήποτε αριθμό μετατροπέων κανόνων και το αποτέλεσμα είναι το ίδιο με το προϊόν της σύνθεσης ενός λεξικού με την τομή των κανόνων.

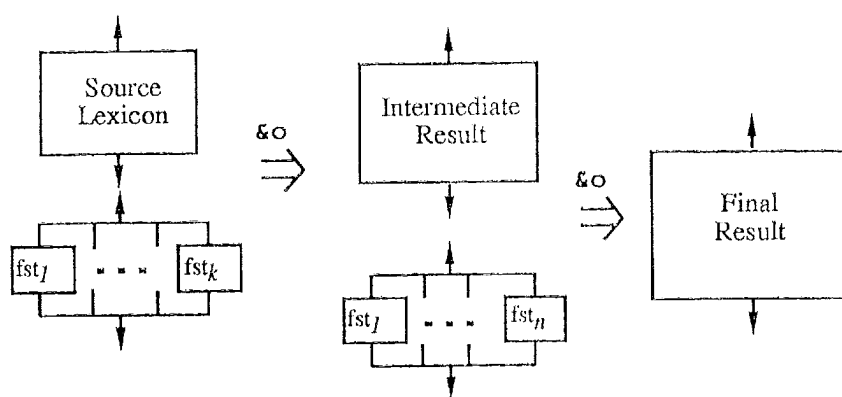
Χωρίς να μπορούμε σε ιδιαίτερα τεχνικές λεπτομέρειες, μπορούμε να περιγράψουμε την αρχή λειτουργίας αυτής της πράξης ως την κατασκευή ενός τελικού ΜΠΚ, κάθε κατάσταση του οποίου αντιστοιχεί σε μία κατάσταση στο αρχικό

λεξικό και μια διάταξη καταστάσεων των κανόνων. Πιο αναλυτικά, η αρχική κατάσταση του εξαγόμενου υλικού αντιστοιχεί στην αρχική κατάσταση του λεξικού και η διάταξή του αποτελείται από τις αρχικές καταστάσεις των μετατροπέων κανόνων. Σε κάθε βήμα επιχειρείται η προσθήκη μεταβάσεων στην τρέχουσα τελική κατάσταση αντιστοιχίζοντας μεταβάσεις στην τρέχουσα κατάσταση του λεξικού με μεταβάσεις σε όλες τις καταστάσεις κανόνων της τρέχουσας διάταξης (Karttunen 1994: 410). Ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί η τέμνουσα σύνθεση απεικονίζεται στο παρακάτω σχήμα και ο ορισμός της έχει ως εξής (Karttunen (1994: 410):

Τέμνουσα Σύνθεση

- Για κάθε μετάβαση $\alpha : \beta$ στην τρέχουσα κατάσταση του λεξικού, βρες ένα ζεύγος $\beta : \gamma$, ώστε όλες οι καταστάσεις κανόνων στην τρέχουσα διάταξη να έχουν μια μετάβαση για το ζεύγος.
- Για κάθε τέτοιο ζεύγος $\beta : \gamma$, πάρε τη διάταξη προορισμού του και την αντίστοιχη κατάσταση εξόδου.
- Έπειτα, φτιάξε μια μετάβαση $\alpha : \gamma$ σε αυτή την κατάσταση από την τρέχουσα κατάσταση εξόδου.
- Όταν όλα τα βέλη στην τρέχουσα κατάσταση του λεξικού έχουν επεξεργαστεί πήγαινε στην επόμενη ανεπεξέργαστη κατάσταση εξόδου.
- Επανάλαβε μέχρι να τελειώσει.

Σχήμα 33 Η δομή ενός λεξιλογικού επεξεργαστή με τέμνουσα σύνθεση (Karttunen 1994: 411, Fig. 7)⁷²

Αυτή η καινοτόμος λύση για το λεξικό εφαρμόστηκε στα εργαλεία της Xerox, τα οποία έχουμε επιλέξει για την ηλεκτρονική επεξεργασία των μορφολογικών

⁷² Η διαφορά του εν λόγω επεξεργαστή φαίνεται αν συγκριθεί η δομή του με τη δομή του επεξεργαστή του Σχήματος 35.

φαινομένων που εξετάζουμε στην παρούσα εργασία και θα παρουσιάσουμε αμέσως παρακάτω.

4.2.4 Περιγραφή του LEXC

4.2.4.1 Εισαγωγή

Για την υπολογιστική επεξεργασία των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα της Νέας Ελληνικής και της Αγγλικής και των μορφολογικών φαινομένων στα οποία αυτά μετέχουν, στην παρούσα μελέτη χρησιμοποιείται ένα από τα εργαλεία ανάπτυξης ('development tools') που έχουν δημιουργηθεί από τη Xerox για τον ορισμό δικτύων πεπερασμένων καταστάσεων ('finite-state networks') και τον αλγοριθμικό συνδυασμό τους για την κατασκευή μεγαλύτερων δικτύων που πραγματοποιούν μορφολογική ανάλυση, όπως αυτά που περιγράψαμε παραπάνω. Τα εργαλεία για τη δημιουργία δικτύων πεπερασμένων καταστάσεων που έχει δημιουργήσει η Xerox είναι τα εξής:

- Ο **Μετατροπέας Πεπερασμένων Καταστάσεων της Xerox** ('**Xerox Finite State Transducer**'), **XFST**, που είναι μια διαδραστική διεπιφάνεια, που παρέχει πρόσβαση στους βασικούς αλγόριθμους του Λογισμού Πεπερασμένων Καταστάσεων ('Finite State Calculus'), παρέχοντας μέγιστη ευελιξία στον καθορισμό και τη διαχείριση δικτύων πεπερασμένων καταστάσεων. Επίσης ο XFST παρέχει έναν μεταγλωττιστή ('compiler') για μια διευρυμένη μεταγλώσσα κανονικών εκφράσεων, που περιέχει έναν ισχυρό φορμαλισμό κανόνων, γνωστών ως Κανόνων Αντικατάστασης ('replace rules').
- Ο **Λεξιλογικός Μεταγλωττιστής** ('**Lexical Compiler**'), **LEXC**, που αποτελεί μια υψηλού επιπέδου δηλωτική γλώσσα που χρησιμοποιείται για τον ορισμό λεξιλογίων φυσικών γλωσσών. Η σύνταξη της γλώσσας είναι σχεδιασμένη για να διευκολύνει τον ορισμό της μορφολογικής δομής, την αντιμετώπιση μεγάλων ανωμαλιών και την προσθήκη δεκάδων χιλιάδων λέξεων-βάσεων που απαντώνται σε μια φυσική γλώσσα. Τα αρχεία του LEXC δημιουργούνται σε έναν επεξεργαστή κειμένου, όπως ο emacs, και το

αποτέλεσμα της κατάρτισης του λεξιλογίου αποτελεί ένα δίκτυο πεπερασμένων καταστάσεων (Beesley & Karttunen 2003: xv).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, για την περιγραφή φωνολογικών και ορθογραφικών κανόνων μετατροπών χρησιμοποιούνταν ο φορμαλισμός *twolc*, δηλαδή ο Επεξεργαστής Δύο-επιπέδων στον οποίο αναφερθήκαμε παραπάνω. Πρόσφατα όμως, οι ερευνητές της Xerox άρχισαν να υιοθετούν όλο και περισσότερους κανόνες αντικατάστασης από τον XFST, ως εναλλακτική στους κανόνες *twolc* (Beesley & Karttunen 2003: 203). Εδώ, για τον λόγο της αποφυγής περιττών πληροφοριών, δεν αναφερόμαστε ούτε στους κανόνες του XFST, ούτε σε εκείνους του *twolc*, αλλά επικεντρωνόμαστε αποκλειστικά στην παρουσίαση του LEXC.

Φορμαλιστικά, όπως περιγράφουν οι Beesley & Karttunen (2003: 203), η γλώσσα LEXC αποτελεί ένα είδος γραμματικής φραστικής δομής (*phrase structure grammar*) με δεξιά επαναδρομή. Ο επεξεργαστής LEXC έχει γραφτεί σε γλώσσα C στο Xerox Parc από τον Lauri Karttunen και τον Todd Yampol κατά τα έτη 1992-93 (Karttunen 1993) και βασίζεται στην κοινή εφαρμογή σε Lisp που αναπτύχθηκε από τον Karttunen το 1990 για παρόμοια χρήση. Μια περιγραφή στο LEXC πληκτρολογείται σε ένα αρχείο χρησιμοποιώντας έναν επεξεργαστή κειμένου, όπως οι *vi*, *pico*, *xemacs* και *Notepad*. Η σύνταξη του LEXC μοιάζει με αυτή που δέχεται το πρόγραμμα δύο επιπέδων, *TwoL*, του Koskenniemi (1983, 1984) και το *PC-Kimmo* (version 1) του Antworth (1990). Η διαφορά του με αυτά, όπως περιγράφηκε αναλυτικά παραπάνω, είναι τα καινούργια του χαρακτηριστικά, όπως για παράδειγμα, το γεγονός ότι τα λήμματα του λεξιλογίου μπορούν να ορίζουν μια διεπίπεδη σχέση μεταξύ των μορφών, ή το γεγονός ότι οι ιδιοσυγκρασιακές αντιστοιχίσεις όπως η μετατροπή *i-a* (π.χ. *swim-swam*) μπορούν να ενταχθούν κατευθείαν στο λεξικό, ενώ ομαλές και παραγωγικές μετατροπές, όπως η απώλεια του *e* (π.χ. *dine-dining*), μπορούν να αντιμετωπισθούν με γενικούς κανόνες. Μια περιγραφή LEXC μεταφράζεται σε ένα κανονικό δίκτυο πεπερασμένων καταστάσεων, είτε σε ένα απλό αυτόματο, είτε σε ένα μετατροπέα, που είναι πλήρως συμβατό με αυτά που ορίζονται μέσω του XFST.

4.2.4.2 Τα λεξικά του LEXC ('LEXICONS')

Μια περιγραφή LEXC πληκτρολογείται σε ένα αρχείο κειμένου και περιέχει τα ακόλουθα στοιχεία, που τοποθετούνται με αυστηρή σειρά προτεραιότητας (Beesley & Karttunen 2003: 204):

- A) Μια προαιρετική δήλωση που ονομάζεται *Multichar_Symbols* (multicharacter symbols 'σύμβολα πολλών χαρακτήρων'), στην οποία θα αναφερθούμε αναλυτικά παρακάτω.
- B) Ένα προαιρετικό τμήμα που ονομάζεται *Declarations* ('δηλώσεις').
- Γ) Ένα ή περισσότερα λεξικά (LEXICONS), ένα από τα οποία πρέπει να φέρει το όνομα *LEXICON Root* ('Λεξικό-Ρίζα')⁷³.

Το πιο σημαντικό από τα παραπάνω στοιχεία μιας περιγραφής σε LEXC είναι αυτό που πληκτρολογείται τελευταίο κατά σειρά, δηλαδή το τμήμα του λεξικού (LEXICON). Καταρχήν, όπως επισημάνθηκε παραπάνω, κάθε πρόγραμμα LEXC, ανεξάρτητα από τον αριθμό των λεξικών που περιέχει, πρέπει οπωσδήποτε να περιλαμβάνει και ένα λεξικό με το όνομα *LEXICON Root*, το οποίο αντιστοιχεί στην αρχική κατάσταση του δικτύου που πρόκειται να μεταγλωττιστεί. Το σύνολο των λεξικών περιέχει τα λήμματα που επιθυμούμε να εισαγάγουμε, όπως φαίνεται στο παράδειγμα της εικόνας 1, και έχει τα εξής χαρακτηριστικά (Beesley & Karttunen 2003: 204-205):

- Κάθε λήμμα αποτελείται από δύο μέρη, τη μορφή (FORM) και τη κατηγορία συνέχειας (CONTINUATION CLASS). Στο λεξικό που απεικονίζεται παρακάτω (Εικ. 1), για παράδειγμα, η μορφή ενός λήμματος είναι 'dog' και η κατηγορία συνέχειας '#', το οποίο στη γλώσσα LEXC συμβολίζει το όριο της λέξης.
- Κάθε λήμμα (και όχι κάθε λεξικό) τελειώνει υποχρεωτικά με το σύμβολο ';\'.⁷³
- Ο LEXC μεταφράζει κάθε λήμμα σε μια ακολουθία συμβόλων. Για παράδειγμα το λήμμα *dog* μεταφράζεται στην κανονική έκφραση [d o g], το λήμμα *cat* στην κανονική έκφραση [c a t] κτλ. Με άλλα λόγια ο LEXC αναλύει κάθε λήμμα σε ξεχωριστά σύμβολα.

⁷³ Το λεξικό Root δε πρέπει να συγχέεται με την έννοια της μορφολογικής ρίζας (morphological root), καθώς μπορεί να περιέχει οποιοδήποτε λεξιλογικό λήμμα.

- Για τον παραπάνω λόγο, ο LEXC δεν επιτρέπει κενά στη μορφή. Για παράδειγμα το παρακάτω λήμμα έχει λανθασμένη μορφή:
d o g #;
- Τα σχόλια στον LEXC εισάγονται με το σύμβολο '!' και μπορούν να επεκταθούν μέχρι το τέλος της γραμμής.

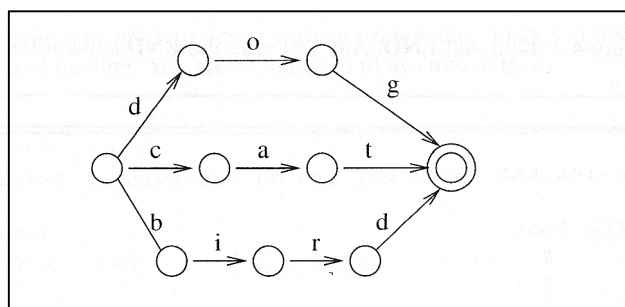
Εικόνα 1 Μια απλή περιγραφή στο LEXC (Beesley & Karttunen 2003: 208, Fig. 4.6)

```
! ex1-lex.txt

LEXICON Root
dog #;
cat #;
bird #;
```

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το αποτέλεσμα της μεταγλώττισης του LEXC είναι ένα δίκτυο πεπερασμένων καταστάσεων, που είναι απολύτως συμβατό με τα δίκτυα που κατασκευάζονται στον XFST. Για παράδειγμα, το αποτέλεσμα της μεταγλώττισης της περιγραφής LEXC που είδαμε στην Εικόνα 1, είναι το ακόλουθο αυτόματο πεπερασμένων καταστάσεων:

Σχήμα 34 Ένα δίκτυο που δέχεται το λεξικό *bird*, *cat*, *dog* (Beesley & Karttunen 2003: 208)

Ένας τρόπος για να περιγραφεί το κλιτικό παράδειγμα τριών ρημάτων της Αγγλικής στο LEXC, όπως δείχνουν οι Beesley & Karttunen (2003: 210) είναι ο ακόλουθος:

LEXICON Root

walk #;
walks #;
walked #;
walking #;

talk #;
talks #;
talked #;
talking #;

pack #;
packs #;
packed #;
packing #;

Αν και το παραπάνω λεξικό, όπως μας πληροφορούν, θα μεταγλωττιστεί επιτυχώς σε ένα δίκτυο πεπερασμένων καταστάσεων που δέχεται όλες τις παραπάνω λέξεις, γλωσσολογικά δεν αποτελεί μια ικανοποιητική και σαφή περιγραφή, καθώς δεν λαμβάνονται υπόψη αρκετές κανονικότητες που ισχύουν μεταξύ των κλιτικών παραδειγμάτων των τριών αυτών ρημάτων. Επιπλέον, η προσθήκη οποιουδήποτε άλλου ρήματος θα απαιτούσε την προσθήκη ολόκληρου του κλιτικού του παραδείγματος. Ο LEXC μας επιτρέπει να αποφύγουμε κάτι τέτοιο τεμαχίζοντας τα λήμματα σε μορφήματα και τοποθετώντας κατηγορίες μορφημάτων μαζί σε ξεχωριστά λεξικά, οι οποίες συσχετίζονται μεταξύ τους μέσω των κατηγοριών συνέχειας ('continuation classes'). Αυτό εννοούμε όταν λέμε ότι στον LEXC είναι δυνατή η περιγραφή της μορφολογικής δομής μιας γλώσσας. Έτσι, για παράδειγμα, τα παραπάνω κλιτικά παραδείγματα, μπορούν να περιγραφούν με τη βοήθεια των κατηγοριών συνέχειας ως εξής (Beesley & Karttunen 2003: 210):

LEXICON Root

walk V;
talk V;
pack V;

LEXICON V
s #;
ed #;
ing #;

#; ! η κενή συμβολοσειρά⁷⁴

Στην παραπάνω περιγραφή τα κοινά επιθήματα των ρημάτων έχουν αποκοπεί και τοποθετηθεί σε ένα δεύτερο λεξικό που ονομάζεται ‘V’ (δηλώνοντας την έννοια του ρήματος (‘verb’)), το οποίο τα λήμματα του λεξικού Root δηλώνουν ως κατηγορία συνέχειάς τους. Έτσι, η εισαγωγή ενός ακόμα ρήματος με ολόκληρο το κλιτικό του παράδειγμα, όπως το ρήμα *quack* (*quacks*, *quacked*, *quacking*), απαιτεί πλέον μόνο την εισαγωγή του μέσα στο λεξικό Root, κατά το πρότυπο των άλλων λημμάτων.

Οι κατηγορίες συνέχειας έχουν υιοθετηθεί από το συμβολισμό της Μορφολογίας Δύο-Επιπέδων του Koskenniemi και όπως είδαμε αποτελούν το βασικό μηχανισμό για την περιγραφή των μορφολογικών κανόνων (‘morphotactics’) στον LEXC. Ο μηχανισμός των κατηγοριών συνέχειας μεταφράζεται με σύνδεση (‘concatenation’), που είναι ο βασικός τρόπος με τον οποίο οι περισσότερες γλώσσες σχηματίζουν λέξεις, δηλαδή με την ένωση μορφημάτων. Εντούτοις, οι κατηγορίες συνέχειας σύντομα αποδεικνύονται ανεπαρκείς για την περιγραφή ορισμένων μορφολογικών φαινομένων που απαντώνται σε κάποιες γλώσσες, όπως τα ασυνεχή μορφήματα (‘separate dependencies’), η ενθηματοποίηση (‘infixation’) και ο αναδιπλασιασμός (‘reduplication’). Παρολαυτά, ο Λογισμός Πεπερασμένων Καταστάσεων διαθέτει τρόπους αντιμετώπισης των περιορισμών των κατηγοριών συνέχειας τους οποίους θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια.

Με κατάλληλα ορισμένες κατηγορίες συνέχειας και λεξικά, ένα και μοναδικό αρχείο LEXC μπορεί να φιλοξενήσει πολλαπλές κατηγορίες και υποκατηγορίες λέξεων. Παρόλο, που δεν έχει καμία σημασία ούτε η σειρά των λεξικών ούτε ο τρόπος ταξινόμησης των λημμάτων μέσα σε αυτά, η ομαδοποίηση μορφημάτων που έχουν κοινή κατηγορία συνέχειας στο ίδιο λεξικό, ενδείκνυται σαφώς περισσότερο για τη σωστή οργάνωση του αρχείου, ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψη ότι μια

⁷⁴ Αυτή η σειρά της περιγραφής που, σύμφωνα με το σχόλιο αποτελεί μια κενή συμβολοσειρά, αφορά το α’ ενικό πρόσωπο των ρημάτων που έχουν εισαχθεί, το οποίο δεν περιλαμβάνει κανένα κλιτικό επίθημα. Έτσι καθένα από τα λήμματα του λεξικού Root ακολουθεί την κατηγορία συνέχειας που του αντιστοιχεί και οδηγείται στο αντίστοιχο λεξικό μορφημάτων. Αυτό μπορεί να συνεχιστεί με τον ίδιο τρόπο, μέχρι η συμβολοσειρά που σχηματίζεται να συναντήσει το σύμβολο #, που αντιστοιχεί στο τέλος της, δηλαδή στο όριο της λέξης.

περιγραφή για ένα επαγγελματικό εργαλείο μπορεί να περιέχει δεκάδες χιλιάδες λημμάτων.

Όπως αναφέρουν οι Beesley & Karttunen (2003: 222), το κύριο έργο ενός υπολογιστικού γλωσσολόγου είναι να ανακαλύψει τις μορφολογικές δομές μέσα στη γλώσσα και να τις κωδικοποιήσει χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα λεξικά και τις κατάλληλες κατηγορίες συνέχειας στον LEXC. Στις περισσότερες γλώσσες επίσης, οι κανόνες μετατροπής ('alternation rules') αποδίδονται με κανόνες αντικατάστασης ('replace rules'). Όταν όλες οι κατηγορίες (και υποκατηγορίες) λέξεων, έχουν κωδικοποιηθεί επιτυχώς, το έργο περιορίζεται σε αυτό της λεξικογραφίας με την προσθήκη νέων λημμάτων με κατάλληλες κατηγορίες συνέχειας στο αρχικό αρχείο LEXC.

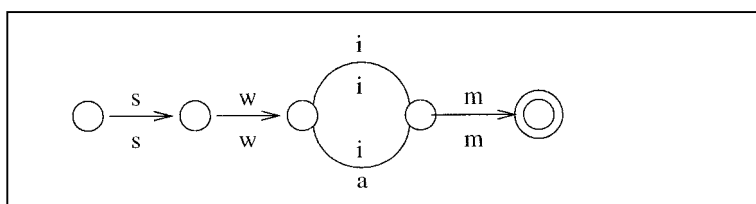
Εκτός όμως από τη χρήση του LEXC για την κατασκευή αυτομάτων, ο LEXC προσφέρει και τη δυνατότητα του ορισμού, όπως είδαμε παραπάνω (Karttunen 1993), χρήσιμων μετατροπέων, μέσα από τη χρήση λημμάτων που έχουν τη μορφή 'upper : lower' ('ανώτερη : κατώτερη'). Έτσι, για παράδειγμα, στην παρακάτω περιγραφή (Beesley & Karttunen 2003: 226), το λήμμα 'swim : swam' ορίζει έναν μετατροπέα που έχει τη διαδρομή [swim] στην ανώτερη πλευρά και [swam] στην κατώτερη πλευρά. Όπως και τα απλά λήμματα, έτσι και οι ανώτερες και κατώτερες συμβολοσειρές μεταγλωττίζονται σε ξεχωριστά σύμβολα και οι κατηγορίες συνέχειας λειτουργούν όπως ακριβώς και στα απλά λήμματα. Έτσι στην παρακάτω περιγραφή και το λήμμα 'swim' επίσης μεταφράζεται σε δύο επίπεδα, σαν να ήταν 'swim:swim'. Το δίκτυο που προκύπτει από αυτή την περιγραφή είναι το ακόλουθο:

LEXICON Root

swim #;

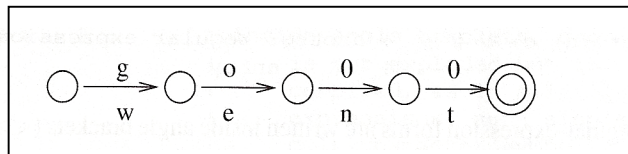
swim:swam #; ! ένα λήμμα 'upper : lower'

Σχήμα 35 Ένας Μετατροπέας για τα λήμματα 'swim:swim' και 'swim:swam' (Beesley & Karttunen 2003: 226, Fig. 4.16)

Όπως επισημάνθηκε και παραπάνω, κατά την περιγραφή των βελτιωμένων λεξιλογικών μετατροπέων (Karttunen 1993), όταν τα μήκη των συζευγμένων συμβολοσειρών διαφέρουν, ο LEXC αυτόματα προσθέτει μηδενικά (ε) σε αυτό που έχει μικρότερο μήκος, όπως φαίνεται και στο παρακάτω σχήμα:

Σχήμα 36 Ο Μετατροπέας για το συζευγμένο λήμμα *go:went* (Beesley & Karttunen 2003: 227, Fig. 4.17)

Τα σύμβολα της ανώτερης και της κατώτερης πλευράς αντιστοιχίζονται ένα προς ένα ξεκινώντας από την αριστερή πλευρά των δύο συμβολοσειρών. Στο παραπάνω παράδειγμα, το 'g' αντιστοιχίζεται με το 'w', το 'o' με το 'e' και τα υπόλοιπα σύμβολα της κατώτερης σειράς, αντιστοιχίζονται με μηδενικά στην ανώτερη πλευρά. Αυτά τα μηδενικά δεν αποτελούν πραγματικούς χαρακτήρες αλλά συμβολίζουν το κενό σύμβολο ε.

4.2.4.3 Είδη λημμάτων

Εκτός από τις απλές συμβολοσειρές και τα ζεύγη συμβολοσειρών, ένας άλλος τύπος λημμάτων στο LEXC είναι αυτός που κάνει χρήση των κανονικών εκφράσεων. Παραπάνω αναφέραμε κάποια γενικά χαρακτηριστικά των κανονικών εκφράσεων. Εδώ θα αναφερθούμε ειδικότερα στις κανονικές εκφράσεις του XFST και πως μπορούν να χρησιμοποιηθούν στον LEXC.

Οι κανονικές εκφράσεις στο LEXC τοποθετούνται μέσα σε γωνιώδεις αγκύλες (< >), μέσα στις οποίες ισχύουν όλοι οι συμβολισμοί των κανονικών εκφράσεων του XFST, όπως για παράδειγμα το αστέρι Kleene (*) και το σύμβολο '+', που είδαμε παραπάνω, η προαιρετικότητα ('optionality') που συμβολίζεται με παρενθέσεις, η ένωση ('union'), η σύνθετη επανάληψη ('complex iteration'), η τομή ('intersection') κ.α. Όλα αυτά τα σύμβολα, τα οποία στον LEXC δεν έχουν κάποια ιδιαιτερότητα, μέσα στις γωνιώδεις αγκύλες των κανονικών εκφράσεων αποκτούν συγκεκριμένη λειτουργία, αυτή που έχουν στον XFST (Beesley & Karttunen 2003: 228).

Όσον αφορά τις απλές συμβολοσειρές, η διαφορά που υπάρχει μεταξύ του XFST και του LEXC, και η οποία έχει ιδιαίτερη σημασία στο συμβολισμό τους, είναι η εξής: στο μεν XFST, μια συμβολοσειρά απαιτεί τη χρήση κενών μεταξύ των συμβόλων. Για παράδειγμα, η συμβολοσειρά ‘cat’, στον XFST, γράφεται ως ‘c a t’ ή ‘{cat}’. Ο λόγος γι’ αυτό είναι ότι στον XFST η αλληλουχία των χαρακτήρων ‘cat’, μεταφράζεται ως ένα και μοναδικό σύμβολο που αποτελείται από πολλούς χαρακτήρες (‘multicharacter symbol’), για τα οποία θα μιλήσουμε αμέσως παρακάτω. Σε αντίθεση με τον XFST, ο LEXC προσφέρει την ευκολία της γραφής των απλών και συζευγμένων συμβολοσειρών χωρίς κενά μεταξύ τους, οι οποίες μεταγλωττίζονται σε ξεχωριστά σύμβολα. Έτσι, η ακολουθία ‘cat’, στο LEXC, μεταφράζεται στα ξεχωριστά σύμβολα ‘c’, ‘a’, ‘t’. Το πλεονέκτημα που παρέχει ο LEXC όπως είναι προφανές, εξυπηρετεί ιδιαίτερα την περιγραφή λεξικών, που θα δυσχεραίνονταν από τον ιδιαίτερο συμβολισμό του XFST. Παρακάτω απεικονίζονται οι τρεις διαφορετικοί τρόποι εισαγωγής λημμάτων στο LEXC, όπως έχουν περιγραφεί μέχρι τώρα (Beesley & Karttunen 2003: 228, με μεταφρασμένα σχόλια).

LEXICON Root

go	#;	! απλό λήμμα (ίδιο με go:go)
go:went	#;	! συζευγμένο λήμμα
<d o:i 0:d>	#;	! λήμμα κανονικής έκφρασης (ίδιο με do:did)
<a b c* (d) e+>	#;	! άλλο λήμμα κανονικής έκφρασης

4.2.4.4 Σύμβολα πολλαπλών χαρακτήρων (‘Multicharacter Symbols’)

Όπως είδαμε παραπάνω, η μορφολογική ανάλυση μέσα από έναν μετατροπέα πραγματοποιείται μέσα από την αντιστοίχιση της επιφανειακής μορφής ή μορφής εκφοράς (‘surface form’) με τη λεξιλογική μορφή (‘lexical form’), η οποία περιέχει τα μορφολογικά χαρακτηριστικά που αντιστοιχούν στο κάθε μόρφωμα, όπως φαίνεται στο παρακάτω παράδειγμα από τα Λατινικά (Beesley & Karttunen 2003: 230). Τέτοια χαρακτηριστικά, όπως είδαμε και παραπάνω μπορεί να είναι τα ‘+Noun’, ‘+Verb’, ‘+Sg’, ‘+3P’, κ.α. Ο συμβολισμός του LEXC, που προσφέρει, όπως είδαμε, μεγάλη ευκολία στην περιγραφή μιας γλώσσας, στην προκειμένη περίπτωση δημιουργεί

προβλήματα αφού μεταφράζει όπως επισημάνθηκε, κάθε ακολουθία συμβόλων σε ξεχωριστά σύμβολα. Το πρόβλημα αυτό αντιμετωπίζεται μέσα από τον ιδιαίτερο χαρακτηρισμό αυτών των συμβόλων ως συμβόλων πολλαπλών χαρακτήρων, γεγονός που επιτρέπει τη θεώρησή τους ως ενός και μοναδικού συμβόλου. Τα σύμβολα πολλαπλών χαρακτήρων τοποθετούνται προαιρετικά στην αρχή του κειμένου πριν από τα λεξικά, όπως θα δούμε στη συνέχεια, κατά την παρουσίαση της περιγραφής των δεσμευμένων θεμάτων στο LEXC.

53. Lexical: canto+Verb+PresInd+Act+1P+PI⁷⁵
Surface: cantamus

Σε μια βέλτιστη περιγραφή LEXC, όλα τα μορφήματα (προθήματα, ρίζες, επιθήματα και ενδεχομένως άλλα στοιχεία), που χρησιμεύουν στην κατασκευή λέξεων της γλώσσας που περιγράφεται, οργανώνονται σε λεξικά, όπως φαίνεται στο παρακάτω παράδειγμα. Εκτός από το Λεξικό 'Root', που είναι υποχρεωτικό, τα υπόλοιπα λεξικά μπορεί να είναι δεκάδες ή εκατοντάδες ανάλογα με την οργάνωση του λεξικού που επιλέγει ο κάθε γλωσσολόγος. Αν και ο LEXC προσφέρει μεγάλη ελευθερία στην οργάνωση των λεξικών μιας περιγραφής, όπως επισημαίνουν οι Beesley & Karttunen (2003: 242), σημαντικό χαρακτηριστικό της οργάνωσης του λεξικού πρέπει να είναι η συνοχή, πράγμα που σημαίνει ότι τα στοιχεία που περιέχονται μέσα σε κάθε λεξικό πρέπει να χαρακτηρίζονται από κοινή μορφολογική κατανομή. Αυτό σημαίνει ότι ακόμα και οι βασικές μορφολογικές κατηγορίες, όπως ουσιαστικά, ρήματα και επίθετα, μέσα στο LEXC μπορούν να χωριστούν σε περαιτέρω υποκατηγορίες, ανάλογα με την ιδιαίτερη μορφολογική κατανομή τους.

Εικόνα 2 Ένα χαρακτηριστικό Λεξικό Root για μια φυσική γλώσσα (Beesley & Karttunen 2003: 242, Fig. 4.21)

LEXICON Root

Nouns;	(‘Ουσιαστικά’)
Verbs;	(‘Ρήματα’)
Adjectives;	(‘Επίθετα’)
Prepositions;	(‘Προθέσεις’)

⁷⁵ Όπου +Verb = +Ρήμα, +PresInd = +Οριστ.Ενεστ., +Act(ive) = Ενεργητική φωνή, +1P = +α' προσ., +PI= +Πληθ.

Pronouns;	(‘Αντωνυμίες’)
Function Words;	(‘Λειτουργικές Λέξεις’)
Numbers;	(‘Αριθμοί’)
Dates;	(‘Χρονολογίες’)
Punctuation;	(‘Σημεία Στίξης’)

Αν και τα μορφήματα που ανήκουν σε ένα λεξικό πρέπει κανονικά να παρουσιάζουν την ίδια μορφολογική κατανομή, αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει απαραίτητα να έχουν την ίδια κατηγορία συνέχειας. Ακόμα και, για παράδειγμα, ένα λεξικό που περιέχει 5 λήμματα μπορεί να οδηγεί σε 5 διαφορετικές κατηγορίες συνέχειας. Η οργάνωση μιας ομάδας μορφημάτων στο ίδιο λεξικό βασίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό, στο γεγονός ότι αποτελούν έναν συνεκτικό στόχο άλλων μορφημάτων και όχι απαραίτητα μια αφετηρία προς άλλα μορφήματα. Αυτό σημαίνει ότι αυτό που κάνει μια ομάδα μορφημάτων να ανήκουν στο ίδιο λεξικό δεν είναι τόσο οι κατηγορίες συνέχειας του καθενός από αυτά, αλλά η κοινή κατηγορία συνέχειας άλλων μορφημάτων που τα οδηγεί στο συγκεκριμένο λεξικό. Το πως όλα τα παραπάνω ζητήματα υλοποιούνται μέσα σε μια περιγραφή LEXC, θα διαπιστωθεί στη συνέχεια, κατά την παρουσίαση της περιγραφής των δεσμευμένων θεμάτων της Αγγλικής και της ΝΕ.

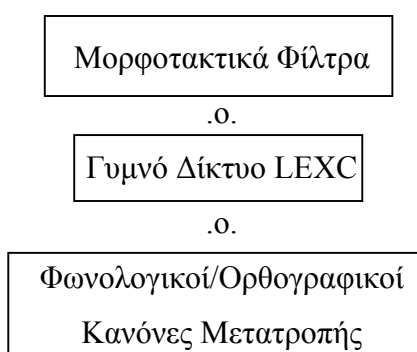
Όπως επισημάνθηκε παραπάνω, η αρχιτεκτονική του LEXC με τα λεξικά και τις κατηγορίες συνέχειας συχνά δεν επαρκεί για την περιγραφή όλων των μορφολογικών φαινομένων μιας γλώσσας. Ο λόγος γι’ αυτό, είναι το γεγονός ότι οι κατηγορίες συνέχειας ελέγχουν ποια μορφήματα απαντώνται μετά μέσα σε μια λέξη και ένας γλωσσολόγος μπορεί να ορίσει όσες κατηγορίες συνέχειας είναι απαραίτητες για να καθορίσει τα μορφήματα που εμφανίζονται *μετά*. Επομένως, οι εξαρτήσεις *μεταξύ* ενός μορφήματος και αυτών που εμφανίζονται *μετά* από αυτό (‘contiguous dependencies’) μπορούν εύκολα να περιγραφούν. Αυτό όμως, που δεν μπορεί να περιγραφεί εύκολα είναι οι εξαρτήσεις ή οι περιορισμοί που αφορούν τη συνύπαρξη μορφημάτων σε μία λέξη που δεν απαντώνται το ένα δίπλα στο άλλο. Σε μια τέτοια περίπτωση, εκτός από τη γραμματική LEXC είναι απαραίτητη και η χρήση κανόνων αντικατάστασης (‘replace rules’) οι οποίοι κατασκευάζονται στον XFST και λειτουργούν ως φίλτρα για το LEXC (Beesley & Karttunen 2003: 255).

Συχνά επομένως, είναι προτιμότερη η κατασκευή μιας γραμματικής LEXC η οποία σκόπιμα προκαλεί υπεργενίκευση και η οποία αργότερα μπορεί να περιοριστεί ώστε να μοιάζει περισσότερο με την πραγματική γλώσσα-στόχο, μέσα από τη σύνθεσή της

με κατάλληλα φίλτρα μορφολογικών κανόνων. Το φαινόμενο αυτό αποτελεί μάλλον τον κανόνα στην κατασκευή μετατροπέων φυσικών γλωσσών παρά την εξαίρεση. Έτσι, οι περισσότερες γραμματικές LEXC περιγράφουν γλώσσες που είναι τόσο μορφολογικά όσο και φωνολογικά ή ορθογραφικά ατελείς. Ένα παράδειγμα μιας τέτοιας περίπτωσης είναι αυτή του μετατροπέα που περιγράφει την κλίση μερικών ονομάτων της Αγγλικής και παρήγαγε συμβολοσειρές όπως *foxs* (βλ. Σχήμα 8), η οποία ήταν ορθογραφικά ανακριβής και χρειαζόταν έναν άλλο μετατροπέα για την πραγμάτωση του κανόνα της προσθήκης του *e*, που θα είχε ως αποτέλεσμα την παραγωγή της αποδεκτής συμβολοσειράς *foxes* (βλ. Σχήμα 10).

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι οι γραμματικές LEXC γενικά παράγουν ενδιάμεσες κατώτερες συμβολοσειρές, που απαιτούν ένα συνήθως μεγάλο βαθμό τροποποίησης ή μετατροπής, ώστε να αποτελούν πραγματικές συμβολοσειρές εκφοράς της γλώσσας-στόχου. Οι μετατροπές αυτές μπορεί να ποικίλλουν από ορθογραφικές συμβάσεις, μέχρι φωνολογικές διαδικασίες, όπως η διαγραφή, η επένθεση ή η αφομοίωση, οι οποίες συμβολίζονται μέσω κανόνων πεπερασμένων καταστάσεων, κυρίως κανόνων αντικατάστασης, που μεταγλωττίζονται σε μετατροπείς πεπερασμένων καταστάσεων που συντίθενται στο κατώτερο τμήμα της γραμματικής LEXC, όπως φαίνεται στο σχήμα 37:

Σχήμα 37 Βελτίωση των καθορισμένων σχέσεων στο LEXC με φίλτρα και Κανόνες Μετατροπής (Beesley & Karttunen 2003: 260, Fig. 4.33, εδώ μεταφρασμένο).

Περισσότερες πληροφορίες για τους εν λόγω κανόνες θα δοθούν παράλληλα με την παρουσίαση της γραμματικής LEXC για τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής και της ΝΕ, εφόσον η χρήση τους κριθεί απαραίτητη.

4.2.4.5 Τα διακριτικά σήμανσης ('flag diacritics')

Εκτός από τα μορφοτακτικά φίλτρα και τους κανόνες μετατροπής, η εφαρμογή πεπερασμένων καταστάσεων της Xerox περιλαμβάνει και τα διακριτικά σήμανσης ('flag diacritics'), τα οποία παρέχουν λειτουργίες καθορισμού και ενοποίησης χαρακτηριστικών που βοηθούν στη διατήρηση του μικρού μεγέθους των μετατροπέων, προωθούν τους επιθυμητούς περιορισμούς και απλοποιούν τις γραμματικές. Όπως τα μορφοτακτικά φίλτρα και οι κανόνες μετατροπής, έτσι και τα διακριτικά σήμανσης χρησιμοποιούνται για την περιγραφή περιορισμών «μεγάλων αποστάσεων» ('long-distance constraints') κατά την συνύπαρξη μορφημάτων μέσα σε λέξεις, οι οποίοι συχνά είναι δύσκολο να περιγραφούν μέσα από κανονικές εκφράσεις ή μόνον στον LEXC. Η χρήση επομένως των διακριτικών σήμανσης αποτελεί μια εναλλακτική στη χρήση φίλτρων ή κανόνων μετατροπέων, τα οποία συχνά μπορεί να έχουν ως συνέπεια τη δραματική αύξηση του μεγέθους του τελικού μετατροπέα.

Επιπλέον, τα διακριτικά σήμανσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επισήμανση ριζών που έχουν ιδιάζουσα μορφοτακτική συμπεριφορά, τον περιορισμό περιθημάτων ('circumfixes'), και γενικά τη διαχείριση άλλων περιορισμών που βασίζονται σε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, παρά σε φωνολογικές μετατροπές. Γενικότερα, η χρήση των διακριτικών σήμανσης, αποτελεί μια απλοποιημένη «ελαφριά» προσέγγιση που στοχεύει σε μεγαλύτερη ταχύτητα (Beesley & Karttunen 2003: 339) και είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη στη γραμματική LEXC των φαινομένων που εξετάζονται στην παρούσα εργασία. Για το λόγο αυτό, γίνεται αναλυτική αναφορά στα χαρακτηριστικά και τη λειτουργία τους.

Σε γενικό πλαίσιο, τα διακριτικά σήμανσης αποτελούν απλά σύμβολα πολλαπλών χαρακτήρων, που εμφανίζονται μέσα σε συμβολοσειρές. Εντούτοις, διαθέτουν ιδιαίτερο τρόπο γραφής και χρησιμοποιούνται ιδιαίτερα από προγράμματα εφαρμογής που έχουν σχεδιαστεί για να είναι ευαίσθητα σε αυτά: Αρχικά, τα διακριτικά σήμανσης αντιμετωπίζονται ως κενά σύμβολα όταν ένα δίκτυο εφαρμόζεται σε μια εισαγόμενη συμβολοσειρά, χωρίς να αντιστοιχίζονται στα σύμβολα της εισαγόμενης συμβολοσειράς και χωρίς να εμφανίζονται στην εξαγόμενη συμβολοσειρά. Δεύτερον, τα ίδια τα προγράμματα εφαρμογής, δηλαδή τα προγράμματα ανάλυσης και παραγωγής, προσέχουν και ερμηνεύουν τα διακριτικά σήμανσης ως λειτουργίες καθορισμού και ενοποίησης χαρακτηριστικών που κατά την

εκτέλεση περιορίζουν τις πιθανές διαδρομές που ακολουθούνται μέσα στο δίκτυο (Beesley & Karttunen 2003: 339).

Ένα δίκτυο που περιέχει διακριτικά σήμανσης κατά κανόνα περιέχει πολλές παράνομες διαδρομές ('illegal paths'), που κανονικά οδηγούν σε υπεργενίκευση ('overgeneration') και υπεραναγνώριση ('over-recognition'). Οι παράνομες αυτές διαδρομές μπορούν κυριολεκτικά να απομακρυνθούν από το δίκτυο συνθέτοντας το δίκτυο με φίλτρα πεπερασμένων καταστάσεων, τα οποία όμως, έχουν ως συνέπεια την αύξηση του μεγέθους του τελικού δικτύου, όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Η χρήση των διακριτικών επιτρέπει το μπλοκάρισμα των παράνομων διαδρομών κατά την εκτέλεση των προγραμμάτων ανάλυσης και παραγωγής, διατηρώντας το μικρό μέγεθος του μετατροπέα (Beesley & Karttunen 2003: 340).

Όταν τα προγράμματα ανάλυσης και παραγωγής αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν διακριτικά σήμανσης κατά τη διάρκεια εκτέλεσης, στην ουσία «εξαπατούν», προσθέτοντας λίγη μνήμη στο παράδειγμα πεπερασμένων καταστάσεων. Κανονικά, όταν εφαρμόζουμε ένα δίκτυο πεπερασμένων καταστάσεων, η μετάβαση από τη μία κατάσταση στην άλλη, εξαρτάται μόνον από την τρέχουσα κατάσταση και το επόμενο εισαγόμενο σύμβολο, χωρίς να υπάρχει άλλη μνήμη που μπορεί να θέσει περιορισμούς στο ποιες διαδρομές θα ακολουθηθούν. Με τη χρήση όμως, των διακριτικών σήμανσης, τα προγράμματα εφαρμογής, μπορούν να «θυμούνται», κατά τη διάρκεια της εφαρμογής τους, χρήσιμες πληροφορίες με τη μορφή ρυθμίσεων χαρακτηριστικών-τιμών ('feature-value'), τις οποίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να θέσουν περιορισμούς στο ποιες διαδρομές θα ακολουθηθούν. Χωρίς να υπεισέλθουμε σε πιο τεχνικές λεπτομέρειες για τον τρόπο λειτουργίας των διακριτικών σήμανσης, θα προχωρήσουμε παρουσιάζοντας κάποια είδη διακριτικών σήμανσης που έχουν χρησιμοποιηθεί και στην περιγραφή των φαινομένων που εξετάζουμε.

4.2.4.5.1 Σήμανση Ενοποίησης ('Unification flags / U-Type')

Τα διακριτικά σήμανσης διακρίνονται από άλλα σύμβολα πολλαπλών χαρακτήρων από την ορθογραφία τους. Η πιο απλή και πιο κοινή μορφή διακριτικών σήμανσης είναι ο τύπος 'U' ή αλλιώς «Τύπος Ενοποίησης», που γράφεται σύμφωνα με το ακόλουθο πρότυπο:

@U.feature.value@⁷⁶

Το διακριτικό γράφεται με ένα αρχικό σύμβολο '@', το κεφαλαίο γράμμα 'U' (που συμβολίζει την πράξη της ενοποίησης), μια τελεία, το όνομα ενός χαρακτηριστικού επιλεγμένου από τον χρήστη, μια ακόμα τελεία, το όνομα μιας τιμής επιλεγμένης από τον χρήστη και ένα τελικό σύμβολο '@'. Τα ονόματα χαρακτηριστικών και τιμών επιλέγονται αποκλειστικά για τη διευκόλυνση του χρήστη. Μερικά παραδείγματα τέτοιων διακριτικών είναι τα ακόλουθα (Beesley & Karttunen 2003: 342):

54. @U.CASE.NOM@
 @U.CASE.ACC@
 @U.CASE.GEN@
 @U.num.sing@
 @U.num.plur@

...

Τα κεφαλαία ή πεζά γράμματα έχουν επίσης σημασία στην ορθογραφία των διακριτικών. Στο παραπάνω παράδειγμα, τα τρία πρώτα διακριτικά μπορεί να καθορίζουν καταλήξεις πτώσεων ('case') ('NOM'=Ονομ., 'ACC'=Αιτ., 'GEN'=Γεν.) ενώ τα άλλα δύο μπορεί να καθορίζουν μορφήματα στον ενικό ('sing.') ή πληθυντικό ('plur.') αριθμό. Η επισήμανση ενός μορφήματος με ένα διακριτικό μεταφράζεται ως ένα επιπλέον σύμβολο στην ορθογραφία του.

Αν και τα διακριτικά σήμανσης τύπου 'U' είναι τα πιο κοινά και επαρκούν για τις περισσότερες εφαρμογές, εμφανίζονται και άλλες λειτουργίες σήμανσης για τον προσδιορισμό, τον επαναπροσδιορισμό και τον έλεγχο τιμών των χαρακτηριστικών. Επειδή όμως, στις περιγραφές που ακολουθούν περιέχονται κυρίως διακριτικά σήμανσης τύπου 'U', στο σημείο αυτό δε θα επεκταθούμε περισσότερο στις λειτουργίες των υπολοίπων διακριτικών, αλλά θα επανέλθουμε όταν κριθεί αναγκαίο.

⁷⁶ Όπου feature = χαρακτηριστικό, value = τιμή.

4.3 Η περιγραφή των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ και της Αγγλικής στο LEXC

4.3.1 Η περιγραφή LEXC των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ

Στη συνέχεια παρουσιάζεται αναλυτικά η περιγραφή του φαινομένου της σύνθεσης με δεσμευμένα θέματα στη ΝΕ και την Αγγλική στον LEXC. Κάθε γλώσσα διαθέτει τη δική της περιγραφή LEXC, η οποία βρίσκεται σε ένα ξεχωριστό αρχείο κειμένου. Η δομή της κάθε περιγραφής ακολουθεί, όσο το δυνατόν πειστικότερα, την ανάλυση που έχουμε υιοθετήσει για τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής και τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ αντίστοιχα, μέσα από την εξέταση των διαφόρων θεωριών και των αντίστοιχων σωμάτων δεσμευμένων θεμάτων που έχουν συλλεγεί.

Ακολουθώντας τη σειρά εξέτασης του φαινομένου στο θεωρητικό τμήμα της διατριβής, πρώτα παρουσιάζεται η περιγραφή των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα στη ΝΕ και ύστερα των αντίστοιχων συνθέτων της Αγγλικής. Η περιγραφή των νεοκλασικών συνθέτων της ΝΕ που ακολουθεί στις επόμενες σελίδες έχει διαμορφωθεί με βάση τα συμπεράσματα που διατυπώσαμε σχετικά με τη δομή των λέξεων της ΝΕ που περιέχουν δεσμευμένα θέματα, μέσα από την εξέταση των θεωριών που έχουν διατυπωθεί και του σώματος λέξεων που συγκροτήθηκε για το σκοπό της παρούσας έρευνας.

Η δομή που αποδίδεται στις συγκεκριμένες λέξεις είναι αυτή που έχει προτείνει η Ralli (2008a), σύμφωνα με την οποία, οι λέξεις με δεσμευμένα θέματα αποτελούν προϊόντα σύνθεσης του θέματος μιας λέξης με ένα δεσμευμένο θέμα ρηματικής προέλευσης. Το σημείο στο οποίο διαφοροποιείται η παρούσα μελέτη από την άποψη αυτή, όπως αναφέρθηκε στο θεωρητικό μέρος της παρούσας μελέτης (σελ. 112), είναι ότι τα δεσμευμένα θέματα θεωρούνται ως ξεχωριστά λήμματα του λεξικού και η ρηματική τους προέλευση δεν είναι πλέον διαφανής. Τα περισσότερα δεσμευμένα θέματα σχηματίζουν σύνθετες λέξεις σε (ος), (ς) ή (ης) και ταυτόχρονα αποτελούν βάσεις για επιθηματοποίηση με ένα ή περισσότερα από τα επιθήματα *-ία*, *-εια*, *-ει(ο)*, *-ι(ο)*, *-ικ(ος)*, *-ισσα*, *-τρια*. Τα δεσμευμένα θέματα που αποτελούν προϊόντα επιθηματοποίησης, όπως *-βα-τη(ς)*, *-δε-τη(ς)*, *-θε-τη(ς)*, και *-στα-τη(ς)* είναι τα

μοναδικά των οποίων η διαδικασία σχηματισμού είναι διαφανής μέσα στην περιγραφή, καθώς λαμβάνουν το επίθημα *-τη(ς)* μέσα από συγκεκριμένη κατηγορία συνέχειας που οδηγεί στο λεξικό που περιέχει το λήμμα του αντίστοιχου επιθήματος. Στη συνέχεια, όπως ισχύει και για τις λέξεις που σχηματίζουν τα υπόλοιπα δεσμευμένα θέματα, έτσι και οι λέξεις που περιέχουν δεσμευμένα θέματα που έχουν προκύψει με εμφανή επιθηματοποίηση, αποτελούν πιθανές βάσεις για περαιτέρω επιθηματοποίηση με ένα από τα παραπάνω παραγωγικά επιθήματα.

4.3.1.1 Τα Σύμβολα Πολλαπλών Χαρακτήρων ('Multichar_Symbols')

Στη συνέχεια θα δούμε αναλυτικά πως διαμορφώνεται η περιγραφή των μορφολογικών διαδικασιών της ΝΕ που αφορούν τα δεσμευμένα θέματα στο LEXC. Όπως αναφέρθηκε κατά την παρουσίαση του φορμαλισμού LEXC, η περιγραφή ξεκινά με τον καθορισμό των συμβόλων πολλαπλών χαρακτήρων, μέσα στον οποίο περιέχονται τόσο σύμβολα που αντιστοιχούν σε μορφολογικά χαρακτηριστικά, όσο και διακριτικά σήμανσης, τα οποία επίσης αποτελούν μορφολογικά χαρακτηριστικά, αλλά με πιο εξειδικευμένη χρήση. Στην παρούσα περιγραφή τα κοινά σύμβολα πολλαπλών χαρακτήρων που έχουν οριστεί είναι: '+Noun'⁷⁷ ('+Ουσιαστικό'), '+Adj' ('+Επίθετο'), '+Masc' ('+Αρσενικό'), '+Fem' ('+Θηλυκό'), '+Neut' ('+Ουδέτερο'), '+Sg' ('+Ενικός αριθμός'), '+Pl' ('+Πληθυντικός αριθμός'), '+Nom' ('+Ονομαστική'), '+Gen' ('+Γενική'), '+Acc' ('+Αιτιατική) και '^CM^' ('Δείκτης Σύνθεσης'). Τα διακριτικά σήμανσης που έχουν οριστεί είναι τα εξής: @U.VOWEL.ON@, @U.VOWEL.OFF@, @U.IC1A.ON@, @U.IC1A.OFF@, @U.IC1B.ON@, @U.IC1B.OFF@, @U.IC2.ON@, @U.IC2.OFF@, @U.IC3A.ON@, @U.IC3B.ON@, @U.IC3B.OFF@, @U.IC5.ON@, @U.IC6.ON@, @U.IC7.ON@, @U.IC7.OFF@, @U.IC8.ON@, @U.IC8.OFF@, @U.IC9.ON@, @U.IC9.OFF@, @U.STRESS.ON@, @U.ACT1.ON@, @U.ACT1.OFF@, @U.FEM1.ON@, @U.FEM1.OFF@, @U.PLACE.ON@, @U.PLACE.OFF@. Τη χρήση τόσο των παραπάνω συμβόλων, όσο και των διακριτικών σήμανσης που έχουν οριστεί, θα εξηγήσουμε στη συνέχεια της παρουσίασης της περιγραφής.

⁷⁷ Ο φορμαλισμός LEXC απαιτεί διατύπωση με λατινικούς χαρακτήρες. Ωστόσο, τα λήμματα μπορούν να διατυπωθούν τόσο με λατινικούς όσο και με ελληνικούς χαρακτήρες.

4.3.1.2 Τα Λεξικά ‘Root’, ‘Prefixoids’ και ‘WordStems’

Μετά τον ορισμό των πολλαπλών συμβόλων, ακολουθούν τα λεξικά (‘LEXICONS’) με πρώτο το λεξικό ‘Root’, που περιέχει τα τρία κύρια λεξικά της συγκεκριμένης περιγραφής, που έχουν οριστεί ως ‘Prefixoids’, ‘WordStems’ και ‘BoundStems’. Όπως μπορεί να παρατηρήσει κανείς, το λεξικό ‘Root’ περιέχει μόνο κατηγορίες συνέχειας, εξυπηρετώντας ουσιαστικά την απλή εισαγωγή των συγκεκριμένων λεξικών στη περιγραφή. Το λεξικό ‘Prefixoids’ που ακολουθεί, όπως δηλώνει και η ονομασία του, περιέχει έναν περιορισμένο αριθμό λημμάτων που εμφανίζονται ως α’ συνθετικά σε σύνθετα με δεσμευμένα θέματα, αλλά δεν αποτελούν θέματα λέξεων, παρά αντωνυμίες (*αλληλ-*, *ετερ-*), επιρρήματα (*τηλε-*) και άλλα στοιχεία που στην παρούσα περιγραφή χαρακτηρίζονται ως προθηματοειδή (‘prefixoids’) και φέρουν την κατηγορία συνέχειας ‘Compound’ που τα οδηγεί κατευθείαν στη σύνθεση.

Το επόμενο λεξικό, ‘WordStems’, περιέχει μια επιλογή θεμάτων κοινών λέξεων της ΝΕ, τα οποία σύμφωνα με το σώμα παραδειγμάτων λέξεων με δεσμευμένα θέματα που έχει συσταθεί, έχουν συχνά θέση α’ συνθετικού στις λέξεις αυτές. Παραδείγματα αποτελούν τα θέματα *αγγλ-* (π.χ. *αγγλομαθής*), *βαθμ-* (π.χ. *βαθμοθηρία*), *γαστρ-* (π.χ. *γαστρορραγία*), *καπν-* (π.χ. *καπνογόνο*) κ.α. Για κάθε θέμα λέξης υπάρχουν δύο λήμματα στο λεξικό ‘WordStems’ με διαφορετική κατηγορία συνέχειας, ‘Compound’ και ‘InfSuff’ (=Inflectional Suffix ‘κλιτικό επίθημα’) η οποία οδηγεί στην αντίστοιχη διαδικασία σχηματισμού λέξεων, δηλαδή τη σύνθεση ή την κλίση. Τα λήμματα με κατηγορία συνέχειας ‘InfSuff’ περιέχουν αφενός τη γραμματική κατηγορία του κάθε θέματος, που είναι αυτή του ονόματος (+Noun) ή του επιθέτου (+Adj) και αφετέρου τα διακριτικά σήμανσης που καθορίζουν το κλιτικό επίθημα που αντιστοιχεί στο κάθε θέμα. Τα λήμματα με κατηγορία συνέχειας ‘Compound’ δε περιλαμβάνουν κάτι άλλο πέρα από την ακολουθία των συμβόλων του θέματος, καθώς οδηγούν στη σύνθεση. Για παράδειγμα, το λήμμα του θέματος *βαθμ-* που οδηγεί στο σχηματισμό της λέξης *βαθμός*, περιέχει τη γραμματική κατηγορία του ονόματος και το διακριτικό σήμανσης που αντιστοιχεί στο κατάλληλο κλιτικό επίθημα⁷⁸, στην προκειμένη περίπτωση το επίθημα (*ος*) στο λεξικό ‘InfSuff’, ώστε να γίνει η κατάλληλη αντιστοίχιση:

⁷⁸ Για τα διακριτικά σήμανσης που αφορούν τα κλιτικά επιθήματα, θα μιλήσουμε παρακάτω.

55.	<βαθμ "+Noun":0 "@U.IC1B.ON@">	InfSuff;
	βαθμ	Compound;

Το λήμμα του ίδιου θέματος που οδηγεί στη διαδικασία της σύνθεσης με δεσμευμένα θέματα, σχηματίζοντας λέξεις, όπως *βαθμολογία*, *βαθμοθήρας*, *βαθμοφόρος* κτλ. δε περιλαμβάνει περαιτέρω χαρακτηριστικά, πέρα από αυτό που αφορά την απουσία του συνδετικού φωνήεντος για όσα θέματα λήγουν σε φωνήεν, όπως για παράδειγμα στο λήμμα του επιθέτου *πολύς*:

56.	πολυ@U.VOWEL.ON@	Compound;
-----	------------------	-----------

Σε πολλές περιπτώσεις θεμάτων είναι απαραίτητη η προσθήκη άτονων αλλομόρφων που μετέχουν στη διαδικασία της σύνθεσης που διαφέρουν από αυτά που λαμβάνουν κλιτικό επίθημα. Για παράδειγμα, το θέμα της λέξης *Άγγλος*, καταχωρίζεται αφενός ως ‘άγγλ-’ με κατηγορία συνέχειας ‘InfSuff’ και αφετέρου ως ‘αγγλ-’, με κατηγορία συνέχειας ‘Compound’, καθώς έτσι μόνο μπορεί να μετέχει στη διαδικασία της σύνθεσης. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, κατά την παρουσίαση της εφαρμογής του PC-Kimmo στη ΝΕ, υπερτεμαχιακά στοιχεία, όπως ο τονισμός, δε μπορούν να αντιμετωπισθούν ικανοποιητικά μέσα στον LEXC.

57.	άγγλ	InfSuff;
	αγγλ	Compound;

4.3.1.3 Το λεξικό ‘InfSuff’

Το λεξικό ‘InfSuff’ περιλαμβάνει 63 συζευγμένα λήμματα, που μαζί με το επίθημα προσθέτουν και τα αντίστοιχα μορφολογικά χαρακτηριστικά: ‘+Masc⁷⁹’, ‘+Sg’ και ‘+Nom’, αν πρόκειται για επίθημα αρσενικού γένους στην ονομαστική πτώση ενικού

⁷⁹ +Masc(uline) = +Αρσενικό, +Fem(inine) = +Θηλυκό, +Neut(ral) = +Ουδέτερο, +Sg(Singular) = +Ενικός, +Pl(ural) = +Πληθυντικός, +Nom(inmative) = +Ονομαστική, +Gen(itive) = +Γενική, +Acc(usative) = +Αιτιατική.

αριθμού, όπως στις λέξεις *βιολόγ(ος)*, *βαθμ(ός)*, *ανθρωπογεν(ής)* και *βιβλιοπώλη(ς)*, ‘+Fem’, ‘+Sg’ και ‘+Acc’, αν πρόκειται για επίθημα θηλυκού γένους στην αιτιατική ενικού, όπως στις λέξεις *τέχνη*, *φωνή* και *γλώσσα*, ‘+Neut’ ‘+Pl’ και ‘+Gen’, αν πρόκειται για επίθημα ουδέτερου γένους στη γενική πληθυντικού, όπως στους τύπους *δασ(ών)*, *παιδ(ιών)* και *αεροβόλ(ων)*, και ούτω καθεξής.

Τα λήμματα των επιθημάτων περιέχουν και ορισμένα διακριτικά σήμανσης, που ορίζουν τους περιορισμούς στο συνδυασμό τους τόσο με τα λήμματα του λεξικού ‘Wordstems’ όσο και με τα δεσμευμένα θέματα του λεξικού ‘Boundstems’. Αυτά τα διακριτικά σήμανσης έχουν οριστεί με βάση τις κλιτικές τάξεις των ονομάτων και των επιθέτων της ΝΕ, όπως τις έχει ορίσει η Ράλλη (2000). Τα εν λόγω διακριτικά έχουν τη μορφή @U.IC...ON@, (όπου IC (‘Inflectional Class’ = Κλιτική Τάξη), φέροντας επίσης τον αριθμό που αντιστοιχεί στη κάθε κλιτική τάξη. Έτσι, για παράδειγμα, το διακριτικό που ορίζει τους συνδυασμούς του επιθήματος (ο), που σχηματίζει ουδέτερα ουσιαστικά (π.χ. *βιβλίο*), είναι @U.IC5.ON@, καθώς τα εν λόγω ουσιαστικά ανήκουν στην κλιτική τάξη 5, σύμφωνα με την πρόταση της Ράλλη (2000). Στην περίπτωση που υπάρχουν περισσότερα από ένα επιθήματα που σχηματίζουν ουσιαστικά που ανήκουν στην ίδια κλιτική τάξη, τότε αυτά χαρακτηρίζονται ως Α ή Β. Για παράδειγμα, το διακριτικό που αφορά το επίθημα της Ονομαστικής Ενικού αρσενικών ονομάτων της κλιτικής τάξης 1 (π.χ. *άνθρωπ(ος)*) είναι @U.IC1A.ON@, ενώ εκείνο που αφορά το τονισμένο αντίστοιχο επίθημα (π.χ. *σεισμ(ός)*, *επιπλοποι(ός)*) είναι @U.IC1B.ON@. Κατά τον ίδιο τρόπο διαμορφώνονται τα διακριτικά και των υπόλοιπων επιθημάτων, ως εξής:

Επίθημα	Παράδειγμα	Διακριτικό Σήμανσης
(ος)/(οι)(αρσ.)	<i>άνθρωπ(ος)</i> , <i>αρχαιολόγ(ος)</i> (KT1)	@U.IC1A.ON@
(ός)/(οί)(αρσ.)	<i>σεισμ(ός)</i> , <i>επιπλοποι(ός)</i> (KT1)	@U.IC1B.ON@
(ς)/(ες)(αρσ.)	<i>άνθρακα(ς)</i> , <i>βαθμοθήρα(ς)</i> (KT2)	@U.IC2.ON@
∅/(ές)(θηλ.)	<i>μουσική</i> (KT3)	@U.IC3A.ON@
∅/(ες)(θηλ.)	<i>γλώσσα</i> , <i>ύλη</i> (KT3)	@U.IC3B.ON@
(ο)/(α)(ουδ.)	<i>βιβλί(ο)</i> (KT5)	@U.IC5.ON@
∅/(ιά)(ουδ.)	<i>παιδί</i> (KT6)	@U.IC6.ON@
(ος)/(η)(ουδ.)	<i>κράτ(ος)</i> (KT7)	@U.IC7.ON@
(α)/(α)(ουδ.)	<i>αίμ(α)</i> (KT8)	@U.IC8.ON@

(ής)/(είς)(αρσ./θ.) πρωτογεν(ής) (KT9)

@U.IC9.ON@

Αντίστοιχα διακριτικά σήμανσης απαντώνται και στα λήμματα του λεξικού ‘Wordstems’, όπως είδαμε παραπάνω, καθώς και του λεξικού ‘BoundStems’, όπως θα δούμε στη συνέχεια, καθώς η κλίση αφορά και τις δύο κατηγορίες. Εντούτοις, ο συνδυασμός των κατάλληλων θεμάτων, δεσμευμένων ή μη, και κλιτικών επιθημάτων δεν επιτυγχάνεται μόνο με την προσθήκη των παραπάνω διακριτικών με τιμή ‘ON’, στο κάθε επίθημα, καθώς αυτό δεν εμποδίζει την παραγωγή λανθασμένων αναλύσεων παράλληλα με τις ορθές. Για να αποφευχθεί πλήρως η παραγωγή λανθασμένων αναλύσεων είναι απαραίτητη η προσθήκη των κατάλληλων διακριτικών με τιμή ‘OFF’. Για παράδειγμα, το κλιτικό επίθημα (ος) θα μπορούσε να αναγνωριστεί ως εξής: α) Ονομαστική Ενικού των αρσενικών ονομάτων της κλιτικής τάξης 1 (π.χ. *βιολόγος*), β) Ονομαστική Ενικού των ουδετέρων ονομάτων της κλιτικής τάξης 7 (π.χ. *δάσος*), γ) Γενική Ενικού των ουδετέρων ονομάτων της κλιτικής τάξης 8 (π.χ. *σώματος*). Για να αποφευχθεί μια τέτοια σύγχυση τα λήμματα των αντίστοιχων κλιτικών επιθημάτων διαμορφώνονται ως εξής:

58. < "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@" "@U.IC8.OFF@" "+Masc":0 "+Sg":0
"+Nom":ος > #;

59. < "@U.IC7.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "@U.IC8.OFF@" "+Neut":0 "+Sg":0
"+Nom":ος > #;

60. < "@U.IC8.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "@U.IC7.OFF@" "+Neut":0 "+Sg":0
"+Gen":ος > #;

Εδώ, τα διακριτικά με τιμή OFF αποτρέπουν τη λανθασμένη μορφολογική ανάλυση των ονομάτων της αντίστοιχης κλιτικής τάξης. Συγκεκριμένα, το διακριτικό "@U.IC7.OFF@" αποτρέπει την αναγνώριση της Ονομαστικής Ενικού των ουδετέρων της κλιτικής τάξης 7 και το διακριτικό "@U.IC8.OFF@" την αναγνώριση της Γενικής Ενικού της κλιτικής τάξης 8. Αντίστοιχα, διαμορφώνονται τα λήμματα των άλλων δύο επιθημάτων με τα κατάλληλα διακριτικά.

Η εκτενέστερη χρήση διακριτικών απαντάται στο λήμμα που αντιστοιχεί στο κλιτικό επίθημα της Γενικής Πληθυντικού (ών), το οποίο εμφανίζεται σε πολλές κλιτικές τάξεις (π.χ. *βαθμ(ών)*(KT1), *δασ(ών)*(KT7), *τεχν(ών)*(KT3), *σεισμογεν(ών)*(KT9)). Τα διακριτικά αυτά, όπως και παραπάνω, εξασφαλίζουν τη αποτροπή λανθασμένων αναλύσεων⁸⁰. Για παράδειγμα, το λήμμα του εν λόγω επιθήματος για τα ουδέτερα ονόματα της κλιτικής τάξης 7 περιέχει τα ακόλουθα διακριτικά:

```
61. <"@U.IC7.ON@" "@U.IC1B.OFF@" "@U.IC9.OFF@" "@U.IC2.OFF@"
      "@U.IC3A.OFF@" "@U.IC3B.OFF@" "@U.IC5.OFF@" "+Neut":0
      "+Pl":0 "+Gen":ών > #;
```

Επομένως, σύμφωνα με τα παραπάνω, το λεξικό των κλιτικών επιθημάτων διαμορφώνεται όπως φαίνεται στο Παράρτημα III.

4.3.1.4 Το λεξικό ‘Compound’

Το λεξικό ‘Compound’ που αφορά τη διαδικασία της σύνθεσης, περιέχει πέντε λήμματα τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για την περιγραφή, καθώς ρυθμίζουν την εμφάνιση ή μη του συνδετικού φωνήεντος *ο*, που αποτελεί δείκτη σύνθεσης (Ralli 2008b) και απαντάται με μεγάλη συχνότητα στις λέξεις με δεσμευμένα θέματα, όπως έχει αναφερθεί σε αρκετά σημεία της παρούσας μελέτης. Το συνδετικό φωνήεν *ο*, γενικά, εμφανίζεται όταν η λέξη ή το θέμα που ακολουθεί αρχίζει με σύμφωνο (π.χ. *αρχαι-ο-λόγος*), ενώ παραλείπεται όταν η επόμενη λέξη (ή θέμα) αρχίζει με φωνήεν (π.χ. *γυμνασι-άρχης*).

Τα λήμματα που αφορούν την προσθήκη ή μη του συνδετικού φωνήεντος *ο*, έχουν σύνθετη μορφή, η οποία αποτελείται από ένα συζευγμένο λήμμα, ‘[^]CM[^]:ο’, ‘[^]CM[^]:ό’ και ‘[^]CM[^]:0’ αντίστοιχα, που ακολουθείται από ένα διακριτικό σήμανσης. Η χρήση του συζευγμένου λήμματος εξυπηρετεί την προσθήκη του συμβόλου ‘[^]CM[^]’, που αποτελεί το μορφολογικό χαρακτηριστικό που έχει οριστεί για να δηλώσει το δείκτη σύνθεσης (‘Compound Marker’), όχι μόνο κατά την εμφάνιση του συνδετικού φωνήεντος *ο*, η οποία πραγματώνεται με τα λήμματα

⁸⁰ Παραδείγματα μορφολογικής ανάλυσης θα δούμε κατά τον έλεγχο της περιγραφής (Κεφ. 4.3.3.1)

‘[^]CM[^]:ο’ και ‘[^]CM[^]:ό’ αν τονίζεται, αλλά και κατά τη μη εμφάνισή του, που πραγματώνεται μέσα από το λήμμα ‘[^]CM[^]:0’⁸¹.

Οι κατηγορίες συνέχειας των λημμάτων που αφορούν την προσθήκη του δείκτη της σύνθεσης (και ενδεχομένως του συνδετικού φωνήεντος), οδηγούν σε δύο λεξικά: Είτε στο δεύτερο μεγάλο λεξικό της περιγραφής, το λεξικό ‘BoundStems’, που περιέχει τα λήμματα όλων των δεσμευμένων θεμάτων της ΝΕ, με στόχο το σχηματισμό απλών συνθέτων δεσμευμένων θεμάτων όπως *γλωσσολόγ-*, *τηλεσκόπ-*, *δήμαρχ-*, *βιογραφ-* κ.α.. Είτε πάλι στο λεξικό ‘WordStems’, με στόχο το σχηματισμό επαναδρομικών δομών, όπως *μορφοφωνολόγ-*, *πολυσεισμογράφ-*, *ηλεκτρογαστροσκόπ-* κτλ. Τα λήμματα που οδηγούν στο σχηματισμό επαναδρομικών δομών μοιάζουν με αυτά που οδηγούν στο σχηματισμό σύνθετων δεσμευμένων θεμάτων, καθώς οι ίδιοι περίπου κανόνες που ισχύουν για την εμφάνιση του συνδετικού φωνήεντος σε αυτά, ισχύουν και στις επαναδρομικές δομές. Από τα λήμματα αυτά απουσιάζει μόνον εκείνο που περιέχει το τονισμένο φωνήεν *ό*, καθώς μια τέτοια περίπτωση είναι αδύνατη στις επαναδρομικές δομές.

Τα διακριτικά σήμανσης που φέρουν τα λήμματα του λεξικού ‘Compound’, ‘@U.VOWEL.ON@’ και ‘@U.VOWEL.OFF@’ ορίζουν τις φωνολογικές συνθήκες που σχετίζονται με την εμφάνιση ή μη του συνδετικού φωνήεντος *ο*. Συγκεκριμένα, το διακριτικό ‘@U.VOWEL.OFF@’ ορίζει τη μη εμφάνιση φωνήεντος στην αρχή της λέξης που ακολουθεί, καθιστώντας απαραίτητη την εισαγωγή του συνδετικού φωνήεντος *ο*, ενώ το διακριτικό ‘@U.VOWEL.ON@’ ορίζει την παρουσία φωνήεντος στην αρχή της λέξης (ή του θέματος) που ακολουθεί, αποτρέποντας την εμφάνιση του συνδετικού φωνήεντος, αλλά επιτρέποντας την προσθήκη του συμβόλου-χαρακτηριστικού της σύνθεσης ‘[^]CM[^]’ στην ανάλυση της λέξης. Το διακριτικό ‘@U.VOWEL.ON@’ απαντάται επίσης και στα λήμματα των μορφημάτων *-αγωγ*, *-αρχη* και *-αρχ*, του λεξικού ‘BoundStems’, τα οποία αρχίζουν από φωνήεν, αποτρέποντας την εμφάνιση του συνδετικού φωνήεντος στους συνδυασμούς τους (π.χ. *νομάρχης*, *παιδαγωγός*). Ο λόγος της ύπαρξης του εν λόγω διακριτικού στα λήμματα αυτά εξυπηρετεί την αντιστοίχισή τους με το λήμμα ‘[^]CM[^]:0’, ώστε να αποφευχθεί η εμφάνιση του συνδετικού φωνήεντος.

⁸¹ Το σύμβολο ‘0’ στη γλώσσα του LEXC αντιστοιχεί στο κενό σύμβολο ‘ε’.

Αντίστοιχα, τα υπόλοιπα λήμματα του λεξικού ‘BoundStems’ φέρουν το διακριτικό ‘@U.VOWEL.OFF@’, που μέσα από την αντιστοίχισή του με το όμοιό του στα λήμματα ‘^CM^:ο’ και ‘^CM^:ό’ εξασφαλίζει την ομαλή εμφάνιση του συνδεδετικού φωνήεντος στους συνδυασμούς τους (π.χ. *υπνοβάτης, σφαιροβόλος, γλωσσολογία*). Όσον αφορά το λήμμα του τονισμένου συνδεδετικού φωνήεντος ο, ‘^CM^:ό’, αυτό φέρει ένα ακόμα διακριτικό (‘@U.STRESS.ON@’), το οποίο απαντάται και στα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων *-βουλ* και *-γαμ* που κατά τη σύνθεσή τους τοποθετούν τον τόνο στην προπαραλήγουσα (π.χ. *ιδι-ό-βουλος, αερ-ό-γαμος*). Επομένως, το λεξικό ‘Compound’ διαμορφώνεται ως εξής:

LEXICON Compound

< "^CM^:ο "@U.VOWEL.OFF@" >	BoundStems;
< "@U.STRESS.ON@" "^CM^:ό "@U.VOWEL.OFF@" >	BoundStems;
< "^CM^:0 "@U.VOWEL.ON@" >	BoundStems;
< "^CM^:ο "@U.VOWEL.OFF@" >	WordStems;
< "^CM^:0 "@U.VOWEL.ON@" >	WordStems;

4.3.1.5 Το λεξικό ‘BoundStems’

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το λεξικό ‘BoundStems’ περιλαμβάνει τα λήμματα όλων των δεσμευμένων θεμάτων της ΝΕ που έχουν συλλεγεί στο σώμα δεσμευμένων θεμάτων της παρούσας μελέτης, όπως είναι τα *-λογ, -γραφ, -κομ, -κρατη, -μαν, -πωλη, -ρραγ, -σκοπ* κτλ. Συνολικά, το λεξικό αυτό περιέχει 89 λήμματα που αφορούν 47 δεσμευμένα θέματα, καθώς περιλαμβάνονται και λήμματα με αλλόμορφα αυτών. Τα περισσότερα λήμματα αποτελούν απλές συμβολοσειρές, ενώ όσα δηλώνουν αλλόμορφα αποτελούν συζευγμένα λήμματα. Τα συζευγμένα λήμματα εξυπηρετούν τους ακόλουθους σκοπούς: α) εισάγουν τα φωνολογικά αλλόμορφα των δεσμευμένων θεμάτων, όπως ‘*πληκ:πληγ*’, δηλώνοντας τις φωνολογικές μεταβολές που συμβαίνουν στα μορφήματα της αριστερής πλευράς του κάθε ζεύγους κατά την επιθηματοποίησή τους (π.χ. *τετραπληγία*), και β) εισάγουν τον τόνο, αφού όπως επισημάνθηκε, η εισαγωγή του τόνου στην παρούσα περιγραφή LEXC πραγματοποιείται με τη χρήση αλλόμορφων για το κάθε δεσμευμένο θέμα (π.χ. ‘*λογ:λόγ*’, ‘*μαθ:μάθ*’, ‘*κλοπ:κλόπ*’ κτλ.).

Η επιλογή του εκάστοτε αλλομόρφου προσδιορίζεται μέσα από τη χρήση των κατάλληλων κατηγοριών συνέχειας. Για παράδειγμα, το δεσμευμένο θέμα *-θηρα* διαθέτει δύο λήμματα στην περιγραφή, το άτονο 'θηρ' που έχει κατηγορία συνέχειας 'DerSuff', που οδηγεί στο σχηματισμό ακολουθιών όπως *βαθμοθηρία*, όπου εμφανίζεται άτονο, και το λήμμα 'θηρα:θήρα' που έχει κατηγορία συνέχειας 'InfSuff', που οδηγεί στο σχηματισμό ακολουθιών όπως *βαθμοθήρας*, όπου εμφανίζεται τονισμένο. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται η αναγνώριση και ο σχηματισμός λανθασμένων ακολουθιών όπως **βαθμοθήρία*, **βαθμοθήρικος* ή **βαθμοθηρας*:

62. <"@U.VOWEL.OFF@" θηρ "+Noun":0 "@U.ACT.OFF@"> DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" θηρα:θήρα "+Noun":0 "@U.IC2.ON@"> InfSuff;

Υπάρχουν όμως και δεσμευμένα θέματα, τα λήμματα των οποίων οδηγούν γενικά στο λεξικό 'Suff' που περιλαμβάνει τα λεξικά 'InfSuff' και 'DerSuff', καθώς δε διαθέτουν ξεχωριστά αλλομορφα για τα κλιτικά και τα παραγωγικά επιθήματα, όπως για παράδειγμα το δεσμευμένο θέμα *-αρχ*. (π.χ. *εκατόνταρχος*, *ταξιαρχία*):

63. <"@U.VOWEL.ON@" αρχ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.ACT.OFF@">
Suff;

Τα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων περιλαμβάνουν επίσης, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το διακριτικό σήμανσης που αφορά την εμφάνιση ή μη του συνδετικού φωνήεντος, καθώς και το σύμβολο απόδοσης της γραμματικής κατηγορίας που είναι αυτή του ονόματος (+Noun). Το τελευταίο χαρακτηριστικό τοποθετείται στα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων, καθώς όπως υποστηρίζει η Ralli (2008a) και έχει υιοθετηθεί από την παρούσα μελέτη, τα δεσμευμένα θέματα της ΝΕ διαθέτουν ονοματικά χαρακτηριστικά, αφού προέκυψαν μέσα από τις διαδικασίες της μετάπλασης, της μετάπτωσης ή της επιθηματοποίησης.

Εντούτοις, μεταξύ των λημμάτων των δεσμευμένων θεμάτων περιέχονται και κάποια που δε φέρουν το σύμβολο της ονοματικής κατηγορίας, καθώς δεν αντιστοιχούν σε ολοκληρωμένα δεσμευμένα θέματα. Πρόκειται για τα δεσμευμένα θέματα που προκύπτουν μέσα από τη διαδικασία της επιθηματοποίησης με το

παραγωγικό επίθημα *-τη*, το οποίο τους προσδίδει ονοματικά χαρακτηριστικά (π.χ. *-βατη(ς)*, *-θετη(ς)*, κτλ.). Αυτά συμπεριλαμβάνονται στο παρόν λεξικό με τα λήμματα ‘βα’, ‘δε’, ‘θε’, ‘στα’ και έχουν διαφορετική κατηγορία συνέχειας από τα υπόλοιπα δεσμευμένα θέματα, η οποία τα οδηγεί στο λεξικό ‘DSuff’ που περιλαμβάνει τα σχετικά με αυτά παραγωγικά επιθήματα, όπως το παραγωγικό επίθημα *-τη(ς)*:

64. @U.VOWEL.OFF@δε@U.ACT.OFF@@@U.PLACE.ON@	DSuff;
@U.VOWEL.OFF@δε:δέ@U.FEM.OFF@	DSuff;

Όπως σημειώθηκε παραπάνω, τα διακριτικά σήμανσης που αφορούν την αντιστοίχιση των θεμάτων με τα κατάλληλα κλιτικά επιθήματα περιλαμβάνονται και στα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων, καθώς τα τελευταία μετά τη διαδικασία της σύνθεσης οδηγούνται στη διαδικασία της κλίσης. Έτσι, τα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων με κατηγορία συνέχειας ‘InfSuff’ περιέχουν το διακριτικό σήμανσης που αντιστοιχεί στο κλιτικό επίθημα που δέχονται. Για παράδειγμα, τα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων *γεν*, *μαθ*, *μαν*, *μετρ*, *παθ*, *πρεπ* και *φαν*, που σχηματίζουν επίθετα σε (*ής*) (π.χ. *αλλογενής*, *κλεπτομανής*, *αρχαιοπρεπής*) φέρουν το διακριτικό ‘@U.IC9.ON@’. Το διακριτικό αυτό που απαντάται και στο λήμμα ‘+Masc:ής’ εξασφαλίζει τον αποκλειστικό συνδυασμό των συγκεκριμένων δεσμευμένων θεμάτων με το επίθημα (*ής*), έτσι ώστε ο λεξιλογικός μετατροπέας να αναλύει και να παράγει ακολουθίες συμβόλων όπως *αγγλομανής* και όχι **αγγλομανος*, **αγγλομανός*, **αγγλομανς* ή **αγγλομανας*. Αντίστοιχα, τα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων *θήρα*, *κράτη* και *πώλη* που συνδυάζονται με το κλιτικό επίθημα (*ς*) (π.χ. *προικοθήρας*, *αριστοκράτης*, *κρεοπώλης*) φέρουν το διακριτικό ‘@U.IC2.ON@’ όπως και το λήμμα ‘+Masc:ς’ εξασφαλίζοντας τον αντίστοιχο συνδυασμό.

4.3.1.6 Τα λεξικά ‘Suff’, ‘DerSuff’ και ‘DSuff’

Το λεξικό ‘Suff’, στο οποίο οδηγούνται τα λήμματα του λεξικού ‘BoundStems’ όπως επισημάνθηκε παραπάνω, περιλαμβάνει τα λεξικά ‘InfSuff’ και ‘DerSuff’. Το λεξικό ‘DerSuff’ περιέχει τα λήμματα των παραγωγικών επιθημάτων *-ία*, *-εια*, *-εί(ο)*, *-ι(ο)*, *-ικ(ός)*, *-ισσα* και *-τρια*. Όλα τα λήμματα των παραγωγικών επιθημάτων έχουν ως κατηγορία συνέχειας το λεξικό ‘InfSuff’, καθώς απαιτείται ο συνδυασμός τους με κλιτικά επιθήματα. Όλα τα δεσμευμένα θέματα μπορούν μέσα από αυτό το λεξικό να

οδηγηθούν στο συνδυασμό τους με ένα παραγωγικό επίθημα, με αποτέλεσμα ο μετατροπέας να μπορεί να αναγνωρίσει ή και να παραγάγει ακολουθίες όπως *γλωσσολογία, λιθογλυφείο, αγιογραφικός, ανθολόγιο, μετριοπάθεια, κρεοπόλισσα, κ.α.*

Οι συνδυασμοί των δεσμευμένων θεμάτων με τα κατάλληλα παραγωγικά επιθήματα, όπως είδαμε και στην περίπτωση των κλιτικών επιθημάτων προσδιορίζονται με τη χρήση διακριτικών σήμανσης. Για παράδειγμα, το παραγωγικό επίθημα *-ία* που παρουσιάζει ιδιαίτερα μεγάλη παραγωγικότητα, απαντάται σε συνδυασμούς με τα περισσότερα δεσμευμένα θέματα για το σχηματισμό ουσιαστικών (π.χ. *βιολογία, αρχαιομανία, λιθογλυφία, κ.α.*) σε αντίθεση με το επίθημα *-εια* που σχηματίζει σημασιολογικά αντίστοιχα ουσιαστικά αλλά σε συνδυασμό μόνο με τα δεσμευμένα θέματα που λαμβάνουν το κλιτικό επίθημα (*ής*), όπως *γεν(ής), -πρεπ(ής), μαθ(ής)* κ.α. (π.χ. *ομογένεια, αρχαιοπρέπεια, γλωσσομάθεια* κ.α.). Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω για τη σημασία που προσδίδουν τα επιθήματα *-ία* και *-εια* στις λέξεις που σχηματίζουν, σε συνδυασμό με τη σημασία των αντίστοιχων επιθημάτων στην *-y* και *-ia* στην Αγγλική, η οποία ποικίλλει μεταξύ της ενέργειας, του αποτελέσματος ενέργειας, της διαδικασίας και της κατάστασης ή ιδιότητας, επιλέχθηκε η ονομασία ACT (= action 'ενέργεια') ως γενικότερη όλων των επιμέρους σημασιών για το διακριτικό σήμανσης των εν λόγω επιθημάτων. Έτσι, για τα επιθήματα *-εια* και *-ία* θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αντίστοιχα τα διακριτικά '@U.ACT1.ON@' και '@U.ACT2.ON@', το οποίο όμως θα είχε ως αποτέλεσμα την αναγνώριση πολλών λανθασμένων ακολουθιών, αφού η χρήση καθενός από τα παραπάνω διακριτικά δε θα εμπόδιζε το συνδυασμό του εκάστοτε λήμματος και με το άλλο παραγωγικό επίθημα. Εφόσον τα εν λόγω παραγωγικά επιθήματα λειτουργούν συμπληρωματικά, η ταυτόχρονη επιλογή τους θα μπορούσε να αποφευχθεί μόνον με την παράλληλη χρήση των διακριτικών '@U.ACT1.OFF@' και '@U.ACT2.OFF@' στο κάθε λήμμα. Έτσι για παράδειγμα, το λήμμα του δεσμευμένου θέματος *-λογ-* που λαμβάνει το επίθημα *-ία* και το λήμμα του δεσμευμένου θέματος *-γεν-* που λαμβάνει το επίθημα *-εια* θα διαμορφώνονταν αντίστοιχα ως εξής:

65. <"@U.VOWEL.OFF@"λογ"+Noun":0"@U.ACT1.ON@"
"@U.ACT2.OFF@"> DerSuff;
66. <"@U.VOWEL.OFF@"γεν:γέν "+Noun":0 "@U.ACT2.ON@"
"@U.ACT1.OFF@"> DerSuff;

Τα διακριτικά των παραπάνω λημμάτων στο μεν λήμμα του δεσμευμένου θέματος *-λογ-* επιτρέπουν το συνδυασμό με το επίθημα *-ία*, εμποδίζοντας το συνδυασμό με το επίθημα *-εια*, ενώ αντίστροφα, στο λήμμα του δεσμευμένου θέματος *-γεν-*, επιτρέπουν το συνδυασμό με το επίθημα *-εια*, εμποδίζοντας το συνδυασμό με το επίθημα *-ία*. Εφόσον, όμως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα δύο επιθήματα συνδυάζονται με διαφορετικά δεσμευμένα θέματα, για να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη οικονομία στην περιγραφή, θεωρήθηκε προτιμώτερη η χρήση ενός μόνο διακριτικού, το οποίο αντιστοιχεί σε ένα από τα δύο επιθήματα, συγκεκριμένα το επίθημα *-εια*, με τιμή ON και OFF. Έτσι το διακριτικό '@U.ACT1.ON@' τοποθετείται στο λήμμα του επιθήματος *-εια* και στα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων που λαμβάνουν το εν λόγω επίθημα, ενώ αντίθετα, το διακριτικό '@U.ACT1.OFF@' τοποθετείται στο λήμμα του επιθήματος *-ία* και τα λήμματα των υπολοίπων δεσμευμένων θεμάτων. Με τον τρόπο αυτό αποτρέπεται η αναγνώριση και η παραγωγή λανθασμένων ακολουθιών όπως **αγογραφεια*, **πολυμαθία*, **αρχαιολογεια*, **ομοιογενία* κ.α. και επιτυγχάνεται η μεγαλύτερη οικονομία της περιγραφής.

Αντίστοιχα διαμορφωμένα είναι και τα λήμματα των υπόλοιπων παραγωγικών επιθημάτων, τα οποία με εξαίρεση το επιθετικό *-ικ*, παρουσιάζουν πολύ μικρότερη κατανομή σε σχέση με τα *-ία* και *-εια*. Τα επιθήματα *-ισσα* και *-τρια* σχηματίζουν ουσιαστικά θηλυκού γένους, αλλά συνδυάζονται με διαφορετικά δεσμευμένα θέματα. Συγκεκριμένα, το επίθημα *-ισσα* συνδυάζεται με τα δεσμευμένα θέματα *-αρχη*, *-βατη*, *-κρατη*, *-πωλη*, (π.χ. *ομαδάρχισσα*, *ακροβάτισσα*, *αριστοκράτισσα*, *παλαιοπώλισσα*), ενώ το επίθημα *-τρια* συνδυάζεται με τα δεσμευμένα θέματα *-δέτη*, *-θέτη* (π.χ. *ανθοδέτρια*, *ταξιθέτρια*). Για την εξασφάλιση των κατάλληλων συνδυασμών, τα διακριτικά '@U.FEM1.ON@' και '@U.FEM1.OFF@' (FEM = Feminine 'Θηλυκό') τοποθετούνται αντίστοιχα τόσο στα λήμματα των παραγωγικών επιθημάτων *-ισσα* και *-τρια*, όσο και στα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων που λαμβάνουν τα εν λόγω επιθήματα, όπως φαίνεται στα παρακάτω παραδείγματα των δεσμευμένων θεμάτων *-πωλη* (π.χ. *παλαιοπώλισσα*) και *-θε-* (π.χ. *ανθοδέτρια*). Ο λόγος που το ίδιο διακριτικό χρησιμοποιείται με θετική ή αρνητική τιμή είναι, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως κατά τη διαμόρφωση των διακριτικών των παραγωγικών επιθημάτων *-εια* και *-ία*, ώστε να αποφεύγεται η αντιστοίχιση κάποιου δεσμευμένου θέματος και με τα δύο επιθήματα. Αυτό σημαίνει ότι η αντιστοίχιση με το επίθημα *-ισσα* αποκλείει την αντιστοίχιση με το επίθημα *-τρια* και το αντίστροφο.

67. <"@U.VOWEL.OFF@" πώλη:πώλ"+Noun":0"@U.ACT1.OFF@"
"@U.FEM1.ON@"> DerSuff;
68. @U.VOWEL.OFF@θε:θέ@U.FEM1.OFF@ DSuff;

Αντίστοιχα, το επίθημα *-εί(ο)* που σχηματίζει ουσιαστικά ουδετέρου γένους που δηλώνουν ορισμένο χώρο παρατηρείται σε συνδυασμό με τα δεσμευμένα θέματα – *αγωγ*, *-αρχη* και *-αρχ*, *-βολ*, *-γλυφ*, *-γραφ*, *-δετη*, *-κομ*, *-νομ*, *-ουργ*, *-ποι*, *-πωλ*, *-τομ*, *-τροφ* και *-φαγ* (π.χ. *νηπιαγωγείο*, *πυροβολείο*, *συμβολαιογραφείο*, *μαρμαρογλυφείο*) ενώ το επίθημα *-ί(ο)*, που σχηματίζει επίσης ουσιαστικά ουδετέρου γένους συνδυάζεται με τα δεσμευμένα θέματα *-λογ*, *-σκοπ* και *-στατη* (π.χ. *ανθολόγιο*, *κλιμακοστάσιο*, *μικροσκόπιο*). Για την εξασφάλιση των σωστών συνδυασμών των δύο αυτών επιθημάτων χρησιμοποιούνται τα διακριτικά '@U.PLACE.ON@' και '@U.PLACE.OFF@', όπου PLACE σημαίνει 'Τόπος', τόσο στα λήμματά τους όσο και στα λήμματα των αντίστοιχων δεσμευμένων θεμάτων, όπως φαίνεται στα παρακάτω παραδείγματα των δεσμευμένων θεμάτων *-γραφ-* (π.χ. *συμβολαιογραφείο*) και *-σκοπ-* (π.χ. *μικροσκόπιο*) με την ίδια λογική που χρησιμοποιούνται και τα διακριτικά '@U.ACT....@' '@U.FEM....@', που είδαμε παραπάνω. Έτσι, το διακριτικό '@U.PLACE.ON@' αναφέρεται στο επίθημα *-εί(ο)*, που προσδίδει την έννοια του τόπου στις λέξεις που σχηματίζει, ενώ το διακριτικό '@U.PLACE.OFF@' αναφέρεται στο επίθημα *-ί(ο)*, που δεν έχει απαραίτητα αυτή την έννοια (π.χ. *κλιμακοστάσιο* vs. *μικροσκόπιο*).

69. <"@U.VOWEL.OFF@" γραφ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@"
"@U.PLACE.ON@"> DerSuff;
70. <"@U.VOWEL.OFF@" σκοπ:σκόπ"+Noun":0"@U.IC1A.ON@"
"@U.PLACE.OFF@" "@U.IC7.OFF@"> Suff;

Το λήμμα του επιθήματος *-ικ* παρουσιάζει ίσως τη μεγαλύτερη παραγωγικότητα στους συνδυασμούς του με δεσμευμένα θέματα μεταξύ των παραγωγικών επιθημάτων που αναφέραμε και για το λόγο αυτό δεν απαιτείται η χρήση διακριτικών για την επιλογή του. Παρόλο που υπάρχουν έστω και λίγα δεσμευμένα θέματα που δε σχηματίζουν παραγωγικά επίθετα σε *-ικ*, χάριν της μορφολογικής παραγωγικότητας, προτιμήθηκε να μη χρησιμοποιηθεί κάποιο διακριτικό που να θέτει περιορισμούς

στους συνδυασμούς του. Αποτέλεσμα αυτής της επιλογής είναι η υπεργενίκευση της χρήσης του με αποτέλεσμα την ενδεχόμενη αναγνώριση ή παραγωγή λανθασμένων ακολουθιών, όπως θα δούμε παρακάτω. Συνεπώς, το λεξικό των παραγωγικών επιθημάτων διαμορφώνεται ως εξής:

LEXICON DerSuff

@U.PLACE.ON@εί@U.IC5.ON@	InfSuff;
@U.ACT1.OFF@ία@U.IC3B.ON@	InfSuff;
@U.ACT1.ON@εια@U.IC3B.ON@	InfSuff;
< "+Adj":ικ "@U.IC1B.ON@" >	InfSuff;
@U.PLACE.OFF@ι@U.IC5.ON@	InfSuff;
@U.FEM1.ON@ισσα@U.IC3B.ON@	InfSuff;
@U.FEM1.OFF@τρια@U.IC3B.ON@	InfSuff;

Όπως παρατηρήθηκε, στο λεξικό των δεσμευμένων θεμάτων περιέχονται και ορισμένα θέματα που δεν είναι ολοκληρωμένα, αλλά απαιτούν την προσθήκη του παραγωγικού επιθήματος *-τη(ς)*. Για το λόγο αυτό, τα λήμματα των θεμάτων *βα-*, *δε-*, *θε-* και *στα-* έχουν, όπως επισημάνθηκε, διαφορετική κατηγορία συνέχειας από τα υπόλοιπα οδηγώντας σε ένα τελείως ξεχωριστό λεξικό επιθημάτων ('DSuff'), το οποίο εκτός των άλλων περιέχει το λήμμα του παραγωγικού επιθήματος '+Noun:τη', δηλαδή του επιθήματος που δηλώνει το φορέα μιας πράξης και με το οποίο ολοκληρώνεται η μορφή των δεσμευμένων θεμάτων *-βατη*, *-δετη*, *-θετη* και *-στατη*. Η κατηγορία συνέχειας του λήμματος αυτού οδηγεί με τη σειρά της, στον αποκλειστικό συνδυασμό του με το κλιτικό επίθημα (ς), ο οποίος εξασφαλίζεται μέσα από το διακριτικό '@U.IC2.ON@' για το επίθημα *-τη* και το επίθημα (ς) αντίστοιχα, καθιστώντας τον μετατροπέα ικανό να αναλύσει και να παραγάγει ακολουθίες όπως *βιβλιοδέτης*, *νομοθέτης*, *θερμοστάτης*, κ.α.

Εκτός όμως από το λήμμα '+Noun:τη', το λεξικό 'DSuff' περιέχει και άλλα λήμματα, τα οποία έχουν κατηγορία συνέχειας 'DerSuff' οδηγώντας έτσι σε συνδυασμούς των δεσμευμένων θεμάτων που προκύπτουν με επιθηματοποίηση με τα υπόλοιπα παραγωγικά επιθήματα, όπως οι λέξεις *βιβλιοδετείο*, *νομοθετικός*, κ.α. Έτσι, το εν λόγω λεξικό περιέχει το μόρφημα 'τ' που είναι απαραίτητο για την αναγνώριση ακολουθιών όπως *βιβλιοδετείο* και το μόρφημα 'σ' που είναι απαντάται σε

ακολουθίες όπως *νομοθεσία*, *ακροβασία* κ.α.. Ο συνδυασμός του μορφήματος ‘τ’ με το παραγωγικό επίθημα *-εί(ο)* εξασφαλίζεται μέσα από τη χρήση του διακριτικού ‘@U.PLACE.ON@’ στα αντίστοιχα λήμματα, ενώ ο συνδυασμός του μορφήματος ‘σ’ εξασφαλίζεται μέσα από τη χρήση του διακριτικού ‘@U.ACT1.OFF@’ επίσης στα αντίστοιχα λήμματα:

LEXICON DSuff

<" +Noun":σ "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<" +Noun":τ "@U.PLACE.ON@">	DerSuff;
<" +Noun":τη "@U.IC2.ON@">	InfSuff;

Το σύνολο των διακριτικών σήμανσης που χρησιμοποιούνται στην περιγραφή της NE είναι τα ακόλουθα:

Διακριτικό σήμανσης	Λειτουργία
@U.VOWEL.OFF@/@U.VOWEL.ON@	Συνδετικό φωνήεν (εμφάνιση/μη)
@U.IC1A.ON@/@U.IC1A.OFF@	Κλιτική τάξη 1 ((ος)/(οι)(αρσ.))
@U.IC1B.ON@ @U.IC1B.OFF@	« « 1 ((ός)/(οί)(αρσ.))
@U.IC2.ON@/@U.IC2.OFF@	« « 2 ((ς)(αρσ.))
@U.IC3A.ON@/@U.IC3A.OFF@	« « 3 (∅/(ές)(θηλ.))
@U.IC3B.ON@/@U.IC3B.OFF@	« « 3 (∅/(ες)(θηλ.))
@U.IC5.ON@/@U.IC5.OFF@	« « 5 ((ο)/(α)(ουδ.))
@U.IC6.ON@/@U.IC6.OFF@	« « 6 (∅/(ιά)(ουδ.))
@U.IC7.ON@/@U.IC7.OFF@	« « 7 ((ος)/(η)(ουδ.))
@U.IC8.ON@ /@U.IC8.ON@	« « 8 ((α)/(α)(ουδ.))
@U.IC9.ON@/@U.IC9.OFF@	« « 9 ((ής)/(είς)(αρσ./θ.))
@U.STRESS.ON@	Τονισμένο συνδετικό φωνήεν
@U.ACT1.ON@	Παραγωγικό επίθημα <i>-εια</i>
@U.ACT1.OFF@	« « <i>-ία</i>
@U.FEM1.ON@	« « <i>-ισσα</i>
@U.FEM1.OFF@	« « <i>-τρια</i>
@U.PLACE.ON@	« « <i>-εί(ο)</i>
@U.PLACE.OFF@	« « <i>-ι(ο)</i>

Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τα παραπάνω, η περιγραφή των λέξεων της NE που περιέχουν δεσμευμένα θέματα διαμορφώνεται όπως φαίνεται στο Παράρτημα III. Στη συνέχεια, ακολουθεί η παρουσίαση της περιγραφής των λέξεων της Αγγλικής που περιέχουν δεσμευμένα θέματα αρχαιοελληνικής ή λατινικής προέλευσης, των λεγόμενων δηλαδή νεοκλασικών συνθέτων. Μετά την αναλυτική παρουσίαση και

αυτής της περιγραφής θα ακολουθήσει η παρουσίαση των αποτελεσμάτων του ελέγχου των δύο περιγραφών στο XFST.

4.3.2 Η περιγραφή LEXC των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής

Η αγγλική περιγραφή δε διαφέρει σημαντικά από την ελληνική που μόλις παρουσιάσαμε, κι αυτό οφείλεται στο ότι οι αναλύσεις των μορφολογικών διαδικασιών σχηματισμού των εν λόγω λέξεων, που υιοθετούνται στην παρούσα εργασία έχουν πολλά κοινά στοιχεία, όπως αποδείχτηκε κατά την παρουσίασή τους στο θεωρητικό μέρος της εργασίας. Κάτι τέτοιο δικαιολογείται από το γεγονός ότι, όπως υποστηρίχθηκε και προηγουμένως, ο σχηματισμός των λέξεων με δεσμευμένα θέματα στις δύο γλώσσες διέπεται σε γενικές γραμμές από τις ίδιες αρχές και τους ίδιους κανόνες.

Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε, όσον αφορά τη δομή των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής, μέσα από την εξέταση της ανάλυσης που εφάρμοσε σε αυτά η Baeskow (2004), τα νέα δεδομένα που προέκυψαν μέσα από το συσχετισμό τους με τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ, καθώς επίσης και μέσα από την προσεκτική παρατήρηση των παραδειγμάτων που έχουν συλλεγεί στο αντίστοιχο σώμα νεοκλασικών συνθέτων, καταλήξαμε στα εξής: Τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής αποτελούνται κυρίως από δεσμευμένα θέματα κλασικής προέλευσης τα οποία συντίθενται μεταξύ τους σχηματίζοντας αυτά που η Baeskow (2004) ονομάζει «πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα» (π.χ. *seismograph*, *astronaut*, [*biolog*], κ.α.), άλλα από τα οποία αποτελούν ανεξάρτητες λέξεις και άλλα όχι. Τα σύνθετα αυτά συχνά αποτελούν βάσεις για περαιτέρω επιθηματοποίηση με επιθήματα που ανήκουν σε μια κλειστή κατηγορία επιθημάτων (π.χ. *biolog-ist*, *philanthrop-y*, *geograph-er*, κ.α.). Επίσης, συχνά, δεσμευμένα θέματα συντίθενται και με αυτόνομες λέξεις της Αγγλικής, στις οποίες καταλαμβάνουν είτε αρχική (π.χ. *biocomputer*), είτε τελική θέση (π.χ. *musicology*).

Η εσωτερική δομή που μπορεί να έχει ένα νεοκλασικό σύνθετο είναι δύο ειδών: α) αυτή του ρηματικού συνθέτου, όπου το α' συνθετικό ικανοποιεί το ρόλο του συμπληρώματος στο β' συνθετικό, όπως στις λέξεις *insecticide* ('κάτι που εξοντώνει τα έντομα') και *telegraph* ('κάτι που είναι γραμμένο από μακριά') αντίστοιχα, και β)

αυτή του ονοματικού συνθέτου με ενδοκεντρική ή εξωκεντρική δομή, όπως στις λέξεις *atmosphere* ('σφαίρα ατμού') και *francophone* ('κάτι ή κάποιος που διαθέτει γαλλική φωνή (γλώσσα)') αντίστοιχα. Στην περίπτωση των ρηματικών συνθέτων, όπως ισχύει και στη ΝΕ, το δεσμευμένο θέμα που βρίσκεται σε τελική θέση φέρει ρηματικά χαρακτηριστικά λόγω της ρηματικής του προέλευσης (π.χ. *-cide*, *-log*, *-scope*), ενώ στην περίπτωση των ονοματικών συνθέτων, το δεσμευμένο θέμα σε τελική θέση φέρει ονοματικά χαρακτηριστικά λόγω της ονοματικής του προέλευσης (π.χ. *-morph*, *-phone*, *-sphere*).

Στην περιγραφή LEXC των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής που ακολουθεί, επιχειρείται η όσον το δυνατόν καλύτερη απόδοση των παραπάνω δομών των νεοκλασικών συνθέτων, χωρίς όμως να μπορεί να αποδοθεί η εξωκεντρικότητα ή ενδοκεντρικότητα των δομών. Αναλυτικά, η περιγραφή διαμορφώνεται ως εξής: Αρχικά, στην κατηγορία των συμβόλων πολλαπλών χαρακτήρων ('Multichar_Symbols'), εμπεριέχεται μια σειρά συμβόλων που δηλώνουν μορφολογικά χαρακτηριστικά, όπως '+Noun' ('+Ουσιαστικό'), '^CM^' ('Compound'= σύνθετο), '+Adj' ('+Επίθετο'), +Sg (+Ενικός), +Pl (+Πληθυντικός) και μια σειρά διακριτικών σήμανσης που θα παρουσιάσουμε αναλυτικά παρακάτω, περιγράφοντας το ρόλο που εξυπηρετεί η χρήση καθενός από αυτά. Όπως μπορεί να παρατηρήσει κανείς στην Αγγλική περιγραφή η μορφολογική ανάλυση περιορίζεται στον προσδιορισμό της γραμματικής κατηγορίας και του αριθμού, καθώς το γένος και η κλίση απουσιάζουν από τη συγκεκριμένη γλώσσα.

4.3.2.1 Τα λεξικά 'Root', 'Nouns' και 'Boundstems'

Τον ορισμό των συμβόλων πολλαπλών χαρακτήρων και των διακριτικών σήμανσης ακολουθεί το λεξικό 'Root' που περιλαμβάνει τις κατηγορίες που αποτελούν ταυτόχρονα λεξικά, 'Nouns' ('Ουσιαστικά') και 'Boundstems' ('Δεσμευμένα θέματα'), σε αντιδιαστολή με το αντίστοιχο της ελληνικής περιγραφής, το οποίο περιείχε, προθηματοειδή ('Prefixoids'), θέματα λέξεων ('WordStems') και δεσμευμένα θέματα ('BoundStems').

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, συχνά ανεξάρτητες λέξεις της Αγγλικής συντίθενται με δεσμευμένα θέματα κλασικής προέλευσης. Έτσι, το λεξικό 'Nouns' περιλαμβάνει ενδεικτικά κάποιες ανεξάρτητες λέξεις της Αγγλικής, κλασικής ή άλλης προέλευσης (π.χ. *myth*, *music*, *ocean*), οι οποίες συχνά συντίθενται με δεσμευμένα θέματα

κλασικής προέλευσης. Η αντίστοιχη διαδικασία στη ΝΕ συντελείται μεταξύ θεμάτων λέξεων και δεσμευμένων θεμάτων, αφού το α' συνθετικό δε μπορεί παρά να είναι το θέμα μιας λέξης. Ο λόγος ένταξης του εν λόγω λεξικού στην αγγλική περιγραφή, έγινε κυρίως, ώστε να γίνει κατανοητό ότι και αυτή η διαδικασία σχηματισμού λέξεων είναι εφικτή στο πλαίσιο της ίδιας περιγραφής, αρκεί να εμπλουτιστεί το συγκεκριμένο λεξικό με λήμματα ανεξάρτητων λέξεων της Αγγλικής.

Η κατηγορία συνέχειας των λημμάτων αυτών είναι κοινή και οδηγεί στο λεξικό 'Wordfrm' (=Word formation 'Σχηματισμός λέξεων'), το οποίο περιέχει δύο λήμματα: καταρχήν, αυτό που αποδίδει στα λήμματα του λεξικού 'Nouns' το μορφολογικό χαρακτηριστικό της ονοματικής κατηγορίας '+Noun' που χρησιμεύει για την αναγνώριση των λημμάτων του λεξικού ως ουσιαστικών. Αυτό είναι κάτι στο οποίο διαφοροποιείται η Αγγλική περιγραφή από την Ελληνική, όπου η κλίση δεν επιτρέπει μια τόσο απλουστευμένη λύση για την απόδοση της γραμματικής κατηγορίας στις ανεξάρτητες λέξεις. Το δεύτερο λήμμα του λεξικού 'Nouns' που είναι και το σημαντικότερο για την παρούσα περιγραφή, αποτελεί ένα κενό λήμμα που έχει κατηγορία συνέχειας 'Compound' και οδηγεί τα λήμματα του λεξικού 'Nouns' στη διαδικασία της σύνθεσης.

Το λεξικό 'Compound' περιλαμβάνει, όπως και στην ελληνική περιγραφή, καταρχήν τα λήμματα '^CM^:o' και '^CM^:0', που σηματοδοτούν τη διαδικασία της σύνθεσης μεταξύ δύο μορφημάτων, προσθέτοντας το χαρακτηριστικό της σύνθεσης '^CM^' και εξασφαλίζοντας αντίστοιχα την προσθήκη ή μη του συνδετικού φωνήεντος *o*, το οποίο σύμφωνα με την ανάλυση που υιοθετήθηκε για τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής, αποτελεί συστατικό τους στοιχείο. Η παρουσία του συνδετικού φωνήεντος και στην Αγγλική έχει γενικά την ίδια φωνολογική κατανομή, όπως και στη ΝΕ, καθώς ενεργοποιείται όταν το θέμα που ακολουθεί αρχίζει με σύμφωνο (π.χ. *cosmology* 'κοσμολογία'), ενώ αντίθετα παραμένει ανενεργή όταν το μόρφημα που ακολουθεί αρχίζει με φωνήεν (π.χ. *monarchy* 'μοναρχία'). Η εμφάνιση ή μη του συνδετικού φωνήεντος καθορίζεται και εδώ με τη χρήση των ίδιων διακριτικών σήμανσης που χρησιμοποιούνται και στην ελληνική περιγραφή, δηλαδή '@U.VOWEL.OFF@' και '@U.VOWEL.ON@' αντίστοιχα, με αποτέλεσμα, το λεξικό 'Compound' να διαμορφώνεται τελικά ως εξής⁸²:

⁸² Περισσότερες πληροφορίες για τα λήμματα του λεξικού 'Compound' δίνονται στην παράγραφο 5.3.2.2.

LEXICON Compound

< "^CM^":o "@U.VOWEL.OFF@">	General;
< "^CM^":0 "@U.VOWEL.ON@">	General;
< "^CM^":o "@U.VOWEL.OFF@">	Initial;
< "^CM^":0 "@U.VOWEL.ON@">	Initial;
	Suffix;

Όπως έχει επισημανθεί, για την εφαρμογή των περιορισμών που θέτει το κάθε διακριτικό είναι απαραίτητη η αντιστοίχισή του με το ίδιο (ή αντίστοιχο) διακριτικό σε ένα ή περισσότερα λήμματα. Έτσι και στη συγκεκριμένη περιγραφή, το διακριτικό '@U.VOWEL.ON@' απαντάται και στα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων *-aem*, *-aer*, *-alg*, *-anthrop*, *-arch*, και *-astr* τα οποία αρχίζουν με φωνήεν. Το διακριτικό αυτό για ευνόητους λόγους τοποθετείται πριν από κάθε λήμμα, όπως φαίνεται στην περιγραφή, με στόχο την αποτροπή αναγνώρισης ακολουθιών όπως **polyoemia* ή **philanthropy*:

71. @U.VOWEL.ON@aem	Compound;
@U.VOWEL.ON@aer	Compound;
@U.VOWEL.ON@alg	Compound;
@U.VOWEL.ON@anthrop	Compound;
@U.VOWEL.ON@arch	Compound;
@U.VOWEL.ON@astr	Compound;

Εκτός από αυτά, το συγκεκριμένο διακριτικό απαντάται και σε κάποια άλλα δεσμευμένα θέματα, που έχουν τοποθετηθεί σε ξεχωριστό λεξικό από αυτό των περισσότερων θεμάτων και για τα οποία θα μιλήσουμε αμέσως παρακάτω. Εντούτοις, η απουσία οποιουδήποτε διακριτικού αφορά την εμφάνιση του συνδετικού φωνήεντος στα λήμματα των υπολοίπων δεσμευμένων θεμάτων επιτρέπει την αναγνώριση τόσο ορθών όσο και λανθασμένων ακολουθιών, όπως *morphology* και **morphlogy*. Για το λόγο αυτό, το διακριτικό, '@U.VOWEL.OFF@' έχει τοποθετηθεί στα λήμματα όλων των υπολοίπων δεσμευμένων θεμάτων του λεξικού 'General' που θα εξετάσουμε στη συνέχεια, με στόχο την αποτροπή αναγνώρισης ακολουθιών όπως **morphlogy*.

4.3.2.2 Τα λεξικά ‘General’ και ‘Initial’

Τα λήμματα του λεξικού ‘Compound’ έχουν κοινή κατηγορία συνέχειας που φέρει το όνομα ‘General’. Αν και θα περίμενε κανείς η κατηγορία συνέχειας των συγκεκριμένων λημμάτων να είναι ‘Boundstems’ και να οδηγεί στο λεξικό που περιλαμβάνει το σύνολο των δεσμευμένων θεμάτων της Αγγλικής, εντούτοις, πρόκειται για μια υποκατηγορία του λεξικού αυτού. Αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι στην Αγγλική, όπως έχει επισημάνει και η Baeskow (2004) υπάρχουν κάποια δεσμευμένα θέματα που εμφανίζονται αποκλειστικά σε αρχική θέση. Η τοποθέτησή τους μαζί με τα υπόλοιπα δεσμευμένα θέματα που γενικά μπορούν να καταλάβουν και αρχική και τελική θέση θα δημιουργούσε πολλά προβλήματα, καθώς ο μετατροπέας θα παρήγαγε και λανθασμένες ακολουθίες, όπως **morphopseud*, **lithomega*, **phonotele* κ.α. οι οποίες δε ταυτίζονται με κάποια από τις δομές των νεοκλασικών συνθέτων που υπάρχουν στην Αγγλική γλώσσα, σύμφωνα με όσα έχουν προταθεί στην παρούσα μελέτη. Για το λόγο αυτό, τα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων που καταλαμβάνουν αρχική θέση, *aut*, *carni*, *di*, *end*, *hexa*, *hepta*, *heter*, *hom*, *macr*, *mega*, *micr*, *mon*, *pachy*, *penta*, *peri*, *poly*, *pseud*, *tri*, *tele* και *tetra*, έχουν τοποθετηθεί σε ένα λεξικό που ονομάζεται ‘Initial’, με στόχο τη διάκρισή τους από τα υπόλοιπα δεσμευμένα θέματα που έχουν τοποθετηθεί αντίστοιχα σε ένα λεξικό που ονομάζεται ‘General’.

Σε αντίθεση με τα περισσότερα δεσμευμένα θέματα που λήγουν πάντα σε σύμφωνο, μερικά από αυτά που καταλαμβάνουν αποκλειστικά αρχική θέση, λήγουν σε φωνήεν, με αποτέλεσμα να μην απαιτείται η εμφάνιση του συνδετικού φωνήεντος *o*, το οποίο σε διαφορετική περίπτωση θα ήταν απαραίτητο για την ομαλή φωνολογική μετάβαση από το ένα δεσμευμένο θέμα στο άλλο (π.χ. *megalith* ενώ *microlith*). Για το λόγο αυτό, το διακριτικό ‘@U.VOWEL.ON@’, έχει τοποθετηθεί και στα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων *carni*, *di*, *hexa*, *hepta*, *mega*, *pachy*, *penta*, *peri*, *poly*, *tri*, *tele* και *tetra* που λήγουν σε φωνήεν, εμποδίζοντας έτσι την εμφάνισή του *o* κατά τη σύνθεσή τους με άλλα δεσμευμένα θέματα. Όσον αφορά την κατηγορία συνέχειας, όπως είναι λογικό, τόσο στα δεσμευμένα θέματα του λεξικού ‘Initial’, όσο και στα περισσότερα του λεξικού ‘General’, οδηγεί στο λεξικό ‘Compound’, δηλαδή στη σύνθεση.

Το λεξικό ‘General’, όπως ήδη αναφέρθηκε, περιέχει τα λήμματα των περισσότερων δεσμευμένων θεμάτων της Αγγλικής, ή τουλάχιστον της πλειονότητας

αυτών που έχουν συλλεγεί στο αντίστοιχο σώμα δεσμευμένων θεμάτων, που περιλαμβάνεται στην παρούσα εργασία. Στη συγκεκριμένη περιγραφή LEXC των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής, η διάκριση των δεσμευμένων θεμάτων ανάλογα με τα ρηματικά ή ονοματικά χαρακτηριστικά τους, σύμφωνα με την ανάλυση που υιοθετήθηκε στο θεωρητικό τμήμα της εργασίας θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μέσα από τη χρήση των κατηγοριών συνέχειας. Έτσι, τα δεσμευμένα θέματα που φέρουν ονοματικά χαρακτηριστικά και καταλαμβάνουν και τις δύο θέσεις μπορούν να οδηγούνται μέσω της κατηγορίας συνέχειας στο λεξικό ‘Compound’, ώστε να συντεθούν με άλλα δεσμευμένα θέματα (π.χ. *phonology* vs. *telephone*, *thermometer* vs. *exotherm*). Αντίθετα, εκείνα που φέρουν ρηματικά χαρακτηριστικά και καταλαμβάνουν αποκλειστικά τελική θέση σύμφωνα με την ανάλυση που υιοθετήθηκε, όπως τα *-log*, *-graph*, *-scop*, *-path*, *-tom*, *-phag*, μπορούν να έχουν κατηγορία συνέχειας ‘Suffix’, που τα οδηγεί στη διαδικασία της επιθηματοποίησης, εξασφαλίζοντας έτσι τελική θέση μέσα στις ακολουθίες που σχηματίζονται (π.χ. *seismographer*, *anthropology*, *laryngoscopy*, *laparotomy*, κτλ.).

Π.χ.

72. phon@U.VOWEL.OFF@	Compound;
therm@U.VOWEL.OFF@	Compound;
log@U.VOWEL.OFF@	Suffix;
graph@U.VOWEL.OFF@	Suffix;
scop@U.VOWEL.OFF@	Suffix;

Κάτι τέτοιο όμως, σε μια γενικότερη θεώρηση, θα είχε ως αποτέλεσμα τη μειωμένη αποτελεσματικότητα του μετατροπέα στην αναγνώριση και την παραγωγή ακολουθιών όπως *pathology*, *tomography*, *scopometry*, *graphology* κ.α., όπου τα δεσμευμένα θέματα *-path*, *-tom*, *-scop* και *-graph* έχουν ονοματικά χαρακτηριστικά, οπότε και μπορούν να καταλάβουν θέση α’ συνθετικού. Συνεπώς, κρίθηκε προτιμότερο η κατηγορία συνέχειας για όλα τα δεσμευμένα θέματα του λεξικού ‘General’ να οδηγεί στη σύνθεση, με εξαίρεση κάποια από αυτά που κατέχουν αποκλειστικά τελική θέση, όπως για παράδειγμα το δεσμευμένο θέμα *-cid* (π.χ. *homicide*), ακόμα κι αν είναι πιθανή η υπεργενίκευση και η αναγνώριση ή παραγωγή μερικών λανθασμένων ακολουθιών, παρά ο αποκλεισμός ακολουθιών που αντιστοιχούν σε υπαρκτές ή δυνάμει υπαρκτές λέξεις.

Επομένως, το λεξικό ‘General’ περιέχει τα λήμματα δεσμευμένων θεμάτων κλασικής προέλευσης που αποτελούνται από απλές συμβολοσειρές, όπως ‘aer’, ‘log’, ‘glyph’, ‘path’, ‘rhone’, ‘cid’, και μερικά συζευγμένα λήμματα, που περιέχουν τα αλλόμορφα κάποιων δεσμευμένων θεμάτων όπως ‘crat:crac’, ‘chrom:chromat’ και ‘derm:dermat’. Τα συζευγμένα λήμματα του λεξικού αυτού, είναι σαφώς λιγότερα από αυτά του αντίστοιχου λεξικού ‘BoundStems’ στην ελληνική περιγραφή, καθώς στη αγγλική δεν απαιτούνται αλλόμορφα που φέρουν τόνο. Η κατηγορία συνέχειας που είναι κοινή σε όλα σχεδόν τα λήμματα του λεξικού ‘General’, όπως προαναφέρθηκε, οδηγεί στο λεξικό ‘Compound’, τα δύο πρώτα λήμματα του οποίου, μέσω των κατηγοριών συνέχειας, οδηγούν πάλι στο λεξικό ‘General’ επιτρέποντας τόσο τη σύνθεση μεταξύ των δεσμευμένων θεμάτων (π.χ. *anthropolog-*, *cryptogam*, *gramophon-*) όσο και την αναγνώριση ή την παραγωγή επαναδρομικών δομών (π.χ. *morphophonolog-*, *astrocosmonaut*). Το τελευταίο λήμμα του λεξικού ‘Compound’, είναι ένα κενό λήμμα με κατηγορία συνέχειας ‘Suffix’, με το οποίο τα λήμματα του λεξικού ‘General’ ή οι ακολουθίες που αντιστοιχούν σε σύνθετα δεσμευμένα θέματα οδηγούνται στην επιθηματοποίηση.

LEXICON Compound

< "^CM^":o "@U.VOWEL.OFF@" >	General;
< "^CM^":0 "@U.VOWEL.ON@" >	General;
< "^CM^":o "@U.VOWEL.OFF@" >	Initial;
< "^CM^":0 "@U.VOWEL.ON@" >	Initial;
	Suffix;

4.3.2.3 Το λεξικό ‘Suffix’

Το λεξικό ‘Suffix’ περιέχει τα εξής λήμματα: α) τα λήμματα των παραγωγικών ονοματικών επιθημάτων *-y*, *-ia*, *-er* και *-ist* και των επιθετικών *-ic*, *-ical*, *-al* και *-ous*, β) ένα λήμμα που πραγματοποιεί την προσθήκη του μορφολογικού χαρακτηριστικού ‘+Noun’ σε πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα, όπως *allomorph*, *seismograph*, *polygon*, χωρίς την προσθήκη κάποιου επιθήματος, και γ) ένα λήμμα που εκτός από την απόδοση του μορφολογικού χαρακτηριστικού ‘+Noun’, προσθέτει και ένα τελικό *e*, το οποίο προκύπτει φωνολογικά σε πρότυπα νεοκλασικά σύνθετα που φέρουν ορισμένα δεσμευμένα θέματα σε τελική θέση (π.χ. *telephone*, *microscope*,

electrolyte). Η εμφάνιση ή μη του τελικού *e* ορίζεται μέσα από τη χρήση των διακριτικών '@U.PHON.ON@' και '@U.PHON.OFF@' αντίστοιχα, τα οποία απαντώνται και στα λήμματα των δεσμευμένων θεμάτων του λεξικού 'General', ώστε να γίνεται η σωστή αντιστοίχιση.

Τα λήμματα των επιθημάτων *-y* και *-ia* που έχουν τον ίδιο περίπου ρόλο στο σχηματισμό παράγωγων νεοκλασικών συνθέτων, σχηματίζοντας ουσιαστικά (π.χ. *biology, arachnophobia*), εκτός από το χαρακτηριστικό της μορφολογικής κατηγορίας, διαθέτουν και διακριτικά σήμανσης, καθώς παρουσιάζουν διαφορετική κατανομή μεταξύ τους. Συγκεκριμένα, άλλα δεσμευμένα θέματα σε τελική θέση φαίνεται να επιλέγουν το επίθημα *-y* (π.χ. *sociopathy, astronomy, laparotomy, calligraphy*) και άλλα το επίθημα *-ia* (π.χ. *tetraplegia, anglomania, cardialgia*). Η επιλογή του διακριτικού '@U.ACT1...@' με τιμή 'ON' για την επιλογή του επιθήματος *-ia* και τιμή 'OFF' για την επιλογή του επιθήματος *-y* αντίστοιχα, όπως είδαμε και στην περιγραφή της NE για τα επιθήματα *-eia* και *-ía*, έχει ως αποτέλεσμα εκτός από την αντιστοίχιση κάθε δεσμευμένου θέματος με το κατάλληλο επίθημα, και την αποφυγή λανθασμένων αντιστοιχίσεων που θα προέκυπταν στην περίπτωση της χρήσης δύο διαφορετικών διακριτικών όπως για παράδειγμα '@U.ACT1.ON@' και '@U.ACT2.ON@'. Παρατηρούνται όμως και κάποια δεσμευμένα θέματα που συνδυάζονται και με τα δύο αυτά επιθήματα (π.χ. *hydrophily* και *paedophilia*), στα οποία δεν εμφανίζεται κανένα από τα συγκεκριμένα διακριτικά σήμανσης, ώστε να επιτρέπεται ο συνδυασμός τους με οποιοδήποτε από τα δύο:

73. phil@N.VOWEL.ON@@U.PHON.ON@ Compound;

Παρόμοια διακριτικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στα λήμματα των επιθετικών επιθημάτων *-ic*, *-ous*, *-al* και *-ical*, τα οποία επίσης φαίνεται να παρουσιάζουν διαφορετική κατανομή (π.χ. *bibliographical, autonomous, allomorphic, insecticidal*). Όσον αφορά ειδικά το παραγωγικό επίθημα *-ic*, που όπως και το αντίστοιχο επίθημα *-ικ* στη NE, παρουσιάζει πολύ μεγάλη παραγωγικότητα και συνδυάζεται με την πλειοψηφία των δεσμευμένων θεμάτων, προτιμήθηκε να παραμείνει υποπροσδιορισμένο ως προς τα διακριτικά σήμανσης, χωρίς να φέρει κάποιο από αυτά στο λήμμα του.

Τα παραγωγικά επιθήματα *-ous* και *-al*, γενικά παρουσιάζουν διαφορετική κατανομή λειτουργώντας ανταγωνιστικά ως παραγωγικά επιθήματα που συνδυάζονται με δεσμευμένα θέματα (π.χ. *pericardic*, *pericardial* και *monochromic*, *monochromous*). Για το λόγο αυτό επιλέχθηκε η χρήση του ίδιου διακριτικού που φέρει διαφορετικές τιμές, '@U.ADJ3.ON@' και '@U.ADJ3.OFF@', αντίστοιχα, έτσι ώστε, όπως και στην περίπτωση των ονοματικών επιθημάτων *-y* και *-ia*, να αποτρέπονται και οι λανθασμένοι συνδυασμοί (π.χ. **pericardious*, **monochromal*). Το διακριτικό αυτό που αντιστοιχεί στο επίθημα *-al*, ονομάστηκε ADJ3, συμβολίζοντας το τρίτο κατά σειρά παραγωγικό επίθημα που σχηματίζει επίθετα με βάση το βαθμό παραγωγικότητας. Υπό μια τέτοια θεώρηση, το διακριτικό που αφορά το επίθημα *-ic* θα ονομαζόταν ADJ1 και εκείνο που αφορά το επίθημα *-ous* ADJ2. Όσον αφορά τα υπόλοιπα δεσμευμένα θέματα που δε διαθέτουν κάποιο από τα παραπάνω διακριτικά, καθώς σχηματίζουν παράγωγα επίθετα μόνο με το επίθημα *-ic*, η έλλειψη κάποιου διακριτικού επιτρέπει την υπεργενίκευση με αποτέλεσμα την αναγνώριση λανθασμένων ακολουθιών από τον μετατροπέα, όπως **seismographal* και **seismographous*. Για το λόγο αυτό, το διακριτικό '@N.ADJ3.ON@' τοποθετήθηκε στα λήμματα όσων δεσμευμένων θεμάτων συνδυάζονται αποκλειστικά με το επίθημα *-ic*, εμποδίζοντας το συνδυασμό τους με οποιοδήποτε από τα επιθήματα *-ous* ή *-al*.

Εντούτοις, πρέπει να σημειώσουμε ότι απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στη χρήση των διακριτικών σήμανσης που αφορούν τα επιθετικά επιθήματα, καθώς είναι ιδιαίτερα συχνό το φαινόμενο, κατά το οποίο ορισμένα επιθήματα παρουσιάζουν παράλληλη κατανομή όχι μόνο σε λέξεις που φέρουν το ίδιο δεσμευμένο θέμα σε τελική θέση (π.χ. *allogenic*, *indigenous*, *protogenal*), αλλά ακόμα και στο ίδιο νεοκλασικό σύνθετο (π.χ. *zoophilic-zoophilous*, *photogenic-photogenous*), χωρίς να μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια, κάθε φορά η επιλογή του εκάστοτε επιθήματος με βάση ορισμένα κριτήρια.

Επιπλέον, η χρήση των διακριτικών που θέτουν περιορισμούς στο συνδυασμό των μορφημάτων μεταξύ τους είναι χρήσιμο να αντισταθμίζεται σε κάποιο βαθμό με τη δυνατότητα του μετατροπέα να αναγνωρίζει και να παράγει ακολουθίες που αντιστοιχούν όχι μόνο σε υπαρκτές αλλά και σε εν δυνάμει υπαρκτές λέξεις, ιδιαίτερα αν λάβουμε υπόψη τη μορφολογική δημιουργικότητα που χαρακτηρίζει σε μεγάλο βαθμό το φαινόμενο της νεοκλασικής σύνθεσης στην Αγγλική γλώσσα. Για το λόγο

αυτό, η υπεργενίκευση στην οποία μπορεί συχνά να οδηγείται ο μετατροπέας είναι κάτι που δε πρέπει απαραίτητα να θεωρείται ως αρνητικό στοιχείο, αλλά ως ευελιξία του μετατροπέα ως προς την ανάλυση και την παραγωγή νέων λέξεων.

Η κατηγορία συνέχειας όλων των λημμάτων του λεξικού ‘Suffix’ είναι ‘InfSuff’ οδηγώντας στο λεξικό που περιέχει τα κλιτικά επιθήματα, ακόμα κι αν αυτό είναι μόνον το επίθημα *s* του πληθυντικού αριθμού. Το συγκεκριμένο λεξικό περιλαμβάνει τρία λήμματα: α) ένα που αφορά τον ενικό αριθμό και έχει μηδενική αντιστοίχιση στη γραμμή εκφοράς (+Sg:0), β) ένα που αφορά το κλιτικό επίθημα *s* του πληθυντικού αριθμού (+Pl:s) και γ) ένα που αφορά το πληθυντικό αριθμό των επιθέτων που επίσης έχει μηδενική αντιστοίχιση στη γραμμή εκφοράς. Η σωστή αντιστοίχιση των λημμάτων του λεξικού ‘Suffix’ με τα λήμματα του λεξικού ‘InfSuff’ πραγματοποιείται μέσα από τη χρήση των διακριτικών @U.ADJ.ON@ για τα επίθετα, που δε διαθέτουν κλίση και @U.ADJ.OFF@ για τα ουσιαστικά. Η κατηγορία συνέχειας των τριών αυτών λημμάτων είναι το σύμβολο ‘#’, που σηματοδοτεί το όριο της λέξης. Έτσι, τα λεξικά ‘Suffix’ και ‘InfSuff’ διαμορφώνονται όπως φαίνεται παρακάτω και ολόκληρη η περιγραφή LEXC του φαινομένου της νεοκλασικής σύνθεσης στην Αγγλική όπως φαίνεται στο Παράρτημα IV της παρούσας εργασίας.

LEXICON Suffix

< "@U.PHON.OFF@" "+Noun":0 "@U.ADJ.OFF@" >	InfSuff;
< "@U.PHON.ON@" "+Noun":e "@U.ADJ.OFF@" >	InfSuff;
< "@U.ACT1.OFF@" "+Noun":y "@U.ADJ.OFF@" >	InfSuff;
< "@U.ACT1.ON@" "+Noun":ia "@U.ADJ.OFF@" >	InfSuff;
< "+Noun":er "@U.ADJ.OFF@" >	InfSuff;
< "+Noun":ist "@U.ADJ.OFF@" >	InfSuff;
< "+Adj":ic "@U.ADJ.ON@" >	InfSuff;
< "@U.ADJ3.OFF@" "+Adj":ous "@U.ADJ.ON@" >	InfSuff;
< "@U.ADJ3.ON@" "+Adj":al "@U.ADJ.ON@" >	InfSuff;
< "+Adj":ical "@U.ADJ.ON@" >	InfSuff;

LEXICON InfSuff

+Sg:0 #;

+Pl:s #;
<"+Pl":0 "@U.ADJ.ON@"> #;

Το σύνολο των διακριτικών σήμανσης που χρησιμοποιούνται στην Αγγλική περιγραφή είναι τα ακόλουθα:

Διακριτικό Σήμανσης	Λειτουργία
@U.VOWEL.OFF@/@U.VOWEL.ON@	Συνδετικό φωνήεν (εμφάνιση/μη)
@U.PHON.ON@/@U.PHON.OFF@	Τελικό -e (εμφάνιση/μη)
@U.ACT1.ON@	Παραγωγικό επίθημα <i>-ia</i>
@U.ACT1.OFF@	« « <i>-y</i>
@U.ADJ3.ON@	« « <i>-al</i>
@U.ADJ3.OFF@	« « <i>-ous</i>
@N.ADJ3.ON@	« « <i>-ic</i>
@U.LATIN.ON@	Λατινική προέλευση
@U.ADJ.OFF@	Ουσιαστικό
@U.ADJ.ON@	Επίθετο

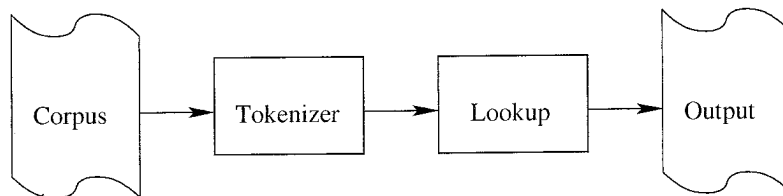
4.3.3 Έλεγχος των Λεξιλογικών Μετατροπέων

Γενικά, όπως επισημαίνουν οι Beesley & Karttunen (2003: 311), ο έλεγχος κάθε συστήματος επεξεργασίας φυσικής γλώσσας αποτελεί μια δύσκολη υπόθεση. Ένας συνηθισμένος πλήρης μορφολογικός αναλυτής περιλαμβάνει δεκάδες χιλιάδες μορφολογικές βάσεις και εκατομμύρια τύπους εκφοράς. Ένας μεταγλωττιστής για παράδειγμα, που επεξεργάζεται την παραγωγική σύνθεση, στην πραγματικότητα μπορεί να διαθέτει άπειρους τύπους εκφοράς. Παρολαυτά, κατά την ανάπτυξη του συστήματος είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός τρόπου ελέγχου του τι έχει προστεθεί, τι έχει αλλάξει ή τι έχει ίσως χαθεί κατά την διαδικασία.

Οι περιγραφές LEXC, όπως αυτές που παρουσιάσαμε αναλυτικά παραπάνω, μεταφράζονται και συνδυάζονται σε Λεξιλογικούς Μετατροπείς ('Lexical Transducers') που ανάλογα με τις δυνατότητές τους μπορούν να αναλύσουν κανονικά κείμενα με ρυθμό της τάξης των χιλίων λέξεων ανά δευτερόλεπτο. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από την εφαρμογή του εκάστοτε λεξιλογικού μετατροπέα σε σώματα λέξεων ('corpora') που περιέχουν εκατοντάδες, χιλιάδες ή ακόμα και

εκατομμύρια λέξεων, παράγοντας ορθές αναλύσεις αλλά και αποτυχίες σε διάφορα αρχεία εξόδου για μετέπειτα εξέταση. Η διαδικασία ελέγχου που πραγματοποιείται είναι η ακόλουθη: Το σώμα λέξεων τροφοδοτείται σε μια λειτουργία που ονομάζεται Tokenizer ('τεμαχιστής'), η οποία χωρίζει το κείμενο σε τεμάχια ('tokens') που βασικά αποτελούν ορθογραφικές λέξεις, οι οποίες με τη σειρά τους τροφοδοτούνται στη λειτουργία 'Lookup' ('εξέταση') η οποία εφαρμόζει έτοιμους μετατροπείς πεπερασμένων καταστάσεων με στόχο να τις αναλύσει.

Εικόνα 3 Επισκόπηση Αυτοματοποιημένου Ελέγχου (Beesley & Karttunen 2003: 312, Fig. ..)

Στη παρούσα διατριβή, αν και έχουμε στη διάθεσή μας δύο σώματα λέξεων που περιέχουν έναν μεγάλο αριθμό παραδειγμάτων λέξεων της Νέας Ελληνικής και της Αγγλικής με δεσμευμένα θέματα, η χρήση τους για τον έλεγχο των μετατροπέων που δημιουργήσαμε δεν θα ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματική. Ο λόγος γι' αυτό είναι το γεγονός ότι, μπορεί η περιγραφή της κάθε γλώσσας να περιέχει όλα τα δεσμευμένα θέματα, αλλά τουλάχιστον όσον αφορά την Ελληνική στερείται ενός τεράστιου αριθμού θεμάτων λέξεων που εμφανίζονται ως α' συνθετικά στα ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα. Στην περιγραφή των δεσμευμένων θεμάτων της ΝΕ, είδαμε ότι το λεξικό 'WordStem' περιλαμβάνει ενδεικτικά 72 λήμματα που αντιστοιχούν σε θέματα λέξεων της ΝΕ που συχνά εμφανίζονται σε ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα (π.χ. *αγγλ-*, *αγρ-*, *αρχαι-*, *βι-*, *γλωσσ-*, *θερμ-*, *κοσμ-*, *μορφ-*, *σεισμ-*, κ.α.). Τα εν λόγω θέματα λέξεων ανήκουν σε όλες σχεδόν τις κλιτικές τάξεις της ΝΕ και, όπως έχει επισημανθεί, εκτός από τη διαδικασία της σύνθεσης είναι διαθέσιμα και για τη διαδικασία της κλίσης. Εντούτοις, ο αριθμός αυτός είναι ελάχιστος σε σχέση με το σύνολο των θεμάτων που καταλαμβάνουν θέση α' συνθετικού στις εν λόγω λέξεις, η συμπερίληψη των οποίων αφενός ξεφεύγει από τα όρια της παρούσας μελέτης και αφετέρου θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μέσα από το συνδυασμό του συγκεκριμένου μετατροπέα με έναν άλλο που αφορά αποκλειστικά την κλίση όλων

των ονομάτων της ΝΕ και όχι μόνον ορισμένων από αυτά, όπως ο μετατροπέας της παρούσας μελέτης. Επομένως, η χρήση του σώματος παραδειγμάτων που έχουμε στη διάθεσή μας δε θα είχε τα επιθυμητά αποτελέσματα στον έλεγχο του αντίστοιχου μετατροπέα, καθώς, εκτός από τις ορθές αναλύσεις, θα εμφάνιζε και έναν τεράστιο αριθμό αποτυχιών, που θα οφείλονταν στον παραπάνω λόγο. Η χρήση του συγκεκριμένου σώματος λέξεων θα ήταν εφικτή στην εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου και πλήρους μετατροπέα της ΝΕ που θα περιλάμβανε εκτός των άλλων και την πλειονότητα των λέξεών της.

Αντίθετα, στην Αγγλική, η ταυτόχρονη παρουσία δεσμευμένων θεμάτων ως α' και β' συνθετικών, θα μπορούσε να επιτρέψει την εφαρμογή του αντίστοιχου μετατροπέα στο σώμα παραδειγμάτων που έχει συλλεγεί για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας. Και σε αυτή την περίπτωση όμως, τα αποτελέσματα θα ήταν επίσης ελλιπή, λόγω της απουσίας ενός μεγάλου αριθμού ανεξάρτητων λέξεων της Αγγλικής και δεσμευμένων θεμάτων κλασικής προέλευσης που δε παρουσιάζουν μεγάλη κατανομή στην αντίστοιχη περιγραφή. Για παράδειγμα, όπως είδαμε, η εν λόγω περιγραφή περιλαμβάνει ενδεικτικά μόνο 5 λήμματα ανεξάρτητων λέξεων της Αγγλικής (*myth, ocean, music, cancer, queen*), ενώ κανονικά ένας μεγάλος αριθμός ανεξάρτητων λέξεων εμφανίζονται μέσα σε νεοκλασικά σύνθετα. Μεγάλος, επίσης, είναι και ο αριθμός δεσμευμένων θεμάτων κλασικής προέλευσης που όμως δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα μεγάλη κατανομή, και για το λόγο αυτό προτιμήθηκε η μη καταγραφή τους στην αντίστοιχη περιγραφή.

Ο XFST και ο LEXC παρέχουν και έναν άλλο τρόπο ελέγχου των μετατροπέων που μπορεί να πραγματοποιηθεί κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης τους για τον έλεγχο συγκεκριμένων ακολουθιών, που είτε πληκτρολογούνται ξεχωριστά, είτε τροφοδοτούνται σε μορφή λίστας λέξεων (μία λέξη σε κάθε γραμμή). Αυτός ο έλεγχος μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη χρήση των εντολών 'apply up' που πραγματοποιεί ανάλυση ή εξέταση ('analysis or look up') και 'apply down', που πραγματοποιεί παραγωγή λέξεων ('generation'). Σε πιο φορμαλιστικούς όρους, η εντολή 'apply up' εφαρμόζει το δίκτυο πεπερασμένων καταστάσεων σε μια εισαγόμενη ακολουθία, με κατεύθυνση προς τα πάνω, αντιστοιχίζοντάς τη στην κατώτερη πλευρά του δικτύου και επιστρέφοντας τις αντίστοιχες ακολουθίες της ανώτερης πλευράς του δικτύου (Beesley & Karttunen 2003: 86). Αντίστοιχα η εντολή 'look down' εφαρμόζει το δίκτυο πεπερασμένων καταστάσεων σε μια

εισαγόμενη ακολουθία με κατεύθυνση προς τα κάτω, αντιστοιχίζοντάς τη στην ανώτερη πλευρά του δικτύου και επιστρέφοντας τις αντίστοιχες ακολουθίες της κατώτερης πλευράς του δικτύου.

Σε πιο γλωσσολογικούς όρους, αν θεωρήσουμε ως δεδομένο ότι η ανώτερη πλευρά του δικτύου περιλαμβάνει τη λεξιλογική μορφή μιας λέξης και η κατώτερη πλευρά του τη μορφή εκφοράς της, τότε η εντολή ‘apply up’ σε μια ακολουθία συμβόλων εξάγει τη λεξιλογική της μορφή, ενώ αντίθετα η εντολή ‘apply down’ εξάγει τη μορφή εκφοράς της. Αν η εισαγόμενη ακολουθία, δηλαδή η μορφή εκφοράς ή η λεξιλογική μορφή αντιστοιχεί σε μια ακολουθία που υπάρχει στο δίκτυο, το σύστημα θα εξαγάγει τη λεξιλογική μορφή ή τη μορφή εκφοράς αντίστοιχα, ενώ αν δεν αναγνωρίζεται από το δίκτυο, θα οδηγήσει στην αποτυχία αναγνώρισης, που συμβολίζεται με το σύμβολο ‘???’. Στη συνέχεια, θα δούμε αναλυτικά παραδείγματα της εφαρμογής των εντολών αυτών για τον έλεγχο των μετατροπών της ΝΕ και της Αγγλικής που έχουμε δημιουργήσει.

4.3.3.1 Έλεγχος της περιγραφής LEXC για τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ

Ξεκινώντας από την ελληνική περιγραφή που προηγήθηκε της αγγλικής κατά την παρουσίασή τους, θα παρουσιάσουμε μια σειρά ακολουθιών, ορθών και λανθασμένων για να εξετάσουμε την αποτελεσματικότητα του μετατροπέα που έχουμε κατασκευάσει. Για τον έλεγχο των ακολουθιών χρησιμοποιήθηκε κυρίως η εντολή ‘apply up’, η οποία επιτρέπει την εισαγωγή ακολουθιών που αντιστοιχούν στη μορφή εκφοράς, δηλαδή σε ορθογραφικές λέξεις, αντί ακολουθιών που αντιστοιχούν σε σύμβολα ή πολλαπλούς χαρακτήρες, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Ο έλεγχος του λεξιλογικού μετατροπέα που έχουμε κατασκευάσει πραγματοποιείται μέσα στη γραμμή εντολών του XFST πληκτρολογώντας την παρακάτω εντολή που τον υποχρεώνει να εφαρμόσει το μετατροπέα lexc και συγκεκριμένα τη περιγραφή που έχουμε δημιουργήσει, η οποία στην προκειμένη περίπτωση βρίσκεται στο αρχείο κειμένου Gr1-lex.txt:

```
xfst[0]: read lexc < Gr-lex.txt
```

Η παραπάνω εντολή επιστρέφει τα εξής:

```
Opening input file 'Gr-lex.txt'
```

```

September 17, 2011 10:24:54 GMT
Reading UTF-8 text from 'Gr-lex.txt'
Root...3,      Prefixoids...6,      WordStems...131,
Compound...5,  BoundStems...91,  Suff...2,  DSuff...3,
InfSuff...63,  DerSuff...7
Building lexicon...Minimizing...Done!
21.3 Kb. 358 states, 786 arcs, Circular.
Closing 'Gr-lex.txt'

```

Οι παραπάνω πληροφορίες αφορούν το δίκτυο πεπερασμένων καταστάσεων που έχουμε κατασκευάσει στην περιγραφή LEXC, όπως για παράδειγμα το περιεχόμενό του, όσον αφορά τα λεξικά και τα λήμματά τους (π.χ. ‘Root ...3, Prefixoids ...6’), το μέγεθός του (21.3 Kb.), τον αριθμό καταστάσεων (‘358 states’) και τόξων (‘786 arcs’) που περιέχει και το γεγονός ότι διαγράφει κυκλική διαδρομή (‘Circular’) καθώς επιτρέπει τη δημιουργία επαναδρομικών δομών μέσα από το λεξιλόγιο ‘Compound’, όπως επισημάνθηκε παραπάνω. Σε περίπτωση που δεν επιτρέπεται η δημιουργία επαναδρομικών δομών μέσα σε ένα δίκτυο, τότε στη θέση αυτή αναφέρεται ο αριθμός των διαδρομών που μπορούν να εκτελεστούν μέσα στο συγκεκριμένο δίκτυο (π.χ. ‘327234 paths’). Επιπλέον, σε αντίστοιχη περίπτωση, μπορεί να παρέχεται η πληροφορία της ύπαρξης ενός λάθους που εμποδίζει την εκτέλεση της περιγραφής, το οποίο πρέπει να διορθωθεί. Στη συνέχεια, το σύστημα είναι έτοιμο να δεχθεί οποιαδήποτε εντολή, και στην προκειμένη περίπτωση την εντολή ‘apply up’ που θα μας επιτρέψει να ελέγξουμε την αποτελεσματικότητα του μετατροπέα.

```

xfst[1]: apply up
apply up>

```

Λαμβάνοντας υπόψη τη λίστα των δεσμευμένων θεμάτων και των θεμάτων λέξεων της NE που περιέχονται στην περιγραφή, πληκτρολογούμε διαδοχικά τόσο λέξεις που θέλουμε να αναλύσει ο μετατροπέας που έχουμε κατασκευάσει, όσο και λανθασμένες ακολουθίες που θα θέλαμε να απορρίψει, όπως περιγράψαμε παραπάνω.

Έτσι για παράδειγμα πληκτρολογούμε την παρακάτω ακολουθία, ‘ωκεανός’, που επιστρέφει το ακόλουθο αποτέλεσμα:

```
74.      apply up> ωκεανός
```

ωκεαν+Noun+Masc+Sg+Nom

Όπως περιγράψαμε παραπάνω το σύστημα ψάχνει να αντιστοιχίσει την ακολουθία ‘ωκεανός’ μέσα στο δίκτυο που έχουμε κατασκευάσει και επιστρέφει την ανώτερη πλευρά της συγκεκριμένης ακολουθίας στο δίκτυο ‘ωκεαν+Noun+Masc+Sg+Nom’, που αντιστοιχεί στη λεξιλογική της μορφή, πραγματοποιώντας έτσι την ανάλυση της λέξης. Έτσι, βλέπουμε ότι η λέξη *ωκεανός* που αποτελείται από το θέμα *ωκεαν-* είναι ουσιαστικό (+Noun), αρσενικού γένους (+Masc) στον ενικό αριθμό (+Sg) και στην ονομαστική πτώση (+Nom). Πέρα από την ακολουθία του θέματος ‘ωκεαν’ που συμπίπτει στις δύο πλευρές του δικτύου, το μορφολογικό χαρακτηριστικό ‘+Noun’ προέρχεται από το λήμμα του θέματος, ενώ το χαρακτηριστικό του αριθμού, του γένους και της πτώσης από το λήμμα του κλιτικού επιθήματος *ος*.

Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε τον έλεγχο μιας σειράς ακολουθιών μαζί με την απάντηση του συστήματος σε καθεμία, ώστε να ελεγχθεί η αναγνώρισή τους ή μη από τον ΜΠΚ, καθώς και η αποτελεσματικότητα των διακριτικών σήμανσης που έχουν οριστεί για να θέσουν τους επιθυμητούς περιορισμούς. Τα παραδείγματα των ακολουθιών παρουσιάζονται κατά θεματική ενότητα, ανάλογα με το χαρακτηριστικό που θέλουμε να ελέγξουμε.

1. Ορθή κατανομή του συνδετικού φωνήεντος *ο*. Π.χ.

75. apply up> πολυλογία
 πολυ^CM^λογ+Noun+Fem+Sg+Nom
 πολυ^CM^λογ+Noun+Fem+Sg+Acc
 αλλά
76. apply up> πολυολογία
 ???
77. apply up> νηπιαγωγός
 νηπι^CM^αγωγ+Noun+Masc+Sg+Nom
 αλλά
78. apply up> νηπιοαγωγός
 ???

Η αποτυχία αναγνώρισης των λανθασμένων ακολουθιών *πολυλογία και *νηπιοαγωγός επιβεβαιώνει την αποτελεσματικότητα των διακριτικών που εμποδίζουν την εμφάνιση του συνδετικού φωνήεντος *ο*, όταν το επόμενο θέμα αρχίζει από φωνήεν, όπως στην περίπτωση του δεσμευμένου θέματος *αγωγ*.

2. Αναγνώριση των δεσμευμένων θεμάτων που προκύπτουν με επιθηματοποίηση και των παραγώγων τους. Π.χ.

79. apply up> υπνοβάτης
υπν^CM^βα+Noun+Masc+Sg+Nom
80. apply up> υπνοβασία
υπν^CM^βα+Noun+Fem+Sg+Nom
υπν^CM^βα+Noun+Fem+Sg+Acc
81. apply up> υπνοβάτισσα
υπν^CM^βα+Noun+Fem+Sg+Nom
υπν^CM^βα+Noun+Fem+Sg+Acc

3. Ορθή αναγνώριση της κλίσης. Π.χ.

Κλιτική Τάξη 1

82. apply up> άγγλος
άγγλ+Noun+Masc+Sg+Nom
83. apply up> άγγλου
άγγλ+Noun+Masc+Sg+Gen
84. apply up> άγγλο
άγγλ+Noun+Masc+Sg+Acc
85. apply up> άγγλοι
άγγλ+Noun+Masc+Pl+Nom
86. apply up> άγγλοι
άγγλ+Noun+Masc+Pl+Gen
87. apply up> άγγλους
άγγλ+Noun+Masc+Pl+Acc

Κλιτική τάξη 2

88. apply up> βιβλιοπώλης
βιβλι^CM^πώλη+Noun+Masc+Sg+Nom
89. apply up> βιβλιοπώλη
βιβλι^CM^πώλη+Noun+Masc+Sg+Gen
βιβλι^CM^πώλη+Noun+Masc+Sg+Acc
90. apply up> βιβλιοπώλες
βιβλι^CM^πώλ+Noun+Masc+Pl+Nom
βιβλι^CM^πώλ+Noun+Masc+Pl+Acc
91. apply up> βιβλιοπωλών
βιβλι^CM^πώλ+Noun+Masc+Pl+Gen

Κλιτική τάξη 3

92. apply up> ζωή
ζω+Noun+Fem+Sg+Nom
ζω+Noun+Fem+Sg+Acc
93. apply up> ζωής
άκρ+Noun+Fem+Sg+Gen
94. apply up> ζωές
ζω+Noun+Fem+Pl+Nom
ζω+Noun+Fem+Pl+Acc
95. apply up> ζώων
ζω+Noun+Fem+Pl+Gen

Κλιτική τάξη 5

96. apply up> άρθρο
άρθρ+Noun+Neut+Sg+Nom
άρθρ+Noun+Neut+Sg+Acc
97. apply up> άρθρου
άρθρ+Noun+Neut+Sg+Gen
98. apply up> άρθρα

άρθρ+Noun+Neut+Pl+Nom

άρθρ+Noun+Neut+Pl+Acc

99. apply up> αρθρών

άρθρ+Noun+Pl+Neut+Gen

Κλιτική Τάξη 6

100. apply up> παιδί

παιδ+Noun+Neut+Sg+Nom

παιδ+Noun+Neut+Sg+Acc

101. apply up> παιδιού

παιδ+Noun+Neut+Sg+Gen

102. apply up> παιδιά

παιδ+Noun+Neut+Pl+Nom

παιδ+Noun+Neut+Pl+Acc

103. apply up> παιδιών

παιδ+Noun+Neut+Pl+Gen

Κλιτική Τάξη 7

104. apply up> δάσος

δάσ+Noun+Neut+Sg+Nom

δάσ+Noun+Neut+Sg+Acc

105. apply up> δάσους

δάσ+Noun+Neut+Sg+Gen

106. apply up> δάση

δάσ+Noun+Neut+Pl+Nom

δάσ+Noun+Neut+Pl+Acc

107. apply up> δασών

δασ+Noun+Neut+Pl+Gen

Κλιτική Τάξη 8

108. apply up> αίμα

αίμ+Noun+Neut+Sg+Nom

- αίμ+Noun+Neut+Sg+Acc
 109. apply up> αίματος
 αίματ+Noun+Neut+Sg+Gen
 110. apply up> αίματα
 αίματ+Noun+Pl+Neut+Nom
 αίματ+Noun+Pl+Neut+Acc
 111. apply up> αιμάτων
 αιμάτ+Noun+Pl+Neut+Gen

Κλιτική Τάξη 9

112. apply up> γλωσσομαθής
 γλωσσ^CM^μαθ+Adj+Masc+Sg+Nom
 113. apply up> γλωσσομαθούς
 γλωσσ^CM^μαθ+Adj+Masc+Sg+Gen
 114. apply up> γλωσσομαθή
 γλωσσ^CM^μαθ+Adj+Masc+Sg+Acc
 115. apply up> γλωσσομαθείς
 γλωσσ^CM^μαθ+Adj+Masc+Pl+Nom
 γλωσσ^CM^μαθ+Adj+Masc+Pl+Acc
 116. apply up> γλωσσομαθών
 γλωσσ^CM^μαθ+Adj+Masc+Pl+Gen

Τα παραπάνω παραδείγματα επιβεβαιώνουν την αποτελεσματικότητα των διακριτικών σήμανσης που θέτουν περιορισμούς στην επιλογή των κλιτικών επιθημάτων.

4. Επιλογή των κατάλληλων παραγωγικών επιθημάτων. Π.χ.

- α) –ία αντί για –εια**
 117. apply up> γλωσσολογία
 γλωσσ^CM^λογ+Noun+Fem+Sg+Nom
 γλωσσ^CM^λογ+Noun+Fem+Sg+Acc

118. apply up> γλωσσολογία
???

β) –εια αντί για –ία

119. apply up> αλληλοπάθεια
αλληλ^{CM}^παθ+Noun+Fem+Sg+Nom
αλληλ^{CM}^παθ+Noun+Fem+Sg+Acc

120. apply up> αλληλοπάθια
???

γ) –ι(ο) αντί για –εί(ο)

121. apply up> ανθολόγια
ανθ^{CM}^λογ+Noun+Neut+Pl+Nom
ανθ^{CM}^λογ+Noun+Neut+Pl+Acc

122. apply up> ανθολογεία
???

123. apply up> ανθολογείο
???

δ) –εί(ο) αντί για –ι(ο)

124. apply up> βιβλιοπωλείο
βιβλι^{CM}^πωλ+Noun+Neut+Sg+Nom
βιβλι^{CM}^πωλ+Noun+Neut+Sg+Acc

125. apply up> βιβλιοπωλίο
???

Τα παραπάνω παραδείγματα επιβεβαιώνουν την αποτελεσματικότητα των διακριτικών σήμανσης που θέτουν περιορισμούς στην επιλογή των παραγωγικών επιθημάτων -ία ή -εια και -ιο ή -είο.

5. Επιλογή των κατάλληλων αλλομόρφων. Π.χ.

126. apply up> πατροκτονία

- πατρ[^]CM[^]κτον+Noun+Fem+Sg+Nom
πατρ[^]CM[^]κτον+Noun+Fem+Sg+Acc
127. apply up> πατροκτόνος
πατρ[^]CM[^]κτον+Noun+Masc+Sg+Nom
128. apply up> πατροκτόνια
???
129. apply up> πατροκτονος
???
130. apply up> γλωσσομαθής
γλωσσ[^]CM[^]μαθ+Adj+Masc+Sg+Nom
131. apply up> γλωσσομάθεια
γλωσσ[^]CM[^]μαθ+Noun+Fem+Sg+Nom
γλωσσ[^]CM[^]μαθ+Noun+Fem+Sg+Acc
132. apply up> γλωσσομάθης
???
133. apply up> γλωσσομαθεια
???

Τα παραπάνω παραδείγματα δείχνουν την ορθή επιλογή αλλομόρφου που εξασφαλίζουν οι διαφορετικές κατηγορίες συνέχειας των λημμάτων των δεσμευμένων θεμάτων. Εντούτοις, παρατηρείται μια υπεργενίκευση στα δεσμευμένα θέματα με κατηγορία συνέχειας ‘Dsuff’, η οποία οδηγεί στην αναγνώριση λανθασμένων ακολουθιών όπως φαίνεται παρακάτω:

134. apply up> βιβλιοδέτης
βιβλι[^]CM[^]δε+Noun+Masc+Sg+Nom
135. apply up> βιβλιοδετικός
βιβλι[^]CM[^]δε+Noun+Adj+Masc+Sg+Nom
136. apply up> βιβλιοδεσία
βιβλι[^]CM[^]δε+Noun+Fem+Sg+Nom
βιβλι[^]CM[^]δε+Noun+Fem+Sg+Nom

137. apply up> βιβλιοδετείο
βιβλι^CM^δε+Noun+Neut+Sg+Nom
βιβλι^CM^δε+Noun+Neut+Sg+Acc
αλλά και
138. apply up> βιβλιοδετία
βιβλι^CM^δε+Noun+Fem+Sg+Nom
βιβλι^CM^δε+Noun+Fem+Sg+Acc

Η υπεργενίκευση αυτή οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι τα εν λόγω δεσμευμένα θέματα έχουν κοινή κατηγορία συνέχειας που τα οδηγεί στο λεξικό 'Dsuff', ώστε να προστεθεί σε αυτά το μόρφημα *τ* ή *σ*, πριν την προσθήκη κάποιου παραγωγικού επιθήματος, όπως στις λέξεις *αιμοστασία*, *νομοθεσία*, *νομοθετικός* κτλ. Επομένως, για χάρη της αναγνώρισης ενός μεγάλου αριθμού λέξεων, προκαλείται υπεργενίκευση στην επιλογή ορισμένων αλλομόρφων.

6. Αναγνώριση και δημιουργία επαναδρομικών δομών. Π.χ.

139. apply up> χρονοφωτογραφία
χρον^CM^φωτ^CM^γραφ+Noun+Fem+Sg+Nom
χρον^CM^φωτ^CM^γραφ+Noun+Fem+Sg+Acc
140. apply up> ηλεκτρολιθογραφικός
ηλεκτρ^CM^λιθ^CM^γραφ+Noun+Adj+Masc+Sg+Nom
141. apply up> ετεροκοσμογονία
ετερ^CM^κοσμ^CM^γον+Noun+Fem+Sg+Nom
ετερ^CM^κοσμ^CM^γον+Noun+Fem+Sg+Acc
142. apply up> εθνογλωσσολόγος
εθν^CM^γλωσσ^CM^λογ+Noun+Masc+Sg+Nom
143. apply up> βιοτεχνολογία
βι^CM^τεχν^CM^λογ+Noun+Fem+Sg+Nom
βι^CM^τεχν^CM^λογ+Noun+Fem+Sg+Acc

Όπως παρατηρούμε από τα παραπάνω παραδείγματα, το σύστημα αναγνωρίζει και αναλύει ορθά τις επαναδρομικές δομές χρονοφωτογραφία, ηλεκτρολιθογραφικός, ετεροκοσμογονία, εθνογλωσσολόγος, βιοτεχνολογία και πολλές άλλες.

4.3.3.2 Έλεγχος της περιγραφής LEXC για τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής

Όπως πραγματοποιήσαμε και κατά τον έλεγχο της ελληνικής περιγραφής, έτσι και στον έλεγχο της αγγλικής, ξεκινάμε με την εφαρμογή του μετατροπέα που έχουμε κατασκευάσει για τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής στον XFST πληκτρολογώντας την παρακάτω εντολή που του επιτρέπει να «διαβάσει» από το αρχείο Eng-lex.txt:

```
xfst[0]: read lexc < Eng-lex.txt
```

Η παραπάνω εντολή μας επιστρέφει τα εξής, παρέχοντας τις αντίστοιχες πληροφορίες για την εν λόγω περιγραφή:

```
Opening input file 'Eng-lex.txt'  
May 31, 2011 14:26:10 GMT  
Reading UTF-8 text from 'Eng-lex.txt'  
Root...3, Nouns...5, Wordfrm...2, Compound...5,  
BoundStems...2, Initial...23, General...87,  
Suffix...10  
Building lexicon...Minimizing...Done!  
14.5 Kb. 263 states, 469 arcs, Circular.  
Closing 'Eng-lex.txt'
```

Μέσα από τις πληροφορίες αυτές διαπιστώνουμε μεταξύ άλλων, ότι το μέγεθος της αγγλικής περιγραφής διαφέρει λίγο από αυτό της ελληνικής και ότι επίσης διαγράφει κυκλική διαδρομή αφού επιτρέπει τη δημιουργία επαναδρομικών δομών.

Οι δυνατότητες του συγκεκριμένου μετατροπέα ως προς την αναγνώριση και την παραγωγή ακολουθιών θα παρουσιαστούν με τον ίδιο τρόπο που παρουσιάστηκαν οι δυνατότητες της ελληνικής περιγραφής, μέσα από τη χρήση της εντολής 'apply up'. Τα παραδείγματα που ακολουθούν έχουν ταξινομηθεί σε θεματικές ενότητες που αντιστοιχούν στα χαρακτηριστικά του μετατροπέα που ελέγχονται κάθε φορά:

1. Εμφάνιση ή μη του συνδετικού φωνήεντος ο. Π.χ.

144. apply up> monarchy
mon^CM^arch+Noun+Sg
αλλά
145. apply up> monoarchy
???
146. apply up> psychopaths
psych^CM^path+Noun+Pl
αλλά
147. apply up> psychpath
???

Τα παραπάνω παραδείγματα επιβεβαιώνουν την αποτελεσματικότητα των διακριτικών σήμανσης που ορίζουν την εμφάνιση ή μη εμφάνιση του συνδετικού φωνήεντος ο σε αντίστοιχα φωνολογικά περιβάλλοντα. Έτσι, το συνδετικό φωνήεν ο δεν εμφανίζεται όταν το δεσμευμένο θέμα που ακολουθεί αρχίζει με φωνήεν, ενώ εμφανίζεται όταν το δεσμευμένο θέμα που ακολουθεί αρχίζει με σύμφωνο, όπως φαίνεται παραπάνω.

2. Επιλογή των κατάλληλων επιθημάτων. Π.χ.**α) Ø αντί για -e**

148. apply up> microcosm
micr^CM^cosm+Noun+Sg
αλλά
149. apply up> microcosme
???

β) -e αντί για Ø

150. apply up> haemorrhage
aem^CM^rrhag+Noun+Sg

αλλά

151. apply up> haemorrhag
???

γ) -y αντί για -ia

152. apply up> monogamy
mon^{CM}gam+Noun+Sg

αλλά

153. apply up> monogamia
???

δ) -ia αντί για -y

154. apply up> homophobia
hom^{CM}phob+Noun+Sg

αλλά

155. apply up> homophoby
???

ε) -ic, -ous και -al

156. apply up> polygonic
poly^{CM}gon+Adj+Sg
poly^{CM}gon+Adj+Pl

157. apply up> polygonous
poly^{CM}gon+Adj+Sg
poly^{CM}gon+Adj+Pl

158. apply up> polygonal
poly^{CM}gon+Adj+Sg
poly^{CM}gon+Adj+Pl

στ) -ic και -ous αντί για -al

159. apply up> autophagous
aut^{CM}phag+Adj+Pl
aut^{CM}phag+Adj+Sg

160. apply up> autophagic

aut[^]CM[^]phag+Adj+Pl

aut[^]CM[^]phag+Adj+Sg

αλλά

161. apply up> autophagal

???

ζ) *-ic* και *-al* αντί για *-ous*

162. apply up> pachydermic

pachy[^]CM[^]derm+Adj+Sg

pachy[^]CM[^]derm+Adj+Pl

163. apply up> pachydermal

pachy[^]CM[^]derm+Adj+Sg

pachy[^]CM[^]derm+Adj+Pl

αλλά

164. apply up> pachydermous

???

Από τα παραπάνω παραδείγματα φαίνεται η ορθή λειτουργία των διακριτικών σήμανσης που ορίζουν την επιλογή επιθημάτων από τα δεσμευμένα θέματα.

3. Επιλογή των κατάλληλων αλλομόρφων. Π.χ.

165. apply up> homicide

homi[^]CM[^]cid+Noun+Sg

166. apply up> homicidious

homi[^]CM[^]cid+Adj+Sg

homi[^]CM[^]cid+Adj+Pl

167. apply up> homicidal

homi[^]CM[^]cid+Adj+Sg

homi[^]CM[^]cid+Adj+Pl

αλλά

168. apply up> homicidious

???

169. apply up> homicidal

???

Τα παραπάνω παραδείγματα δείχνουν ότι το αλλόμορφο *-cidi* του δεσμευμένου θέματος *cid*, που υπάρχει στο λήμμα ‘cid:cidi’, επιλέγεται κατ’ αποκλειστικότητα στο συνδυασμό του με το επίθημα *-ous*, ενώ ο τύπος ‘cid’ επιλέγεται μόνο σε συνδυασμό με τα επιθήματα *-e* και *-al*. Η εκάστοτε επιλογή καθορίζεται από τη διαφορετική κατηγορία συνέχειας και τα κατάλληλα διακριτικά σήμανσης.

4. Αναγνώριση επαναδρομικών δομών. Π.χ.

170. apply up> biotechnology

bi[^]CM[^]techn[^]CM[^]log+Noun+Sg

171. apply up> sociomorphologist

soci[^]CM[^]morph[^]CM[^]log+Noun+Sg

172. apply up> electromyelographic

electr[^]CM[^]myel[^]CM[^]graph+Adj+Sgelectr[^]CM[^]myel[^]CM[^]graph+Adj+Pl

173. apply up> osteomyopathy

oste[^]CM[^]my[^]CM[^]path+Noun+Sg

174. apply up> monohydrogen

mon[^]CM[^]hydr[^]CM[^]gen+Noun+Sg

175. apply up> photomicrograms

phot[^]CM[^]micr[^]CM[^]gram+Noun+Pl

Από τα παραπάνω παραδείγματα, φαίνεται ότι είναι δυνατή η αναγνώριση επαναδρομικών δομών, όπως και στην ελληνική περιγραφή.

Έτσι, ολοκληρώνεται η παρουσίαση της περιγραφής LEXC για τις σύνθετες λέξεις της Ελληνικής που περιέχουν δεσμευμένα θέματα και τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής.

4.4 Συμπεράσματα της υπολογιστικής επεξεργασίας των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα στην Αγγλική και τη ΝΕ

Οι περιγραφές στον LEXC των μορφολογικών διαδικασιών της ΝΕ και της Αγγλικής που αφορούν δεσμευμένα θέματα, που παρουσιάστηκαν παραπάνω, βασίζονται, όπως έχει επισημανθεί στα αποτελέσματα της θεωρητικής ανάλυσης των λέξεων των δύο γλωσσών που περιέχουν δεσμευμένα στοιχεία, η οποία προηγήθηκε στο πρώτο μέρος της παρούσας μελέτης. Σύμφωνα με αυτή, βασικό χαρακτηριστικό των λέξεων αυτών στις δύο γλώσσες είναι το γεγονός ότι ο σχηματισμός τους διέπεται σε γενικές γραμμές από τις ίδιες αρχές και κοινούς κανόνες, καθώς φαίνεται ότι τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής, ή αλλιώς νεοκλασικά σύνθετα, σχηματίζονται με τον ίδιο τρόπο που σχηματίζονται ορισμένες κατηγορίες συνθέτων της Ελληνικής, όπως τα ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα και τα ονοματικά σύνθετα. Ο τρόπος διάρθρωσης της περιγραφής στην κάθε γλώσσα έγινε με τέτοιο τρόπο, ώστε να αντανακλώνται οι κοινές αρχές που διέπουν το σχηματισμό των εν λόγω λέξεων, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη παράλληλων περιγραφών που περιέχουν σε γενικές γραμμές ίδιες κατηγορίες λεξικών.

Ως εκ τούτου, το επίπεδο αποτελεσματικότητας των δύο περιγραφών δε διαφέρει σε μεγάλο βαθμό. Οι μόνες διαφορές που διαπιστώνονται σχετικά με την αποτελεσματικότητα των περιγραφών οφείλονται είτε σε αδυναμίες του συστήματος LEXC, είτε σε ιδιαιτερότητες της κάθε γλώσσας. Όσον αφορά τους περιορισμούς του συστήματος, για παράδειγμα, όπως διαπιστώσαμε, ο τονισμός στην ελληνική περιγραφή υλοποιήθηκε μέσα από τη χρήση αλλομόρφων, καθώς το συγκεκριμένο σύστημα δεν επιτρέπει κάποιον αποτελεσματικότερο και γλωσσολογικά πιο αποδεκτό τρόπο.

Όσον αφορά τις ιδιαιτερότητες της κάθε γλώσσας η σημαντικότερη διαφοροποίηση που παρατηρήθηκε στην περιγραφή των δύο γλωσσών είναι αυτή που αφορά την κλίση τόσο των ονομάτων όσο και των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα. Η πλούσια κλίση που χαρακτηρίζει την Ελληνική σε αντίθεση με τη σχεδόν ανύπαρκτη κλίση που χαρακτηρίζει την Αγγλική, όσον αφορά τα ουσιαστικά, είχε ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση ενός εκτεταμένου λεξικού κλιτικών επιθημάτων στην ελληνική περιγραφή καθώς και τη χρήση ενός μεγάλου αριθμού διακριτικών σήμανσης σε κάθε λήμμα απλού ή δεσμευμένου θέματος που εξυπηρετούν τόσο την

ορθή αντιστοίχιση μεταξύ των θεμάτων, απλών ή σύνθετων με τα κατάλληλα κλιτικά επιθήματα, όσο και την αποφυγή λανθασμένων αντιστοιχίσεων. Αντίθετα, στην αγγλική περιγραφή, επαρκούσε η δημιουργία ενός αρκετά περιορισμένου λεξικού που περιλαμβάνει το μηδενικό κλιτικό επίθημα του ενικού αριθμού και αυτό του πληθυντικού. Σε αυτή τη σημαντική διαφοροποίηση οφείλεται και η διαφορά που παρατηρείται στο μέγεθος μεταξύ της ελληνικής (21.3 kb) και της αγγλικής περιγραφής (14.7 kb).

Μία ακόμα διαφοροποίηση που παρατηρείται μεταξύ των δύο περιγραφών και οφείλεται στην ιδιαιτερότητα της κάθε γλώσσας αφορά το σχηματισμό των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα στις δύο γλώσσες. Συγκεκριμένα, όπως αναφέραμε προηγουμένως, τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα στη ΝΕ αποτελούνται από το θέμα μιας λέξης και ένα δεσμευμένο θέμα, ενώ στην Αγγλική κυρίως από δεσμευμένα θέματα και λιγότερο από ανεξάρτητες λέξεις. Αυτό έχει ως συνέπεια τα δεσμευμένα θέματα της ΝΕ να κατέχουν μόνον τελική θέση μέσα σε μια λέξη, ενώ τα δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής στην πλειονότητά τους να μπορούν να βρίσκονται τόσο σε αρχική όσο και σε τελική θέση.

Η εν λόγω διαφοροποίηση επηρέασε σημαντικά τη διαμόρφωση των λεξικών των δεσμευμένων θεμάτων στις δύο περιγραφές. Συγκεκριμένα, στην ελληνική περιγραφή τα δεσμευμένα θέματα τοποθετούνται σε ένα εννιαίο λεξικό ('Boundstems') χωρίς περαιτέρω διάκριση, ενώ στην αγγλική περιγραφή, τα δεσμευμένα θέματα μέσα από τη δημιουργία υπολεξικών, διακρίνονται σε εκείνα που καταλαμβάνουν μόνο αρχική θέση ('Initial') και εκείνα που καταλαμβάνουν αρχική και τελική θέση ('General'). Επιπλέον, τα δεσμευμένα θέματα που κατέχουν μόνο τελική θέση (π.χ. *-cid-*) διακρίνονται από τα υπόλοιπα μέσα από τη χρήση διαφορετικής κατηγορίας συνέχειας ('Suffix') που τα οδηγεί κατευθείαν στην επιθηματοποίηση, ενώ τα υπόλοιπα είναι διαθέσιμα για σύνθεση ('Compound').

Κατ'επέκταση, η δυνατότητα του μετατροπέα να διαγράφει κυκλική πορεία δημιουργώντας επαναδρομικές δομές, στη μεν ελληνική περιγραφή πραγματοποιείται μόνο στο επίπεδο των θεμάτων λέξεων, ενώ στην αγγλική στο επίπεδο των δεσμευμένων θεμάτων. Αυτό φαίνεται από τον τρόπο που διαμορφώνεται το λεξικό που αφορά τη σύνθεση ('Compound') στην κάθε περιγραφή, καθώς στη μεν ελληνική, η κατηγορία συνέχειας των λημμάτων που δημιουργούν επαναδρομικές δομές οδηγεί στο λεξικό των θεμάτων λέξεων ('Wordstems'), ενώ στην αγγλική στο

λεξικό των δεσμευμένων θεμάτων που καταλαμβάνουν είτε αρχική ('Initial') είτε αρχική και τελική θέση ('General').

Πέρα από τις παραπάνω διαφορές, όπως επισημάναμε και στην εισαγωγή της παρούσας μελέτης οι δύο περιγραφές συγκλίνουν σε εκείνα τα σημεία, που αποτελούν τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του ενιαίου θεωρητικού υπόβαθρου που υιοθετεί η παρούσα μελέτη για το φαινόμενο της σύνθεσης με δεσμευμένα θέματα στις δύο γλώσσες. Αυτά είναι: α) η θεματική υπόσταση και τα ονοματικά χαρακτηριστικά των δεσμευμένων μορφημάτων των δύο γλωσσών, β) η σύνθετη δομή των λέξεων που τα περιέχουν και γ) η αναγνώριση του συνδετικού φωνήεντος στις δομές των λέξεων που σχηματίζουν ως δείκτη σύνθεσης. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω σημεία αναπτύχθηκε η περιγραφή του φαινομένου στον φορμαλισμό LEXC στις δύο γλώσσες σύμφωνα με τις ίδιες αρχές και τους ίδιους κανόνες, όπως ήταν και ο στόχος της παρούσας μελέτης. Το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για τη χρήση και την αποτελεσματικότητα των περιγραφών αυτών σε ένα σύστημα διαγλωσσικής ανάκτησης πληροφορίας ή μηχανικής μετάφρασης μεταξύ των δύο γλωσσών, αλλά και περισσοτέρων, λαμβάνοντας υπόψη την παρουσία του φαινομένου του νεοκλασικού σχηματισμού σε έναν μεγάλο αριθμό αυτών.

5 Συμπεράσματα

Όπως αναφέρεται και στην εισαγωγή της παρούσας μελέτης (σελ. 5) στόχος της ήταν ο άμεσος συσχετισμός των λέξεων της Αγγλικής που χαρακτηρίζονται ως «νεοκλασικά σύνθετα» με ορισμένες κατηγορίες συνθέτων της ΝΕ, με απώτερο σκοπό την όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη υπολογιστική επεξεργασία τους. Σύμφωνα με τη θεωρητική ανάλυση που προτείνουμε στην παρούσα μελέτη, η οποία βασίζεται εν μέρει στην άποψη της Beskow (2004) για τις εν λόγω λέξεις, τα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής αποτελούν πράγματι σύνθετα, τα οποία διαφοροποιούνται ως προς τον τρόπο σχηματισμού τους από τα γηγενή, καθώς αποτελούνται από δεσμευμένα θέματα και όχι από λέξεις. Αυτό σημαίνει ότι στις λέξεις αυτές η διαδικασία της σύνθεσης συντελείται στη βάση του θέματος και όχι στη βάση της λέξης, όπως στο γηγενή σχηματισμό λέξεων. Συνεπώς, στην Αγγλική, όπως υποστηρίζει και ο Kastovsky (2009), φαίνεται ότι παράλληλα με το σύστημα γηγενούς σχηματισμού λέξεων που έχει ως βάση τη λέξη, υπάρχει και ένα άλλο σύστημα σχηματισμού λέξεων με βάση το θέμα, το οποίο προέκυψε καταρχήν μέσα από δανεισμό.

Από την εξέταση των δεσμευμένων θεμάτων που εμφανίζονται σε τελική θέση σε νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής και σε σύνθετα της ΝΕ, τα οποία περιέχονται στα αντίστοιχα σώματα που συγκροτήθηκαν για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης, διαπιστώσαμε τα εξής: α) τα δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής που εμφανίζονται σε τελική θέση διαθέτουν είτε ρηματικές είτε ονοματικές ιδιότητες, ανάλογα με τις αντίστοιχες ιδιότητες του στοιχείου από το οποίο προήλθαν στη γλώσσα προέλευσης, και β) όπως προκύπτει από την παραπάνω διαπίστωση, τα νεοκλασικά σύνθετα, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ιδιότητες των δεσμευμένων θεμάτων που φέρουν σε τελική θέση, διακρίνονται σε ρηματικά και ονοματικά νεοκλασικά σύνθετα, προσομοιάζοντας ορισμένες κατηγορίες συνθέτων της Ελληνικής. Οι κατηγορίες αυτές είναι τα ρηματικά σύνθετα με δεσμευμένα θέματα, η ανάλυση των οποίων

βασίζεται στις απόψεις της Ralli (1992, Ράλλη 2005 & Ralli 2008a) και τα ονοματικά προσδιοριστικά σύνθετα.

Ένα τέτοιο συμπέρασμα προκύπτει αφενός από το γεγονός ότι ένα μεγάλο ποσοστό λέξεων της Αγγλικής που χαρακτηρίζονται ως νεοκλασικά σύνθετα είναι δανεισμένα είτε απευθείας από την ΑΕ, είτε μέσω της Λατινικής και της Γαλλικής και αφετέρου από το ότι, όπως διαπιστώσαμε μέσα από την εξέταση των δεδομένων του αντίστοιχου σώματος δεσμευμένων θεμάτων, νέες λέξεις που χαρακτηρίζονται ως νεοκλασικά σύνθετα και εμπλουτίζουν συνεχώς το λεξικό της Αγγλικής σχηματίζονται κατά το πρότυπο των εν λόγω δανείων. Στη διαπίστωση αυτή καταλήξαμε, συγκρίνοντας τη δομή δάνειων νεοκλασικών συνθέτων με τη δομή νεότερων και σύγχρονων σχηματισμών, που φέρουν τα ίδια δεσμευμένα θέματα σε τελική θέση. Από την εξέταση των αντίστοιχων νεοκλασικών συνθέτων, δανείων και νεότερων, συμπεραίνουμε ότι τόσο οι δομές εκείνων που φέρουν δεσμευμένο θέμα ρηματικής προέλευσης σε τελική θέση, όσο και οι δομές εκείνων που φέρουν δεσμευμένο θέμα ονοματικής προέλευσης σε τελική θέση, παραμένουν οι ίδιες. Συγκεκριμένα, στα μεν ρηματικά νεοκλασικά σύνθετα, τόσο στα δάνεια, όσο και στους νεολογισμούς ικανοποιούνται οι ίδιοι σημασιολογικοί ρόλοι από το στοιχείο που βρίσκεται σε θέση α' συνθετικού, στα δε ονοματικά νεοκλασικά σύνθετα, οι σχέσεις υπόταξης ή απόδοσης ιδιότητας μεταξύ των δύο συνθετικών διατηρούνται και στους δάνειους και στους νεότερους και σύγχρονους σχηματισμούς. Όσον αφορά τη θέση της κεφαλής στα νεοκλασικά σύνθετα, διαπιστώσαμε ότι ένας μεγάλος αριθμός ονοματικών νεοκλασικών συνθέτων έχουν εξωκεντρική δομή, η οποία διαπιστώνεται μόνον σημασιολογικά λόγω της έλλειψης κλιτικών επιθημάτων από την Αγγλική, σε αντίθεση με την Ελληνική, στην οποία διαπιστώνεται και σημασιολογικά και μορφολογικά.

Από τα παραπάνω, διαπιστώνεται ότι στα νεοκλασικά σύνθετα της Αγγλικής, οι συνδυασμοί μεταξύ των δεσμευμένων θεμάτων είναι μεν άπειροι, όπως γενικά υποστηρίζεται, αλλά δεν είναι καθόλου τυχαίοι, καθώς υπακούουν σε ορισμένους περιορισμούς που θέτουν οι δομές που αναγνωρίζονται σε αυτά. Επιπλέον, από τη σύγκριση της δομής των δάνειων και των νεότερων και σύγχρονων νεοκλασικών συνθέτων, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι, αν και κάτι τέτοιο έχει συχνά αμφισβητηθεί, η δομή των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής, είτε ανήκουν σε ειδικά, είτε σε δημόσια λεξιλόγια είναι σε μεγάλο βαθμό διαφανής στους ομιλητές

της, όπως αποδεικνύει ο μεγάλος αριθμός των νεοκλασικών συνθέτων που συνεχώς εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό της.

Ο συσχετισμός που πραγματοποιεί η παρούσα μελέτη μεταξύ των συνθέτων που περιέχουν δεσμευμένα θέματα στις δύο γλώσσες έχει ως απώτερο στόχο την υπολογιστική επεξεργασία τους. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την υπολογιστική επεξεργασία των εν λόγω λέξεων οφείλεται στο ότι ένα μεγάλο ποσοστό αυτών αποτελούν επιστημονικούς και τεχνικούς όρους, οι οποίοι εμφανίζονται με μεγάλη συχνότητα στον επιστημονικό λόγο, η υπολογιστική επεξεργασία του οποίου αποτελεί έναν από τους πιο άμεσους στόχους της επιστήμης της γλωσσικής επεξεργασίας και των συναφών προς αυτή επιστημών.

Όπως είδαμε παραπάνω (σελ. 150-160), οι πιο σοβαρές και ενδιαφέρουσες εξελίξεις στην επεξεργασία των νεοκλασικών συνθέτων της Αγγλικής, προέρχονται από τον τομέα της ιατρικής πληροφορικής, η οποία ασχολείται με την αποθήκευση και την επεξεργασία μεγάλου όγκου κλινικών δεδομένων. Στην παρούσα μελέτη, επιχειρήσαμε τη δημιουργία ενός συστήματος που επεξεργάζεται τα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα της ΝΕ και της Αγγλικής που ανήκουν σε ειδικά ή δημόσια λεξιλόγια χωρίς αυτά να περιορίζονται σε ορισμένο επιστημονικό ή τεχνικό πεδίο. Τα σύνθετα που εξετάστηκαν ανήκουν κυρίως στο πρότυπο των εν λόγω σχηματισμών για την κάθε γλώσσα. Το πρότυπο αυτό στη ΝΕ αποτελούν οι λέξεις με δομή [[Θέμα Λέξης + Δεσμ.Θέμα]Κλ.Επίθ.], όπως *βιολόγος*, και τα παράγωγα αυτών με δομή [[[Θέμα Λέξης + Δεσμ.Θέμα]Παρ.Επίθ.]Κλ.Επίθ.], όπως *βιολογία* ή *βιολογικός*, ενώ στην Αγγλική οι λέξεις με δομή [Δεσμ.Θέμα + Δεσμ. Θέμα]⁸³ όπως *microscope* και τα παράγωγα αυτών με δομή [[Δεσμ.Θέμα + Δεσμ.Θέμα]Παρ.Επίθ.], όπως *microscopy*. Επιπλέον, εξετάζονται και υβριδικοί σχηματισμοί με δομή [Λέξη + Δεσμ.Θέμα], όπως *gasometer*, και τα παράγωγα αυτών με δομή [[Λέξη + Δεσμ.Θέμα]Παρ.Επίθ.]⁸⁴, όπως *gasometric*. Τα σώματα δεσμευμένων θεμάτων κλασικής προέλευσης για την Αγγλική και λόγιας για την Ελληνική που κατέχουν τελική θέση μέσα σε λέξεις, τα οποία συγκροτήθηκαν για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης και εκτός των δεσμευμένων θεμάτων περιέχουν έναν μεγάλο αριθμό παραδειγμάτων που αντιστοιχούν στα παραπάνω πρότυπα, χρησιμοποιήθηκαν για την

⁸³ Σύμφωνα με το πρότυπο που ορίζει η Baeskow (2004).

⁸⁴ Το α' συνθετικό στα σύνθετα με δεσμευμένα θέματα της Αγγλικής εκτός από δεσμευμένο θέμα κλασικής προέλευσης ή λέξη γηγενούς προέλευσης, ενδέχεται να είναι και περικεκομμένος τύπος γηγενούς ή κλασικής προέλευσης (π.χ. *scientometric*, *cybernaut*).

εξαγωγή των θεωρητικών συμπερασμάτων και αποτέλεσαν τα βασικά γλωσσικά δεδομένα για τη δημιουργία του συστήματος επεξεργασίας των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα.

Κυρίαρχος στόχος της υπολογιστικής επεξεργασίας που προτείνουμε είναι η περιγραφή του τρόπου σχηματισμού των συνθέτων με δεσμευμένα θέματα στις δύο γλώσσες με τον οικονομικότερο και αποτελεσματικότερο, από υπολογιστική άποψη, τρόπο, κάνοντας χρήση των συμπερασμάτων που προέκυψαν από τη μορφολογική τους ανάλυση και τον συσχετισμό της διαδικασίας σχηματισμού τους στην κάθε γλώσσα. Βασική μας επιδίωξη ήταν η δημιουργία ενός συστήματος επεξεργασίας για τις εν λόγω λέξεις, που χαρακτηρίζεται τόσο από υπολογιστική επάρκεια, όσο και από γλωσσολογική ακρίβεια, αποφεύγοντας δηλαδή, τόσο την επιλογή μη αποδεκτών γλωσσολογικά λύσεων, χάριν της αποτελεσματικότητας της υπολογιστικής επεξεργασίας, όσο και τη δημιουργία ενός εργαλείου γλωσσικής επεξεργασίας που εξασφαλίζει μεν την ορθότητα της περιγραφής του φαινομένου από γλωσσολογική άποψη, αλλά υπολογιστικά κρίνεται ανεπαρκές και καθόλου οικονομικό.

Ο φορμαλισμός που επιλέξαμε για την επεξεργασία των υπό εξέταση λέξεων βασίζεται στις μεθόδους πεπερασμένων καταστάσεων, που ανήκουν στις πλέον απολεσματικότερες μεθόδους γλωσσικής επεξεργασίας. Συγκεκριμένα, επιλέχθηκε ο λεξιλογικός μεταγλωττιστής LEXC που αποτελεί μια υψηλού επιπέδου δηλωτική γλώσσα για τον ορισμό λεξιλογίων φυσικών γλωσσών και λειτουργεί με βάση τον Μετατροπέα πεπερασμένων καταστάσεων της XEROX (XFST), που είναι μια διαδραστική διεπιφάνεια, που παρέχει πρόσβαση στους βασικούς αλγόριθμους του Λογισμού Πεπερασμένων Καταστάσεων (Finite State Calculus), παρέχοντας μέγιστη ευελιξία στον καθορισμό και τη διαχείριση δικτύων πεπερασμένων καταστάσεων, με τη χρήση ενός ισχυρού φορμαλισμού κανόνων, των κανόνων αντικατάστασης ('replace rules').

Με τη βοήθεια του λεξιλογικού μεταγλωττιστή LEXC, δημιουργήσαμε δύο ξεχωριστές περιγραφές, μία για κάθε γλώσσα, οι οποίες αναπύχθηκαν λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα της θεωρητικής ανάλυσης, σύμφωνα με τα οποία ο σχηματισμός των λέξεων με δεσμευμένα θέματα διέπεται από κοινούς κανόνες στις δύο γλώσσες, διατηρώντας παράλληλα τα ιδιосуγκρασιακά χαρακτηριστικά της κάθε γλώσσας. Κοινά σημεία των δύο περιγραφών είναι η παρουσία των δεσμευμένων θεμάτων ως αυτόνομων στοιχείων στο σχηματισμό λέξεων, η προσθήκη του συνδετικού φωνήεντος στους σχηματισμούς τους και ο συνδυασμός με ένα ορισμένο

σύνολο παραγωγικών επιθημάτων της κάθε γλώσσας. Τα σημεία στα οποία διαφοροποιούνται οι δύο περιγραφές είναι αφενός το είδος των μορφολογικών στοιχείων που λειτουργούν ως α΄ συνθετικά στους σχηματισμούς με δεσμευμένα θέματα στην κάθε γλώσσα, δηλαδή τα θέματα λέξεων στην ελληνική περιγραφή και οι γηγενείς λέξεις και τα δεσμευμένα θέματα που κατέχουν αρχική μόνο θέση στην αγγλική περιγραφή και αφετέρου το φαινόμενο της κλίσης που αναπαριστάται εκτενώς στην ελληνική περιγραφή, και σχεδόν απουσιάζει από την αγγλική, λόγω γενικότερης απουσίας του από τη συγκεκριμένη γλώσσα.

Κατά συνέπεια, το φαινόμενο του σχηματισμού λέξεων με δεσμευμένα στοιχεία στην Αγγλική και τη ΝΕ περιγράφηκε σε ένα σύστημα μορφολογικής επεξεργασίας χωρίς ιδιαίτερη διαφοροποίηση μεταξύ των δύο γλωσσών. Όπως έδειξε ο έλεγχος της περιγραφής στην κάθε γλώσσα (σελ. 222-236), ο λεξιλογικός μεταγλωττιστής είναι ικανός να αναλύσει σύνθετα με δεσμευμένα στοιχεία στις δύο γλώσσες επιστρέφοντας παρόμοια αποτελέσματα και αναγνωρίζοντάς τους κοινή δομή (π.χ. *photographer* > phot^{CM}graph+Noun+Sg, *φωτογράφος* > φωτ^{CM}γραφ+Noun+Masc+Sg+Nom).

Η σημασία των παραγόμενων αναλύσεων για την υπολογιστική επεξεργασία των λέξεων με δεσμευμένα θέματα στις δύο γλώσσες είναι προφανής, καθώς φαίνεται ότι οι εν λόγω περιγραφές του φαινομένου της σύνθεσης με δεσμευμένα στοιχεία προτείνουν έναν ιδιαίτερα οικονομικό, υπολογιστικά, τρόπο αποθήκευσης γλωσσικών δεδομένων που εμπλέκονται στο εν λόγω φαινόμενο. Συγκεκριμένα, όπως είδαμε κατά την ανάπτυξη της περιγραφής του φαινομένου στην κάθε γλώσσα στον LEXC, τα δεσμευμένα στοιχεία, όπως τα αυτόνομα θέματα λέξεων, καταχωρούνται σε ξεχωριστό λεξικό και είναι διαθέσιμα αρχικά για τη διαδικασία της σύνθεσης και μετέπειτα για τη διαδικασία της κλίσης ή/και της παραγωγής με την επιλογή των κατάλληλων κλιτικών ή παραγωγικών επιθημάτων από τα αντίστοιχα λεξικά. Επιπλέον, και αυτό ίσως αποτελεί το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της συγκεκριμένης υλοποίησης, παρέχεται ένας τρόπος περιγραφής των φαινομένων σχηματισμού των λέξεων που περιέχουν δεσμευμένα θέματα που μπορεί να αποτελέσει πρότυπο και για άλλες γλώσσες πέραν των εξεταζομένων, καθώς το φαινόμενο του νεοκλασικού σχηματισμού έχει διεθνή παρουσία.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον η προσπάθεια περιγραφής του συγκεκριμένου μορφολογικού φαινομένου, όπως αυτό εμφανίζεται και σε άλλες

γλώσσες, και η ένταξη όλων των περιγραφών σε ένα ενιαίο σύστημα διαγλωσσικής κωδικοποίησης το οποίο παράλληλα παρέχει τη δυνατότητα της δημιουργίας εννοιολογικού συσχετισμού των δεδομένων των διαφόρων γλωσσών, με σκοπό τη χρήση του σε ένα πλήθος εφαρμογών γλωσσικής επεξεργασίας, όπως η διαγλωσσική ανάκτηση πληροφοριών και η αυτόματη μετάφραση.

6 Βιβλιογραφικές Αναφορές

6.1 Ελληνικές

- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1986) *Η Νεολογία στην Κοινή Νεοελληνική*. Θεσσαλονίκη: Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1994) *Νεολογικός Δανεισμός της Νεοελληνικής. Άμεσα Δάνεια από τη Γαλλική και Αγγλοαμερικανική Μορφοφωνολογική Ανάλυση*. Θεσσαλονίκη.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1996) Η Νεοελληνική Σύνθεση. *Ζητήματα Νεοελληνικής Γλώσσας: Διδακτική Προσέγγιση*, Επιμ. Γ. Κατσιμάλη & Φ. Καβουκόπουλος. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης. σ. 97-120.
- Ανδριώτης, Ν. (1960). Τα παρατακτικά ρηματικά σύνθετα στην ελληνική γλώσσα. *Αφιέρωμα στη μνήμη του Μανόλη Τριανταφυλλίδη*, Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών ΑΠΘ.
- Γιαννουλοπούλου, Γ. (1998). Ευρώ- και -λογία: Γραμματικοποίηση και επανανάληψη στα συμφύματα της νέας ελληνικής. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*. Θεσσαλονίκη. Κυριακίδης.
- Γιαννουλοπούλου, Γ. (2000). *Μορφοσημασιολογική Σύγκριση Παραθημάτων και Συμφυμάτων στα Νέα Ελληνικά και τα Ιταλικά*. Θεσσαλονίκη: Ενυάλειο Κληροδότημα.
- Γιαννουλοπούλου, Γ. (2004). Μορφήματα στα Όρια ανάμεσα στην Παραγωγή και τη Σύνθεση. Η Περίπτωση των θεο-, ψιλο- και -φέρνω. *Ηλεκτρονική Διακίνηση Πρακτικών του 6^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας*. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης (ISBN (960-88268-0-2/4)).
- Debrunner, A. (1917). *Ο σχηματισμός των λέξεων στην Αρχαία Ελληνική (Griechische Wortbildungslehre)*. Μτφ. Η. Τσιριγκακης. Επιμ. Ε. Πετρούνιας.

- Επανεκτύπωση από τον εκδοτικό οίκο Bibliolife (2009). Ηλεκτρονική διάθεση συγγράματος: http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/structure/contents.html
- Καρασίμος, Α. (2011). *Υπολογιστική Επεξεργασία της Αλλομορφίας στην Παραγωγή Λέξεων της Ελληνικής*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Κλαίρης, Χ. & Μπαμπινιώτης, Γ. (2005). *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική – Επικοινωνιακή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μαρκόπουλος, Γ. (1998). *Υπολογιστική επεξεργασία του Νεοελληνικού Ονόματος*. Διδακτορική διατριβή. Αθήνα: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεστήμιο.
- Οικονόμου, Μ. (1971). *Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών ΑΠΘ. Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Πετροπούλου, Ε. & Καρασίμος, Α. (2010). Υπολογιστική Ανάλυση των παραγωγικών προσφυμάτων και δεσμευμένων θεμάτων της Ελληνικής: Το πείραμα του Linguistica. Στα *Πρακτικά 5ης Εργασίας Μεταπτυχιακών Φοιτητών του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών*, σ. 233-242. Αθήνα: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο. *stripping*. Program 14 (3), pp. 130–137.
- Ράλλη, Α. (1989). Τα Ρηματικά Σύνθετα της Νέας Ελληνικής. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 1988*, σ. 205-221.
- Ράλλη, Α. (1993). Η Θεωρία των Χαρακτηριστικών και η Δομή των Κλιτών Λέξεων της Νέας Ελληνικής. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 1992*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, σ. 193-212.
- Ράλλη, Α. (2005). *Μορφολογία*, Εκδόσεις Πατάκη: Αθήνα.
- Ράλλη, Α. (2008). *Η Σύνθεση Λέξεων: Διαγλωσσική Μορφολογική Προσέγγιση*. Αθήνα: Πατάκης.
- Ράλλη, Α. & Γαλιώτου, Ε. (2002). Υπολογιστική Επεξεργασία των Συνθέτων της Νέας Ελληνικής. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 2001*, 2^{ος} Τόμος. Θεσσαλονίκη, σ.135-147.
- Ράλλη Α. & Ραυτοπούλου, Μ. (1999). “Η Σύνθεση στην Ελληνική ως διαχρονικό φαινόμενο σχηματισμού λέξεων”, *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 1998*, Θεσσαλονίκη, σ. 389-403.
- Ραυτοπούλου, Μ. (2005). *Η Σύνθεση στην Αρχαία Ελληνική: Τα ρηματικά σύνθετα στην Ιλιάδα και την Οδύσσεια*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Αθηνών.

- Σγάρμπας, Κ. (1997). *Τεχνικές αυτόματης μορφοσυντακτικής ανάλυσης της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Σγάρμπας, Κ., Φακωτάκης, Ν. & Κοκκινάκης, Γ. (1999). Μορφολογική Περιγραφή της Νέας Ελληνικής με το Μοντέλο Δύο Επιπέδων. *Πρακτικά 19^{ης} Ετήσιας Συνάντησης Εργασίας Τομέα Γλωσσολογίας*, σ. 419-433.
- Τριανταφυλλίδης [1941] (1991) *Νεοελληνική Γραμματική*. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.

6.2 Ξενόγλωσσες

- Abe, M., Ooshima, Y., Yuura, K., & Takeichi, N. (1986). "A Kana-Kanji translation system for non-segmented input sentences based on syntactic and semantic analysis". In *Proceedings of the 11th Conference on Computational Linguistics (COLING)*, pp. 280-285.
- Adams, V. (1973). *An Introduction to Modern English word-formation*. London: Longman.
- Adams, V. (2001). *Complex words in English*. Essex: Pearson Education.
- Allen J., Hunnicutt, M. S. & Klatt, D. (1987). *From Text to Speech: the MITalk System*. Cambridge University Press, Cambridge, UK.
- Allen, M.R. (1978). *Morphological Investigations*, PhD diss. Univ. of Connecticut.
- Amiot, D. & Dal, G. (2005). Integrating combining forms into a lexeme-based morphology, in *Proceedings of the Fifth Mediterranean Meeting on Morphology (MMM5), Fréjus, France*.
- Ananiadou, S. (1994). A methodology for automatic term recognition. *Proceedings of the 15th conference on Computational linguistics - Volume 2*.
- Andron, D. (1962). *Analyse morphologique du substantif russe*, Tech.rep., Centre d'Etudes pour la Traduction Automatique, Université de Grenoble 1.
- Antworth, E. (1990). *PC-KIMMO: a two-level processor for morphological analysis*. Number 16 in Occasional Publications in academic computing. Summer Institute of Linguistics. Dallas.
- Aronoff, M. (1976). *Word Formation in Generative Grammar*. Cambridge, MA: The MIT Press.

- Attar, R., Choueka, Y., Dershowitz, N., & Fraenkel, A. (1978). “KEDMA – Linguistic tools for retrieval systems”. *Journal of the ACM* 25, pp. 55-66.
- Baayen, R. H., Piepenbrock, R. & van Rijn, H. (1996). *The CELEX Lexical Database* (CD-rom). Linguistic Data Consortium.
- Baeskow, H. (2002). *Abgeleitete Personenbezeichnungen im Deutschen und Englischen. Kontrastive Wortbildungsanalysen im Rahmen des Minimalistischen Programms und unter Berücksichtigung sprachhistorischer Aspekte*. Berlin: Walter de Gruyter (Dissertation, Universität Wuppertal, 2001).
- Baeskow, H. (2004). *Lexical Properties of Selected Non-native Morphemes of English*, Tübingen: Gunter Narr.
- Baroni, M., Matiasek, J., and Trost, H. (2002). Unsupervised discovery of morphologically related words based on orthographic and semantic similarity. In: *Proceedings of the ACL-02 Workshop on Morphological and Phonological Learning*, pp. 48-57.
- Baud, R. H., Rassinoux, A.-M., Puch, P., Lovis, C. & Scherrer, J.-R. (1999). The power and limits of a rule-based morpho-syntactic parser, in : N. M. Lorenzi (ed.) *AMIA '99 – Proceedings of the 1999 Annual Symposium of the American Medical Informatics Association. Transforming Health Care through Informatics, Washington D.C., November 6-10*. Hanley & Melfus: Philadelphia PA, pp. 22-26.
- Bauer, L. (1979). Against word-based morphology. *Linguistic Inquiry*, 10(3), pp. 508-509.
- Bauer, L. (1983). *English word-formation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bauer, L. (1998). Is there a class of neoclassical compounds in english and is it productive? *Linguistics*, 36, 403-422.
- Bauer, L. (2001). *Morphological Priductivity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bauer, L. (2005). The borderline between derivation and compounding. in W.U. Dressler, D. Kastovsky, O. E. Pfeiffer, and F. Rainer (eds.) *Morphology And Its Demarcations: Selected Papers From The 11th Morphology Meeting, Vienna, February 2004*, Amsterdam: John Benjamins, pp. 97-132.
- Bauer, L. & Huddleston, R. D. (2002). Lexical Word-formation. In R. Huddleston

- and G. K. Pullum (Ed.), *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge, UK: Cambridge University Press, pp. 1621-1721.
- Bear, J. (1986). «A morphological recognizer with syntactic and phonological rules» In: *Proceedings of the 11th International Conference on Computational Linguistics (COLING)*, pp. 272-276.
- Becker, J. (1984). Multilingual word processing. *Scientific American* (July 1984), pp. 96-107.
- Beesley, R.K. & Karttunen L. (2003). *Finite State Morphology*. CSLI Publications.
- Belda, J. R. (2002). Translating Neoclassical Compounds in Computer Terminology. A Comparative Analysis of four examples in English and Spanish: micro/mini, mono/uni. In *Babel* 48 (2), pp. 135-146.
- Bergmann, R. (1998). Autonomie und Isonomie der beiden Wortbildungssysteme im Deutschen. *Sprachwissenschaft* 23 (4), pp. 167-183.
- Bernard-Georges, A., Laurent, G. & Levenbach, D. (1962). *Analuse morphologique du verbe allemande*. Tech. rep., Centre d' Etudes pour la Tranduction Automatique, Universite de Grenoble1.
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. London: George Allen & Unwin LTD (reprinted 1965).
- Bochner, H., (1993). *Simplicity in Generative Morphology*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Bombi, R., (1993). Rifflessioni sulla composizione con affissoidi. *Incontri Linguistici* 16, pp. 159-169.
- Booij, G. (1992). Compounding in Dutch. *Rivista di Linguistica* 4(1), pp. 37-61.
- Booij G., Lehmann, C. & Mugdan, J.(eds.) (2000). *Morphologie. Morphology. Ein internationales Handbuck zur Flexion und Wortbildung. An International Handbook on Inflection and Word Formation*, volume Two / Zwei Halbbände Volume 1 / Halbband 1. de Gruyter, Berlin.
- Boussard, A. & Berthaud, M., (1965). *Presentation de la synthese morphologique du français*. Tech. rep., Centre d' Etudes pour la Tranduction Automatique, Universite de Grenoble1.
- Brand, I., Klimonow, G., & Nündel, S., (1969). *Lexiko-morphologische Analyse*. In: Nündel, S., Klimonow, G., Starke, I., and Brand, I. (Eds.), *Automatische Sprachübersetzung: Russisch-deutsch*. Akademie-Verlag, Berlin, pp. 22-64.

- Byrd, R., Klavans, J., Aronoff, M. & Anshen, F. (1986). Computer methods for morphological analysis. In: *Proceeding of the 24th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics (ACL)*, pp. 120-127.
- Cannon, G. (1992). Bound-morpheme items: New patterns of derivation. *Language and Civilization: A Concerted Profusion of essays and Studies in Honour of Otto Hietch*, ed. Claudia Blank. Frankfurt: Peter Lang, pp. 478-494.
- Chomsky, N. & Halle, M. (1968). *The Sound Pattern of English*. New York: Harper and Row.
- Chomsky, N. (1993). A minimalist program for linguistic theory. In K. Hale and S.J. Keyser, eds. *The view from Building 20*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Chomsky, N. (1995). *The Minimalist Program*. Cambridge, Mass: The MIT Press.
- Choueka, Y. (1983). Linguistic and word-manipulation in textual information systems. In: Keren, C., and Perlmutter, L. (Eds.), *Information, Documentation and Libraries*. Elsevier, New York, pp. 405-417.
- Church, K. (1986). Morphological decomposition and stress assignment for speech synthesis. In: *Proceeding of the 24th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics (ACL)*, pp. 156-164.
- Coker, C., Church, K., & Liberman, M., (1990). Morphology and rhyming: Two powerful alternatives to letter-to-sound rules for speech synthesis. In: Baily, G., and Benoit, C., (Eds.), *iProceedings of the ESCA Workshop on Speech Synthesis*, pp. 83-86.
- Creutz, M. & Lagus, K., (2002). Unsupervised discovery of morphemes. In: *Proceedings of the ACL-02 Workshop on Morphological and Phonological Learning*, pp. 345-351.
- Crocco-Galeas, G. (2002). The interrational interfix in Modern Greek compounding. In: *Studies in Greek Linguistics 2001*, pp. 150-158.
- Cutler, A., Hawkins, J. & Gilligan, G. (1985). The suffixing preference: A processing explanation. *Linguistics* 23, pp. 723-758.
- Deleger, L., Namer F. & Zweigenbaum, P. (2009). Morphosemantic parsing of medical compound words: Transferring a French analyzer to English, in: *International Journal of Medical Informatics* 78, pp. 48-55.
- Di Sciullo, A.M. (1996). Atomicity and Relatedness in Configurational Morphology. A.M. Di Sciullo (ed). *Configurations: Essays on Structure and Interpretation*. Somerville: Cascadilla Press, pp. 17-41.

- Di Sciullo, A. M. & Ralli, A. (1994). Argument Structure and Inflection: Some Differences between English, Italian and Modern Greek Compounds. P. Bouillon & D. Estival. (eds.) *Proceedings of the Third Meeting on Multilingual Aspects of Nominal Composition*, Geneva : ISSCO, pp. 61-87.
- Di Sciullo A. M. & Ralli A. (1999). Theta-Role Saturation in Greek Deverbal Compounds. A. Alexiadou, G. Horrocks & M. Stavrou (eds.) *Studies of Greek Generative Syntax*, Dordrecht: Kluwer, pp. 175-189.
- Di Sciullo, A.M. & Williams, E. (1987). *On the Definition of Word*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Dolby, J., Earl, L. & Resnikoff, H. (1965). The application of English-word morphology to automatic indexing and extracting. *Tech.Rep.* M-21-65-1, Lockheed Missiles and Space Company, Palo Alt, CA.
- Dressler, W. (1986). Forma Y Funcion de los Interfijos. In: *Revista Espanola di Linguistica* 16, pp. 381-395.
- Dujols P., Aubas, P., Baylon C. & Gremy F. (1991). Morphosemantic analysis and translation of medical compound terms, *Methods Inf. Med.* 30 (1), pp. 30-35.
- Durkin, P. (2009). *The Oxford Guide to Etymology*. Oxford: Oxford University Press.
- Eichinger, L. M. (2000). *Deutsche Wortbildung. Eine Einführung*. Gunter Narr: Tübingen.
- Estopa R., Vivaldi, J. & Cabre, M. T. (2000). Use of Greek and Latin Forms for term detection. *Proceedings of the 2nd International Conference on Language Resources and Evaluation*. Athens, Greece. pp. 855-859.
- Fleischer, W. & Bary, I. (1992). *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. Max Niemeyer Verlag: Tübingen.
- Fradin, B. (2000). Combining forms, blends and related phenomena. In: Doleschal & Thornton (eds.) *Extragrammatical and Marginal Morphology*. Munich: Lincom, pp. 11-59.
- Fuhrhop, N. (1998). *Grenzfälle morphologischer einheiten*. Stauffenburg Verlag: Tübingen.
- Galiotou, E. & Ralli, A. (2002). Parsing Deficiencies of the PC-KIMMO System, in *Proceedings of the 2nd Hellenic Conference on Artificial Intelligence (Companion Volume)*, Aristotle University, Thessaloniki, pp. 53-64.

- Galiotou, E. & Ralli, A. (2003). Morpho-phonological modelling in Natural Language processing. *Proceedings of the International XII. Symposium on Artificial Intelligence and Neural Networks – TAINN 2003*.
- Galiotou, E. & Ralli, A. (2005). Morpho-phonological modelling in Natural Language processing. *International Journal of Computational Intelligence* 1(3), pp. 155-158.
- Giannouloupoulou, G. (2006). On the borderline between lexicon and grammar: confixes in Modern Greek and Italian. *Language Typology and Universals*: Vol. 59, No. 3, pp. 270-283.
- Giegerich, H. J. (1999). *Lexical Strata in English. Morphological Causes, Phonological Effects*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Givón, T. (1971). *Historical Syntax and Synchronic Morphology: An Archaeologist's Fieldtrip. Papers from the 7th Regional Meeting*, Chicago: Chicago Linguistics Society, pp. 394-415.
- Givón, T. (1979). *On Understanding Grammar*. New York: Academic Press.
- Goldsmith, J. (2001). Unsupervised acquisition of the morphology of a natural language. *Computational Linguistics* 27 (2), pp. 153-198.
- Halle, M. (1973). Prolegomena to a Theory of Word-Formation. *Linguistic Inquiry* 4, pp. 3-36.
- Hankamer, J. (1986). Finite state morphology and left to right phonology. In: *Proceedings of the West Coast Conference on Formal Linguistics, Volume 5*. Stanford Linguistic Association, Stanford, pp. 41-52.
- Haspelmath, M. (1994). The Growth of Affixes in Morphological Reanalysis. In *Yearbook of Morphology 1994*, pp. 1-29.
- Hatcher, G.A. (1951). *Modern English Word-Formation and Neo-Latin. A Study of the Origins of English (French, Italian, German) Copulative Compounds*. The John Hopkins Press.
- Heemskerk, J. (1993). A probabilistic context-free grammar for disambiguation in morphological parsing. In: *Proceedings of the 6th Conference of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics (EACL)*, pp. 183-192.
- Holst, F. (1974). *Untersuchungen zur Wortbildungstheorie mit besonderer Beruecksichtigung der Adjektive auf –gerecht in heutigen Deutsch*. Hamburg.

- Hoppe, G. et al. (1987). *Deutsche Lehnwortbildung. Beiträge zur Erforschung der Wortbildung mit entlehnten WBβEinheiten im Deutschen*. Gunter Narr Verlag.
- Iacobini, C. (2003). Composizione con elementi neoclassici, in: M. Grossman, F. Rainer (Eds.) *La formazione delle parole in italiano*, Niemeyer, Tuebingen, pp. 69-96.
- Iacobini, C. (2004). I Prefissi. In: M. Grossman & F. Rainer (eds.) *La formazione delle parole in Italiano*. Tuebingen: Niemeyer, pp. 99-163.
- Jackendoff, R. (1975). Morphological and Semantic Regularities in the Lexicon. *Language* 51, pp. 639-671.
- Jespersen, O. (1942). *A Modern English Grammar. On Historical Principles. Part VI Morphology*. London: Allen & Unwin.
- Jespersen, O. (1950) *Language – its nature, development and origin*. London: Allen & Unwin.
- Johnson, H. & Martin, J. (2003). Unsupervised learning of morphology for English and Inuktitut. In *Proceedings of the 2003 Human Language Technology Conference of the North American Chapter of the Association for Computational Linguistics (HLT-NAACL 2003), Companion Volume*, pp. 43-45.
- Jurafsky, D. & Martin, J.H. (2000). *Speech & Language Processing. An Introduction to Natural Language Processing, Computational Linguistics and Speech Recognition*. Prentice Hal, New Jersey.
- Kaplan R.M. & Kay, M. (1981) Phonological rules and finite-state transducers. In *Linguistic Society of America Meeting Handbook, Fifty-Sixth Annual Meeting*, New York. Abstract.
- Karasimos, A. & Petropoulou, E. (2009). Computational analysis of suffixes and bound stems of Greek Language: A crash test with *Linguistica*. In A. Ralli (ed.) *Patras Working Papers in Linguistics* (Special Issue: Morphology), Patras: University of Patras, pp. 128-148.
- Karasimos, A. & Petropoulou, E. (2010). A crash test with *Linguistica* in Modern Greek: the case of derivational suffixes and bound stems. In *Proceedings of LREC 2010*, Valetta, Malta, pp. 182-189.
- Karttunen, L. Kaplan R.M. & Zaenen A. (1992). Two-level Morphology with Composition. In *COLING-92*. Nantes, France, pp. 141-148.

- Karttunen, L. (1994) Constructing Lexical Transducers. *COLING '94 Proceedings of the 15th conference on Computational linguistics - Volume 1*, pp. 406-411.
- Kastovsky, D. (1986). Problems in the morphological analysis of complex lexical items. *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae* 36, pp. 93-107.
- Kastovsky, D. (1992). Typological reorientation as a result of level interaction: the case of English morphology. In Kellermann, Günter & Michael D. Morrissey (eds.) *Diachrony within Synchrony: Language history and cognition*. (Duisburger Arbeiten zur Sprach- und Kulturwissenschaft 14). Frankfurt/M: Lang, pp. 411-428.
- Kastovsky, D. (1996). Verbal derivation in English: A historical survey. Or: Much ado about nothing. In: Britton, D. (ed). *English Historical linguistics 1994*. (Current Issues in Linguistic Theory 135). Amsterdam/Philadelphia: Benjamins, pp. 93-117.
- Kastovsky, D. (2006). Historical Morphology from a typological point of view: Examples from English. In: Navalainen, Terttu (ed.) *Types of variation: Diachronic, dialectal and typological interfaces*. (SLCS 76). Amsterdam: Benjamins, pp. 53-80.
- Kastovsky, D. (2009). Astronaut, astrology, astrophysics: About Combining Forms, Classical Compounds and Affixoids. *Selected Proceedings of the 2008 Symposium on New Approaches in English Historical Lexis*. (HEL-LEX 2). MA: Cascadilla Proceedings Project.
- Katamba, F. (2003). *Morphology: Critical Concepts in Linguistics*. Routledge.
- Kleene, S.C. (1956). Representations of events in nerve nets and finite automata. Tech. Rep. RM-704. RAND Corporation. RAND Research Memorandum.
- Knuth, D. (1973). *The Art of Computer Programming*. Vol. 3. Addison-Wesley, Reading, MA.
- Koskenniemi, K. (1983). *Two-Level Morphology: A General Computational Model for Word-form Recognition and Production*, Proceedings COLING '84, pp. 178-181.
- Koskenniemi, K. (1984). A general computational model for word-form recognition and production. In COLING'84, pp. 143-149.
- Koziol, H. (1972). *Handbuch der englischen Wortbildungslehre*. Heidelberg: Carlwinter Universitätsverlag (Zweite-Neuarbeitete Auflage).

- Kühnhold I., Putzer, O. & Wellmann, H. (1978). *Deutsche Wortbildung. Typen und Tendenzen in der Gegenwartssprache 3: Das Adjektiv*. Pädagogischer Verlag Schwann: Düsseldorf.
- Lehrer, A. (1998). Scapes, holics and thons: The semantics of English combining forms. *American Speech* 73, pp. 3-28.
- Lieber, R. (1981). *On the Organisation of the Lexicon*. Bloomington: Indiana University Linguistics Club (IULC).
- Lieber, R. (1983). Argument Linking and Compounds in English. *Linguistic Inquiry* Vol. 14, No. 2 (Spring 1983). The MIT Press, pp. 251-285.
- Lieber, R. (1989). On Percolation. In G. Booij & J. Van Marle (eds.) *Yearbook of Morphology 2*. Dordrecht: Foris, pp. 95-138.
- Lieber, R. (1992). *Deconstructing Morphology. Word Formation in Syntactic Theory*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lovis, C., Michel, P.A., Baud, R. & Scherrer, J. R. (1995). Word Segmentation Processing: a way to exponentially extend medical dictionaries, *Methods of Information in Medicine*, pp. 28-32.
- Lüdeling, A., T. Schmid & S. Kiokpasoglou (2002). Neoclassical Word Formation in German. In G. Booij & J. van Marle (eds.) *Yearbook of Morphology 2001*. Dordrecht: Kluwer, pp. 237-253.
- Lüdeling, A. (2006). Neoclassical word-formation. In: Keith Brown (ed.) *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2nd Edition. Oxford, Elsevier.
- Marchand, H. (1969). *The Categories and Types of present-day English word-formation*. München: Beck.
- Marko, K., Schulz, S. & Hahn, U. (2005). Morphosaurus – design and evaluation of an interlingua-based, cross-language document retrieval engine for the medical domain. *Methods of Information in Medicine* 44, pp. 537-545.
- Markopoulos, G. (1997). «A two-level description of the Greek noun morphology with a unification-based word grammar» In: Ralli, A., Grigoriadou, M., Philokyprou, G., Christodoulakis, D., Galiotou, E., (Eds.), *Working Papers in Natural Language Processing*. Diaulos, Athens.
- Martinet, A. (1979). *Grammaire fonctionnelle du français*. Paris: Didier.
- Masseroli, A. (1994). *Le semiparole nella lingua italiana contemporanea*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο της Παβία.

- Matthews, P. (1965). A procedure for morphological encoding. *Mechanical Translation* 9, pp. 15–21.
- McGray, A.T. (1998). The nature of lexical knowledge. *Met. Inform. Med.* 37(4-5), pp. 353-360.
- McGray, A.T., Browne, A.C. & Moore, D.L. (1988). The semantic structure of neo-classical compounds, in: R.A. Greenes (ed) *SCAMC '88 – Proceedings of the 12th Annual Symposium on Computer Applications in Medical Care*, Washington DC: IEEE Computer Society Press, pp. 165-168.
- McIlroy, M. D. (1982). Development of a spelling list. *IEEE Transactions of Communications* 30 (1), pp. 91–99.
- Meissner, T. & Tribulato, O. (2002). Nominal composition in Mycenaean Greek, *Transactions of the Philological Society* 100, pp. 289-300.
- Migliorini, B. (1941a). Saggi Sulla Lingua del Novecento, *Biblioteca di Lingua Nostra* 1, Sansoni: Florence.
- Migliorini, B. (1941b). Nome e cognome, in Migliorini, B., Devoto, G. (ed), *Lingua nostra*, vol. 3 (2), Sansoni: Firenze.
- Munske, H.H. (1988). Ist das Deutsche eine Mischsprache? Zur Stellung der Fremdwörter im deutschen Sprachsystem. In H.H. Munske, P. von Polenz, and R. Hildebrandt (eds), *Deutscher Wortschatz. Lexikologische Studien. Ludwig Erich Schmitt zum 80. Geburtstag von seinen Marburger Schülern*, de Gruyter, pp. 46-74.
- Namer, F. (2005). Guessing the meaning of neoclassical compounds within LG: the case of pathology nouns. *Proceedings of Generative Approaches to the Lexicon*, Geneva, pp. 175-184.
- Namer, F. & Baud, R. (2007). Defining and relating biomedical terms: towards a cross-language morphosemantics-based system. *International Journal of Medical Informatics* 76 (2-3) (Epub 2006 Jun 30), pp. 226-233.
- Namer, F. & Villoing, F. (2007). Have Cutthroats Anything to Do with Tracheotomes? Distinctive Properties of VN vs. NV Compounds in French, in: G. Booij, L. Ducceschi, B. Fradin, E. Guevara, A. Ralli & S. Scalise (eds.) *On-line Proceedings of the Fifth Mediterranean Morphology Meeting* (Fréjus, 15-18 September 2005), University of Bologna.
- Namer, F. & Zweigenbaum, P. (2004). Acquiring meaning for French Medical Terminology: contribution of morphosemantics, in: M. Fieschi, E. Coiera,

- Y.C.J. Li (eds.) *Proceedings of the 10th World Congress on Medical Informatics* vol. 11 (Pt 1). San Fransisco, CA, pp. 535-539.
- Nenadić, G., Spasić, I. & Ananiadou, S. (2002). Automatic Acronym Acquisition and Term Variation Management within Domain-Specific Texts. *Proceedings of 3rd International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC-3*, Las Palmas, Spain, 2002.
- Nespor, M. & Ralli, A. (1993). Stress Domains in Greek Compounds: A Case of Morphology-Phonology Interaction, in *Themes in Greek Linguistics*, John Benjamins: Amsterdam.
- Nespor, M. & Ralli, A. (1996). Morphology – Phonology interface: phonological domains in Greek Compounds, *The Linguistic Review* 13, pp. 357-382.
- Nybakken, E. O. [1959] (1985). *Greek and Latin in Scientific Terminology*. Ames: Blackwell.
- Norton, L.M & Pacak, M.G. (1983). Morphosemantic analysis of compound forms denoting surgical procedures. *Methods Inf. Med.* 22 (1), pp. 29-36.
- Pacak, M.G., Norton, L. M. & Dunham, G.S. (1980). Morphosemantic analysis of of ITIS forms in medical language, *Methods Inf. Med.* 19(2), pp. 99-105.
- Petropoulou, E. (2009). On the parallel between Neoclassical compounds in English and Modern Greek. *Patras Working Papers in Linguistics*, Vol.1 . Special Issue: Morphology. Laboratory of Modern Greek Dialects. Department of Philology. University of Patras.
- Petropoulou, E. & Ten Hacken, P. (2002) Neoclassical word formation in an electronic dictionary. In: *Proceedings of the 10th Euralex International Congress*, Copenhagen, Denmark, pp. 169-174.
- Petrounias, E. (1997). Loan Translations and the Etymologies of Modern Greek. In *Greek Linguistics '95*, Vol. 2. Salzburg: University of Salzburg, The Department of Linguistics. pp. 791-801.
- Pirani, L. (2008). Bound Roots in Mandarin Chinese and Comparison with European “Semi-Words”, in: M.K.M. Chan and H. Kang (eds) *Proceedings of the 20th North American Conference on Chinese Linguistics (NACCL-20)*. Volume 1. Columbus, Ohio: The Ohio State University, pp. 261-277.
- Plag, I. (2003). *Word-Formation in English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pratt, A.W. & Pacak, M.G. (1969). Identification and transformation of terminal morphemes in medical English, *Methods in Inf. Med.* 8(2), pp. 84-90.

- Prčić, T. (1999). The Treatment of Affixes in the ‘Four Big’ Dictionaries. *International Journal of Lexicography* 12, pp. 263-279.
- Prčić, T. (2005). Prefixes vs initial combining forms in English: A lexicographic perspective, *International Journal of Lexicography*, Oxford University Press: Oxford.
- Prčić, T. (2007). Headhood of suffixes and final combining forms in English word formation. *Acta Linguistica Hungarica* 54, pp. 381-392.
- Prčić, T. (2008). Suffixes vs. final combining forms in English: a lexicographic perspective. *International Journal of Lexicography* 21 (prepublication).
- Ralli, A. (1988). *Elements de la Morphologie du Grec Moderne: La Structure du Verbe*. Ph.D. Diss, University of Montreal.
- Ralli, A. (1992). Compounds in Modern Greek, *Rivista di Linguistica* 4, pp.143-174
- Ralli, A. (2008a). Greek Deverbal Compounds with bound stems. *Southern Journal of Linguistics* 29 (1-2), pp. 150-173.
- Ralli, A. (2008b). Compound Markers and Parametric Variation, in: *STUF* 2008 (Language Typology and Universals) 61, pp. 19-38.
- Ralli, A. & DiSciullo, A.M. (1999). Theta-role Saturation in Greek Compounds. In: A. Alexiadou, G. Horrocks and M. Stavrou (eds.). *Studies in Greek Syntax*, Amsterdam: Kluwer, pp. 185-200.
- Ralli, A. & Galiotou, E. (1987). A morphological processor for Modern Greek. In: *Proceedings of the 3rd Conference of the European Chapter for Computational Linguistics (EACL)*, pp. 26-31.
- Ralli, A. & Galiotou, E. (2004) Greek Compounds: A challenging case for the parsing techniques of PC-KIMMO v.2. *International Journal of Computational Intelligence* 1, pp. 152-164.
- Rector, A.L. & Nowlan, W.A. (1994). The GALEN Project, *Computer Methods and Programs in Biomedicine* 45, Issues 1-2, pp. 75-78.
- Rector, A.L., Bechhofer, S., Goble, C.A., Horrocks, I., Nowlan, W.A. & Solomon W.D. (1997). The GRAIL concept modelling language for medical terminology, *Artif. Intell. Med.* 9, pp. 139-171.
- Ritchie, G., Russell, G., Black, A., & Pullman, S. (1992). *Computational Morphology: Practical Mechanisms for the English Lexicon*. MIT Press, Cambridge, MA.

- Roark B. & Sproat R. (2007). *Computational Approaches to Morphology and Syntax*, Oxford University Press.
- Roeper, T. (1988). Compound Syntax and Head Movement. In: G. Booij & J. van Marle (eds.) *Yearbook of Morphology 1988*, Dordrecht: Foris, pp. 187-228.
- Rumelhart, D. & McClelland, J. (1986). On learning the past tense of English Verbs. In: McClelland, J., and Rumelhart, D. (Eds.), *Parallel Distributed Processing*, Volume 2, MIT Press, Cambridge, MA, pp. 216-271.
- Ruch, P., Gobeill, J., Lovis, C. & Geissbuhler A. (2008). Automatic medical encoding with SNOMED categories. *BMC Medical Informatics and Decision Making*. 8 suppl 1, S6. <http://www.biomedcentral.com/1472-6947/8/S1/S6>
- Scalise, S. (1986). *Generative Morphology*. Foris: Dordrecht. 2nd edition.
- Scalise, S. (1992). The Morphology of Compounding. *Italian Journal of Linguistics/ Rivista di Linguistica* 4/1.
- Schieber, S.M. (1986). *An Introduction to Unification-based Approaches to Grammar*. CSLI Lectures Notes No 4, Stanford, CA.
- Schone, P. & Jurafsky, D. (2001). Knowledge-free induction of morphology using latent semantic analysis. In: *Proceedings of the 4th Conference on Computational Natural Language Learning (CoNLL)*, pp. 67-72.
- Schultink, H. (1961). Produktiviteit als morfologisch fenomeen. *Forum der letteren* 2, pp. 110-125.
- Schulz, S. & Hahn, U. (2000) Morpheme-based, cross-lingual indexing for medical document retrieval, *International Journal of Medical Informatics* 58-59, pp. 87-99.
- Schulz, S., Honeck, M. & Hahn, U. (2002). Biomedical text retrieval in languages with a complex morphology. *Proceedings of the Workshop on NLP in the Biomedical Domain*, pp. 61-68.
- Schulz, S., Romacker, M. & Franz, P. (1999). Towards a multilingual morpheme thesaurus for medical free-text retrieval, in *Proceedings of MIE 99*, IOS Press, Ljubiana, Slovenia, pp. 891-894.
- Schveiger, P., & Mathe, J. (1965). *Analyse d' information de la declinaison du substantive en hongrois* (du point de vue de la transduction automatique). *Cahiers de Linguistique Theorique et Appliquee* 2. pp. 263–265.
- Selkirk, E. (1982) *The Syntax of Words*. Cambridge, Mass: MIT Press.

- Sharma, U., Jugal, K., & Das, R. (2002). Unsupervised learning of morphology for building lexicon for a highly inflectional language. In: *Proceedings of the ACL-02 Workshop on Morphological and Phonological Learning*, pp. 1-10.
- Shipley, E., Smith, C. & Gleitman, L. (1969). A study in the acquisition of language: Free responses to commands. *Language* 45, pp. 322-342.
- Siegel, D. (1979). *Topics in English Morphology*. New York: Garland.
- Snover, M., Jarosz, G., & Brent, M. (2002). Unsupervised learning of morphology using a novel directed search algorithm: Taking the first step. In: *Proceedings of the ACL-02 Workshop on Morphological and Phonological Learning*, pp. 11-20.
- Spencer, A. (1991). *Morphological Theory. An Introduction to Word Structure in Generative Grammar*. Blackwell: Oxford.
- Spencer A. & Zwicky, A. M. (1998). *The Handbook of Morphology*. Blackwell: Oxford.
- Štekauer, P. (2002). On the theory of neologisms and nonce-formations. *Australian Journal of Linguistics* 22, 1, pp. 97-112.
- Stockwell, R. & Minkova, D. (2001). *English Words: History and Structure*. New York: Cambridge University Press.
- Ten Hacken, P. (1994). *Defining Morphology. A Principled Approach to Determining the Boundaries of Compounding, Derivation and Inflection*, Hildesheim: Olms.
- Tomaszewicz, E. (2008). Novel Words with final Combining forms in English. A case for blends in word formation. *Poznan Studies in Contemporary Linguistics* 44(3), pp. 363-378.
- van Marle, J. (1985). *On the paradigmatic dimension of morphological creativity*. Foris: Dordrecht.
- Vauquois, B. (1965). *Presentaion d' un programme d' analyse morphologique russe*. Tech. rep., Centre d' Etudes pour la Tranduction Automatique, Universite de Grenoble 1.
- Warren, B. (1990). 'The importance of combining forms' in Wolfgang Dressler et al. (eds.) *Contemporary Morphology*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Wellman, H. (1975). *Deutsche Wortbildung. Typen und Tendenzen in der Gegenwartssprache 2: Das Substantiv*. Pädagogischer Verlag Swann, Düsseldorf.

- Wexler, P. (1969). Towards a structural definition of ‘Internationalisms’. *Linguistics* 7(48), pp. 77-92.
- Wicentowski, R. (2002). *Modeling and Learning Multilingual Inflectional Morphology in a Minimally Supervised Framework*. PhD Thesis. Baltimore, Maryland: The Johns Hopkins University.
- Williams, E. (1981). On the Notions of ‘Lexically Related’ and ‘Head of the Word’, *Linguistic Inquiry*, pp. 245-274.
- Wingert, F. (1977). Morphosyntaktische Zerlegung von Komposita der medizinischen Sprache, *Methods Inf. Med.* 16(4), pp. 248-255.
- Wingert, F. (1985). Morphologic Analysis of Compound Words. *Methods of Information in Medicine* 24, pp. 155-162.
- Wolff, S. (1984). The use of morphosemantic regularities in the medical vocabulary for automatic lexical coding, *Methods Inf. Med.* 23 (4), pp. 195-203.
- Woyna, A. (1962). *Morphological analysis of Polish verbs in terms of machine translation*. Tech. rep., Machine Translation Research Project, Georgetown University.
- Yarowsky, D. & Wicentowski, R. (2001). Minimally supervised morphological analysis by multimodal alignment. In: *Proceedings of the 39th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics (ACL)*, pp. 207-216.

6.3 Λεξικά και Σώματα Λέξεων

6.3.1 Ελληνικά

- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (2003). *Αντίστροφο Λεξικό της Νέας Ελληνικής. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών* [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη]. Θεσσαλονίκη.
<http://www.komvos.edu.gr/dictionaries/dictOnLine/DictOnLineRev.htm>
- Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* (1998). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
<http://www.komvos.edu.gr/dictionaries/DictOnLineTri.htm>
- Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Σταματάκος, Ι. (1972). *Λεξικόν Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσης*, Αθήνα: Φοίνιξ.

6.3.2 Ξενόγλωσσα

Corpus of Contemporary American English (COCA). Brigham Young University.

<http://corpus.byu.edu/coca/>.

Crystal, D. [1996] (2003). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Μτφ. Γ.

Ευδόπουλος. *Λεξικό Γλωσσολογίας και Φωνητικής*. Αθήνα: Πατάκης.

Liddel, H. G. & Scott, R. (1925 (1940)) *A Greek-English Lexicon*, Oxford: Clarendon Press.

Merriam-Webster Online Dictionary. <http://www.merriam-webster.com/>

Oxford English Dictionary Online. Oxford University Press. <http://www.oed.com/>

Xydopoulos, G. (2009). *Online Glossary of linguistic terminology: Greek-English & English-Greek*. <http://users.uoi.gr/gjxydo/lexicon/glossary.html>

7 Παραρτήματα

7.1 Παράρτημα I: Μη γηγενή Δεσμευμένα Θέματα ως τελικά στοιχεία Νεοκλασικών Συνθέτων της Αγγλικής

1.

Μορφή: -(h)aem-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα.

Σημασία: Σχηματίζει παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-ia* που δηλώνουν την «παρουσία μιας ουσίας ή ενός οργανισμού στο αίμα, συνήθως αφύσικα ή σε αφύσικη ποσότητα». Συνήθως από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-al*, που δηλώνουν την ιδιότητα των οργανισμών που φέρουν το παραπάνω χαρακτηριστικό.

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *αἷμα*.

Συνδυασμοί: Το άσυνθετικό είναι κατά κύριο λόγο δεσμευμένο θέμα ΑΕ (π.χ. *dermohaemia*) και σπανιότερα Λατινικής προέλευσης (π.χ. *septicaemia*). Μπορεί επίσης να αποτελεί και ανεξάρτητη λέξη (π.χ. *acidaemia*) ή περικεκομμένο χημικό ή ιατρικό όρο (π.χ. *phosphataemia*, *cholesteremia*). Οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν κυρίως στο λεξικό της Ιατρικής.

Παράγωγα: -ia, -ic, -al.

Παραδείγματα: -ia: acetonaemia, acidaemia, alkalaemia, anoxaemia, azotaemia (azotaemic), bacteriaemia (bacteriaemic), carotenaemia, carotinaemia, chloraemia (cholaemic), cholesteremia, collaemia, copraemia (copraemic), dermohaemia (dermohaemal), enterotoxaemia, erythraemia (erythraemic), glycaemia (glycaemic), glycohaemia, hydraemia (hydraemic), hydrohaemia (hydrohaemic), ichorraemia (ichorraemic), ischaemia (ishaemic), ketonaemia, leukaemia (leukaemic), liphaemia (lipaemic), lipohaemia, lithaemia (lithaemic), lymphoemia, melanaemia (melanaemic), melanemia, meningococcaemia/meningococcemia, oligoemia/oligemia (oligaemic/oligemic), oxalaemia, pachyaemia (pachyaemic), pachyhaemia (pachyhaemic), parasitaemia/parasitemia, phosphataemia/phosphatemia, polyoemia/polyemia, polyhaemia/polyhemia, pyaemia/pyemia (pyaemic/pyemic), pyohaemia (pyohaemic), septicaemia (septicaemic), splenoemia, thalassaemia (thalassaemic), toxaemia (toxaemic), toxicaemia, toxicohaemia, toxihemia, toxinaemia, tularaemia (tularaemic), tyrosinaemia, uricaemia (uricaemic), urinoemia, viraemia (viraemic).

-al: neurohaemal, pseudo-haemal/pseudohaemal.

2.

Μορφή: -alg-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ουσιαστικά με το επίθημα *-ia*, τα οποία δηλώνουν την ύπαρξη άλγους, πόνου, στο μέρος του σώματος που εκφράζει ή συνεπάγεται το α συνθετικό. Από πολλά από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα, που δηλώνουν αυτόν/αυτό που χαρακτηρίζεται από αυτό που εκφράζει το ουσιαστικό.

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ, συγκεκριμένα το ουσιαστικό *άλγος*. Οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν κυρίως στο λεξικό της Ιατρικής.

Συνδυασμοί: Το α'συνθετικό είναι δεσμευμένη ρίζα κυρίως ΑΕ και σπανιότερα Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν κυρίως στο λεξικό της Ιατρικής

Παράγωγα: -ia, -ic

Παραδείγματα: -ia: adenalgia, arthralgia (arthralgic), causalgia, coccyalgia, colpalgia, coxalgia (coxalgic), cystalgia, dermalgia, dermatalgia, diaphragmalgia, enteralgia, erythromelalgia, gastralgia (gastralgic), glossalgia, hemialgia, hepatalgia (hepatalgic), hypalgia (hypalgic), hyperalgia (hyperalgic), hysteralgia (hysteralgic), ischialgia (ischialgic), melalgia, metatarsalgia, myalgia, nephralgia (nephralgic), neuralgia (neuralgic), odontalgia (odontalgic), oesophalgia, omalgia, ophthalmalgia (ophthalmalgic), osphalgia (osphalgic), ostalgia, otalgia (otalgic), ovarialgia (ovarialgic), pedialgia, perialgia (perialgic), phallalgia (phallalgic), pharyngalgia (pharyngalgic), phrenalgia, pleuralgia (pleuralgic), precordialgia, proctalgia, prosopalgia (prosopalgic), prostatalgia, psychalgia, rachialgia (rachialgic), sacralgia, scapulalgia, scelalgia, somatalgia, sternalgia (sternalgic), synalgia (synalgic), tarsalgia, topalgia, urethralgia.

-ic: cardialgic, cephalalgic, cordialgic.

3.

Μορφή: -anthrop-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που αποτελούν χαρακτηρισμό ανθρώπου, που φέρει το χαρακτηριστικό που προσδιορίζεται από το α' συνθετικό (π.χ. *lycanthrope* 'λυκάνθρωπος'). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y*, που δηλώνουν το φαινόμενο, την κατάσταση ή ιδιότητα που περιγράφει το ουσιαστικό-βάση, καθώς και επίθετα με το επίθημα *-ic*, που δηλώνουν το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό.

Σχηματίζει επίσης και πρωτογενώς ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που περιγράφουν το φαινόμενο, την κατάσταση ή ιδιότητα (ενίοτε και ασθένεια), που σχετίζεται με έναν ανθρώπινο χαρακτηρισμό (π.χ. *zoanthropy*). Σχηματίζει επίσης πρωτογενώς και επίθετα με το επίθημα *-ic* που δηλώνουν την ιδιότητα που σχετίζεται είτε με κάποιον ανθρώπινο χαρακτηρισμό (π.χ. *therianthropic*), είτε με διαφορετικές περιόδους ύπαρξης του ανθρωπίνου είδους (π.χ. *paleanthropic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *άνθρωπος*.

Συνδυασμοί: Το α'συνθετικό είναι δεσμευμένη ρίζα κυρίως ΑΕ προέλευσης. Οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν κυρίως στο λεξικό της Ιατρικής

Παράγωγα: -y, -ic.

Παραδείγματα: *lycanthrope* (lycanthropy, lycanthropic), *misanthrope* (misanthropy, misanthropic), *philanthrope* (philanthropy, philanthropic), *theophilanthrope* (theophilanthropy, theophilanthropic), *womanthrope**

-y: boanthropy, cervanthropy, crinanthropy, cynanthropy, hippanthropy, kuanthropy, phobanthropy, psilanthropy (psilanthropic), theanthropy (theastropic), zoanthropy (zoanthropic).

-ic: neanthropic, paleanthropic, palanthropic, pithecanthropic, synanthropic, therianthropic.

4.

Μορφή: -arch-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά (που ενίοτε αποτελούν και επίθετα) που δηλώνουν είτε το πρόσωπο που ασκεί διοίκηση ή εξουσία σε έναν χώρο, έναν στρατιωτικό τομέα, ένα κράτος κ.τ.λ., ο/το οποίο(ς) προσδιορίζεται από το α' συνθετικό (π.χ. *ethnarch*, *coloniarch*), είτε το πρόσωπο που ασκεί εξουσία ή διοίκηση και το οποίο δηλώνεται από το α' συνθετικό (π.χ. *monarch*, *matriarch*). Πολλές λέξεις με β' συνθετικό *-arch* ανήκουν αποκλειστικά στην κατηγορία του επιθέτου και αποτελούν όρους της βοτανικής (π.χ. *hydrarch*). Από ουσιαστικά με τελικό στοιχείο το δ.θ. *-arch* σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y*, που δηλώνουν τον τρόπο ή το σύστημα διοίκησης, ή διακυβέρνησης (π.χ. *oligarchy*), ή τη διοίκηση στρατιωτικού σώματος ή και το ίδιο το στατιωτικό σώμα (π.χ. *decarchy*), ή το φαινόμενο κατά το οποίο ασκείται μια μορφή εξουσίας (π.χ. *matriarchy*). Συχνά σχηματίζονται και επίθετα με τα επιθήματα *-ic*, *-al* ή *-ical* που δηλώνουν την ιδιότητα που εκφράζει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *patriarchic*).

Σχηματίζει επίσης πρωτογενώς ουσιαστικά με το επίθημα *-y* (π.χ. *plutarchy*), που εκφράζουν ό,τι και τα παράγωγα ουσιαστικά σε *-y*, από τα οποία παράγονται επίσης επίθετα σε *-ic*, *-al* ή *-ical* (π.χ. *polyarchic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-ἄρχ(ος)/-ἄρχη(ς)*.

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι κυρίως δεσμευμένο θέμα ΑΕ προέλευσης. Ενίοτε μπορεί να είναι ολόκληρη λέξη γηγενούς προέλευσης (π.χ. *Whiggarchy*) ή και περικομμένος τύπος (π.χ. *asiarch*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε δημόσια και ειδικά λεξιλόγια.

Παράγωγα: -y, -ic.

Παραδείγματα: *acritarch*, *agonistarch*, *alabarch*, *amphodarch*, *asiarch*, *autarch* (*autarchy*, *autarchic*), *Boeotarch*, *chiliarch* (*chiliarchy*), *coenobiarch*, *coloniarch*, *cryptarch* (*cryptarchy*), *decadarch* (*decadarchy*), *decarch* (*decarchy*), *demarch* (*demarchy*), *diabolarch* (*diabolarchy*), *diarch* (επίθ.), *diocesiarch*, *dodecarch/dodekarch*, *duarch* (*duarchy*), *ecclesiarch* (*ecclesiarchy*), *eirenarch* (*eirenarchy*, *eirenarchic*), *enomotarch*, *ethnarch* (*ethnarchy*), *genearch*, *gymnasiarch* (*gymnasiarchy*), *heptarch* (*heptarchy*, *heptarchic*, *heptarchal*, *heptarchic*), *heresiarch* (*heresiarchy*), *hexarch* (*hexarchy*), *hierarch* (*hierarchy*, *hierarchic*, *hierarchal*, *hierarchic*), *hipparch* (*hipparchy*), *hydrarch* (επίθ.) (*hydrarchy*), *matriarch* (*matriarchy*, *matriarchic*), *mesarch* (επίθ.), *monarch* (+επίθ.) (*monarchy*, *monarchic*, *monarchical*), *myriarch* (*myriarchy*), *navarch* (*navarchy*), *octarch* (επίθ.) (*octarchy*), *oligarch* (+επίθ.) (*oligarchy*, *oligarchic*, *oligarchic*), *omniarch*, *patriarch* (*patriarchy*, *patriarchic*, *patriarchal*, *patriarchic*), *pentarch* (+επίθ.) (*pentarchy*, *pentarchic*), *pentecontarch*, *phylarch* (*phylarchy*, *phylarchic*, *phylarchic*), *polemarch*, *politarch*, *polyarch* (επίθ.) (*polyarchy**), *scholarch*, *symposiarch*, *Syriarch*, *taxiarch*, *telearnch*, *tetrarch* (επίθ.) (*tetrarchy*, *tetrarchic*), *toparch* (*toparchy*, *toparchic*), *toxarch*, *triarch* (+επίθ.) (*triarchy*), *trierarch* (*trierarchy*, *trierarchic*, *trierarchal*), *xerarch* (επίθ.), *xystarch*.

-y: biarchy, cannonarchy, gynarchy, hagiarchy, hecatondarchy, hendecarchy, heroarchy, heterarchy, homoeoarchy, hoplarchy, iatrarchy, ichthyarchy, kritarchy, minarchy (minarchic), paedarchy, panarchy (panarchic), pantarchy (pantarchic), paparchy (paparchical), plutarchy, pollarchy, polyarchy (polyarchic), squatterarchy, squibarchy, squirearchy (squirearchal, squirearchical), thearchy (thearchic), triacontarchy, vampirarchy, Whiggarchy.

-ical: tyrarchic.

5.

Μορφή: -card-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ουσιαστικά με το επίθημα *-ia* που δηλώνουν πάθηση ή κατάσταση που σχετίζεται με την καρδιά ως όργανο (π.χ. *tachycardia*). Επίσης σχηματίζει επίθετα με το επίθημα *-ac* και *-an* (και *-ic*) που δηλώνουν αυτόν που φέρει κάποιο χαρακτηριστικό σχετικά με την καρδιά (π.χ. *diplocardiac*, *leptocardian*) και με το επίθημα *-al* που δηλώνουν χαρακτηριστικό που αφορά την καρδιά (π.χ. *endocardial*).

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ λέξη *καρδιά*.

Συνδυασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι ΑΕ και Λατινικής προέλευσης. Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στο ειδικό λεξικό της Ιατρικής.

Παράγωγα: *-ia*, *-um*, *-ac*, *-ic*, *-al*, *-an*.

Παραδείγματα: *pericard* (+επίθ.) (*pericardiac*, *pericardic*, *pericardial*, *pericardian*)

-ia: *bradycardia*, *dexiocardia*, *embryocardia*, *hydrocardia*, *hypercardia*, *megalocardia*, *pyopericardia*, *stenocardia* (*stenocardiac*, *stenocardial*), *tachycardia* (*tachycardiac*).

-ac: *branchio-cardiac*, *cerebro-cardiac*, *diplocardiac*, *haplocardiac*, *intracardiac*, *lipocardiac*, *monotocardiac*, *pallio-cardiac*, *pterocardiac*, *pulmocardiac*, *renicardiac*, *retro-cardiac*, *zygocardiac*.

-ic: *gynocardic*

myocardium (*-al*)

-al: *endocardial*, *epicardial*, *exocardial*.

-an: *leptocardian*, *monocardian* (ουσ.+επίθ.), *monotocardian* (ουσ.+επίθ.), *pachycardian*,

6.

Μορφή: -cene-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ουσιαστικά που δηλώνουν γεωλογικές περιόδους ή υποδιαιρέσεις γεωλογικών περιόδων (π.χ. *Pliocene*), τα οποία είναι ταυτόχρονα και επίθετα. Από κάποια από αυτά σχηματίζονται και επίθετα με το επίθημα *-ic*.

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ λέξη *καινός* ('καινούργιος').

Συνδυασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στο ειδικό λεξικό της Γεωλογίας και των συναφών επιστημών.

Παράγωγα: *-ic*.

Παραδείγματα: *Eocene*, *Holocene* (επίθ.), *Miocene* (ουσ.+επίθ.) (*Miocenic*), *Niocene* (ουσ.+επίθ.), *Oligocene* (+επίθ.), *Palaeocene/Paleocene* (+επίθ.), *Pleistocene* (ουσ.+επίθ.), *Pliocene* (ουσ.+επίθ.).

7.

Μορφή: -cephal-**Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει εξωκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν ζωντανό οργανισμό που φέρει ορισμένο χαρακτηριστικό σχετικό με το κεφάλι (π.χ. *tricephal*), ή πάσχει από ορισμένη ασθένεια που σχετίζεται με το κεφάλι (π.χ. *brachycephal*). Από αυτά σχηματίζονται ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν την ασθένεια ή την κατάσταση που περιγράφει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *mesocephaly*) και επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ous* που δηλώνουν αυτόν που φέρει το εν λόγω χαρακτηριστικό.

Σχηματίζει επίσης και πρωτογενώς ουσιαστικά σε *-y* που δηλώνουν ασθένεια ή χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το κεφάλι (π.χ. *hydrocephaly*). Επίσης επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ous* που δηλώνουν αυτόν/αυτό που φέρει κάποια ανάλογη ιδιότητα.

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ λέξη *κεφαλή*.

Συνδυασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στα ειδικά λεξιλόγια της Ιατρικής και της Βιολογίας.

Παράγωγα: -y, -ic, -ous.

Παραδείγματα: *brachycephal* (*brachycephaly*, *brachycephalic*, *brachycephalous*), *dolichocephal* (*dolichocephaly*, *dolichocephalic*, *dolichocephalous*), *holocephal*, *mesocephal* (ουσ.+επίθ.)(*mesocephaly*), *teleocephal* (*teleocephalous*), *tricephal* (*tricephalic*, *tricephalous*).

-y: *acrocephaly* (*acrocephalic*), *brachistocephaly*, *chamaecephaly* (*chamaecephalic*), *diplocephaly*, *hydrocephaly* (*hydrocephalic* (ουσ.+επίθ.), *hydrocephalous*), *hypsiccephaly* (*hypsiccephalic*), *hypsocephaly* (*hypsocephalic*, *hypsocephalous*), *isoccephaly*, *leptocephaly* (*leptocephalic*), *macrocephaly* (*macrocephalic*, *macrocephalous*), *mecistocephaly* (*mecistocephalous*), *megalocephaly* (*megalocephalic*, *megalocephalous*), *microcephaly* (*microcephalic*, *microcephalous*), *monocephaly* (*monocephalous*), *orthocephaly* (*orthocephalic*, *orthocephalous*), *oxycephaly* (*oxycephalic*), *pachycephaly* (*pachycephalic*, *pachycephalous*), *plagiocephaly* (*plagiocephalous*), *platycephaly* (*platycephalic*, *platycephalous*), *pyrgocephaly* (*pyrgocephalic*), *scaphocephaly* (*scaphocephalic*, *scaphocephalous*), *septocephaly*, *stenocephaly* (*stenocephalic*, *stenocephalous*), *tapinocephaly* (*tapinocephalic*), *tectocephaly* (*tectocephalic*), *trigonocephaly* (*trigonocephalic*), *trochocephaly* (*trochocephalic*).

-ic: *brachio-cephalic*, *cebocephalic*, *cumbecephalic*, *cylindro-cephalic*, *eurycephalic*, *gnathocephalic*, *hemicephalic*, *homoeocephalic*, *infracephalic*, *intracephalic*, *jugulo-cephalic*, *klinocephalic*, *kumbecephalic/kumbo-cephalic*, *megacephalic* (*megacephalous*), *mesocephalic*, *oculocephalic*, *ornithocephalic* (*ornithocephalous*), *pericephalic*, *plerocephalic*, *polycephalic*, *postcephalic*, *procephalic*.

-ous: *acanthocephalous*, *anthocephalous*, *argyrocephalous*, *auro-cephalous*, *autocephalous*, *bicephalous*, *criocephalous*, *cryptocephalous*, *cynocephalous*, *dicephalous*, *discocephalous*, *ganocephalous*, *heterocephalous*, *ichthyocephalous*, *rhizocephalous*, *stegocephalous*,

8.

Μορφή: -chrome-**Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει εξωκεντρικά ουσιαστικά που μπορεί ταυτόχρονα να αποτελούν και επίθετα, τα οποία αναφέρονται σε μια οντότητα που φέρει ορισμένη χρωματική ιδιότητα (π.χ. *bichrome*). Σχηματίζει επίσης ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν

ορισμένο χρωματικό υλικό (π.χ. *biochrome*) και ενδοκεντρικά ουσιαστικά που αναφέρονται σε χημικές συνθέσεις με το μέταλλο χρώμιο (Cr) (π.χ. *ferrochrome*). Από κάποια από τα παραπάνω ουσιαστικά ή επίθετα σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* (ενίοτε και *-ia*) που αναφέρονται στην ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *monochromy*) καθώς και επίθετα με τα επιθήματα *-ic*, *-atic*, *-ous*, *-atous* που δηλώνουν ορισμένα χρωματικά χαρακτηριστικά (π.χ. *polychromatic*).

Σχηματίζει επίσης πρωτογενώς ουσιαστικά με τα επιθήματα *-y* και *-ia* που αναφέρονται σε ορισμένη χρωματική ιδιότητα (π.χ. *xanthochromia*) και επίθετα με το επίθημα *-ic* που δηλώνουν είτε ορισμένο χρωματικό χαρακτηριστικό (π.χ. *tetrachromic*), είτε την ύπαρξη χρωμίου (π.χ. *electrochromic*). Σχηματίζουν επίσης επίθετα με το επίθημα *-atic* που αναφέρονται σε ορισμένο χρωματικό χαρακτηριστικό (π.χ. *isochromatic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ λέξη *χρώμα*.

Συνδασμοί: Το *α* συνθετικό είναι κατά κύριο λόγο δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, ενδέχεται όμως να αποτελεί και περικεκομμένο τύπο γηγενούς προέλευσης (κυρίως σε εμπορικές ονομασίες) (π.χ. *Kodachrome*), καθώς και ολόκληρη λέξη (π.χ. *four-chromatic*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια, κυρίως της Χημείας, Φυσικής, Βιολογίας και Ιατρικής.

Παράγωγα: *-y*, *-ia*, *-ic*, *-ous*, *-atic*, *-atous*.

Παραδείγματα: *adrenochrome*, *autochrome* (ουσ.+επίθ.), *auxochrome* (*auxochromic*, *auxochromous*), *bichrome* (ουσ.+επίθ.), *biochrome* (*biochromy*, *biochromic*), *cholochrome*, *cyanochrome*, *cytochrome*, *echinochrome*, *endochrome*, *ferrochrome*, *haematochrome*, *haemochrome*, *heliochrome* (*heliochromy*, *heliochromic*), *heterochrome* (επίθ.)(*heterochromia*, *heterochromic*, *heterochromous*, *heterochromatic*), *hypsochrome* (ουσ.+επίθ.)(*hypsochromic*), *Kodachrome*, *lactochrome*, *lipochrome*, *lithochrome* (επίθ.)(*lithochromy*, *lithochromic*, *lithochromatic* (ουσ.+επίθ.)), *lumichrome*, *lyochrome*, *mercurochrome*, *metachrome* (*metachromic*), *metallochrome* (*metallochromy*), *monochrome* (ουσ.+επίθ.) (*monochromy*, *monochromic*, *monochromous*, *monochromatic*), *myochrome*, *Nichrome*, *ommochrome*, *phaeochrome*, *photochrome* (*photochromy*, *photochromic*, *photochromatic*), *phycochrome*, *phytochrome*, *polychrome* (ουσ.+επίθ.)(*polychromy*, *polychromia*, *polychromic*, *polychromous*, *polychromatic*, *polychromatous*), *prasochrome*, *rhodochrome*, *roseochrome* (*roseo-chromic*), *siderochrome*, *Solochrome*, *somato-chrome*, *stenochrome* (*stenochromy*, *stenochromatic*), *stereochrome* (*stereochromy*, *stereochromatic*), *stichochrome*, *thiochrome*, *trichrome* (επίθ.)(*trichromic*), *urochrome*, *xylochrome*.

-y : *homochromy* (*homochromic*), *thermochromy* (*thermochromic*).

-ia: *hyperchromia* (*hyperchromic*, *hyperchromatic*), *hypochromia* (*hypochromic*, *hypochromatic*), *pseudochromia*, *xanthochromia* (*xanthochromatic*).

dichromic, *electrochromic*, *fluochromic*, *normochromic*, *oxychromic*, *pentachromic*, *tetrachromic*.

-ic: *allochromatic*, *dichromatic*, *euchromatic*, *four-chromatic*, *isochromatic*, *orthochromatic*, *panchromatic*, *pleochromatic*, *tetrachromatic*, *trachychromatic*.

9.

Μορφή: *-cide-*

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν είτε το άτομο ή την ουσία που σκοτώνει ή εξολοθρεύει αυτό που δηλώνει το *α* συνθετικό (π.χ. *insecticide*

) είτε την πράξη του φόνου ή της εξολόθρευσης αυτού που δηλώνει το α΄συνθετικό (π.χ. *genocide*), είτε και τα δύο (π.χ. *tyrannicide*). Από αυτά σχηματίζονται επίθετα με το επίθημα *-al* (ενίοτε και *-ious*) που αναφέρονται στην ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *homicidal*). Από το ουσιαστικό *homicide* σχηματίζεται επίσης το παράγωγο ουσιαστικό *homicidy* που αναφέρεται στην ίδια την πράξη. Σχηματίζει επίσης και πρωτογενή επίθετα με το επίθημα *-al* (ενίοτε και *-ious*) που αναφέρονται στην ιδιότητα της εξολόθρευσης αυτού που δηλώνει το α΄ συνθετικό (π.χ. *cancerocidal*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το Λατινικής προέλευσης στοιχείο *-cida*.

Συνδυασμοί: Το α΄συνθετικό είναι κατά κύριο λόγο δεσμευμένο θέμα Λατινικής και ΑΕ προέλευσης, χωρίς όμως να αποκλείεται και ολόκληρη λέξη ή περικεκομμένος τύπος γηγενούς προέλευσης (π.χ. *weedicide*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε δημόσια, αλλά κυρίως στα ειδικά λεξιλόγια της Νομικής, της Φιλολογίας, της Ιατρικής και της Βιολογίας.

Παράγωγα: *-y, -al, -ious*.

Παραδείγματα: *acaricide* (acaricidal), *algicide*, *aliicide*, *apricide*, *arboricide* (arboricidal), *autocide*, *avicide*, *bacillicide* (bacillicidal), *bactericide* (bactericidal/bacteriocidal), *Barmecide* (barmecidal), *biocide* (biocidal), *bovicide*, *Brahminicide/Brachmanicide*, *canicide*, *cervicide*, *ceticide*, *Christicide*, *coquicide*, *culicicide* (culicicidal, culicidal), *cyanicide*, *czaricide*, *deericide*, *deicide* (deicidal), *dominicide*, *ecocide* (ecocidal), *elephanticide*, *episcopicide*, *ethnocide*, *famicide*, *felicide*, *femicide*, *feminicide*, *fideicide*, *filicide* (filicidal), *floricide*, *foeticide/feticide* (foeticidal), *fratricide* (fratricidal), *fungicide* (fungicidal), *gallicide*, *gallinicide*, *gelicide*, *genocide* (genocidal), *germicide* (germicidal), *giganticide* (giganticidal), *glycide*, *gregicide*, *herbicide* (herbicidal), *hereticide*, *hericide*, *homicide* (homicidal, homicidious, homicidy), *hospiticide*, *hosticide*, *hymnicide*, *infanticide* (infanticidal), *insecticide* (insecticidal), *lapicide*, *larvicide* (larvicidal), *legicide*, *leporicide*, *liberticide* (liberticidal), *libricide*, *lignicide*, *macrofilaricide* (macrofilaricidal), *macropicide*, *magistricide*, *matricide* (matricidal), *menticide*, *microbicide* (microbicidal), *mildewcide*, *mildewicide*, *miticide* (miticidal), *modernicide*, *molluscacide* (molluscacidal), *molluscicide* (molluscicidal), *muricide* (muricidal), *mycoherbicide*, *naticide*, *negrocide*, *nemacide*, *nematicide* (nematicidal), *nematocide* (nematocidal), *neonaticide*, *omnicide*, *ovicide* (ovicidal), *oxyuricide*, *parasiticide* (parasiticidal), *parenticide*, *parricide* (parricidal, parricidious, parricidy), *patricide* (patricidal), *pediculicide* (pediculicidal), *pedricide*, *pesticide* (pesticidal), *philosophicide*, *phytocide* (phytocidal), *piggicide*, *piscicide*, *politicide*, *populicide*, *poultrycide*, *prenticecide*, *prolicide* (prolicidal), *pseudocide* (pseudocidal), *puppycide*, *raticide*, *regicide* (regicidal), *regnicide*, *rodenticide* (rodenticidal), *schistosomicide* (schistosomicidal), *schizonticide* (schizonticidal), *senicide*, *serpenticide* (serpenticidal), *siblicide*, *silvicide*, *sororicide* (sororicidal), *sparrowcide*, *spermicide*, *spermatocide* (spermatocidal), *spermicide* (spermicidal), *spirochaeticide* (spirochaeticidal), *stillicide* (stillicidious), *stiricide*, *suicide* (suicidal), *suitorcide*, *taeniicide*, *taeni(i)cide*, *talpicide*, *tauricide*, *temporicide*, *tackicide*, *tomecide*, *trypanocide* (trypanocidal), *trypanosomicide*, *tsaricide*, *tuberculocide*, *tyrannicide* (tyrannicidal), *urbicide*, *utricide*, *uxoricide* (uxoricidal), *vaccicide*, *vaticide*, *verbicide* (verbicidal), *vermicide* (vermicidal), *verminicide*, *viricide* (viricidal), *virucide* (virucidal), *vulpicide* (vulpicidal), *weedicide*.

-al: *cancericidal*, *cancerocidal*, *cytoidal*, *loculicidal*, *marginicidal*, *mariticial*, *passericidal*, *septicidal*, *sporonticidal*, *treponemicidal*, *ursicidal*, *vibriocidal*, *homicidious*, *mundicidious*,

10.

Μορφή: -clast-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν το άτομο, το όργανο ή το υλικό που καταστρέφει («σπάει») αυτό που δηλώνει το α' συνθετικό (π.χ. *biblioclast*, *cranioclast*, *pyroclast*). Από αυτά σχηματίζονται επίθετα με το επίθημα –*ic* που αναφέρονται στην ιδιότητα που εκφράζει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *iconoclastic*).

Σχηματίζει επίσης και πρωτογενή επίθετα με το επίθημα –*ic* που αναφέρονται στο χαρακτηριστικό που σχτίζεται με την καταστροφή («σπάσιμο»), όπως προσδιορίζεται από το α' συνθετικό (π.χ. *cryptoclastic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα -κλάστ(ης).

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ και Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στα ειδικά λεξιλόγια της Ιατρικής, της Γεωλογίας, της Ιστορίας.

Παράγωγα: -ic

Παραδείγματα: *ambonoclast*, *biblioclast* (*biblioclastic*), *cranioclast*, *crystalloclast*, *disdiacblast* (*disdiacblastic*), *eidoloclast*, *genuclast*, *hyaloclast*, *iconoclast* (*iconoclastic*), *idoloclast* (*idoloclastic*), *lithoclast* (*lithoclastic*), *mythoclast* (*mythoclastic*), *osteoclast* (*osteoclastic*), *porphyroclast* (*porphyroclastic*), *pyroclast* (*pyroclastic*).

-*ic*: *autoclastic*, *cataclastic*, *cryptoclastic*, *dendroclastic*, *microclastic*, *myelinoclastic*, *orthoclastic*, *panclastic*, *plagioclastic*, *proteoclastic*, *siliciclastic*, *volcaniclastic*, *volcanoclastic*.

11.

Μορφή: -cosm-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που αναφέρονται σε έννοιες που σχετίζονται με ένα οργανωμένο σύστημα στη φύση, όπως το σύμπαν (π.χ. *macrocosm*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα –*ic* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό-βάση.

Επίθετα με το επίθημα –*ic* σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *intercosmic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ λέξη *κόσμος*.

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ και Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Αστρονομία, Βιολογία)

Παράγωγα: -ic.

Παραδείγματα: *oxocosm*, *macrocosm* (*macrocosmic*), *megacosm*, *mesocosm*, *microcosm* (*microcosmic*), *pantacosm*.

-*ic*: *hypercosmic*, *intercosmic*, *neocosmic*, *palaeocosmic*, *pancosmic*, *precosmic*.

12.

Μορφή: -cycle-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά και εξωκεντρικά ουσιαστικά που σχετίζονται με την έννοια του κύκλου (π.χ. *hemicycle* (ενδοκεντρικό), *bicycle* (εξωκεντρικό)). Από κάποια από αυτά σχηματίζονται επίθετα με το επίθημα –*ic* (ενίοτε και –*ous*) που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *monocyclous*).

Τέτοια επίθετα με το επίθημα *-ic* σχηματίζονται και πρωτογενώς και αναφέρονται σε ορισμένη ιδιότητα σχετική με τον κύκλο (π.χ. *pentacyclic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από τη ΑΕ λέξη *κύκλος*.

Συνδυασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα κυρίως ΑΕ και λιγότερο Λατινικής πρόελευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε δημόσια και ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Μαθηματικά, Βιολογία κ.τ.λ.)

Παράγωγα: *-ic, -ous*.

Παραδείγματα: *bicycle* (bicyclic), *dicycle*, *epicycle* (epicyclic), *hemicycle* (hemicyclic), *heterocycle*, *hydrocycle*, *hypercycle* (hypercyclic), *hypocycle*, *kilocycle*, *macrocycle* (macrocyclic), *megacycle*, *monocycle* (monocyclic, monocyclous), *multicycle* (ουσ.+επίθ.) (multicyclic), *ontocycle* (ontocyclic), *orthocycle*, *pericycle* (pericyclic), *photocycle*, *phylocycle* (phylocyclic), *quadracycle*, *quadricycle*, *tricycle* (tricyclic), *unicycle* (+ many with native words)

-ic: *alicyclic*, *electrocyclic*, *endocyclic*, *eucyclic*, *exocyclic*, *geocyclic*, *isocyclic*, *logocyclic*, *metacyclic*, *microcyclic*, *pentacyclic*, *polycyclic*, *tetracyclic*.

Isocyclous.

13.

Μορφή: *-cyte*

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που αναφέρονται σε είδη κυττάρων, όπως προσδιορίζεται από το *α'* συνθετικό (π.χ. *electrocyte*). Από αυτά σχηματίζονται επίθετα με το επίθημα *-ic* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *myelocytic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ λέξη *κύτος*.

Συνδυασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής πρόελευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στα ειδικά λεξιλόγια της Ιατρικής και της Βιολογίας.

Παράγωγα: *-ic, -al*.

Παραδείγματα: *acanthocyte*, *adipocyte*, *agranulocyte* (agranulocytic), *amoebocyte*, *amphicyte*, *amphicyte*, *archaeocyte*, *astrocyte*, *athrocyte* (athrocytic), *choanocyte* (choanocytal), *chondrocyte* (chondrocytic), *chromatocyte*, *clasmatocyte*, *coenocyte* (coenocytic), *collencyte* (collencytal), *cystocyte*, *desmacyte*, *electrocyte*, *epicyte*, *erythrocyte* (erythrocytic), *fibrocyte*, *gametocyte*, *gonocyte*, *granulocyte* (granulocytic), *haematocyte*, *haemocyte/hemocyte*, *histiocyte* (histiocytic), *immunocyte*, *iridocyte*, *keratinocyte*, *lepocyte*, *leucocyte* (leucocytal, leucocytic), *lymphocyte* (lymphocytic), *macrocyte* (macrocytic), *macrogametocyte*, *mastocyte*, *megagametocyte*, *megakaryocyte* (megalokaryocytic), *megalocyte* (megalocytic), *megasporocyte*, *melanocyte*, *merocyte*, *metamyelocyte*, *microcyte* (microcytic), *monocyte* (monocytic), *mycetocyte*, *myelocyte* (myelocytic), *myocyte*, *nematocyte*, *nephrocyte*, *neurocyte*, *normocyte* (normocytic), *oenocyte*, *oocyte*, *osteocyte* (osteocytic), *ovocyte*, *pericyte*, *phagocyte* (phagocytal, phagocytic), *pinacocyte* (pinacocytal, pinacocytic), *pinealocyte* (pinealocytic), *pituicyte*, *plasmacyte* (plasmacytic), *plasmatocyte*, *plasmocyte* (plasmocytic), *pneumocyte*, *pneumonocyte*, *podocyte* (podocytic), *poikilocyte*, *polocyte*, *polykaryocyte* (polykaryocytic), *porocyte*, *promonocyte*, *pseudoleucocyte*, *reticulocyte*, *sacrocyte*, *siderocyte* (siderocytic), *solenocyte*, *spermatocyte*, *spermo-cyte*, *spherocyte* (spherocytic), *splenocyte*, *spongicyte*, *streptocyte*, *thesocyte*, *thrombocyte*, *thymocyte*, *trophocyte*, *zymocyte*.

-ic: *pinocytic*.

14.

Μορφή: -crat-**Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν α) τον υποστηρικτή ορισμένης θεωρίας διακυβέρνησης, π.χ. *theocrat*, β) το μέλος ορισμένης κυριαρχούσας τάξης, π.χ. *plutocrat*. Από αυτά σχηματίζονται ουσιαστικά με το επίθημα *-y*, που δηλώνουν α) ορισμένη μορφή διακυβέρνησης ή την κατάσταση που σχετίζεται με τη μορφή αυτή, π.χ. *monocracy*, β) μια κοινωνική ή πολιτική τάξη (ισχυρών ατόμων), π.χ. *mobocracy*, γ) θεωρία κοινωνικής οργάνωσης, π.χ. *technocracy*. Σχηματίζει επίσης επίθετα με το επίθημα *-ic*, που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση. Ουσιαστικά με το επίθημα *-y* όπως και επίθετα με το επίθημα *-ic* σχηματίζονται και πρωτογενώς.

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-κράτ(ης)*.

Συνδασμοί: Το άσυνθετικό είναι είτε δεσμευμένο θέμα Λατινικής ή ΑΕ προέλευσης, είτε ολόκληρη λέξη ή περικεκομμένος τύπος γηγενούς προέλευσης (π.χ. *Eurocrat*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε δημόσια και ειδικά λεξιλόγια, π.χ. των πολιτικών επιστημών.

Παράγωγα: -y, -ic.

Παραδείγματα: *aristocrat* (aristocracy, aristocratic), *autocrat* (autocracy, autocratic), *boursocrat*, *bureaucrat* (bureaucracy, bureaucratic), *calicrat*, *cosmocrat* (cosmocratic), *cottonocrat* (cottonocracy), *democrat* (democracy, democratic), *Dixiecrat* (Dixiecratic), *educrat*, *Eurocrat* (Eurocracy, Eurocratic), *femocrat*, *gerontocrat* (gerontocracy, gerontocratic), *gynecocrat* (gynaecocracy, gynaecocratic), *isocrat* (isocracy, isocratic), *kleptocrat* (kleptocracy, kleptocratic), *landocrat* (landocracy), *mediacrat* (mediacracy), *meritocrat* (ουσ.+επίθ.)(meritocracy, meritocratic), *millocrat* (millocracy), *mobocrat* (mobocracy, mobocratic), *monocrat* (ουσ.+επίθ.)(monocratic), *ochlocrat* (ochlocracy, ochlocratic), *Pantisocrat* (Pantisocracy, Pantisocratic), *partocrat* (partocracy, partocratic), *pedantocrat* (pedantocracy, pedantocratic), *phallocrat* (phallocracy, phallocratic), *physiocrat* (physiocracy, physiocratic), *plutocrat* (plutocracy, plutocratic), *plutodemocrat* (plutodemocracy, plutodemocratic), *popocrat* (popocracy), *pornocrat* (pornocracy), *psephocrat* (psephocracy), *quangocrat* (quangocracy), *Republicrat* (Republicratic), *sophocrat*, *slavocrat* (slavocracy), *sociocrat* (sociocracy, sociocratic), *stratocrat* (stratocracy, stratocratic), *supercrat*, *technocrat* (technocracy, technocratic), *teleocrat* (teleocracy, teleocratic), *thalassocrat* (thalassocracy/thalattocracy), *theocrat* (theocracy, theocratic), *tillocrat*, *typocrat*.

-y: *adhocracy*, *albocracy*, *androcracy* (androcratic), *anemocracy*, *angelocracy*, *argentocracy*, *arithmocracy* (arithmocratic), *barbarocracy*, *barristerocracy*, *beerocracy*, *bestiocracy*, *brokerocracy*, *capelocracy*, *chirocracy*, *Christocracy* (Christocratic), *chromatocracy*, *chrysocracy*, *clubocracy*, *countyocracy*, *cybernocracy*, *demonocracy*, *despotocracy*, *diabolocracy*, *dollarocracy*, *dulocracy*, *ergatocracy* (ergatocratic), *foolocracy*, *graocracy*, *gyneocracy*, *gynocracy* (gynocratic), *hagiocracy*, *hetaerocracy*, *hierocracy* (hierocratic), *idiocracy*, *infantocracy*, *Jesuitocracy*, *juntocracy*, *kakistocracy*, *lairdocracy*, *logocracy*, *mediocracy*, *millionocracy*, *moneyocracy*, *narcocracy*, *narcokleptocracy*, *nomocracy*, *oneirocracy*, *paedocracy*, *papyrocracy*, *philaristocracy*, *philosophocracy*, *pigmentocracy*, *plantocracy*, *plousiocracy*, *policeocracy*, *polycracy* (polycratic), *polyocracy*, *poplocracy* (poplocratic), *Popocracy* (Popocratic), *prophetocracy*, *ptochocracy*, *punditocracy* (punditocratic), *rabbleocracy*, *Robinocracy*, *rotocracy*, *shipocracy*, *shoddyocracy*, *shopocracy*, *snipocracy*, *snobocracy* (snobocratic), *squarsonocracy*, *squattocracy* (squattocratic), *squirocracy*, *strumpetocracy*, *timocracy* (timocratic), *tritheocracy*, *Whigocracy*, *xenocracy*.

-ic: amacracatic, comico-cracatic, geocratic, hamacracatic, idiosyncratic, leucocratic, melanocratic, mesocratic, orocratic, pancratic, pantocratic, pediocratic, pherecratic, tyocratic,

15.

Μορφή: -dactyl-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει εξωκεντρικά ουσιαστικά (πολλά από τα οποία είναι και επίθετα) που αναφέρονται σε ζωντανούς οργανισμούς που φέρουν ορισμένη ιδιότητα σχετική με τα δάκτυλα (π.χ. *pterodactyl*). Από αυτά σχηματίζονται ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν ορισμένη ιδιότητα ή πάθηση που σχετίζεται με τα δάκτυλα, καθώς και επίθετα με τα επίθημα *-ic* και *-ous* που αναφέρονται στο χαρακτηριστικό που δηλώνει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *leptodactylous*). Παρόμοια ουσιαστικά και επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *brachydactyly*, *discodactylous*).

Καταγωγή: Προέρχεται από τη ΑΕ λέξη *δάκτυλος*.

Συνδυασμοί: το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στα ειδικά λεξιλόγια της Ιατρικής και της Βιολογίας.

Παράγωγα: -y, -ic, -ous.

Παραδείγματα: *didactyl(e)*(επίθ.)(*didactylous*), *fissidactyl*, *hemidactyl* (ουσ.+επίθ.)(*hemidactylous*), *hermodactyl*, *heterodactyl*, *leptodactyl* (*leptodactylous*), *macroactyl* (ουσ.+επίθ.)(*macroactylous*, *macroactylic*, *macroactyly*), *monodactyl* (ουσ.+επίθ.)(*monodactylous*, *monodactylic*, *monodactyly*), *octodactyl* (*octodactylous*), *oxydactyl*, *pachydactyl* (*pachydactylous*), *pamprodactyl* (*pamprodactylous*), *pentadactyl*, (ουσ.+επίθ.)(*pentadactylous*, *pentadactylic*, *pentadactyly*), *perissodactyl* (*perissodactylous*, *perissodactylic*), *polydactyl* (*polydactylous*, *polydactyly*), *pterodactyl* (*pterodactylous*, *pterodactylic*), *spheriodactyl* (*spheriodactylous*), *tetradactyl* (ουσ.+επίθ.)(*tetradactylous*, *tetradactyly*), *tridactyl* (επίθ.)(*tridactylous*), *zygodactyl* (ουσ.+επίθ.)(*zygodactylous*, *zygodactylic*).

-ous: *decadactylous*, *discodactylous*, *hexadactylous*, *isodactylous*, *microdactylous*, *platydactylous*, *thecodactylous*.

-ic: *hexadactylic*, *holodactylic*.

-y: *brachydactyly* (*brachydactylous*), *ectrodactyly*, *hyperdactyly*, *sclerodactyly*,

16.

Μορφή: -derm(a)-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει είτε ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν ορισμένο τύπο δέρματος (π.χ. *endoderm*), είτε εξωκεντρικά ουσιαστικά που αναφέρονται σε ζωντανούς οργανισμούς που φέρουν ορισμένο χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το δέρμα (π.χ. *echinoderm*). Από μερικά από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε *-ia* (π.χ. *melanodermia*), που αναφέρονται σε ορισμένη κατάσταση ή πάθηση του δέρματος και επίθετα με τα επίθημα *-ic*, *-al*, *-atic* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που αναφέρεται από το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *epidermic*). Τέτοια επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *xerodermatic*)

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ λέξη *δέρμα*.

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στα ειδικά λεξιλόγια της Ιατρικής και της Βιολογίας.

Παράγωγα: -ia, -ic, -al, -atic.

Παραδείγματα: blastoderm (blastodermic, blastodermatic), choanoderm, echinoderm (echinodermal), ectoderm (ectodermic, ectodermal), endoderm (endodermic, endodermal), entoderm (entodermal), epiderm (epidermic, epidermal), heloderm, hypoderm (hypodermic, hypodermal, hypodermatic), leucoderm (leucodermic), lophoderm, malacoderm (ουσ.+επίθ.), megaderm, melanoderm (ουσ.+επίθ.)(melanodermic, melanodermia), meristoderm, mesectoderm, mesendoderm, mesentoderm, mesoderm (mesodermic, mesodermal), neuroectoderm (neuroectodermic, neuroectodermal), osteoderm (osteodermal), ostracoderm (ουσ.+επίθ.)(ostracodermal), pachyderm (pachydermic, pachydermal, pachydermia), paraderm, periderm (peridermic, peridermal), phelloderm (phellodermal), pinacoderm, placoderm (placodermal), pneumoderm, protoblastoderm, protoderm (protodermal), sarcoderm, scleroderm (sclerodermic, sclerodermia), somato-derm, stenoderm, syphiloderm, trophoderm (trophodermic, trophodermal), xanthoderm, xenoderm.

leucoderma (leucodermic, leucodermia), melanoderma (melanodermia, melanodermic), mycoderma (mycoderm, mycodermic), poikiloderma, pyoderma (pyodermia, pyodermic), scrofuloderma (scrofulodermic, scrofulodermia), toxicoderma, tuberculoderma, xanthoderma (xanthodermia), xeroderma.

-ic: endermic, homodermic, monodermic, taxidermic, toxidermic.

-al: electrodermal, intradermal, intraepidermal, mucodermal, subdermal, taxidermal.

-atic: endermatic, photodermatic, xerodermatic.

17.

Μορφή: -dont-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει εξωκεντρικά ουσιαστικά (πολλά από τα οποία είναι και επίθετα) που αναφέρονται σε ζωντανούς οργανισμούς που φέρουν ορισμένη ιδιότητα που σχετίζεται με τα δόντια (π.χ. *cynodont*). Από μερικά από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με τα επίθηματά -y και -ia που δηλώνουν ορισμένη κατάσταση ή πάθηση που σχετίζεται με τα δόντια (π.χ. *macrodontia*). Από μερικά επίσης σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα -ic και -ous που αναφέρονται στο χαρακτηριστικό που δηλώνει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *mastodontic*). Τέτοια ουσιαστικά με το επίθημα -ia σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν ό,τι και τα παράγωγα (π.χ. *exodontia*). Επίσης επίθετα με τα επιθήματα -ic και -ous σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν ο,τι και τα παράγωγα (π.χ. *lophiodontous*).

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ λέξη *όδους*.

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στα ειδικά λεξιλόγια της Ιατρικής και της Βιολογίας.

Παράγωγα: -y, -ia, -ic, -ous.

Παραδείγματα: acrodont, amphiodont, anodont, anomodont, bilophodont, brachyodont, bunodont, coelodont, conodont, coryphodont, creodont, cryptodont, ctenodont, cynodont (ουσ.+επίθ.), cyprinodont, dendrodont (ουσ.+επίθ.), desmodont, dicynodont (ουσ.+επίθ.), dilambdodont, diodont (ουσ.+επίθ.), diphyodont, diprotodont (ουσ.+επίθ.), dysodont, edaphodont, ganodont, gomphodont (επίθ.), goniodont, gymnodont, haplodont (ουσ.+επίθ.), helodont, heterodont (ουσ.+επίθ.), holcodont, homodont (ουσ.+επίθ.), homeodont, hybodont (ουσ.+επίθ.), hyodont,

hypsilodont, hypsodont (hypsodonty), hyracodont, ichtyodont, iguanodont (ουσ.+επίθ.), isodont, labyrinthodont (ουσ.+επίθ.), lechriodont, lophiodont (ουσ.+επίθ.), lophodont, loxodont, lycodont, machairodont, macrodont (ουσ.+επίθ.), macrodont (επίθ.)(macrodontia), mastodont (ουσ.+επίθ.)(mastodontic), mecodont (επίθ.), megadont (επίθ.)(megadontia, megadonty), mesodont (επίθ.), microdont (επίθ.)(microdontia, microdontic, microdontous), monodont (ουσ.+επίθ.), monophyodont (ουσ.+επίθ.), mylodont (ουσ.+επίθ.), octodont (ουσ.+επίθ.), opisthodont (ουσ.+επίθ.), oreodont (επίθ.), pachyodont, pachyodont (ουσ.+επίθ.), palaeotheriodont (επίθ.), petalodont (ουσ.+επίθ.), phocodont (ουσ.+επίθ.)(phocodontic), placodont (ουσ.+επίθ.), plagiodont, platyodont, pleodont (ουσ.+επίθ.), pleurodont (ουσ.+επίθ.), polyodont (ουσ.+επίθ.), polyphyodont (επίθ.), priodont (επίθ.), prionodont (ουσ.+επίθ.), psammodont (ουσ.+επίθ.), pseudodont, pteranodont (ουσ.+επίθ.), ptychodont (ουσ.+επίθ.), pycnodont, rachiodont, rhizodont, saurodont, scolecodont, secodont, selenodont (ουσ.+επίθ.), sigmodont (ουσ.+επίθ.), solenodont, squalodont, stegodont, symmetrodont (ουσ.+επίθ.), taeniodont, tapirodont, taurodont (επίθ.), taxodont, teleodont, tetraodont, tetrodont, thecodont (ουσ.+επίθ.), theriodont (ουσ.+επίθ.), therodont, tillodont, tormodont (επίθ.), toxodont, trichechodont, triconodont (επίθ.)(troconodonty), trigonodont, trilophodont, xanthodont, zalambdodont (επίθ.), zeuglodont, zygodont.

-ia: anodontia, endodontia (endodontic), exodontia, orthodontia (orthodontic), periodontia (periodontic), prosthodontia (prosthodontic).

-ous: Centrodontous, isodontous, lophiodontous, megalodontous, oligodontous, xanthodontous,

-ic: paedodontic/pedodontic.

18.

Μορφή: **-fer-**

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που αναφέρονται σε οντότητες που φέρουν αυτό που εκφράζει το *α'* συνθετικό (π.χ. *conifer*). Κατά κύριο λόγο όμως σχηματίζει επίθετα με το επίθημα *-ous* που χαρακτηρίζουν οντότητες που φέρουν αυτό που δηλώνει το *α'* συνθετικό (π.χ. *calciferous*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το Λατινικό ρήμα *ferre*.

Συνδασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα Λατινικής και ΑΕ προέλευσης χωρίς να αποκλείονται και ολόκληρες λέξεις (π.χ. *oxygeniferous*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στα ειδικά λεξιλόγια της Βιολογίας και της Γεωλογίας.

Παράγωγα: -ous.

Παραδείγματα: *aquifer*, *cerofer*, *conchifer*, *conifer*, *thurifer*, *toxifer*, *tubifer*, *vaccinifer*, *valvifer*.

-ous: acetabuliferous, acidiferous, aeriferous, agatiferous, albuminiferous, alumiferous, aluminiferous, aluniferous, amentiferous, ammonitiferous, amygdaliferous, amyliferous, anatififerous, anguliferous, anniferous, antenniferous, antheriferous, anthraciferous, anxiferous, aquiferous, aquiliferous, argentiferous, argilliferous, aristiferous, armiferous, arundiferous, asciferous, astriferous, auriferous, axiferous, bacciferous, balaniferous, balsamiferous, belliferous, biferous, biliferous bituminiferous, brachiferous, branchiferous, bulbiferous, buxiferous, byssiferous, cadmiferous, caduciferous, calamiferous, calcariferous, calciferous, canaliferous, capsuliferous, carboniferous, carniferous, cauliferous, celliferous, celluliferous, ceriferous, ceruminiferous, chalaziferous, cheliferous, chloriniferous, chromiferous, chyliiferous, chymiferous, ciliiferous, ciliferous,

cirriferous, cobaltiferous, cocciferous, cocculiferous, colliferous, colubriferous, columbiferous, columniferous, comiferous, conchiferous, conchyliiferous, conidiiferous, coniferous, coralliferous, corniferous, corolliferous, corpusculiferous, corticiferous, corymbiferous, costiferous, criniferous, cruciferous, crystalliferous, culmiferous, culmiferous, cupriferous, cupuliferous, cymiferous, cypriferous, cystiferous, diamantiferous, diamondiferous, diatomiferous, disciferous, doloriferous, doniferous, dorsiferous, drupiferous, efferous, electriferous, electriferous, embryoferous, embryoniferous, ensiferous, epidotiferous, eriferous, eutectiferous, falciferous, fatiferous, febriferous, ferriferous, fibrilliferous, filamentiferous, filiferous, fimbrilliferous, flagelliferous, flammiferous, flavouriferous, fletiferous, floriferous, fluctiferous, ftiferous, fetiferous, foliiferous, folioliferous, folliculiferous, foraminiferous, fossiliferous, frigiferous, frondiferous, fructiferous, frugiferous, fumiferous, fungiferous, furciferous, galeniferous, garnetiferous, gelatiniferous, gemmiferous, gemmuliferous, geodiferous, glandiferous, glanduliferous, glauconiferous, globiferous, globuliferous, gossaniferous, graminiferous, graniferous, granitiferous, granuliferous, guaniferous, gummiiferous, guttiferous, gypsiferous, hæmoglobiniferous, hederiferous, herbiferous, horriferous, humiferous, hydrogeniferous, hymeniferous, hymniferous, igniferous, imbriferous, implementiferous, inantheriferous, indigoferous, infructiferous, infrugiferous, insectiferous, iodiferous, isidiiferous, jaculiferous, juliferous, laboriferous, lactiferous, lamelliferous, laminiferous, lanciferous, laniferous, laticiferous, lauriferous, legiferous, lethiferous, libaniferous, ligamentiferous, ligniferous, lignitiferous, liguliferous, luciferous, lucriferous, luctiferous, luminiferous, maculiferous, magnesiferous, magnetiferous, maliferous, mammaliferous, mammiferous, mammilliferous, manganiferous, manniferous, margaritiferous, maxilliferous, medusiferous, melliferous, membraniferous, mentiferous, merdiferous, metalliferous, molybdeniferous, monosporiferous, monstriferous, morbiferous, mortiferous, moschiferous, motiferous, muciferous, multiferous, muniferous, muriatiferous, nardiferous, nebuliferous, nectariferous, nectiferous, Neocarboniferous, niccoliferous, nickelififerous, nimbiferous, nitriferous, nitrogeniferous, nociferous, noctiferous, nodiferous, noduliferous, non-floriferous, non-fossiliferous, nubiferous, nuciferous, nucipruniferous, nucleiferous, ocelliferous, oculiferous, odiferous, odoriferous, oleiferous, oliviferous, oliviniferous, omniferous, oolitiferous, oosporiferous, operculiferous, opiferous, opsoniferous, osculiferous, ossiferous, ostentiferous, ostriferous, oviferous, ovuliferous, oxygeniferous, ozoniferous, paciferous, palladiferous, palmiferous, palpiferous, paludiferous, papilliferous, pappiferous, papuliferous, papyriferous, paxilliferous, pectiniferous, pectiniferous, pediferous, peltiferous, pelviferous, penniferous, pepsiniferous, (ουσ.+επιθ.) pestiferous (ουσ.+επιθ.), petaliferous, petroliferous, phosphoriferous, physaliferous, piliferous, piluliferous, pinguiferous, piniferous, pinniferous, pistilliferous, placentiferous, plangiferous, platiniferous, pliciferous, plumbiferous, polliniferous, polypiferous, pomiferous, populiferous, poriferous, potassiferous, poundiferous, proboscidiferous, proliferous, pruniferous, pulmoniferous, purpuriferous, pyritiferous, quartziferous, quiniiferous, racemiferous, radiferous, raduliferous, ramentiferous, ramiferous, ramuliferous, raphidiferous, reptiliferous, resiniferous, rhombiferous, roriferous, rostriferous, rotiferous, rubiferous, ruiniferous, sacchariferous, sacciferous, sacriferous, sagittiferous, saliferous, saliniferous, salutiferous, sandiferous, sanguiferous, sanguiniferous, saniferous, sanitiferous, sarmentiferous, sceptriferous, scopiferous, scutiferous, scyphiferous, sebiferous,

securiferous seleniferous, selenitiferous, semi-costiferous semiferous seminiferous, seminuliferous sensiferous, septiferous, serpentiferous, setiferous, sexiferous, signiferous siliciferous, siliquiferous, siphoniferous, soboliferous, somniferous, somnoriferous, soniferous, sonoriferous, soporiferous, soredi(i)ferous soriferous, spermatiferous, spermogoniferous spiciferous spiciferous spiculiferous spiniferous, spinuliferous spiriferous, spiriferous, splendiferous, spongiferous sporangiferous, sporidiiferous, sporiferous, sporuliferous spumiferous, squamiferous, squiriferous, staminiferous, stanniferous, staurotidiferous stelliferous, stigmatiferous, stipuliferous, stoloniferous, stomatiferous, strombuliferous, strontianiferous, strumiferous, styliferous, subcarboniferous suberiferous, succiferous, succiniferous, sudoriferous, sulphuriferous, suprasoriferous tanniferous, tauriferous, tediferous, teliferous, tendriliferous tentaculiferous, tergiferous, testamentiferous, thalliferous, theciferous thuriferous, thyrsiferous titaniferous, toxiferous tractiferous, trapiferous, trichiniferous tridentiferous triferous, trochiferous, tuberculiferous, tuberiferous, tubiferous tubuliferous tulipiferous tungsteniferous turioniferous turriferous, umbelliferous, umbraculiferous umbriferous, unfossiliferous, unguentiferous, unguiferous, unodoriferous uraniferous, uredosporiferous uriniferous, uviferous, vacciniferous vaginiferous vaporiferous, vasculiferous, vasiferous, veliferous, veneniferous, vermiferous verminiferous, verruciferous vesiculiferous viniferous, viruliferous, vitelliferous, vitiferous, vociferous, yttriferous, zinciferous.

19.

Μορφή: -form-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει επίθετα (μερικά από τα οποία είναι και ουσιαστικά) που δηλώνουν είτε αυτό που έχει τη μορφή που ορίζει το α' συνθετικό (π.χ. *campaniform*), είτε τον αριθμό ή το είδος των μορφών (π.χ. *ambiform*).

Καταγωγή: Προέρχεται από τη Λατινική λέξη *forma* (συγκεκριμένα το τελικό στοιχείο *-formis*).

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα Λατινικής προέλευσης, χωρίς όμως να αποκλείονται και ολόκληρες λέξεις γηγενούς προέλευσης (π.χ. *board-form*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε δημόσια και ειδικά λεξιλόγια των Φυσικών Επιστημών.

Παράγωγα: -

Παραδείγματα: *acetabuliform*, *aciculiform*, *aciform*, *acinaciform*, *acinetiform*, *aciniiform*, *acneiform*, *actiniform*, *aculeiform*, *adeniform*, *adipoceriform*, *aeriform* (ουσ.+επίθ.), *agariciform*, *agatiform*, *aliform*, *alphabetiform*, *aluminiform*, *alveolariform*, *alveoliform*, *ambiform*, *ambulacriiform*, *amentiform*, *amiant(h)iform*, *ambiform*, *amphipodiform*, *ampulliform*, *anginiform*, *anguiform*, *anguilliform*, *anopluriform*, *antenniform*, *antheriform*, *anthraciform*, *apoplectiform*, *aquiform*, *araneidiform*, *araneiform*, *arboriform*, *arch-form*, *arciform*, *arilliform*, *art-form*, *asbestiform*, *ascidiform*, *aspergilliform*, *auriform*, *aveniform*, *axe-form*, *axiform*, *axiniform*, *bacciform*, *bacilliform*, *basaltiform*, *biform*, *bifusiform*, *bipenniform*, *blank-form*, *boa-form*, *board-form*, *boniform*, *book-form*, *botriiform*, *botuliform*, *boviform*, *bracteiform*, *branchiform*, *bromoform*, *brush-form*, *buffet-form*, *bulbiform*, *bulimiform*, *bursiform*, *cæciform*, *calamiform*, *calathiform*, *calcariform*, *calceiform*, *calciform*, *calculiform*, *caliciform*, *calyciform*, *calyptriiform*, *cambiform*, *campaniform*, *campaniliform*, *campodeiform*, *canaliform*, *cancriform*, *caniniform*, *capilliform*, *capriform*, *capsuliform*, *cardiform*, *cartilaginiform*, *case-form*, *caseiform*, *cassidiform*, *cataleptiform*, *caudiform*, *cauliform*, *cell-form*, *celliform*, *celtiform*,

cercariform, cerebriiform, chancriform, cheliform, chevron-form, chilognathiform, chilopodiform, chloriodoform, chlorobromoform, chloroform, chloroform, cholericform, choreiform, ciconiiform, ciliiform, ciliform, cirriform, claim-form, claviform, cloud-form, clypeiform, cochleariform, cochleiform, coliform, colliform, colubriiform, columelliform, columniform, Cominform, conchiform, coniform, coraciiform, coralliform, cordiform, corniform, corolliform, coroniform, corticiform, corymbiform, coryneform (ουσ.+επίθ.), coryniform, costiform, cotyliform, court-form, crateriform, crescentiform, cribriform, crotaliform, cruciform, crystalliform, cubiform, cubo-cuneiform, cuculiform, cuculliform, cucumiform, culiciform, cultriform, cumuliform, cuneiform (ουσ.+επίθ.), cupuliform, curviform, cyathiform, cycadiform, cylindriform, cymbiform, cypræiform, cypriniform, cypseliform, cystiform, decapodiform, deiform, dendriform, dendritiform, dentiform, digitaliform, digitiform, disciform, diversiform, dolabriform, dome-form, dove-form, draconiform, drepaniform, dress-form, drusiform, dysenteriform, dytiscidiform, echinuliform, egg-form, electroform, elytriform, ensiform (ουσ.+επίθ.), epileptiform, equaliform, equiform, equisetiform, eruciform, etheriform, extractiform, eye-form, fabiform, falciform, fan-form, faviform, feliform, fenestriiform, fibre-form, fibriform, fibrilliform, ficiform, filariform, filiciform, filiform, filmiform, fissuriform, fistuliform, flabelliform, flagelliform, floriform, fluidiform, fluoroform, foliiform, forniciform, fossiform, free-form (ουσ.+επίθ.), fringilliform, frondiform, fructiform, fundiform, fungiform, fungilliform, funiform, funiliform, funnel-form, fury-form, fusiform, galliform, gangliform, gasiform, gelatiniform, genuiform, geometriiform, germ-form, ghost-form, ginglyform, glacis-form, glandiform, glanduliform, gliriform, globuliform, gobiiform, graminiform, graniform, granitiform, granuliform, gregariniform, grenatiform, ground-form, growth-form, gruiform, guttiform, gutturniform, hæmatitiform, haloform, hamiform, harengiform, harp-form, hastiform, head-form, hederiform, heliciform, hero-form, herpetiform, hippocrepiiform, hominiform, humaniform, hydatidiform, hydatiform, hydriform, hydroform, hyeniform, hyperboliform, hyperform, hypocrateriform, hyraciform, hysteriform, ichneumoniform, idol-form, igniform, iguaniform, incisiform, indusiform, infundibuliform, infusoriform, insectiform, intestiniiform, involucriform, iodoform (ουσ.+επίθ.), isopodiform, Janiform, juliform, junciform, kaliform, keto-form, kidney-form, kinoform, labyrinthiform, lacertiform, lachrymiform, laciniform, lactiform, lageniform, lamelliform, laminiform, lanciform, langsettle-form, laniariform, lapilliform, lardiform, larva-form, larviform, Lebensform, lecideiform, leguminiform, lemuriform, lens-form, lentiform, lentil-form, leporiform, letter-form, leuco-form, libriform, licheniform, life-form, ligniform, liguliform, liliform, limaciform, lindiform, linguiform, liquiform, lirelliform, lituiform, loan-form, lotiform, luciform, lumbriciform, luniform, lupiform, lyriform, machine-form, macroform, madreporiform, maliform, malleiform, mallet-form, mammiform, mammillariform, mammilliform, mandibuliform, maniform, maniform, marginelliform, marginiform, massiform, maund-form, maxilliform, meandriiform, meat-form, medusiform, melliform, meloniform, membraniform, meningitiform, mentiform, mesenteriform, mesocuneiform, mesocuniform, mesoform (ουσ.+επίθ.), metalliform, metatarso-cuneiform, methylchloroform, microform, n. milioliform, milleporiform milliform, mitriform, mixtiform, modioliiform, molariform, monad-form monadiform, Mongoliform, moniliform, montiform, morbilliform, moriform, morilliform, muciform, mucopuriform mucroniform, multiform (ουσ.+επίθ.), mummiform, muriciform, muriform, muscariform, musciform, musciform, myctophiform (ουσ.+επίθ.), myrtiform, mytiliform, name-form, napiform, nariform, nasiform,

natiform, naupliiform, nautiliform, naviform, needle-form, nitroform (ουσ.), nitroform (ουσ.), nodiform, noduliform, nubiform, nuciform, nucleiform, nulliform, nummiform, nystagmiform, obcordiform, obpyriform, ocelliform oculiform, oliviform, omega-form, omniform, onisciform, operculiform, orthoform, ossiform, osteolepiform (ουσ.+επιθ.), ostreiform, otidiform, ovaliform, ovato-pyriform, oviform, oviform, ovo-pyriform, palatiform, paleaeform, paliform, palmatiform, palmiform, palpiform, pamphlet-form, pampiniform, panduriform, panniform, papilliform, pappiform, paraboliform, parrot-form passeriform, patelliform, pateriform, paxilliform, pectiniform, pedatiform, pedicelliform, pediform, pelecyaniform (ουσ.+επιθ.), peltiform, pelviform, pen-form, penicilliform, peniform, penniform, perciform (ουσ.+επιθ.), peridiiform, petaliform, pezizaeform, peziziform, phalangiform, phociform, phrase-form, phylliform, phyllopodiform, physiform, phytiform, piciform, piciform, pileiform, piliform, piniform, pinnadiform, pinniform, pinniform, pisciform, pisiform (ουσ.+επιθ.), pistilliform, pistilliform, placentiform, planariform, planiform, planorbiform, planuliform, plataleiform, platessiform, plesiadapiform (ουσ.), plexiform, pliciform, plinthiform, plumiform, plumuliform, pluriform, pluteiform, pluvialiform, pocilliform, poculiform, podetiiform, podiform, polynemiform, polypiform, pomiform, poriform, prasiform, prehnitiform, priapiform, prism-form, probosciform, probosciform, procyoniform, proteiform, protoform (ουσ.), pruniform, pseudopediform, psoriasiform, psoriatiform, pugioniform, pullastriform, pulvilliform, pulviniform, pumiciform, punctiform, pupiform, puriform, purpuriform, pustuliform, putriform, pyralidiform, pyriform, pythoniform, quadriform, quadriform, quit-form, racemiform, rachiform, radiatiform, radiciform, raduliform, rajiform (ουσ.+επιθ.), ramiform, raniform, remiform, reniform, reptiliform (ουσ.+επιθ.), resiniform, restiform, retiform, retroform, rhabdiform, rhabditiform, rhabditis-form, rhombiform, rhyme-form, ridge-form, rimiform, roll-form, root-form, rose-form, roseoliform, rostelliform, rostrato-nariform, rostriform, rotaliform, rotiform, rotundiform, route-form, rubelliform, rubeoliform, rubriform, ruiniform, rusiform, sacciform, sagittiform, salamandriform, saliniform, salmoniform, salverform, samariform, sandaliform, scalariform, scalpelliform, scalpriform, scaphocuneiform, scapiform, scarlatiniform, scelidosauriform, schizophreniform, scobiform, scoleciform, scolopendriiform, scopeliform, scopiform, scoriform, scrotiform, scutelliform, scutiform, scyphiform, securiform, selliform, semi-form, seminiform, septariiform, septiform, septiform, Seriform, sero-puriform, serpentiform serratiform, serriform, setiform, setuliform, siliquiform, siphoniform, sipunculiform, sireniform, situliform, skull-form, slipform, solar-form, solidiform, soliform, song-form, solediform, spadici-form, spathiform, spathiform, spatuliform, speech-form, sphæriaform, spheriform, sphinx-form, spiciform, spiculiform, spider-form, spiniform, spinuliform, spiraculiform, spiralfiform, spiriform, spongiform, springform, spumiform, squamiform, squamuliform, stalactiform, stalactitiform, stanza-form, stapediform, steariform, steeple-form, stelliform, stem-form, stemmatiform, sterniform, stigmatiform, stilliform, stipiform, stipitiform, stipuliform, stomapodiform, strap-form, stratiform, stratiform, stretch-form, striæform, strigiliform, strobiliform, stromatiform, strombiform, strombuliform, strumiform, styliform, subcheliform, suberiform, suboperculiform, subuliform, sudiform, sulciform, tabaniform, tabuliform, tæni(i)form, talpiform, tannoform, tauriform, tectiform, telescopiform, teleuto-form, tense-form, tentaculiform, terebratuliform, terraciform, terraform, tetaniform, thalliform, theciform, theiform, thermoform, thioform, thoraciform, thymoform, thymoloform, thyrsiform, thysanuriform, tissue-form, toruliform, trapeziform, trapezoidiform, tremelliform.

20.

Μορφή: -gam-**Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν τον οργανισμό που γονιμοποιείται ή αναπαράγεται με τρόπο που προσδιορίζει το α' συνθετικό (π.χ. *cryptogam*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y*, τα οποία δηλώνουν τον τρόπο γονιμοποίησης ή αναπαραγωγής ενός οργανισμού (π.χ. *polygamy*), καθώς και παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ous* και *-ic* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που φέρει το αρχικό ουσιαστικό (π.χ. *monogamous*).

Σχηματίζει επίσης και πρωτογενή ουσιαστικά με το επίθημα *-y*, τα οποία δηλώνουν ορισμένο τύπο γάμου (π.χ. *deuterogamy*), ή όπως και τα παράγωγα τον τρόπο γονιμοποίησης ή αναπαραγωγής ενός οργανισμού, όπως ορίζεται από το α' συνθετικό (π.χ. *autogamy*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ous* και *-ic* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *bigamous*). Τέτοια επίθετα με τα επιθήματα *-ous* και *-ic* σχηματίζονται και πρωτογενώς, π.χ. *phanerogamous*.

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-γαμ(ος)*.

Συνδασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε δημόσια και το ειδικό λεξικό της Βιολογίας.

Παράγωγα: -y, -ic, -ous.

Παραδείγματα: *aetheogam* (*aetheogamous*), *amphigam* (*amphigamous*), *chalazogam* (*chalazogamy*, *chalazogamic*), *cryptogam* (*cryptogamy*, *cryptogamous*, *cryptogamic*), *isogam* (*isogamy*, *isogamous*), *monogam* (*monogamy*, *monogamous*, *monogamic*), *neogam*, *phaenogam/phenogam* (*phaenogamous/phenogamous*, *phaenogamic/phenogamic*), *polygam* (*polygamy*, *polygamous*, *polygamic*), *porogam* (*porogamy*, *porogamous*, *porogamic*), *siphonogam* (*siphonogamy*, *siphonogamous*, *siphonogamic*).

-y: *allogamy*, *amalgamy*, *anisogamy* (*anisogamous*), *apogamy* (*apogamous*, *apogamic*), *autogamy* (*autogamous*, *autogamic*), *bigamy* (*bigamous*, *bigamic*), *chasmogamy* (*chasmogamous*, *chasmogamic*), *chromidiogamy*, *cleistogamy* (*cleistogamous*, *cleistogamic*), *coenogamy*, *cytogamy*, *deuterogamy*, *dichogamy* (*dichogamous*, *dichogamic*), *digamy* (*digamous*), *endogamy* (*endogamous*, *endogamic*), *exogamy* (*exogamous*, *exogamic*), *geitonogamy*, *hercogamy* (*hercogamous*, *hercogamic*), *heterogamy* (*heterogamous*), *hierogamy*, *hologamy* (*hologamous*, *hologamic*), *homogamy* (*homogamous*, *homogamic*), *hypergamy* (*hypergamous*), *hypogamy* (*hypogamous*), *karyogamy*, *merogamy*, *misogamy* (*misogamous*, *misogamic*), *mixogamy* (*mixogamous*), *octogamy*, *oogamy* (*oogamous*), *opsigamy*, *orthogamy*, *paedogamy/pedogamy* (*paedogamous/pedogamous*), *pangamy* (*pangamous*, *pangamic*), *pantagamy*, *paragamy*, *plasmogamy*, *plastogamy* (*plastogamic*), *polybigamy*, *pseudogamy* (*pseudogamous*), *somatogamy* (*somatogamous*), *syngamy* (*syngamous*, *syngamic*), *tetragamy*, *trigamy* (*trigamous*), *xenogamy*.

-ous: *diamesogamous*, *hemigamous*, *hemilogamous*, *phanerogamous*, *zoidogamous*, *zooidiogamous*.

-ic: *Phanerogamic*.

21.

Μορφή: -gen-**Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν 1) αυτό που έχει γεννηθεί σε ορισμένο χώρο ή ορισμένη κατάσταση (π.χ. *endogen*), 2) ορισμένο είδος ορισμένης οντότητας (π.χ. *homogen*), 3) (στη χημική και βοτανική ορολογία) αυτό που παράγει/δημιουργεί ό,τι ορίζει το α' συνθετικό (π.χ. *hydrogen*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν γενικά τη δημιουργία ή παραγωγή αυτού που ορίζει το α' συνθετικό (π.χ. *teratogeny*) ή τον τρόπο παραγωγής ή δημιουργίας (π.χ. *monogeny*) και επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ous* που αναφέρονται στην ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *biogenic*).

Τέτοια ουσιαστικά με το επίθημα *-y* σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν ό,τι και τα παράγωγα (π.χ. *anthropogeny*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ous* (π.χ. *cosmogenic*) που δηλώνουν ό,τι και τα παράγωγα επίθετα. Σχηματίζονται επίσης και πρωτογενή επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ous*, που δηλώνουν την ιδιότητα να παράγεται ή να δημιουργείται κάτι με καποιο τρόπο, ή να παράγει ή να δημιουργεί αυτό που αναφέρει το α' συνθετικό.

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-γεν(ής)*.

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στα ειδικά λεξιλόγια της Χημείας, Βιολογίας, Ιατρικής, Βοτανικής κτλ.

Παράγωγα: *-y, -ic, -ous*.

Παραδείγματα: *aborigen*, *acrogen* (*acrogenic*, *acrogenous*), *adaptogen* (*adaptogenic*), *aeroallergen*, *aethogen*, *agglutigen* (*agglutinogenous*), *alkaligen* (*alkaligenous*), *alkargen*, *alloantigen* (*alloantigenic*), *alunogen*, *amidogen*, *amphigen* (*amphigenous*), *amylogen*, *androgen* (*androgenic*), *angiotensinogen*, *antigen* (*antigenic*), *biogen* (*biogeny*, *biogenic*), *calyptrogen*, *camphogen*, *carcinogen* (*carcinogenic*), *caseinogen*, *chalcogen*, *chloragogen* (επίθ.)(*chloragogenous*), *chondrigen* (*chondrigenous*), *chondrinogen*, *chondrogen*, *chromogen* (*chromogenic*), *chrysogen*, *chymotrypsinogen*, *clastogen*, *collagen* (*collagenic*, *collagenous*), *colleagen*, *cormogen* (*cormogeny*, *cormogenous*), *cryogen* (*cryogenic*), *cultigen*, *culturgen*, *cyanogen* (*cyanogenic*), *cyclogen* (*cyclogenous*), *dermatogen*, *deutoplasmogen* (*deutopasmigenous*), *diamidogen*, *dictyogen* (*dictyogenous*), *dicyanogen*, *dinitrogen*, *dynamogen* (*dynamogeny*, *dynamogenic*, *dynamogenous*), *endogen* (*endogeny*, *endogenic*, *endogenous*), *entheogen* (*entheogenic*), *erythrogen* (*erythrogenic*), *exogen* (*exogenic*, *exogenous*), *ferricyanogen*, *ferrocyanogen*, *fibrinogen* (*fibrinogenic*, *fibrinogenous*), *florigen*, *gestagen* (*gestagenic*), *glycogen* (*glycogeny*, *glycogenic*, *glycogenous*), *goitrogen* (*goitrogenic*, *goitrogenous*), *gymnogen* (*gymnogenous*), *haematogen* (*haematogenic*, *haematogenous*), *haemochromogen*, *hallucinogen* (*hallucinogenic*), *halogen* (*halogenous*), *hexogen*, *homogen* (*homogeny*, *homogenic*), *homologen* (*homologenic*), *hydrogen* (*hydrogenic*, *hydrogenous*), *hypertensinogen*, *immunogen* (*immunogenic*), *indigogen*, *indogen* (*indogenic*), *infusorigen*, *inogen* (*inogenic*), *ionogen* (*ionogenic*), *iridio-cyanogen*, *isatogen*, *isoagglutigen*, *isoantigen*, *isogen* (*isogeny*, *isogenic*, *isogenous*), *kerogen*, *kininogen*, *kratogen* (*kratogenic*), *kyogen*, *lactogen* (*lactogenic*), *lathyrogen* (*lathyrogenic*), *leukaemogen* (*leukaemogenic*), *lucigen* (*lucigenous*), *lysogen* (*lysogeny*, *lysigenic*, *lysigenous*), *mammogen* (*mammogenic*), *melanogen*, *methanogen* (*methanogenic*), *midgen*, *miscegen* (*miscegeny*, *miscegenic*), *mitogen* (*mitogenic*), *monogen* (*monogeny*, *monogenic*, *monogenous*), *monohalogen*, *monohydrogen* (επίθ.), *morphogen* (*morphogeny*, *morphogenic*), *mucigen* (*mucigenic*, *mucigenous*), *mucinogen*, *mutagen* (*mutagenic*), *myogen* (*myogenic*, *myogenous*), *myosinogen*, *nematogen* (*nematogenic*, *nematogenous*), *neoantigen*, *nitrogen* (*nitrogenic*, *nitrogenous*), *oenogen*, *oestrogen/estrogen* (*oestrogenic/estrogenic*), *oncogen* (*oncogenic*), *orogen*

(orogeny, orogenic), orthohydrogen, osteogen (osteogeny, osteogenic, osteogenous), oxygen (oxygenic, oxygenous), oxyhydrogen, paracyanogen, parahydrogen, paramyosinogen, parthenogen (parthenogeny, parthenogenic, parthenogenous), pathogen (pathogeny, pathogenic, pathogenous), pepsinogen, phellogen (phellogenic), phosoxygen, phosphagen, photogen (photogeny, photogenic, photogenous), phycocyanogen, phyllochromogen, phyllogen (phyllogenous), phytoestrogen, phytomitogen, phytopathogen (phytopathogenic), plasmalogen (plasmalogenic), plasminogen, plasmogen (plasmogeny), pnicogen, porphobilinogen, porphyrinogen, precipitinogen, precipitogen, procarcinogen (procarcinogenic), procollagen, progestogen (progestogenic), prozymogen, pseudohalogen, psychotogen (psychotogenic), pyrogen (pyrogenic, pyrogenous), pyroxanthogen, quartz-halogen, quinogen, radiofibrinogen, radiohalogen, renninogen, rhizogen, rhombogen (rhombogenic), roentgen, sclerogen (sclerogenic), spasmogen (spasmogenic), sulphatoxygen, sulphocyanogen, syngen, tachygen (tachygenic), tannigen, taxogen, telogen, teratogen (teratogeny, teratogenic), thallogen (thallogenic, thallogenous), thermogen (thermogeny, thermogenic, thermogenous), thiocyanogen, thrombogen (thrombogenic), tolerogen, trichogen (trichogenous), trigen (trigenic), trihydrogen, Trimetrogen, tropocollagen, trypsinogen, trypsogen, tryptogen, tumorigen, urobilinogen, uro-cyanogen, uroporphyrinogen, xanthogen, xenoantigen, zoogen (zoogeny, zoogenic), zymogen (zymogenic, zymogenous).

-y: abiogeny (abiogenic, abiogenous), anthropogeny (anthropogenic), astrogeny, autogeny (autogenic, autogenous), blastogeny (blastogenic), colicinogeny (colicinogenic), cosmogeny (cosmogenic), crystallogeny (crystallogenic), cytogeny (cytogenic), digeny (digenous), embryogeny (embryogenic), epeirogeny (epeirogenic), ethnogeny (ethnogenic), gametogeny (gametogenic), geogeny (geogenic, geogenous), geomorphogeny (geomorphogenic), heterogeny (heterogenic, heterogenous), histogeny (histogenous), hylogeny, hypnogeny (hypnogenous), hysterogeny (hysterogenic, hysterogenous), iatrogeny (iatrogenic), lithogeny (lithogenous), metallogeny (metallogenic), nomogeny, odontogeny (odontogenic), ontogeny (ontogenic, ontogenal), oogeny, organogeny (organogenic, oranogenous), palingeny (palingenic), petrogeny (petrogenic), phylogeny (phylogenic, phylogenal), physiogeny (physiogenic), phytogeny (phytogenic, phytogenous), polygeny (polygenic, polgenous), psychogeny (psychogenic), rhexigeny (rhexigenous), scyphogeny, sociogeny (sociogenic, sociogenous), statogeny, thaumatogeny, trophogeny (trophogenic), xenogeny (xenogenic, xenogenous).

-ic: acetogenic, aerogenic, aesthesiogenic, agnogenic, allogenic, allothigenic, amyloidogenic, anogenic, anorexigenic, blennogenic, bronchiogenic, canogenic, cancerogenic, cariogenic, catogenic, criminogenic, cryptogenic, deuterogenic, diabetogenic, diplogenic, dysgenic, ectogenic, electrogenic, encephalitogenic, enterotoxigenic, epilectogenic, ergogenic, erogenic, erotogenic, fibrogenic, hepatogenic, hypogenic, icterogenic, intragenic, isatogenic, keratogenic, ketogenic, lachrymogenic, lipogenic, lymphogenic, lysigenic, mediagenic, membranogenic, metagenic, metamorphogenic, microgenic, minerogenic, multigenic, musicogenic, myelogenic, mythogenic, necrogenic, nephritogenic, nephrogenic, neurogenic, noogenic, obsesogenic, peptogenic, phlogogenic, phonogenic, phosphorogenic, plasmagenic, protogenic, pyogenic, pythogenic, rachitogenic, radiogenic, reflexogenic, saprogenic, schismogenic, schizogenic, schizophrenogenic, septogenic, spermatogenic, spodogenic, steatogenic, steroidogenic, synorogenic, tanningenic, taphrogenic, tectogenic, telegenic, thiogenic, thyrogenic, tolerogenic, toxicogenic,

toxigenic, transgenic, typhogenic, ulcerogenic, vaccinogenic, videogenic, volcanogenic.

-ous: aerogenous, allogenuous, ambigenous, amnigenous, anguigenous, antherogenous, ascogenous, blennogenous, byssogenous, calcigenous, caprigenous, capsuligenous, carbonigenous, chaogenous, chitinogenous, chromatigenous/chromatogenous, cleistogenous, cnidogenous, coeligenous, conidiogenous, coralligenous, culmigenous, cyclogenuous, cystogenous, cytogenous, diapnogenous, ectogenous, entomogenous, epigenous, epileptogenous, erogenous, erotogenous, gelatigenous, germigenous, glairigenous, gonidiogenous, hepatogenous, hesthogenous, homogenous, hydatigenous, hypogenous, ideagenous, ignigenous, indigenous, kaligenous, keratogenous, lipogenous, lymphogenous, malarigenous, marigenous, martigenous, melligenous, meristogenous, mesogenous, montigenous, mycetogenous, myelogenous, necrogenous, nomogenous, ombrogenous, omnigenous, operculigenous, ovigenous, ovogenous, pantogenous, peptogenous, perligenous, phlogogenous, plantigenous, pleuroogenous, primigenous, proteidogenous, pupigenous, purpurigenous, pyretogenous, reflexogenous, rorigenuous, sanguigenous, saprogenous, saxigenous, schizogenous, sclerogenous, selenigenous, sensigenous, serpentigenous, skeletogenous, soligenous, spermatigenous, spiculigenous, spinigenous, spodogenous, sporigenous, terrigenous, tetanigenous, tetragenous, thelygenous, thyrogenous, topogenous, tyrogenous, undigenous, unigenous, urogenous, vacigenous, vaccinogenous, vitelligenous.

-al : ambigenal, primigenal, protogenal, terrigenal, terrigenal

hormogone (hormogonous)

-y: anthropogony, astrogony (astrogonic), autogony, bibliogony, cosmogony (cosmogonic, cosmogonical), dissogony, embryogony, geogony (geogonic, geogonical), heroogony, heterogony (heterogonic, heterogonous), hippogony, merogony (merogonic), monogony (monogonic, monogonous), mythogony (mythogonic), ontogony, pathogony, patrogony, physiogony, plasogony, polygony, psychogony (psychogonic, psychogonical), ptochogony, schizogony (schizogonic), telegony (telegonic, telegonous), theogony (theogonic, theogonical), tocogony, zoogony (zoogonic).

-ic: glottogonic, homogonic, spermatogonic, telegonic, theogonic, zoogonic.

-ous: digonous, homogonous, protogonous, spermogonous.

22.

Μορφή: -glot-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει εξωκεντρικά ουσιαστικά (κάποια από τα οποία είναι και επίθετα) που αναφέρονται σε ζωντανούς οργανισμούς που φέρουν ορισμένη ιδιότητα σχετικά με τη γλώσσα, είτε ως όργανο του σώματος (π.χ. *odontoglot*), είτε ως μέσο επικοινωνίας (π.χ. *polyglot*). Από κάποια από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y*, που αναφέρονται στην ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *polyglossy*) και επίθετα με το επίθημα *-al* που δηλώνει το χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *polyglottal*).

Τέτοια ουσιαστικά και επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *xenoglossy*, *isoglottal*).

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ λέξη *γλώσσα*.

Συνδασμοί: Το α΄ συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Βιολογία, Ιατρική κτλ.)

Παράγωγα: -y, -al.

Παραδείγματα: anthropoglot, biglot (επίθ.), diglot/diglott (ουσ.+επίθ.), epiglot, heptaglot (ουσ.+επίθ.), hexaglot, homoglot, monoglot (ουσ.+επίθ.), octoglot, odontoglot, panglot (επίθ.), pantoglot (ουσ.+επίθ.), pentaglot (ουσ.+επίθ.), polyglot (ουσ.+επίθ.)(polyglottal, polyglossy), tessaraglot, tetraglot (επίθ.), triglot (ουσ.+επίθ.).

-al: isoglottal.

-y: orthoglossy, xenoglossy.

23.

Μορφή: -glyph-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν είτε κάτι που έχει σκαλιστεί ή εντυπωθεί είτε πάνω σε κάποιο υλικό που προσδιορίζεται από το α΄ συνθετικό (π.χ. *petroglyph*), είτε με ορισμένο τρόπο (π.χ. *photoglyph*), είτε φέρει ορισμένο χαρακτηριστικό (π.χ. *hieroglyph*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα -y που αναφέρονται στην αντίστοιχη τέχνη/τεχνική (π.χ. *hieroglyphy*), καθώς και επίθετα με τα επιθήματα -ic και -ous που αναφέρονται στο χαρακτηριστικό που φέρει το αρχικό ουσιαστικό (π.χ. *lithoglyphic*). Τέτοια ουσιαστικά και επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *dermatoglyphic*, *phytoglyphy*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα -γλυφ(ος).

Συνδασμοί: Το α΄ συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Αρχαιολογίας).

Παράγωγα: -y, -ic, -ous.

Παραδείγματα: anaglyph (anaglyphic, anaglyphical), dactylioglyph (dactylioglyphy, dactylioglyphic), diglyph, ditriglyph (ditriglyphic), hemiglyph, hieroglyph (hieroglyphic (ουσ.+επίθ.), hieroglyphical, hieroglyphy), ideoglyph, lithoglyph (lithoglyphic (ουσ.+επίθ.)), opisthoglyph (ουσ.+επίθ.) (opisthoglyphic, opisthoglyphous), palaeoglyph, petroglyph (petroglyphic, petroglyphy), photoglyph (photoglyphic, photoglyphy), proteroglyph (proteroglyphous), siphonoglyph, solenoglyph (solenoglyphous), stereoglyph, triglyph (triglyphic, triglyphical).

-ic: cataglyphic, dermatoglyphic, panglyphic, physioglyphic.

-y: phytoglyphy (phytoglyphic).

24.

Μορφή: -gon-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει εξωκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν γεωμετρικά σχήματα ή αντικείμενα αναφορικά με την έννοια της γωνίας (π.χ. *hexagon*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα -y που αναφέρονται στην ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *isogony*), καθώς και επίθετα με τα επιθήματα -al, -ous, -ical και -ic που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *octagonal*). Τέτοια επίθετα με το επίθημα -al σχηματίζονται και πρωτογενώς.

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ λέξη *γωνία*.

Συνδασμοί: Το α΄ συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στο ειδικό λεξικό της Γεωμετρίας.

Παράγωγα: -y, -al, -ous, -ical, -ic.

Παραδείγματα: amblygon (ουσ.+επίθ.) (ambygonal, amblygonous), decagon (decagonal), dodecagon (dodecagonal), endecagon, enneagon (enneagonal), hendecagon (hendecagonal), heptagon (heptagonal (ουσ.+επίθ.)), hexagon (hexagony, hexagonal (ουσ.+επίθ.)), hexagonous, hexagonal), isogon (isogony, isogonal (ουσ.+επίθ.)), isogonic (ουσ.+επίθ.)), kentragon, myriagon, octagon (octagonal), orthogon (orthogonal), oxygon (ουσ.+επίθ.) (oxygonal, oxygenous), paragon (ουσ.+επίθ.), pendecagon, pentagon (pentagonal, pentagonous), perdrigon, perigon (perigonal), polygon (ουσ.+επίθ.) (polygony, polygonal, polygonic, polygonous), pycnogon, quindecagon, samogon, septagon, sexagon (sexagonal), tetragon (ουσ.+επίθ.) (tetragonal, tetragonous), trigon (trigony, trigonal (ουσ.+επίθ.)), trigonic, trigonical, trigonous), trygon, zygon.

-y: amphigony (amphigonic, amphigonus),

-al: digonal, dihexagonal, ditetragonal, ditrigonal, obtrigonal.

25.

Μορφή: -gram-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν κάτι που έχει γραφεί ή καταγραφεί και σχετίζεται με αυτό που δηλώνει το α' συνθετικό (π.χ. *chronogram*), το οποίο συχνά αποτελεί καταγραφή μέτρησης ενός οργάνου (π.χ. *cardiogram*). Επίσης σχηματίζει και εξωκεντρικά ουσιαστικά που αναφέρονται σε ορισμένο αριθμό γραμμών ή γραμμάτων που διαθέτει κάτι (π.χ. *pentagram*). Από μερικά από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα -ic, που αναφέρονται στην έννοια του αρχικού ουσιαστικού ως χαρακτηριστικού.

Καταγωγή: Όσον αφορά τα ενδοκεντρικά ουσιαστικά, το δεσμευμένο θέμα προέρχεται από το ΑΕ ρήμα *γράφω*, ενώ όσον αφορά τα εξωκεντρικά προέρχεται από τα ΑΕ ουσιαστικά *γράμμα* ή *γραμμή*.

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, καθώς επίσης και ολόκληρη λέξη ή περικεκομμένος τύπος γηγενούς προέλευσης (π.χ. *scattergram*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε δημόσια και διάφορα ειδικά λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ic.

Παραδείγματα: *accelerogram*, *aerogram*, *airgram*, *anemogram*, *angiocardigram*, *angiogram*, *arithmogram*, *arteriogram*, *audiogram*, *audiospectrogram*, *autogram*, *automatogram*, *autostereogram*, *auxanogram*, *ballistocardigram*, *barogram*, *brontogram*, *cablogram*, *calogram*, *cardiogram*, *cartogram*, *chirogram*, *cholecystogram*, *chromatogram*, *chromogram*, *chronogram* (*chronogrammic*), *cladogram*, *coronogram*, *correlogram*, *cryptogram* (*cryptogrammic*), *crystallogram*, *cyclogram*, *cystometrogram*, *dactylogram*, *datagram*, *deci-gram*, *dendrogram*, *diffractogram*, *digram*, *dittogram*, *dygogram*, *echocardiogram*, *echoencephalogram*, *echogram*, *electroantennogram*, *electrocardiogram*, *electrochromatogram*, *electrocorticogram*, *electroencephalogram*, *electrogastrogram*, *electrogram*, *electromyogram*, *electromicrogram*, *electronystagmogram*, *electrooculogram*, *electropherogram*, *electrophoretogram*, *electroretinogram*, *encephalogram*, *epigram*, *ergogram*, *ethogram*, *fathogram*, *fingram*, *fluigram*, *genogram*, *Gorillagram*, *gymnogram*, *haemogram*, *harmonogram*, *heliogram*, *hexagram*, *hierogram*, *histogram*, *hologram*, *horse-gram*, *hypogram*, *ideogram*, *idiogram*, *interferogram*, *ionogram*, *isogram*, *karyogram*, *kilogram/-gramme*, *kinetogram*, *kissogram*, *kromogram*, *kymogram*, *laminogram*, *latrinogram*, *lettergram*, *lexigram*, *lipogram*, *logogram*,

lymphangiogram, magnetocardiogram, magnetoencephalogram, magnetogram, mammogram, Marconigram, mareogram, marigram, metagram, meteorogram, metregram, microgram, microphotogram, microprogram, microradiogram, microseismogram, milligram, monogram (monogrammic), myelogram, myogram, myriagram, nanogram, nastygram, nephrogram, neurogram, niggergram, nitigram, nomogram, optogram, organigram, orthodiagram, orthopantomogram, orthoroentgenogram, oscillogram, palatogram, pangram, pantomogram, paragram, parallelogram, partogram, pelmatogram, pentagram, periodogram, petagram, phenogram, phlebogram, phonautogram, phonocardiogram, phonogram, photofluorogram, photogram, photomicrogram, photo-radiogram, photostereogram, phototelegram, phraseogram, phrenogram, phylogram, picogram, pictogram, pigeongram, pistolgram, placentogram, planigram, plethysmogram, pneumatogram, pneumoencephalogram, pneumogram, pneumotachogram, polarogram, polygram, polysomnogram, pornogram, printergram, protogram, psychogram, punnigram, pupillogram, pyelogram, radiochromatogram, radiogram, Rambogram, rayogram, renogram, rheogram, roentgenkymogram, roentgenogram, saligram, salpingogram, scalogram, scattergram, sciagram, scintigram, scintillogram, seismocardiogram, seismogram, shadowgram, shalgram, shigram, sialogram, Sinogram, sinogram, skiagram, sociogram, sonogram, spectrogram, spectroheliogram, Sphenogram, spherogram, sphygmogram, spirogram, splenoportogram, steganogram, stereodiagram, stereogram, stethogram, stibogram, stripagram, strippergram, Sumerogram, tangram, telautogram, telegram (telegrammic), telephotogram, telethermogram, tephigram, tetragram, thermogram, tomogram, tonogram, tremogram, trigram (trigrammic), tympanogram, ultrasonogram, urogram, vectorcardiogram, venogram, ventriculogram, vibrogram, videogram, zeugmatogram, zymogram.

26.

Μορφή: -graph-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν είτε κάποιον ή κάτι που γράφει ή καταγράφει (π.χ. ένα όργανο μετρήσεων) σχετικά με αυτό που προσδιορίζει το α' συνθετικό, (π.χ. *anemograph*, *cinematograph*), είτε κάτι που έχει γραφεί ή καταγραφεί με ορισμένο τρόπο, όπως αυτός προσδιορίζεται από το α' συνθετικό (π.χ. *cryptograph*). Πολλά από αυτά αποτελούν ταυτόχρονα και επίθετα ή ρήματα (π.χ. *photograph* (n.&v.), *autograph* (ουσ.+επίθ.)). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα -y, που αναφέρονται στη διαδικασία, την τεχνική ή το αποτέλεσμα της γραφής ή καταγραφής που πραγματοποιεί το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *mammography*), ή σε τρόπους σχεδίασης ή γραφής (π.χ. *calligraphy*). Συχνά αναφέρονται και σε επιστήμες που σχετίζονται με την περιγραφή ή την καταγραφή (π.χ. *bibliography*, *geography*). Σχηματίζονται επίσης και παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα -ic και -ical, που αναφέρονται στην ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό-βάση. Ουσιαστικά με το επίθημα -y, σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν ό,τι και τα παράγωγα (π.χ. *cartography*). Επίσης επίθετα με τα επιθήματα -ic και -ical σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν ό,τι και τα παράγωγα (π.χ. *agrostographic*)

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα -γράφ(ος).

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, καθώς επίσης και λέξεις ή περικεκομμένοι τύποι γηγενούς προέλευσης (π.χ.

flannelgraph, vibrograph). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε διάφορα ειδικά λεξιλόγια.

Παράγωγα: -y, -ic, -ical.

Παραδείγματα:

accelerographactinograph, actograph, addressograph, aerograph (aerography, aerographic(al)), aerometeorograph, airgraph, allograph (allographic), altigraph, anaglyptograph (anaglyptography, anaglyptographic), anagraph (anagraphy), anapnograph, anemograph (anemography, anemographic), anemometrograph, aneroidograph, angiograph (angiography, angiographic), animatograph (animatographic), anopisthograph (ουσ.+επίθ.) (anopisthographic), antigraph, apograph, arcograph, astrophotography (astrophotography, astrophotographic), audiospectrograph, autograph (ουσ.+επίθ.) (autography, autographic(al), autographist), autolithograph (autolithography, autolithographic), automatograph, autophotograph, autoradiograph (autoradiographic), ballistocardiograph (ballistocardiography, ballistocardiographic), barograph, barometrograph (barometrography), barothermograph, bathythermograph (bathythermographic), bell-telegraph, bibliograph (ουσ.+ρήμα) (bibliography, bibliographic(al)), biograph (ουσ.+ρήμα) (biography, biographic(al), biographist), bolograph (bolographic), brontograph, cablegraph (ουσ.+ρήμα), calligraph (ουσ.+ρήμα) (calligraphy, calligraphic(al), calligraphist), cardiograph (cariography, cardiographic), catagraph, cathodograph (cathodography), cecograph, cephalograph (cephalography), cerograph (cerography, cerographist), chalcograph (chalcography, chalcographic(al), chalcographist), chemigraph (chemigraphy, chemigraphic), chinagraph, chirograph (chirography, chirographic, chirographist), choreograph (ουσ.+ρήμα) (choreography, choreographic(al), choreographist), chorograph (chorography, chorographic(al)), chromatograph (ουσ.+ρήμα) (chromatography, chromatographic), chromograph, chromolithograph (chromolithography, chromolithographic), chromophotolithograph, chromoxylograph (chromoxylography), chronograph (chromography, chronographic(al)), chrysograph (chrysography), cinefluorograph (cinefluorography, cinefluorographic), cinematograph (ουσ.+ρήμα) (cinematography, cinematographic(al), cinematographist), cineradiograph (cineradiography, cineradiographic), climograph, clinograph (clinographic), collograph (collography, collographic), copygraph, coronagraph (coronagraphic), coronograph (coronographic), craniograph (craniography), crescograph, cryptograph (cryptography, cryptographic(al)), curvograph, cyclograph (cyclographic), cymagraph, cymograph, cyrtograph, declinograph, demonograph (demonography), dendrograph (dendrography, dendrographic), deuterograph, diagraph (ουσ.+ρήμα) (diagraphic(al)), Dictograph, Digraph (digraphic), diplograph (diplography, diplographic(al)), dittograph (dittography, dittographic), dromograph (dromographic), dynagraph, dynamograph (dynamographic), echograph, eidograph, electrocardiograph (electrocardiography, electrocardiographic), electro-chronograph, electroencephalograph (electroencephalography, electroencephalographic), electrograph (electrography, electrographic), electromotograph, electromyography (electromyography, electromyographic), electronograph (electronography, electronographic), electronystagmograph (electronystagmography, electronystagmographic), electrooculograph (electrooculography, electrooculographic), ellipsograph, elliptograph, encephalograph (encephalography, encephalographic), epigraph (ουσ.+ρήμα) (epigraphy, epigraphical, epigraphist), ergograph (ergography, ergographic), filmograph (filmography), flannelgraph, galvanograph (galvanography, galvanographic), geograph (geography,

geographic(al)), glossograph (glossography, glossographical), glyphograph (glyphography, glyphographic), glyptograph (glyptography, glyptographic), gnomograph, gyrograph, haemautograph (haemautography, haemautographic), harmonograph, hectograph (hectography, hectographic), helicograph, heliograph (ουσ.+ρήμα) (heliography, heliographic(al)), hierograph (hierography, hierographic(al)), historiograph (historiography, historiographic(al)), hodograph (hodographic), holograph (n.&a., n.&v.) (holography, holographic(al)), homograph (homography, homographic), horograph (horography), hurrygraph, hyalograph (hyalography), hydrograph (hydrography, hydrographic(al)), hydrosphygmograph, hyetograph (hyetography), hyetometrograph, hygrograph, hygrothermograph, hyperbolograph, hyperstereograph, hypsograph (hypsography, hypsographic(al)), hythergraph, iconograph (iconography, iconographic(al), iconographist), ideograph (ideography, ideographic(al)), idiograph (idiographic), integraph, isograph (isography, isographic), isometrograph, jellygraph, kaleidograph, kamagraph (kamagraphy, kamagraphic), kephalograph, kinematograph (kinematography, kinematographic(al)), kineograph, kinetograph (kinetography, kinetographic), kinetophonograph, Klischograph, klydonograph, kymograph (kympography, kymographic), laminagraph (laminagraphic), laminograph, laminographiclignograph (lignography), limnograph, lineograph, Linograph (linography), lithograph (ουσ.+ρήμα) (lithography, lithographic(al)), logograph (logography, logographic(al)), macrophotograph (macrophotography), magnetocardiograph (magnetocardiography, magnetocardiographic), magnetograph (magnetographic), magneto-phonograph, magneto-telegraph, mammography (mammography, mammographic), Marconigraph (ουσ.+ρήμα) (marconigraphy), mareograph (mareographic), marigraph (marigraphic), mechanograph (mechanography, mechanographic), megalograph (megalography), melodiographmelograph, (melographic), mesograph, metallograph (metallography, metallographic(al), metallographist), meteorograph (meteorography, meteorographic(al)), metrograph, mezzograph, microbarograph, micrograph (micrography, micrographic, micrographist), micropantograph, microphonograph, microphotograph (microphotography, microphotographic), microradiograph (microradiography), microseismograph, microspectrograph (microspectrography), mimeographmimeograph (ουσ.+ρήμα), mimograph, monograph (ουσ.+ρήμα) (monography, monographic (ουσ.+επίθ.), monographical, monographist), motograph, multigraph, mutographmutograph (ουσ.+ρήμα), myograph (myography, myographical, myographist), mythograph (mythography, mythographical, mythographist), neograph (neography), noctograph, nomograph (nomography), nyctograph, odograph, odontograph (odontography, odontographic), oleograph (oleography, oleographic, oleographist), oleolithograph, ombrograph, omnigraph, oncograph, oograph, opisthograph (ουσ.+επίθ.), (opisthography, opisthographic(al)), Optigraphorthochronograph, orthodiagraph (orthodiagraphy, orthodiagraphic), orthograph (orthography, orthographic, orthographist), orthopantomograph (orthopantomography), orthophotograph, oscillograph (ουσ.+ρήμα) (oscillography, oscillographic), ozonograph, palaeograph/paleograph (palaeography, palaeographic(al), paleographist), palatograph (palatography, palatographic), paniconograph (paniconography, paniconographic), panograph (panography, panographic), pansphygmograph, pantelegraph (pantelegraphy), pantograph (ουσ.+ρήμα) (pantography, pantographic(al)), pantomograph (pantomography, pantomographic(al)), papyrograph (ουσ.+ρήμα) (papyrography, papyrographic), paragraph (ουσ.+ρήμα) (paragraphic(al), paragraphist), pasigraph (ουσ.+ρήμα) (pasigraphy, pasigraphic(al)), pelvigraph, pendulographperigraph (perigraphical),

periodograph, perspectartigraph, perspectograph (perspectography), petrograph (petrography, petrographic(al)), philographphlebograph (phlebography, phlebographic(al)), phonautograph (phoautographic), phonocardiograph (phonocardiography, phonocardiographic(al)), phonodynamograph, phonograph (ουσ.+ρήμα) (phonography, phonographic(al), phonographist), phosphorograph (phosphorography, phosphographic), photo-chromolithograph, photochronograph (photochronography, photochronographic), photofluorography (ουσ.+ρήμα) (photofluorography, photofluorographic), photo-galvanograph (photogalvanography, photo-galvanographic), photograph (ουσ.+ρήμα) (photography, photographic(al), photographist), photoheliograph (photoheliography, photoheliographic), photolithograph (ουσ.+ρήμα) (photolithography, photolithographic), photomacrograph (photomicrography, photomacrographic), photo-magnetograph, n., photometallograph (photometallography), photometrographphotomicrograph (photomacrography, photomacrographic), photo-nephograph, photonymograph, photopapyrograph (photopapyrography), photoplethysmograph (photoplethysmography, photoplethysmographic), photostereograph (photostereographic), phototelegraph (phototelegraphy, phototelegraphic), photozincograph (ουσ.+ρήμα) (photozincography, photozincographic(al)), phraseograph (phraseography, phraseographic), phrenograph (phrenography), phytograph (phytography, phytographic), pianograph, pictograph (pictography, pictographic), picturegraph, pistolgraph (pistolgraphy), pistolograph (pistolography), plagiograph, planigraph (planigraphy, planigraphic), planograph (ουσ.+ρήμα) (planography, planographist), plastograph (plastography), plessigraph, plethysmograph (plethysmography, plethysmographic), pluviograph, pneograph, pneumatograph (pneumatography, pneumatographic), pneumograph (pneumography, pneumographic), pneumometrograph, pneumotachograph (pneumotachography, pneumotachographic), polarograph (polarography, polarographic), polygraph (ουσ.+ρήμα) (polygraphy, polygraphic(al), polygraphist), polypantograph, polysomnograph (polysomnography, polysomnographic), pornograph (ουσ.+επίθ.), (pornography, pornographic(al), pornographist), profilograph, protograph (protographic), protoseismograph, psalmograph (psalmography, psalmographist), psephograph, pseudepigraph (pseudepigraphy, pseudepigraphic), pseudograph (pseudography), pseudophotograph, psychograph (psychography, psychographic, psychographist), punctograph, pupillograph (pupillography, pupillographic), pyelograph (pyelography, pyellographic), pyrograph (ουσ.+ρήμα) (pyrography, pyrographic, pyrographist), radioautograph (radioautography, radioautographic), radiograph (ουσ.+ρήμα) (radiography, radiographic(al)), radioheliograph, radiometeorograph (radiometeorography), radiophotograph (radiophotography, radiophotographic), rayograph, rectigraph, roentgenkymograph (roentkymography, roentkymographic), roentgenograph (roentgenography, roentgenographic), rotograph, scattergraph, scenograph (scenography, scenographic(al)), sciagraph (sciagraphy, sciagraphic(al)), scintigraph (scintigraphy, scintigraphic), scintillograph (scintillography, scintillographic), scotograph (scotography, scotographic), secret-graph, seismo-chronograph, seismograph (ουσ.+ρήμα) (seismography, seismographic(al)), seismometrograph, selenograph (selenography, selenographic(al), selenographist), serigraph (serigraphy, serigraphic), shadowgraph (shadowgraphy, shadowgraphic, shadowgraphist), shadowgraph, siderograph (siderography, siderographic(al), siderographist), sillograph (sillographist), skiagraph (skiagraphy, skiagraphic), solographsonagraph, sonograph, spectrograph (spectrography, spectrographic(al)), spectroheliograph (spectroheliographic), spectro-polarigraph,

spherograph, sphygmograph (sphygmography, sphygmographic), spiograph (spiography, spiographic), stathmograph, stenograph (ουσ.+ρήμα) (stenography, stenographic, stenographist), stereograph (stereography, stereographic(al)), stereomicrograph, stereophotograph (stereophotography, stereophotographic), stereophotomicrograph, stereoplanigraph, stereoradiograph (stereoradiography), stetho-cardiograph, stethograph (stethography, stethographic), Stevengraph, stylograph (stylography, stylographic(al)), symmograph (symmography, symmographic), sympalmograph, sympsychograph, synchronograph, syngraph, tachograph, tachygraph (tachygraphy, tachygraphic(al), tachygraphist), telautograph (telautography), teleanemograph, telebarograph, telechirograph, telecryptograph, telecryptography, telegraph (ουσ.+ρήμα) (telegraphy, telegraphic(al), telegraphist), teleiconograph, teleelectrograph, telemeteorograph (telemeteorography, telemeteorographic), telemetrograph, telephonograph (telephonography, telephonographic), telephotograph (telephotography, telephotographic), telethermograph, teletypograph, telligraph, tellograph (tellographic), theatrograph, thermobarograph, thermograph (thermography, thermographic), thermo-hygrograph, thermometrograph, thoughtograph (thoughtography, thoughtographic), tithonograph (tithonographic), tomograph (tomography, tomographic), tonograph (tomography, tonographic), topograph (topography, topographic(al), topographist), torsigraph, tremograph, trigraph (trigraphy, trigraphic), trypograph (trypographic), typhlograph, typograph (typography, typographic(al), typographist), typo-telegraph (typo-telegraphy), ultrasonograph (ultrasonography), urethragraph (urethrography), vaporograph (vaporographic), vapourgraph, vibrograph, vortograph, votograph, votometer, xeroradiograph (xeroradiography, xeroradiographic), xograph, Xylograph (xylography, xylographic, xylographist), zincograph (zincography, zincographic), zincograph, zoograph (zoography, zoographic(al), zoographist).

-y: acrography, algraphy (algraphic), aluminography, ampelography, anaglyptography, angelography, angiocardiology (angiocardiology), anorganography, anthropogeography (anthropogeographic), anthropography, aponeurography, archaeography (archaeographical), areography (aerographic), arithmography, arteriography (arteriographic), arthrography, asmatography, astrography (astrographic), aurigraphy, autobiography (autobiographic(al)), autopsychography, autoradiography, autotypography, auxanography (auxanographic), balneography, biogeography (biogeographic), biostratigraphy (biostratigraphic(al)), blastography, botanography (botanographist), brachygraphy (brachygraphic(al)), bromography, cacography (cacographic(al)), calography, caricography, cartography (cartographic(al)), celidography, ceramography, cerography, chalypsography, chartography (chartographic, chartographist), cholangiography, cholecystography (cholecystographic), choledography, cholography, chondrography, Christianography, chromophotography, chromotypography, chronophotography (chronophotographic), chronostratigraphy (chronostratigraphic), cthonography, chylography, cinemicrography (cinemicrographic), climatography (climatographic(al)), cometography, comicography, cosmography (cosmographic(al), cosmographist), crystallography (crystallographic(al), crystallographist), cynography, dactyliography (dactyliographic), dactylography, demography (demographic(al)), dermatography, dermography, desmography, diacrisiography, discography (discographic(al)), doxography (doxographic(al)), driography (driographic), ecclesiography, echocardiography (echocardiographic), echoencephalography (echoencephalographic), ecogeography (ecogeographic(al)), ectypography, electroantennography (electroantennographic), electrochromatography

(electrochromatographic), electrophotography (electrophotographic), electroretinography (electroretinographic), electrotelegraphy (electrotelegraphic), embryography, enigmatography, enteradenography, enterography, epidemiography (epidemiographist), epistolography (epistolographic, epistolographist), ethnography (ethnographic(al), ethnographist), ethnography, etymology, flexography (flexographic), gypsography, haematography, hagiography (hagiographic(al), hagiographist), haligraphy, haliography, halography, haplography, heliozincography, hepatography, heresiography, herpetography (herpetographical), heterography (heterographic), histography (histographic), horologigraphy (horologigraphic), hymenography, hymnography, ichnography (ichnographic(al)), ichthyography (ichthyographic), iconomatography, ionography (ionographic), kapnography (kapnographic), laryngography, lexicography (lexicographic (ουσ.+επίθ.)), lexicographical, lexicographist), lexigraphy (lexigraphic), lichenography (lichenographic(al), lichenographist), lipography, lithochromatography (lithochromatographic), lithochrysography, lithophotography, lithostratigraphy (lithostratigraphic), loimography, lymphangiography (lymphangiographic), lymphography, macrogeography (macrogeographic(al)), macrography (macrographic), magnetoencephalography, magnetostratigraphy (magnetostratigraphic), mecography, metagraphy (metagraphic), microlithography, microphysiography, microspectrography (microspectrographic), microstratigraphy, microtopography (microtopographic(al)), mineragraphy, mineralography (mineralographic), miniography, mogigraphy (mogigraphic), morphography (morphographic(al)), museography (museographical, museographist), musicography, myelography, nanolithography, nephrography, neurography, nosography (nosographic(al)), numismatography, nystagmography (nystagmographic), obstetricography, oceanography (oceanographic(al)), ontography (ontographic), ophiography, ophthalmography, optography, orchesography, organography (organographic(al), organographist), ornithobiography (ornithobiographical), ornithogeography (ornithogeographic(al)), orography (orographic(al)), orohydrography (orohydrographic(al)), oryctography (oryctographic(al)), osteography, otography (otographical), palaeobiogeography (palaeobiogeographic(al)), palaeoceanography (palaeoceanographic(al)), palaeodemography (palaeodemographic), palaeogeography (palaeogeographical), palaeohydrography, palaeontography (palaeontographical), palaeophysiography (paleophysiographical), palaeotopography (paleotopographical), palaeotypography (paleootypographist), palaeozoogeography (paleozoogeographical), paradoxography (paradoxographical), pathography (pathographic(al)), pedography, pelvigraphy, pelycography, peplography, phantasmatography, phantasmography, pharyngography (pharynographic), phonophotography (phonophotographic), photochromography, phototopography (phototopographic(al)), phototypography (phototypographic), photoxylography, phycography, physiography (physiographic(al)), phytogeography (phytogeographic(al)), placentography, planetography, plutography (plutographic), pornobiography, potamography, preliography, prosopography (prosopographic(al)), psychobiography (psychobiographic(al)), psychogeography (psychogeographic(al)), pteridography, pterography (ptero-graphic(al)), pterylography (pterylographic(al)), pyramidography, pyretography, radioluminography, radiometallography, renography, reprography (reprographic), resinography (resinographic), rhopography, rhyparography (rhyparographic, rhyparographist), rhyppography, rupography (rupographical), salpingography (salpingographic), saurography, scoteinography, scoteography, sectioplanography, seismocardiography (seismocardiographic),

selenotopography (selenotopographic), sematography (sematographic), semiography, sialography (sialographic), sigillography, sinnography, sinography, skeletography, snobography, sociography (sociographic), spatiography, splachnography, splenography, steganography (steganographical), stelography, stereotypography, stratigraphy (stratigraphic(al), stratigraphist), symbolaeography, symbology, symptomatography, syndesmography, syphilography, technography (technographic), teleradiography, teleroentography, tenography, tenontography, thalassography (thalassographic), thanatography, thaumatography, toreumatography, transferography, tympanography, typolithography (typolithographic), typoradiography, uglyography, uranography (uranographical, uranographist), ureterography, urography (urographic), vapography, vectorcardiography, venography (venographic), ventriculography (ventriculographic), videography, voltaigraphy, webliography, xerography (xerographic), xography, zenography (zenographic(al)), zeugmatography, zoogeography (zoogeographic(al)), zoophytography.

-ic: agrostographic (-al), homalographic, microradiographic, microstratigraphic, mineragraphic, palaeozoogeographic, pangraphic, polyautographic, runographic, speciographic.

-ical: finigraphical, idolographical, tautographical.

27.

Μορφή: **-lith-**

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν είτε είδος πετρώματος (π.χ. *aerolith*), είτε εναπόθεμα (λίθο) σε ορισμένο όργανο ζωντανού οργανισμού, που προσδιορίζεται από το α' συνθετικό (π.χ. *encephalolith*). Επίσης σχηματίζει και εξωκεντρικά ουσιαστικά που αναφέρονται σε αντικείμενα που αποτελούνται από κάποιο πέτρωμα (π.χ. *acrolith* (= είδος αγάλματος)). Από μερικά από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα **-ic** και **-ical** που δηλώνουν το χαρακτηριστικό του αρχικού ουσιαστικού (π.χ. *Palaeolithic(al)*). Τέτοια επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το λίθο (π.χ. *polylithic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *λίθος*.

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης. Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Γεωλογία, Αρχαιολογία, Ιατρική)

Παράγωγα: -ic, -ical.

Παραδείγματα: *acrolith* (acrolithic), *aerolith*, *albolith*, *amphibiolith*, *asthenolith*, *batholith* (batholithic), *broncholith*, *brontolith*, *bysmalith* (bysmalithic), *cholelith*, *chololith* (chololithic), *chromolith* (chromolithic), *cocolith*, *coprolith*, *cyatholith*, *cyclolith*, *cystolith* (cystolithic), *dacryolith*, *discolith*, *encephalolith*, *endolith* (endolithic), *enterolith*, *eolith* (eolithic), *Galalith*, *gastrolith*, *helmintholith*, *hepatolith* (hepatolithic), *hippolith*, *hydrolaccolith* (hydrolaccolithic), *hydrolith*, *inolith*, *laccolith*, *lopolith* (lopolithic), *megalith* (megalithic), *microlith* (microlithic), *monolith* (ουσ.+επίθ.) (monolithic), *Multilith*, *neolith* (ουσ.+επίθ.) (Neolithic (ουσ.+επίθ.)), *odontolith*, *olistolith*, *oolith* (oolithic), *ophthalmolith*, *oscheolith*, *otolith* (otolithic), *palaeolith/paleolith* (Palaeolithic(al)/Paleolithic(al)), *peristalith*, *phacolith*, *phlebolith* (phlebolithic), *phonolith*, *photolith*, *phytolith*, *pisolith* (pisolithic), *pneumolith*, *pneumolith*, *prepalaolith*, *prostatolith*, *protolith* (protolithic), *regolith* (regolithic), *rhabdolith*, *rhinolith* (rhinolithic), *sebolith*, *sialolith*, *siderolith* (siderolithic), *spermolith*, *spongolith*, *statolith*, *staurolith*, *stercolith*, *stercorolith*, *stromatolith*

(stromatolithic), tonsillolith, trilith (trilithic), tripolith, uranolith, uretero-lith (ureterolithic), uro-lith (uro-lithic), urostealith, utero-lith, xenolith (xenolithic).

-ic: aeneolithic, antilithic, archaeolithic, archilithic, chalcolithic, epilithic, epipalaeolithic, granolithic, heliolithic, melilithic, Mesolithic (ουσ.+επίθ.), Miolithic, nephrolithic, pelolithic, polyolithic, protoneolithic, psammolithic, pyrolithic.

-ical: osteolithical.

28.

Μορφή: **-log-**

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που αναφέρονται είτε σε ορισμένο τρόπο ομιλίας (π.χ. *brachylogy*, *cacology*), αλλά κυρίως σε ορισμένη επιστήμη ή την ενασχόληση με ορισμένο αντικείμενο μελέτης (π.χ. *adenology*, *Assyriology*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα *-ic* και *-ical*, που αναφέρονται στο χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *entomological*, *climatologic(al)*). Επίσης σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-ist* που δηλώνουν αυτόν που ασχολείται με αυτό που εκφράζει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *Egyptologist*, *immunologist*) και, σπανιότερα πλέον, με τα επιθήματα *-er* και *-ue* που εκφράζουν την ίδια σημασία (π.χ. *geologer*, *Egyptologue*). Επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ical*, καθώς και ουσιαστικά με τα επιθήματα *-ist* και *-ue* σχηματίζονται και πρωτογενώς και έχουν την ίδια σημασία με τα αντίστοιχα παράγωγα (π.χ. *acanthological*, *catalogic* και *Celtologue*, *Americanologist* αντίστοιχα), με εξαίρεση τα ουσιαστικά σε *-ue* που μπορεί να αναφέρονται σε είδος λόγου ή ομιλίας (π.χ. *dialogue*, *prologue*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-λογ(ος)*.

Συνδυασμοί: Το *α* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, καθώς και λέξη ή περικεκομμένος τύπος γηγενούς προέλευσης (π.χ. *nothingology* και *missiology* αντίστοιχα), ή ακόμα και κύριο όνομα (π.χ. *Bascology*, *Americanologist*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε δημόσια και διάφορα ειδικά λεξιλόγια.

Παράγωγα: -y, -ic, -ical, -ist, -er, -ue.

Παραδείγματα: -y: accentology, acology, actinology, acyrology (acyrological), adenology (adenological), aerobiology (aerobiological, aerobiologist), aerolithology, aerology (aerological, aerologist), aesthology, aetiology/etiology (aetiological, etiologist), agnoiology, agriology (agriological), agrobiolology (agrobiological, agrobiologist), agroecology (agroecological, agroecologist), agrology (agrologist), agrometeorology (agrometeorological, agrometeorologist), agrostology (agrostologic(al), agrostologist), agrotechnology, alethiology, algology (algological), ambilogy, ambrology, amphibiology (amphibiological), amphibology (amphibological), amphilogy, anaesthesiology (anaesthesiologist), anatripsology, andrology (andrologic(al)), anemology (anemological), angelology, angiology, anorganology, antapology, anthology (anthologic(al), anthologer, anthologist), anthropology (anthropologic(al)), anthropomorphology (anthropomorphological), anthroposomatology, antilogy, apology (ουσ.+ρήμα)(apological, apologist), aponeurology, arachnology (arachnological, arachnologist), araneology (araneological, araneologist), archaeo-geology, archaeology (archaeologic(al), archaeologer, archaeologist), archelogy, archology, arcology, areology, aretology (aretological), aretology, argology, aristology (aristological, aristologist), arithmology (arithmological), arteriology, arthrology, Assyriology (assyriological, Assyriologue, Assyriologist), asteroseismology (asteroseismological, asteroseismologist), asthenology, astro-archaeology, astrobiology, astrolithology, astrology (astrological,

astrologic (ουσ.+επίθ.), astrologous, astrologer, astrologist), astro-meteorology (astrometeorological, astrometeorologist), astro-theology, atheology (atheological), atmology (atmological, atmologist), atmospherology, atomology, audiology (audiologist), autecology (autecological), autology (autological), auto-psychology, axiology (axiological, axiologist), azoology, bacteriology (bacteriologic(al), bacteriologist), balneology (balneological, balneologist), barology, Bascology, batology (batological, batologist), battology (battological, battologist), bibliology (bibliological, bibliologist), bioclimatology (bioclimatological), bio-ecology, biology (biologic(al), biologist), biosociology (biosociological), biospelaecology (biospelaecological), biotechnology (biotechnological), biotypology, borborology, botanology (botanological), brachylogy, bromatology, brontology (brontological), bryology (bryological, bryologist), Buddhology (Buddhological, Buddhologist), bugology (bugologist), bumpology (bumbologist), bursalogy, cacology, cainozoology, caliology (caliological), campanology (campanological, campanologer, campanologist), cancerology (cancerologist), caneology, carcinology (carcinological, carcinologist), cardiology (cardiological, cardiologist), carphology, carpology (carpological, carpologist), celology, cephalology, cerebrology, cereology (cereologist), cetology (cetological, cetologist), chaology (chaologist), characterology (characterological, characterologist), chemico-biology (chemicobiologic), chiology (chiological, chiologist), chiropodology, choledography, choledology, cholology, chondrology, choreology (choreologist), chorology (chorological), Christology (Christologic(al), Christologist), chromatology, chronobiology (chronobiologist), chronology (chronologic(al), chronologer, chronologist), chrysology, chthononosology, cinchonology, climatology (climatologic(al), climatologist), coccidology, codicology, codology (codologist), colorology (colorological), cometology, comitology computerology (computerologist), conchology (conchological, conchologist), coprology, cordiology, cormology, cosmetology (cosmetologist), cosmology (cosmologic(al), cosmologist), craniology (craniological, craniologist), criminology (criminological, criminologist), criteriology (criteriological), crithology, crustaceology (crustaceological, crustaceologist), crustalogy (crustalogical, crustalogist), cryobiology (cryobiological, cryobiologist), cryology, cryopedology, cryptology, cryptozoology (cryptozoological, cryptozoologist), crystallogy (crystallogist), crystallogy, culturology (culturological), curiology (curiological, curiologic (ουσ.+επίθ.)), cyclonology, cyesiology, cynology (cynological, cynologist), cyno-phrenology, cytology (cytologic, cytologist), cytopathology (cytopathologist), dactyliology, dactylology, Dantology (Dantologist), deltiology (deltiologist), demonology (demonologic(al), demonologer, demonologist), dendranthropology, dendrochronology (densrochronological, dendrochronologist), dendroclimatology, dendrology (dendrologic(al), dendrologous, dendrologist), dentology (dentologist), deontology (deontological, deontologist), dermalogy, dermatology (dermatological, dermatologist), dermatopathology, dermology, desmidiology (desmidiologist), desmology, desmonosology, desmopathology, diabology (diabolological), diabolology, dialectology (dialectological, dialectologer, dialectologist), dianoiology, dicaeology, dilogy (dilogical), diplomatology, dipterology (dipterological, dipterologist), disanalogy, dissology, dittology, docimology, dogmatology, dogology, dosiology, dosology, doxology (doxological), dyslogy (dyslogical), dysteleology (dysteleological, dysteleologist), ecclesiology (ecclesiologic, ecclesiologist), eccrinology, echinology (echinologist), ecoclimatology ecology (ecologic(al), ecologist), ecomorphology (ecomorphological), ecophysiology (ecophysiological,

ecophysiology), ecopsychology (ecopsychological, ecopsychologist), ecotechnology (ecotechnological), ecotoxicology (ecotoxicological, ecotoxicologist), Egyptology (Egyptological, Egyptologue, Egyptologer, Egyptologist), electricology, electrobiology (electrobiological, electrobiologist), electrology (electrologic(al), electrologist), electropathology, electrophysiology (electrophysiologic(al), electrophysiologist), electropsychology, electrotechnology, emblematology, embryology (embryologic(al), embryologist), emetology, emmenagogology, emmenology (emmenological), encephalology, endocrinology (endocrinological, endocrinologist), enigmatology, enteradenology, enterology, entomology (entomological, entomologist), entozoology (entozoologist), enzymology (enzymological, enzymologist), epidemiology (epidemiological, epidemiologist), epistemology (epistemological, epistemologist), erotology, escapology (escapologist), eschatology (eschatological, eschatologist), ethnoarchaeology (ethnoarchaeological, ethnoarchaeologist), ethnology (ethnologic(al), ethnologer, ethnologist), ethnomethodology (ethnomethodological, ethnomethodologist), ethnomusicology (ethnomusicological, ethnomusicologist), ethnopharmacology, ethnopsychology (ethnopsychological), ethology (ethnological, ethnologist), Etruscology (Etruscologist), etymology (etymologic(al), etymologer, etymologist), euchology (euchological), eudaimonology, eulogy (eulogic(al), eulogist), exanthematology, exobiology (exobiologist), fairyology (fairyologist), faunology (faunological), festivity, filicology, fluviology, fossilology (fossilologist), fossilology (fossilological, fossilologist), fungology (fungological, fungologist), futurology (futurological, futurologist), galvanology (galvanologist), garbology (garbologist), gastro-enterology (gastro-enterological, gastro-enterologist), gastrology (gastrological, gastrologer, gastrologist), gemmology (gemmologist), genealogy (genealogic(al), genealogist), genecology (genecologic(al)), genesiology, genethliology, geochronology (geochronological, geochronologist), geology (geologic(al), geologer, geologist), geomorphology (geomorphological, geomorphologist), geotechnology, geratology (geratologic, geratologous, geratologist), gerontology (gerontological, gerontologist), ghostology, gigantology, glaciology (glaciological, glaciologist), glossology (glossological, glossologist), glottochronology, glottology (glottologic(al), glottologist), glycobiology, gnomology (gnomologic(al), gnomologist), gnomonology (gnomonological), gnosiology (gnosiological), gnostology, gnotobiology, graminology, grammatology (grammatological, grammatologist), graphiology (graphiologist), graphology (graphological, graphologist), gynaecology (gynaecological, gynaecologist), gynaecophysiology, haematology (haematologic(al), haematologist), haematopathology, haemopathology, hagiology (hagiologic(al), hagiologist), halology, hamartiology (hamartiologist), haplogy, hedonology, helcology, heliology (heliologist), helioseismology (helioseismological, helioseismologist), helminthology (helminthologic(al), helminthologist), hemerology, heortology (heortological, heortologist), hepatology (hepatological, hepatologist), heptaglottology, herbology (herbologist), heresiology (heresiologer, heresiologist), herniology, herology, heroology (heroologist), herpetology (herpetologic(al), herpetologist), heterology (heterological, heterologous), hexalogy, hexiology (hexiological), Hibernology (Hibernologist), hierology (hierologic(al), hierologist), hippology (hippological, hippologist), hipponosology (hipponosological), hippopathology (hippopathological), hipposteology, histiology (histiological), histology (histologic(al), histologist), histomorphology (histomorphological), histopathology (histopathologist), histophysiology (histophysiological), historico-philology, historiology (historiological), Hittitology (Hittitologist), Homerology

(Homerologist), homology (homologic(al), homologous, homologist), hopology, hormonology, horology (horologic(al), horologer, horologist), humorology, hydrobiology (hydrobiological, hydro-biologist), hydrogeology (hydrogeological, hydrogeologist), hydrology (hydrologic(al), hydrologist), hydrometeorology (hydrometeorological), hydrophytology, hyetology (hyetological), hygiology, hygology, hylology, hymenology (hymenological), hymenopterology (hymenopterological, hymenopterologist), hymnology (hymnologic(al), hymnologist), hypnology (hypnologist), hysterology, iatrology, ichneumonology, ichnolithology (ichnolithological), ichnology (ichnological), ichthyology (ichthyologic(al), ichthyologist), iconology (iconological, iconologist), ideology (ideologic(al), ideologue, ideologist), idiomatology, idiopsychology (idiopsychological), immunobiology (immunobiologic(al)), immunohaematology (immunohaematologic(al)), immunohematology (immunohematologic(al)), immunology (immunologic(al), immunologist), immunopathology (immunopathologic(al), immunopathologist), immunopharmacology, Indology (Indological, Indologist), insectology (insectologer, insectologist), iridology Japanology (Japanologist), karstology, karyology (karyologic), kidology, kinesiology (kinesiologic, kinesiologist), kinology, kompology, Kremlinology (kremlinological, Kremlinologist), laryngology (laryngological, laryngologist), lepidopterology (lepidopterological, lepidopterologist), leptology, leptonology, lexicology (lexicological, lexicologist), lichenology (lichenologic(al), lichenologist), limacology (limacologist), limnobiology (limnobiologic), limnology (limnological, limnologist), lithology (lithologic(al), lithologist), lithotheology, liturgiology (liturgiological, liturgiologist), logology, loimology, macrocosmology, macrology macrosociology (macrosociological), magirology (magirolological, magirolologist), magnetology (magnetologist), malacology (malacological, malacologist), malacostracology (malacostracological, malacostracologist), malacozoology malariology (malarologist), mammalogy (mammalogical, mammalogist), manitology, mantology (mantologist), Mariology (Mariological, Mariologist), martyrology (martyrologic(al), martyrologist), mastology (mastological, mastologist), mastozoology, mataeology (mataeological), mazology (mazological, mazologist), mechanology, meconology, meganology, melissopalynology (melissopalynological, melissopalynologist), membranology, menology (menological, menologist), mereology (mereological), merology mesmero-phrenology, mesology (mesological, mesologist), metabiology (metabiological), metallogy (metallogical), metamorphology metaphysiology (metaphysiological, metaphysiologist), metaplastology metapsychology (metapsychological), metasociology (metasociological), metatheology (metatheological), meteorology (meteorologic(al), meteorologist), methodology (methodological, methodologist), metrology (metrological, metrologist), miasmatology, miasmology, micristology, microbiology (microbiologic(al), microbiologist), microclimatology (microclimatological, microclimatologist), microcosmology, microecology, microgeology (microgeological, microgeologist), micrometeorology (micrometeorologic(al), micrometeorologist), micromineralogy (micromineralogical), micromorphology (micromorphological), micropalaeontology (micropalaeontologic(al), micropalaeontologist), micropathology (micropathological, micropathologist), micropetrology (micro-petrologist), microphysiology (microphysiologist), microseismology micro-sociology (microsociological), microtechnology, microzoology, mimology (mimologist), mineralogy (mineralogic(al), mineralogist), misology (misologue, misologist), missiology (missiological, missiologist), miteology mixology

(mixologist), molinology (molinological, molinologist), momiology monadology (monadological), monology (monologue, monologic(al), monologist), montology, morology (morological, morologist), morphology (morphologic(al), morphologist), morphonology (morphonological), morphophonology (morphophonological), musicology (muscological, muscologist), museology (museological, museologist), musicology (musicological, musicologist), mycetology mycology (mycologic(al), mycologist), mycoplasmaology (mycoplasmaologist), mycotoxicology, mycology (mycological), myology (mycological, mycologist), myrmecology (myrmecological, myrmecologist), myrology (myrologist), mythology (mythologue, mythologic(al), mythologer, mythologist), mytho-theology nanotechnology (nanotechnological, nanotechnologist), naology (naological), narcology (narcological, narcologist), narratology (narratological, narratologist), nasology (nasologic(al), nasologist), necrology (necrologue, necrologic(al), necrologist), nematology (nematological, nematologist), neology (neologic(al), neologous, neologist), neonatology (neonatologist), neontology (neontologic(al), neontologist), neossology nephelology (nephelological), nephology (nephological, nephologist), nephrology (nephrologist), nerterology, neurobiology (neurobiological, neurobiologist), neurocytology (neurocytologic(al), neurocytologist), neuroembryology (neuroembryologic(al), neuroembryologist), neuroendocrinology (neuroendocrinological, neuroendocrinologist), neuroethology, neurohistology (neurohistologic(al), neurohistologist), neurohypnology neuroimmunology, neurology (neurologic(al), neurologist), neuromyology, neuroophthalmology, neuropathology (neuropathologic(al), neuropathologist), neuropharmacology (neuropharmacologic(al), neuropharmacologist), neuroophthalmology, neurophysiology (neurophysiologic(al), neurophysiologist), neuropsychology (neuropsychological, neuropsychologist), neuropsychopharmacology, neuropterology (neuropterological), neuroradiology (neuroradiologic(al), neuroradiologist), neurotoxicology, neurypnology (neuryppnological, neuryppnologist), nomology (nomological, nomologist), noology (noological, noologist), noseology (noseological), nosology (nosologic(al), nosologist), nothingology, nucleochronology (nucleochronological), nucleocosmochronology, numerology (numerological, numerologist), numismatology (numismatologist), nymphology (nymphological), oceanology (oceanological, oceanologist), odology odontology (odontologist), odontology (odontologic(al), odontologist), odontonosology, oenology/ enology (oenological/enological, oenologist/enologist), ombrology (ombrological), omenology oncology (oncologic(al), oncologist), oneirology (oneirologist), onology, onomasiology (onomasiologic(al), onomasiologist), onomatology (onomatological, onomatologist), ontology (ontologic(al), ontologist), ontotheology (ontotheological), oology (oologic(al), oologist), ophiology (ophiologic(al), ophiologist), ophthalmology (ophthalmologic(al), ophthalmologist), opiology, orchidology (orchidologist), organology (organological, organologist), orismology (orismologic(al)), ornithichnology ornithology (ornithologic(al), ornithologist), orology (orological, orologist), orthokeratology orthology (orthological, orthologous), orthopterology (orthopterological, orthopterologist), oryctology (oryctological, oryctologist), oryctozoology (oryctozoological), osmology, osmonosology, ospresiology (ospresiological), osteology (osteologic(al), osteologist), ostracology (ostracological), otolaryngology (otolaryngologic(al), otolaryngologist), otology (otological, otologist), otomorphology, otorhinolaryngology (otorhinolaryngologist), oudenology ovology (ovological, ovologist), paedology/pedology (paedological/pedological, paedologist/pedologist), paedonosology, palaeoanthropology/paleoanthropology

(palaeoanthropological/paleoanthropological, palaeoanthropologist/paleoanthropologist), palaeobiology/paleobiology
 (palaeobiologic(al)/paleobiologic(al), palaeobiologist/paleobiologist),
 palaeoclimatology/paleoclimatology (palaeoclimatologic(al)/paleoclimatologic(al),
 palaeoclimatologist/paleoclimatologist), palaeoecology/paleoecology
 (palaeoecological/paleoecological. Palaeoecologist/paleoecologist),
 palaeoentomology/paleoentomology (palaeoentomological/paleoentomological,
 palaeoentomologist/paleoentomologist), palaeoethnology/paleoethnology
 (palaeoethnological/paleoethnological, palaethnologist/paleoethnologist),
 palaeogeology/paleogeology (palaeogeologic(al)/paleogeologic(al),
 palaeogeologist/paleogeologist), palaeogeomorphology/paleogeomorphology
 (palaeogeomorphologic(al)/paleogeomorphologic(al), palaeogeomorphologist),
 palaeoherpetology/paleoherpetology (palaeoherpetological,
 palaeoherpetologist/paleoherpetologist), palaeohydrology,
 palaeoichnology/paleoichnology (palaeoichnologic(al)/paleoichnologic(al)),
 palaeoichthyology/paleoichthyology (palaeoichthyological/paleoichthyological,
 palaeoichthyologist/paleoichthyologist), palaeolimnology/paleolimnology
 (palaeolimnological/paleolimnological, palaeolimnologist/paleolimnologist),
 palaeology/paleology (palaeologic(al)/paleologic(al), palaeologist/paleologist),
 palaeometeorology/paleometeorology (palaeometeorologist/paleometeorologist),
 palaeoneurology/paleoneurology (palaeoneurologist/paleoneurologist),
 palaeontology/paleontology (palaeontologic(al)/paleontologic(al),
 palaeontologist/paleontologist), palaeopathology/paleopathology
 (palaeopathologic(al)/paleopathologic(al), palaeopathologist/paleopathologist),
 palaeopedology/paleopedology (palaeopedological/paleopedological,
 palaeopedologist/paleopedologist), palaeophysiology/paleophysiology
 (palaeophysiological/paleophysiological, palaeophysiology/paleophysiology),
 palaeophytology/paleophytology (palaeophytologic(al)/paleophytologic(al),
 palaeophytologist/paleophytologist), palaeopsychology/paleopsychology
 (palaeopsychologist/paleopsychologist), palaeornithology/paleornithology
 (palaeornithological/paleornithological, palaeozoology/paleozoology
 (palaeozoological/paleozoological, palaeozoologist/paleozoologist),
 palaetiology/paletiology (palaetiologic(al)/paletiologic(al), palaetiologist),
 palethnology
 Paleyology, palichnology (palichnologist), palilogy, palynology (palynological,
 palynologist), pantheology (panthologist), pantology (pantologic(al), pantologist),
 papyrology (papyrological, papyrologist), paradoxology, paralogy (paralogic(al),
 paralogous, paralogist), parapsychology (parapsychological, parapsychologist),
 parasitology (parasitological, parasitologist), pareschatology parhomology,
 parisology, paroemiology, paremiology, parsonology, parthenology pathematology,
 pathobiology (pathobiological, pathobiologist), pathology (pathologic(al),
 pathologist), pathophysiology (pathophysiology(al)), patrology (patrologic(al),
 patrologist), patronomatology pedology (pedologic(al), pedologist), Pekingology
 (Pekingologist), pelycology, penology (penologic(al), penologist), pentalogy
 perinatology (perinatologist), periodology, periodontology, perissology
 (perissological), personology (personological, personologist), pestology
 (pestological, pestologist), petrology (petrologic(al), patrologist), phagology
 phantasmology (phantasmological), pharmacoepidemiology
 (pharmacoepidemiological, pharmacoepidemiologist), pharmacology
 (pharmacologic(al), pharmacologist), pharology pharyngology (pharyngological),
 phenology (phenologic(al), phenologist), phenomenology (phenomenological,

phenomenologist), philology (philologic(al), philologue, philologist), philomythology, phlebology (phlebological), phonematology phonology (phonologic(al), phonologist), photobiology (photobiological, photobiologist), photogeology (photogeologic(al), photogeologist), photology (photologic(al), photologist), phraseology (phraseologic(al), phraseologist), phrenology (phrenologic(al), phrenologist), phthisiology (phthisiological, phthisiologist), phycology (phycological, phycologist), phylactology (phylactological, phylactologist), physico-theology (physico-thologist), physiology (physiologue, physiologic(al), physiologer, physiologist), physiopathology (physiopathologic(al), physiopathologist), physiopsychology (physiopsychologic(al)), phytobiology phytoecology (phytoecological, phytoecologist), phytolithology (phytolithologist), phytology (phytologic(al), phytologist), phytopalaeontology/phytopaleontology (phytopalaeontologist), phytopathology (phytopathological, phytopathologist), phytopharmacology (phytopharmacological), phytophysiology (phytophysiological), phytosociology (phytosociological, phytosociologist), phytoteratology, piscatology pisteology, pithanology (pithecolgical), placentology (placentologist), planetology (planetological, planetologist), planktology (planktological, planktologist), planktonology (planktonological, plantonologist), plasmology, plutology (plutological, plutologist), pneumatology (pneumatologic(al), pneumatologist), pneumology (pneumological), podology (podologist), pogonology (pogonologist), poiology (poiological), polemology (polemological, polemologist), polology, polyglottology, polylogy pomology (pomological, pomologist), ponerology porology, posology (posologic(al), posologist), potamology (potamological, potamologist), praxeology (praxeological, praxeologist), primatology (primatological, primatologist), proctology (proctologic(al), proctologist), promorphology (promorphological, promorphologist), proseology prosopology (prosopologist), protistology (protistologist), protology (protological), protozoology (protozoological, protozoologist), proverbiology (proverbilogist), psammology, psellismology (psellismologist), psephology (psephological, psephologist), pseudology (pseudologue, pseudologic(al), pseudologist), psilology psychobiology (psychobiological, psychobiologist), psychoendocrinology (psychoendocrinological, psychoendocrinologist), psychoimmunology psychology (psychologue, psychologic(al), psychologist), psychoneuroendocrinology (psychoneuroendocrinologic(al)), psychoneuroimmunology (psychoimmunologic(al)), psychoneurology (psychoneurological), psychonosology, psychopathology (psychopathologic(al), psychopathologist), psychopharmacology (psychopharmacologic(al), psychopharmacologist), psychophysiology (psychophysilogic(al), psychophysilogist), psychosociology (psychosociological, psychosociologist), psychotechnology (psychotechnologist), pteridology (pteridological, pteridologist), petrology (pterological), ptochology, pulmonology (pulmonologist), punnology, pyramidology (pyramidological, pyramidologist), pyretaetiology, pyretology pyritology, pyroballogy, pyrobology, pyrology (pyrological, pyrologist), pyro-theology, quadrilogy, quinology (quinologist), raciology (raciological, raciologist), radiobiology (radiobiologic(al), radiobiologist), radioecology (radioecological, radioecologist), radioimmunology (radioimmunologic(al)), radiology (radiologic(al)), radiopharmacology (radiopharmacological, radiopharmacologist), reflexology (reflexological, reflexologist), revolutionology, rhabdology (rhabdological), rheology (rheological, rheologist), rheumatology (rheumatologist), rhinolaryngology (rhinolaryngologic), rhinology (rhinological, rhinologist), ripperology (ripperologist), robotology

(robotologist), roentgenology (roentgenologic, roentgenologist), runology (runological, runologist), saintology (saintologist), sanctility, sanctology (sanctologist), saprobiology (saprobiological, saprobiologist), sarcology (sarcologist), Satanology, scatology (scatologic(al)), Scientology (Scientologist), scoleology, scopology, sedimentology (sedimentological, sedimentologist), seismology (seismologic(al), seismologist), selenology (selenological, selenologist), semasiology (semasiologic(al), semasiologist), sematology (sematological), semiology (semiologic(al), semiologist), semology (semological), sermonology, seroepidemiology (seroepidemiologic), serology (serologic(al), serologist), sexology (sexological, sexologist), sexualogy (sexualogical), Shakespeareology, siagonology, sindonology (sindonological, sindonologist), Sinology (Sinologue, Sinological, Sinologer, Sinologist), sitiology, sitology, skeletology, snakeology, societology, sociobiology (sociobiological), socioecology (socioecologic), sociology (sociologue, sociologic(al), sociologist), somatology (somatological, somatologist), sophiology (sophiological, sophiologist), soteriology, soteriology (soteriological), soterology, Sovietology (Sovietological, Sovietologist), spasmology, specio-logy, spectrology (spectrological), speleology (speleological, speleologist), spermatology, spermology (spermologist), sphagnology (sphagnologist), spherology, sphygmology (sphygmological), splanchnology (splanchnological, splanchnologist), splenology, spongology (spongologist), spookology (spookological), squalorology (squalorological, squalorologist), stasiology, statistology, stauology, stemmatology, stereology (stereological, stereologist), stichology, stigmatology, stoicheiology (stoicheiological), tomatology (stomatological, stomatologist), storiology (storiological, storiologist), streetology (streetological), suggestology, suicidology (suicidologist), Sumerology (Sumerologist), symbology (symbolological, symbologist), symptomatology (symptomatomological, symptomatomologist), symptomology, synantherology (synantherological, synantherologist), synaptology, synchronology (synchrological), syndesmology, synecology (synecological, synecologist), syphilology (syphilologic, syphilologist), Tartarology, tautology (tautologic(al), tautologous, tautologist), taxology, technicology, technology (technologic(al), technologist), tectology (tectological), tegestology (tegesteologist), teleology (teleological, teleologist), telmatology, tenology, tenontology, tephrochronology (tephrochronological), teratology (teratologic(al), teratologist), terminology (terminological, terminologist), terotechnology (terotechnological, terotechnologist), testaceology (testaceological), testaceo-theology, tetralogy (tetralogic), tetrapodology, teuthology, textology (textological), texturology, thalattology, thanatology (thanatological, thanatologist), thaumatology, theanthropology, theology (theologue, theologic(al), theologian), theo-mythology, theoteleology, thereology (thereologist), theriogenology (theriogenologist), thermatology, thermochrology, thermohydrology, thermology (thermological), thermopegology, therology (therologic(al)), therologist thremmatology, threpsology, Tibetology (Tibetologist), tidology (tidological), tigrology, timbrology, tirology, tocology (tocological, tocologist), tonology (tonological), topology (topologic(al), topologist), toreumatology, toxicology (toxicological, toxicologist), toxology, traitorology, traumatology (traumatologist), tribology (tribological, tribologist), trichology (trichological, trichologist), tricknology trickology (trickologist), trilogy (trilogue, trilogic(al), trilogist), triology, trophology, tropology (tropologic(al)), tsiology, Turcology (Turcological, Turcologist), turnipology (turnipologist), typhology, typology (typologic(al), typologist), typtology (typtological, typtologist), ufology (ufological, ufologist), uranology (uranological), urbanology (urbanologist), urinology

(urinologist), uro-lithology, urology (urologic(al)), Vaticanology (Vaticanologist), venereology (venereological, venereologist), vermeology (vermenologist), verminology, vexillology (vexillological, vexillologist), victimology (victimologist), vinylogy, virology (virologic, virologist), volcanology (volcanologic(al), volcanologist), vulcanology (vulcanological, vulcanologist), waterology, weatherology, xenobiology (xenobiologist), xenology (xenologist), zooarchaeology (zooarchaeologist), zoogeology (zoogeological, zoogeologist), zoology (zoologic(al), zoologist), zoonosology (zoonosologist), zoopathology (zoopathologist), zoophysiology, zoophytology (zoophytological, zoophytologist), zoopsychology, zygology (zygological, zygologist), zymology (zymological, zymologist), zymotechnology (zymotechnologist).

-ical: acanthological, achronological, acrological, agathokakological, agrotechnological, anaitiological, anatomico-physiological, astro-chronological, clinicopathological, craniological, cyriological, demological, electrorheological, epilogical, medico-psychological, medico-zoological, megethological, myriological, ophiological, pananthropological, panlogical, phylological, physiosociological, pterological, pterylogical, theogeological, Whiggological

-ic: acrologic, aerologic, catalogic, cyriologic, muscologic, myologic, palaeolithologic, palichtyologic, theriologic.

-ous: autologous, hemilogenous, isologous.

-ue: catalogue (catalogic(al)), Celtologue (Celtologist), Decalogue, dialogue, duologue, epilogue (epilogist), gramalogue, homologue, isologue, melologue, metalogue, Pentalogue, polylogue, prologue (prologist), protologue/protolog, quadrilogue, telelogue, travelogue, vinylogue (vinylogous).

-ist: acarologist, Americanologist, Chinologist, crazyologist, gipsiologist/gipsyologist, hermetologist, Indianologist, leprologist, Londonologist, lousologist, luminologist, Mayologist, micrococcologist, panlogist, phlyarologist, portmantologist, pyrgologist, snobologist, Syriologist, termitologist, tzigalogist, vinologist.

29.

Μορφή: **-lyte-**

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που έχουν την ιδιότητα να υφίστανται διάσπαση ή αποσύνθεση με τρόπο που ορίζει το α' συνθετικό (π.χ. *osmolyte*). Παράλληλα σχηματίζονται και παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-(s)is* που αναφέρονται στη διαδικασία διάσπασης ή αποσύνθεσης είτε με τρόπο που ορίζει το α' συνθετικό (π.χ. *electrolysis*) είτε αυτού που ορίζει το α' συνθετικό (π.χ. *lipolysis*).

Καταγωγή: Προέχεται από το ΑΕ ρήμα *λύω*.

Συνδασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια.

Παράγωγα: *-(s)is*

Παραδείγματα:

acolyte, *ampholyte*, *anolyte*, *catholyte*, *ethrolyte*, *gazolyte*, *osmolyte*.

***-(s)is*:** *acetolysis*, *alcoholysis*, *amylolysis*, *analysis*, *antholysis*, *atmolysis*, *autolysis*, *bacteriolysis*, *biolysis*, *cardiolysis*, *catalysis*, *chemolysis*, *chemonucleolysis*, *chromatolysis*, *cytolysis*, *dermatolysis*, *dialysis*, *electrodialysis*, *electrolysis* (*electrolyte*), *epidermolysis*, *fibrinolysis*, *fructolysis*, *glucolysis*, *glycogenolysis*, *glycolysis*, *hæmodialysis*, *hæmolysis*, *heterolysis*, *histodialysis*, *histolysis*, *homolysis*, *hydrogenolysis*, *hydrolysis* (*hydrolyte*), *hypodermoclysis*, *iridodialysis*,

karyolysis, keratinolysis, keratolysis, ketolysis, lipolysis, lithodialysis, litholysis (litholyte), luteolysis, mazolysis, methanolysis, microanalysis, myelinolysis, narcoanalysis, necrolysis, Neutralysis, nucleolysis, oncolysis, osteolysis, ozonolysis, paralysis, peptidolysis, peptolysis, phagolysis, phosphorolysis, photocatalysis, photolysis, plasmolysis (plasmolyte), pneumatolysis, pneumolysis, pneumonolysis, proteolysis, protolysis, pyrolysis, radiolysis, rhabdomyolysis, salpingolysis, solvolysis, sonolysis, spasmolysis, spondylolysis, steatolysis, taboparalysis, thermolysis, thrombolysis, tigrolysis, trypanolysis, ureterodialysis, uretero-lysis, urinalysis, zincolysis (zincolyte), zymohydrolysis, zymolysis.

30.

Μορφή: -magnet-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που αναφέρονται σε ορισμένα είδη μαγνήτη (π.χ. *electromagnet*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα *-ic* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *ferromagnetic*). Τέτοια επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν ορισμένο χαρακτηριστικό που σχετίζεται με την έννοια του μαγνήτη (π.χ. *hydromagnetic*)

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *μαγνήτις*.

Συνδασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν κυρίως σε ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Φυσικής).

Παράγωγα: -ic.

Παραδείγματα: *bar-magnet*, *chrysomagnet*, *diamagnet* (*diamagnetic*), *electromagnet* (*electromagnetic*), *ferrimagnet* (*ferrimagnetic*), *ferromagnet* (*ferromagnetic*), *paramagnet* (*paramagnetic*), *polymagnet*.

-ic: *Aeromagnetic*, *archaeomagnetic*, *biomagnetic*, *crystallo-magnetic*, *galvanomagnetic*, *geomagnetic*, *gyromagnetic*, *hydromagnetic*, *hyper-magnetic*, *isomagnetic*, *lunar-magnetic*, *palaeogeomagnetic*, *palaeomagnetic/paleomagnetic*, *photoelectromagnetic*, *photomagnetic*, *phrenomagnetic*, *piezomagnetic*, *pyromagnetic*, *speromagnetic*, *thermo-magnetic*.

31.

Μορφή: -man-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-ia* που δηλώνουν τον υπερβολικό ενθουσιασμό για αυτό που προσδιορίζει το *α'* συνθετικό (π.χ. *Americomania*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα *-ac* που αναφέρονται στο χαρακτηριστικό του ουσιαστικού-βάση (π.χ. *mythomaniac*) και πολλά από τα οποία αποτελούν ταυτόχρονα και ουσιαστικά δηλώνοντας το άτομο που εμφανίζει το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό (π.χ. *bibliomaniac*). Τέτοια επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με υπερβολικό ενθουσιασμό για κάτι (π.χ. *postermaniac*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *μανία*.

Συνδασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι είτε δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, είτε ολόκληρη λέξη ή περικεκομμένος τύπος γηγενούς προέλευσης (π.χ. *Queenomania*, *technomania*).

Παράγωγα: -ia, -ac

Παραδείγματα: -ia: *aboulomania*, *Americomania*, *Anglomania* (*Anglomaniac*), *anthomania* (*anthomaniac*), *arithmomania* (*arithmomaniac*), *automania* (*automaniac*),

balletomania, balloomania, Beatlemania, bibliomania (bibliomaniac (ουσ.+επίθ.)), book-mania, china-mania/chinomania (chinomaniac), cliquomania (cliquomaniac), copromania (copromaniac), cytheromania, decalomania (decalcomaniac), demonomania (demonomaniac), dinomania (dinomaniac), dipsomania (dipsomaniac (ουσ.+επίθ.)), discomania (discomaniac), dromomania (dromomaniac), egomania (egomaniac), eleutheromania (eleutheromaniac), empleomania, epomania, erotomania (erotomaniac), etheromania (etheromaniac), eulogomania, fashion mania, flagellomania (flagellomaniac), florimania, Francomania (Francomaniac), Gallimania, Gallomania (Gallomaniac), games-mania, gamomania, Germano-mania, gigmania, Gorbymania, Graecomania (Graecomaniac), graphomania (graphomaniac), habromania, hagiomania, hexametromania, hippomania (hippomaniac, hippomaniac), homicidal mania, hydromania (hydromaniac), hylomania, hypermania (hypermaniac), hypomania (hypomaniac, hypomaniac), hysteromania, iconomania, idolomania, infomania, islomania, Italo-mania, jumbomania, kleptomania, kleptomaniac (kleptomaniac), klopomania, leishmania, logomania (logomaniac), lottery-mania, lypomania, medico-mania, megalomania (megalomaniac), melomania (melomaniac, melomaniac), merger mania, mesmero-mania, methomania, metromania (metromaniac), micromania (micromaniac), mob mania, monomania (monomaniac), morphinomania (morphinomaniac), morphiomania (morphiomaniac), motor-mania, musicomania, musomania, mythomania (mythomaniac), narcomania (narcomaniac), negromania (negromaniac), Newmania, nostomania (nostomaniac), nugae-mania, nymphomania (nymphomaniac (ουσ.+επίθ.), nymphomaniac (ουσ.+επίθ.)), oenomania (oenomaniac), oligomania, oniomania, onomamania, onomatomania, opiomania (opiomaniac), opsomania (opsomaniac), orchid-mania, orchidomania, parousiamania, pathomania, pharmacomania, phyllomania, phytomania, pledge-mania, plutomania (plutomaniac), Pocomania (Pocomaniac (ουσ.+επίθ.)), polemomania, politico-mania, polkomania, polymania, poriomania, pornomania, potichomania, potomania, power mania (power maniac), proditomania, pseudomania (pseudomaniac), pteridomania, pyromania (pyromaniac, pyromaniac), Queenomania, railway mania, retro-mania, rhizomania, rhyming mania, rinkomania (rinkomaniac), scribble-mania, scribbleomania, sex mania (sex maniac), sitiomania, sitomania, sonnetomania (sonettomaniac), spy-mania, squandermania (squandermaniac), stampomania (stampomaniac), statuomania, symbolomania, syphilomania, technomania (technomaniac), Teutomania (Teutomaniac), Teutonomania, theatromania (theatromaniac), theomania (theomaniac), timbromania (timbromaniac), tocomania, toxicomania, trichotillomania (trichotillomaniac), Trudeaumania, tulip-mania, tulipomania (tulipomaniac), Turcomania, typhomania, typomania, uranomania, utero-mania, verbomania (verbomaniac), Whitmania (Whitmaniac), witch-mania, xenomania (xenomaniac), zoomania.

-ac: Bibliokleptomaniac, Celtomaniac, Christomaniac, curiomaniac, demomaniac, despotomaniac, ecumaniac, morphomaniac, philatelomaniac, postermaniac, pussomaniac, satyromaniac, spheromaniac, theriomaniac, trichomaniac.

32.

Μορφή: **-math-**

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν το άτομο που σχετίζεται με τη μάθηση, όπως περιγράφει το α΄συνθετικό, π.χ. polymath. Από αυτά σχηματίζονται ουσιαστικά με το επίθημα **-y**, που δηλώνουν το φαινόμενο που

σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση, π.χ. philorathy, και επίθετα με το επίθημα *-ic* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση, π.χ. polymathic.

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-μαθ(ής)*.

Συνδασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι ΑΕ προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε δημόσια κυρίως λεξιλόγια.

Παράγωγα: *-y, -ic*

Παραδείγματα: automath, misomath, opsimath (opsimathy), philomath (philomathy, philomathic), polymath (ουσ.+επίθ.)(polymathy, polymathic),

-y: Chrestomathy (chrestomathic), ryghtmathy,

33.

Μορφή: *-mer-*

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει εξωκεντρικά ουσιαστικά που αναφέρονται σε χημικές ενώσεις ή ουσίες που φέρουν ορισμένο αριθμό ή είδος μορίων (π.χ. *polymer*). Από κάποια από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y*, που δηλώνουν την ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *isomery*). Επίσης σχηματίζονται και παράγωγα επίθετα με τα επίθημα *-ic* και *-ous* που αναφέρονται στο χαρακτηριστικό που έχει το ουσιαστικό-βάση. Τέτοια ουσιαστικά και επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *pleiomery* και *trimeric* ή *heteromeric* αντίστοιχα).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *μέρος*.

Συνδασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στα ειδικά λεξιλόγια της Χημείας και της Βιοχημείας.

Παράγωγα: *-y, -ic, -ous.*

Παραδείγματα: chrisomer, decamer (decameric, decamerous), dodecamer (dodecameric, dodecamerous), dulcimer, elastomer (elastomeric), electromer (electromeric), epimer (epimeric), heptamer (heptameric, heptamerous), heteropolymer, hexamer (hexamerous), homopolymer, interpolymmer, isomer (isomery, isomeric, isomerous), metamer (metamery, metameric, metamerous), monomer (monomeric, monomerous), multimer (multimeric), octamer (octameric, octamerous), oligomer (oligomery, oligomeric, oligomerous), pentamer (pentamery, pentameric, pentamerous), photoisomer (photoisomeric), photopolymer, phytomer, pollyallomer, polymer (polymery, polymeric, polymerous), protomer (protomeric), stereoisomer (stereoisomeric), stereomer (stereomeric), tautomer (tautomery, tautomeric), telomer, tetramer (tetrameric, tetramerous), topoisomer, unimer.

-y: Homoeomery, platymery, pleiomery (pleiomeric).

-ic: alphameric, anchimeric, anisomeric, antimeric, centromeric, dimeric, gonomeric, heterodimeric, hexaemeric, homodimeric, homeomeric, inductomeric(?), macromeric, mesomeric, micromeric, myomeric, neuromeric, pericentromeric, photodimeric, platymeric, polymetameric, poromeric(?), quercimeric, rhabdomeric, trimeric, uromeric

-ous: allomerous, anisomerous, cryptopentamerous, dimerous, gymnomerous, heteromerous, homoeomerous, lyomerous, myriamerous, neuromerous, phaneromerous, pseudotetramerous, pseudotrimerous, trimerous.

34.

Μορφή: -metr-**Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει είτε ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν το όργανο που πραγματοποιεί μέτρηση σε αυτό που ορίζει το α΄συνθετικό (π.χ. *voltameter*), είτε εξωκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν το όργανο μέτρησης απόστασης, το μέγεθος του οποίου ορίζεται από το α΄συνθετικό (π.χ. *decameter*). Από τα ενδοκεντρικά ουσιαστικά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν το ερευνητικό αντικείμενο που αφορά τη μέτρηση αυτού που δηλώνει το α΄συνθετικό (π.χ. ...). Και από τα δύο είδη των ουσιαστικών-βάσεων σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα *-ic* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που αναφέρεται στο ουσιαστικό-βάση (π.χ. *alcoholometric*). Τέτοια επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς και αναφέρονται στο χαρακτηριστικό της μέτρησης αυτού που ορίζει το α΄συνθετικό (π.χ. *sociometric*)

Καταγωγή: Στα ενδοκεντρικά ουσιαστικά το δεσμευμένο θέμα προέρχεται από το ΑΕ ρήμα *μετρώ*, ενώ στα εξωκεντρικά από το ΑΕ ουσιαστικό *μέτρον*.

Συνδασμοί: Το α΄συνθετικό είναι είτε δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, είτε ολόκληρη λέξη ή περικεκομμένος τύπος γηγενούς προέλευσης (π.χ. *current-meter* και *declinometer* αντίστοιχα). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε δημόσια και διάφορα ειδικά λεξιλόγια.

Παράγωγα: -y, -ic.

Παραδείγματα: absorptiometer (absorptiometric), accelerometer, acetimeter, acetometer, acidimeter (acidimetric), acoumeter (acoumetric), actinometer, adaptometer, aeromagnetometer, aerometer (aerometric), æsthesiometer, aggregometer, albuminimeter, alcoholmeter, alcoholometer (alcoholometric), alcoholometer, alcometer, aleurometer, algesimeter (algesimetric), algesiometer (algesiometric), algometer (algometric), alkalimeter (alkalimetric), altimeter (altimetric), ammeter, ammonia-meter, amperometer (amperometric), amphometer, amyloimeter, anæsthesimeter, anapnometer, anemometer (anemometric), angle-meter, angulometer, anthracometer (anthracometric), anthropometer (anthropometric), anticyclometer, antimeter, apertometer, apomecometer, applause meter, aræometer (aræometric), argentometer, arithmometer, arthrometer, astrometer, astrophanometer, astro-photometer, atmidometer, atmometer, audiometer (audiometric), audio-spectrometer, auxanometer, azotometer, baræsthesiometer (baræsthesiometric), barkometer, barocyclonometer, baromacrometer, barometer (barometric), bathometer (bathometric), bathymeter (bathymetric), bdellometer, bell-rheometer, biometer (biometric (ουσ.+επίθ.)), blanchimeter, blast-meter, bolometer (bolometric), box-chronometer, brontometer, butyrometer, by-meter, callimeter, calorimeter (calorimetric), campimeter, capillarimeter, carbonometer, cardiometer, cardiometer, castrometer, cathetometer, cephalohæmometer, cephalometer (cephalometric), cerebrometer, chlorometer (chlorometric), chondrometer, chromatometer, chromometer, chromoptometer, chronometer (chronometric), chyometer, citrometer, clapometer, clinometer (clinometric), coagulometer, coal-meter, colorimeter, Comptometer, conchometer, conchyliometer, conductometer (conductimetric, conductometric), consistometer, corn-meter, coulomb-meter, coulometer (coulometric), craniometer (craniometric), cratometer, creamometer, criticometer, current-meter, curvometer, cyanometer (cyanometric), cyclometer, cyrtometer (cyrtometric), cystometer (cystometric), cytophotometer (cytophotometric), dasymeter, decameter (decametric), decelerometer, declinometer, decolorimeter, decremeter, deflectometer, deformeter, dendrometer, densimeter,

densitometer (densitometric), derivometer, diacalorimeter, diagometer, diagrammeter, diamagnetometer, diameter (diametric), diaphanometer, diasporometer, diastimeter, diathermometer, diffractometer, diffusimeter, diffusiometer, dilatometer (dilatometric), dimeter (dimetric), dolorimeter, dosimeter (dosimetric), dromometer, drop-meter, drosometer, drunkometer, ductilimeter, dynactinometer, dynameter (dynametric), dynamimeter, dynamimeter, dynamometer (dynamometric), ebulliometer (ebulliometric), echometer, elæometer, elaterometer, electricity meter, electrodynamicometer, electro-ergometer, electrometer (electrometric), electronometer, electrophotometer, electropyrometer, endosmometer, entermeter, entomometer, ergometer, eriometer, eudiometer (eudiometric), evaporimeter, expansometer, exposure meter, extensometer, extinction meter, Fade-Ometer, Fathometer, ferrometer, fish-meter, flash-meter, floodometer, flow-meter, fluorimeter (fluorimetric), fluorometer, fluorophotometer (fluorophotometric), fluviometer, fluxmeter, flux meter, focimeter, foolometer, frequency meter, fruit-meter, galactometer, galvanometer (galvanometric), gas-meter, gasometer (gasometric), Gatso-meter, gelotometer, geometer (geometric), geothermometer, glaciometer, globulimeter, gloss-meter, gnathodynamometer, goniometer (goniometric), gradiometer, gradometer, graphometer (graphometric), gravimeter (gravimetric), gravity meter, hæmatinometer (hæmatinometric), hæmatocytometer, hæmatometer, hæmochromometer, hæmocytometer, hæmodromometer, hæmodynamometer, hæmoglobinometer, hæmometer, hæmotachometer, halometer, hardometer, harmonometer, hedonometer, heliometer (heliometric), hemigeometer, henrymeter, heptameter, hexameter (ουσ.+επίθ.)(hexametric) holometer, holophotometer, horometer, hydrobarometer, hydrodynamicometer, hydrometer (hydrometric), hydrotimeter (hydrotimetric), hyetometer, hygrometer (hygrometric), hyometer, hypermeter (hypermetric), hypsometer (hypsometric), hysterometer, iconometer (iconometric), idiometer, illuminometer, inclinometer, indigometer, inductometer, infiltrometer, inspirometer, insulation meter, interferometer (interferometric), intervalometer, intoxicimeter, isoperimeter, Joulemeter, kalimeter, katathermometer (katathermometric), katharometer, kephalometer, keratometer (keratometric), kilovoltmeter, kinaesthesiometer, kinesimeter, kinesiometer, klino-meter, knockmeter, konimeter, kryometer, labidometer, labimeter, lactobutyrometer, lactometer, lactothermometer, lameter, lamiter land-meter, laugh meter, laugh-o-meter, Launder-Ometer, limnometer, lithometer, litrameter, logometer (logometric), lucimeter, lumeter, luxmeter, lysimeter, Machmeter, machometer, macrometer, magnetimeter, magnetometer (magnetometric), mammer, manometer (manometric), manometer, meatometer, mecometer, megameter, megohmmeter, mekometer, meldometer, metageometer, meteorometer, methanometer, metrometer, mhometer, microammeter, microcalorimeter (microcalorimetric), microdensitometer (microdensitometric), microgasometer (microgasometric), micromanometer (micromanometric), micrometer, micrometre | micrometer (micrometric), micromillimetre | micromillimeter, microphotometer (microphotometric), microrefractometer, microrespirometer (microrespirometric), microrheometer, microseismometer, microspectrophotometer (micro-spectrophotometric), microtasimeter, mileometer, milliammeter, millimetre | millimeter (millimetric), millivoltmeter, minimeter (minimetric), mismetre | mismeter, monometer, motometer, motor meter, multimeter, myodynamimeter, myodynamometer, mythometer, nanometre | nanometer, nanovoltmeter, nephelodometer, nephelometer (nephelometric), nephelorumeter, nephometer, neurometer, Nilometer (Nilometric), nitrometer, noise meter, nosometer, notiometer, obscenometer, octameter (ουσ.+επίθ.), odometer (odometric), odorimeter

(odorimetric), odynerometer, oedometer, oenometer, ohm-ammeter, ohmmeter, oilometer, oleometer, oleorefractometer, olfactometer (olfactometric), oligochronometer, ombrometer, ometer, oncometer (oncometric), oncosimeter, oometer (oometric), opacimeter, operameter, ophthalmodiastimeter, ophthalmometer (ophthalmometric), ophthalmotonometer, ophthalmotropometer, opisometer, opsiometer, optometer (optometric), orometer (orometric), oscillometer (oscillometric), osmometer (osmometric), oximeter (oximetric), oyster meter, ozonometer (ozonometric), pachometer, pachymeter, paedometer (paedometric), palaeothermometer | paleothermometer, pandynamometer, pangeometer, pantochronometer, pantometer (pantometric), parallelometer, parameter (parametric), parturiometer, passimeter, passionometer, passometer, pathometer, pedimeter (pedimetric), pedometer (pedometric), peiramer, pelvimeter, pelycometer, penetrometer, penetrometer, pentameter, perimeter (perimetric), people meter, permeameter, phacometer, phaometer, pharmacometer, phasometer, phaseometer, pH meter, phonometer (phonometric), phorometer, photodensitometer, photogoniometer (photogoniometric), photogrammeter (photogrammetric), photographometer, photometer (photometric), photometer, v. photoperimeter, photopolarimeter (photopolarimetric), phototachometer (phototachometric), phototachymeter (phototachymetric), phthongometer, phytometer, pico-ammeter, pico-voltmeter, piezometer (piezometric), pitch meter, pitometer, pitot meter, planimeter (planimetric), planometer (planometric), plastometer, platometer, platymeter, plegometer, plemysimeter, plessimeter (plessimetric), plexichronometer, pleximeter (pleximetric), pluviometer (pluviometric), pneometer, pneumatometer, pneumometer, pneumonometer, podometer, polarimeter (polarimetric), polaristrobometer, polymer, polymetre | polymer (polymetric), porometer (porometric), porosimeter, potamometer, potentiometer (potentiometric), potometer, power meter, prisoptometer, profilometer (profilometric), prostatometer, psophometer (psophometric), psychometer, psychogalvanometer (psychogalvanometric), psychometer (psychometric), psychrometer (psychrometric), pulmometer, pulp-meter, pulse meter, pulsimeter, pulsometer, pupillometer (pupillometric), pycnohydrometer, pycnometer (pycnometric), pyelometer, pyranometer, pyrhelimeter (pyrheliometric), pyrometer (pyrometric), Q-meter, qualimeter, quantimeter (quantimetric), quantometer, radiogoniometer (radiogoniometric), radiometer (radiometric), radiomicrometer, ratemeter, ratiometer, rectangulometer, reflectometer, refractometer (refractometric), respirometer (respirometric), rev-meter, rheogoniometer, rheometer (rheometric), rhyssimeter, rhythmometer, riometer, roadometer, Rotameter, rotometer, roughometer, saccharimeter (saccharimetric), saccharometer, salimeter, salinometer, salometer, scantlometer, scatterometer, scintillometer, sclerometer, scotometer (scotometric), sea-coal-meter, seichometer, seismometer (seismometric), sensitometer (sensitometric), sepometer, septometer, septometer, serimeter, sillometer, sledgemeter, slot-meter, smoke-meter, solarimeter, sonometer, sophiometer, sound meter, spectro-bolometer (spectro-bolometric), spectrofluorimeter (spectrofluorimetric), spectroheliometer, spectrometer (spectrometric), spectrophosphorimeter (spectrophosphorimetric), spectrophotofluorometer (spectrophotofluorometric), spectrophotometer (spectrophotometric), spectropolarimeter (spectropolarimetric), spectro-pyrometer, spectroradiometer (spectroradiometric), speed-meter, speedometer, sphereometer, spherometer, sphygmodynamometer, sphygmomanometer (sphygmomanometric), sphygmometer (sphygmometric), spirometer (spirometric), spot meter, stabilimeter, stactometer, stadiometer, stalagmometer (stalagmometric), static barometer, station meter, statometer, stenometer, stereometer (stereometric),

stereotelemeter, stethogoniometer, stethometer (stethometric), strabismometer, strabometer, strainmeter, strainometer, swingometer, sympiesometer, tacheometer (tacheometric), tachometer (tachometric), tachygraphometer, tachymeter (tachymetric), tannometer, taseometer, tasimeter (tasimetric), taste-meter, taximeter (taximetric), telebarometer, telehydrobarometer, telemanometer, telemeter (n+v)(telemetric), teleometer, telephotometer, telethermometer, teletopometer, tellurometer, tenderometer, tensimeter, tensiometer (tensiometric), tensometer, test-meter, tetrameter, thalassometer, thanatometer, thermæsthesiometer, thermammeter, thermelæometer, thermobarometer, thermodynamometer, thermo-electrometer, thermo-galvanometer, thermo-hydrometer, thermo-manometer, thermometer (thermometric), thermo-radiometer, thoracometer, tide-meter, tiltmeter, Tintometer (Tintometric), tithonometer, tocodynamometer, tonometer (tonometric), torque meter, torquemeter, torsiometer, torsionmeter, torsion meter, transmissometer, transpirometer, trechometer, tribometer, trigonometer (trigonometric), trimeter (trimetric), tripmeter, trocheameter, trochometer, tromometer (tromometric), tropometer, trunk-diameter, tuning meter, turbidimeter (turbidimetric), turgometer, Tyndallmeter, Tyndallometer, typometer, udometer (udometric), ureameter, ureometer, urethrameter, urinometer (urinometric), urinopyknometer, urogravimeter, urometer, vaporimeter, variometer, velocimeter, velometer, viameter, vibrometer, vinometer, viscometer (viscometric), viscosimeter, visometer, visuometer, voltameter (voltammetric), voltmeter, volumenometer, volumeter (volumetric), volumometer, votograph, votometer, wattmeter, wave-meter, Weather-ometer, xanthometer, yawmeter, zymometer, zymosimeter.

-ic: acousmetric, alcoholimetric, axonometric, bibliometric, cliometric, colometric, colorimetric, cylindrometric, decimetric, diaphemetric, econometric, granulometric, halimetric, iodimetric, isometric, kratometric, lichenometric, longimetric, monoclinometric, monodimetric, morphometric, myriametric, osteometric, oxidimetric, plyometric, scientometric, sociometric, somatometric, stasimetric, stichometric, stoechiometric, stylometric, tautometric, tympanometric, zoometric.

35.

Μορφή: -morph-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει εξωκεντρικά ουσιαστικά (μερικά από τα οποία είναι ταυτόχρονα και επίθετα), που δηλώνουν οντότητες ή αντικείμενα που φέρουν ορισμένη μορφή όπως προσδιορίζεται από το α' συνθετικό (π.χ. *ornithomorph*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που αναφέρονται στην ιδιότητα που φέρει τα ουσιαστικό-βάση (π.χ. *polymorphy*), καθώς και επίθετα που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *anthropomorphic*). Ουσιαστικά με το επίθημα *-y* σχηματίζονται και πρωτογενώς δηλώνοντας ιδιότητα που σχετίζεται με ορισμένη μορφή (π.χ. *geomorphy*) από τα οποία σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα *-ic* (π.χ. *pleomorphic*) που δηλώνουν το ανάλογο χαρακτηριστικό. Επίθετα με το επίθημα *-ic* σχηματίζονται επίσης και πρωτογενώς και δηλώνουν χαρακτηρισμό που σχετίζεται με τη μορφή όπως προσδιορίζεται από το α' συνθετικό (π.χ. *gerontomorphic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *μορφή*.

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε διάφορα ειδικά κυρίως λεξιλόγια.

Παράγωγα: -y, -ic.

Παραδείγματα: allelomorph (allelomorphic), allomorph (allomorphic), anthropomorph (anthropomorphic), bimorph, biomorph (biomorphic), dimorph (dimorphic), dysmeromorph (dysmeromorphic), dysporomorph (dysporomorphic), ecomorph (ecomorphic), ectomorph (ectomorphy, ectomorphic), electromorph (electromorphic), enantiomorph (enantiomorphy, enantiomorphic), endomorph (endomorph, endomorphic), ephemeromorph (ephemeromorphic), ergatandromorph (ergatomorphic), gynandromorph (gynandromorphic), hemimorph (hemimorph, hemimorphic), homomorph (homomorphy, homomorphic), hypermorph (hypermorphic), hypomorph (hypomorphic), hystricomorph (hystricomorphic), isomorph (isomorphic), lagomorph (lagomorphic), lipomorph, meromorph (a)(meromorphic), mesomorph (mesomorphy, mesomorphic), micromorph (ουσ.+επίθ.)(micromorphic), multimorph (ουσ.+επίθ.), mygalomorph (ουσ.+επίθ.), myomorph (ουσ.+επίθ.)(myomorphic), myrmecomorph (myrmecomorphy, myrmecomorphic), nematomorph (ουσ.+επίθ.), neomorph (neomorphic), nothomorph, nucleomorph, ophiomorph (ophiomorphic), ornithomorph (ornithomorphic), palynomorph (palynomorphic), pantamorph (pantamorphic), pantomorph (pantomorphic), paramorph (paramorphic), percomorph (ουσ.+επίθ.) (percomorphic), perimorph (perimorphic), peristeromorph (peristeromorphic), phyllomorph (phyllomorphy, phyllomorphic), physicomorph (physicomorphic), pleromorph, polymorph (ουσ.+επίθ.) (polymorphy, polymorphic), promorph, protomorph (protomorphic), pseudomorph (pseudomorphic), pteromorph, pythomorph, (ουσ.+επίθ.)(pythomorphic), ratomorph (ratomorphic), rhizomorph, sciuromorph (a)(sciuromorphic), seymouriamorph, skeuomorph (skeuomorphic), synapomorph (synapomorphy, synapomorphic), tetramorph (tetramorphic), theriomorph (ουσ.+επίθ.)(theriomorphic), theromorph (theromorphic), topomorph, trimorph (trimorphic), xeromorph (xeromorphy, xeromorphic), zoomorph (zoomorphic).

-y: Apomorphy, autapomorphy (autapomorphic), geomorphy (geomorphic), holomorphy (holomorphic), homoeomorphy (homoeomorphic), metamorphy (metamorphic), pleomorphy (pleomorphic), plesiomorphy (plesiomorphic), stasimorphy, stasimorphic, symplesiomorphy (symplesiomorphic).

-ic: actinomorphic, adelomorphic, allotriomorphic, anamorphic, automorphic, coracomorphic, cynomorphic, cypselomorphic, delomorphic, dolichomorphic, exomorphic, gerontomorphic, halomorphic, heteromorphic, hydromorphic, hylomorphic, ichthyomorphic, idiomorphic, katamorphic, mechanico-morphic, mechanomorphic, monomorphic, organomorphic, orthomorphic, paedomorphic/pedomorphic, palaeomorphic/paleomorphic, panidiomorphic, pharmacomorphic, phasianomorphic, pneumatomorphic, polypomorphic, pterocloimorphic, pycnomorphic, ratiomorphic, rheomorphic, robotomorphic, theomorphic, xenomorphic.

36.

Μορφή: -naut-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που περιέχουν την έννοια του ναύτη (π.χ. *Argonaut*) και συχνά την έννοια του αστροναύτη (π.χ. *cosmonaut*). Από μερικά από αυτά σχηματίζονται επίθετα με το επίθημα *-ic*, που δηλώνουν αυτό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση.

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *ναύτης*.

Συνδασμοί: Το α΄ συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, καθώς και ολόκληρες λέξεις (όπως κύρια ονόματα) ή περικεκομμένοι τύποι γηγενούς προέλευσης (π.χ. *Reaganaut*).

Παράγωγα: -ic.

Παραδείγματα: *aeronaut* (aeronautic), *airgonaut*, *aquanaut*, *Argonaut* (Argonautic), *astronaut*, *cosmonaut* (cosmonautic), *cybernaut*, *jargonaut*, *Juggernaut*, *lunarnaut*, *mesonaut*, *oceanaut*, *psychonaut*, *Reaganaut*, *responaut*, *stratonaut*, *taikonaut*.

37.

Μορφή: -nom-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ουσιαστικά που δηλώνουν τον ειδικό ορισμένου κλάδου (π.χ. *gastronome*), ή μηχανήμα διανομής (π.χ. *metronome*). Από αυτό σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν ορισμένη σχέση με τους νόμους (π.χ. *antinomy*) ή επιστήμη (π.χ. *gastronomy*). Σχηματίζονται επίσης και επίθετα με τα επιθήματα *-ic(al)* και *-ous* που δηλώνουν αυτό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *agronomic(al)*).

Κατά κύριο λόγο σχηματίζει ουσιαστικά με το επίθημα *-y*, που δηλώνουν ότι και τα παράγωγα παραπάνω, δηλαδή είτε επιστήμη (π.χ. *astronomy*), είτε ορισμένη σχέση με τους νόμους (π.χ. *autonomy*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic(al)* και *-ous*, τα οποία δηλώνουν, όπως και τα παράγωγα, το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *anthroponomic(al)*, *isonomous*). Παρόμοια επίθετα με τα παραπάνω επιθήματα σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *ergonomic*)

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-νομ(ος)*.

Συνδασμοί: Το α΄ συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ κυρίως και σπανιότερα Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά κυρίως λεξιλόγια.

Παράγωγα: -y, -ic(al), -ous.

Παραδείγματα: *agronome* (-y, -ic(al)), *antinome* (-y, -ic(al)), *electronome*, *gastronome* (-y, -ic(al), -ous), *gynaeconomie*, *hyponome*, *metronome* (-y, -ic(al)), *polynome* (-ic)

-y: *aeronomy* (-ic(al)), *anthroponomy* (-ic(al)), *archaeoastronomy*, *astronomy* (-ic(al)), *autonomy* (-ic(al), -ous), *binomy* (-ic(al)), *botanomy* (-ic(al)), *cacconomy*, *chironomy* (-ic), *chrononomy*, *cleronomy*, *cytotaxonomy* (-ic), *dactylonomy*, *demonomy*, *Deuteronomy* (-ic(al)), *economy* (-ic(al)), *eunomy* (-ic), *geonomy* (-ic), *heteronomy* (-ic, -ous), *hippogastronomy*, *hipponomy*, *hisonomy*, *homonomy*, *ichthyonomy*, *idionomy*, *ignomy*, *isonomy* (-ic, -ous), *logonomy*, *morphonomy* (-ic), *mythonomy*, *nosonomy*, *ontonomy*, *organomy*, *organonomy* (-ic), *orgonomy* (-ic), *palaeoeconomy/paleoeconomy* (-ic), *pannomy*, *parelectronomy* (-ic), *phoronomy* (-ic), *phrenonomy*, *phyteconomy*, *phytonomy*, *plutonomy* (-ic), *psychonomy* (-ic), *pyronomy*, *serotaxonomy*, *taphonomy* (-ic), *taxinomy* (-ic), *taxonomy* (-ic(al)), *techonomy* (-ic), *teleonomy* (-ic), *theonomy*, *trinomy*, *zoonomy* (-ic(al)).

-ic: *bionomic*(-al) (ουσ.+επίθ.), *coionomic*, *cranionomic*, *ergonomic* (ουσ.+επίθ.), *holonomic*, *mesonomic*, *socionomic*.

-ical: *historionomical*, *quadrinomical*.

-ous: *holonomous*.

38.

Μορφή: -onym-**Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει είτε εξωκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν σημασιολογική σχέση (π.χ. *synonym*), είτε ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν το όνομα που φέρει κάποιος (π.χ. *patronym*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν την ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *anthroponymy*), καθώς και επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ous* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *homonymous*). Ουσιαστικά με το επίθημα *-y* σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *tecnonymy*), όπως επίσης και επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ous* (π.χ. *hieronymic, pseudeponymous*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *-ώνυμο*.**Συνδασμοί:** Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε διάφορα ειδικά λεξιλόγια.**Παράγωγα: -y, -ic(al), -ous.**

Παραδείγματα: acronym, allonym (-ous), anacronym (-ic), anonym (-ous), anthroponym (-y), antonym, autonym, cacronym, cryptonym (-ous), dionym, eponym (-y, -ic, -ous), ethnonym, euonym (-ous), heteronym (-ous), homonym (-y, -ic(al), -ous), hyponym (-y), meronym (-y), metonym (-y, -ic(al), -ous), metronym (-y, -ic (ουσ.+επίθ.)), mononym (-y, -ic), neuronym, organonym (-y, -ic), paedonym (-y, -ic (ουσ.)), paronym (-y, -ic(al), -ous), patronym (-ic (ουσ.+επίθ.)(al)), poecilonym (-y, -ic), polyonym (-y, -ic, -ous), protonym, pseudonym (-ic, -ous), retronym, synonym (-y, -ic(al), -ous), tautonym (-y, -ic), toponym (-y, -ic (ουσ.+επίθ.)(al)), trionym, typonym.

-y: myonymy, tecnonymy (-ous).*-ic*: hieronymic, demonymic (ουσ.+επίθ.), filionymic, matronymic (ουσ.+επίθ.)(-al), paronymic (ουσ.+επίθ.).*-ous*: pseudeponymous.

39.

Μορφή: -path-**Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν είτε κάποιον που πάσχει από ορισμένη ασθένεια που αφορά αυτό που αποτελεί *α'* συνθετικό (π.χ. *osteopath*) ή φέρει ορισμένη διαταραχή (π.χ. *sociopath*), είτε κάποιον που υποστηρίζει ή εξασκεί ορισμένο είδος ιατρικής θεραπείας (π.χ. *naturopath*), και σπανιότερα κάποιον που φέρει ορισμένη άποψη για την αίτια μιας ασθένειας (π.χ. *allopath*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν ορισμένη ασθένεια ή διαταραχή (π.χ. *psychopathy*) είτε θεραπευτική μέθοδο (π.χ. *hydrotherapy*?). Σχηματίζονται επίσης παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και σπανιότερα *-etic* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *telepathic, allopathetic*).

Κατά κύριο λόγο πρωτογενώς σχηματίζει ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν ότι και τα παράγωγα (π.χ. *cardiopathy*), καθώς επίσης και ορισμένο είδος συναισθήματος (π.χ. *antipathy*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και σπανιότερα *-etic* (π.χ. *myelopathic, sympathetic*). Επίθετα με το επίθημα *-ic* σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *exopathic*)

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-παθή(ς)*.

Συνδυασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, και σπανιότερα περικεκομμένος τύπος (π.χ. *sociopath*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά κυρίως λεξιλόγια (π.χ. Ιατρική).

Παράγωγα: -y, -ic, -etic.

Παραδείγματα: *allopath* (-y, -ic, -etic), *amphipath* (-y, -ic), *homoeopath* (-y, -ic (ουσ.+επίθ.)), *hydropath* (-y, -ic(ουσ.+επίθ.)), *kinesipath* (-y, -ic), *multipath* (ουσ.+επίθ.), *naturopath* (-y, -ic), *neuropath* (-y), *osteopath* (-y, -ic), *psychopath* (-y), *sociopath* (-y, -ic), *telepath* (-y, -ic, -etic).

-y: *adenopathy*, *aeiopathy*, *allelopathy* (-ic), *anthropopathy* (-ic, -etic), *antipathy* (-ic, -etic), *arthropathy*, *autopathy* (-ic), *cacopathy*, *cardiomyopathy*, *cardiopathy*, *cerebroopathy*, *craniopathy*, *cyanopathy* (-ic), *demonopathy*, *dermatopathy*, *desmopathy*, *deuteropathy* (-ic), *dipsopathy*, *dissympathy*, *dynamopathy*, *dyspathy* (-etic), *electropathy* (-ic), *empathy* (-ic, -etic), *enantipathy* (-ic), *encephalopathy* (-ic), *enteropathy*, *eupathy*, *gangliopathy* (-ic), *gastropathy*, *haemoglobinopathy*, *hepatopathy*, *heteropathy* (-ic), *homopathy*, *hydropathy*, *hylopathy* (-ic, -etic), *idiopathy* (-ic, -etic), *isopathy*, *keratopathy*, *kinesopathy*, *leucopathy*, *logopathy*, *lymphadenopathy*, *maculopathy*, *mastopathy*, *melanopathy*, *microangiopathy* (-ic), *monopathy* (-ic), *motoropathy* (-ic), *myelinopathy* (-ic), *myelopathy* (-ic), *myopathy* (-ic), *nephropathy* (-ic), *neurarthropathy*, *neuroarthropathy*, *neuromyopathy*, *oariopathy* (-ic), *oesophagopathy*, *onychopathy* (-ic), *ophthalmopathy*, *osteoarthropathy* (-ic), *otopathy* (-ic), *panpathy*, *parapathy*, *pharyngopathy*, *photopathy* (-ic), *phrenopathy* (-ic), *physiopathy* (-ic), *pleuropathy*, *polioencephalopathy* (-ic), *poliomyelopathy*, *polyadenopathy*, *polyendocrinopathy*, *polyneuropathy*, *porphyrinopathy*, *propathy*, *protopathy* (-ic), *radiculopathy*, *retinopathy* (-ic), *somnipathy*, *somnopathy*, *steatopathy* (-ic), *sympathy* (-ic, -etic), *syphilopathy*, *tautopathy*, *theopathy* (-ic, -etic), *thoracopathy*, *thymopathy*, *trichopathy* (-ic), *trophopathy*, *xanthopathy*.

-ic: *Cytopathic*, *dermopathic*, *exopathic*, *hieropathic*, *mazopathic*, *neuropsychopathic*.

40.

Μορφή: -phag-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν τον οργανισμό που τρώει ή τρέφεται με αυτό που δηλώνει το *α'* συνθετικό, ή που τρώει ορισμένη ποσότητα (π.χ. *polyphage*) αλλά και τον *ιό* ή το κύτταρο που καταστρέφει άλλα κύτταρα (π.χ. *bacteriophage*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που αναφέρονται στην ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό βάση (π.χ. *oligophagy*). Σχηματίζονται επίσης επίθετα που με τα επιθήματα *-ic* και *-ous* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *microphagous*).

Σχηματίζει επίσης πρωτογενώς ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν την ιδιότητα ή το φαινόμενο που σχετίζεται με τον τρόπο, ή το είδος με το οποίο τρέφεται κάποιος οργανισμός (π.χ. *ichthyophagy*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ous*, που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *phytophagous*). Επίθετα με το επίθημα *-ic* σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν ό,τι και τα παράγωγα, αλλά και χαρακτηριστικό που αναφέρεται στην μανία για αυτό που δηλώνει το *α'* συνθετικό (π.χ. *bibliophagic*). Κυρίως όμως σχηματίζονται επίθετα με το επίθημα *-ous* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που φέρουν ορισμένοι οργανισμοί σχετικά με τον τρόπο ή με το είδος με το οποίο τρέφονται, όπως αυτός/αυτό προσδιορίζεται από το *α'* συνθετικό (π.χ. *myrmecophagous*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-φαγ(ος)*.

Συνδασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν κυρίως σε ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Βιολογία).

Παράγωγα: *-y, -ic, -ous*.

Παραδείγματα: actinophage, bacteriophage (*-y*), coli-phage, macrophage (*-ic, -ous*), microphage (*-ous*), monophage (*-y, -ous*), mycobacteriophage, mycophage (*-y, -ous*), necrophage (*-y, -ous*), oesophage, oligophage (*-y, -ous*), osteophage, ostreophage (*-ous*), polyphage (*-y, -ic, -ous*), prophage, sarcophage (*-y, -ous*), scaphage(?), scatophage (*-ous*), siderophage, xylophage (*-ous*).

-y: adelphophagy, aerophagy, anthropophagy (*-ic, -ous*), arsenicophagy, autophagy (*-ous*), cacophagy, coprophagy (*-ic, -ous*), creophagy (*-ous*), exophagy (*-ous*), geophagy, hippophagy (*-ous*), ichthyophagy (*-ous*), mycetophagy (*-ous*), neuronophagy, omophagy (*-ic, -ous*), onychophagy, opiohagy (*-ous*), opsophagy, pantophagy (*-ic, -ous*), phytophagy (*-ic, -ous*), placentophagy, prasophagy (*-ous*), rhyrophagy, theanthrophagy, theophagy (*-ous*), thermophagy, toxicophagy (*-ous*), trichophagy, xerophagy.

-ic: bibliophagic, dysphagic, hyperphagic, opsonocytophagic.

-ous: androphagous, aphidiphagous, artophagous, batrachophagous, carpophagous, creatophagous, entomophagous, euryphagous, foliophagous, galactophagous, geadephagous, haematophagous, hydradephagous, hylophagous, lithophagous, lotophagous, mallophagous, meliphagous, myrmecophagous, nematophagous, pamphagous, phthiophagous, phyllophagous, roephagous, rhizophagous, saprophagous, saurophagous, scolecophagous, sociophagous, stenophagous, termitophagous, thalerophagous, zoophagous.

41.

Μορφή: *-phil-*

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά ή επίθετα που δηλώνουν είτε αυτόν/αυτό που προτιμά ή έχει μια συμπάθεια προς αυτό που εκφράζει το *α'* συνθετικό (π.χ. *acidophil(e), Graecophil*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με τα επιθήματα *-y* και *-ia* που δηλώνουν την προτίμηση ή τη φιλική διάθεση προς αυτό που εκφράζει το *α'* συνθετικό (π.χ. *Anglophilia*), καθώς και την ασθένεια ή παθολογική προδιάθεση (π.χ. *leprophilia*). Σχηματίζονται επίσης παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ous* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό βάση (π.χ. *acidophilic, phytophilous*). Ουσιαστικά με τα επιθήματα *-y* και *-ia* σχηματίζονται και πρωτογενώς δηλώνοντας ότι και τα παράγωγα (π.χ. *sudanophil(a)*) και από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ous* (π.χ. *anemophilous*). Τέτοια επίθετα με τα ίδια επιθήματα σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν το χαρακτηριστικό που αναφέρεται στην προτίμηση ή τη φυσική τάση προς αυτό που εκφράζει το *α'* συνθετικό (π.χ. *hypnophilous*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-φιλ(ος)*.

Συνδασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, καθώς και κύριο όνομα (π.χ. *Bulgarophil(e)*), ολόκληρη λέξη (π.χ. *jazzophile*) ή και περικεκομμένος τύπος γηγενούς προέλευσης (π.χ. *Europhile*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε δημόσια (κυρίως στον τύπο) και ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Ιατρική, Βιολογία, Χημεία).

Παράγωγα: *-y, -ia, -ic, -ous*.

Παραδείγματα: acidophil(e) (ουσ.+επίθ.) (-ic, -ous), argentophil (επίθ.) (-ic), argyrophil (επίθ.) (-ia, -ic), basophil (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic, -ous), Celtophil, chromophil (επίθ.) (-ic), coprophil(e) (-ia, -y, -ic, -ous), cosmophil (επίθ.), demophil, dendrophil (-ous), ententophil(e) (ουσ.+επίθ.), eosinophil (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic, -ous), fuchsinophil(e) (επίθ.) (-ia, -ic), Gallophil, gerontophil (επίθ.) (-ia, -y, -ic), Graecophil, hydrophil(e) (επίθ.) (-ia, -y, -ic, -ous), Italophil, leprophil (-ia), lyophil, morphil, neutrophil (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic, -ous), ocnophil (ουσ.+επίθ.) (-ic), oxyphil (επίθ.) (-ic, -ous), pamphil, photophil (επίθ.) (-y, -ic, -ous), polychromatophil (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic), scotophil (επίθ.) (-ic), sinophil, theatrophil, thermophil(e) (ουσ.+επίθ.) (-ic, -ous), toxophil (-y), trophil (-ous), Turcophil.

aerophile (ουσ.+επίθ.) (-ic), ailurophil(e), Americanophile (ουσ.+επίθ.), amphiphile (-ic), Anglophil(e) (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic), astrophile, audiophile, bibliophil(e) (-y, -ic, -ous), Bulgarophil(e), calciphile (-ous), chalcophil(e), cinephile (-ia), colombophile (ουσ.+επίθ.) (-ia), computerphile, cytophil(e) (-ic), discophile, electrophile (-ic), ephebophile (-ia), Europhil (-ia), Francophil(e) (ουσ.+επίθ.) (-ia), gastrophile, gazophile, Germanophil(e) (-y), gramophile, halophile (ουσ.+επίθ.) (-ic, -ous), Hellenophile (ουσ.+επίθ.) (-ic), heterophile (ουσ.+επίθ.) (-ic), hippophil(e), Hispanophil(e), homophile (ουσ.+επίθ.), hygrophile (-ous), ichthyophile, iconophile, Indophile, iodophil(e) (-ic), Japanophile, jazzophile, lipophile (-ic), lithophil(e) (-ic, -ous), logophile (-ia), lyophile (επίθ.) (-ic), mesophile (ουσ.+επίθ.) (-ic, -ous), microaerophile (ουσ.+επίθ.) (-ic, -ous), musicophile, mycophile (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic), myrmecophile (ουσ.+επίθ.) (-y, -ic, -ous), Naziphile (ουσ.+επίθ.), necrophile (ουσ.+επίθ.) (-ia, -y, -ic, -ous), negrophile (ουσ.+επίθ.), nitrophile (-y, -ic, -ous), nosophile, nucleophile (-ic), oenophile/enophile (-ic), ombrophile (ουσ.+επίθ.) (-y, -ous), orchidophile, ornithophile (-y, -ous), osmophile (-ic), paedophile/pedophile (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic), pantophile, pelophile (ουσ.+επίθ.) (-ous), phytophil(e) (ουσ.+επίθ.) (-ous), pornophile, protophile (-ic), psammophile (ουσ.+επίθ.) (-ic, -ous), psychrophile (ουσ.+επίθ.), pyrophile, rheophil(e) (-ic, -ous), Russophil(e), safranophile (επίθ.), saprophile (ουσ.+επίθ.) (-ous), scoptophile (-ic), scripophile (-y), siderophil(e) (-ic), Sinophile (-ia), Slavophil(e), Sovietophile, spasmophile (-ia, -ic), spermophile, symphile (-y, -ic, -ous), technophile, termitophile (-ous), Teutophile, theophile, thermoacidophile (-ic), tobaccophil(e), troglphil(e), tyrophil(e), videophile, xenophil(e) (-ia, -ic, -ous), xerophil(e) (-y, -ic, -ous), zoophile (-ia, -ic, -ous).

-ia: apotemnophilia, canophilia, claustrophilia, haematophilia, haemophilia (-ic), neophilia (-ic), paraphilia (-ic), scopophilia, sudanophilia (-ic), thanatophilia.

-y: Acarophily (-ous), anemophily (-ous), cartophily (-ic), microphily, nemophily (-ous), notaphily (-ic), timbrophily (-ic).

-ic: Cryophilic, keratinophilic, osmiophilic.

-ous: Ammophilous, anthophilous, carminophilous, cyanophilous, entomophilous, geophilous, gynophilous, gypsophilous, heliophilous, hypnophilous, limnophilous, muscophilous, potamophilous, sciophilous, thalassophilous, umbriphilous, xylophilous.

42.

Μορφή: -phob-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά (πολλά από τα οποία αποτελούν και επίθετα) που δηλώνουν αυτόν που φοβάται ή έχει απέχθεια προς αυτό που εκφράζει το άσυνθετικό (π.χ. *computerphobe*), ή τον οργανισμό που έχει δυσανεξία προς κάτι

(π.χ. *photophobe*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-ia* που δηλώνουν το φόβο ή την απέχθεια προς αυτό που εκφράζει το α' συνθετικό (π.χ. *arachnophobia*). Σχηματίζονται επίσης και παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *claustrophobic*).

Σχηματίζει επίσης πρωτογενώς ουσιαστικά με το επίθημα *-ia* που δηλώνουν ορισμένο είδος φοβίας (π.χ. *nosophobia*) ή την απέχθεια ή δυσανεξία προς αυτό που εκφράζει το α' συνθετικό. Από αυτά σχηματίζονται επίσης παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και σπανιότερα *-ous*, που εκφράζουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *haemophobic*). Τέτοια επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *lipophobic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-φοβ(ος)*.

Συνδασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, κύριο όνομα (π.χ. *Francophobe*), ολόκληρη λέξη (π.χ. *cancer phobia*) ή περικεκομμένος τύπος γηγενούς ή ξένης προέλευσης (π.χ. *cyberphobia*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε δημόσια και ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Ιατρική).

Παράγωγα: -ia, -ic, -ous.

Παραδείγματα: *acrophobe* (-ia, -ic), *aerophobe* (-ia, -ic (ουσ.+επίθ.)), *agoraphobe* (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic (ουσ.+επίθ.)), *ailurophobe* (-ia, -ic), *Anglophobe* (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic), *arachniphobe* (-ia), *arachnophobe* (-ia), *chromophobe* (επίθ.) (-ic), *claustrophobe* (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic), *computerphobe*, *cyberphobe*, *Europhobe* (-ia, -ic), *Francophobe* (ουσ.+επίθ.) (-ia), *Gallophobe* (-ia), *Germanophobe* (-ia), *heliophobe* (-ia, -ic), *Hibernophobe*, *homophobe* (-ia, -ic (ουσ.+επίθ.)), *hydrophobe* (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic (ουσ.+επίθ.), -ous), *iconophobe* (-ia, -ic), *Islamophobe* (-ia, -ic), *Italophobe* (-ia), *Judæophobe* (-ia), *lyophobe* (επίθ.) (-ic), *motorphobe* (-ia), *mycophobe* (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic), *necrophobe* (-ia, -ic), *negrophobe* (-ia, -ic), *nitrophobe* (-ic, -ous), *ombrophobe* (-ic, -ous), *photophobe* (ουσ.+επίθ.) (-ia, -ic, -ous), *pornophobe* (-ic), *rheophobe* (-ic), *Russophobe*, *Scotophobe* (-ia), *Sinophobe* (-ia, -ic), *Slavophobe*, *Sovietophobe* (-ia), *technophobe* (-ia, -ic), *Teutonophobe* (-ia), *Teutophobe* (-ia), *Turcophobe*, *xenophobe* (-ia, -ic).

-ia: *algophobia*, *Americanophobia*, *anthropophobia*, *astrophobia*, *bacteriophobia*, *batrachophobia*, *bibliophobia*, *bogyphobia*, *brontophobia*, *cancer phobia*, *cholera* *phobia*, *colorphobia*, *computer phobia* (-ic), *coprophobia*, *cremnophobia*, *criticophobia*, *cyberphobia* (-ic), *cynophobia*, *deipnophobia*, *demonophobia*, *dysmorphophobia* (-ic), *ecclesiophobia*, *ergophobia* (-ic), *erythrophobia*, *feminophobia*, *gynophobia*, *hæmatophobia*, *hæmophobia* (-ous), *hierophobia*, *hippophobia*, *hypnophobia* (-ic), *leprophobia*, *logophobia*, *lyssophobia*, *meningitophobia*, *monophobia* (-ic), *musicophobia*, *mysophobia*, *neophobia* (-ic), *nosophobia*, *nyctophobia*, *ochlophobia* (-ic), *pamphobia*, *panophobia*, *panphobia*, *pantaphobia*, *pantophobia* (-ic, -ous), *paraphobia*, *papyrophobia*, *paterophobia*, *pathophobia*, *pediculophobia*, *philosophobia*, *phonophobia*, *phthisiophobia*, *pneumatophobia*, *politicophobia*, *polyphobia*, *poperyphobia*, *psychrophobia*, *pyrophobia* (-ic), *radiophobia*, *Satanophobia*, *school phobia* (-ic), *scotophobia* (-ic), *siderodromophobia*, *sitiophobia*, *sitophobia* (-ic), *symmetrophobia*, *syphilophobia* (-ic), *taeniophobia*, *teleophobia*, *thalassophobia*, *thanatophobia*, *theatrophobia*, *theophobia*, *topophobia*, *toxicophobia*, *toxiphobia*, *trichophobia*, *triskaidekaphobia*, *tuberculophobia*, *tyrannophobia*, *vaccinophobia*, *zoophobia*.

-ic: *lipophobic*, *myrmecophobic*, *oleophobic*.

-ous: *calciphobous*.

43.

Μορφή: -phon-**Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει εξωκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν είτε το όργανο που σχετίζεται με την παραγωγή ήχου (π.χ. *gramophone*), ή αυτόν που φέρει ορισμένο χαρακτηριστικό φωνής, είτε αυτόν που μιλάει ορισμένη γλώσσα (π.χ. *francophone*). Τα ουσιαστικά με τη δεύτερη σημασία αποτελούν ταυτόχρονα και επίθετα (π.χ. *Anglophone*). Επίσης το *phone* μπορεί να αποτελεί και περικεκομμένο τύπο της σύνθετης λέξης *telephone* και τότε τα σύνθετα που σχηματίζει σχετίζονται με την έννοια του τηλεφώνου. Από κάποια από τα ουσιαστικά που περιέχουν το δ.θ. *-phone* σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν την ιδιότητα που σχετίζεται με τον ήχο ή τη φωνή (π.χ. *laryngophony*) και επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και σπανιότερα *-ous* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *homophonous*). Σχηματίζονται επίσης παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν ορισμένη ιδιότητα που σχετίζεται με τον ήχο ή τη φωνή (π.χ. *dysphony*), από τα οποία σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και σπανιότερα *-ous* (π.χ. *heterophonous*). Τέτοια επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *megalophonic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ λέξη *φωνή*, όπως εμφανίζεται ως β' συνθετικό συνθέτων λέξεων (π.χ. *καλλίφωνος-η-ο*).

Συνδασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, ολόκληρη λέξη (π.χ. *photographophone*) ή περικεκομμένος τύπος γηγενούς ή ξένης προέλευσης (π.χ. *Dictaphone*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε δημόσια λεξιλόγια (όπως και εμπορικές ονομασίες) και ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Ιατρική).

Παράγωγα: -y, -ic, -ous.

Παραδείγματα: *actinophone* (-ic), *aeolophone*, *aerophone*, *airphone*, *allophone* (-ic), *anglophone* (ουσ.+επίθ.), *audiphone*, *autophone* (-y, -ic), *auxetophone*, *Blattnerphone*, *chordophone*, *cinophone*, *dentiphone*, *dermatophone* (-y), *diaphone* (-y, -ic), *Dictaphone*, *diphone*, *dyphone*, *electrophone* (ουσ.+ρήμα) (-ic), *Entryphone*, *eyephone*, *formenophone*, *francophone* (ουσ.+επίθ.) (-ic), *fullerphone*, *geophone*, *gramophone*, *gramophone* (ουσ.+ρήμα) (-y, -ic), *graphophone* (-ic), *headphone*, *heckelphone*, *homophone* (ουσ.+επίθ.) (-y, -ic, -ous), *hydrophone*, *ideophone* (-ic, -ous), *idiophone*, *interphone*, *ionophone*, *isophone* (-ic), *kaleidophone*, *kinetophone*, *lagerphone*, *laryngophone* (-y), *Linguaphone*, *lithophone*, *lusophone* (ουσ.+επίθ.), *magnetophone*, *marimbaphone*, *megaphone* (ουσ.+ρήμα) (-ic), *mellophone*, *melophone* (-ic), *membranophone*, *metallophone*, *metaphone* (-y, -ic), *microphone* (ουσ.+ρήμα) (-y, -ic (ουσ.+επίθ.), -ous), *monophone* (-y, -ic, -ous), *morphophone* (-ic), *myophone*, *obeophone*, *odophone*, *optophone*, *organophone* (-ic), *osteophone*, *otophone*, *pantelephone* (-ic), *photographophone*, *photophone* (-y, -ic), *pistonphone*, *polyphone* (-y, -ic, -ous), *pseudophone*, *pyrophone*, *radiophone* (-ic), *railophone* (ουσ.+ρήμα), *sarrusophone*, *satphone*, *saxophone* (ουσ.+ρήμα) (-ic), *sexophone*, *sousaphone*, *speaker-phone*, *spectrophone* (-ic), *sphygmophone* (-ic), *stentorphone* (-ic), *stethophone*, *Stylophone*, *symphone*, *tautophone* (-y, -ic), *telediphone*, *telegraphophone*, *telegraphophone*, *telephone* (ουσ.+ρήμα) (-y, -ic), *textphone*, *theatrophone*, *thermophone*, *thermotelephone*, *topophone*, *tracheophone* (-y, -ous), *Trimphone*, *trisulphone*, *variphone*, *vibraphone*, *vibrophone*, *videophone*, *visiophone*, *Vitaphone*, *xylophone* (-ic).

-y: *Acrophony* (-ic), *aegophony* (-ic), *ambiophony* (-ic), *antiphony* (-ic), *apophony*, *baryphony*, *bronchophony* (-ic), *cacophony* (-ic, -ous), *colophony*, *dodecaphony* (-ic), *dysphony* (-ic), *euphony* (-ic, -ous), *heptaphony*, *heterophony* (-ic, -ous),

homoeophony, lambrophony, magophony, orthophony (-ic), paraphony (-ic), periphony (-ic), pleophony (-ic), pneumatophony (-ic), pseudoquadrphony, psychophony, quadrphony (-ic), Scopphony, stereophony (-ic), symphony (-ic, -ous), tetrphony (-ic), triphony, tympanophony.

-ic: Cataphonic, hypophonic, megalophonic, monosiphonic, multiphonic, octaphonic, pentaphonic, polysiphonic.

-ous: hypophonous, hypsophonous, megalophonous, monosiphonous, polysiphonous, uniphonous.

44.

Μορφή: -phor-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν αυτό που φέρει, μεταφέρει ή παράγει αυτό που προσδιορίζεται από το α' συνθετικό (π.χ. *craniophore*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επίθηματά *-ic* και *-ous* που δηλώνουν αυτό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *chromophoric*). Σχηματίζει επίσης παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-ia* που δηλώνουν την ιδιότητα του να φέρει κάποιος ή κάτι, αυτό που δηλώνει το α' συνθετικό (π.χ. *rhasophoria*). Επίθετα με τα επίθηματά *-ic* και *-ous* σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *toxiphoric*, *cephalophorous*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-φορ(ος)*.

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά κυρίως λεξιλόγια (π.χ. Βιολογία).

Παράγωγα: -ia, -ic, -ous.

Παραδείγματα: *aerophore*, *agglutinophore* (-ic), *androphore*, *anthophore* (-ous), *ascophore* (-ous), *blastophore*, *carphophore*, *chlamydothore*, *chromathore*, *chromathore* (-ic, -ous), *chromathore* (-ic, -ous), *chymophore* (-ous), *cnidophore*, *collophore*, *conidiophore* (-ous), *craniophore*, *criophore* (-ic, -ous), *ctenophore* (-ic, -ous), *discophore* (-ous), *doryphore*, *electrophore*, *fluorophor(e)*, *galactophore* (-ous), *gametophore* (-ic), *genophore*, *gonidiophore*, *gonophore*, *grammatophore*, *guanophore*, *gynaecophore* (-ic), *gynandrophore*, *gynophore*, *haptophore* (ουσ.+επίθ.) (-ic, -ous), *hydrophore* (-ous), *hymeniophore*, *hymenophore*, *hysterophore*, *ionophore* (-ous), *katharophore*, *lampadophore* (-ia), *leucophore*, *lophophore*, *luminophore*, *mastigophore* (-ic, -ous), *melanophore*, *myophore* (-ic, -ous), *myrrhophore*, *necrophore* (-ous), *nectophore*, *nematophore* (-ous), *odontophore* (-ous), *odoriphore* (-ic), *ommatophore* (-ous), *Omophore*, *oophore*, *ophthalmophore* (-ous), *osmophore* (-ic), *ostracophore* (-ous), *pastophore*, *pharmacophore* (-ic), *phonophore* (-ic, -ous), *photophore*, *phyllophore* (-ous), *physaliphore* (-ous), *physophore* (-ous), *pneumatophore* (-ous), *pogonophore*, *polyphore*, *polyplacophore* (ουσ.+επίθ.), *psychophore*, *pycnidiophore*, *pyrophore* (-ic, -ous), *rasophore*, *resinophore* (ουσ.+επίθ.), *rheophore* (-ic), *rhinophor(e)*, *rhizophore* (-ous), *rhynchophore* (-ous), *scolophore* (-ous), *scyphophore* (-ous), *semaphore*, *semaphore*, *siderophore*, *siphonophore* (-ous), *spermaphore*, *spermatiophore*, *spermatophore* (-ic), *spermophore*, *sporangiophore*, *sporophore*, *stephanophore*, *synoptophore*, *thecophore*, *thermophore*, *toxophore* (-ic, -ous), *trichophore* (-ic, -ous), *trochophore*, *trophophore* (-ic, -ous), *xanthophore*, *zoosporangiophore*, *zygophore* (-ic), *zymophore* (-ic, -ous).

-ia: *dysphoria* (-ic), *esophoria*, *euphoria* (-ic (ουσ.+επίθ.)), *Europhoria*, *exophoria* (-ic), *heterophoria* (-ic), *hyperphoria* (-ic), *hypophoria*, *orthophoria* (-ic), *phallophoria* (-ic), *rhasophoria*, *Thesmophoria* (-ic).

-ic: Cistophoric, endophoric, gyrophoric, pathophoric, periophoric, phallegphoric, thanatophoric, theophoric, toxiphoric.

-ous: acanthophorous, actinophorous, adenophorous, akeratophorous, cephalophorous, chaetophorous, chylophorous, comophorous, cotylophorous, glossophorous, gnathophorous, hexasterophorous, hoplophorous, isidiophorous, isophorous, libanophorous, libanotophorous, oligophorous, onychophorous, paraphysiphorous, parasitophorous, pathophorous, phragmophorous, placophorous, pseudoceratophorous, stylommatophorus, theophorous.

Metaphora (-ic, -ous), parafora (-ic)

Zoophorus (-ic)

45.

Μορφή: -pleg-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ουσιαστικά που δηλώνουν είδος παράλυσης, όπως αυτή προσδιορίζεται από το α' συνθετικό (π.χ. *tetraplegia*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα *-ic* που αναφέρονται στο χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *paraplegic*). Τέτοια επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *pharyngoplegic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-πληγ-*.

Συνδασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν κυρίως στο ειδικό λεξικό της Ιατρικής.

Παράγωγα: -ia, -ic.

Παραδείγματα: -ia: cycloplegia (-ic), diplegia (-ic), glossoplegia, hemiparaplegia, hemiplegia (-ic), iridoplegia, monoplegia (-ic), oesophagoplegia, ophthalmoplegia (-ic), pamplegia, paraplegia (-ic), quadriplegia (-ic), tetraplegia (-ic), thermoplegia, triplegia, uranoplegia.

-ic: Cystoplegic, facioplegic, pharyngoplegic.

46.

Μορφή: -pod-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει εξωκεντρικά ουσιαστικά (που αποτελούν ενίοτε και επίθετα) που αναφέρονται σε ζωντανούς οργανισμούς που φέρουν ορισμένο είδος ή αριθμό ποδιών, ή ορισμένο τμήμα που μοιάζει με πόδι (π.χ. *mastigopod*), ως χαρακτηριστικό που τα εντάσσει στην ίδια οικογένεια. Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ous* και σπανιότερα *-ic* που αναφέρονται στο χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *ornithopodous*). Από κάποια από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν την ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *chiropody*). Τέτοια ουσιαστικά με το επίθημα *-y* σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν κυρίως είδος ή αριθμό ποδιών (π.χ. *pentapody*). Επίθετα με τα επιθήματα *-ous* και σπανιότερα *-ic* σχηματίζονται επίσης και πρωτογενώς και αναφέρονται σε χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το πόδι ή τμήμα του σώματος που μοιάζει με πόδι (π.χ. *cynopodous*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *πούς* (=πόδι).

Συνδασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά κυρίως λεξιλόγια (π.χ. Ιατρική, Βιολογία).

Παράγωγα: -y, -ous, -ic.

Παραδείγματα: amblypod, amphipod (ουσ.+επίθ.) (-ous), bipod, brachiopod (-ous), bradypod/-pus, branchio-gasteropod, branchiopod (-ous), carob-pod (?), cephalopod (-ic, -ous), chætopod (επίθ.), cheiropod/-ped (-ous), chenopod, chilopod, chiropode (-y), cirrhopod, condylopod (-ous), copepod (ουσ.+επίθ.) (-ous), dasypod, decapod (-ous), diplopod (-ous), elasipod (ουσ.+επίθ.), endopod, epipod, exopod, gasteropod (-ic, -ous), gastropod (ουσ.+επίθ.), gnathopod, helipod, hemipod/-pode, heteropod (ουσ.+επίθ.) (-ous), hexapod (ουσ.+επίθ.) (-y, -ous), hyperhexapod (-ous), isopod (ουσ.+επίθ.) (-ous), lobopod (ουσ.+επίθ.), long-pod, lophyropod, lycopod, macropod (ουσ.+επίθ.) (-ous), mastigopod (ουσ.+επίθ.) (-ous), megalopod (-ous), megapod (ουσ.+επίθ.), mesogastropod, mesopod (επίθ.), micropod (-ic, -ous), monopod (ουσ.+επίθ.) (-y, -ic, -ous), myriapod (ουσ.+επίθ.) (-ous), myxopod (ουσ.+επίθ.) (-ous), nectopod, neogastropod (ουσ.+επίθ.), neuropod (-ous), octopod (ουσ.+επίθ.) (-ic, -ous), oligopod, ollapod, ornithopod (ουσ.+επίθ.) (-ous), orthopod, ostracopod (-ous), pachypod (-ous), pantopod, parapod, pauropod, pelecypod (ουσ.+επίθ.) (-ous), pereiopod, peristeropod (ουσ.+επίθ.) (-ous), peropod (ουσ.+επίθ.) (-ous), phyllopod, (ουσ.+επίθ.) (-ous), physopod, platypod (ουσ.+επίθ.), pleopod, roecilopod (-ous), polyopod (ουσ.+επίθ.) (-y, -ous), prosauropod (ουσ.+επίθ.), protopod (ουσ.+επίθ.), pseudopod (-ic), pteropod (-ous), pulmogasteropod, pulmogastropod, pulmonogasteropod, pulmonogastropod, pygopod (ουσ.+επίθ.) (-ous), rasp-pod, rhabdopod, rhizopod (-ic, -ous), sauropod (ουσ.+επίθ.) (-ous), scaphopod, schizopod (-ous), sciapod (-ous), siphonopod (-ous), steganopod (ουσ.+επίθ.) (-ous), stemapod, stomapod (ουσ.+επίθ.) (-ous), stomatopod (ουσ.+επίθ.) (-ous), stylopod, taxeopod (-y, -ous), tetradecapod (ουσ.+επίθ.), tetrapod (ουσ.+επίθ.) (-y, -ic, -ous), theriopod, theropod (-ous), thoracipod (-ous), trachelipod (ουσ.+επίθ.) (-ous), tripod (ουσ.+επίθ.) (-y, ic), trochalopod (ουσ.+επίθ.) (-ous), tylopod (-ous), unipod, uro-pod.
 -y: dipody (-ic, -ous), heptapody (-ic), octapody, pentapody, tautopody (-ic),
 -ic: Antipodic
 -ous: Arthropodous, chondropodous, coenopodous, cynopodous, discopodous, dolichopodous, hoplopodous, lagopodous.

47.

Μορφή: -plasm-**Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα**Σημασία:** Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που αναφέρονται στο σχηματισμό ύλης όπως για παράδειγμα από κυτταρικό ιστό (π.χ. *cytoplasm*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα *-ic* που αναφέρονται στο χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό βάση (π.χ. *periplasmic*).**Καταγωγή:** Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *πλάσμα*.**Συνδυασμοί:** Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Ιατρική).**Παράγωγα: -ic.****Παραδείγματα:** axoplasm, bioplasm (-ic), cataplasm (-ic), chromatoplasm, cytoplasm (-ic), cytuloplasm, deutoplasm (-ic), discoplasm, ectoplasm (-ic), endoplasm (-ic), epiplasm (-ic), ergastoplasm (-ic), exoplasm, germ-plasm, gonoplasm, heteroplasm, hyaloplasm (-ic), hygroplasm, hyperplasm, ice-cataplasm, ideoplasm (-y, -ic), idioplasm, karyoplasm, kinoplasm (-ic), metaplasm (-ic), morphoplasm (-ic), muscle plasm, mycoplasm (-ic), myoplasm (-ic), mythoplasm, neoplasm, neuroplasm (-ic), nucleocytoplasm (-ic), nucleo-hyaloplasm, nucleo-idioplasm, nucleoplasm (-ic), onomatoplasm, ooplasm (-ic), ovoplasm, paraplasm (-ic), periplasm (-ic), phthinoplasm, piroplasm, protoplasm (-ic), pseudoplasm,

psychoplasm (-ic), sarcoplasm (-ic), soma-plasm, somatoplasm, spongioplasm (-ic), sporoplasm, stereoplasm (-ic), symplasm (-ic), teleplasm (-ic), theoplasm, trophoplasm,
Toxoplasma (-ic).
-y: Homoplasmy.

48.

Μορφή: -plast-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν κυρίως σωματίδια ή κύτταρα που δημιουργούν αυτό που ορίζει το α' συνθετικό ή με τον τρόπο που ορίζεται (π.χ. *amyloplast*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα -y, που δηλώνουν τον σχηματισμό ή τη δημιουργία (π.χ. *blepharoplasty*), καθώς και επίθετα με το επίθημα -ic που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *bioplastic*).

Σχηματίζει επίσης πρωτογενή ουσιαστικά με το επίθημα -y που δηλώνουν την ανάπτυξη ή το σχηματισμό αυτού που δηλώνει το α' συνθετικό (π.χ. *organoplasty*) ή με τρόπο που δηλώνει το α' συνθετικό (π.χ. *heteroplasty*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα -ic που αναφέρονται σε αυτό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *angioplastic*). Τέτοια επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς και μερικά αποτελούν ταυτόχρονα και ουσιαστικά (π.χ. *fibro-plastic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από την ΑΕ λέξη *πλαστός* ή *πλάστης*.

Συνδυασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά κυρίως λεξιλόγια (π.χ. Ιατρικής).

Παράγωγα: -y, -ic.

Παραδείγματα: aminoplast (-ic), amyloplast, autoplast (-y, -ic), bioplast (-ic), blepharoplast (-y, -ic), ceroplast (-y, -ic), chioplast (-ic), chloroplast, chondroplast, chromoplast, coroplast (-y, -ic), cystoplast, cytoplast, elaioplast, Elastoplast, endoplast (-ic), homoplast, iconoplast, kinetoplast, leucoplast, meloplast (-y, -ic), mesoplast (-ic), metoplast (-ic), monoplast (-ic), myeloplast (-ic), nucleoplast (-ic) osteoplast (-y, -ic (+n)), Paroplast (-ic), periplast (-ic), phaeoplast, phragmoplast (-ic), phycoplast, protoplast (ουσ.+επίθ.) (-ic), rhizoplast, rhodoplast, spheroplast, statoplast, symplast, tonoplast, trophoplast, voltaplast.

-y: abdominoplasty, alloplasty (-ic), anaplasty (-ic), angioplasty (-ic), arthroplasty (-ic), canthoplasty (-ic), ceratoplasty, cheiloplasty (-ic), cranioplasty, cystoplasty (-ic), dermatoplasty, elytoplasty (-ic), enteroplasty, galvanoplasty (-ic), genioplasty, genyoplasty, helicoplasty, heteroplasty (-ic), homoeoplasty (-ic), homoplasty (-ic), hypoplasty (-ic), ideoplasty (-ic), isoplasty (-ic), keratoplasty (-ic), mammoplasty (-ic), mammoplasty, mastoido-tympanoplasty, morioplasty, myringoplasty, ophthalmoplasty, organoplasty (-ic) oscheoplasty (-ic) otoplasty, palatoplasty, perineoplasty (-ic), periosteoplasty, phalloplasty, posthioplasty (-ic), proctoplasty (-ic), pyeloplasty, pyloroplasty, rhinoplasty (-ic), staphyloplasty (-ic), stomatoplasty (-ic), tarsoplasty, thoracoplasty, tracheloplasty, tuboplasty, tympanoplasty (-ic), uranisco-plasty (-ic), uranoplasty (-ic (ουσ.+επίθ.)), urano-staphylplasty, ureteroplasty, utriculoplasty, vaginoplasty, valvuloplasty, Z-plasty (-ic).

-ic: achondroplastic, antiplastic, cacoplastic, cosmoplastic, diaplastic (ουσ.+επίθ.), dysplastic, ectoplastic, embryoplastic, emplastic (ουσ.+επίθ.), esemplastic, euplastic (ουσ.+επίθ.), fibrino-plastic, fibro-plastic, foam plastic, gynoplastic, hyperplastic, implastic, intertoplastic, metalloplastic, microplastic, moto-plastic, myelodysplastic, neoplastic, orthoplastic, otoplastic, paraneoplastic (ουσ.),

phelloplastic (ουσ.), physioplastic, polyplastic, poroplastic, preneoplastic, proplastic (ουσ.+επίθ.), pseudoplastic (ουσ.+επίθ.), superplastic (ουσ.+επίθ.), symplastic, teleplastic, theoplastic, thermoplastic (ουσ.+επίθ.), thromboplastic, urethro-plastic, zooplastic, zymoplastic.

49.

Μορφή: -rrhag-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ουσιαστικά και με το επίθημα *-ia* που δηλώνουν παθολογική κατάσταση μέρους του σώματος που εκδηλώνεται με υπερβολική έκκριση ή αιμορραγία (π.χ. *pneumonorrhagia*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα *-ic* που αναφέρονται στο χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *haemorrhagic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-ρραγ-*.

Συνδυασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στο ειδικό λεξικό της Ιατρικής.

Παράγωγα: -ia, -ic.

Παραδείγματα: h(a)emorrhage (ουσ.+ρήμα) (-ic), phleborrhage (-ia), *-ia*: blennorrhagia (-ic), dysmenorrhagia, lymphorrhagia (-ic), meningorrhagia, menorrhagia (-ic), metrorrhagia (-ic), nephrorrhagia, oesophagorrhagia, pneumonorrhagia, pneumorrhagia, proctorrhagia.

-y: Psychorrhagy (-ic)

50.

Μορφή: -scop-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν το επιστημονικό όργανο που χρησιμοποιείται για εξέταση ή παρατήρηση αυτού που εκφράζει το *α'* συνθετικό (π.χ. *colposcope*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν επιστημονική εξέταση ή παρατήρηση (π.χ. *astroscope*). Σχηματίζονται επίσης παράγωγα επίθετα με το επίθημα *-ic(al)* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *microscopic*). Ουσιαστικά με το επίθημα *-y* σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν ό,τι και τα παράγωγα (π.χ. *gastroscope*), όπως επίσης και επίθετα με το επίθημα *-ic* (π.χ. *macroscopic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-σκόπ(ος)*.

Συνδυασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, περικεκομμένος τύπος (π.χ. *vibroscope*) ή ολόκληρη λέξη γηγενούς προέλευσης (π.χ. *volumescop*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε διάφορα ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Ιατρικής, Φυσικής, κτλ.)

Παράγωγα: -y, -ic(al).

Παραδείγματα: aerscope (-y, -ic (ουσ.+επίθ.)), aethrioscope, anamorphoscope, anemoscope, anerithmoscope, angioscope, anomaloscope, anorthoscope (-ic), aphengoscope, astroscope (-y), auriscope (-y), autophthalmoscope, autoscope (-y), baroscope (-ic(al)), bioscope (-ic), bronchoscope (-y, -ic(al)), cardioscope, ceraunoscope, cerebroscope (-y), chorepiscop, chromascope, chromatroposcope (-y), chronoscope (-y, -ic), cinematoscope, colonoscope (-y, -ic), colposcope (-y), conchoscope, cycloscope, cymoscope, cystoscope (-y, -ic), debusscope, diaphanoscope (-y), diascope (-ic), dichroscope (-ic), dietheroscope, dipleidoscope, dissocioscope, dromoscope, dynamoscope (-y), ebullioscope (-y, -ic), electroscope (-

ic), embryoscope (-ic), endoscope (-y, -ic), engyscope, epidiascope (-ic), episcopes (-y, -ic), erythrophyscope, erythroscopy, euryscope, eye-scope, fibrescope, floriscopes, fluoroscope (-y, -ic), galvanoscope (-y, -ic), gas-microscope, gasoscopy, gastroscope (-ic), glottiscope, gonioscopy (-y, -ic), graphoscope, gyroscope (-ic), hæmatoscope (-y), hæmatospectroscope, hæmoscopy (-y), hagiography, heliochromoscopy, helioscopy (-y, -ic), hodoscopy, horoscopy (ουσ.+ρήμα) (-y, -ic(al)), hydroscope, hygrobarscope, hygroscope (-y, -ic(al)), hypnoscopy, hyposcopy, iconoscopy, inductoscopy, introscopy, iridoscopy, iriscope, isoscopy, isoteniscopy, kaleidoscope (ουσ.+ρήμα) (-ic(al)), kalloscopy, keratoscopy (-y), kinematography, kinescopy, kinesiscope, kinoscopy, kinoskotoscopy (-ic), koniscopy, lactoscopy, laparoscopy (-y, -ic), laryngoscopy (-y, -ic(al)), leucoscopy, lithoscopy, lychnoscopy (-ic), magnoscopy, magnetoscopy, manoscopy (-y), meatoscopy, mediastinoscopy (-y, -ic), megaloscopy, megascopy (-ic), melanoscopy, metamorphoscopy, meteoroscopy, metroscopy (-y), microbiology, micropolariscopy, microscope (ουσ.+ρήμα) (-ic(al)), microseismoscopy, microspectroscopy (-y, -ic), mixoscopy (-y, -ic), monoscopy, mutoscopy (ουσ.+ρήμα) (-ic), myoscopy, myrioscopes, nepheloscopy, nephoscopy, Niloscopy, odorscopy, oesophagoscopy/esophagoscopy (-y, -ic), opeidoscopy, ophthalmoscopy (ουσ.+ρήμα) (-y, -ic(al)), orthiconoscopy (-y), orthoscopy (-ic), orthostereoscopy (-y, -ic), oscilloscopy (-ic), otheoscopy, otoscopy (-y, -ic), ozonoscopy (-ic), pantoscopy (-ic), pedoscopy, periodoscopy, periscopy (ουσ.+ρήμα) (-ic(al)), peritoneoscopy (-y), phacoidoscopy, phacoscopy, phantascopy, phantasmascopy, phantoscopes, pharyngoscopy (-y), phenakistoscopes (-ic), phoneidoscopy (-ic), phonendoscopy, phonoelectrocardioscopy, phonolaryngoscopy (-ic), phonoscopy, phoroscopy, phosphoroscopy, photochromoscopy, photofluoroscopy (-y), photogastroscope, photohelioscopy, photomicroscopy (-y, -ic), photonephoscopy, photoscopy (-ic), photo-telescope, physioscopy (-y), pioscopy, pluviology, pneoscopy, polariscopy (-y, -ic), polemoscopes, polygonoscopy, polymicroscopy, polyscopy, polystethoscopy, poroscopy (-y, -ic), praxinoscopy, proctoscopy (-y, -ic), proctosigmoidoscopy (-y, -ic), pseudoscopy (-y, -ic), pseudostereoscopy (-ic), psychoscopy, pyroscopy, radarscopy, radioscopy (-y, -ic), rectoscopy (-y), reflectoscopy, resectoscopy, rheoscopy (-ic), rhinoscopy (-y, -ic), riding-scope, riflescopy, roentgenoscopy (-ic), rotascopes, scandiscopes, schistoscopy, scintilloscopy, Scleroscopy, scotoscopy, seismoscopy (-ic), selenoscopy, shufti-scope, sideroscopy, sigmoidoscopy (-y, -ic), sigmoidscopy, skiascopy (-y, -ic), sniperscopy, snooperscopy, spectrohelioscopy, spectro-polariscopy, spectroscopy (-y, -ic(al)), spectro-telescope, sphygmography, spinthariscopy, stalagmoscopy, Stanhoscopy, starlight scope, statoscopy, stauro-microscopy, stauroscopy (-ic), stellascopes, stereofluoroscopy (-y, -ic), stereomicroscopy, stereomonoscopy, stereophantasmascopy, stereoscopy (-y, -ic), stereotelescope, stethendoscopy, stethoscopy (-y, -ic), stomatoscopy, stroboscopy (-ic(al)), synchroscope, tachistoscopy (-ic), tachyscopy, teinoscopy, tectroscopy, teleelectroscopy, telemicroscopy, telengyscopy, telepolariscopy, telescope (ουσ.+ρήμα) (-y, -ic(al)), telespectroscopy, telestereoscopy, theatroscopy, thermo-electroscopy, thermo-hygroscope, thermoscopy (-ic(al)), thoracoscopy (-y), toposcopy (-y, -ic), trenchoscopy (-y), trench-periscopy, trenchscopy, tribophosphoroscopy, trichinoscopy, trocheidoscopy, tropostereoscopy, ultramicroscopy (-y, -ic(al)), uranoscopy (-y, -ic), vaginoscopy, vectorscopy, vibroscope (-ic), vitascopes, volumescopes, vortoscopy, zograscopy, zoogyroscopy, zoopraxiscopy, zyмосcopy.

-y: abdominoscopy, anthroposcopy, auto-laryngoscopy (-ic), bacterioscopy (-ic), cranioscopy (-ic(al)), cryoscopy (-ic), dactyloscopy (-ic), deuteroscopy (-ic),

electrobioscopy, gastroscopy, geloscopy, gelotoscopy, geoscopy (-ic), glossoscopy, hepatoscopy, hieroscopy, hyperstereoscopy (-ic), koroscopy, laryngostroboscopy, mastoido-scopy, metalloscopy (-ic), meteoroscopy, metoposcopy (-ic(al)), miscopy (ουσ.+ρήμα), morphoscopy (-ic(al)), nauscopy, necroscopy (-ic(al)), omoplatoscopy, omphaloscopy, oneiroscope, ooscopy, organoscopy, orniscopy, palmoscopy, pelviscopy, pharyngorhinology, photospectroscopy, phytoscopy (-ic), podoscopy, pseudescopy, retinoscopy, roentgenoscopy, scatoscopy, strioscopy (-ic), stroboscopy, teichoscopy, teratoscopy, uranostomatology, uroscope (-ic), ventroscope, zooscopy (-ic).

-ic: acrosopic, autostereoscopic, basisopic, esosopic, exoscopic, hagiopic, macroscopic (-al), mesoscopic, nanoscopic, nooscopic, photospectroscopic, physiurgoscopic, platysopic, pretelesopic, sclerosopic, tracheoscopic, urinosopic.

-ical: chiroscopical, urethro-scopical.

51.

Μορφή: **-spher-**

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν σφαιρικές δομές ή περιοχές που σχετίζονται με τη γη ή κάποιο ουράνιο σώμα, π.χ. *biosphere*. Από αυτά σχηματίζονται επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ical*, που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση, π.χ. *atmospherical*. Επίθετα με το επίθημα *-ic* σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με μια σφαιρική δομή, π.χ. *perispheric*.

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *σφαίρα*.

Συνδυασμοί: Το *α* συνθετικό είναι κατά κύριο λόγο δεσμευμένο θέμα Λατινικής και ΑΕ προέλευσης, π.χ. *bathysphere*, χωρίς όμως να αποκλείεται και ολόκληρη λέξη ή περικεκομμένος τύπος γηγενούς προέλευσης (π.χ. *time-sphere*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν κυρίως στα ειδικά λεξιλόγια της Φυσικής, των Μαθηματικών και της Αστρονομίας.

Παράγωγα: **-ic(al).**

Παραδείγματα: *aerosphere*, *asthenosphere*, *astrosphere*, *atmosphere* (ουσ.+ρήμα) (-ic(al)), *barysphere*, *bathysphere*, *biosphere*, *blastosphere*, *centrosphere*, *chromatosphere* (-ic), *chromosphere* (-ic), *coccosphere*, *cosmosphere*, *cryosphere* (-ic), *ecosphere*, *ensphere* (ρήμα), *ergosphere*, *exosphere*, *geosphere*, *gonosphere*, *hemisphere* (-ic(al)), *hydrosphere*, *hyper-sphere*, *hystrichosphere*, *infosphere*, *intersphere* (ρήμα), *ionosphere* (-ic), *leucosphere*, *lithosphere* (-ic), *magnetosphere* (-ic), *megalosphere* (-ic), *mesosphere* (-ic), *microsphere* (-ic), *nephelosphere*, *neutrinosphere*, *noosphere* (-ic), *oncosphere*, *oosphere*, *ozonosphere*, *pedosphere*, *photosphere* (-ic), *phyllosphere*, *planet sphere*, *planisphere* (-ic), *plasmasphere* (-ic), *plenisphere*, *point-sphere*, *proof-sphere*, *protonosphere* (-ic), *pseudosphere* (-ical), *psychosphere*, *psychosphere* (-ic), *pyrosphere*, *rhabdosphere*, *rhizosphere*, *semisphere* (-ic), *statosphere* (-ic), *stratosphere* (-ic(al)), *substratosphere*, *technosphere*, *tectonosphere*, *tectosphere* (-ic), *tektosphere*, *terrasphere*, *thermosphere* (-ic), *time-sphere*, *trochosphere* (-ic), *trophosphere*, *troposphere* (-ic), *turbosphere*, *under-sphere*, *undersphere* (ρήμα), *unsphere* (ρήμα), *water-sphere*, *zoozygosphere*, *zygosphere*.

-ic: *Exospheric*, *helispheric*, *perispheric* (-al), *tetraspheric*(al).

Heliospherical, *monospherical*.

52.

Μορφή: -stat-**Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ουσιαστικά που δηλώνουν είτε σταθεροποιητικό παράγοντα ή μηχανήμα (π.χ. *thermostat*), είτε όργανο που αντανακλά συνεχώς προς ορισμένη κατεύθυνση (π.χ. *heliostat*), είτε παράγοντα που προκαλεί αναστολή της ανάπτυξης χωρίς καταστροφή (π.χ. *bacteriostat*). Από μερικά από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν..., καθώς και επίθετα που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *haemostatic*).

Σχηματίζει επίσης ουσιαστικά με το επίθημα *-y*, τα περισσότερα από τα οποία αποτελούν δάνεια από την ΑΕ (π.χ. *dichostasy*).

Επίθετα με το επίθημα *-ic* σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με την αναστολή της αύξησης ενός πράγματος (π.χ. *electrostatic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-στατ(ης)*.

Συνδασμοί: Το *α* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, καθώς και ολόκληρη λέξη ή περικεκομμένος τύπος γηγενούς προέλευσης (π.χ. *potentiostat*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Ιατρικής, Χημείας, Φυσικής)

Παράγωγα: -(s)y, -(s)is, -ic(al).

Παραδείγματα: *aerostat* (-ic), *bacteriostat* (-ic, -sis), *barostat*, *blepharostat*, *cephalostat*, *chemostat*, *coccidiostat*, *coelostat*, *constat*, *cryostat* (-ic), *gyrostat* (-ic), *haemostat* (-ic (ουσ.+επίθ.), -sis), *heliostat* (-ic), *homoeostat* (-y, -ic, -sis), *humidistat*, *hydrostat* (-y, -ic), *hygrostat*, *klinostat*, *manostat* (-ic), *orlistat*, *orthostat* (-ic), *photostat* (ουσ.+ρήμα) (-ic), *pH-stat*, *potentiostat* (-ic), *pyrostat*, *rheostat* (-ic), *siderostat*, *Simmerstat*, *thermostat* (-ic), *zygostat*.

-y: *Apostasy* (-ic), *dichostasy*, *ecstasy* (ουσ.+ρήμα) (-ic (ουσ.+επίθ.), -sis), *epistasy* (-ic, -sis), *eustasy* (-ic), *hypostasy* (-ic, -sis), *isostasy* (-ic), *psychostasy* (-ic).

acatastasis, *antiperistasis*, *apocatastasis*, *catastasis*, *coprostasis*, *diastasis*, *dichastasis*, *fungistasis* (-ic), *hyperhypostasis*, *iconostasis*, *menostasis* (-ic), *mesostasis*, *metastasis*, *micrometastasis*, *systasis*, *venostasis*.

-ic: *anastatic*, *anhypostatic*, *antiperistatic* (-al), *anti-static*, *biostatic*, *diastatic*, *electrostatic*, *enhyposstatic*, *geostatic*, *glucostatic*, *heterostatic*, *homostatic*, *hyperstatic*, *idiostatic*, *lithostatic*, *magnetohydrostatic*, *magnetostatic*, *majestatic*, *metastatic*, *monostatic*, *myostatic*, *parastatic*, *periprostatic*, *pitot-static*, *preprostatic*, *prognostatic*, *prostatic*, *puboprostatic*, *siderostatic*, *sociostatic*, *stereostatic*, *systatic* (ουσ.), *trihypostatic*, *tuberculostatic*.

53.

Μορφή: -stom-**Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει εξωκεντρικά ουσιαστικά (πολλά από τα οποία είναι ταυτόχρονα και επίθετα) που δηλώνουν οργανισμούς που φέρουν ορισμένο τύπο στόματος ή ορισμένο άνοιγμα (π.χ. *cyclostome*). Από κάποια από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν την ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *nephrostomy*), καθώς και επίθετα με το επίθημα *-ous* που δηλώνει το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *monostomous*).

Σχηματίζει επίσης ουσιαστικά που δηλώνουν τη χειρουργική επέμβαση που δημιουργεί ένα μόνομο συνήθως άνοιγμα σε αυτό που ορίζει το α' συνθετικό (π.χ. *enterostomy*). Σχηματίζει επίσης και ουσιαστικά με το επίθημα *-ia* που δηλώνουν την ιδιότητα ή την πάθηση που σχετίζεται με το στόμα (π.χ. *xerostomia*).

Επίθετα με το επίθημα *-ous* σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με τον τύπο στόματος (π.χ. *branchiostomous*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *στόμα*.

Συνδασμοί: Το α' συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Ιατρικής, Βιολογίας).

Παράγωγα: -y, -ous, -ia

Παραδείγματα: *actinostome*, *amphistome*, *arthrostome*, *camerostome*, *ceratostome*, *chilostome* (ουσ.+επίθ.), *cirrostome*, *cistome*, *codonostome*, *coelomostome*, *cyclostome*, *cytostome* (-ous), *deuterostome*, *distome*, *dystome*, *endostome*, *epistom(e)*, *exostome*, *gnathostome*, *holostome* (-ous), *hypostome* (-ous), *lomastome* (ουσ.+επίθ.), *melastome*, *merostome* (-ous), *mesostome*, *mestome*, *microstome* (-ous), *monostome* (ουσ.+επίθ.) (-ous), *myzostome* (-ous), *nephridiostome*, *nephrostome* (-y), *notostome*, *oxystome* (ουσ.+επίθ.), *pantostome*, *pentastome* (-ous), *peristome*, *phyllostome* (-ous), *physostome* (ουσ.+επίθ.) (-ous), *plagiostome* (ουσ.+επίθ.) (-ous), *pneumostome*, *polystome* (ουσ.+επίθ.) (-ous), *protostome* (ουσ.+επίθ.) (-ous), *pseudostome* (-ous), *pterygostome*, *rhizostome* (-ous), *rhynchostome*, *siphonostome* (-ous), *solenostome*, *tanystome* (-ous), *teleostome* (-ous), *tenontostome*, *thecostome* (-ous).

-y: *antroscopy*, *caecostomy*, *celostomy*, *cholecystenterostomy*, *cholecystostomy*, *coelostomy*, *colostomy*, *cystostomy*, *duodenostomy*, *enterostomy*, *gastrostomy*, *ileocolostomy*, *ileosigmoidostomy*, *ileostomy*, *jejunostomy*, *lipostomy* (-ous), *nephrostomy*, *oesophagostomy*, *salpingostomy*, *septostomy*, *stenostomy*, *thoracostomy*, *tracheostomy*, *ureterosigmoidostomy*, *vasovasostomy*.

-ia: *macrostomia*, *makrostomia*, *xerostomia*.

-ous: *angiostomous*, *anisostomous*, *branchiostomous*, *diploperistomous*, *gymnostomous*, *malacostomous*, *odontostomous*, *osteostomous*, *platystomous*, *scyphistomous*.

54.

Μορφή: -techn-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ουσιαστικά που δηλώνουν ορισμένο είδος τέχνης ή ασχολίας όπως προσδιορίζεται από το α' συνθετικό (π.χ. *pyrotechny*). Από μερικά από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα *-ic* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *zootechnic*).

Σχηματίζει επίσης ουσιαστικά με το επίθημα *-ic* που δηλώνουν ...

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *τέχνη*.

Συνδασμοί: Το α' συνθετικό μπορεί να είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά κυρίως λεξιλόγια.

Παράγωγα: -y, -ic(al).

Παραδείγματα: *cacotechny*, *halotechny*, *logarithmotechny*, *mataeotechny*, *metallotechny*, *mnemotechny* (-ic (ουσ.+επίθ.)), *onomatechny*, *psychrotechny*, *pyrotechny* (-ic), *siderotechny*, *theotechny* (-ic), *thymiatechny*, *zootechny* (-ic), *zymotechny* (-ic).

-ic: biotechnic, electrotechnic (-al), eotechnic, geotechnic, halotechnic, hydrotechnic, monotechnic (ουσ.+επίθ.), neotechnic, nomotechnic, palaeotechnic/paleotechnic, pantechnic, philotechnic (-al), polytechnic (ουσ.+επίθ.) (-al), psychotechnic (ουσ.+επίθ.) (-al), pyrotechnic (ουσ.+επίθ.) (-al), socio-technic (-al), syntechnic.

55.

Μορφή: -therm-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει εξωκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν τον οργανισμό που φέρει ορισμένη σωματική θερμοκρασία (π.χ. *ectotherm*). Από μερικά από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν την ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *endothermy*), καθώς και επίθετα με τα επιθήματα *-ic* ή/και *-ous* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με τη θερμοκρασία (π.χ. *isothermic*). Ουσιαστικά με το επίθημα *-y* σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν ιδιότητα σχετική με τη θερμοκρασία (π.χ. *hypothermy*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα τα επιθήματα *-ic* ή/και *-ous* (π.χ. *electrothermic*). Τέτοια επίθετα σχηματίζονται και πρωτογενώς (π.χ. *geothermic*)

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό *θήρμη*.

Συνδυασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Βιολογίας, Ιατρικής).

Παράγωγα: -y, -ia, -ic, -ous.

Παραδείγματα: *ectotherm* (-ic), *endotherm* (-y, -ic), *eurytherm* (-ic, -ous), *exotherm* (-ic), *geoisotherm*, *haematherm* (-ous), *hekiostherm* (-ic), *homoeotherm* (-y, -ic), *homotherm* (-ic, -ous), *isobathytherm*, *isogeotherm* (-ic), *isotherm* (-ic, -ous), *megatherm* (ουσ.+επίθ.) (-ic), *megistotherm*, *meiotherm* (ουσ.+επίθ.), *mesotherm* (ουσ.+επίθ.) (-ic), *microtherm* (ουσ.+επίθ.) (-ic), *palaeogeotherm/paleogeotherm*, *poikilotherm* (ουσ.+επίθ.) (-y, -ia, -ic, -ous), *stenotherm* (-ic).

-y: *aluminothermy* (-ic), *diathermy* (-ic, -ous), *electrothermy* (-ic), *hypothermy* (-ia, -ic).

-ia: *hyperthermia*, *normothermia* (-ic).

-ic: *geothermic*, *hyperthermic*, *mucothermic*, *xerothermic*.

56.

Μορφή: -tom-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν είτε τμήμα ή τεμάχιο (π.χ. *myotome*) είτε ειδικό χειρουργικό εργαλείο (π.χ. *laparotome*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν την τομή αυτού που ορίζεται από το *α'* συνθετικό (π.χ. *nephrotomy*). Από κάποια από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ous* που δηλώνουν αυτό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *laryngotomic*).

Ουσιαστικά με το επίθημα *-ic* σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν την τομή που σχηματίζεται σε αυτό που προσδιορίζεται από το *α'* συνθετικό (π.χ. *cardiotomy*).

Πρωτογενώς σχηματίζονται επίσης επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *ous* (π.χ. *heterotomic*)

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-τομ(ος)*.

Συνδυασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια (π.χ. Ιατρικής).

Παράγωγα: -y, -ic(al), -ous.

Παραδείγματα: anato**me** (-y, -ic(al)), bronchotome (-y), celotome (-y), cephalotome (-y), ceratotome, chondrotome (-y), ciatome, cibisitome, cionotome (-y), cirсотome (-y), conchotome, costotome, craniotome (-y), cystitome, cystotome (-y), dystome (-ic, -ous), enterotome (-y), gonotome, harmotome, hecatontome, herniotome (-y), hysterotome (-y), iridotome (-y), isotome (-ous), keratome (-y), keratotome (-y), kiotome, laparotome (-y, -ic), laryngotome (-y, -ic), leptome, leucotome (-y), lithotome (-y, -ic(al)), meatotome (-y), metasomatome (-ic), metatome, metrotome, microtome (ουσ.+ρήμα) (-y, -ic(al)), monotome (επίθ.) (-ous), mycetome, myotome (-y, -ic), myringotome (-y), nephrotome (-y), neurectome (-y, -ic), neurotome (-y), notostome, odontome, oesophagotome (-y), osteo-odontome, osteotome (-y), ovariотome, paramitome, paristhmiotome, periosteotome (-y), pharyngotome (-y), phlebotome (-y), plastome, polypotome, proctocystotome (-y), proctotome (-y), proterotome, rachiotome (-y), rachitome (-y, -ous), rheotome, rhizostome (-y), sarcotome, sclerotome, staphylotome (-y), strabotome (-y), symphysiotome (-y), syntome (-y), syringotome (-y), tendotome, tenotome (-y), tonsillotome, tracheotome, turbinotome, ultramicrotome, uterotome, uvulatome, uvulotome (-y), viscerotome (-y).

-y: adenoidectomy, adenotomy, adenotonsillectomy, adrenalectomy, andranatomy, androtomy (-ous), aneurysmectomy, angiотomy, anthropotomy (-ical), antrectomy, apicectomy, aplotomy, aponeurotomy, appendectomy, appendicectomy, arteriotomy, arthrotomy, autotomy (-ic, -ous), bdellatomy, bottomy, bursectomy, canthectomy, capsulotomy, cardiотomy, cholecystectomy, cholecystotomy, choledochotomy, cleidotomy, clitoridectomy, coccygectomy, coccygotomy, coeliotomy, colectomy, colotomy, colpo-tomy, cordotomy, correctomy, corotomy, craniectomy, cricotomy, cyclicotomy, cyclotomy, cystectomy, cysticotomy, dendranatomy, dermatotomy, dermatomy, desmotomy, dichotomy (-ic, -ous), diverticulectomy, duodenectomy, duodenotomy, embolectomy, embryotomy, endarterectomy, enterectomy, entomotomy, epididymectomy, episiotomy, gangliectomy, ganglionectomy, gastrectomy, gastrotomy (-ic), glossotomy, gonadectomy, gyrectomy, haemorrhoidectomy, haplotomy, hemicolectomy, hemispherectomy, hepatectomy, hepatotomy, herniolaparotomy, herpetotomy, hippotomy (-ical), histotomy, hymenectomy, hymenotomy, hypodermatomy, hypophysectomy, hysterectomy, ichthyotomy, ileectomy, immunosympathectomy, iridectomy, kephalotomy, keratectomy, kerectomy, laminectomy, laparectomy, laparocolotomy, lapar-enterotomy, laparo-hysterectomy, laryngectomy (-ic), laryngotracheotomy, latomy, lithectomy, lithocystotomy, lithonephrotomy, lobectomy, lobotomy, loxotomy, lumpectomy, lymphadenectomy, lymphotomy, malacotomy (-ic), mastectomy, mastoidectomy, mediastinotomy, meniscectomy, microanatomy (-ic(al)), morphotomy, myomectomy, myomotomy, necrotomy (-ic(al)), nephrectomy (-ical), nephrolithotomy, neuroanatomy (-ic(al)), notomy, nymphotomy, oariotomy, oesophagectomy, omphalectomy, omphalotomy, oncotomy, onkotomy, oophorectomy, ophthalmotomy, orchidectomy, orchidotomy, orchiectomy, orchotomy, ornithotomy (-ical), ossiculectomy, ostectomy, otectomy, ototomy, ovariectomy, ovariohysterectomy, ovariotomy, pallidotomy, pancreatectomy, pancreaticoduodenectomy, pancreatoduodenectomy, pancreatomy, pancreatotomy, pancreectomy, panhysterectomy, papillectomy, parathyroidectomy, paratomy (-ous), parotidectomy, patellectomy, pelviotomy, penectomy, peotomy, pericardectomy, pericardiectomy, pericardiotomy, pericardotomy, peritomy (-ous), pharyngectomy, phlebotomy (-ic(al)), phrenicectomy, phrenicotomy, phytotomy (-ous), pinealectomy, plasmotomy (-ic), pleurotomy, pneumectomy, pneumonectomy, pneumotomy,

pogonotomy, polychotomy (-ous), polypectomy, polytomy (-ous), posthetomy, proctectomy, proctocolectomy, prostatectomy, prostatotomy, pubiotomy, pulpectomy, pulpotomy, pyelolithotomy, pylorotomy, ramisectomy, rhytidectomy, rumenotomy, salpingectomy, salpingotomy, scalenotomy, sclerotomy (-ic), scotomy, septectomy, septotomy, sequestrectomy, sequestrotomy, sigmoidectomy, somatotomy, sphincterotomy, splanchnotomy, splenectomy, splenotomy, spondylo-tomy, stapedectomy, stenostomy, stereotomy (-ic), stricturotomy, strumectomy, subdichotomy, sympathectomy, synchondrotomy, syndectomy, syndesmotomy, synovectomy, tachyotomy, tachytomy, tarsectomy, tarsotomy, tetrachotomy (-ous), thalamotomy, theriotomy, thoracostomy, thoracotomy, thrombectomy, thromboendarter(i)ectomy, thymectomy, thyrochondrotomy, thyro-cricotomy, thyroidectomy, thyroidotomy, thyroparathyroidectomy, thyrotomy, tonsillectomy, tonsillotomy, topectomy, trachelotomy, tracheolaryngotomy, tracheotomy, tractotomy, trichotomy (-ic, -ous), tubectomy, tubo-ovariotomy, turbinectomy, turbinotomy, tylectomy, tympanectomy, tympanotomy, typhlectomy, typhlotomy, ultramicrotomy, ureterectomy, uretero-nephrectomy, urethrectomy, uterotomy, uvulotomy, vaginotomy, vagotomy, valvotomy, valvulotomy, varicocelelectomy, vasectomy, ventrotomy, verbotomy (-ical), vestibulotomy, vitrectomy, vulvectomy, Zootomy, zootomy (-ic(al)).

-ic: cyclotomic, diatomic, entomic (-al), heptatomic(?), heterotomic, hexatomic, necrotomic, orthotomic, pathoanatomic (-al), pentatomic, Pentomic, tesseratomic, tetratomic, triatomic, urethro-tomic.

-ous: acrotomous, axotomous, diatomous, heterotomous, hylotomous, orthotomous, rhachitomous, xylotomous.

57.

Μορφή: -trop-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν τον οργανισμό ή το αντικείμενο που παρουσιάζει είτε μια συγκεκριμένη συμπεριφορά (π.χ. *allotrope*), είτε αλλαγή κατά ορισμένο τρόπο, ή αντίδραση σε ορισμένο ερέθισμα (π.χ. *heliotrope*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν την ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό βάση (π.χ. *isotropy*), καθώς και επίθετα με το επίθημα *-ic(al)* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό-βάση (π.χ. *chromotropic*). Ουσιαστικά με το επίθημα *-y* σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν ό,τι και τα παράγωγα (π.χ. *selenotropy*) και από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με το επίθημα *-ic* (π.χ. *hydrotropic*). Επίθετα με το επίθημα *-ic* σχηματίζονται επίσης και πρωτογενώς και δηλώνουν ό,τι και τα παράγωγα (π.χ. *chemotropic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-τροπ(ος)*.

Συνδυασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, ενίοτε και περικεκομμένος τύπος (π.χ. *tuberculotropic*). Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά κυρίως λεξιλόγια (π.χ. Ιατρικής, Φυσικής, Χημείας κ.α.).

Παράγωγα: -y, -ic(al).

Παραδείγματα: *allotrope* (-y, -ic(al)), *azeotrope* (-y, -ic), *blemmatropo*, *chromatropo*, *chromotropo* (-ic), *cniotropo*, *dexiotropo* (επίθ.) (-ic), *elitropo*, *emmetropo* (-y, -ic), *enorthotropo*, *epitropo*, *gyrotropo*, *heliotropo* (-y, -ic(al)), *hemitropo* (ουσ.+επίθ.) (-y, -ic), *isotropo* (-y, -ic), *kalotropo*, *lyotropo* (επίθ.) (-y, -ic), *melotropo*, *ophthalmotropo*, *oxytropo*, *peritropo*, *phototropo* (-y, -ic), *platotropo*

(-y), polytrope (ουσ.+επίθ.) (-ic (ουσ.+επίθ.), rheotrope (-ic), stereotrope (-ic), syntrope (-y, -ic), thaumatrope (-ic(al)), unitrope, zoetrope, zootrope.

Aeolotropy (-ic), anatrophy, barotropy (-ic), brachymetropy, enantiotropy (-ic), entropy (-ic), extropy (-ic(al)), geotropy (-ic), hydrotropy (-ic), iconotropy (-ic), ionotropy (-ic), metatrophy, monotropy (-ic), morphotropy (-ic), negentropy (-ic), orthotropy (-ic), plagiotropy (-ic), pleiotropy (-ic), prototropy (-ic), rhizodontropy, selenotropy (-ic) thixotropy (-ic).

-ic: aerotropic, apheliotropic, apogeotropic, chemotropic, diageotropic, diaheliotropic, diaphototropic, dromotropic, electrotropic, euthutropic, exotropic, galvanotropic, glycotropic, gonadotropic, haptotropic, heterotropic, hypophysiotropic, inotropic, ionotropic, isentropic, isotropic, laeotropic, lipotropic, luteotropic, lymphotropic, metabotropic, neotropic (-al), neurotropic, nootropic (ουσ.+επίθ.), nyctitropic, nyctotropic, oligotropic, pantropic (-al), paraheliotropic, phrenotropic, psychotropic (ουσ.+επίθ.), sigmatropic, subtropic (ουσ.+επίθ.), sympathicotropic, sympathotropic, thermotropic, thigmotropic, trophotropic, tuberculotropic, viscerotropic, xenotropic.

58.

Μορφή: **-troph-**

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ουσιαστικά που δηλώνουν τον οργανισμό που φέρει ορισμένο χαρακτηριστικό σχετικά με την διατροφή ή την ανάπτυξη του (π.χ. *auxotroph*) ή την οντότητα που φέρει ορισμένο χαρακτηριστικό που σχετίζεται με την τροφή (π.χ. *oligotroph*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα *-y* που δηλώνουν την ιδιότητα που φέρει το ουσιαστικό-βάση ή την κατάσταση που στην οποία βρίσκεται (π.χ. *phototrophy*), καθώς και επίθετα με το επίθημα *-ic* που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που φέρει το ουσιαστικό βάση (π.χ. *psychrotrophic*). Ουσιαστικά με το επίθημα *-y* σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν ιδιότητα, κατάσταση ή πάθηση που σχετίζεται με την τροφή, τη διατροφή ή την ανάπτυξη (π.χ. *hypertrophy*). Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με τα επιθήματα *-ic* και *-ous* (π.χ. *planktotrophic*). Επίθετα με το επίθημα *-ic* σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν ορισμένο χαρακτηριστικό που σχετίζεται με την τροφή, την διατροφή ή την ανάπτυξη (π.χ. *endotrophic*).

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα *-τροφ(ος)*.

Συνδασμοί: Το *α'* συνθετικό είναι κυρίως δεσμευμένο θέμα ΑΕ προέλευσης, εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, όπου είναι ανεξάρτητη λέξη γηγενούς ή κλασικής προέλευσης, π.χ. *scalp-troph*. Οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν κυρίως στα ειδικά λεξιλόγια της Βιολογίας και της Ιατρικής.

Παράγωγα: -y, -ic, -ous.

Παραδείγματα: *auxotroph* (-y, -ic), *chemoautotroph* (-y, -ic), *heterotroph* (-y, -ic), *lactotroph*, *mammotroph* (-ic), *methanotroph* (-ic), *methyloctroph* (-y, -ic), *mixotroph* (-y, -ic), *mycotroph* (-y, -ic), *necrotroph* (-y, -ic), *oligotroph* (ουσ.+επίθ.) (-y, -ic), *photoautotroph* (-y, -ic), *photoheterotroph* (-y, -ic), *photolithotroph* (-y, -ic), *photoorganotroph* (-y, -ic), *phototroph* (-y, -ic), *psychrotroph* (-ic), *somatotroph* (-ic).

Limitrophe (-ous).

-y: *Abiotrophy* (-ic), *alogotrophy*, *amyelotrophy*, *amyotrophy* (-ic), *anaemotrophy*, *brephotrophy*, *cacotrophy*, *chondrodystrophy*, *cytotrophy*, *dystrophy* (-ic), *eutrophy*, *haemotrophy*, *hemihypertrophy*, *hypertrophy* (ουσ.+ρήμα) (-ic, -ous), *hypotrophy*, *leukodystrophy*, *lipodystrophy* (-ic), *minerotrophy* (-ic), *neurotroph*, *nosotrophy* (-ous), *ophthalmatroph*, *orphanotrophy*, *osteodystrophy* (-ic), *paedotrophy/pedotrophy* (-ic), *pantatroph* (-ous), *paratroph* (-ic), *planktotrophy* (-ic), *pogonotrophy*,

polytrophy (-ic), prototrophy (-ic), pseudohypertrophy (-ic), scalp-trophy, syntrophy (-ic), zootrophy.

-ic: adrenocorticotrop(h)ic, adrenotrop(h)ic, allotrophic, antatrophic (επίθ.+ουσ.), autotrophic, corticotrop(h)ic, ectotrophic, endotrophic, eutrophic (επίθ.+ουσ.), gonadotrophic,, histotrophic, hypophysiotrophic, lecithotrophic, luteotrophic, mesotrophic, metatrophic, monotrophic, neurotrophic, ombrotrophic, peritrophic, polytrophic, sebotrophic, skeletotrophic, symbiotrophic, thyotrop(h)ic.

59.

Μορφή: -vor-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που μπορεί να αποτελούν ταυτόχρονα και επίθετα, τα οποία δηλώνουν τον οργανισμό που τρέφεται με αυτό που εκφράζει το α΄ συνθετικό, π.χ. *herbivore*. Από αυτά σχηματίζονται και επίθετα με το επίθημα -ous, που δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση. Επίθετα με το επίθημα -ous σχηματίζονται κυρίως πρωτογενώς και δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με τον τρόπο ή το είδος τροφής με το οποίο τρέφεται ένας οργανισμός, π.χ. *funghivorous*.

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ δεσμευμένο θέμα -βωρ(ος).

Συνδασμοί: Το α΄ συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ ή Λατινικής προέλευσης, π.χ. *lactivorous*, και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στο ειδικό λεξικό της Βιολογίας.

Παράγωγα: -y, -ous.

Παραδείγματα: *carnivore* (-y, -ous), *detritivore* (-ous), *herbivore* (-y, -ous), *insectivore* (-ous), *mucivore* (-ous), *nectarivore* (-ous), *omnivore* (-y, -ous), *piscivore* (-ous), *planktivore* (-ous), *pupivore* (-ous), *radivore*, *redvore*(?).

-ous: *amphivorous*, *aphidivorous*, *aurivorous*, *baccivorous*, *canivorous*, *cepivorous*, *crinivorous*, *cultrivorous*, *equivorous*, *feminivorous*, *ferrivorous*, *frondivorous*, *fructivorous*, *frugivorous*, *fucivorous*, *fumivorous*, *fungivorous*, *gallinivorous*, *graminivorous*, *granivorous*, *herbicarnivorous*, *hominivorous*, *lactivorous*, *larvivorous*, *lichenivorous*, *lignivorous*, *mellivorous*, *merdivorous*, *nucivorous*, *offivorous*, *omniverbivorous*, *ornithivorous*, *oryzivorous*, *ossivorous*, *onivorous*, *palmivorous*, *panivorous*, *phytivorous*, *pinivorous*, *piperivorous*, *plantivorous*, *plurivorous*, *pollinivorous*, *pomivorous*, *quercivorous*, *radicivorous*, *ranivorous*, *reptilivorous*, *sanguinivorous*, *sanguivorous*, *seminivorous*, *serpentivorous*, *stercovorous*, *vegetivorous*, *venisonivorous*, *vermivorous*.

60.

Μορφή: -zo-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά που δηλώνουν α) μέλη ταξονομικών ομάδων ζωντανών οργανισμών, π.χ. *protozoon*, β) οργανισμούς που έχουν σωματότυπο ή συμπεριφορά που ορίζεται από το α΄ συνθετικό, π.χ. *hydrozoon* και γ) γεωλογικές περιόδους, π.χ. *Eozoön*. Από αυτά σχηματίζονται με το επίθημα -ic επίθετα, που μπορεί να είναι ταυτόχρονα και ουσιαστικά, π.χ. *Palaeozoic/Paleozoic* και δηλώνουν το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με το ουσιαστικό-βάση, π.χ. *cryptozoonic*, τα οποία σχηματίζονται και πρωτογενώς, π.χ. *Neozoic*.

Καταγωγή: Προέρχεται από το ΑΕ ουσιαστικό ζῷον.

Συνδασμοί: Το α΄ συνθετικό είναι δεσμευμένο θέμα ΑΕ προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν στα ειδικά λεξιλόγια της Βιολογίας και της Γεωλογίας.

Παράγωγα: -ic.

Παραδείγματα: cryptozoon (-ic), Diplozoon, ectozoon, entozoon (-ic), Eozoon, epizoon (-ic (ουσ.+επίθ.)), gazoon, hæmatozoon (-ic), hydrozoon (-ic), Mesozoon (-ic (ουσ.+επίθ.)), metazoon (-ic), microzoon (-ic), mycetozoon, phytozoon, polyzoon (-ic), protozoon (-ic), spermatozoon, teleozoon , trochozoon.

-ic: amorphozoic, anthozoic, archæozoic, archizoic, arthrozoic, caenozoic, Cainozoic, coprozoic, deuterozoic, dizoic, eozoic, heliozoic, holozoic, homoeozoic, hydrazoic, hylozoic, hypozoic, isozoic, malacozoic, misozoic, monerozoic, monozoic, Neozoic (ουσ.+επίθ.), Palæozoic/Paleozoic (ουσ.+επίθ.), pelmatozoic, phanerozoic (ουσ.+επίθ.), philozoic, Proterozoic (ουσ.+επίθ.), prozoic, psychozoic, theriozoic.

7.2 Παράρτημα II: Δεσμευμένα Θέματα Ρηματικών Συνθέτων της ΝΕ

1.

Μορφή: -αγωγ-

Μορφολ. Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-αγωγ(ός), -αγωγ(ός)(-ό))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* επίθετα σε **(ος)(-ο)** ή ουσιαστικά σε **(ος)** που δηλώνουν ότι 1. κάποιος ή κάτι «άγει, οδηγεί ή μεταφέρει κάτι κάπου» και 2. κάποιος «καθοδηγεί κάποιον». Συνήθως τα επίθετα εκφράζουν τη σημασία 1. και αναφέρονται σε αντικείμενα, ενώ τα ονόματα εκφράζουν τη σημασία 2. Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ονόματα σε **-εί(ο)**, που δηλώνουν το χώρο, σε **-ία** που δηλώνουν την διαδικασία ή το αποτέλεσμα της πράξης που πραγματοποιεί το αρχικό όνομα και ρηματικά σε **(ώ)** που δηλώνουν την πράξη.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρήμα *ἄγω*. Το *ἀ*-συνθετικό είναι ουσιαστικό, κυρίως λόγιας προέλευσης.

Παράγωγα: -εί(ο), -ία, (ώ),

Παραδείγματα:

νηπι-αγωγ(ός) (νηπιαγωγ-εί(ο)), παιδ-αγωγ(ός) (παιδαγωγ-ία, παιδαγωγ(ώ))
χειρ-αγωγ(ός) (χειραγωγ(ώ)), ψυχ-αγωγ(ός) (ψυχαγωγ-ία, ψυχαγωγ(ώ))
οπλιτ-αγωγ(ός), οχηματ-αγωγ(ός)
γαλακτ-αγωγ(ός)(-ό), υδατ-αγωγ(ός)(-ό), υπν-αγωγ(ός)(-ό), χολ-αγωγ(ός)(-ό)
φωτ-αγωγ(ός)(-ό) (φωταγωγ(ώ))

2.

Μορφή: -αρχη/αρχ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-ἀρχη(ς)/ -αρχ(ος))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά που δηλώνουν 1. «το πρόσωπο που αποτέλεσε το πρώτο και αρχαιότερο μέλος (γενιάς, πατριάς κ.τ.λ.)», π.χ. *γενάρχης*, *πατριάρχης*, 2. «το πρόσωπο που ασκεί καθοδήγηση, εξουσία ή διοίκηση σε έναν χώρο», π.χ. *γυμνασιάρχης*, *νομάρχης* και 3. «τον ιδιοκτήτη», π.χ. *εργοστασιάρχης*, *καταστηματάρχης*. Από αυτά παράγονται ουσιαστικά σε **-εί(ο)**, που δηλώνουν τον χώρο στέγασης των ανθρώπων που ασκούν διοίκηση, π.χ. *στραταρχείο*, *δασαρχείο* και σε **-ία** που δηλώνουν 1. «τον τρόπο άσκησης εξουσίας, σύστημα διακυβέρνησης», π.χ. *μοναρχία*, *φεουδαρχία*, 2. «(α) διοίκηση τμήματος κράτους ή το χώρο όπου στεγάζονται τα πρόσωπα που ασκούν τη διοίκηση», π.χ. *νομαρχία*, *δημαρχία* και «(β) διοίκηση στρατιωτικού σώματος ή το ίδιο στρατιωτικό σώμα», π.χ. *ταξιαρχία*, *στραταρχία* και 3. φιλοσοφικό σύστημα που επικεντρώνεται σε ένα συγκεκριμένο στοιχείο, π.χ. *αισθησιαρχία*, *βουλευσιαρχία*. Παράγωγα ουσιαστικά σε **-ία** σχηματίζονται και χωρίς την ύπαρξη αντίστοιχου σε **(ς)/(ος)** και εκφράζουν τις ίδιες σημασίες με εκείνα που παράγονται από τα ουσιαστικά σε **-ἀρχη(ς)**, π.χ. *μητριαρχία*. Από μερικά ουσιαστικά σε **-ἀρχη(ς)/(ος)** σχηματίζονται επίσης παράγωγα ρήματα σε **(ώ)** που δηλώνουν την άσκηση εξουσίας, π.χ. *ποιμεναρχώ*, και μόνο από ουσιαστικά σε **-ἀρχη(ς)**, σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε **-ισσα** που δηλώνουν ότι και το θηλυκό γένος, π.χ. *ομαδάρχισσα*. Η διαφορά μεταξύ των καταλήξεων **(ος)** και **(ς)**

σχετικά με το συγκεκριμένο δεσμευμένο θέμα βρίσκεται μόνο στην μεγαλύτερη παραγωγικότητα που εμφανίζει η πρώτη.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *ἄρχω*. Το *ἀ* συνθ. είναι λόγιας και λαϊκής προέλευσης ουσιαστικά και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν στο κοινό λεξικό.

Παράγωγα: **-ία, -εί(ο), -ισσα, (ω)**

Παραδείγματα:

γεν-**άρχ(ης)**, γυμνασι-**άρχ(ης)**, δασ-**άρχ(ης)** (δασαρχ-εί(ο)), εθν-**άρχ(ης)** (εθναρχ-ία), ενωμοτ-**άρχ(ης)**, επιτελ-**άρχ(ης)**, εργοστασι-**άρχ(ης)**, θαλαμ-**άρχ(ης)**, θιασ-**άρχ(ης)**, ιερ-**άρχ(ης)** (ιεραρχ-ία), καταστηματ-**άρχ(ης)**, κοινοτ-**άρχ(ης)**, κομματ-**άρχ(ης)**, λυκει-**άρχ(ης)**, μονάρχ(ης) (μοναρχ-ία), νομ-**άρχ(ης)** (νομαρχ-εί(ο), νομαρχ-ία), οικογενει-**άρχ(ης)**, ομαδ-**άρχ(ης)** (ομαδάρχ-ισσα), περιφερει-**άρχ(ης)**, πλανητ-**άρχ(ης)**, πλωτ-**άρχ(ης)**, ποιμεν-**άρχ(ης)** (ποιμεναρχ-ία, ποιμεναρχ(ώ)), πολιτ-**άρχ(ης)**, προσωπ-**άρχ(ης)**, σπουδ-**άρχ(ης)** (σπουδαρχ-ία, σπουδαρχ(ώ)), σταθμ-**άρχ(ης)** (σταθμαρχ-εί(ο)), στασι-**άρχ(ης)** (στασιαρχ-ία), στρατ-**άρχ(ης)** (στραταρχ-ία, στραταρχ-εί(ο)), στρατοπεδ-**άρχ(ης)**, συγκεντρωσι-**άρχ(ης)**, συσσιτι-**άρχ(ης)**, σωματ-**άρχ(ης)**, ταγματ-**άρχ(ης)**, τελετ-**άρχ(ης)**, τμηματ-**άρχ(ης)**, τομε-**άρχ(ης)**, τοπ-**άρχ(ης)** (τοπαρχ-ία), φαλαγγ-**άρχ(ης)** (φαλαγγαρχ-ία), φεουδ-**άρχ(ης)** (φεουδαρχ-ία), χορ-**άρχ(ης)** (χοραρχ-ία).

εκατόντ-**αρχ(ος)** (εκατονταρχ-ία), μέρ-**αρχ(ος)** (μεραρχ-ία), ίππ-**αρχ(ος)**, μοίρ-**αρχ(ος)** (μοιραρχ-ία), ναύ-**αρχ(ος)** (ναυαρχ-ία, ναυαρχ-εί(ο), ναυαρχ(ώ)), πλοί-**αρχ(ος)** (πλοιαρχ-ία, πλοιαρχ(ώ)), πολέμ-**αρχ(ος)**, πύρ-**αρχ(ος)**, σμήν-**αρχ(ος)** (σμηναρχ-ία), στασί-**αρχ(ος)**, στόλ-**αρχ(ος)** (στολαρχ-ία), ταξι-**αρχ(ος)** (ταξιαρχ-ία), τριήρ-**αρχ(ος)** (τριηραρχ-ία, τριηραρχ(ώ)), φρούρ-**αρχ(ος)** (φρουραρχ-εί(ο))

αισθησι-**αρχ-ία**, αυτ-**αρχ-ία**, βουλευσι-**αρχ-ία**, εξελιξι-**αρχ-ία**, μητρι-**αρχ-ία**, νοησι-**αρχ-ία**, ολιγ-**αρχ-ία**, παραδοσι-**αρχ-ία**, πατρι-**αρχ-ία**, πεντ-**αρχ-ία**, πολυ-**αρχ-ία**, πολυβολ-**αρχ-ία**, πυροβολ-**αρχ-ία**, τοιχ-**αρχ-ία**, τρι-**αρχ-ία**.

3.

Μορφή: -βατη(ς)-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (**-βά-τη(ς)**)

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε **-τη(ς)** που εκφράζουν 1. το πρόσωπο ή τον οργανισμό που «βαδίζει ή περπατάει πάνω σε κάτι», π.χ. *πυροβάτης*, *πηλοβάτης*, και 2. το πρόσωπο ή τον οργανισμό που βαδίζει σε συγκεκριμένο χρόνο, ή με συγκεκριμένο τρόπο, π.χ. *νυκτοβάτης*, *υπνοβάτης* και 3. κάτι ή κάποιον που στηρίζει κάτι ή κάποιον, κυριολεκτικά ή μεταφορικά, π.χ. *στερεοβάτης*, *τοιχοβάτης*. Αυτά που εκφράζουν την σημασία 3. ανήκουν στο ειδικό λεξικό της αρχιτεκτονικής, αλλά μπορεί και να εκφράζουν μεταφορική σημασία, οπότε περνούν και στο κοινό λεξικό, π.χ. *στυλοβάτης*. Από τα ουσιαστικά σε **-βά-τη(ς)** προέρχονται τα ονοματικά παράγωγα σε **-τισσα/-τιδα**, που εκφράζουν το θηλυκό γένος, αυτά σε **-σία**, που εκφράζουν την πράξη και ρηματικά παράγωγα σε **-τ(ώ)** που δηλώνουν την ενέργεια. Εκείνα που ανήκουν στο ειδικό λεξικό της αρχιτεκτονικής δεν σχηματίζουν παράγωγα.

Καταγωγή: Λόγιο, προερχόμενο από το ΑΕ ρήμα *βαίνω*. Το *ἀ* συνθ. είναι λόγιας προέλευσης ουσιαστικό και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν τόσο σε ειδικά όσο και στο κοινό λεξικό.

Παράγωγα: **-τισσα/-τιδα, -σία**

Παραδείγματα:

ακρ-ο-**βά-τη(ς)** (ακροβά-τισσα, ακροβα-σία, ακροβα-τ(ώ)), νυκτ-ο-**βά-τη(ς)** (νυκτοβα-σία, νυκτοβα-τ(ώ)), ορει-**βά-τη(ς)** (ορειβά-τισσα, ορειβα-σία, ορειβα-τ(ώ)), πηλ-ο-**βά-**

τη(ς) (πηλοβα-τ(ώ)), πυρ-ο-βά-τη(ς) (πυροβά-τισσα, πυροβα-σία), στερε-ο-βά-τη(ς), στυλ-ο-βά-τη(ς), σχοιν-ο-βά-τη(ς) (σχοινοβά-τισσα, σχοινοβα-σία, σχοινοβα-τ(ώ)), τοιχ-ο-βά-τη(ς), υπν-ο-βά-τη(ς) (υπνοβά-τισσα, υπνοβα-σία, υπνοβα-τ(ώ)), χωρ-ο-βά-τη(ς).

4.

Μορφή: -βोल-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-βόλ(ος), -βόλ(ος)(-α-ο))

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά σε (ος) που εκφράζουν «αυτόν που πετά ή ρίχνει κάτι», π.χ. σφαιροβόλος καθώς και επίθετα σε (ος)(-α-ο) που εκφράζουν αυτόν ή αυτό που πετά ή εκπέμπει κάτι, π.χ. ακτινοβόλος, φυλλοβόλος.

Από τα ουσιαστικά και τα επίθετα σε (ος) σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -ία, που εκφράζουν «εκπομπή, διάχυση» και «ρίψη», και ρήματα σε (ώ) που εκφράζουν την ενέργεια ρήψης ή εκπομπής.

Από πολλά τέτοια επίθετα παράγονται με μετάπλαση ουσιαστικά σε ουδέτερο γένος που εκφράζουν την ιδιότητα ενός όπλου, π.χ. πολυβόλο, από τα οποία σχηματίζονται παράγωγα ρήματα σε (ω), που εκφράζουν την ενέργεια ρήψης με το συγκεκριμένο όπλο καθώς και ονόματα σε -εί(ο), που εκφράζουν το χώρο που τα περιέχει.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. βάλλω. Το α' συνθ. είναι κυρίως λόγιας, αλλά και λαϊκής προέλευσης ουσιαστικά και οι λέξεις που σχηματίζουν ανήκουν κυρίως σε ειδικά λεξιλόγια (φυσικής, βιολογίας), αλλά και στο κοινό λεξικό.

Παράγωγα: -ία, (ώ), -εί(ο)

Παραδείγματα:

σφαιρ-ο-βόλ(ος) (σφαιροβολ-ία), σφυρ-ο-βόλ(ος) (σφυροβολ-ία), τοξ-ο-βόλ(ος)(τοξοβολ-ία).

αερ-ο-βόλ(ος)/(ο), ακτιν-ο-βόλ(ος)((-α)-ο) (ακτινοβολ-ία, ακτινοβολ(ώ)), ι-ο-βόλ(ος)(-ο), κεραυν-ο-βόλ(ος)((-α)-ο)(κεραυνοβολ-ία), μυρ-ο-βόλ(ος)(-ο), σπινθηρ-ο-βόλ(ος)(-ο) (σπινθηροβολ-ία, σπινθηροβολ(ώ)), ταχυ-βόλ(ος)(-ο) (ταχυβολ-ία), φλογ-ο-βόλ(ος)(-ο) (φλογοβολ(ώ)), φυλλ-ο-βόλ(ος)(-ο) (φυλλοβολ-ία, φυλλοβολ-ή, φυλλοβολ(ώ)), φωτ-ο-βόλ(ος)((-α)-ο)(φωτοβολ-ία, φωτοβολ-ή, φωτοβολ(ώ)), χιον-ο-βόλ(ος)(-ο) (χιονοβολ-ή, χιονοβολ-ία, χιονοβολ(ώ)).

ναρκ-ο-βόλ(ο), ολμ-ο-βόλ(ο), πολυ-βόλ(ο)(πολυβολ(ώ), πολυβολ-εί(ο)), πυροβόλ(ο) (πυροβολ(ώ)), τηλε-βόλ(ο), торπιλ-ο-βόλ(ο).

5.

Μορφή: -βορ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-βόρ(ος)/(α)/(ο))

Σημασία: Σχηματίζει επίθετα σε (ος)/(α)/(ο) που εκφράζουν αυτό που 1. τρέφεται με κάτι (οργανισμός), π.χ. σαρκοβόρος, 2. καταναλώνει, δαπανά κάτι, π.χ. χρονοβόρος, δραχμοβόρος και 3. απορροφά κάτι, π.χ. καπνοβόρος και 4. αυτό που φθείρει ή καταστρέφει κάτι, π.χ. ψυχοβόρος, εθνοβόρος.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από την ΑΕ λ. βορά. Το α' συνθ. είναι λόγιας και λαϊκής προέλευσης ουσιαστικό και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν και σε ειδικά και στο κοινό λεξικό.

Παράγωγα: --

Παραδείγματα:

αιμ-ο-βόρ(ος)(-α-ο), δραχμ-ο-βόρ(ος)(-ο), εθν-ο-βόρ(ος)(-ο), ηλεκτρ-ο-βόρ(ος)(-ο), καπν-ο-βόρ(ος)(-α-ο), σαρκ-ο-βόρ(ος)(-α-ο), χρον-ο-βόρ(ος)((-α)-ο), ψυχ-ο-βόρ(ος)(-α-ο), ωμ-ο-βόρ(ος)(-ο).

6.

Μορφή: -βουλ-**Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα (-βουλ(ος)(-η-ο))**Σημασία:** Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* επίθετα σε (ος)(-η-ο) που δηλώνουν τη βούληση ή την επιθυμία κάποιου ατόμου, π.χ. *κακόβουλος*. Από αυτά παράγονται συχνά ουσιαστικά σε -ία που εκφράζουν αυτό το χαρακτηριστικό, π.χ. *υστεροβουλία*.**Καταγωγή:** Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *βούλομαι*. Το α' συνθ. συμήθως λόγιας προέλευσης επίθετα ή αντωνυμίες και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν στο κοινό λεξικό.**Παράγωγα: -ία****Παραδείγματα:**

αυτό-βουλ(ος)(-η-ο), δί-βουλ(ος)(-η-ο), ιδι-ό-βουλ(ος)(-η-ο), κακ-ό-βουλ(ος) (-η-ο)(κακοβουλ-ία), καλ-ό-βουλ(ος)(-η-ο)(καλοβουλ-ία), κρυψί-βουλ(ος)(-η-ο)(κρυψιβουλ-ία), οπισθ-ό-βουλ(ος)(-η-ο)(οπισθοβουλ-ία), ορθ-ό-βουλ(ος)(-η-ο)(ορθοβουλ-ία), πολύ-βουλ(ος)(-η-ο), υστερ-ό-βουλ(ος)(-η-ο)(υστεροβουλ-ία).

7.

Μορφή: -γαμ-**Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα (-γαμ(ος), -γαμ(ος)(-η-ο))**Σημασία:** Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* επίθετα σε (ος)(-η-ο) που δηλώνουν 1. τον τρόπο με τον οποίο αναπαράγεται ένας οργανισμός ή χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τον τρόπο αναπαραγωγής, π.χ. *αερόγαμος*, *φανερόγαμος* 2. χαρακτηριστικά που αφορούν το τρόπο που συνάπτει γάμο ένα άτομο, π.χ. *ταχύγαμος*, 3. τις συνήθειες κάποιου ατόμου αναφορικά με τις σεξουαλικές σχέσεις που συνάπτει, π.χ. *πολύγαμος*, 4. τον απόγονο ενός συγκεκριμένου είδους σχέσης, π.χ. *εξώγαμος*, 5. τον αριθμό των γάμων που έχει πραγματοποιήσει κάποιος, π.χ. *δίγαμος*. Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -ία που δηλώνουν την κατάσταση ή το φαινόμενο που σχετίζεται με το χαρακτηριστικό που δηλώνει το επίθετο, π.χ. *πολυγαμία*, *εξωγαμία*.*Επίσης σχηματίζει και ενδοκεντρικά ουσιαστικά σε (ος) που δηλώνουν μία από τις παραπάνω σημασίες. Ουσιαστικά σε -ία σχηματίζονται και χωρίς την ύπαρξη επιθέτου και εκφράζουν την κατάσταση ή το φαινόμενο που εκφράζεται από τις σημασίες των επιθέτων, π.χ. αδελφογαμία.***Καταγωγή:** Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *γαμέω-ᾶ*. Το α' συνθ. είναι λόγιας και λαϊκής προέλευσης ουσιαστικά, επίθετα, αριθμητικά και επιρήματα και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά (βοτανολογία, βιολογία) και σε δημόσια λεξιλόγια.**Παράγωγα: -ία****Παραδείγματα:**

κλεψί-γαμ(ος)(κλεψιγαμ-ία), κρυψί-γαμ(ος)(κρυψιγαμ-ία), λαθρ-ό-γαμ(ος)(λαθρογαμ-ία)

αερ-ό-γαμ(ος)(-η-ο), απειρ-ό-γαμ(ος)(-η-ο), δί-γαμ(ος)(-η-ο) (διγαμ-ία), εξώ-γαμ(ος)(-η-ο)(εξωγαμ-ία), μον-ό-γαμ(ος)(-η-ο)(μονογαμ-ία), πολύ-γαμ(ος)(-η-ο)(πολυγαμ-ία), ταχύ-γαμ(ος)(-η-ο), τρί-γαμ(ος)(-η-ο)(τριγαμ-ία), φανερ-ό-γαμ(ος)(-η-ο)

αδελφ-ο-γαμ-ία, ακρ-ο-γαμ-ία, δευτερ-ο-γαμ-ία, ενδο-γαμ-ία, κοιν-ο-γαμ-ία, ξεν-ο-γαμ-ία, ομ-ο-γαμ-ία, ω-ο-γαμ-ία

8.

Μορφή: -γεν-**Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα (-γεν(ής)(-ές))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* επίθετα σε (ής)(-ές) που σημαίνουν 1. «προέλευση, σύσταση, τρόπο δημιουργίας», π.χ. *ψυχογενής, ηφαιστιογενής, σεισμογενής* και 2. «χρονική σειρά εμφάνισης, δημιουργίας», π.χ. *πρωτογενής, δευτερογενής*. Από τα επίθετα σε (ής)(-ές) σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε –**εια** που δηλώνουν την ιδιότητα που εκφράζουν τα αντίστοιχα επίθετα, π.χ. *ομοιογένεια* και τα οποία σπάνια σχηματίζονται και πρωτογενώς.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *γίγνομαι* (*έγενόμην*). Το α΄ συνθ. μπορεί να είναι λόγιας και λαϊκής προέλευσης ουσιαστικό, επίθετο ή αριθμητικό και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν και στα ειδικά και στα δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -εια

Παραδείγματα:

αλλ-ο-γεν(ής)(-ες), ανθρωπ-ο-γεν(ής)(-ες), δευτερ-ο-γεν(ής)(-ες), δι-γεν(ής)(-ες), διπλ-ο-γεν(ής)(-ες), ενδο-γεν(ής)(-ες), εαμ-ο-γεν(ής)(-ες), εκρηξι-γεν(ής)(-ες), ελλην-ο-γεν(ής)(-ες), ελ-ο-γεν(ής)(-ες), εμβρυ-ο-γεν(ής)(-ες), εξω-γεν(ής)(-ες), ερωτ-ο-γεν(ής)(-ες), ετερ-ο-γεν(ής)(-ες) (ετερογέν-εια), ηφαιστει-ο-γεν(ής)(-ες), θε-ο-γεν(ής)(-ες), θνησι-γεν(ής)(-ες)(θνησιγέν-εια), ιζηματ-ο-γεν(ής)(-ες), ιθα-γεν(ής)(-ες)(ιθαγέν-εια), ι-ο-γεν(ής)(-ες), κορραλι-ο-γεν(ής)(-ες), κυματ-ο-γεν(ής)(-ες), λατιν-ο-γεν(ής)(-ες), μον-ο-γεν(ής)(-ες), νεκρ-ο-γεν(ής)(-ες), νε-ο-γεν(ής)(-ες), νοθ-ο-γεν(ής)(-ες) (νοθογέν-εια), ομ-ο-γεν(ής)(-ες) (ομογέν-εια), ομοι-ο-γεν(ής)(-ες) (ομοιογέν-εια), οργαν-ο-γεν(ής)(-ες), οπι-γεν(ής)(-ες), παθ-ο-γεν(ής)(-ες) (παθογέν-εια), παρασιτ-ο-γεν(ής)(-ες), πρεσβυ-γεν(ής)(-ες), πρωτ-ο-γεν(ής)(-ες) (πρωτογέν-εια), πτυχωσι-γεν(ής)(-ες), πυ-ο-γεν(ής)(-ες), πυρι-γεν(ής)(-ες), σεισμ-ο-γεν(ής)(-ες), σπογγ-ο-γεν(ής)(-ες), τεταρτ-ο-γεν(ής)(-ες), τουρκ-ο-γεν(ής)(-ες), τρι-γεν(ής)(-ες), τριτ-ο-γεν(ής)(-ες), υστερ-ο-γεν(ής)(-ες), φραγμ-ο-γεν(ής)(-ες), φωτ-ο-γεν(ής)(-ες)(φωτογέν-εια), ψυχ-ο-γεν(ής)(-ες)(ψυχογέν-εια)
ορ-ο-γέν-εια, φυλ-ο-γέν-εια.

9.

Μορφή: -γλυφ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-γλυφ(ος), -γλυφ(ος)(-η-ο))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε (ος) που δηλώνουν αυτόν που χαράσσει, 'γλύφει', ένα υλικό, π.χ. *μαρμαρογλύφος*. Από αυτά σχηματίζονται ουσιαστικά σε –**ία** που δηλώνουν την ενέργεια και σε –**εί(ο)** που δηλώνουν τον χώρο όπου επιτελείται η ενέργεια. Σχηματίζονται επίσης και ουσιαστικά σε –**ία**, χωρίς την παρουσία αντίστοιχου ουσιαστικού σε (ος), π.χ. *σφραγιδογλυφία*.

Σχηματίζει επίσης επίθετα σε (ος)/(η)/(ο) που δηλώνουν τον τρόπο με τον οποίο έχει σκαλιστεί κάτι, π.χ. *ολόγλυφος*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ρ. *γλύφω*. Το α΄ συνθ. είναι λόγιας κυρίως προέλευσης ουσιαστικό και οι λέξεις που σχηματίζει δεν ανήκουν σε ειδικό λεξικό.

Παράγωγα: -ία, -εί(ο)

Παραδείγματα:

λιθ-ο-γλύφ(ος)(λιθογλυφ-ία), μαρμαρ-ο-γλύφ(ος)(μαρμαρογλυφ-ία, μαρμαρογλυφ-εί(ο)), τοκ-ο-γλύφ(ος)(τοκογλυφ-ία)
δί-γλυφ(ος)(-η-ο), ολ-ό-γλυφ(ος)(-η-ο), τρί-γλυφ(ος)(-η-ο)
ξύλ-ο-γλυφ-ία, σφραγιδ-ο-γλυφ-ία

10.

Μορφή: -γον-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (γόν(ος))((-η/α)-ο))

Σημασία: Δημιουργεί **ενδοκεντρικά** επίθετα σε **(ος)((-η/-α)-ο)** που δηλώνουν ότι «κάτι παράγει ή προκαλεί κάτι», π.χ. *δακρυγόνος, ζημιογόνος*. Το *α΄* συνθ. είναι λόγια και λαϊκής προέλευσης ουσιαστικό ή επίθετο και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν και στα ειδικά και στα δημόσια λεξιλόγια. Από τα επίθετα σε **(ος)(-η-ο)** σχηματίζονται ονοματικά παράγωγα σε **-ία**, που δηλώνουν τη δημιουργία αυτού που εκφράζει το επίθετο. Ουσιαστικά σε **-ία** σχηματίζονται και χωρίς την ύπαρξη επιθέτου και σημαίνουν 1. «γένεση» ή «δημιουργία», π.χ. *αρρενογονία, κοσμογονία* και 2. «βιολογική εξέλιξη», π.χ. *φυλογονία*. Επίσης σχηματίζει ουσιαστικά σε **(ο)** που δηλώνουν χημικά στοιχεία ή ουσίες των φυσικών οργανισμών, π.χ. *υδρογόνο, οιστρογόνο*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *γίγνομαι (γέγονα)*. Το *α΄* συνθετικό είναι λόγια προέλευσης ουσιαστικό και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια (χημεία, βιολογία).

Παράγωγα: -ία

Παραδείγματα:

αλ-ο-γόν(ο), ανδρ-ο-γόν(ο), γλυκο-γόν(ο), ιωδ-ο-γόν(ο), κολλα-γόν(ο), οιστρ-ο-γόν(ο), υδρ-ο-γόν(ο), χαλκ-ο-γόν(α) (τα)

αλλεργι-ο-γόν(ος)(-ο), βλενν-ο-γόν(ος)(-ο), γαλακτ-ο-γόν(ος)(-ο), δακρυ-γόν(ος)(-ο), δυναμ-ο-γόν(ος)(-ο), εγκληματ-ο-γόν(ος)(-ο), ερωτ-ο-γόν(ος)(-ο), ζημι-ο-γόν(ος)(-ο), ζω-ο-γόν(ος)((-α)-ο), ηλεκτρ-ο-γόν(ος)(-ο), θερμιδ-ο-γόν(ος)(-ο), θερμ-ο-γόν(ος)(-ο) (θερμογον-ία), ιζηματ-ο-γόν(ος)(-ο), καπν-ο-γόν(ος)(-ο), καρκιν-ο-γόν(ος), κυματ-ο-γόν(ος), λιθ-ο-γόν(ος)(-ο), λοιμ-ο-γόν(ος)(-ο), λυσι-γόν(ος)(-ο), νεφ-ο-γόν(ος)(-ο), νοσ-ο-γόν(ος)(-ο), ογκ-ο-γόν(ος)(-ο), οζον-ο-γόν(ος)(-ο), οζοντ-ο-γόν(ος)(-ο), οργαν-ο-γόν(ος)(-ο), οσμ-ο-γόν(ος)(-ο), οστε-ο-γόν(ος)(-ο), παθ-ο-γόν(ος)(-α-ο), παραισθησι-ο-γόν(ος)(-ο), πολύ-γον(ος)(-η-ο) (πολυγον-ία), πρωτ-ό-γον(ος)(-η-ο), πυ-ο-γόν(ος)(-ο), πυρετ-ο-γόν(ος), ρυπ-ο-γόν(ος), σαπρ-ο-γόν(ος)(-ο), σεισμ-ο-γόν(ος)(-α-ο), σηψι-γόν(ος)(-ο), σιαλ-ο-γόν(ος)/σιελ-ο-γόν(ος)(-ο), σκληρ-ο-γόν(ος)(-ο), σμηγματ-ο-γόν(ος)(-ο), σπερματ-ο-γόν(ος)/σπερμ-ο-γόν(ος)(-ο) (σπερματογον-ία, σπερμογον-ία, σπερματογόν-ι(ο)), σπορι-ο-γόν(ος)(-ο) (σποριογον-ία), τερατ-ο-γόν(ος)(-ο) (τερατογον-ία), φωτ-ο-γόν(ος)(-ο) (φωτογον-ία), χρωματ-ο-γόν(ος)/χρωμ-ο-γόν(ος)(-ο), χυμ-ο-γόν(ος)(-ο), ω-ο-γόν(ος)(-ο)

ανθρωπ-ο-γον-ία, αρρεν-ο-γον-ία, βι-ο-γον-ία, γεω-γον-ία, γλωσσ-ο-γον-ία, δυναμ-ο-γον-ία, εμβρυ-ο-γον-ία, ενδο-γον-ία, ετερ-ο-γον-ία, θε-ο-γον-ία, θηλυ-γον-ία, θνησι-γον-ία, κοσμ-ο-γον-ία, μον-ο-γον-ία, μορφ-ο-γον-ία, νοθ-ο-γον-ία, οδοντ-ο-γον-ία, οντ-ο-γον-ία, ορε-ο-γον-ία, οστε-ο-γόν-ια, παιδ-ο-γον-ία, παρθεν-ο-γον-ία, πετρ-ο-γον-ία, τεκν-ο-γον-ία, φυλ-ο-γον-ία, ω-ο-γον-ία

11.

Μορφή: -γραμμ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένα θέματα (**-γραμμ(α), -γραμμ(ο), -γραμμ(ος)(-η-ο)**)

Σημασία: Σχηματίζει **ενδοκεντρικά** ουσιαστικά σε **(α)** που δηλώνουν 1. γραφική παράσταση που αφορά το *α΄* συνθετικό, π.χ. *ακουόγραμμα, σεισμόγραμμα*, 2. γραφικό σημείο, π.χ. *συλλαβόγραμμα, συμφωνόγραμμα*, 3. επιστολή, π.χ. *αερόγραμμα*. Επίσης σχηματίζει ουσιαστικά σε **(ο)** που δηλώνουν 1. μονάδα μέτρησης, π.χ. *εκατοστόγραμμα*, 2. σύνολο γραμμών, π.χ. *πεντάγραμμα*. Σχηματίζει τέλος επίθετα σε **(ος)(-η-ο)** που δηλώνουν 1. τον αριθμό των γραμμών που περιέχει κάτι, π.χ. *δίγραμμα(ος)(-η-ο)*, 2. το είδος των γραμμών στη γεωμετρία, π.χ. *παράλληλόγραμμα(ος)(-η-ο)*.

ο), 3. ..., π.χ. *καλλίγραμμος(-η-ο)*. Από τη λ. *ευθύγραμμος(-η-ο)* παράγεται το ουσιαστικό σε **-ία**, *ευθυγραμμία*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ρ. *γράφομαι (γέγραμμαι)*. Το α' συνθετικό για τα σύνθετα σε **(α)** είναι ουσιαστικό, για αυτά σε **(ο)**, αριθμητικό ή αντωνυμία και για τα επίθετα σε **(ος)(-η-ο)**, αριθμητικό ή επίθετο λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν και στα ειδικά λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία

Παραδείγματα:

αερ-ό-**γραμμ(α)**, ακου-ό-γραμμ(α), αντιβι-ό-γραμμ(α), οργαν-ο-γραμμ(α),
πικτ-ό-γραμμ(α), πρωτ-ό-γραμμ(α), σεισμ-ό-γραμμ(α), σκιά-γραμμ(α),
συλλαβ-ό-γραμμ(α), συμφων-ό-γραμμ(α), φωτ-ό-γραμμ(α), ψυχ-ό-γραμμ(α)
εκατοστ-ό-**γραμμ(ο)**, πεντά-γραμμ(ο), ταυτ-ό-γραμμ(ο), χιλι-ό-γραμμ(ο), χιλιοστ-ό-
γραμμ(ο)
δί-**γραμμ(ος)(-η-ο)**, ευθύ-γραμμ(ος)(-η-ο) (ευθυγραμμ-ία), καλλί-γραμμ(ος)(-η-ο),
καμπυλ-ό-γραμμ(ος)(-η-ο), παραλληλ-ό-γραμμ(ος)(-η-ο), πολύ-γραμμ(ος)(-η-ο)

12.

Μορφή: -γραφ-

Μορφολ.Χαρακ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (**-γράφ(ος), -γραφ(ος)(-η-ο)**)

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε **(ος)** που δηλώνουν 1. «τον επιστήμονα ή τον επαγγελματία που έχει ορισμένο αντικείμενο μελέτης ή εργασίας», π.χ. *λαογράφος, συμβολαιογράφος*, 2. «τον καλλιτέχνη που χρησιμοποιεί συγκεκριμένο υλικό ή τρόπο δημιουργίας» ή συγκεκριμένη θεματολογία, π.χ. *υδατογράφος, χαλκογράφος, αγιογράφος*, 3. «αυτόν που γράφει με ορισμένο τρόπο», π.χ. *κακογράφος*, 4. «όργανο γραφής», π.χ. *στυλογράφος*, 5. «το επιστημονικό όργανο που καταγράφει και απεικονίζει γραφικά στοιχεία» σχετικά με κάποιο αντικείμενο μελέτης, π.χ. *κυματογράφος, σειсмоγράφος*, 6. «αυτόν που γράφει ή τυπώνει χρησιμοποιώντας ορισμένο μέσο ή τεχνική», π.χ. *δακτυλογγράφος, τυπογράφος*, 7. «αυτόν που γράφει κείμενα ορισμένου τύπου» ή «γράφει σχετικά με κάτι», π.χ. *αρθρογράφος, δημοσιογράφος*, 8. «τον λογοτέχνη που ασχολείται με ένα ορισμένο είδος γραπτού λόγου», π.χ. *μυθιστοριογράφος*, κ.α.

Από τα ουσιαστικά σε **(ος)** παράγονται ουσιαστικά σε **-ία**, που δηλώνουν 1. την επιστήμη που ερευνά κάτι, π.χ. *λαογραφία, γεωγραφία*, 2. «την εγγραφή ή την εκτύπωση με συγκεκριμένο τρόπο ή μέσο», π.χ. *δακτυλογραφία, ακτινογραφία, φωτογραφία*, 3. «την καλλιτεχνική απεικόνιση με ορισμένο τρόπο ή σε ορισμένο υλικό», π.χ. *λιθογραφία, ιχνογραφία*, 4. «το ζωγραφικό ή χαρακτηριστικό έργο με συγκεκριμένο θέμα», π.χ. *προσωπογραφία, αγιογραφία*, 5. τον τρόπο που γράφει κάποιος, π.χ. *καλλιγραφία*, 6. «την παραγωγή γραπτών εντύπων σχετικών με κάποιο θέμα», π.χ. *βιογραφία, πορνογραφία*, 7. «την παραγωγή κειμένων ορισμένου τύπου», π.χ. *αρθρογραφία*, 8. «το έγγραφο που περιέχει στοιχεία σχετικά με κάτι», π.χ. *δικογραφία*, 9. την καταγραφή, π.χ. *φιλμογραφία, βιβλιογραφία*, 10. την ιατρική εξέταση ορισμένου σημείου ή οργάνου του σώματος, π.χ. *μαστογραφία*.

Ουσιαστικά σε **-ία** δημιουργούνται και χωρίς την ύπαρξη αντίστοιχου σε **(ος)**, π.χ. *συντομογραφία*. Επιπλέον, η κατεύθυνση παραγωγής διαφέρει ανάλογα με τη σημασία των λέξεων, π.χ. *τηλέγραφος* → *τηλεγραφία*, *φωτογράφος* → *φωτογραφία*, και συχνά δεν είναι διακριτή.

Από τα ουσιαστικά σε **(ος)** και **-ία**, παράγονται και ρήματα σε **(ώ)**, π.χ. *ιχνογραφώ, αρθρογραφώ*. Ρήματα σε **(ώ)**, σχηματίζονται και πρωτογενώς, π.χ. *πολιτογραφώ*, από τα οποία μπορούν να παραχθούν και ουσιαστικά σε **-ία**, π.χ. *καταλογογραφώ* → *καταλογογραφία*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ρ. *γράφω*. Το *α'* συνθ. είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά (π.χ. φυσικής, ιατρικής, ζωγραφικής, γλυπτικής, νομικής) και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία, -εί(ο), (ώ),

Παραδείγματα:

αερ-ο-γράφ(ος), αλληλ-ο-γράφ(ος)(αλληλογραφ-ία, αλληλογραφ(ώ)), ανεμ-ο-γράφ(ος), ανωνυμ-ο-γράφ(ος)(ανωνυμογραφ-ία, ανωνυμογραφ(ώ)), αρθρ-ο-γράφ(ος)(αρθρογραφ-ία, αρθρογραφ(ώ)), αστρ-ο-γράφ(ος)(αστρογραφ-ία), βιβλι-ο-γράφ(ος)(βιβλιογραφ-ία, βιβλιογραφ(ώ)), βι-ο-γράφ(ος)(βιογραφ-ία, βιογραφ(ώ)), βροχ-ο-γράφ(ος), γελοι-ο-γράφ(ος)(γελοιογραφ-ία, γελοιογραφ(ώ)), γεω-γράφ(ος)(γεωγραφ-ία, γεωγραφ(ώ)), γλωσσ-ο-γράφ(ος) (γλωσσογραφ-ία, γραμμ-ο-γράφ(ος)(γραμμογραφ-ία, γραμμογραφ(ώ)), δακτυλ-ο-γράφ(ος)(δακτυλογραφ-ία, δακτυλογραφ(ώ)), δελτι-ο-γράφ(ος), δημ-ο-γράφ(ος)(δημογραφ-ία), δημοσι-ο-γράφ(ος)(δημοδιογραφ-ία, δημοσιογραφ(ώ)), διπλ-ο-γράφ(ος)(διπλογραφ-ία), δικιμι-ο-γράφ(ος) (δοκιμιογραφ-ία) δραματ-ο-γράφ(ος)(δραματογραφ-ία), δυναμ-ο-γράφ(ος), ειδησι-ο-γράφ(ος)(ειδησιογραφ-ία), εικον-ο-γράφ(ος)(εικονογραφ-ία, εικονογραφ(ώ)), ελεγει-ο-γράφ(ος), επιγραμματ-ο-γράφ(ος), επιθεωρησι-ο-γράφ(ος), επιπεδ-ο-γράφ(ος)(επιπεδογραφ-ία), επιστολ-ο-γράφ(ος) (επιστολογραφ-ία), επιταχυνσι-ο-γράφ(ος), επιφυλλιδ-ο-γράφ(ος) επιφυλλιδογραφ-ία), εργ-ο-γράφ(ος)(εργογραφ-ία), ερυθρ-ο-γράφ(ος), ευθυμ-ο-γράφ(ος)(ευθυμογραφ(ώ)), εφημεριδ-ο-γράφ(ος)(εφημεριδογραφ-ία), ηθ-ο-γράφ(ος)(ηθογραφ-ία), ηλι-ο-γράφ(ος)(ηλιογραφ-ία), ηχ-ο-γράφ(ος)(ηχογραφ(ώ)), θαλασσ-ο-γράφ(ος)(θαλασσογραφ-ία), θεατρικ-ο-γράφ(ος), θερμ-ο-γράφ(ος), ιαμβ-ο-γράφ(ος), ιερ-ο-γράφ(ος)(ιερογραφ-ία), ιστορι-ο-γράφ(ος)(ιστοριογραφ-ία), καθαρ-ο-γράφ(ος)(καθαρογραφ(ώ)), κακ-ο-γράφ(ος)(κακογραφ-ία), καλλι-γράφ(ος)(καλλιγραφ-ία, καλλιγραφ-εί(ο), καλλιγραφ(ώ)), καμπυλ-ο-γράφ(ος), καρδι-ο-γράφ(ος)(καρδιογραφ-ία), κειμεν-ο-γράφ(ος), κινηματ-ο-γράφ(ος)(κινηματογραφ-ία, κινηματογραφ(ώ)), κοσμικ-ο-γράφ(ος)(κοσμικογραφ-ία), κρητιδο-γράφ(ος)(κρητιδογραφ-ία), κρυπτ-ο-γράφ(ος)(κρυπτογραφ-ία, κρυπτογραφ(ώ)), κυματ-ο-γράφ(ος), κωδικ-ο-γράφ(ος), κωμωδι-ο-γράφ(ος), λα-ο-γράφ(ος)(λαογραφ-ία), λεξικ-ο-γράφ(ος)(λεξικογραφ-ία, λεξικογραφ(ώ)), λιβελλ-ο-γράφ(ος) (λιβελλογραφ(ώ)), μηχαν-ο-γράφ(ος)(μηχανογραφ-ία, μηχανογραφ(ώ)), μικρ-ο-γράφ(ος)(μικρογραφ-ία, μικρογραφ(ώ)), μιμ-ο-γράφ(ος)(μιμογραφ-ία), μυθιστορι-ο-γράφ(ος)(μυθιστοριογραφ-ία, μυθιστοριογραφ(ώ)), μυθ-ο-γράφ(ος)(μυθογραφ-ία, μυθογραφ(ώ)), μυ-ο-γράφ(ος), οδ-ο-γράφ(ος), ορθ-ο-γράφ(ος)(ορθογραφ-ία, ορθογραφ(ώ)), παλαι-ο-γράφ(ος), παλιρροι-ο-γράφ(ος), παλμ-ο-γράφ(ος), παντ-ο-γράφ(ος), παραδοξ-ο-γράφ(ος), παραλληλ-ο-γράφ(ος), παροιμι-ο-γράφ(ος), πεζ-ο-γράφ(ος)(πεζογραφ-ία, πεζογραφ(ώ)), πιεζ-ο-γράφ(ος)(πιεζογραφ-ία), πληθυσμ-ο-γράφ(ος) (πληθυσμογραφ-ία), πνευμον-ο-γράφ(ος)(πνευμονογραφ-ία), πολύ-γραφ(ος) (πολυγραφ(ώ)), πορν-ο-γράφ(ος)(πορνογραφ-ία, πορνογραφ(ώ)), πρακτικ-ο-γράφ(ος), προχειρ-ο-γράφ(ος)(προχειρογραφ-ία), πυρ-ο-γράφ(ος)(πυρογραφ-ία), ραπιτ-ο-γράφ(ος)(ραπιντ-ο-γράφ(ος), ραπιδ-ο-γράφ(ος)), ραφιδ-ο-γράφ(ος)/ραφι-γράφ(ος)(ραφιδογραφ-ία/ραφιγραφ-ία), ρο-ο-γράφ(ος), ρυπαρ-ο-γράφ(ος)(ρυπαρογραφ-ία, ρυπαρογραφ(ώ)), ρωπ-ο-γράφ(ος)(ρωπογραφ-ία), σατιρ-ο-γράφ(ος)(σατιρογραφ-ία), σεισμ-ο-γράφ(ος)(σεισμογραφ-ία), σελην-ο-γράφ(ος)(σεληνογραφ-ία), σεναρι-ο-γράφ(ος)(σεναριογραφ-ία), σηματ-ο-γράφ(ος), σκην-ο-γράφ(ος)(σκηνογραφ-ία), σκιτσ-ο-γράφ(ος)(σκιτσογραφ-ία), σταθμ-ο-γράφ(ος), στεν-ο-γράφ(ος)(στενογραφ-ία, στενογραφ(ώ)), στιχ-ο-γράφ(ος)(στιχογραφ-ία), στυλ-ο-γράφ(ος), συμβολαι-ο-γράφ(ος) (συμβολαιογραφ-ία, συμβολαιογραφ-εί(ο), συμβολαιογραφ(ώ)), σφυγμ-ο-γράφ(ος)(σφυγμογραφ-ία),

σχολι-ο-γράφ(ος)(σχολιογραφ-ία), ταχ-ο-γράφ(ος), ταχυ-γράφ(ος)(ταχογραφ-ία), τεχν-ο-γράφ(ος)(τεχνογραφ-ία), τηλε-γραφ(ος) (τηλεγραφ-ία, τηλεγραφ(ώ)), τομ-ο-γράφ(ος)(τομογραφ-ία), τοπ-ο-γράφ(ος) (τοπογραφ-ία, τοπογραφ(ώ)), τραγωδι-ο-γράφ(ος), τροχι-ο-γράφ(ος), τυπ-ο-γράφ(ος)(τυπογραφ-ία, τυπογραφ-εί(ο)), υαλ-ο-γράφ(ος)(υαλογραφ-ία, υαλογραφ(ώ)), υγρ-ο-γράφ(ος), υμν-ο-γράφ(ος)(υμνογραφ-ία, υμνογραφ(ώ)), υπερηχ-ο-γράφ(ος) (υπερηχογραφ-ία), φασματ-ο-γράφ(ος)(φασματογραφ-ία), φυσι-ο-γράφ(ος)(φυσιογραφ-ία), φων-ο-γράφ(ος)/φων-ό-γραφ(ος)(φωνογραφ-ία, φωνογραφ(ώ)), χορ-ο-γράφ(ος)(χορογραφ-ία), χρονικ-ο-γράφ(ος), χρον-ο-γράφ(ος)(χρονογραφ-ία, χρονογραφ(ώ)), χρωμ-ο-γράφ(ος), ψυχ-ο-γράφ(ος) (ψυχογραφ-ία, ψυχογραφ(ώ)), ωκεαν-ο-γράφ(ος)(ωκεανογραφ-ία), ωσμ-ο-γράφ(ος)

αγι-ο-γραφ-ία (αγιογράφ(ος), αγιογραφ(ώ)), ακτιν-ο-γραφ-ία, ανθρακ-ο-γραφ-ία, απλ-ο-γραφ-ία, αυτ-ο-γραφ-ία, βραχ-ο-γραφ-ία, βραχυ-γραφ-ία, δερμ-ο-γραφ-ία, δικ-ο-γραφ-ία, διττ-ο-γραφ-ία, εγκληματ-ο-γραφ-ία, ελαι-ο-γραφ-ία (ελαιογραφ(ώ)), θεματ-ο-γραφ-ία, ιδε-ο-γραφ-ία, ιχν-ο-γραφ-ία (ιχνογράφ(ος), ιχνογραφ(ώ)), κινησι-ο-γραφ-ία, κλιματ-ο-γραφ-ία, κοσμ-ο-γραφ-ία, κρυσταλλ-ο-γραφ-ία, λεμφ-ο-γραφ-ία, λιθ-ο-γραφ-ία (λιθογράφ(ος)), μαστ-ο-γραφ-ία, μεταλλ-ο-γραφ-ία, μετεωρ-ο-γραφ-ία, μετρ-ο-γραφ-ία, μον-ο-γραφ-ία, νομ-ο-γραφ-ία, νοσ-ο-γραφ-ία, νωπ-ο-γραφ-ία, ξηρ-ο-γραφ-ία, ξυλ-ο-γραφ-ία, (ξύλογγράφ(ος), ξυλογραφ(ώ)), οδοντ-ο-γραφ-ία, οιν-ο-γραφ-ία, ολ-ο-γραφ-ία, ομ-ο-γραφ-ία, ορε-ο-γραφ-ία, ορυκτ-ο-γραφ-ία, ουραν-ο-γραφ-ία, ουρ-ο-γραφ-ία, παλαι-ο-γραφ-ία, παπυρ-ο-γραφ-ία, πατριδ-ο-γραφ-ία, πετρ-ο-γραφ-ία, πικτ-ο-γραφ-ία, πινακ-ο-γραφ-ία, πλαστ-ο-γραφ-ία (πλαστογραφ(ώ), πλαστογράφ(ος)), προσωπ-ο-γραφ-ία (προσωπογράφ(ος), προσωπογραφ(ώ)), πυελ-ο-γραφ-ία, ραδι-ο-γραφ-ία, σαλπγγ-ο-γραφ-ία, σατιρ-ο-γραφ-ία, σημει-ο-γραφ-ία, σιγιλ-ο-γραφ-ία, σιδηρ-ο-γραφ-ία, σκια-γραφ-ία, σπινθηρ-ο-γραφ-ία, σπλαχν-ο-γραφ-ία, σπλην-ο-γραφ-ία, στερε-ο-γραφ-ία, στεφανιαί-ο-γραφ-ία, στρωματ-ο-γραφ-ία, συλλαβ-ο-γραφ-ία, συνταγ-ο-γραφ-ία (συνταγογραφ(ώ)), συντομ-ο-γραφ-ία (συντομογραφ(ώ)), σφραγιδ-ο-γραφ-ία, σχηματ-ο-γραφ-ία, τοιχ-ο-γραφ-ία (τοιχογράφ(ος), τοιχογραφ(ώ)), τοπι-ο-γραφ-ία (τοπιογράφ(ος)), τσιγκ-ο-γραφ-ία (τσιγκογράφ(ος)), υδατ-ο-γραφ-ία (υδατογράφ(ος), υδατογραφ(ώ)), υδρ-ο-γραφ-ία, φθογγ-ο-γραφ-ία, φλεβ-ο-γραφ-ία, φυτ-ο-γραφ-ία, φωτ-ο-γραφ-ία (φωτογράφ(ος), φωτογραφ(ώ)), χαλκ-ο-γραφ-ία (χαλκογράφ(ος), χαλκ-ο-γραφ(ώ)), χαρτ-ο-γραφ-ία (χαρτογράφ(ος), χαρτογραφ(ώ)), χολαγγει-ο-γραφ-ία, χρυσ-ο-γραφ-ία, χρωματ-ο-γραφ-ία, χωρ-ο-γραφ-ία, ψηφιδ-ο-γραφ-ία (ψηφοδογράφ(ος))

αυτό-γραφ(ος)(-η-ο), ιδι-ό-γραφ(ος)(-η-ο), ολιγ-ό-γραφ(ος)(-η-ο), ολ-ό-γραφ(ος)(-η-ο), ομ-ό-γραφ(ος)(-η-ο), οπισθ-ό-γραφ(ος)(-η-ο), χειρ-ό-γραφ(ος)(-η-ο)

αισχρ-ο-γραφ(ώ), βιντε-ο-γραφ(ώ), ευθυμ-ο-γραφ(ώ), ηχ-ο-γραφ(ώ), καθαρ-ο-γράφ(ω), καταλογ-ο-γραφ(ώ)(καταλογογραφ-ία), κεφαλαι-ο-γραφ(ώ), λημματ-ο-γραφ(ώ), μον-ο-γράφ(ω)(μονογραφ-ή), οπισθ-ο-γραφ(ώ), πολιτ-ο-γραφ(ώ), σκια-γραφ(ώ), σχεδι-ο-γραφ(ώ)

13.

Μορφή: -δετη(ς)

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-δέ-τη(ς))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε -τη(ς) που δηλώνουν αυτόν που 'δένει', στερεώνει ή προσαρμόζει κάτι, δημιουργεί δέσμες από αυτό, π.χ. *ανθοδέτης, χαρτοδέτης*. Από τα ουσιαστικά σε -τη(ς) παράγονται ουσιαστικά σε σε -τρια, που δηλώνουν το θηλυκό γένος, π.χ. *ανθοδέτρια*, σε -σία, που δηλώνουν τη διαδικασία, π.χ. *αδαμαντοδεσία*, σε -τεί(ο), που δηλώνουν τον χώρο όπου πραγματοποιείται η διαδικασία, π.χ. *βιβλιοδετείο*, και ρήματα σε -τ(ώ), π.χ. *χαρτοδετώ*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ρ. *δέω-δῶ*. Το *α΄* συνθ. είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -τρια, -σία, -τεί(ο), -τ(ώ)

Παραδείγματα:

αδαμαντ-ο-δέ-τη(ς) (αδαμαντοδε-σία), ανθ-ο-δέ-τη(ς) (ανθοδέ-τρια, ανθοδε-σία), βιβλι-ο-δέ-τη(ς) (βιβλιοδε-σία, βιβλιοδε-τεί(ο)) γλωσσ-ο-δέ-τη(ς), χαρτ-ο-δέ-τη(ς)(χαρτοδε-σία, χαρτοδε-τ(ώ))

14.

Μορφή: -δοξ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-δοξ(ος)(-η-ο))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* επίθετα σε (ος)(-η-ο) που δηλώνουν τι γνώμη έχει ή τι πιστεύει κάποιος, π.χ. *ορθόδοξος*. Από τα επίθετα αυτά σχηματίζονται ουσιαστικά σε -ία, π.χ. *αισιοδοξία*, και ρήματα σε (ώ), π.χ. *ματαιοδοξώ*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *δοκέω-ῶ* (*ἔδοξα*). Το *α΄* συνθ. είναι λόγιας συνήθως προέλευσης επίθετο και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν στο δημόσιο λεξικό.

Παράγωγα: -ία, (ώ)

Παραδείγματα:

αισι-ό-δοξ(ος)(-η-ο) (αισιοδοξ-ία, αισιοδοξ(ώ)), αλλ-ό-δοξ(ος)(-η-ο), απαισι-ό-δοξ(ος)(-η-ο) (απαισιοδοξ-ία, απαισιοδοξ(ώ)), ετερ-ό-δοξ(ος)(-η-ο), κακ-ό-δοξ(ος)(-η-ο) (κακοδοξ-ία), μαται-ό-δοξ(ος)(-η-ο) (ματαιοδοξ-ία, ματαιοδοξ(ώ)), ομ-ό-δοξ(ος)(-η-ο)(ομοδοξ-ία, ομοδοξ(ώ)), ορθ-ό-δοξ(ος)(-η-ο)(ορθοδοξ-ία), φιλ-ό-δοξ(ος)(-η-ο) (φιλοδοξ-ία, φιλοδοξ(ώ)).

15.

Μορφή: -θετη(ς)

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-θέ-τη(ς))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε -τη(ς) που δηλώνουν αυτόν που 1. «θέτει, βάζει κάτι κάπου ή με ορισμένο τρόπο», π.χ. *ονοματοθέτης, σκηνοθέτης*, 2. «θεσπίζει κάτι», π.χ. *νομοθέτης, αγωνοθέτης*. Από τα ουσιαστικά σε -τη(ς) σχηματίζονται παράγωγα σε -σία που δηλώνουν 1. «ότι κάποιος θέτει κάτι», π.χ. *στοιχειοθεσία*, 2. «θέσπιση», π.χ. *νομοθεσία*, σε -τρια, π.χ. *ταξιθέτρια* και ρήματα σε -τ(ώ), π.χ. *σκηνοθετώ*. Ρήματα σε -τ(ώ) σχηματίζονται και πρωτογενώς χωρίς την ύπαρξη του αντίστοιχου ουσιαστικού σε -τη(ς) και δηλώνουν ότι κάποιος βάζει, θέτει ή προσδιορίζει κάτι, π.χ. *οριοθετώ*. Από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -σία και σπάνια σε -σιο.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *τίθημι*. Το *α΄* συνθ. είναι ουσιαστικό λόγιας κυρίως προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν και σε ειδικά (νομική) και στο κοινό λεξικό.

Παράγωγα: -τρια, -σία, -τ(ώ),

Παραδείγματα:

αγων-ο-θέ-τη(ς) (αγωνοθε-σία, αγωνοθέ-τρια), αρχει-ο-θέ-τη(ς) (αρχαιοθε-τ(ώ)), δωρ-ο-θέ-τη(ς) (δωροθε-σία), θεσμ-ο-θέ-τη(ς)(θεσμοθε-τ(ώ)), νομ-ο-θέ-τη(ς)(νομοθε-σία, νομοθε-τ(ώ)), ονοματ-ο-θέ-τη(ς)(ονοματοθε-σία, ονοματοθε-τ(ώ)), σημει-ο-θέ-τη(ς), σκην-ο-θέ-τη(ς)(σκηνοθε-σία, σκηνοθε-τ(ώ)), στοιχει-ο-θέ-τη(ς) (στοιχειοθε-σία, στοιχειοθέ-τρια, στοιχειοθε-τ(ώ)), ταξι-θέ-τη(ς)(ταξιθέ-τρια), χαρτ-ο-θέ-τη(ς)(χαρτοθέ-τρια), ψηφ-ο-θέ-τη(ς) (ψηφοθε-τ(ώ))

ορι-ο-θε-τ(ώ), ορ-ο-θε-τ(ώ)(οροθε-σία, οροθέ-σι(ο)), τοπ-ο-θε-τ(ώ) (τοποθε-σία), υι-ο-θε-τ(ώ)(υιοθε-σία), χειρ-ο-θε-τ(ώ)(χειροθε-σία)

16.

Μορφή: -θήρα(ς)

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-θήρα(ς))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε (ς) που δηλώνουν 1. «τον κυνηγό θηράματος», π.χ. *φαλαινοθήρας*, 2. «αυτόν που κυνηγά με ορισμένο τρόπο», π.χ. *λαθροθήρας*, 3. «αυτόν που επιδιώκει κάτι», π.χ. *βαθμοθήρας*, *χρυσοθήρας*. Από τα ουσιαστικά σε -(ας) σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -ία, π.χ. *σκανδαλοθηρία* και ρήματα σε (ώ) π.χ. *ψηφοθηρώ*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *θηράω-ῶ*. Το α΄συνθ. είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας και λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε δημόσια κυρίως λεξιλόγια.

Παράγωγα: -(ε)ία, (ώ)

Παραδείγματα:

αδαμαντ-ο-θήρα(ς), βαθμ-ο-θήρα(ς) (βαθμοθηρ-ία), γυναικ-ο-θήρα(ς), επαιν-ο-θήρα(ς) (επαινοθυρ-ία), ηδον-ο-θήρα(ς)(ηδονοθηρ-ία), καιν-ο-θήρα(ς), λαθρ-ο-θήρας (λαθροθηρ-ία), λεξι-θήρας (λεξιθηρ-ία), προικ-ο-θήρας, σκανδαλ-ο-θήρα(ς)(σκανδαλοθηρ-ία, σκανδαλοθηρ(ώ)), τελει-ο-θήρα(ς)(τελειοθηρ-ία), φαλαιν-ο-θήρα(ς)(φαλαινοθηρ-ία), χρησιμ-ο-θήρα(ς) (χρησιμοθηρ-ία), χρυσ-ο-θήρα(ς)(χρυσοθηρ-ία), ψηφ-ο-θήρα(ς)(ψηφοθηρ-ία, ψηφοθηρ(ώ))
ναρκ-ο-θηρ-εία

17.

Μορφή: -κλόπ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-κλόπ(ος))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε -ία που δηλώνουν την «οικειοποίηση», «ιδιοποίηση», ή «λαθραία ανατύπωση» πνευματικής περιουσίας, π.χ. *τυποκλοπία*. Από τα ουσιαστικά σε -ία σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -ή με την ίδια σημασία, π.χ. *βιβλιολοπή*, σε (ος), που δηλώνουν αυτόν που διαπράττει ό,τι δηλώνει το αρχικό ουσιαστικό, π.χ. *λογοκλόπος*, και ρήματα σε (ώ), που δηλώνουν την πράξη, π.χ. *τυποκλωπώ*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *κλέπτω*. Το α΄συνθ. είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία, -ή, (ώ)

Παραδείγματα:

βιβλι-ο-κλοπ-ία (βιβλιοκλοπ-ή), βιβλιοκλόπ(ος), λογ-ο-κλοπ-ία (λογοκλοπ-ή, λογοκλόπ(ος)), τυποκλοπ-ία (τυποκλόπ(ος), τυποκλωπ(ώ))

18.

Μορφή: -κομ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-κόμ(ος))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά αρσενικού και θηλυκού γένους σε (ος) που δηλώνουν το πρόσωπο που 1. «φροντίζει (κάποιον)», π.χ. *βρεφοκόμος*, και 2. «ασχολείται επαγγελματικά με την παραγωγή προϊόντος, την εκτροφή, καλλιέργεια κ.λ.π.», π.χ. *τυροκόμος*, *ζωοκόμος*. Είναι ιδιαίτερα παραγωγικό, το α΄συνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια. Από τα ουσιαστικά αυτά παράγονται ουσιαστικά σε

-**ία**, που δηλώνουν «την καλλιέργεια, την οργανωμένη φροντίδα ή παραγωγή προϊόντος», π.χ. *μελισσοκομία, βρεφονηπιοκομία*, σε (**α**) που δηλώνουν το θηλυκό γένος, π.χ. *νοσοκόμα*, σε -**εί(ο)**, που δηλώνουν το χώρο όπου πραγματοποιείται η φροντίδα, καλλιέργεια ή παραγωγή, π.χ. *ανθοκομείο*, και ρήματα σε (**ώ**), π.χ. *παιδοκομώ*. Ουσιαστικά σε -**ία** σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν την ενασχόληση ή φροντίδα, π.χ. *ποδοκομία*. Από αυτά παράγονται ουσιαστικά σε (**ος**), π.χ. *κηποκόμος*, σε -**εί(ο)**, π.χ. *γηροκομείο* και ρήματα σε (**ώ**), π.χ. *γηροκομώ*. Ουσιαστικά σε -**εί(ο)** σχηματίζονται και πρωτογενώς δηλώνοντας τον χώρο φροντίδας ή περίθαλψης, π.χ. *φτωχοκομείο*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *κομάω-ῶ*. Το άσυνθ. είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν στα δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -**ία, -εί(ο), (ώ)**

Παραδείγματα:

αγελαδ-ο-κόμ(ος), ανθ-ο-κόμ(ος) (ανθοκομ-εί(ο), ανθοκομ-ία, ανθοκομ(ώ)), βρεφ-ο-κόμ(ος)(βρεφοκομ-εί(ο), βρεφοκομ-ία, βρεφοκομ(ώ)), βρεφ-ο-νηπι-ο-κόμ(ος)(βρεφονηπιοκομ-ία), γαλακτ-ο-κόμ(ος)(γαλακτοκομ-εί(ο), γαλακτοκομ-ία), δασ-ο-κόμ(ος)(δασοκομ-ία), δενδρ-ο-κόμ(ος)(δενδροκομ-εί(ο), δενδροκομ-ία), ελαι-ο-κόμ(ος)(ελαιοκομ-ία), ζω-ο-κόμ(ος)(ζωοκομ-ία), ιππ-ο-κόμ(ος), λαχαν-ο-κόμ(ος)(λαχαν-ο-κομ-ία), μελισσ-ο-κόμ(ος) (μελισσοκομ-ία, μελισσοκομ-εί(ο)), νηπι-ο-κόμ(ος)(νηπιοκομ-ία), νοσ-ο-κόμ(ος)(νοσοκόμ(α), νοσοκομ-εί(ο)), ονυχ-ο-κόμ(ος)(ονυχοκομ-ία), οπωρ-ο-κόμ(ος), ορνιθ-ο-κόμ(ος)(ορνιθοκομ-ία, ορνιθοκομ-εί(ο)), παιδ-ο-κόμ(ος) (παιδοκομ-ία, παιδοκομ(ώ)), προβατ-ο-κόμ(ος)(προβατοκομ-ία), τραπεζ-ο-κόμ(ος), τυρ-ο-κόμ(ος)(τυροκομ-εί(ο), τυροκομ-ία, τυροκομ(ώ)), φυτ-ο-κόμ(ος)(φυτοκομ-ία, φυτοκομ-εί(ο))
γηρ-ο-κομ-ία (γηροκομ(ώ), γηρ-ο-κομ-εί(ο)), κηπ-ο-κομ-ία (κηποκόμ(ος)), οστρε-ο-κομ-ία, ποδ-ο-κομ-ία, υδατ-ο-κομ-ία
λεπρ-ο-κομ-εί(ο), πτωχ-ο-κομ-εί(ο)/φτωχ-ο-κομ-εί(ο), τρελ-ο-κομ-εί(ο), φρεν-ο-κομ-εί(ο)

19.

Μορφή: -**κρατ-**

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-**κράτ(ης)**)

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε -**ία** που δηλώνουν «ότι κάποιος /κάτι επικρατεί κάπου», π.χ. *δημοκρατία, ρωμαιοκρατία*. Από τα ουσιαστικά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε (**ης**), που δηλώνουν αυτόν «του οποίου η ζωή, η συμπεριφορά κ.λ.π. καθορίζονται από ορισμένες αντιλήψεις, κοινωνικές δομές, στόχους κ.λ.π.», π.χ. *τεχνοκράτης* και σε -**ισσα**, που δηλώνουν το θηλυκό γένος, π.χ. *πλουτοκράτισσα*.

Ουσιαστικά σε (**ης**) σχηματίζονται και πρωτογενώς, χωρίς την ύπαρξη αντίστοιχου ουσιαστικού σε -**ία**, π.χ. *νεροκράτης*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *κρατέω-ῶ*. Το άσυνθ. είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και η λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -**ία, -ισσα, (ώ)**

Παραδείγματα:

αισθησι-ο-κρατ-ία, ανδρ-ο-κρατ-ία, αξι-ο-κρατ-ία, αποικι-ο-κρατ-ία (αποικιοκράτ(ης)), αριστ-ο-κρατ-ία (αριστοκράτ(ης), αριστοκράτ-ισσα), αστυνομ-ο-κρατ-ία, ατομ-ο-κρατ-ία, βουλευσι-ο-κρατ-ία, γεροντ-ο-κρατ-ία, γυναικ-ο-κρατ-ία, δαιμον-ο-κρατ-ία, δημο-κρατ-ία (δημοκράτ(ης)), εμπειρι-ο-κρατ-ία, εμπορ-ο-κρατ-ία

(εμποροκράτ(ης)), εμφυτ-ο-κρατ-ία, ενεργει-ο-κρατ-ία, εννοι-ο-κρατ-ία, εξελιξ-ι-κρατ-ία, εργατ-ο-κρατ-ία, ζωτικ-ο-κρατ-ία, ηθικ-ο-κρατ-ία, θε-ο-κρατ-ία (θεοκράτ(ης)), ιδε-ο-κρατ-ία (ιδεοκράτ(ης)), ιερ-ο-κρατ-ία, ιστορι-ο-κρατ-ία, κεφαλαι-ο-κρατ-ία (κεφαλαιοκράτ(ης)), κληρικ-ο-κρατ-ία, κληρ-ο-κρατ-ία, λα-ο-κρατ-ία (λαοκράτ(ης)), λατιν-ο-κρατ-ία, ληστ-ο-κρατ-ία, λογικ-ο-κρατ-ία, λογ-ο-κρατ-ία, μετρι-ο-κρατ-ία, μηχαν-ο-κρατ-ία, μοιρ-ο-κρατ-ία, νοησι-ο-κρατ-ία, ξεν-ο-κρατ-ία, οικογενει-ο-κρατ-ία, ονοματ-ο-κρατ-ία, οχλ-ο-κρατ-ία, παππαδ-ο-κρατ-ία, παραδοσι-ο-κρατ-ία, πιθαν-ο-κρατ-ία, πλουτ-ο-κρατ-ία (πλουτοκράτ(ης)), πλουτοκράτ-ισσα), πνευματ-ο-κρατ-ία, πολιτει-ο-κρατ-ία, πραγματ-ο-κρατ-ία, προσωπ-ο-κρατ-ία, ρωμαι-ο-κρατ-ία, σλαβ-ο-κρατ-ία, στρατ-ο-κρατ-ία (στρατοκράτ(ης)), σχετικ-ο-κρατ-ία, τεχν-ο-κρατ-ία (τεχνοκράτ(ης)), τιμ-ο-κρατ-ία, τουρκ-ο-κρατ-ία, τραπεζ-ο-κρατ-ία, τρομ-ο-κρατ-ία (τρομοκράτ(ης), τρομοκρατ(ώ)), τυπ-ο-κρατ-ία (τυποκράτ(ης)), φαινομεν-ο-κρατ-ία, φαλλ-ο-κρατ-ία (φαλλοκράτ(ης)), φαυλ-ο-κρατ-ία (φαυλοκράτ(ης)), φυσι-ο-κρατ-ία, χρησιμ-ο-κρατ-ία, ψυχ-ο-κρατ-ία, ωφελιμ-ο-κρατ-ία
 γραφει-ο-κράτ(ης)(γραφειοκρατ-ία), ισ-ο-κράτ(ης), νερ-ο-κράτ(ης)

20.

Μορφή: -κτον-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-κτόν(ος)(-ο), -κτόν(ος))

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά σε (ος) και επίθετα σε (ος)(-ο), που δηλώνουν 1. «τον φονιά», π.χ. *μητροκτόνος*, 2. «αυτόν ή αυτό που καταστρέφει ή καταπολεμά δραστικά κάτι», π.χ. *εντομοκτόνος*. Από μερικά ουσιαστικά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -ία, που δηλώνουν 1. «το φόνο προσώπου», π.χ. *αδελφοκτονία* και 2. «τη θανάτωση ή δραστική καταπολέμηση» αυτού που δηλώνει το α΄ συνθ., π.χ. *ζωοκτονία*.

Ουσιαστικά σε -ία σχηματίζονται και πρωτογενώς και σημαίνουν ό,τι παραπάνω, π.χ. *δακοκτονία*. Επίσης σχηματίζει και ρήματα σε (ώ), π.χ. *λιμοκτονώ*, από τα οποία σχηματίζονται παράγωγα σε -ία, π.χ. *λιμοκτονία*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ρ. *κτείνω*. Το α΄ συνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λ. που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά (π.χ. γεωπονίας) και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία, (ώ)

Παραδείγματα:

ανθρωπ-ο-κτόν(ος)(-ο), βακτηρι-ο-κτόν(ος)(-ο), εμβρυ-ο-κτόν(ος)(-ο), εντομ-ο-κτόν(ος)(-ο), ιερ-ο-κτόν(ος)(-ο), μικροβι-ο-κτόν(ος)(-ο), μυκητ-ο-κτόν(ος)(-ο), μυ-ο-κτόν(ος)(-ο) (μυοκτον-ία), παρασιτ-ο-κτόν(ος)(-ο), πατρ-ο-κτόν(ος)(-ο) (πατροκτον-ία), πνευματ-ο-κτόν(ος)(-ο), ποντικ-ο-κτόν(ος)(-ο), σπερματ-ο-κτόν(ος)/σπερμ-ο-κτόν(ος)(-ο), ταινι-ο-κτόν(ος)(-ο), φθειρ-ο-κτόν(ος)(-ο), ψυχ-ο-κτόν(ος)(-ο) (ψυχοκτον-ία)

ανθρωπ-ο-κτον-ία, γεν-ο-κτον-ία, δακ-ο-κτον-ία, εθν-ο-κτον-ία, εμβρυ-ο-κτον-ία, κυν-ο-κτον-ία

αδελφ-ο-κτόν(ος)(αδελφοκτον-ία), ακριδ-ο-κτόν(ος), βρεφ-ο-κτόν(ος) (βρεφοκτον-ία), ζιζανι-ο-κτόν(ος), ζω-ο-κτόν(ος)(ζωοκτον-ία), κατσαριδ-ο-κτόν(ος), μητρ-ο-κτόν(ος)(μητροκτον-ία), νηπι-ο-κτόν(ος)(νηπιοκτον-ία), παιδ-ο-κτόν(ος)(παιδοκτον-ία), τυρανν-ο-κτόν(ος)(τυραννοκτον-ία)
 αυτο-κτον(ώ)(αυτοκτον-ία), λιμ-ο-κτον(ώ)(λιμοκτον-ία)

21.

Μορφή: -λογ-**Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα (-λόγ(ος))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε **(ος)** που δηλώνουν αυτόν που 1. «μιλά για συγκεκριμένο θέμα», π.χ. *ηθικολόγος*, 2. «μιλά με συγκεκριμένο τρόπο», και μπορεί να είναι και επίθετα π.χ. *γενικόλογος-η-ο*, 3. «ασχολείται συστηματικά ή επιστημονικά με κάτι», π.χ. *βυζαντινολόγος, οικονομολόγος*. Από τα ουσιαστικά (ή επίθετα) σε **(ος)** σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε **-ία**, που σημαίνουν 1. «λόγο (ή σύνολο λόγων) που χαρακτηρίζονται από αυτό που σημαίνει το α' συνθετικό», π.χ. *ανακριβολογία*, 2. την επιστημονική ενασχόληση ή μελέτη με κάτι, π.χ. *διεθνολογία*. Επίσης σχηματίζονται παράγωγα ρήματα σε **(ώ)**, που σημαίνουν 1. «μιλώ με ορισμένο τρόπο», π.χ. *χυδαιολογώ*, 2. «μιλώ για κάτι», π.χ. *ηθικολογώ*, 3. «κάνω κατ'επανάληψη συγκεκριμένη ενέργεια», π.χ. *ρουσφετολογώ*.

Ουσιαστικά σε **-ία** σχηματίζονται επίσης και πρωτογενώς και με μεγαλύτερη παραγωγικότητα από αυτά που σχηματίζονται με το **-λογ(ος)**. Οι σημασίες που εκφράζονται είναι οι παραπάνω καθώς επίσης και «το σύνολο αυτών που σημαίνει το α' συνθετικό», π.χ. *μυθολογία*. Από τα ουσιαστικά σε **-ία** σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε **(ος)**, που σημαίνουν ό,τι και παραπάνω, π.χ. *λασπολόγος, πνευμονολόγος*, ουσιαστικά σε **-ι(ο)**, που δηλώνουν «το βιβλίο που περιλαμβάνει ό,τι σημαίνει το θέμα», π.χ. *υμνολόγιο*, και ρήματα σε **(ώ)** που δηλώνουν ό,τι και παραπάνω, καθώς επίσης και «ασχολούμαι διεξοδικά ή εντατικά με κάτι», π.χ. *ψυχολογώ*.

Ουσιαστικά σε **-ι(ο)** σχηματίζονται κυρίως πρωτογενώς και σημαίνουν 1. «το βιβλίο ή γενικ. το έντυπο που περιλαμβάνει ό,τι σημαίνει το θέμα», π.χ. *εορτολόγιο, δημοτολόγιο*, και 2. αυτό που δείχνει ή αναγράφει ό,τι σημαίνει το θέμα», π.χ. *τιμολόγιο*. Από τα ουσιαστικά σε **-ι(ο)** σχηματίζονται παράγωγα ρήματα σε **(ώ)**, που δηλώνουν ό,τι και παραπάνω ή κάποια σημασία σχετική με το αρχικό ουσιαστικό σε **-ι(ο)**, π.χ. *πληκτρολογώ*.

Ρήματα σε **(ώ)** σχηματίζονται εκτός από παραγωγικά και πρωτογενώς και σημαίνουν όλες τις σημασίες που έχουν διατυπωθεί παραπάνω, π.χ. *σπουδαιολογώ, θριαμβολογώ*, καθώς επίσης και «συγκεκτρώνω ή συλλέγω κάτι», π.χ. *στρατολογώ, νηολογώ*. Από μερικά ρήματα σε **(ώ)** σχηματίζονται ουσιαστικά σε **(ος)**, **-ία**, και **-ι(ο)**.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *λέγω*. Είναι ιδιαίτερα παραγωγικό, το α' συνθ. είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας ή λαϊκής, γηγενούς ή ξένης προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια. Το α' συνθ. των συνθέτων σε **-ι(ο)** και σε **(ώ)** είναι ουσιαστικό λόγιας και λαϊκής προέλευσης.

Παράγωγα: -ία, -ι(ο), (ώ)

Παραδείγματα:

αγι-ο-λόγ(ος)(αγιολογ-ία, αγιολόγ-ι(ο)), αγριμ-ο-λόγ(ος), αιγυπτ-ο-λόγ(ος)(αιγυπτιολογ-ία), ακριβ-ο-λόγ(ος)(-ο)(ακριβολογ-ία, ακριβολογ(ώ)), ανακριβ-ο-λόγ(ος)(ανακριβολογ-ία, ανακριβολογ(ώ)), ανεκδοτ-ο-λόγ(ος)(ανεκδοτολογ-ία), αξιόλογ(ος)(-η-ο)(αξιολογ(ώ)), αραβ-ο-λόγ(ος)(αραβολογ-ία), αρχαι-ο-λόγ(ος), αστρ-ο-λόγ(ος)(αστρολογ-ία), βακτηρι-ο-λόγ(ος)(βακτηριολογ-ία), βιδ-ο-λόγ(ος), βυζαντιν-ο-λόγ(ος)(βυζαντινολογ-ία), γενικ-ό-λογ(ος)(-η-ο)(γενικολογ-ία, γενικολογ(ώ)), γεροντ-ο-λόγ(ος), γραμματ-ο-λόγ(ος)(γραμματολογ-ία), γυρ-ο-λόγ(ος), δερματ-ο-λόγ(ος)(δερματολογ-ία), δημοσι-ο-λόγ(ος)(δημοσιολογ-ία, δημοσιολογ(ώ)), διαιτ-ο-λόγ(ος)(διαιτολόγ-ι(ο)), διαλεκτ-ο-λόγ(ος)(διαλεκτολογ-ία), διεθν-ο-λόγ(ος)(διεθνολογ-ία), δωσί-λογ(ος), εβραι-ο-λόγ(ος)(εβραιολογ-ία), εγκληματ-ο-λόγ(ος)(εγκληματολογ-ία), εδαφ-ο-λόγ(ος)(εδαφολογ-ία), εκλογ-ο-λόγ(ος)

(εκλογολογ-ία), ενδυματ-ο-λόγ(ος)(ενδυματολογ-ία, ενδυματολόγ-ι(ο)), επιγραφ-ο-λόγ(ος), επικοινωνι-ο-λόγ(ος)(επικοινωνιολογ-ία), εργατ-ο-λόγ(ος), ηδυ-λόγ(ος)(ηδυλογ-ία), ηθικ-ο-λόγ(ος)(ηθικολογ(ώ)), θεατρ-ο-λόγ(ος)(θεατρολογ-ία), καινοδιαθηκ-ο-λόγ(ος), καρδι-ο-λόγ(ος)(καρδιολογ-ία), κοινωνι-ο-λόγ(ος)(κοινωνιολογ-ία), καρπ-ο-λόγ(ος)(καρπολογ(ώ), καρπολογ-ία), κομψ-ο-λόγ(ος), κρητ-ο-λόγ(ος)(κρητολογ-ία), λαρυγγ-ο-λόγ(ος)(λαρυγγολογ-ία), λεπτολόγ(ος)(λεπτολογ-ία, λεπτολογ(ώ)), μελλοντ-ο-λόγ(ος)(μελλοντολογ-ία), μετεωρ-ο-λόγ(ος)(μετεωρολογ-ία), μετρ-ο-λόγ(ος)(μετρολογ-ία), μηχαν-ο-λόγ(ος)(μηχανολογ-ία), μικροβι-ο-λόγ(ος)(μικροβιολογ-ία), μον-ό-λογ(ος)(μονολογ(ώ)), νομισματ-ο-λόγ(ος)(νομισματολογ-ία), νομ-ο-λόγ(ος)(νομολογ-ία), οικονομ-ο-λόγ(ος)(οικονομολογ-ία), ονειρ-ο-λόγ(ος)(ονειρολογ-ία), ποινικ-ο-λόγ(ος)(ποινικολογ-ία), ρουσφετ-ο-λόγ(ος)(ρουσφετολογ-ία, ρουσφετολογ(ώ)), σαϊεντ-ο-λόγ(ος), σανσκριτ-ο-λόγ(ος), σεισμ-ο-λόγ(ος), σελην-ο-λόγ(ος), σεξ-ο-λόγ(ος), σπαρ-ο-λόγ(ος), στατιστικ-ο-λόγ(ος), στρειδ-ο-λόγ(ος), συγκοινωνι-ο-λόγ(ος)(συγκοινωνιολογ-ία), συγκριτ-ο-λόγ(ος), συμφεροντ-ολόγ(ος)(συμφεροντολογ-ία, συμφεροντολογ(ώ)), συνταγματ-ο-λόγ(ος), φυσι-ο-λόγ(ος)(φυσιολογ-ία), χορ-ο-λόγ(ος), χρησμ-ο-λόγ(ος)(χρησμολογ(ώ), χρησμολογ-ία, χρησμολόγ-ι(ο)), χυδαι-ο-λόγ(ος)(χυδαιολογ-ία, χυδαιολογ(ώ)), ψευδ-ο-λόγ(ος)(ψευδολογ-ία, ψευδολογ(ώ)), ψιμυθι-ο-λόγ(ος), ψυχ-ο-λόγ(ος), ωκεαν-ο-λόγ(ος), ωτ-ο-λόγ(ος), ωτο(ρ)ρινολαρυγγ-ο-λόγ(ος).
αδεν-ο-λογ-ία, αερ-ο-λογ-ία (αερολόγ(ος), αερολογ(ώ)), αιματ-ο-λογ-ία (αιματολόγ(ος)), αισθηματ-ο-λογ-ία (αισθηματολογ(ώ)), αισchr-ο-λογ-ία (αισχρολογ(ώ)), αιτι-ο-λογ-ία (αιτιολογ(ώ)), ακτιν-ο-λογ-ία (ακτινολόγ(ος)), αλβαν-ο-λογ-ία (αλβανολόγ(ος)), ανδρ-ο-λογ-ία (ανδρολόγ(ος)), ανθ-ο-λογ-ία (ανθολόγ(ος), ανθολόγ-ι(ο), ανθολογ(ώ)), ανθρωπ-ο-λογ-ία (ανθρωπολόγ(ος)), αξι-ο-λογ-ία, αοριστ-ο-λογ-ία (αοριστολόγ(ος), αοριστολογ(ώ)), απλ-ο-λογ-ία, αρετ-ο-λογ-ία, αριθμ-ο-λογ-ία (αριθμολόγ(ος)), αρμ-ο-λογ-ία, αρχαι-ο-λογ-ία (αρχαιολόγ(ος)), αχρει-ο-λογ-ία (αχρειολόγ(ος), αχρειολογ(ώ)), βαθμ-ο-λογ-ία (βαθμολογ(ώ), βαθμολόγ-ι(ο)), βιβλι-ο-λογ-ία, βι-ο-λογ-ία (βιολόγ(ος)), βραχυ-λογ-ία (βραχύλογ(ος)(-η-ο), βραχυλογ(ώ)), γαστρεντερ-ο-λογ-ία (γαστρεντερολόγ(ος)), γεροντ-ο-λογ-ία (γεροντολόγ(ος)), γεω-λογ-ία (γεωλόγ(ος)), γλωσσ-ο-λογ-ία (γλωσσολόγ(ος), γλωσσολογ(ώ)), γραμματοσημ-ο-λογ-ία, γραφ-ο-λογ-ία (γραφολόγ(ος)), γυναικ-ο-λογ-ία (γυναικολόγ(ος)), δαιμον-ο-λογ-ία (δαιμονολόγ(ος), δαιμονολογ(ώ)), δακτυλ-ο-λογ-ία, δασ-ο-λογ-ία (δασολόγ(ος)), δεοντ-ο-λογ-ία, δευτερ-ο-λογ-ία (δευτερολογ(ώ)), διαβητ-ο-λογ-ία (διαβητολόγ(ος)), δικαιο-ο-λογ-ία (δικαιολογ(ώ)), δογματ-ο-λογ-ία, δοξ-ο-λογ-ία (δοξολογ(ώ)), δοσ-ο-λογ-ία, δραματ-ο-λογ-ία (δραματολόγ-ι(ο)), εθιμ-ο-λογ-ία, εθν-ο-λογ-ία, εθ-ο-λογ-ία, ειδησι-ο-λογ-ία, εκκλησι-ο-λογ-ία (εκκλησιολόγ(ος)), ελεειν-ο-λογ-ία (ελεεινολογ(ώ)), εμβληματ-ο-λογ-ία, εμβρυ-ο-λογ-ία (εμβρυολόγ(ος)), εμπορευματ-ο-λογ-ία, εμπορι-ο-λογ-ία (εμποριολόγ(ος)), εναντι-ο-λογ-ία (εναντιολογ(ώ), εναντιολόγ(ος)), ενδοκριν-ο-λογ-ία (ενδοκρινολόγ(ος)), ενζυμ-ο-λογ-ία, εντερ-ο-λογ-ία (εντερολόγ(ος)), εντομ-ο-λογ-ία (εντομολόγ(ος)), επιδημι-ο-λογ-ία (επιδημιολόγ(ος)), επιστημ-ο-λογ-ία (επιστημολόγ(ος)), επιχειρηματ-ο-λογ-ία (επιχειρηματολογ(ώ)), εργασι-ο-λογ-ία, ερπετ-ο-λογ-ία (ερπετολόγ(ος)), εσχατ-ο-λογ-ία, ετυμ-ο-λογ-ία (ετυμολόγ(ος), ετυμολογ(ώ)), ζω-ο-λογ-ία (ζωολόγ(ος)), ηθ-ο-λογ-ία (ηθολόγ(ος)), ηλεκτρ-ο-λογ-ία (ηλεκτρολόγ(ος)), ηπατ-ο-λογ-ία (ηπατολόγ(ος)), ηφαιστει-ο-λογ-ία (ηφαιστειολόγ(ος)), θεματ-ο-λογ-ία, θε-ο-λογ-ία (θεολόγ(ος), θεολογ(ώ)), θρησκευι-ο-λογ-ία (θρησκευιολόγ(ος)), ιδε-ο-λογ-ία (ιδεολόγ(ος)), ιζηματ-ο-λογ-ία, ινδ-ο-λογ-ία (ινδολόγ(ος)), ι-ο-λογ-ία, ιστ-ο-λογ-ία, καθηκοντ-ο-λογ-ία, καλλι-λογ-ία (καλλιλογ(ώ)), καλ-ο-λογ-ία, καρκιν-ο-λογ-ία (καρκινολόγ(ος)), κινησι-ο-λογ-ία, κλιματ-ο-λογ-ία, κοιτασματ-ο-λογ-ία, κοσμητ-ο-λογ-ία (κοσμητολόγ(ος)), κοσμ-ο-

λογ-ία, κρανι-ο-λογ-ία (κρανιολόγ(ος)), κρυπτ-ο-λογ-ία, κτηρι-ο-λογ-ία, κυτταρ-ο-λογ-ία (κυτταρολόγ(ος)), κωδικ-ο-λογ-ία, λασπ-ο-λογ-ία (λασπολόγ(ος), λασπολογ(ώ)), λεξικ-ο-λογ-ία (λεξικολόγ(ος)), λιμν-ο-λογ-ία(λιμνολόγ(ος)), μεθοδ-ο-λογ-ία, μικροκλιματ-ο-λογ-ία, μικροκοινωνι-ο-λογ-ία, μορφ-ο-λογ-ία (μορφολόγ(ος)), μουσικ-ο-λογ-ία (μουσικολόγ(ος)), μυθ-ο-λογ-ία (μυθολόγ(ος), μυθολογ(ώ)), μυκητ-ο-λογ-ία (μυκητολόγ(ος)), μυ-ο-λογ-ία, μυστηρι-ο-λογ-ία, νεογν-ο-λογ-ία (νεογνολόγ(ος)), νε-ο-λογ-ία, νευρ-ο-λογ-ία (νευρολόγ(ος)), νεφ-ο-λογ-ία, νεφρ-ο-λογ-ία (νεφρολόγ(ος)), νο-ο-λογ-ία, νοσ-ο-λογ-ία (νοσολόγ(ος)), ογκ-ο-λογ-ία (ογκολόγ(ος)), οικ-ο-λογ-ία (οικολόγ(ος)), οικοσημ-ο-λογ-ία, οιν-ο-λογ-ία (οινολόγ(ος)), ονοματ-ο-λογ-ία (ονοματολόγ(ος)), οντ-ο-λογ-ία (οντολόγ(ος)), οργαν-ο-λογ-ία, ορνιθ-ο-λογ-ία (ορνιθολόγ(ος)), ορ-ο-λογ-ία, ορυκτ-ο-λογ-ία (ορυκτολόγ(ος)), οσμ-ο-λογ-ία, οστε-ο-λογ-ία, οστρακ-ο-λογ-ία, ουραν-ο-λογ-ία, ουρ-ο-λογ-ία (ουρολόγ(ος)), οφθαλμ-ο-λογ-ία (οφθαλμολόγ(ος)), παθ-ο-λογ-ία (παθολόγ(ος)), παιδ-ο-λογ-ία (παιδολόγ(ος)), παλαιοεθν-ο-λογ-ία (παλαιοεθνολόγ(ος)), παλαιοντ-ο-λογ-ία (παλαιοντολόγ(ος)), παπυρ-ο-λογ-ία (παπυρολόγ(ος)), παραγλωσσ-ο-λογ-ία, παραδοξ-ο-λογ-ία (παραδοξολόγ(ος)), παρασιτ-ο-λογ-ία, παροχ-ο-λογ-ία, πατρ-ο-λογ-ία, περιβαλλοντ-ο-λογ-ία (περιβαλλοντολόγ(ος)), περιπτωσι-ο-λογ-ία, περιττ-ο-λογ-ία (περιττολογ(ώ), περιττολόγ(ος)), πετρ-ο-λογ-ία, πιθαν-ο-λογ-ία (πιθανολογ(ώ)), πλανητ-ο-λογ-ία, πνευματ-ο-λογ-ία, πνευμον-ο-λογ-ία (πνευμονολόγ(ος)), πολιτει-ο-λογ-ία (πολιτειολόγ(ος)), πολιτισμ-ο-λογ-ία (πολιτισμολόγ(ος)), πολιτ-ο-λογ-ία (πολιτολόγ(ος)), πολυ-λογ-ία (πολύλογ(ος), πολυλογ(ώ)), πραγματ-ο-λογ-ία, πρωτ-ο-λογ-ία, πυρετ-ο-λογ-ία (πυρετολόγ(ος)), ραδι-ο-λογ-ία (ραδιολόγ(ος)), ρευματ-ο-λογ-ία (ρευματολόγ(ος)), ρεφλεξ-ο-λογ-ία (ρεφλεξολόγ(ος)), ριν-ο-λογ-ία (ρινολόγ(ος)), ρυθμ-ο-λογ-ία (ρυθμολόγ(ος)), σαϊεντ-ο-λογ-ία (σαϊεντολόγ(ος)), σεισμ-ο-λογ-ία (σεισμολόγ(ος)), σελην-ο-λογ-ία (σεληνολόγ(ος)), σεναρι-ο-λογ-ία, σεξ-ο-λογ-ία (σεξολόγ(ος)), σημασι-ο-λογ-ία, σηματ-ο-λογ-ία, σημει-ο-λογ-ία (σημειολόγ(ος), σημειολογ(ώ)), σιν-ο-λογ-ία (σινολόγ(ος)), σκανδαλ-ο-λογ-ία (σκανδαλολογ(ώ)), σκατ-ο-λογ-ία (σκατολόγ(ος), σκατολογ(ώ)), σκελετ-ο-λογ-ία, σλαβ-ο-λογ-ία (σλαβολόγ(ος)), σπερματ-ο-λογ-ία, σπηλαι-ο-λογ-ία (σπηλαιολόγ(ος)), σπλαγχν-ο-λογ-ία, σπλην-ο-λογ-ία, στοιχει-ο-λογ-ία, στοματ-ο-λογ-ία (στοματολόγ(ος)), συμπτωματ-ο-λογ-ία, συνδεσμ-ο-λογ-ία, συνθηματ-ο-λογ-ία (συνθηματολογ(ώ)), συνωμοσι-ο-λογ-ία, σωματ-ο-λογ-ία, σωτηρι-ο-λογ-ία, τελε-ο-λογ-ία /τελ-ο-λογ-ία, τετρα-λογ-ία, τοξικ-ο-λογ-ία (τοξικολόγ(ος)), τοπ-ο-λογ-ία, τουρκ-ο-λογ-ία (τουρκολόγ(ος)), τραυματ-ο-λογ-ία (τραυματολόγ(ος)), τρι-λογ-ία, τροπ-ο-λογ-ία (τροπολογ(ώ)), τυπ-ο-λογ-ία, υγει-ο-λογ-ία, υγιειν-ο-λογ-ία (υγιεινολόγ(ος)), υδατ-ο-λογ-ία, υδρ-ο-λογ-ία (υδρολόγ(ος)), υμν-ο-λογ-ία (υμνολογ(ώ), υμνολόγ(ος), υμνολόγ-ι(ο)), υφ-ο-λογ-ία, φαινομεν-ο-λογ-ία, φαρμακ-ο-λογ-ία, φημ-ο-λογ-ία (φημολογ(είται), φημολογ(ούνται)) φθογγ-ο-λογ-ία, φιλ-ο-λογ-ία (φιλόλογ(ος), φιλολογ(ώ)), φορ-ο-λογ-ία (φορολογ(ώ)), φρασε-ο-λογ-ία, φρεν-ο-λογ-ία (φρενολόγ(ος)), φτωχ-ο-λογ-ία, φυματι-ο-λογ-ία (φυματιολόγ(ος)), φυτ-ο-λογ-ία (φυτολόγ-ι(ο), φυτολόγ(ος)), φων-ο-λογ-ία, χαριτ-ο-λογ-ία (χαριτολόγ(ος), χαριτολογ(ώ)), χριστ-ο-λογ-ία, χρον-ο-λογ-ία (χρονολόγ-ι(ο), χρονολογ(ώ)), ψυχ-ο-λογ-ία (ψυχολόγ(ος), ψυχολογ(ώ)), ωκεαν-ο-λογ-ία (ωκεανολόγ(ος)), ωραι-ο-λογ-ία, ωτ-ο-λογ-ία (ωτολόγ(ος)), ωτο(ρ)ρινολαρυγγ-ο-λογ-ία (ωτο(ρ)ρινολαρυγγολόγ(ος)).

αγι-ο-λόγ-ι(ο), αιθουσι-ο-λόγ-ι(ο), ανθ-ο-λόγ-ι(ο), βαθμ-ο-λόγ-ι(ο), δειγματ-ο-λόγ-ι(ο), δημοτ-ο-λόγ-ι(ο), διαιτ-ο-λόγ-ι(ο), δραματ-ο-λόγ-ι(ο), δρομ-ο-λόγ-ι(ο) (δρομολογ(ώ)), εδασματ-ο-λόγ-ι(ο), ειρμ-ο-λόγ-ι(ο), ενδυματ-ο-λόγ-ι(ο), εορτ-ο-λόγ-ι(ο), ερωτηματ-ο-λόγ-ι(ο), ημερ-ο-λόγ-ι(ο), θεματ-ο-λόγ-ι(ο), καθηκοντ-ο-λόγ-ι(ο), κτηματ-ο-λόγ-ι(ο), λεξι-λόγ-ι(ο), λημματ-ο-λόγ-ιο, μαθητ-ο-λόγ-ι(ο), μαρτυρ-ο-λόγ-

ι(ο), μην-ο-λόγ-ι(ο), μισθ-ο-λόγ-ι(ο), ναυλ-ο-λόγ-ι(ο), ναυτ-ο-λόγ-ι(ο) (ναυτολογ-ία, ναυτολόγ(ος), ναυτολογ(ώ)), ονοματ-ο-λόγ-ι(ο), παραμυθ-ο-λόγ-ι(ο), πελατ-ο-λόγ-ι(ο), πληκτρ-ο-λόγ-ι(ο) (πληκτρολογ(ώ)), ποιν-ο-λόγ-ι(ο), σηματ-ο-λόγ-ι(ο) (σηματολογ(ώ)), συνταγ-ο-λόγ-ι(ο) (συνταγολογ-ία), τιμ-ο-λόγ-ι(ο) (τιμολογ(ώ)), τοκ-ο-λόγ-ι(ο), υβρε-ο-λόγ-ι(ο), υμν-ο-λόγ-ι(ο), φυτ-ο-λόγ-ι(ο), χρησμ-ο-λόγ-ι(ο), χρον-ο-λόγ-ι(ο), χρωματ-ο-λόγ-ι(ο).

αρμ-ο-λογ(ώ) (αρμολογ-ία), βλαστ-ο-λογ(ώ), βοταν-ο-λογ(ώ) (βοτανολόγ(ος), βοτανολόγ-ι(ο), βοτανολογ-ία), βυζαντιν-ο-λογ(ώ), δασμ-ο-λογ(ώ) (δασμολόγ-ι(ο)), δροσ-ο-λογ(ώ), εναντι-ο-λογ(ώ) (εναντιολογ-ία, εναντιολόγ(ος)), ευθυμ-ο-λογ(ώ) (ευθυμολογ-ία, ευθυμολόγ(ος)), θεωρητικ-ο-λογ(ώ) (θεωρητικολόγ(ος), θεωρητικολογ-ία), θριαμβ-ο-λογ(ώ) (θριαμβολογ-ία), ιερ-ο-λογ(ώ) (ιερολογ-ία), καθαρ-ο-λογ(ώ) (καθαρολογ-ία, καθαρολόγ(ος)), κακ-ο-λογ(ώ) (κακολογ-ία, κακολόγ(ος)), κεν-ο-λογ(ώ) (κενολογ-ία, κενολόγ(ος)), κοιν-ο-λογ(ώ), κορφ-ο-λογ(ώ) (κορφ-ο-λόγ(ος)), κοστ-ο-λογ(ώ) (κοστολόγ-ι(ο), κοστολόγ(ος)), κρυ-ο-λογ(ώ), λημματ-ο-λογ(ώ) (λημματολογ-ι(ο)), μακρ-ο-λογ(ώ) (μακρολογ-ία), μαται-ο-λογ(ώ) (ματαιολογ-ία), μικρ-ο-λογ(ώ) (μικρολόγ(ος), μικρολογ-ία), μοιρ-ο-λογ(ώ), μπεκρ-ο-λογ(ώ), μωρ-ο-λογ(ώ) (μωρολόγ(ος)), νη-ο-λογ(ώ) (νηολόγ-ι(ο), νηολογ-ία, νηολόγ(ος)), παντρ-ο-λογ(ώ), παραμυθ-ο-λογ(ώ) (παραμυθολόγ(ος), παραμυθολόγ-ι(ο)), πεζ-ο-λογ(ώ) (πεζολογ-ία, πεζολόγ(ος)), πλιατσικ-ο-λογ(ώ) (πλιατσικολόγ(ος)), πολιτικ-ο-λογ-ώ (πολιτικολογ-ία, πολιτικολόγ(ος)), προχειρ-ο-λογ(ώ) (προχειρολογ-ία, προχειρολόγ(ος)), ραγ-ο-λογ(ώ), σοβαρ-ο-λογ(ώ), σπερμ-ο-λογ(ώ) (σπερμολογ-ία, σπερμολόγ(ος)), σπουδαι-ο-λογ(ώ) (σπουδαιολογ-ία), σταχυ-ο-λογ(ώ), στρατ-ο-λογ(ώ) (στρατολογ-ία, στρατολόγ(ος)), συνθηκ-ο-λογ(ώ), ταυτ-ο-λογ(ώ) (ταυτολόγ(ος), ταυτολογ-ία), τεχνολογ(ώ) (τεχνολογ-ία, τεχνολόγ(ος)), τσιμπ-ο-λογ(ώ), υστερ-ο-λογ(ώ) (υστερολογ-ία), φαιδρολογ(ώ) (φαιδρολογ-ία, φαιδρολόγ(ος)), χαζ-ο-λογ(ώ), χαϊδ-ο-λογ(ώ), χρηματ-ο-λογ(ώ) (χρηματολογ-ία)

22.

Μορφή: -μαθ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-μαθ(ής)(-ές))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* επίθετα σε (ής)(-ές) που δηλώνουν 1. αυτόν που γνωρίζει μια γλώσσα ή διαθέτει κάποιες γνώσεις σχετικά με κάτι, π.χ. *αγγλομαθής(-ές)*, *αρχαιομαθής(-ές)* 2. τον τρόπο με τον οποίο κάποιος αποκτά κάποιες γνώσεις, π.χ. *πολυμαθής(-ές)*. Από τα επίθετα αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -**εια** που δηλώνουν το χαρακτηριστικό κάποιου σχετικά με τις γνώσεις που διαθέτει, π.χ. *ευρυμάθεια*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *μανθάνω* (*ἔμαθον*). Το α΄ συνθ. είναι επίθετο, ουσιαστικό ή επίρρημα λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν στο δημόσιο λεξικό.

Παράγωγα: -εια

Παραδείγματα:

αγγλ-ο-μαθ(ής)(-ές), αρχαι-ο-μαθ(ής)(-ές) (αρχαιομάθ-εια), γαλλ-ο-μαθ(ής)(-ές) (γαλλομάθ-εια), γλωσσ-ο-μαθ(ής)(-ές) (γλωσσομάθ-εια), ελλην-ο-μαθ(ής)(-ές) (ελληνομάθ-εια), ευρυ-μαθ(ής)(-ές) (ευρυμάθ-εια), ισπαν-ο-μαθ(ής)(-ές), ιταλ-ο-μαθ(ής)(-ές), λατιν-ο-μαθ(ής)(-ές), (λατινομάθ-εια), νομ-ο-μαθ(ής)(-ές) (νομομάθ-εια), ολιγ-ο-μαθ(ής)(-ές) (ολιγομάθ-εια), οψι-μαθ(ής)(-ές) (οψιμάθ-εια), πολυ-μαθ(ής)(-ές) (πολυμάθ-εια), ρωσ-ο-μαθ(ής)(-ές) (ρωσομάθ-εια), τουρκ-ο-μαθ(ής)(-ές), φιλ-ο-μαθ(ής)(-ές) (φιλομάθ-εια).

23.

Μορφή: -μαν-**Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα (-μαν(ής)(-ές))

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά επίθετα σε (ής)(-ές) και ουσιαστικά σε (ής) που δηλώνουν αυτόν που χαρακτηρίζεται από «υπερβολική επιθυμία ή μανία για κάτι», π.χ. *εργασιομανής, ναρκομανής*. Από τα ουσιαστικά και επίθετα σε (ής)(-ές) σχηματίζονται παράγωγα σε -ία, που δηλώνουν την υπερβολική επιθυμία ή μανία κάποιου για κάτι, π.χ. *μεγαλομανία*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *μαίνω (έμάνην)*. Είναι ιδιαίτερα παραγωγικό, το άσυνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά (ιατρική κ.α.) και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία**Παραδείγματα:**

αρχαι-ο-μαν(ής)(-ές)(αρχαιομαν-ία), βιντε-ο-μαν(ής)(-ές)(βιντεομαν-ία), γυναικ-ο-μαν(ής)(-ές)(γυναικομαν-ία), δαιμον-ο-μαν(ής)(-ές)(δαιμονομαν-ία), δοξ-ο-μαν(ής)(-ές)(δοξομαν-ία), δικ-ο-μαν(ής)(-ές)(δικομαν-ία), διψ-ο-μαν(ής)(-ές)(διψομαν-ία), δοξ-ο-μαν(ής)(-ές), εγω-μαν(ής)(-ές)(εγωμαν-ία), εξουσι-ο-μαν(ής)(-ές)(εξουσιομαν-ία), επιδειξι-ο-μαν(ής)(-ές)(επιδειξιομαν-ία), εργασι-ο-μαν(ής)(-ές)(εργασιομαν-ία), ερωτ-ο-μαν(ής)(-ές)(ερωτομαν-ία), ηρωιν-ο-μαν(ής)(-ές)(ηρωινομαν-ία), θεατρ-ο-μαν(ής)(-ές)(θεατρομαν-ία), θηλυ-μαν(ής)(-ές)(θηλυμαν-ία), θρησκ-ο-μαν(ής)(-ές)(θρησκομαν-ία), κερδ-ο-μαν(ής)(-ές)(κερδομαν-ία), κλεπτ-ο-μαν(ής)(-ές)(κλεπτομαν-ία), κοκαϊν-ο-μαν(ής)(κοκαϊνομαν-ία), λυπ-ο-μαν(ής)(λυπομαν-ία), μεγαλ-ο-μαν(ής)(μεγαλομαν-ία), μητρ-ο-μαν(ής)(-ές)(μητρομαν-ία), μον-ο-μαν(ής)(-ές)(μονομαν-ία), μορφιν-ο-μαν(ής)(-ές)(μορφινομαν-ία), μουσικ-ο-μαν(ής)(-ές)(μουσικομαν-ία), μυθ-ο-μαν(ής)(-ές)(μυθομαν-ία), ναρκ-ο-μαν(ής)(-ές)(ναρκομαν-ία), νοσ-ο-μαν(ής)(-ές)(νοσομαν-ία), νημφ-ο-μαν(ής)(-ές)(νημφομαν-ία), ξεν-ο-μαν(ής)(-ές)(ξενομαν-ία), οιν-ο-μαν(ής)(-ές)(οινομαν-ία), πολιτικ-ο-μαν(ής)(-ές)(πολιτικομαν-ία), πυρ-ο-μαν(ής)(-ές)(πυρομαν-ία), σεξ-ο-μαν(ής)(-ές)(σεξομαν-ία), τελει-ο-μαν(ής)(-ές)(τελειομαν-ία), τιτλ-ο-μαν(ής)(-ές)(τιτλομαν-ία), τοξικ-ο-μαν(ής)(-ές)(τοξικομαν-ία), τυπ-ο-μαν(ής)(-ές)(τυπομαν-ία), φαρμακ-ο-μαν(ής)(-ές)(φαρμακομαν-ία), χαρτ-ο-μαν(ής)(-ές)(χαρτομαν-ία)

24.

Μορφή: -μαχ-**Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα (-μάχ(ος), -μαχ(ος)(-η-ο))

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά σε (ος) που δηλώνουν αυτόν που 1. «μάχεται εναντίον κάποιου», π.χ. *ταυρομάχος*, 2. «υπερασπίζεται μια περιοχή ή πολέμησε σε έναν τόπο», π.χ. *μακεδονομάχος*. Από τα ουσιαστικά αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -ία, π.χ. *ταυρομαχία* και ρήματα σε (ώ), π.χ. *ναυμαχώ*. Ουσιαστικά σε -ία, σχηματίζονται και χωρίς την ύπαρξη ουσιαστικού σε (ος), και σχετίζονται με 1. τον χώρο όπου γίνεται μία μάχη, π.χ. *αερομαχία*, 2. αυτούς που εμπλέκονται σε μια μάχη, π.χ. *σκυλομαχία*. Το άσυνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε δημόσια λεξιλόγια. Η λ. *τηλεμαχία* αναφέρεται στην «τηλεοπτική αντιπαράθεση». Σχηματίζει επίσης επίθετα σε (ος)(-η-ο) που σχετίζονται με 1. τη στάση κάποιου σε μια μάχη, π.χ. *φυγόμαχος(-η-ο)*, 2. την ιδιότητα της αντίστασης ή αντοχής σε κάτι, π.χ. *πυρίμαχος(-η-ο)*. Το άσυνθ. είναι ουσιαστικό λόγιας προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια. Από μερικά επίθετα σε

(ος)(-η-ο) σχηματίζονται παρά γωγα ουσιαστικά σε **-ία**, π.χ. *φυγομαχία* και ρήματα σε **(ώ)**, π.χ. *φυγομαχώ*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *μάχομαι*. Το α' συνθ. είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία

Παραδείγματα:

εικον-ο-μάχ(ος)(εικονομαχ-ία), ελλην-ο-μάχ(ος), θε-ο-μάχ(ος)(θεομαχ-ία), θηρι-ο-μάχ(ος)(θηριομαχ-ία), λασπ-ο-μάχ(ος)(λασπομαχ-ία), μακεδον-ο-μάχ(ος), μαραθων-ο-μάχ(ος), ναυ-μάχ(ος)(ναυμαχ-ία, ναυμαχ(ώ)), ξιφ-ο-μάχ(ος)(ξιφομαχ-ία, ξιφομαχ(ώ)), ραβδ-ο-μάχ(ος)(ραβδομαχ(ώ), ραβδομαχ-ία), σαλαμιν-ο-μάχ(ος), ταυρ-ο-μάχ(ος)(ταυρομαχ-ία), χριστιαν-ο-μάχ(ος)
φυγ-ό-μαχ(ος)(-η-ο)(φυγομαχ-ία, φυγομαχ(ώ)), αξιόμαχ(ος)(-η-ο), πυρίμαχ(ος)(-η-ο)
αερ-ο-μαχ-ία, αλεκτορ-ο-μαχ-ία, γιγαντ-ο-μαχ-ία, ιππ-ο-μαχ-ία, κυν-ο-μαχ-ία, σκια-μαχ-ία, σκυλ-ο-μαχ-ία, τειχ-ο-μαχ-ία, τηλε-μαχ-ία, τιταν-ο-μαχ-ία

25.

Μορφή: -μετρ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: 1) Δεσμευμένο θέμα (**-μέτρ(ης)**)

2) Θέμα της λέξης *μέτρο*

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε **(ο)** που δηλώνουν 1. «όργανο μέτρησης», π.χ. *στροφόμετρο*, 2. «(ειδικ.) όργανο που υπολογίζει τις συγκεκριμένες μονάδες μέτρησης», π.χ. *αμπερόμετρο*. Από τα ουσιαστικά σε **(ο)** σχηματίζονται ουσιαστικά σε **-ία**, που δηλώνουν «την επιστήμη ή τον επιστημονικό κλάδο που σχετίζεται με τη μέτρηση ενός πράγματος, π.χ. *θερμιδομετρία*, *ηχομετρία*, σε **(ης)**, που δηλώνουν το πρόσωπο που μετρά κάτι, π.χ. *χρονομέτρης* και ρήματα σε **(ώ)**, που δηλώνουν την πράξη της μέτρησης, π.χ. *σφυγμομετρώ*.

Ουσιαστικά σε **-ία** σχηματίζονται και πρωτογενώς, δηλώνοντας ό,τι και τα παράγωγα σε **-ία**, π.χ. *τριγωνομετρία*. Από αυτά σχηματίζονται σπάνια παράγωγα ουσιαστικά σε **(ης)**, π.χ. *αρχαιομέτρης* και ρήματα σε **(ώ)**, π.χ. *χωρομετρώ*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται είτε από την ΑΕ λ. *μέτρον* (τα σύνθετα σε **-μετρ(ο)**), είτε από το ΑΕ ρ. *μετρέω-ῶ* (τα σύνθετα σε **(ης)**). Είναι ιδιαίτερα παραγωγικό, το α' συνθ. είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας ή λαϊκής, γηγενούς και ξένης προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία, (ώ)

Παραδείγματα:

αιματ-ό-μετρ(ο), αλκοολ-ό-μετρ(ο), αμμ-ό-μετρ(ο), αμπερ-ό-μετρ(ο), ανεμ-ό-μετρ(ο), αποστασι-ό-μετρ(ο), βαθύ-μετρ(ο), βλακ-ό-μετρ(ο), βολτά-μετρ(ο), βολτ-ό-μετρ(ο), βροχ-ό-μετρ(ο), βυθ-ό-μετρ(ο), γαλβαν-ό-μετρ(ο), δοσί-μετρ(ο), δρομ-ό-μετρ(ο), δυναμ-ό-μετρ(ο), εκατοστ-ό-μετρ(ο), ελαι-ό-μετρ(ο), εμβαδ-ό-μετρ(ο), εργ-ό-μετρ(ο), ηλεκτρ-ό-μετρ(ο) (ηλεκτρομετρ-ία), ημί-μετρ(ο), ηχ-ό-μετρ(ο) (ηχομετρ-ία), θερμιδ-ό-μετρ(ο) (θερμιδομετρ-ία), θερμ-ό-μετρ(ο) (θερμομετρ-ία), καθετ-ό-μετρ(ο), μαγνητ-ό-μετρ(ο), μικροβι-ό-μετρ(ο) (μικροβι-ο-μετρία), ξυλ-ό-μετρ(ο) (ξυλομετρ-ία), ογκ-ό-μετρ(ο) (ογκομετρ-ία), οδ-ό-μετρ(ο) (οδομετρ-ία), οζον-ό-μετρ(ο) (οζονομετρ-ία), οζοντ-ό-μετρ(ο) (οζοντομετρ-ία), οιον-ό-μετρ(ο) (οινομετρ-ία), οξύ-μετρ(ο) (οξύμετρ-ία), οπτικ-ό-μετρ(ο) (οπτικομετρ-ία), οσμ-ό-μετρ(ο) (οσμομετρ-ία), παλιρροι-ό-μετρ(ο), παρκ-ό-μετρ(ο), παχύ-μετρ(ο), πιεζ-ό-μετρ(ο) (πιεζομετρ-ία), πιεσ-ό-μετρ(ο), πολύ-μετρ(ο), ποτενσι-ό-μετρ(ο), πυκν-ό-μετρ(ο), πυρ-ό-μετρ(ο) (πυρομετρ-ία), ραδιογωνι-ό-μετρ(ο) (ραδιογωνιομετρ-ία), ρο-ό-μετρ(ο), σακχαρ-ό-μετρ(ο) (σακχαρομετρ-ία), σαλιν-ό-μετρ(ο), σεισμ-ό-μετρ(ο) (σεισμομετρ-ία), σκληρ-

ό-μετρ(ο)(σκληρομετρ-ία), σπειρ-ό-μετρ(ο) (σπειρομετρ(ώ)), σπιρ-ό-μετρ(ο) (σπιρομετρ-ία), σταγον-ό-μετρ(ο), σταδι-ό-μετρ(ο)(σταδιομετρ-ία), στερεογραφ-ό-μετρ(ο), στιγμ-ό-μετρ(ο), στιχ-ό-μετρ(ο)(στιχομετρ-ία), στροφ-ό-μετρ(ο), σφυγμ-ό-μετρ(ο)(σφυγμομετρ(ώ)), ταξί-μετρ(ο), ταχ-ό-μετρ(ο), ταχύ-μετρ(ο)(ταχυμετρ-ία), τετρά-μετρ(ο), τηλέ-μετρ(ο)(τηλεμετρ-ία), τον-ό-μετρ(ο)(τονομετρ-ία), υγρ-ό-μετρ(ο) (υγρομετρ-ία), υδατ-ό-μετρ(ο)(υδατομετρ-ία), υδρ-ό-μετρ(ο)(υδρομετρ-ία), υψ-ό-μετρ(ο) (υψομετρ-ία), φακ-ό-μετρ(ο), φων-ό-μετρ(ο)(φωνομετρ-ία), φωτ-ό-μετρ(ο) (φωτομετρ-ία), χιλιογραμμ-ό-μετρ(ο), χιλι-ό-μετρ(ο), χιλιοστ-ό-μετρ(ο), χιον-ό-μετρ(ο)(χιονομετρ-ία), χρον-ό-μετρ(ο) (χρονομέτρ(ης), χρονομετρ-ία, χρονομετρ(ώ)), ψυχρ-ό-μετρ(ο)(ψυχρομετρ-ία), ωμ-ό-μετρ(ο), ωσμ-ό-μετρ(ο) (ωσμομετρ-ία) ανθρωπ-ο-μετρ-ία, αρχαι-ο-μετρ-ία (αρχαιομέτρ(ης)), αστρ-ο-μετρ-ία, βαθυ-μετρ-ία, βι-ο-μετρ-ία, δοσι-μετρ-ία, επιπεδ-ο-μετρ-ία, εργ-ο-μετρ-ία, κοινωνι-ο-μετρ-ία, κρανι-ο-μετρ-ία, νεφ-ο-μετρ-ία, οικον-ο-μετρ-ία, ορε-ο-μετρ-ία, οστε-ο-μετρ-ία, παιδ-ο-μετρ-ία, προσωπ-ο-μετρ-ία, στερε-ο-μετρ-ία, στοιχει-ο-μετρ-ία, σωματ-ο-μετρ-ία, τοπ-ο-μετρ-ία, τριγων-ο-μετρ-ία (τριγωνομετρ(ώ)), φωτογραμ(μ)-ο-μετρ-ία, χωρ-ο-μετρ-ία (χωρομετρ(ώ)), ψυχ-ο-μετρ-ία.

26.

Μορφή: -νομ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-νομ(ος))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε (ος) που δηλώνουν 1. «τον ειδικό ορισμένου επιστημονικού κλάδου», π.χ. *αστρονόμος*, 2. «τον υπάλληλο υπηρεσίας», π.χ. *αγορανόμος*, 3. ένα ειδικό μηχάνημα, π.χ. *μετρονόμος*. Από τα ουσιαστικά σε (ος) σχηματίζονται παράγωγα σε -ία, που δηλώνουν 1. την επιστήμη, π.χ. *αστρονομία*, 2. δημόσια υπηρεσία, π.χ. *αστυνομία*, ή σε -εί(ο) που δηλώνουν κάποιο σχετικό χώρο, π.χ. *υγειονομείο*. Ουσιαστικά σε -ία σχηματίζονται και πρωτογενώς, και δηλώνουν ότι και τα παράγωγα σε -ία, π.χ. *οικονομία*, καθώς και «σχέση με τους νόμους», π.χ. *πολυνομία*, *ισονομία*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *νέμω*. Το *α'* συνθ. είναι λόγιας και λιγότερο λαϊκής προέλευσης ουσιαστικό ή επίθετο και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία, -εί(ο)

Παραδείγματα:

αγορα-νόμ(ος)(αγορανομ-ία, αγρονομ-εί(ο)), αγρ-ο-νόμ(ος), αερ-ο-νόμ(ος) (αερονομ-ία), αστρ-ο-νόμ(ος)(αστρονομ-ία), αστυ-νόμ(ος)(αστυνομ-ία), βιβλιοθηκ-ο-νόμ(ος)(βιβλιοθηκονομ-ία), γαστρ-ο-νόμ(ος)(γαστρονομ-ία), δασ-ο-νόμ(ος)(δασονομ-ία, δασονομ-εί(ο)), δημοσι-ο-νόμ(ος)(δημοσιονομ-ία), ετερ-ο-νόμ(ος)(ετερονομ-ία), ζω-ο-νόμ(ος)(ζωονομ-ία), ηλεκτρ-ο-νόμ(ος), μετρ-ο-νόμ(ος)(μετρονομ-ία), οικ-ο-νόμ(ος), οπλ-ο-νόμ(ος), παιδ-ο-νόμ(ος) (παιδονομ-ία), πυρ-ο-νόμ(ος), σηματ-ο-νόμ(ος), στρατ-ο-νόμ(ος)(στρατονομ-ία), υγει-ο-νόμ(ος)(υγειονομ-ία, υγειονομ-εί(ο)).
αρχει-ο-νομ-ία, βι-ο-νομ-ία, δικ-ο-νομ-ία, εργ-ο-νομ-ία, ισο-νομ-ία, κρυσταλλ-ο-νομ-ία, οδ-ο-νομ-ία, οικ-ο-νομ-ία, πολυ-νομ-ία, χωρ-ο-νομ-ία.

27.

Μορφή: -ουργ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-ουργ(ός), -ουργ(ός)(-ό))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε (ος) που δηλώνουν «αυτόν που ασκεί συγκεκριμένο έργο» το οποίο σχετίζεται με αυτό που δηλώνει το *α'* συνθετικό, π.χ. *ξυλουργός*, *στιχουργός*. Από τα ουσιαστικά αυτά σχηματίζονται παράγωγα

ουσιαστικά σε **-ία**, π.χ. *μηχανουργία*, σε **-εί(ο)**, π.χ. *μεταλλουργείο*, και ρήματα σε **(ώ)**, π.χ. *χειρουργώ*. Ουσιαστικά σε **-ία** σχηματίζονται και χωρίς την ύπαρξη ουσιαστικού σε **(ός)**, π.χ. *τελετουργία*.

Σχηματίζει επίσης επίθετα σε **(ος)(-η-ο)** που δηλώνουν αυτόν που προκαλεί αυτό που δηλώνει το α' συνθ., π.χ. *θαυματοργός*. Τα *κακούργος(-α-ο)* και *ραδιούργος(-α-ο)* τονίζονται διαφορετικά από τα υπόλοιπα επίθετα λόγω της σημασιολογικής ομοιότητας με τη λ. *πανούργος(-α-ο)* που προϋπήρχε. Από τα επίθετα αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε **-ία**, π.χ. *γενεσιουργία*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από την ΑΕ λ. *ἔργον*. Το α' συνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: **-ία, -εί(ο), (ώ)**

Παραδείγματα:

αδαμαντ-ουργ(ός)(αδαμαντουργ-ία), αμπελ-ουργ(ός)(αμπελουργ-ία), δραματ-ουργ(ός)(δραματοουργ-ία), ελαι-ουργ(ός)(ελαιουργ-ία, ελαι-ουργ-εί(ο)), ελασματ-ουργ(ός)(ελασματ-ουργ-εί(ο)), ελεφαντ-ουργ(ός)(ελεφαντουργ-ία), ερι-ουργ(ός)(εριουργ-εί(ο), εριουργ-ία), ιερ-ουργ(ός)(ιερουργ-ία), κεραμ-ουργ(ός)(κεραμουργ-ία, κεραμουργ-εί(ο)), λεπτ-ουργ(ός)(λεπτουργ-ία), μελισσ-ουργ(ός)(μελισσουργ-ία, μελισσουργ-εί(ο)), μεταλλ-ουργ(ός)(μεταλλουργ-ία, μεταλλουργ-εί(ο)), μεταξ-ουργ(ός)(μεταξουργ-εί(ο), μεταξουργ-ία), μηχαν-ουργ(ός)(μηχανουργ-εί(ο), μηχανουργ-ία), μολυβδ-ουργ(ός)(μολυβδουργ-ία, μολυβδουργ-εί(ο)), νηματ-ουργ(ός)(νηματοουργ-ία, νηματοουργ-εί(ο)), ξυλ-ουργ(ός)(ξυλουργ-εί(ο), ξυλουργ-ία), οπλ-ουργ(ός)(οπλουργ-εί(ο), οπλουργ-ία), πεταλ-ουργ(ός)(πεταλουργ-ία, πεταλουργ-εί(ο)), πηλ-ουργ(ός), πυροτεχν-ουργ(ός)(πυροτεχνουργ-ία), σιδηρ-ουργ(ός)(σιδηρουργ-εί(ο), σιδηρουργ-ία), στιχ-ουργ(ός)(στιχουργ-ία), ταπητ-ουργ(ός)(ταπητουργ-ία, ταπητουργ-εί(ο)), τεχν-ουργ(ός)(τεχνουργ-ία, τεχνουργ(ώ)), υαλ-ουργ(ός)(υαλουργ-ία, υαλουργ-εί(ο)), υφαντ-ουργ(ός)(υφαντουργ-ία, υφαντουργ-εί(ο)), χαλκ-ουργ(ός)(χαλκουργ-ία, χαλκουργ-εί(ο)), χειρ-ουργ(ός)(χειρουργ-εί(ο), χειρουργ(ώ)), χρωματ-ουργ(ός)(χρωματοουργ-ία, χρωματοουργ-εί(ο)), χωματ-ουργ(ός)(χωματοουργ-ία). σμην-ουργ-ία, σωλην-ουργ-ία, τελετ-ουργ-ία(τελετουργ(ώ)), τερατ-ουργ-ία, χαλυβ-ουργ-ία(χαλυβουργ-εί(ο)).

αυτ-ουργ(ός)(-ό), γενεσι-ουργ(ός)(-ό)(γενεσιουργ-ία), θαυματ-ουργ(ός)(-ή-ό)(θαυματοουργ-ία), θερμ-ουργ(ός)(-ό)(θερμουργ-ία), κακ-ούργ(ος)(-α-ο)(κακουργ-ία), παν-ούργ(ος)(-α-ο)(πανουργ-ία), ραδι-ούργ(ος)(-α-ο)(ραδιουργ-ία), τελεσι-ουργ(ός)(-ό).

28.

Μορφή: **-ουχ-**

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (**-ούχ(ος)((-α)-ο), -ούχ(ος)**)

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά επίθετα σε **(ος)((-α)-ο)** που δηλώνουν αυτόν που κατέχει κάτι, π.χ. *προνομιούχος*, ή περιέχει κάτι, π.χ. *αλκοολούχος(-α-ο)*.

Πολλά επίθετα μετατρέπονται σε ουσιαστικά αρσενικού και θηλυκού γένους με μετάπλαση και δηλώνουν το πρόσωπο που κατέχει κάτι, π.χ. *πολιούχος, συμβασιούχος*. Από μερικά από αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε **-ία**, π.χ. *πηδαλιουχία*, και ρήματα σε **(ώ)**, π.χ. *πηδαλιουχώ*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *ἔχω*. Είναι ιδιαίτερα παραγωγικό, το α' συνθ. είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά (χημεία) και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: **-ία, (ώ)**

Παραδείγματα:

αλευρ-ούχ(ος)(-ο), αλκοολ-ούχ(ος)(-ο), ανθρακ-ούχ(ος)(-α-ο), αριστ-ούχ(ος)(-α-ο), βιταμιν-ούχ(ος)(-ο), γαλακτ-ούχ(ος)(-α-ο), επιδοματ-ούχ(ος)(-ο), ζαχαρ-ούχ(ος)(-α-ο), ιριδι-ούχ(ος)(-ο), κορτιζον-ούχ(ος)(-ο), κυανι-ούχ(ος)(-ο), λευκωματ-ούχ(ος)(-α-ο), μαγνησι-ούχ(ος)(-ο), μεριδι-ούχ(ος)(-ο), μολυβδ-ούχ(ος)(-ο), οινόπνευματ-ούχ(ος)(-ο), ομολογι-ούχ(ος)(-ο), οξυγον-ούχ(ος)(-ο), πιστ-ούχ(ος)(-ο), πιτυρ-ούχ(ος)(-ο), πολυβιταμιν-ούχ(ος)(-ο), προνομι-ούχ(ος)(-α-ο), προσοντ-ούχ(ος)(-ο), πρωτεϊν-ούχ(ος)(-ο), πυριτι-ούχ(ος)(-ο), ρητιν-ούχ(ος)(-ο), σακχαρ-ούχ(ος)(-ο), σιδηρ-ούχ(ος)(-ο), σιναπ-ούχ(ος)(-ο), σκηπτ-ούχ(ος)(-ον), σοκολατ-ούχ(ος)(-α-ο), σπερματ-ούχ(ος)(-ο), ταλαντ-ούχ(ος)(-α-ο), τιτανι-ούχ(ος)(-ο), τιτλ-ούχ(ος)(-ο), τροπαι-ούχ(ος)(-ο), υδραργυρ-ούχ(ος)(-ο), υδρογον-ούχ(ος)(-ο), υδροθει-ούχ(ος)(-ο), φθορι-ούχ(ος)(-ο), φωσφορ-ούχ(ος)(-ο), χαλκ-ούχ(ος)(-ο), χρωμι-ούχ(ος)(-ο), ψευδαργυρ-ούχ(ος)(-ο).

κυπελλ-ούχ(ος), εξοδ-ούχ(ος), κεφαλαι-ούχ(ος), κληρ-ούχ(ος), λεμβ-ούχ(ος), μερισματ-ούχ(ος), οικοπεδ-ούχ(ος), πηδαλι-ούχ(ος)(πηδαλιουχ-ία, πηδαλιουχ(ώ)), πολι-ούχ(ος), πτυχι-ούχ(ος), ραβδ-ούχ(ος), σκην-ούχ(ος), συμβασι-ούχ(ος), συνταξι-ούχ(ος), τρισεκατομμυρι-ούχ(ος), τσιφλικ-ούχ(ος), φροντιστηρι-ούχ(ος).

29.**Μορφή: -παθ-**

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-παθ(ής)(-ές))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* επίθετα σε (ής)(-ές) που σημαίνουν 1. «ότι κάποιος έχει ορισμένη πάθηση», π.χ. *καρδιοπαθής*, 2. «ότι κάποιος έχει πληγεί από κάτι», π.χ. *σεισμοπαθής*, 3. «ότι κάποιος έχει πάθος για κάτι ή έντονη τάση για κάτι», π.χ. *ωραιοπαθής*. Από τα επίθετα αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -**εια**, που δηλώνουν 1. «πάθηση», π.χ. *νεφροπάθεια*, 2. «πάθος ή έντονη τάση για κάτι», π.χ. *μυστικοπάθεια*. Ουσιαστικά σε -**εια** σχηματίζονται και πρωτογενώς χωρίς την ύπαρξη αντίστοιχου επιθέτου και δηλώνουν κυρίως παθήσεις, π.χ. *δισκοπάθεια*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *πάσχω* (*ἔπαθον*). Είναι ιδιαίτερα παραγωγικό, το *α* συνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά (ιατρική) και δημόσια λεξιλόγια. Τα σύνθετα σε -**εια** ανήκουν κυρίως στο ειδικό λεξικό της ιατρικής. Εξάιρεση αποτελεί η λ. *τηλεπάθεια*.

Παράγωγα: -εια**Παραδείγματα:**

αδεν-ο-παθ(ής)(-ές)(αδενοπάθ-εια), αλληλ-ο-παθ(ής)(-ές)(αλληλοπάθ-εια), αυτοπαθ(ής)(-ές) (αυτοπάθ-εια), δαιμον-ο-παθ(ής)(-ές)(δαιμονοπάθ-εια), δευτερ-ο-παθ(ής)(-ές), εγω-παθ(ής)(-ές)(εγωπάθ-εια), ελκ-ο-παθ(ής)(-ές), ερωτ-ο-παθ(ής)(-ές)(ερωτοπάθ-εια), ηδυ-παθ(ής)(-ές) (ηδυπάθ-εια), ηττ-ο-παθ(ής)(-ές) (ηττοπάθ-εια), ιδι-ο-παθ(ής)(-ές) (ιδιοπάθ-εια), καρδι-ο-παθ(ής)(-ές)(καρδιοπάθ-εια), μετρι-ο-παθ(ής)(-ές) (μετριοπάθ-εια), μυστικ-ο-παθ(ής)(-ές)(μυστικοπάθ-εια), νευρ-ο-παθ(ής)(-ές) (νευροπάθ-εια), νεφρ-ο-παθ(ής)(-ές) (νεφροπάθ-εια), ολ-ο-παθ(ής)(-ές) (ολοπάθ-εια), ομοι-ο-παθ(ής)(-ές) (ομοιοπάθ-εια), πλημυρ-ο-παθ(ής)(-ές), πολεμ-ο-παθ(ής), πολύ-παθ(ής)(-ές) (πολύπαθ(ος), πολυπάθ-εια), πρωτ-ο-παθ(ής)(-ές) (πρωτοπάθ-εια), πυρ-ο-παθ(ής)(-ές) (πυροπάθ-εια), σεισμ-ο-παθ(ής)(-ές), ταυτ-ο-παθ(ής)(-ές) (ταυτοπάθ-εια), φρεν-ο-παθ(ής)(-ές) (φρενοπάθ-εια), ψυχ-ο-παθ(ής)(-ές) (ψυχοπάθ-εια), ωραι-ο-παθ(ής)(-ές) (ωραιοπάθ-εια).

αρθρ-ο-πάθ-εια, αρτηρι-ο-πάθ-εια, δισκ-ο-πάθ-εια, εγκεφαλ-ο-πάθ-εια, εμβρυ-ο-πάθ-εια, ενζυμ-ο-πάθ-εια, εντερ-ο-πάθ-εια, ηπατ-ο-πάθ-εια, λαλ-ο-πάθ-εια, μαστ-ο-πάθ-εια, μυελ-ο-πάθ-εια, μυ-ο-πάθ-εια, οδοντ-ο-πάθ-εια, ονυχ-ο-πάθ-εια,

ορεσι-πάθ-εια, οστε-ο-πάθ-εια, οφθαλμ-ο-πάθ-εια, πνευμον-ο-πάθ-εια, ραδι-ο-πάθ-εια, σκληρ-ο-πάθ-εια, σπονδυλ-ο-πάθ-εια, στοματ-ο-πάθ-εια, τηλε-πάθ-εια.

30.

Μορφή: -πλαν-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-πλάν(ο))

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά σε (ο) που δηλώνουν ιπτάμενο μεταφορικό μέσο που φέρει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με το α' συνθετικό, π.χ. υδροπλάνο.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. πλανάω-ᾶ. Το α' συνθ. είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και τα περισσότερα σύνθετα έχουν σχηματιστεί κατ'αναλογία προς την αρχική λ. αεροπλάνο.

Παράγωγα: --

Παραδείγματα:

αερ-ο-πλάν(ο), ανεμ-ό-πλαν(ο), μον-ο-πλάν(ο), τορπιλ-ο-πλάν(ο), υδρ-ο-πλάν(ο)

31.

Μορφή: -πληκ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-πληκ-τ(ος)(-η-ο))

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά επίθετα σε -τ(ος) που δηλώνουν ότι «κάποιος έχει πληγεί από κάτι», π.χ. κεραυνόπληκτος, 2. «ότι κάποιος είναι προσκολλημένος σε κάτι/κάποιον ή διακατέχεται από κάτι», π.χ. αρχαιόπληκτος. Από μερικά επίθετα σε σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -πληξία/πληγία, π.χ. φαντασιοπληξία.

Ουσιαστικά σε -πληξία/πληγία σχηματίζονται επίσης και πρωτογενώς χωρίς την ύπαρξη επιθέτου και δηλώνουν κυρίως παθογενείς καταστάσεις, π.χ. θερμοπληξία.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. πλήττι(σσω) (έπληξα, έπλήγην). Το α' συνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια. Τα σύνθετα που σχηματίζονται πρωτογενώς σε -πληξία/πληγία ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια (ιατρική).

Παράγωγα: -ία

Παραδείγματα:

αρχαι-ό-πληκ-τ(ος)(-η-ο)(αρχαιοπληξ-ία), δαμονι-ό-πληκ-τ(ος)(-η-ο)
(διαμονιοπληξ-ία), δαιμονό-πληκ-τ(ος)(-η-ο)(δαιμονοπληξ-ία), ερωτ-ό-πληκ-
τ(ος)(ερωτοπληξ-ία), ηδον-ό-πληκ-τ(ος)(-η-ο)(ηδονοπληξ-ία), ηλι-ό-πληκ-τ(ος)(-η-
ο)(ηλιοπληξ-ία), ημί-πληκ-τ(ος)(-η-ο)(ημιπληγ-ία), κεραυν-ό-πληκ-τ(ος)(-η-ο),
(κεραυνοπληξ-ία), παγ-ό-πληκ-τ(ος)(-η-ο)(παγοπληξ-ία), προγον-ό-πληκ-τ(ος)(-η-
ο)(προγονοπληξ-ία), πυρ-ό-πληκ-τ(ος)(-η-ο), σεισμ-ό-πληκ-τ(ος)(-η-ο), φαντασι-ό-
πληκ-τ(ος)(-η-ο)(φαντασιοπληξ-ία), χαλαζ-ό-πληκ-τ(ος)(-η-ο)
ηλεκτρ-ο-πληξ-ία, θερμ-ο-πληξ-ία, κρυ-ο-πληξ-ία, νευρ-ο-πληξ-ία, σταυρ-ο-πληξ-ία,
υδρ-ο-πληξ-ία
τετρα-πληγ-ία

32.

Μορφή: -πλο-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-πλό(ος), -πλο(ος)(-η-ο))

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά σε (ος) που δηλώνουν 1. «την πορεία σε υδάτινη επιφάνεια ή στον αέρα», π.χ. θαλασσοπλοΐα, 2. «πλεύση με ορισμένη δύναμη ή μέσο», π.χ. αεροπλοΐα. Από μερικά ουσιαστικά σε -ία σχηματίζονται

παράγωγα ουσιαστικά σε **(ος)**, π.χ. *ιστιοπλόος* και ρήματα σε **(ώ)**, π.χ. *ιστιοπλώω*. Σχηματίζει επίσης επίθετα, που δηλώνουν τον τρόπο με τον οποίο πλέει κάτι, π.χ. *ταχύπλοος(-η-ο)*. Στο συγκεκριμένο corpus, μόνο το συγκεκριμένο παράδειγμα έχει καταχωρισθεί.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *πλέω*. Το *α' συνθ.* στα παράγωγα σε **-πλοῖα** μπορεί να είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία

Παραδείγματα:

ταχύ-πλο**(ος)(-η-ο)**(ταχυπλο-ία, ταχυπλο(ώ))

αερ-ο-πλο-**ῖα**, ανεμ-ο-πλο-ῖα, αξι-ο-πλο-ῖα, ατμ-ο-πλο-ῖα, ελευθερ-ο-πλο-ῖα,

θαλασσ-ο-πλο-ῖα, ιστι-ο-πλο-ῖα (ιστιοπλό(ος), ιστιοπλο(ώ)) ναυσι-πλο-ῖα, ωκεαν-ο-πλο-ῖα

33.

Μορφή: -ποι-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα **(-ποι(ος), -ποι(ος)(-ό))**

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά ουσιαστικά σε **-(ος)** που δηλώνουν 1. «αυτόν που πράττει ή προκαλεί ό,τι δηλώνεται από το θέμα», π.χ. *κακοποιός*, 2. «τον κατασκευαστή», π.χ. *αρτοποιός*. Από τα περισσότερα ουσιαστικά σε **(ός)**, σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε **-ία**, που δηλώνουν 1. «την παραγωγή ή παρασκευή (από βιομηχανία, βιοτεχνία, κ.λ.π.) ορισμένου προϊόντος», π.χ. *αρτοποιία*, 2. «την ίδια τη βιοτεχνική ή βιομηχανική μονάδα που παράγει ένα προϊόν», π.χ. *ζυθοποιία*, 3. «το σύνολο των γνώσεων και τεχνικής που είναι απαραίτητες για την παραγωγή ή κατασκευή αυτού που δηλώνει το *α' συνθετικό*», π.χ. *δραματοποιία*, και 4. «(γενικот.) τη δημιουργία», π.χ. *τραγουδοποιία*. Επίσης σχηματίζει ουσιαστικά σε **-εί(ο)**, που δηλώνουν «το χώρο όπου κατασκευάζεται ή το κατάσταση όπου πωλείται κάτι», π.χ. *ωρολογοποιείο* και ρήματα σε **(ώ)**, π.χ. *παγοποιώ*.

Σχηματίζει επίσης επίθετα σε **(ός)(-ό)** που δηλώνουν αυτόν που δημιουργεί ή προκαλεί αυτό που εκφράζει το *α' συνθ.*, π.χ. *ιδρωτοποιός(-ό)*, *φθοροποιός(-ό)*. Από μερικά επίθετα σε **-ποι(ός)(-ό)** σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε **-ία**, π.χ. *ιδρωτοποιία*.

Τέλος σχηματίζει ρήματα σε **(ώ)** που σημαίνουν «κάνω (κάποιον ή κάτι) να είναι ή να φαίνεται αυτό που δηλώνει το *α' συνθετικό*», π.χ. *αγιοποιώ*, *τελειοποιώ*.

Από μερικά ρήματα σε **(ώ)**, σχηματίζονται ουσιαστικά σε **-ία**, π.χ. *κονσερβοποιία*, σε **-εί(ο)**, π.χ. *χαλυβοποιείο* και σε **(ός)**, π.χ. *σελιδοποιός*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *ποιέω-ῶ*. Είναι ιδιαίτερα παραγωγικό. Στα σύνθετα σε **(ός)** το *α' συνθ.* μπορεί να είναι ουσιαστικό ή επίθετο, κυρίως λόγιας αλλά και λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε δημόσια κυρίως λεξιλόγια. Στα σύνθετα σε **(ος)(-ο)** και σε **(ώ)**, το *α' συνθ.* είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά (π.χ. ιατρική) και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία, -εί(ο), (ώ)

Παραδείγματα:

αλατ-ο-ποι**(ός)**(αλατοποι-ώ), αλευρ-ο-ποι**(ός)**(αλευροποι-ία), αλλαντ-ο-ποι**(ός)**(αλλαντοποι-εί(ο)), αμαξ-ο-ποι**(ός)**(αμαξοποι-ία, αμαξοποι-εί(ο)), αρτ-ο-ποι**(ός)**(αρτοποι-ία, αρτοποι-εί(ο)), βροχ-ο-ποι**(ός)**, γελωτ-ο-ποι**(ός)**(γελωτοποι-ία), γεφυρ-ο-ποι**(ός)**(γεφυροποι-ία), δραματ-ο-ποι**(ός)**(δραματοποι-ία) ειρην-ο-ποι**(ός)**, ελεγει-ο-ποι**(ός)**, επιγραμματο-ο-ποι**(ός)**, επιγραφ-ο-ποι**(ός)**(επιγραφοποι-ία), επιπλ-ο-ποι**(ός)**(επιπλοποι-ία, επιπλοποι-εί(ο)), εφημεριδ-ο-ποι**(ός)**, ζυθ-ο-ποι**(ός)**(ζυθοποι-ία,

ζυθοποι-εί(ο)), θαυματ-ο-ποι(ός)(θαυματοποι-ία), κεραμ-ο-ποι(ός)(κεραμοποι-ία), κηρ-ο-ποι(ός) (κηροποι-ία), κοσμηματ-ο-ποι(ός)(κοσμηματοποι-ία), κωμωδι-ο-ποι(ός), μυθ-ο-ποι(ός)(μυθοποι-ία), μυρ-ο-ποι(ός)(μυροποι-ία), νηματ-ο-ποι(ός) (νηματοποι-ία), οينوπνευματ-ο-ποι(ός)(οينوπνευματοποι-εί(ο), οينوπνευματοποι-ία), οπλ-ο-ποι(ός)(οπλοποι-ία, οπλοποι-εί(ο)), παγ-ο-ποι(ός) (παγοποι-εί(ο), παγοποι-ία, παγοποι(ώ)), πεδιλ-ο-ποι(ός)(πεδιλοποι-ία, πεδιλοποι-εί(ο)), πεταλ-ο-ποι(ός) (πεταλοποι-ία, πεταλοποι-εί(ο)), πιλ-ο-ποι(ός)(πιλοποι-εί(ο), πιλοποι-ία), ποτ-ο-ποι(ός)(ποτοποι-εί(ο), ποτοποι-ία), σακχαρ-ο-ποι(ός)(σακχαροποι-ία), σελ-ο-ποι(ός)(σελοποι-εί(ο)), σκανδαλ-ο-ποι(ός), σκην-ο-ποι(ός)(σκηνοποι-ία), σοκολατ-ο-ποι(ός)(σοκολατοποι-ία), στιχ-ο-ποι(ός)(στιχοποι-ία), στρωματ-ο-ποι(ός) (στρωματοποι-ία), τειχ-ο-ποι(ός)(τειχοποι-ία), τραγουδ-ο-ποι(ός)(τραγουδοποι-ία, τραγουδοποι(ώ)), τραγωδ-ο-ποι(ός)(τραγωδοποι-ία, τραγωδοποι(ώ)), υποδηματ-ο-ποι(ός) (υποδηματοποι-ία, υποδηματοποι-εί(ο)) φακελ-ο-ποι(ός)(φακελοποι-ία, φακελοποι-εί(ο)), φαν-ο-ποι(ός), φαρμακ-ο-ποι(ός)(φαρμακοποι-ία), χαρτ-ο-ποι(ός)(χαρτοποι-ία), χρωματ-ο-ποι(ός)(χρωματοποι-ία, χρωματοποι-εί(ο)), ψαθ-ο-ποι(ός)(ψαθοποι-εί(ο)), ωρολογ-ο-ποι(ός)(ωρολογοποι-ία, ωρολογοποι-εί(ο)) ζω-ο-ποι(ός)(-ό), θορυβ-ο-ποι(ός)(-ό), ιδρωτ-ο-ποι(ός)(-ό)(ιδρωτοποι-ία), φθορ-ο-ποι(ός)(-ό).

αγι-ο-ποι(ώ), αδραν-ο-ποι(ώ), αερι-ο-ποι(ώ), αισθητ-ο-ποι(ώ), αλατ-ο-ποι(ώ), αλευρ-ο-ποι(ώ), αξι-ο-ποι(ώ), απλ-ο-ποι(ώ), αστικ-ο-ποι(ώ), γαλακτ-ο-ποι(ώ), ενεργ-ο-ποι(ώ), εν-ο-ποι(ώ), ενοχ-ο-ποι(ώ), εντατικ-ο-ποι(ώ), γελοι-ο-ποι(ώ), γνωστ-ο-ποι(ώ), γονιμ-ο-ποι(ώ), δηλ-ο-ποι(ώ), δημοσι-ο-ποι(ώ), διαφορ-ο-ποι(ώ), διεθν-ο-ποι(ώ), δραματ-ο-ποι(ώ), εθνικ-ο-ποι(ώ), ειδωλ-ο-ποι(ώ), ειρην-ο-ποι(ώ), ελασματ-ο-ποι(ώ), ελλην-ο-ποι(ώ), εμπορευματ-ο-ποι(ώ), επικαιρ-ο-ποι(ώ), ζω-ο-ποι(ώ), ηθικ-ο-ποι(ώ), ηρω-ο-ποι(ώ), θε-ο-ποι(ώ), θεωρητικ-ο-ποι(ώ), ιδιωτικ-ο-ποι(ώ), κακ-ο-ποι(ώ)(κακοποι(ός)), κατηγορι-ο-ποι(ώ), κεφαλαι-ο-ποι(ώ), κινητ-ο-ποι(ώ), κλων-ο-ποι(ώ), κοιν-ο-ποι(ώ), κοινωνικ-ο-ποι(ώ), κομματικ-ο-ποι(ώ), κωνι-ο-ποι(ώ), κονιορτ-ο-ποι(ώ), κονσερβ-ο-ποι(ώ)(κονσερβοποι-ία, κονσερβοποι(ός)), κρατικ-ο-ποι(ώ), κωδικ-ο-ποι(ώ), μεγαλ-ο-ποι(ώ), μεγιστ-ο-ποι(ώ), μηχαν-ο-ποι(ώ), μονιμ-ο-ποι(ώ), μορφ-ο-ποι(ώ), μυρ-ο-ποι(ώ), νομιμ-ο-ποι(ώ), οικοπεδ-ο-ποι(ώ), ομαδ-ο-ποι(ώ), ομαλ-ο-ποι(ώ), ομογεν-ο-ποι(ώ), ονομαστικ-ο-ποι(ώ), ονοματ-ο-ποι(ώ) (ονοματοποι-ία), οπτικ-ο-ποι(ώ), οριστικ-ο-ποι(ώ), ουδετερ-ο-ποι(ώ), ουσιαστικ-ο-ποι(ώ), παγι-ο-ποι(ώ), παγκοσμι-ο-ποι(ώ), παραγοντ-ο-ποι(ώ), περιθωρι-ο-ποι(ώ), πλαστικ-ο-ποι(ώ), ποδοσφαιρ-ο-ποι(ώ), ποινικ-ο-ποι(ώ), πολιτικ-ο-ποι(ώ), πολτ-ο-ποι(ώ), πραγματ-ο-ποι(ώ), προσωπ-ο-ποι(ώ), πυ-ο-ποι(ώ)(πυοποι(ός)), ρευστ-ο-ποι(ώ), σελιδ-ο-ποι(ώ)(σελιδοποι(ός)), σταθερ-ο-ποι(ώ), στεγαν-ο-ποι(ώ), στειρ-ο-ποι(ώ), στερε-ο-ποι(ώ), στοχ-ο-ποι(ώ), στρατικ-ο-ποι(ώ), στογγυλ-ο-ποι(ώ), συστηματ-ο-ποι(ώ), σχετικ-ο-ποι(ώ), σχηματ-ο-ποι(ώ), σωματ-ο-ποι(ώ), ταυτ-ο-ποι(ώ), τεκν-ο-ποι(ώ), τελει-ο-ποι(ώ), τραγικ-ο-ποι(ώ), τροπ-ο-ποι(ώ), τυπ-ο-ποι(ώ), υαλ-ο-ποι(ώ), υγρ-ο-ποι(ώ), υλ-ο-ποι(ώ), υποστασι-ο-ποι(ώ), υπουργ-ο-ποι(ώ), χαλυβ-ο-ποι(ώ) (χαλυβοποι-εί(ο)), χαρ-ο-ποι(ώ)(χαροποι-ός), χρησιμ-ο-ποι(ώ), χυμ-ο-ποι(ώ), ψηφι-ο-ποι(ώ), ωραι-ο-ποι(ώ).

34.

Μορφή: -πρεπ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-πρεπ(ής)(-ές)/πρεπ(ος)(-η-ο))

Σημασία: Σχηματίζει ενδοκεντρικά επίθετα σε (ής)(-ές)/(ος)(-η-ο) που δηλώνουν ότι «κάποιος/κάτι έχει χαρακτηριστικά που ταιριάζουν σε κάποιον ή σε ορισμένη ιδιότητα», που δηλώνει το άσυνθετικό, π.χ. *ανδροπρεπής, αρχαιοπρεπής*. Από τα

επίθετα σε αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε **-εια**, που δηλώνουν το χαρακτηριστικό αυτό, π.χ. *σεμνοπρέπεια*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *πρέπει*. Το άσυνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας κυρίως, αλλά και λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε δημόσια κυρίως λεξιλόγια.

Παράγωγα: -εια

Παραδείγματα:

αγι-ο-πρεπ(ής)(-ές), αξιο-πρεπ(ής)(-ές) (αξιοπρέπ-εια), αρρεν-ο-πρεπ(ής)(-ές), αρχαι-ο-πρεπ(ής)(-ές) /αρχαι-ό-πρεπ(ος)(-η-ο) (αρχαιοπρέπ-εια), ανδρ-ο-πρεπ(ής)(-ές), γυναικ-ο-πρεπ(ής)(-ές)(γυναικοπρέπ-εια), δουλ-ο-πρεπ(ής)(-ές) /δουλ-ό-πρεπ(ος)(-η-ο)(δουλοπρέπ-εια), εθν-ο-πρεπ(ής)(-ές)(εθνοπρέπ-εια), ελλην-ο-πρεπ(ής)(-ές)(ελληνοπρέπ-εια), θηλυ-πρεπ(ής)(-ές)(θηλυπρέπ-εια), ιερ-ο-πρεπ(ής)(-ές)(ιεροπρέπ-εια), καιν-ο-πρεπ(ής)(-ές), μεγαλ-ο-πρεπ(ής)(-ές) (μεγαλοπρέπ-εια), μικρ-ο-πρεπ(ής)(-ές)(μικροπρέπ-εια), ξεν-ο-πρεπ(ής)(-ές), σεμν-ο-πρεπ(ής)(-ές)(σεμνοπρέπ-εια).

35.

Μορφή: -πώλη(ς)

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-πώλη(ς))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε **(ς)** που σημαίνουν «τον επαγγελματία έμπορο, αυτόν που πωλεί κάτι», π.χ. *ανθοπώλης*. Από τα περισσότερα ουσιαστικά σε **(ς)**, σχηματίζονται παράγωγα σε **-εί(ο)**, που δηλώνουν «το κατάσταση όπου πωλείται κάτι», π.χ. *ιχθυοπωλείο*. Συχνά σχηματίζονται και παράγωγα ουσιαστικά σε **-ισσα**, που δηλώνουν το θηλυκό γένος του αντίστοιχου ουσιαστικού σε **(ς)**, π.χ. *παντοπώλισσα*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *πωλέω-ῶ*. Το άσυνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό ή επίθετο, λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ισσα, -εί(ο)

Παραδείγματα:

αδαμαντ-ο-πώλ(ης), αλλαντ-ο-πώλ(ης)(αλλαντοπωλ-εί(ο)), ανθ-ο-πώλ(ης) (ανθοπωλ-εί(ο)), βιβλι-ο-πώλ(ης)(βιβλιοπωλ-εί(ο)), γαλακτ-ο-πώλ(ης) (γαλακτοπωλ-εί(ο)), ζυθ-ο-πώλ(ης)(ζυθοπωλ-εί(ο)), νομισματ-ο-πώλ(ης), οιοπνευματ-ο-πώλ(ης)(οιοπνευματοπωλ-εί(ο)), οπλ-ο-πώλ(ης)(οπλοπωλ-εί(ο)), ορνιθ-ο-πώλ(ης)(ορνιθοπωλ-εί(ο)), παγ-ο-πώλ(ης)(παγοπωλ-εί(ο)), παλαι-ο-πώλ(ης)(παλαιοπώλ-ισσα, παλαιοπωλ-εί(ο)), παντ-ο-πώλ(ης) (παντοπωλ-εί(ο), παντοπώλ-ισσα), πιλ-ο-πώλ(ης)(πιλοπωλ-εί(ο)), υαλ-ο-πώλ(ης)(υαλοπωλ-εί(ο), υαλοπώλ-ισσα), χαρτ-ο-πώλ(ης)(χαρτοπωλ-εί(ο), χαρτοπώλ-ισσα).

36.

Μορφή: -ρραγ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-ρραγ-ία)

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά που δηλώνουν «παθολογική κατάσταση, η οποία εκδηλώνεται με αιμορραγία σε ορισμένο όργανο ή μέρος του σώματος», π.χ. *γαστρορραγία*. Τα ουσιαστικά αυτά σχηματίζονται προφανώς κατ'αναλογία στη λ. *αιμορραγία*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *ρήγνυμι (ἔρραγην)*. Το άσυνθ. είναι ουσιαστικό λόγιας και λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν στο ειδικό λεξικό της ιατρικής.

Παράγωγα: -ία

Παραδείγματα:

αιμ-ο-ρραγ-ία, βλενν-ο-ρραγ-ία, γαστρ-ο-ρραγ-ία, εμμην-ο-ρραγ-ία, εντερ-ο-ρραγ-ία, ηπατ-ο-ρραγ-ία, θηλ-ο-ρραγ-ία, κολπ-ο-ρραγ-ία, μην-ο-ρραγ-ία, μητρ-ο-ρραγ-ία, ομφαλ-ο-ρραγ-ία, ουλ-ο-ρραγ-ία, ουρηθρ-ο-ρραγ-ία, πνευμον-ο-ρραγ-ία, ριν-ο-ρραγ-ία, σπλην-ο-ρραγ-ία, στοματ-ο-ρραγ-ία, τραχει-ο-ρραγ-ία, φαρυγγ-ο-ρραγ-ία, φλεβ-ο-ρραγ-ία.

37.

Μορφή: -σκοπ-**Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα (-σκόπ(ος))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε **-ι(ο)** που δηλώνουν «όργανο που χρησιμοποιείται για εξέταση, παρατήρηση», π.χ. *μικροσκόπιο, στηθοσκόπιο*. Από ουσιαστικά σε **-ι(ο)** σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε **-ία**, που δηλώνουν 1. «εξέταση, παρατήρηση (ενός πράγματος)», π.χ. *στερεοσκοπία*, 2. «εξέταση που γίνεται σε ορισμένο σημείο του σώματος» με το αντίστοιχο όργανο, π.χ. *οφθαλμοσκοπία*.

Ουσιαστικά σε **-ία** σχηματίζονται και πρωτογενώς χωρίς την ύπαρξη αντίστοιχου ουσιαστικού σε **-ι(ο)**, και δηλώνουν ό,τι και παραπάνω, π.χ. *ζεσεοσκοπία, υδατοσκοπία*.

Σχηματίζει ουσιαστικά σε **(ος)** που δηλώνουν 1. «το πρόσωπο που εξετάζει ή παρατηρεί κάτι», π.χ. *μετεωροσκόπος*, 2. το πρόσωπο που ψάχνει κάτι με ορισμένο μέσο», π.χ. *ραβδοσκόπος*, 3. «αυτόν που επιδιώκει κάτι», π.χ. *κερδοσκόπος*. Από πολλά ουσιαστικά σε **(ος)** σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε **-ία**, που δηλώνουν εκτός από ό,τι δηλώνουν τα άλλα παράγωγα σε **-ία**, που είδαμε παραπάνω, π.χ. *ομφαλοσκοπία*, και το χαρακτηριστικό που σχετίζεται με την τρίτη σημασία του αρχικού ουσιαστικού, π.χ. *καιροσκοπία*. Επίσης σχηματίζονται και παράγωγα ρήματα σε **(ώ)**, που δηλώνουν την ενέργεια που αντιστοιχεί στις διαφορετικές σημασίες του αρχικού ουσιαστικού, π.χ. *δημοσκοπώ, κερδοσκοπώ*. Σπάνια σχηματίζονται και παράγωγα σε **-εί(ο)**, που δηλώνουν το χώρο όπου διεξάγεται η παρατήρηση, π.χ. *μετεωροσκοπείο*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *σκοπέω-ῶ*. Είναι παραγωγικό, το α΄ συνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο ή επίρρημα λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά κυρίως λεξιλόγια (ιατρική, βιολογία, φυσική κ.α.). Για τα σύνθετα σε **(ος)**, το α΄ συνθ. είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ι(ο), -ία, (ώ)**Παραδείγματα:**

ενδο-σκόπ-ι(ο), επιδια-σκόπ-ι(ο), ζεσε-ο-σκόπ-ι(ο), ηλεκτρ-ο-σκόπ-ι(ο), ηλι-ο-σκόπ-ι(ο), θερμ-ο-σκόπ-ι(ο), κολπ-ο-σκόπ-ι(ο), κρυ-ο-σκόπ-ι(ο), κυστε-ο-σκόπ-ι(ο), λαπαρ-ο-σκόπ-ι(ο), λαρυγγ-ο-σκόπ-ι(ο), μαγνητ-ο-σκόπ-ι(ο), μητρ-ο-σκόπ-ι(ο)(μητροσκοπ-ία), μικρ-ο-σκόπ-ι(ο)(μικροσκοπ-ία), νεφ-ο-σκόπ-ι(ο), οισοφαγ-ο-σκόπ-ι(ο), ορθ-ο-σκόπ-ι(ο)(ορθοσκοπ-ία), ουρηθρ-ο-σκόπ-ι(ο) (ουρηθροσκοπ-ία), οφθαλμ-ο-σκόπ-ι(ο)(οφθαλμοσκοπ-ία), πηξι-ο-σκόπ-ι(ο) (πηξισκοπ-ία), πρωκτ-ο-σκόπ-ι(ο), ριν-ο-σκόπ-ι(ο), σαλπγγ-ο-σκόπ-ι(ο) (σαλπγγοσκοπ-ία), σεισμ-ο-σκόπ-ι(ο), σελην-ο-σκόπ-ι(ο), σκι-ο-σκόπ-ι(ο), στερε-ο-σκόπ-ι(ο)(στερεοσκοπ-ία), στηθ-ο-σκόπ-ι(ο)(στηθοσκοπ(ώ)), στροβ-ο-σκόπ-ι(ο)(στροβοσκοπ-ία), τηλε-σκόπ-ι(ο)(τηλεσκοπ-ία), τυπ-ο-σκόπ-ι(ο), φακ-ο-σκόπ-ι(ο), φαρυγγ-ο-σκόπ-ι(ο), φων-ο-σκόπ-ι(ο), χρωματ-ο-σκόπ-ι(ο) (χρωματοσκοπ-ία), ω-ο-σκόπ-ι(ο)(ωοσκοπ-ία), ωτ-ο-σκόπ-ι(ο)(ωτοσκοπ-ία, ωτοσκοπ(ώ)).

ζεσε-ο-σκοπ-ία, ηλι-ο-σκοπ-ία, κρανι-ο-σκοπ-ία, κρυ-ο-σκοπ-ία, κυστε-ο-σκοπ-ία, μακρ-ο-σκοπ-ία, μετωπ-ο-σκοπ-ία, ουρ-ο-σκοπ-ία, πορ-ο-σκοπ-ία, ραδι-ο-σκοπ-ία, σπλαχν-ο-σκοπ-ία, υδατ-ο-σκοπ-ία, φασματ-ο-σκοπ-ία.

δημ-ο-σκόπ(ος)(δημοσκοπ(ώ)), ημερ-ο-σκόπ(ος), ιερ-ο-σκόπ(ος)(ιεροσκοπ-ία), καιρ-ο-σκόπ(ος)(καιροσκοπ(ώ)), κερδ-ο-σκόπ(ος)(κερδοσκοπ-ία, κερδοσκοπ(ώ)), μετεωρ-ο-σκόπ(ος)(μετεωροσκόπ-ι(ο), μετεωροσκοπ-ία, μετεωροσκοπ-εί(ο)), μετωπ-ο-σκόπ(ος), νεκρ-ο-σκόπ(ος)(νεκροσκοπ-ία), οιων-ο-σκόπ(ος)(οιωνοσκοπ-ία), ομφαλ-ο-σκόπ(ος)(ομφαλοσκοπ-ία, ομφαλοσκοπ(ώ)), ονειρ-ο-σκόπ(ος)(ονειροσκοπ-ία), ορνε-ο-σκόπ(ος) (ορνεοσκοπ-ία), ραβδ-ο-σκόπ(ος)(ραβδοσκοπ(ώ), ραβδοσκοπ-ία), υδρ-ο-σκόπ(ος)(υδροσκοπ-ία), ωρ-ο-σκόπ(ος)(ωροσκόπ-ι(ο), ωροσκοπ-ία).

38.

Μορφή: -στατη(ς)

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-στά-τη(ς))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε **-σι(ο)** που δηλώνουν 1. «τον τόπο ή τις εγκαταστάσεις όπου εκτρέφονται ορισμένα ζώα», π.χ. *χοιροστάσιο*, 2. «τον τόπο ή τις εγκαταστάσεις όπου βρίσκεται ή συμβαίνει κάτι», π.χ. *εργοστάσιο*, 3. «ορισμένη κατάσταση που έχει παγιωθεί ή έχει αποκτήσει την ισχύ νόμου», π.χ. *ενοικιοστάσιο*. Σχηματίζει επίσης ουσιαστικά σε **-τη(ς)** που δηλώνουν 1. «το χώρο όπου τοποθετείται κάτι», π.χ. *ζυγοστάτης*, 2. «αυτό που υποβαστάζει, στηρίζει κάτι», *λυχνοστάτης*, 3. «αυτό που σταματά ή ρυθμίζει τη λειτουργία ενός πράγματος», π.χ. *ρεοστάτης*, 4. το πρόσωπο που στέκεται όπως δηλώνει το άσυνθετικό, π.χ. *πρωτοστάτης*. Από το ουσιαστικό *πρωτοστάτης* σχηματίζεται το παράγωγο ρήμα *πρωτοστατώ*.

Σχηματίζει τέλος ουσιαστικά σε **-σία** που δηλώνουν διάφορες έννοιες ανάλογες με την έννοια του θέματος **-στα-**, για παράδειγμα ‘παύση’, π.χ. *εμμηνοστασία*, ‘γνώμη, άποψη’, π.χ. *διχοστασία*, ‘συμπεριφορά’, π.χ. *ομοιοστασία*, ‘θέση’, π.χ. *ορθοστασία*. Το άσυνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο ή πρόθημα λόγιας κυρίως προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά κυρίως λεξιλόγια (ιατρική, βιολογία), αλλά και δημόσια.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *ΐστημι*. Το άσυνθ. είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια. Για τα σύνθετα σε **-της** και **-σία**, το άσυνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό ή επίθετο λόγιας και λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν και σε ειδικά (φυσική, ιατρική, κ.α.) και σε δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: **-σι(ο)**, **-σία**, **-τ(ώ)**

Παραδείγματα:

δικαι-ο-στά-σι(ο), εικον-ο-στά-σι(ο), ενοικι-ο-στά-σι(ο), εργ-ο-στά-σι(ο), ηλι-ο-στά-σι(ο), ιππ-ο-στά-σι(ο), κανονι-ο-στά-σι(ο), κλιμακ-ο-στά-σι(ο), κωδων-ο-στά-σι(ο), λεβητ-ο-στά-σι(ο), μηχαν-ο-στά-σι(ο), νεκρ-ο-στά-σι(ο), ολιγ-ο-στά-σι(ο), ποιμνι-ο-στά-σι(ο), υαλ-ο-στά-σι(ο), υδρ-ο-στά-σι(ο), χοιρ-ο-στά-σι(ο), χρεω-στά-σι(ο)/χρεο-στά-σι(ο).

αιμ-ο-στά-τη(ς), ανεμ-ο-στά-τη(ς), βιβλι-ο-στά-τη(ς), ηλι-ο-στά-τη(ς), θερμ-ο-στά-τη(ς), κηρ-ο-στά-τη(ς), κρυ-ο-στά-τη(ς), κυπελλ-ο-στά-τη(ς), λυχν-ο-στά-τη(ς), ξυλ-ο-στά-τη(ς), ορθ-ο-στά-τη(ς), πρωτ-ο-στά-τη(ς)(πρωτοστα-τ(ώ)), πυρ-ο-στά-τη(ς), ρε-ο-στά-τη(ς)/ρο-ο-στά-τη(ς), σταμν-ο-στά-τη(ς), υγρ-ο-στά-τη(ς), υδρ-ο-στά-τη(ς), χορδ-ο-στά-τη(ς).

διχ-ο-στα-σία, εμμην-ο-στα-σία, ομοι-ο-στα-σία (ομοι-ό-στα-ση), ορθ-ο-στα-σία, ψυχ-ο-στα-σία.

39.

Μορφή: -τοκ-**Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα (-τοκ(ος)(-ο), -τόκ(ος)(-ο))**Σημασία:** Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* επίθετα σε (ος)(-ο), όπου το δεσμευμένο θέμα είναι άτονο, που δηλώνουν τη σειρά με την οποία έχει γεννηθεί καποιος ή κάτι, π.χ. *πρωτότοκος*. Στη λ. *πολύτοκος* κατ' εξαίρεση το -τοκ(ος) έχει τη σημασία του -τόκ(ος) που ακολουθεί. Από τα επίθετα σε -τοκ(ος)(-ο) σχηματίζονται ουσιαστικά σε -ία, π.χ. *πολυτοκία*.Σχηματίζει επίσης επίθετα (ος), όπου το δεσμευ.θέμα τονίζεται, που δηλώνουν αυτόν ή αυτό που γεννά κάτι ή με κάποιο τρόπο, π.χ. *θεοτόκος(-ο)*, *ωκυτόκος(-ο)*. Από τα επίθετα σε -τόκ(ος)(-ο) σχηματίζονται ουσιαστικά σε -ία, που δηλώνουν την αντίστοιχη ιδιότητα, π.χ. *τερατοτοκία*. Ουσιαστικά σε -ία σχηματίζονται και πρωτογενώς δηλώνοντας την ιδιότητα κάποιου οργανισμού να γεννά κάτι, π.χ. *αρρενοτοκία*. Από τη λ. *θηλυτοκία* προκύπτουν το παράγωγο επίθετο *θηλυτόκος* και το ρήμα *θηλυτοκώ*.**Καταγωγή:** Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *τίκτω*. Το ά'συνθ. μπορεί να είναι επίθετο, επίρρημα ή αριθμητικό λόγιας προέλευσης για τα σύνθετα σε -τοκ(ος)(-ο), και ουσιαστικό, επίθετο ή επίρρημα, λόγιας ή λαϊκής προέλευσης για εκείνα σε -τόκ(ος)(-ο) και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια.**Παράγωγα: -ία****Παραδείγματα:**

δευτερ-ό-τοκ(ος)(-ο), νε-ό-τοκ(ος)(-ο), πολύ-τοκ(ος)(-ο) (πολυτοκ-ία), πρωτ-ό-τοκ(ος)(-ο) (πρωτοτοκ-ία), τριτ-ό-τοκ(ος)(-ο), υστερ-ό-τοκ(ος)(-ο) (υστεροτοκ-ία). ζω-ο-τόκ(ος)(-ο) (ζωοτοκ-ία), θε-ο-τόκ(ος)(-ο) (θεοτοκ-ία), πρωτ-ο-τόκ(ος)(-ο), τερατ-ο-τόκ(ος)(-ο) (τερατοτοκ-ία), ωκυ-τόκ(ος)(-ο), ω-ο-τόκ(ος)(ο) (ωοτοκ-ία). αρρεν-ο-τοκ-ία, θηλυ-τοκ-ία (θηλυτόκ(ος)(-ο), θηλυτοκ(ώ)).

40.

Μορφή: -τομ-**Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία:** Δεσμευμένο θέμα (-τόμ(ος), -τόμ(ος)(-ο))**Σημασία:** Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε (ος) και επίθετα σε (ος)(-ο) που δηλώνουν αυτό που κόβει ή τέμνει κάτι, π.χ. *σπειροτόμος*. Από τη λ. *διχοτόμος* σχηματίζεται το παράγωγο ρήμα *διχοτομώ*.Σχηματίζει επίσης ουσιαστικά σε -ία που δηλώνουν 1. «την χειρουργική διάνοιξη ορισμένου οργάνου», π.χ. *καρδιοτομία* 2. την τομή ορισμένου πράγματος, π.χ. *υλοτομία* Από τα ουσιαστικά σε -ία σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε (ος), που δηλώνουν το πρόσωπο ή το όργανο που κόβει κάτι ή κάνει τη χειρουργική διάνοιξη, π.χ. *υλοτόμος*, *φλεβοτόμος*, σε -ι(ο), που δηλώνει το όργανο που κάνει την χειρουργική διάνοιξη, π.χ. *φλεβοτόμιο*, σε -ει(ο) που δηλώνει τον χώρο όπου γίνεται η χειρουργική διάνοιξη, π.χ. *νεκροτομείο* και ρήματα σε (ώ), π.χ. *ρυμοτομώ*.**Καταγωγή:** Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *τέμνω*. Το ά'συνθ. είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά (π.χ. ιατρικής) και δημόσια λεξιλόγια.**Παράγωγα: -ία, -εί(ο), (ώ)****Παραδείγματα:**

διχ-ο-τόμ(ος)(διχοτομ(ώ)), σκυτ-ο-τόμ(ος), σπειρ-ο-τόμ(ος).

καιν-ο-τόμ(ος)(-ο)(καινοτομ-ία, καινοτομ(ώ)).

αμυγδαλ-ο-τομ-ία, εντερ-ο-τομ-ία, ηπατ-ο-τομ-ία, θωρακ-ο-τομ-ία, ιριδ-ο-τομ-ία, καρδι-ο-τομ-ία, κυστε-ο-τομ-ία, λαπαρ-ο-τομ-ία, λαρυγγ-ο-τομ-ία, μυ-ο-τομ-ία, νεκρ-ο-τομ-ία (νεκροτομ-εί(ο)), νευρ-ο-τομ-ία, πλευρ-ο-τομ-ία, ριν-ο-τομ-ία (ρινοτομ(ώ)),

ρυμ-ο-τομ-ία (ρυμοτομ(ώ)), στερε-ο-τομ-ία, τραχει-ο-τομ-ία, τραχηλ-ο-τομ-ία, υλοτομ-ία (υλοτόμ(ος), υλοτόμ-ι(ο), υλοτομ(ώ)), υστερ-ο-τομ-ία, φαρυγγ-ο-τομ-ία, φλεβ-ο-τομ-ία (φλεβοτόμ(ος), φλεβοτόμ-ι(ο)).

δενδρ-ο-τομ(ώ) (δενδροτόμ(ος), δενδροτομ-ία), ορθ-ο-τομ(ώ)(ορθοτομ-ία), τριχ-ο-τομ(ώ)(τριχοτομ-ία).

41.

Μορφή: -τροφ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-τρόφ(ος), -τροφ(ος)(-η-ο))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε (ος) που δηλώνουν «αυτόν που τρέφει (σιτίζει, συντηρεί, ανατρέφει) κάτι», π.χ. *κτηνοτρόφος*. Από τα ουσιαστικά σε αυτά σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -ία, που δηλώνουν «τη συστηματική εκτροφή ζώων, πτηνών κ.λ.π.», π.χ. *πτηνοτροφία* και σε -εί(ο), που δηλώνουν «το χώρο που προορίζεται για τη συστηματική εκτροφή ζώου», π.χ. *ορνιθοτροφείο*.

Ουσιαστικά σε -ία σχηματίζονται και πρωτογενώς χωρίς την ύπαρξη ουσιαστικού σε (ος) που δηλώνουν 1. «τη συστηματική εκτροφή ζώου», π.χ. *βοοτροφία*, 2. τη συστηματική καλλιέργεια κάποιου είδους, π.χ. *γαλακτοτροφία*.

Ουσιαστικά σε -εί(ο) σχηματίζονται επίσης πρωτογενώς. Στο συγκεκριμένο corpus εμφανίζεται η λ. *ορφανοτροφείο*.

Σχηματίζει τέλος επίθετα σε (ος)(-η-ο) που δηλώνουν «αυτόν που ζει ή τρέφεται με ορισμένο τρόπο», π.χ. *αυτότροφος(-η-ο)*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *τρέφω*. Είναι ιδιαίτερα παραγωγικό, το α' συνθ. είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια. Για τα επίθετα σε (ος)(-ο-η) το α' συνθ. είναι επίθετο ή αντωνυμία λόγιας κυρίως προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζονται ανήκουν σε ειδικά κυρίως λεξιλόγια (βιολογία).

Παράγωγα: -ία, -εί(ο),

Παραδείγματα:

αγελαδ-ο-τρόφ(ος), αιγ-ο-τρόφ(ος), ζω-ο-τρόφ(ος)(ζωοτροφ-ία, ζωοτροφ-εί(ο)), θηρι-ο-τρόφ(ος)(θηριοτροφ-εί(ο)), ιερακ-ο-τρόφ(ος)(ιερακοτροφ-ία), ιππ-ο-τρόφ(ος)(ιπποτροφ-εί(ο)), ιχθυ-ο-τρόφ(ος)(ιχθυοτροφ-ία, ιχθυοτροφ-εί(ο)), κονικλ-ο-τρόφ(ος)(κονικλοτροφ-εί(ο), κονικλοτροφ-ία), κτην-ο-τρόφ(ος)(κτηνοτροφ-ία), νησσ-ο-τρόφ(ος)(νησσοτροφ-εί(ο), νησσοτροφ-ία), ορνιθ-ο-τρόφ(ος)(ορνιθοτροφ-εί(ο), ορνιθοτροφ-ία), οστρε-ο-τρόφ(ος) (οστρεοτροφ-εί(ο), οστρεοτροφ-ία), περιστερ-ο-τρόφ(ος)(περιστεροτροφ-εί(ο), περιστεροτροφ-ία), προβατ-ο-τρόφ(ος)(προβατοτροφ-ία), πτην-ο-τρόφ(ος)(πτηνοτροφ-ία, πτηνοτροφ-εί(ο)), σην-ο-τρόφ(ος)(σηροτροφ-εί(ο), σηροτροφ-ία), χην-ο-τρόφ(ος)(χηνοτροφ-εί(ο), χηνοτροφ-ία), χοιρ-ο-τρόφ(ος)(χοιροτροφ-εί(ο), χοιροτροφ-ία).

βομβυκ-ο-τροφ-ία (βομβυκοτροφ-εί(ο)), βο-ο-τροφ-ία, γαλακ-ο-τροφ-ία, μυτιλ-ο-τροφ-ία (μυτιλοτροφ-εί(ο)), πολύ-τροφ-ία.

ορφαν-ο-τροφ-εί(ο).

αυτό-τροφ(ος)(-η-ο), ετερ-ό-τροφ(ος)(-η-ο).

42.

Μορφή: -φαγ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-φάγ(ος), -φάγ(ος)(-ο))

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* ουσιαστικά σε (ος) που δηλώνουν 1. τον οργανισμό (ανθρώπινο ή μη) που τρώει κάτι, π.χ. *ψωμοφάγος*, *μικροβιοφάγος*, 2. «αυτόν που εξολοθρεύει κάτι ή κάποιους», π.χ. *τουρκοφάγος*, 3. «αυτόν που αποκτά παράνομα ή δόλια κάτι», π.χ. *οικοπεδοφάγος*, 4. τον φανατικό ανανώστη, π.χ.

εφημεριδοφάγος, 5. το μηχάνημα που συλλέγει και καταστρέφει κάτι, π.χ. *σκουπιδοφάγος*. Από τα ουσιαστικά σε **(ος)** που δηλώνουν την σημασία 1. που αναφέρεται παραπάνω, σχηματίζονται ουσιαστικά σε **-ία**, που δηλώνουν την ιδιότητα του να τρώει κάποιος κάτι, π.χ. *ιχθυοφαγία*.

Σχηματίζει επίσης επίθετα σε **(ος)(-ο)** που δηλώνουν ό,τι και τα ουσιαστικά σε **(ος)** παραπάνω καθώς επίσης και «αυτόν που τρώει κάτι σε ορισμένη ποσότητα», π.χ. *πολυφάγος(-ο)*. Από τα επίθετα σε **(ος)(-ο)** σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε **-ία**, που δηλώνουν τις διατροφικές ιδιότητες κάποιου οργανισμού (ανθρώπινου ή μη), π.χ. *χορτοφαγία*.

Ουσιαστικά σε **-ία** σχηματίζονται και χωρίς την ύπαρξη επιθέτου ή ουσιαστικού σε **-(ος)(-ο)/(ος)**, που δηλώνουν 1. πάθηση που σχετίζεται με την κατανάλωση τροφής, π.χ. *αεροφαγία*, 2. βιολογική ιδιότητα κάποιου οργανισμού, π.χ. *αυτοφαγία*.

Η λ. *ταχυφαγείο* είναι η μοναδική λέξη στο συγκεκριμένο σώμα λέξεων που σχηματίζεται με το θέμα **-εί(ο)**.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *έσθίω (έφαγον)*. Είναι ιδιαίτερα παραγωγικό, το α' συνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό, ή και επίθετο για τα σύνθετα επίθετα, λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά (π.χ. βιολογίας, ιατρικής) και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: **-ία, -εί(ο)**

Παραδείγματα:

βιβλι-ο-φάγ(ος), εφημεριδ-ο-φάγ(ος), ιππ-ο-φάγ(ος)(ιπποφαγ-ία), ιχθυ-ο-φάγ(ος)(ιχθυοφαγ-ία), καρπ-ο-φάγ(ος)(καρποφαγ-ία), μακρ-ο-φάγ(α)(τα), μικροβι-ο-φάγ(ος)(μικροβιοφαγ-ία), μικρ-ο-φάγ(α)(τα), οικοπεδ-ο-φάγ(ος), ονυχ-ο-φάγ(ος)(ονυχοφαγ-ία), πατατ-ο-φάγ(ος)(πατατοφαγ-ία), σκουπιδ-ο-φάγ(ος), τουρκ-ο-φάγ(ος), τριχ-ο-φάγ(ος), ψωμ-ο-φάγ(ος)(ψωμοφαγ-ία).
ανθρωπ-ο-φάγ(ος)(-ο)(ανθρωποφαγ-ία), εντομ-ο-φάγ(ος)(-ο), κοπρ-ο-φάγ(ος)(-ο)(κοπροφαγ-ία), κρεατ-ο-φάγ(ος)(-ο)(κρεατοφαγ-ία), κρε-ο-φάγ(ος)(-ο)(κρεοφαγ-ία), μελισσ-ο-φάγ(ος)(-ο), νεκρ-ο-φάγ(ος)(-ο), ξυλ-ο-φάγ(ος)(-ο), ολιγ-ο-φάγ(ος)(ολιγοφαγ-ία), οπωρ-ο-φάγ(ος)(-ο)(οπωροφαγ-ία), οσπρι-ο-φάγ(ος)(-ο)(οσπριοφαγ-ία), παμ-φάγ(ος)(-ο)(παμφαγ-ία), πολυ-φάγ(ος)(-ο)(πολυφαγ-ία), σαπρ-ο-φάγ(ος)(-ο), σαρκ-ο-φάγ(ος)(-ο)(σαρκοφαγ-ία), σκωληκ-ο-φάγ(ος)(-ο), σπερματ-ο-φάγ(ος)(-ο)/σπερμ-ο-φάγ(ος)(-ο), ταινι-ο-φάγ(ος)(-ο), τυρ-ο-φάγ(ος)(-ο)(τυροφαγ-ία), φρουτ-ο-φάγ(ος)(-ο)(φρουτοφαγ-ία), φυλλ-ο-φάγ(ος)(-ο), φυτ-ο-φάγ(ος)(-ο)(φυτοφαγ-ία), χορτ-ο-φάγ(ος)(-ο)(χορτοφαγ-ία), ψαρ-ο-φάγ(ος)(-ο)(ψαροφαγ-ία), ωμ-ο-φάγ(ος)(-ο)(ωμοφαγ-ία).

αερ-ο-φαγ-ία, αυτο-φαγ-ία, κυτταρ-ο-φαγ-ία.

ταχυ-φαγ-εί(ο).

43.

Μορφή: **-φαν-**

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα **(-φαν(ής)(-ές))**

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* επίθετα σε **(ής)(-ές)** που δηλώνουν ότι κάποιος ή κάτι 1. εμφανίζεται με κάποιον τρόπο ή κάποιο μέσο, π.χ. *πρωτοφανής, οφθαλμοφανής* 2. φαίνεται ότι ή μοιάζει να είναι κάτι, π.χ. *λογικοφανής*. Από τα μερικά επίθετα σε **(ής)** σχηματίζονται ουσιαστικά σε **-εια**, π.χ. *σοβαροφάνεια*.

Ουσιαστικά σε **-εια** σχηματίζονται και πρωτογενώς και δηλώνουν την ύπαρξη ή εμφάνιση αυτού που δηλώνει το α' συνθετικό, π.χ. *ηλιοφάνεια*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *φαίνω (έφάνην)*. Το α' συνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο ή επίρρημα, και μόνο ουσιαστικό για τα σύνθετα σε **-εια**,

λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -εια

Παραδείγματα:

αι-φαν(ής)(-ές), αληθ-ο-φαν(ής)(-ές) (αληθοφάν-εια), δοτικ-ο-φαν(ής)(-ές), επιστημονικ-ο-φαν(ής)(-ές), ευλογ-ο-φαν(ής)(-ές)(ευλογοφάν-εια), καιν-ο-φαν(ής)(-ές), λογικ-ο-φαν(ής)(-ές), νεκρ-ο-φαν(ής)(-ές) (νεκροφάν-εια), νε-ο-φαν(ής)(-ές), νομιμ-ο-φαν(ής)(-ές) (νομιμοφάν-εια), ξεν-ο-φαν(ής)(-ές), οφθαλμ-ο-φαν(ής)(-ές), οψι-φαν(ής)(-ές), πρωτ-ο-φαν(ής)(-ές), σοβαρ-ο-φαν(ής)(-ές)(σοβαροφάν-εια), σπουδαι-ο-φαν(ής)(-ές)(σπουδαιοφάν-εια), ηλι-ο-φάν-εια, φωτ-ο-φάν-εια (φωτοφαν(ής)(-ές)).

44.

Μορφή: -φιλ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμ. θέμα (-φίλ(ος)).

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* επίθετα ή ουσιαστικά σε (ος)(-η-ο) και (ος) αντίστοιχα που δηλώνουν 1. αυτόν «που αγαπά ή προτιμά κάτι», π.χ. *αγγλόφιλος*(-η-ο), *βιβλιόφιλος*. 2. τον οργανισμό που έχει μια βιολογική τάση προς κάτι, π.χ. *υδρόφιλος*(-η-ο). Από τα επίθετα σε (ος)(-η-ο) και τα ουσιαστικά σε (ος) σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -ία, που δηλώνουν 1. «αγάπη ή προτίμηση», π.χ. *ζωοφιλία*, 2. βιολογική τάση προς κάτι, π.χ. *σκιοφιλία*. Ουσιαστικά σε -ία, σχηματίζονται και πρωτογενώς χωρίς την ύπαρξη αντίστοιχου ουσιαστικού ή επιθέτου σε (ος), και δηλώνουν 1. προτίμηση, π.χ. *αστυφιλία*, 2. «ασθένεια ή παθολογική προδιάθεση», π.χ. *αιμορροφιλία*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *φιλέω-ῶ*. Είναι ιδιαίτερα παραγωγικό, το ά συνθ. μπορεί να είναι ουσιαστικό ή επίθετο, λαϊκής ή λόγιας προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά (ιατρικής, βιολογίας) και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία

Παραδείγματα:

αγγλ-ό-φιλ(ος)(-η-ο), γαλλ-ό-φιλ(ος)(-η-ο), γερμαν-ό-φιλ(ος)(-η-ο), ζω-ό-φιλ(ος)(-η-ο)(ζωοφιλ-ία), ηλι-ό-φιλ(ος)(-η-ο)(ηλιοφιλ-ία), θεατρ-ό-φιλ(ος)(-η-ο)(θεατροφιλ-ία), θερμ-ό-φιλ(ος)(-η-ο), νεκρ-ό-φιλ(ος)(-η-ο)(νεκροφιλ-ία), ξεν-ό-φιλ(ος)(-η-ο)(ξενοφιλ-ία), ομοφυλ-ό-φιλ(ος)(-η-ο)(ομοφυλοφιλ-ία), ουδετερ-ό-φιλ(ος)(-η-ο)(ουδετεροφιλ-ία), ποδοσφαιρ-ό-φιλ(ος)(-η-ο), ρωσ-ό-φιλ(ος)(-η-ο), σαπρ-ό-φιλ(ος)(-η-ο), σκι-ό-φιλ(ος)(-η-ο)(σκιοφιλ-ία), σλαβ-ό-φιλ(ος)(-η-ο)(σλαβοφιλ-ία), τερμιτ-ό-φιλ(ος)(-η-ο)(τερμιτοφιλ-ία), υγρ-ό-φιλ(ος)(-η-ο), υδρ-ό-φιλ(ος)(-η-ο), ψαμμ-ό-φιλ(ος)(-η-ο), ψυχρ-ό-φιλ(ος)(-η-ο), ανεμ-ό-φιλ(ο)(το), βιβλι-ό-φιλ(ος), εικον-ό-φιλ(ος), παιδ-ό-φιλ(ος)(παιδοφιλ-ία), τουρκ-ό-φιλ(ος)(τουρκοφιλ-ία), αιμορρ-ο-φιλ-ία, αιμ-ο-φιλ-ία (αιμόφιλ(ος)), αστυ-φιλ-ία, γεροντ-ο-φιλ-ία, καρκιν-ο-φιλ-ία, σπασμ-ο-φιλ-ία

45.

Μορφή: -φοβ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-φοβ(ος)(-η-ο)).

Σημασία: Σχηματίζει *ενδοκεντρικά* επίθετα σε (ος) που δηλώνουν 1. αυτόν που φοβάται κάποιον ή κάτι, π.χ. *ξενόφοβος*, 2. τον οργανισμό που κατά την ανάπτυξή του, αποφεύγει κάτι, π.χ. *υδρόφοβος*. Από τα επίθετα σε (ος)(-η-ο) σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε -ία που δηλώνουν 1. το φόβο για κάποιον ή κάτι, π.χ. *ευθυνοφοβία*, 2. την ιδιότητα κάποιου οργανισμού να αποφεύγει κάτι, π.χ. *υδροφοβία*,

3. ως επιστημονικός όρος της ψυχολογίας, «τον αγχώδη και παράλογο φόβο για κάτι συγκεκριμένο ή αφηρημένο», π.χ. *ηλιοφοβία*.

Ουσιαστικά σε **-ία** σχηματίζονται και πρωτογενώς χωρίς την ύπαρξη αντίστοιχου επιθέτου, που δηλώνουν ό,τι και τα παράγωγα ουσιαστικά σε **-ία**, παραπάνω, π.χ. *αγοραφοβία*, *υποβοφοβία*.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *φέβομαι*. Το α' συνθ. είναι ουσιαστικό ή επίθετο λαϊκής ή λόγιας προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά (βιολογία, ψυχολογία) ή δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία

Παραδείγματα:

ευθυν-ό-φοβ(ος)(-η-ο)(ευθυνοφοβ-ία), ηλι-ό-φοβ(ος)(-η-ο)(ηλιοφοβ-ία), νεκρ-ό-φοβ(ος)(-η-ο)(νεκροφοβ-ία), ξεν-ό-φοβ(ος)(-η-ο)(ξενοφοβ-ία), σκι-ό-φοβ(ος)(-η-ο)(σκιοφοβ-ία), υδρ-ό-φοβ(ος)(-η-ο)(υδροφοβ-ία).

αγορα-φοβ-ία, αερ-ο-φοβ-ία, ακρ-ο-φοβ-ία, ανθρωπ-ο-φοβ-ία, γεροντ-ο-φοβ-ία, γυναικ-ο-φοβ-ία, θερμ-ο-φοβ-ία, καρκιν-ο-φοβ-ία, κεν-ο-φοβ-ία, κλειστ-ο-φοβ-ία, μικροβι-ο-φοβ-ία, νε-ο-φοβ-ία, νοσ-ο-φοβ-ία, πυρ-ο-φοβ-ία, τοξικ-ο-φοβ-ία, τουρκ-ο-φοβ-ία, υπν-ο-φοβ-ία, φωτ-ο-φοβ-ία.

46.

Μορφή: -φορ-

Μορφολ.Χαρακτ./Κατηγορία: Δεσμευμένο θέμα (-φόρ(ος)((-α)-ο), -φόρ(ος))

Σημασία: Σχηματίζει επίθετα σε (ος)((-α)-ο) που δηλώνουν 1. «αυτόν που φέρει επάνω του ή που έχει κάτι», π.χ. *βαθμοφόρος(-ο)*, *τροχοφόρος(-ο)* 2. «αυτόν που μεταφέρει κάτι», π.χ. *πετρελαιοφόρος(-ο)*, 3. «αυτόν που παράγει κάτι», π.χ. *οπωροφόρος(-ο)*, 4. αυτόν που προκαλεί ή αποφέρει κάτι», π.χ. *θανατηφόρος(-α-ο)*, *κερδοφόρος(-α-ο)* 5. «αυτόν που φοράει κάτι», π.χ. *βρακοφόρος(-α-ο)*, 6. ως όρος της βιολογίας, αυτό που περιέχει κάτι, π.χ. *αιμοφόρος(-ο)*. Η λ. *αιφόρος(-ο)* κατ'εξάιρεση αποτελείται από επίρρημα λόγιας προέλευσης.

Από μερικά επίθετα σε (ος)((-α)-ο) σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά σε **-ία**, 1. ότι κάποιος (πρόσωπο ή οργανισμός) φέρει κάτι, π.χ. *λαμπαδηφορία*, *υδροφορία*, 2. εμφάνιση ή ανάπτυξη, π.χ. *ανθοφορία*, *καρποφορία*. Επίσης σπάνια σχηματίζονται παράγωγα ρήματα σε (ώ), π.χ. *τελεσφορώ*.

Ουσιαστικά σε (ος) προκύπτουν από επίθετα με μετάπλαση και δηλώνουν 1. το πρόσωπο που μεταφέρει κάτι, π.χ. *αγγελιοφόρος*, 2. το όχημα που μεταφέρει κάτι, π.χ. *αποριμματοφόρο*, 3. το πρόσωπο ή το αντικείμενο που φέρει επάνω του ή έχει κάτι, π.χ. *μασκοφόρος*, *φουστανελλοφόρος*, 4. μια οικογένεια οργανισμών που έχουν ένα ορισμένο χαρακτηριστικό, π.χ. *μαστιγοφόρα (τα)* κ.α.

Καταγωγή: Λόγιο. Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *φέρω*. Είναι ιδιαίτερα παραγωγικό, το α' συνθ. είναι ουσιαστικό λόγιας ή λαϊκής προέλευσης και οι λέξεις που σχηματίζει ανήκουν σε ειδικά (βιολογίας κ.α.) και δημόσια λεξιλόγια.

Παράγωγα: -ία, (ώ)

Παραδείγματα:

αι-φόρ(ος)(-ο)(αιφορ-ία), αερ-ο-φόρ(ος)(-ο), αιμ-ο-φόρ(ος)(-ο), ανθ-ο-φόρ(ος)(-ο)(ανθοφορ-ία), ανθρακ-ο-φόρ(ος)(-ο), βομβιδ-ο-φόρ(ος)(-ο), βρακ-ο-φόρ(ος)(-α-ο), γαλακτ-ο-φόρ(ος)(-ο), γεννει-ο-φόρ(ος)(-ο), γεραν-ο-φόρος(-ο), δαφνη-φόρ(ος)(-ο), δαφν-ο-φόρ(ος)(-ο), διοπτρ-ο-φόρ(ος)(-ο), δρεπανη-φόρ(ος)(-ο), ειρην-ο-φόρ(ος)(-ο), ελπιδ-ο-φόρ(ος)((-α)-ο), εμβολ-ο-φόρ(ος)(-ο), ερπυστρι-ο-φόρ(ος)(-ο), ηλεκτρ-ο-φόρ(ος)((-α)-ο), θαλλ-ο-φόρ(ος)(-ο), θανατ-η-φόρ(ος)(-α-ο), θε-ο-φόρ(ος)(-ο), θωρακ-ο-φόρ(ος)(-ο), καλυκ-ο-φόρ(ος)(-ο), κανη-φόρ(ος)(-ο), καννονι-ο-φόρ(ος)(-ο), καταγιδ-ο-φόρ(ος)(-ο), κεντρ-ο-φόρ(ος)(-ο), κερασ-φόρ(ος)(-ο), κερδ-ο-φόρ(ος)(-α-

ο), κονδυλ-ο-φόρ(ος)(-ο), κοτυλ-ο-φόρ(ος)(-ο), κραν-ο-φόρ(ος)(-α-ο), λαμπαδη-
 φόρ(ος)(-ο)(λαμπαδηφορ-ία), λαχει-ο-φόρ(ος)(-ο), λεμφ-ο-φόρ(ος)(-ο), λιθανθρακ-ο-
 φόρ(ος)(-ο), μαργαριτ-ο-φόρ(ος)(-ο), μαρσιππ-ο-φόρ(ος)(-ο), μαστιγ-ο-φόρ(ος)(-ο),
 μαστ-ο-φόρ(ος)(-ο), μαυρ-ο-φόρ(ος)(-α-ο)(μαυροφορ(ώ)), μελιτ-ο-φόρ(ος)(-ο), μηλ-
 ο-φόρ(ος)(-ο), μικροβι-ο-φόρ(ος)(-ο), μυρ-ο-φόρ(ος)(-α-ο), μυστακ-ο-φόρ(ος)(-ο),
 νικη-φόρ(ος)((-α)-ο), ξιφ-ο-φόρ(ος)(-ο), οδοντ-ο-φόρ(ος)(-ο), οιν-ο-φόρ(ος)(-ο),
 ονυχ-ο-φόρ(ος)(-ο), οπωρ-ο-φόρ(ος)(-ο), οστρακ-ο-φόρ(ος)(-ο), ουρ-ο-φόρ(ος)(-ο),
 πετρελαι-ο-φόρ(ος)((-α)-ο), πληκτρ-ο-φόρ(ος)(-ο), πλουτ-ο-φόρ(ος)((-α)-ο),
 προβοσκιδ-ο-φόρ(ος)(-α-ο), προσοδ-ο-φόρ(ος)((-α)-ο), προσωπιδ-ο-φόρ(ος)(-ο)
 (προσωπιδοφορ-ία), πυραυλ-ο-φόρ(ος)(-ο), πυρ-φόρ(ος)(-ο), πωγων-ο-φόρ(ος)(-ο),
 ραβδ-ο-φόρ(ος)(-ο), ρευματ-ο-φόρ(ος)(-ο), ρητιν-ο-φόρ(ος)(-ο), ροπαλ-ο-φόρ(ος)(-ο),
 ρυγχ-ο-φόρ(ος)(-ο), σελασ-φόρ(ος)(-ο), σηματ-ο-φόρ(ος)/σημα-φόρ(ος)(-ο), σιαλ-ο-
 φόρ(ος)(-ο), σιτ-ο-φόρ(ος)(-ο), σπαθ-ο-φόρ(ος)(-ο)(σπαθοφορ-ία), σπερματ-ο-
 φόρ(ος)/σπερμ-ο-φόρ(ος)(-ο), σπορι-ο-φόρ(ος)(-ο), σταυρ-ο-φόρ(ος)(-ο)(σταυροφορ-
 ία), στεφανη-φόρ(ος)((-α)-ο), στροφαλ-ο-φόρ(ος)(-ο), συναλλαγματ-ο-φόρ(ος)((-α)-
 ο), τελεσ-φόρ(ος)(-ο)(τελεσφορ(ώ)), τηβενν-ο-φόρ(ος)(-ο), τοκ-ο-φόρ(ος)(-
 ο)(τοκοφορ-ία), τοξικ-ο-φόρ(ος)(-ο), τοξιν-ο-φόρ(ος)(-ο), τοξ-ο-φόρ(ος)(-ο), τροπαι-
 ο-φόρ(ος)((-α)-ο), τροχ-ο-φόρ(ος)(-α-ο), υδρ-ο-φόρ(ος)(-α-ο)(υδροφορ-ία), υπν-ο-
 φόρ(ος)(-ο), φυλλ-ο-φόρ(ος)(-ο) (φυλλοφορ(ώ)), φωτ-ο-φόρ(ος)(-ο), χαλκ-ο-
 φόρ(ος)(-ο), χοη-φόρ(ος)(-ο), χολη-φόρ(ος)(-ο), χρυσ-ο-φόρ(ος)((-α)-ο), χρωματ-ο-
 φόρ(ος)/χρωμ-ο-φόρ(ος)(-α-ο), ω-ο-φόρ(ος)(-ο)
 αγγελι-ο-φόρ(ος), αγγελια-φόρ(ος), αεροπλαν-ο-φόρ(ο)(το), απορριματ-ο-φόρ(ο)(το),
 αχθ-ο-φόρ(ος), βλεφαριδ-ο-φόρ(α)(τα), βυτι-ο-φόρ(ο)(το), ζω-ο-φόρ(ος), ιστι-ο-
 φόρ(ο)(το), μαντατ-ο-φόρ(ος), μασκ-ο-φόρ(ος), μαστ-ο-φόρ(ο)(το), μεταλλ-ο-
 φόρ(ος), οπλη-φόρ(ο)(το), ρασ-ο-φόρ(ος), σαρισ-ο-φόρ(ος), σημαι-ο-φόρ(ος), σκευ-
 ο-φόρ(ος), τιτλ-ο-φόρ(ο)(το)(τιτλοφορ(ώ)), торпил-ο-φόρ(ο)(το), φουστανελ-ο-
 φόρ(ος), ψηφ-ο-φόρ(ος)(ψηφοφορ-ία, ψηφοφορ(ώ)),
 θερμ-ο-φόρ(α)(η), κυπελλ-ο-φόρ(α)(τα), μαστιγ-ο-φόρ(α)(τα), νεκρ-ο-φόρ(α) (η)

7.3 Παράρτημα III: Η περιγραφή των συνθέτων λέξεων της Νέας Ελληνικής με δεσμευμένα θέματα στο LEXC

! Bound Stems in Modern Greek

Multichar_Symbols @U.VOWEL.ON@ @U.VOWEL.OFF@ @U.IC9.ON@ @U.IC9.OFF@
 @U.IC2.ON@ @U.IC2.OFF@ @U.IC5.ON@ @U.IC5.OFF@ @U.IC6.ON@
 @U.IC1B.ON@ @U.IC1B.OFF@ @U.STRESS.ON@ @U.ACT1.ON@
 @U.ACT1.OFF@ @U.IC1A.ON@ @U.IC1A.OFF@ @U.FEM1.ON@
 @U.FEM1.OFF@ @U.PLACE.ON@ @U.PLACE.OFF@ @U.IC7.ON@
 @U.IC7.OFF@ @U.IC3A.ON@ @U.IC3B.ON@ @U.IC8.ON@
 @U.IC8.OFF@ @U.IC3B.OFF@
 +Noun +Fem ^CM^ +Adj +Masc +Neut +Sg +Pl +Nom +Gen +Acc

LEXICON Root
 Prefixoids;
 WordStems;
 BoundStems;

LEXICON Prefixoids

καλλι@U.VOWEL.ON@	Compound;	! no comp.marker
τηλε@U.VOWEL.ON@	Compound;	! no comp.marker
αλληλ	Compound;	
αυτ	Compound;	
δί@U.VOWEL.ON@	Compound;	
ετερ	Compound;	

LEXICON WordStems

<άγγλ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
αγγλ	Compound;
<άγι "+Adj":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
αγι	Compound;
<αγρ "+Noun":0 "@U.IC1B.ON@">	InfSuff;
αγρ	Compound;
<αέρ "+Noun":0 "@U.IC2.ON@">	InfSuff;
αερ	Compound;
<αίμ "+Noun":0 "@U.IC8.ON@">	InfSuff;
<αίματ "+Noun":0 "@U.IC8.ON@">	InfSuff;
<αιμάτ "+Noun":0 "@U.IC8.ON@">	InfSuff;
αιμ	Compound;
<άκρ "+Noun":0 "@U.IC3B.ON@">	InfSuff;
ακρ	Compound;
<άνθ "+Noun":0 "@U.IC7.ON@">	InfSuff;
ανθ	Compound;
<άνθρακα "+Noun":0 "@U.IC2.ON@">	InfSuff;
ανθρακ	Compound;
<άνθρωπ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
ανθρωπ	Compound;
<άρθρ "+Noun":0 "@U.IC5.ON@">	InfSuff;
αρθρ	Compound;
<αρχαί "+Adj":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
αρχαι	Compound;
<βαθμ "+Noun":0 "@U.IC1B.ON@">	InfSuff;
βαθμ	Compound;

<βι "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
βι	Compound;
<βιβλι "+Noun":0 "@U.IC5.ON@">	InfSuff;
βιβλι	Compound;
γαστρ	Compound;
<γλώσσ "+Noun":0 "@U.IC3B.ON@">	InfSuff;
γλώσσ	Compound;
<δάσ "+Noun":0 "@U.IC7.ON@">	InfSuff;
<δασ "+Noun":0 "@U.IC7.ON@">	InfSuff;
δασ	Compound;
<δήμ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
δήμ	Compound;
<δώρ "+Noun":0 "@U.IC5.ON@">	InfSuff;
δώρ	Compound;
<έθν "+Noun":0 "@U.IC7.ON@">	InfSuff;
έθν	Compound;
<έπιπλ "+Noun":0 "@U.IC5.ON@">	InfSuff;
έπιπλ	Compound;
<έργ "+Noun":0 "@U.IC5.ON@">	InfSuff;
έργ	Compound;
<ζω "+Noun":0 "@U.IC3A.ON@">	InfSuff;
ζω	Compound;
<ήλεκτρ "+Noun":0 "@U.IC5.ON@">	InfSuff;
ήλεκτρ	Compound;
<ήλι "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
ήλι	Compound;
<ήχ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
ήχ	Compound;
<θε "+Noun":0 "@U.IC1B.ON@">	InfSuff;
θε	Compound;
<θέρμ "+Noun":0 "@U.IC3B.ON@">	InfSuff;
θέρμ	Compound;
<ιερ "+Adj":0 "@U.IC1B.ON@">	InfSuff;
ιερ	Compound;
<ιχθύ "+Noun":0 "@U.IC2.ON@">	InfSuff;
ιχθύ	Compound;
<κακ "+Adj":0 "@U.IC1B.ON@">	InfSuff;
κακ	Compound;
<καλ "+Adj":0 "@U.IC1B.ON@">	InfSuff;
καλ	Compound;
<καπν "+Noun":0 "@U.IC1B.ON@">	InfSuff;
καπν	Compound;
<καρκίν "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
καρκιν	Compound;
<κόσμ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
κόσμ	Compound;
<λιθ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
λιθ	Compound;
<λόγ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
λόγ	Compound;
<μόν "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
μόν	Compound;
<μορφ "+Noun":0 "@U.IC3A.ON@">	InfSuff;
μορφ	Compound;
<μουσικ "+Noun":0 "@U.IC3A.ON@">	InfSuff;
μουσικ	Compound;
ναρκ	Compound;
<νυκτ "+Noun":0 "@U.IC3B.ON@">	InfSuff;
νυκτ	Compound;
<νήπι "+Noun":0 "@U.IC5.ON@">	InfSuff;
νήπι	Compound;
<νόμ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
νόμ	Compound;
<ξέν "+Adj":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
ξέν	Compound;
<ξύλ "+Noun":0 "@U.IC5.ON@">	InfSuff;
ξύλ	Compound;

<ορθ "+Adj":0 "@U.IC1B.ON@">	InfSuff;	
ορθ	Compound;	
<παιδ "+Noun":0 "@U.IC6.ON@">	InfSuff;	
παιδ	Compound;	
πατρ	Compound;	
<πολύ "+Adj":0 "@U.IC2.ON@">	InfSuff;	
πολυ@U.VOWEL.ON@	Compound;	! no comp.marker
<πρώτ "+Adj":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;	
πρωτ	Compound;	
<πτην "+Noun":0 "@U.IC5.ON@">	InfSuff;	
πτην	Compound;	
<πυρ "+Noun":0 >	InfSuff;	
πυρ	Compound;	
<σεισμ "+Noun":0 "@U.IC1B.ON@">	InfSuff;	
σεισμ	Compound;	
<σκην "+Noun":0 "@U.IC3A.ON@">	InfSuff;	
σκην	Compound;	
<σφαίρ "+Noun":0 "@U.IC3B.ON@">	InfSuff;	
σφαιρ	Compound;	
<ταύρ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;	
ταυρ	Compound;	
<τέχν "+Noun":0 "@U.IC3B.ON@">	InfSuff;	
τεχν	Compound;	
υδρ	Compound;	
<ύλ "+Noun":0 "@U.IC3B.ON@">	InfSuff;	
ύλ	Compound;	
<ύπν "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;	
υπν	Compound;	
<φύλλ "+Noun":0 "@U.IC5.ON@">	InfSuff;	
φυλλ	Compound;	
<φων "+Noun":0 "@U.IC3A.ON@">	InfSuff;	
φων	Compound;	
φωτ	Compound;	
<χρόν "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@"@U.IC7.OFF@">	InfSuff;	
χρον	Compound;	
<ψυχ "+Noun":0 "@U.IC3A.ON@">	InfSuff;	
ψυχ	Compound;	
<ωκεαν "+Noun":0 "@U.IC1B.ON@">	InfSuff;	
ωκεαν	Compound;	

LEXICON Compound

< "^CM^":ο "@U.VOWEL.OFF@">	BoundStems;	
< "@U.STRESS.ON@" "^CM^":ό "@U.VOWEL.OFF@">	BoundStems;	
< "^CM^":0 "@U.VOWEL.ON@">	BoundStems;	
< "^CM^":ο "@U.VOWEL.OFF@">	WordStems;	
< "^CM^":0 "@U.VOWEL.ON@">	WordStems;	

LEXICON BoundStems

<"@U.VOWEL.ON@" αγωγ "+Noun":0 "@U.IC1B.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.ON@" αγωγ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.ON@" αρχη:άρχη "+Noun":0 "@U.IC2.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.ON@" αρχη:αρχ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@" "@U.FEM1.ON@" "@U.PLACE.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.ON@" αρχ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@">	Suff;
@U.VOWEL.OFF@βα:βά@U.ACT1.OFF@@U.FEM1.ON@	DSuff;
@U.VOWEL.OFF@βα@U.ACT1.OFF@	DSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" βολ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" βολ:βόλ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" βορ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" βορ:βόρ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" βουλ "+Noun":0 "@U.STRESS.ON@" "@U.IC1A.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" βουλ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" γαμ "+Noun":0 "@U.STRESS.ON@" "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" γαμ "+Noun":0 "@U.STRESS.ON@"@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;

<"@U.VOWEL.OFF@" γεν "+Adj":0 "@U.IC9.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" γεν:γέν "+Noun":0 "@U.ACT1.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" γλυφ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@" "@U.IC7.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" γλυφ:γλύφ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" γον "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" γον:γόν "+Adj":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" γραμμ "+Noun":0 "@U.IC5.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" γραφ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" γραφ:γράφ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
@U.VOWEL.OFF@δε@U.ACT1.OFF@@U.PLACE.ON@	DSuff;
@U.VOWEL.OFF@δε:δέ@U.FEM1.OFF@	DSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" δοξ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.ACT1.OFF@" "@U.IC7.OFF@">	>Suff;
@U.VOWEL.OFF@θε@U.ACT1.OFF@	DSuff;
@U.VOWEL.OFF@θε:θέ@U.FEM1.OFF@	DSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" θηρ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" θηρα:θήρα "+Noun":0 "@U.IC2.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" κλοπ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" κλοπ:κλόπ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" κομ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" κομ:κόμ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" κρατ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" κρατ:κράτη "+Noun":0 "@U.IC2.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" κρατ:κράτ "+Noun":0 "@U.FEM1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" κτον "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" κτον:κτόν "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" λογ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" λογ:λόγ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.PLACE.OFF@" "@U.IC7.OFF@">	Suff;
<"@U.VOWEL.OFF@" μαθ "+Adj":0 "@U.IC9.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" μαθ:μάθ "+Noun":0 "@U.ACT1.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" μαν "+Adj":0 "@U.IC9.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" μαν "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" μαχ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.ACT1.OFF@" "@U.IC7.OFF@">	Suff;
<"@U.VOWEL.OFF@" μετρ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" μετρ:μέτρ "+Noun":0 "@U.IC9.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" νομ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" νομ:νόμ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.ON@" ουργ "+Adj":0 "@U.IC1B.ON@" "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@">	Suff;
<"@U.VOWEL.OFF@" ουχ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" ουχ:ούχ "+Adj":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" παθ "+Adj":0 "@U.IC9.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" παθ:πάθ "+Noun":0 "@U.ACT1.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" πλάν "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" πληκτ "+Adj":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" πληκτ:πληγ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" πληκτ:πληξ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" πλο "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" πλο:πλό "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" ποι "+Noun":0 "@U.IC1B.ON@" "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@" "@U.IC7.OFF@">	Suff;
<"@U.VOWEL.OFF@" πρεπ "+Adj":0 "@U.IC9.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" πρεπ:πρέπ "+Noun":0 "@U.ACT1.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" πώλ:πωλ "+Noun":0 "@U.IC2.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" πώλη "+Noun":0 "@U.IC2.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" πώλ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" πώλη:πώλ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@" "@U.FEM1.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" ρραγ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" σκοπ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" σκοπ:σκόπ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.PLACE.OFF@" "@U.IC7.OFF@">	Suff;
@U.VOWEL.OFF@στα@U.ACT1.OFF@	DSuff;
@U.VOWEL.OFF@στα:στά@U.ACT1.OFF@@U.PLACE.OFF@	DSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" τoκ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.ACT1.OFF@" "@U.IC7.OFF@">	>Suff;
<"@U.VOWEL.OFF@" τoκ:τόκ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" τομ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" τομ:τόμ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" τροφ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@">	

"@U.IC7.OFF@">	Suff;
<"@U.VOWEL.OFF@" τροφ:τρόφ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" φαγ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@" "@U.PLACE.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" φαγ:φάγ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" φαν "+Adj":0 "@U.IC9.ON@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" φαν:φάν "+Noun":0 "@U.ACT1.ON@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" φιλ "+Adj":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" φιλ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.ACT1.OFF@" "@U.IC7.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" φοβ "+Adj":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" φοβ "+Noun":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.ACT1.OFF@" "@U.IC7.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" φορ "+Noun":0 "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<"@U.VOWEL.OFF@" φορ:φόρ "+Adj":0 "@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@">	InfSuff;

LEXICON Suff

InfSuff;
DerSuff;

LEXICON DSuff

<" +Noun":σ "@U.ACT1.OFF@">	DerSuff;
<" +Noun":τ "@U.PLACE.ON@">	DerSuff;
<" +Noun":τη "@U.IC2.ON@">	InfSuff;

LEXICON InfSuff

<"@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@" "@U.IC8.OFF@" "+Masc":0 "+Sg":0 "+Nom":ος >	#;
<"@U.IC1A.ON@" "@U.IC5.OFF@" "+Masc":0 "+Sg":0 "+Gen":ου >	#;
<"@U.IC1A.ON@" "@U.IC5.OFF@" "+Masc":0 "+Sg":0 "+Acc":ο >	#;
<"@U.IC1B.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "+Masc":0 "+Sg":0 "+Nom":ός >	#;
<"@U.IC1B.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "@U.IC6.OFF@" "+Masc":0 "+Sg":0 "+Gen":ού >	#;
<"@U.IC1B.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "+Masc":0 "+Sg":0 "+Acc":ό >	#;
<"@U.IC2.ON@" "+Masc":0 "+Sg":0 "+Nom":ς >	#;
<"@U.IC2.ON@" "+Masc":0 "+Sg":0 "+Gen":ο >	#;
<"@U.IC2.ON@" "+Masc":0 "+Sg":0 "+Acc":ο >	#;
<"@U.IC3A.ON@" "@U.IC3B.ON@" "@U.IC6.OFF@" "+Fem":0 "+Sg":0 "+Nom":ο >	#;
<"@U.IC3A.ON@" "@U.IC3B.ON@" "+Fem":0 "+Sg":0 "+Gen":ς >	#;
<"@U.IC3A.ON@" "@U.IC3B.ON@" "@U.IC2.OFF@" "@U.IC6.OFF@" "+Fem":0 "+Sg":0 "+Acc":ο >	#;
<"@U.IC5.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "+Neut":0 "+Sg":0 "+Nom":ο >	#;
<"@U.IC5.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "+Neut":0 "+Sg":0 "+Gen":ου >	#;
<"@U.IC5.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "+Neut":0 "+Sg":0 "+Acc":ο >	#;
<"@U.IC6.ON@" "+Neut":0 "+Sg":0 "+Nom":ο >	#;
<"@U.IC6.ON@" "@U.IC1B.OFF@" "+Neut":0 "+Sg":0 "+Gen":ού >	#;
<"@U.IC6.ON@" "+Neut":0 "+Sg":0 "+Acc":ο >	#;
<"@U.IC7.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "@U.IC8.OFF@" "+Neut":0 "+Sg":0 "+Nom":ος >	#;
<"@U.IC7.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "+Neut":0 "+Sg":0 "+Gen":ους >	#;
<"@U.IC7.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "@U.IC8.OFF@" "+Neut":0 "+Sg":0 "+Acc":ος >	#;
<"@U.IC8.ON@" "@U.IC3B.OFF@" "+Neut":0 "+Sg":0 "+Nom":α >	#;
<"@U.IC8.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "@U.IC7.OFF@" "+Neut":0 "+Sg":0 "+Gen":ος >	#;
<"@U.IC8.ON@" "@U.IC3B.OFF@" "+Neut":0 "+Sg":0 "+Acc":α >	#;
<"@U.IC9.ON@" "@U.IC3A.OFF@" "+Masc":0 "+Sg":0 "+Nom":ής >	#;
<"@U.IC9.ON@" "@U.IC1B.OFF@" "@U.IC1A.OFF@" "+Masc":0 "+Sg":0 "+Gen":ούς >	#;
<"@U.IC9.ON@" "@U.IC3A.OFF@" "+Masc":0 "+Sg":0 "+Acc":ή >	#;
<"@U.IC1A.ON@" "+Masc":0 "+Pl":0 "+Nom":οι >	#;
<"@U.IC1A.ON@" "@U.IC8.OFF@" "+Masc":0 "+Pl":0 "+Gen":οι >	#;
<"@U.IC1A.ON@" "@U.IC7.OFF@" "+Masc":0 "+Pl":0 "+Acc":οι >	#;
<"@U.IC1B.ON@" "+Masc":0 "+Pl":0 "+Nom":οι >	#;
<"@U.IC1B.ON@" "@U.IC9.ON@" "@U.IC5.OFF@" "@U.IC7.OFF@" "@U.IC2.OFF@" "@U.IC3A.OFF@" "@U.IC3B.OFF@" "+Masc":0 "+Pl":0 "+Gen":ών >	#;
<"@U.IC1B.ON@" "+Masc":0 "+Pl":0 "+Acc":οι >	#;
<"@U.IC2.ON@" "@U.IC3B.OFF@" "+Masc":0 "+Pl":0 "+Nom":εις >	#;
<"@U.IC2.ON@" "@U.IC5.OFF@" "@U.IC9.OFF@" "@U.IC1B.OFF@" "@U.IC3A.OFF@" "@U.IC3B.OFF@" "@U.IC7.OFF@" "+Masc":0 "+Pl":0 "+Gen":ών >	#;
<"@U.IC2.ON@" "@U.IC3B.OFF@" "+Masc":0 "+Pl":0 "+Acc":εις >	#;
<"@U.IC3A.ON@" "+Fem":0 "+Pl":0 "+Nom":ές >	#;
<"@U.IC3A.ON@" "@U.IC5.OFF@" "@U.IC3B.ON@" "@U.IC2.OFF@" "@U.IC1B.OFF@" "@U.IC7.OFF@" "@U.IC9.OFF@" "+Fem":0 "+Pl":0 "+Gen":ών >	#;

< "@U.IC3A.ON@" "+Fem":0 "+Pl":0 "+Acc":ές >	#;	
< "@U.IC3B.ON@" "@U.IC2.OFF@" "+Fem":0 "+Pl":0 "+Nom":ες >		#;
< "@U.IC3B.ON@" "@U.IC2.OFF@" "+Fem":0 "+Pl":0 "+Acc":ες >		#;
< "@U.IC5.ON@" "@U.IC8.OFF@" "+Neut":0 "+Pl":0 "+Nom":α >		#;
< "@U.IC5.ON@" "@U.IC7.ON@" "@U.IC8.OFF@" "@U.IC1B.OFF@" "@U.IC9.OFF@" "@U.IC2.OFF@"		#;
"@U.IC1A.OFF@" "@U.IC3B.OFF@" "+Neut":0 "+Pl":0 "+Gen":ών >		#;
< "@U.IC5.ON@" "@U.IC8.OFF@" "+Neut":0 "+Pl":0 "+Acc":α >		#;
< "@U.IC6.ON@" "+Neut":0 "+Pl":0 "+Nom":ιά >		#;
< "@U.IC6.ON@" "+Neut":0 "+Pl":0 "+Gen":ιών >		#;
< "@U.IC6.ON@" "+Neut":0 "+Pl":0 "+Acc":ιά >		#;
< "@U.IC7.ON@" "@U.IC3C.OFF@" "+Neut":0 "+Pl":0 "+Nom":η >		#;
< "@U.IC7.ON@" "@U.IC3C.OFF@" "+Neut":0 "+Pl":0 "+Acc":η >		#;
< "@U.IC8.ON@" "@U.IC3B.OFF@" "@U.IC5.OFF@" "+Pl":0 "+Neut":0 "+Nom":α >		#;
< "@U.IC8.ON@" "@U.IC1A.OFF@" "+Pl":0 "+Neut":0 "+Gen":ων >		#;
< "@U.IC8.ON@" "@U.IC3B.OFF@" "@U.IC5.OFF@" "+Pl":0 "+Neut":0 "+Acc":α >		#;
< "@U.IC9.ON@" "+Masc":0 "+Pl":0 "+Nom":είς >		#;
< "@U.IC9.ON@" "+Masc":0 "+Pl":0 "+Acc":είς >		#;

LEXICON DerSuff

@U.PLACE.ON@εί@U.IC5.ON@	InfSuff;
@U.ACT1.OFF@ία@U.IC3B.ON@@U.IC5.OFF@	InfSuff;
@U.ACT1.ON@εια@U.IC3B.ON@@U.IC5.OFF@	InfSuff;
< "+Adj":ικ "@U.IC1B.ON@" >	InfSuff;
@U.PLACE.OFF@ι@U.IC5.ON@	InfSuff;
@U.FEM1.ON@ισσα@U.IC3B.ON@	InfSuff;
@U.FEM1.OFF@τρια@U.IC3B.ON@	InfSuff;

7.4 Παράρτημα IV: Η περιγραφή των συνθέτων λέξεων της Αγγλικής με δεσμευμένα θέματα στο LEXC

! English Neoclassical Compounding

Multichar_Symbols @U.VOWEL.ON@ @U.VOWEL.OFF@ @U.PHON.ON@
 @U.PHON.OFF@ @U.ACT1.ON@ @U.ACT1.OFF@
 @U.ADJ3.ON@ @U.ADJ3.OFF@ @U.LATIN.ON@
 @N.ADJ3.ON@ @U.ADJ.OFF@ @U.ADJ.ON@
 +Noun +Adj ^CM^ +Sg +Pl

LEXICON Root

Nouns;
 Wordfrm;
 BoundStems;

LEXICON Nouns

myth Wordfrm;
 ocean Wordfrm;
 music Wordfrm;
 cancer Wordfrm;
 queen Wordfrm;

LEXICON Wordfrm

+Noun:0 #;
 Compound;

LEXICON Compound

< "^CM^":o "@U.VOWEL.OFF@"> General;
 < "^CM^":0 "@U.VOWEL.ON@"> General;
 < "^CM^":o "@U.VOWEL.OFF@"> Initial;
 < "^CM^":0 "@U.VOWEL.ON@"> Initial;
 Suffix;

LEXICON BoundStems

Initial;
 General;

LEXICON Initial

aut Compound;
 bi@U.VOWEL.ON@ Compound;
 di@U.VOWEL.ON@ Compound;

carni@U.VOWEL.ON@@U.LATIN.ON@	Compound;
end	Compound;
hexa@U.VOWEL.ON@	Compound;
hepta@U.VOWEL.ON@	Compound;
heter	Compound;
hom	Compound;
homi@U.VOWEL.ON@@U.LATIN.ON@	Compound;
macr	Compound;
mega@U.VOWEL.ON@	Compound;
micr	Compound;
mon	Compound;
pachy@U.VOWEL.ON@	Compound;
penta@U.VOWEL.ON@	Compound;
peri@U.VOWEL.ON@	Compound;
poly@U.VOWEL.ON@	Compound;
prot	Compound;
pseud	Compound;
tri@U.VOWEL.ON@	Compound;
tele@U.VOWEL.ON@	Compound;
tetra@U.VOWEL.ON@	Compound;
LEXICON General	
@U.VOWEL.ON@aem	Compound;
aem:haem@U.ADJ3.ON@	Compound;
@U.VOWEL.ON@aer	Compound;
@U.VOWEL.ON@alg@U.ACT1.ON@	Compound;
@U.VOWEL.ON@anthrop	Compound;
@U.VOWEL.ON@arch	Compound;
@U.VOWEL.ON@astr	Compound;
bi	Compound;
bibli	Compound;
cardi@U.VOWEL.OFF@@U.ADJ3.ON@	Compound;
cardi:card@U.VOWEL.OFF@@U.ACT1.ON@	Compound;
cephal@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
chrom@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
chrom:chromat@U.VOWEL.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
cid@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ADJ3.ON@	Compound;
cid:cidi@U.VOWEL.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Suffix;
clast@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
cosm@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
crat@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
crat:crac@U.VOWEL.OFF@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@	Suffix;
crypt@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
cycl@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
cyt@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@N.ADJ3.ON@	Compound;
dACT1yl@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
dem@U.VOWEL.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
derm@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.ON@	Compound;
derm:dermat@U.VOWEL.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
dont@U.VOWEL.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
electr@U.VOWEL.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
ethn@U.VOWEL.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
fer@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;

form@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
gam@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
gastr@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
gen@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
glot@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
glot:glott@U.VOWEL.OFF@@U.ADJ3.ON@	Suffix;
glot:gloss@U.VOWEL.OFF@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@	Suffix;
glyph@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
gon@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.ON@	Compound;
gram@U.VOWEL.ON@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
graph@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
hydr@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
lith@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
log@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
lyt@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@N.ADJ3.ON@	Compound;
man@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.ON@@N.ADJ3.ON@	Compound;
math@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
mer@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
metr@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
metr:met@U.VOWEL.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
morph@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
my@U.VOWEL.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
myel@U.VOWEL.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
naut@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
neur@U.VOWEL.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
nom@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
onym@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
oste@U.VOWEL.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
path@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
phag@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
phil@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
phob@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ACT1.ON@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
phon@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
phor@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ACT1.ON@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
phot@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
pleg@U.VOWEL.OFF@@U.ACT1.ON@@N.ADJ3.ON@	Compound;
plasm@U.VOWEL.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
plast@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
pod@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
psych@U.VOWEL.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
rrhag@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ACT1.ON@@N.ADJ3.ON@	Compound;
seism@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
scop@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
soci@U.VOWEL.OFF@@U.ADJ3.ON@	Compound;
spher@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ADJ3.ON@	Compound;
stat@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
stat:stas@U.VOWEL.OFF@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@	Suffix;
stom@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
techn@U.VOWEL.OFF@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@	Compound;
the@U.VOWEL.OFF@	Compound;
therm@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;
tom@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.OFF@	Compound;

trop@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ACT1.OFF@@N.ADJ3.ON@ Compound;
 troph@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.OFF@@U.ACT1.OFF@@U.ADJ3.OFF@ Compound;
 vor@U.VOWEL.OFF@@U.PHON.ON@@U.ADJ3.OFF@@U.LATIN.ON@ Compound;
 zo@U.VOWEL.OFF@@N.ADJ3.ON@ Compound;

LEXICON Suffix

<"@U.PHON.OFF@" "+Noun":0 "@U.ADJ.OFF@"> InfSuff;
 <"@U.PHON.ON@" "+Noun":e "@U.ADJ.OFF@"> InfSuff;
 <"@U.ACT1.OFF@" "+Noun":y "@U.ADJ.OFF@"> InfSuff;
 <"@U.ACT1.ON@" "+Noun":ia "@U.ADJ.OFF@"> InfSuff;
 <" +Noun":er "@U.ADJ.OFF@"> InfSuff;
 <" +Noun":ist "@U.ADJ.OFF@"> InfSuff;
 <" +Adj":ic "@U.ADJ.ON@"> InfSuff;
 <"@U.ADJ3.OFF@" "+Adj":ous "@U.ADJ.ON@"> InfSuff;
 <"@U.ADJ3.ON@" "+Adj":al "@U.ADJ.ON@"> InfSuff;
 <" +Adj":ical "@U.ADJ.ON@"> InfSuff;

LEXICON InfSuff

+Sg:0 #;
 +Pl:s #;
 <" +Pl":0 "@U.ADJ.ON@"> #;